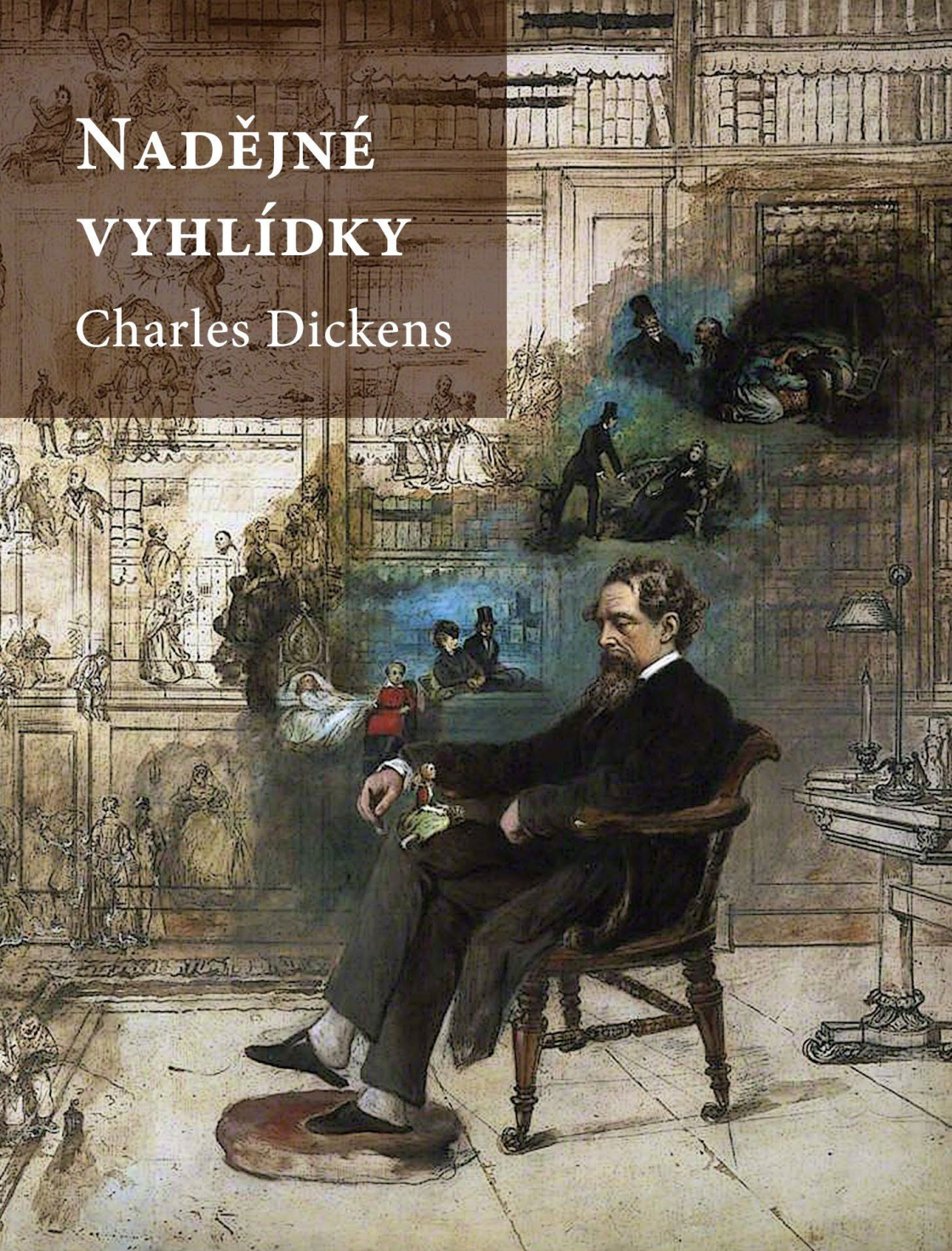

NADĚJNÉ VYHLÍDKY

Charles Dickens

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Městská knihovna v Praze

Nadějné vyhlídky

Charles Dickens

Přeložili Emanuel a Emanuela Tilschovi

Znění tohoto textu vychází z díla [Nadějné vyhlídky](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Odeon v Praze v roce 1972. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Charles Dickens: Nadějné vyhlídky), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 12. 3. 2021.

OBSAH

Kapitola první	7
Kapitola druhá	13
Kapitola třetí	23
Kapitola čtvrtá	29
Kapitola pátá	39
Kapitola šestá	51
Kapitola sedmá	54
Kapitola osmá	67
Kapitola devátá	81
Kapitola desátá	89
Kapitola jedenáctá	97
Kapitola dvanáctá	113
Kapitola třináctá	120
Kapitola čtrnáctá	129
Kapitola patnáctá	132
Kapitola šestnáctá	145
Kapitola sedmnáctá	151
Kapitola osmnáctá	161
Kapitola devatenáctá	176
Kapitola dvacátá	193
Kapitola dvacátá první	203
Kapitola dvacátá druhá	209
Kapitola dvacátá třetí	224
Kapitola dvacátá čtvrtá	233
Kapitola dvacátá pátá	240
Kapitola dvacátá šestá	249
Kapitola dvacátá sedmá	258
Kapitola dvacátá osmá	267
Kapitola dvacátá devátá	274
Kapitola třicátá	289

Kapitola třicátá první	299
Kapitola třicátá druhá	306
Kapitola třicátá třetí	313
Kapitola třicátá čtvrtá	322
Kapitola třicátá pátá	329
Kapitola třicátá šestá	338
Kapitola třicátá sedmá	346
Kapitola třicátá osmá	354
Kapitola třicátá devátá	369
Kapitola čtyřicátá	383
Kapitola čtyřicátá první	399
Kapitola čtyřicátá druhá	406
Kapitola čtyřicátá třetí	415
Kapitola čtyřicátá čtvrtá	422
Kapitola čtyřicátá pátá	431
Kapitola čtyřicátá šestá	440
Kapitola čtyřicátá sedmá	449
Kapitola čtyřicátá osmá	457
Kapitola čtyřicátá devátá	465
Kapitola padesátá	476
Kapitola padesátá první	481
Kapitola padesátá druhá	491
Kapitola padesátá třetí	498
Kapitola padesátá čtvrtá	513
Kapitola padesátá pátá	530
Kapitola padesátá šestá	539
Kapitola padesátá sedmá	546
Kapitola padesátá osmá	560
Kapitola padesátá devátá	569

Kapitola první

Poněvadž otcovo rodové jméno znělo Pirrip a moje křestní Filip, nedovedl můj dětský jazyk z obou jmen vytvořit nic delšího ani určitějšího než Pip. Říkal jsem si tedy Pip a jméno Pip mi už napotom také zůstalo.

Údaj, že se otec jmenoval příjmením Pirrip, zakládám na svědectví jeho náhrobku a své sestry – paní Gargeryové, která se vdala za našeho kováře Joea Gargeryho. Protože jsem otce ani matku jaktěživ nespatriil a nikdy ani neviděl žádnou jejich podobiznu (neboť jejich čas se naplnil dávno před časem fotografie), první své představy o tom, jak vypadali, jsem si pošetile odvodil z jejich náhrobků. Tvar písmen na otcově náhrobním kameni mi vnukl podivnou domněnku, že otec byl hranatý, statný a snědý muž s kudrnatými černými vlasy. Z celkového vzhledu a rázu nápisu *rovněž Georgiana, manželka výše uvedeného*, jsem došel k dětinskému závěru, že matka byla pihovatá a neduživá. Pět malým kamenným kosočtvercům, asi po půl druhé stopě dlouhým, vyrovnaným pěkně v řádce vedle hrobu rodičů a zasvěceným věčné památce mých pěti malých bratříčků – kteří se ve všeobecném zápase smrtelníků vzdali nesmírně záhy všech pokusů udržet se při životě – vděčím za víru, na níž jsem lpěl jako na evangeliu: že se všichni narodili v poloze na zádech s rukama v kapsách u kalhot a že za svého pozemského bytí jaktěživo ty ruce nevytáhli.

Naším krajem byly bažiny, blata podél řeky, vzdálená, jak se řeka vinula, dvacet mil od moře. První vskutku živou a jasnější představu o pravém stavu věcí, jak mi připadá, jsem získal jednoho pamětihodného pošmourného odpoledne, když se schylovalo k večeru. V takový čas jsem si s jistotou uvědomil, že ta ponurá končina, zaplevelená kopřivami, je hřbitov; že Filip Pirrip, druhdy

farník zdejší obce, a rovněž Georgiana, manželka výše uvedeného, jsou mrtvi a tu pohřbeni; že Alexandr, Bartoloměj, Abrahám, Robiáš a Roger, nezletilé dítky svrchu řečených, jsou rovněž mrtvi a tu pohřbeni; že temná, pustá pláň za hřbitovem, překřížovaná strouhami a hrázemi a brankami, na níž se roztroušeně popásá dobytek, jsou blata; že nízký olověný pruh vzadu je řeka a to vzdálené, rozdivočelé dravčí doupe, odkud vyráží vichr, že je moře; a že ten roztřesený raneček, který se toho všeho začíná bát, až mu z toho je do breku, je Pip.

„Přestaneš řvát!“ zaburácel hrozivý hlas a mezi hroby vedle předsínky před kostelem vyskočil nějaký muž. „Bud' zticha, spratku, nebo tě podřežu!“

Nějaký strašný člověk, celý v hrubém rezném plátně, s těžkým železným kruhem na noze. Člověk bez klobouku, v rozbitých botách a se starým hadrem uvázaným kolem hlavy. Člověk skrz naskrz promáčený vodou a celý zmazaný blátem, zchromlý od kamení, pořezaný od šterku, popálený kopřivami a podrápaný trním; člověk, který kulhal a třásl se zimou a koulel očima a vrčel a kterému jektaly zuby, když mě popadl za bradu.

„Jéje! Nepodřezávejte mě, pane!“ žebronil jsem, hrůzou bez sebe. „Prosím vás, pane, nepodřezávejte mě!“

„Hezky mi pověz, jak se jmenuješ!“ sykl muž. „Honem!“

„Pip, pane.“

„Ještě jednou!“ kázal muž a poulil na mne oči. „Ať je tě slyšet!“

„Pip, pane, Pip.“

„Ukaž mi, kde bydlíš,“ řekl muž. „Hezky přesně to místo ukaž!“

Ukázal jsem směrem, kde na pobřežní planině mezi olšemi a pahýly okleštěných vrb ležela naše vesnice snad něco přes míli daleko od kostela.

Muž si mě chvíličku prohlížel a vzápětí mě převrátil vzhůru nohama a vysypal mi kapsy. Neměl jsem v nich nic jiného než skývu chleba. Když se kostel zase postavil jaksepatří – muž mě totiž

popadl tak znenadání a byl tak silný, že kostel jeho přičiněním udělal přede mnou kotrmelec a já viděl špici věže pod svýma nohama –, když se tedy, říkám, kostel zase postavil jaksepatří, seděl jsem celý roztřesený na vysokém náhrobku a muž zatím hladově hltal mou skývu chleba.

„Ty štěně jedno,“ pravil muž a olízl si rty, „máš ty vypasený tváře!“

Mám dojem, že doopravdy vypasené byly, třebaže jsem tehdy byl na svá léta malý a nijak silný.

„Ať mě hrom, jestli bych se do nich nedovedl zakousnout,“ pokračoval muž a hrozivě pokýval hlavou, „a jestli by se mi muselo říkat dvakrát!“

Vyjádril jsem vroucně naději, že to neudělá, a ještě pevněji jsem se chytil náhrobku, na který mě předtím posadil – dílem proto, abych se na něm udržel, a dílem proto, abych se nerozplakal.

„A teď heleď, podívej!“ řekl muž. „Kde máš maminku?“

„Tamhle, pane!“ odpověděl jsem.

Trhl sebou, kousek odběhl, ale pak se zastavil a ohlédl se přes rameno.

„Tamhle, pane!“ vysvětloval jsem plaše. „*Rovněž Georgiana*. To je moje maminka.“

„Aha!“ vyhrkl a vrátil se. „A vedle matky – to je tvůj otec?“

„Ano, pane,“ přisvědčil jsem, „ten taky – *druhdy farník zdejší obce*.“

„Hm!“ zahučel na to v zamyšlení. „U koho žiješ? – Jestli tě totiž milostivě nechám naživu, ale pro to jsem se ještě docela nerozhodl.“

„U sestry, pane – u paní Gargeryové – ženy kováře Joea Gargeryho, pane.“

„Kováře, hm?“ opakoval. A podíval se k zemi na svou nohu.

Několikrát přešel zamračeným pohledem z nohy na mne a zase zpátky, potom popošel blíž k náhrobku, na kterém jsem seděl, popadl mě za obě ramena a zvrátil mě dozadu tak hluboko, jak mě stačil udržet v rukou – a v té poloze shlížely jeho oči nejvýš důrazně dolů do mých a moje vzhlížely nejvýš bezbranně do očí jeho.

„A teď heleď podívej,“ pravil. „Otázka je, jestli tě mám nechat naživu. Víš, co to je pilník?“

„Ano, pane!“

„A víš, co to je jídlo?“

„Ano, pane!“

Po každé otázce mě zvrátil o kousek dál, aby ve mně vzbudil tím silnější pocit bezmocnosti a nebezpečí.

„Přineseš mi pilník.“ Zase mě převrátil. „A přineseš mi jídlo.“ Zase mě převrátil. „To obojí mi přineseš sem.“ Zase mě převrátil. „Nebo ti vyrvu srdce a játra.“ Zase mě převrátil.

Byl jsem strašlivě vyděšený a měl jsem takovou závrať, že jsem se ho oběma rukama křečovitě chytil a řekl: „Kdybyste byl milostivě tak hodný, pane, a nechal mě sedět rovně, snad by mi nebylo tak špatně a možná že bych mohl dávat lepší pozor.“

Zvrátil mě tak strašlivě hluboko a zacloumal se mnou tak prudce, až kostel znovu přeskočil svou korouhvičku. Potom mě držel za ramena tak, že jsem stál zpříma na vršku náhrobku, a pokračoval těmito hroznými slovy:

„Ten pilník a to jídlo mi přineseš zejtra časně ráno. Přineseš mi to všechno k té starý baterii tamhle vzadu. Když to uděláš a ani za nic se neodvážíš ceknout jediný slovíčko, ani se neodvážíš dát jediným posunkem najevo, žeš viděl někoho takovýho, jako jsem já, nebo vůbec někoho, pak tě nechám naživu. Ale jestli mi to nepřineseš nebo jestli v té nebo v jiný maličkosti, ať je třeba sebemenší, na tom nesejde, nesplníš přesně moje pokyny, pak ti vyrveme i srdce, i játra, a upečeme si je a sníme. Abys věděl, nejsem sám, jak si možná myslíš. Schovává se tady se mnou jeden mladík a ve srovnání s tím mladíkem jsem já učiněnej anděl. Ten mladík slyší každý slovo, co ti povídám. Ten mladík má svůj vlastní, docela zvláštní tajnej knif, jak se takovému kloučkovi dostat na kobylku a na srdce i na játra. Není nic platný, aby se nějakej kluk pokoušel před tím mladíkem schovat. Ať si takovej kluk třeba zamkne dveře, ať si třeba leží v teple

v posteli, celej se zachumlá, přetáhne si i deku přes hlavu a myslí si, jak je mu dobře a že je bůhvíjak v bezpečí, všechno darmo – ten mladík se pěkně tiše a krůček za krůčkem přikrade až k němu a rozpárá mu břicho. S velkou námahou právě toho mladíka krotím, aby tě neroztrhal hned teď. Je to pro mě perná fuška ho udržet, aby se ti nevrhl na vnitřnosti. No tak, co říkáš?”

Odpověděl jsem, že mu pilník přinesu a že přinesu i všechny zbytky jídla, kolik se mi jich povede sehnat, a časně ráno že za ním přijdu ke staré baterii.

„Řekni: ‚At’ mě Bůh na místě ztrestá smrtí, jestli to neudělám!“ nařídil mi muž.

Opakoval jsem to po něm a muž mě sundal na zem.

„A teď pamatuj,“ pokračoval, „co sis vzal na starost, a pamatuj na toho mladíka a koukej mazat domů!“

„D-dobrou noc, p-pane,“ vykoktal jsem.

„Zapotřebí!“ odpověděl a rozhlížel se po studené mokré pláni kolem dokola. „Škoda, že nejsem žába! Nebo ouhoř!“

Současně si oběma pažemi ovinul roztřesené tělo – choulil se a tiskl si je, jako by se chtěl udržet pohromadě – a belhal se k nízké hřbitovní zdi. Když jsem ho tak viděl odcházet, jak se pozorně proplétá mezi kopřivami a mezi trním, jež vroubilo zelené rovy, připadal mým mladým očím, jako by uhýbal rukám mrtvých, lstivě nastraženým z hrobů, aby ho čaply za kotník a stáhly k sobě dolů.

Když došel k nízké hřbitovní zdi, přelezl ji jako člověk, který má nohy zkrhlé a strnulé, a potom se otočil, aby se podíval po mně. Sotva jsem spatřil, že se ohlíží, obrátil jsem se čelem k domovu a utíkal jsem, co mi nohy stačily. Ale po chvíli jsem se ohlédl přes rameno a viděl jsem ho, jak znovu míří dál k řece, ještě stále s oběma rukama kolem ramenou, a jak těma rozbolavělýma nohama opatrně hledá cestu mezi velkými kameny, tu a tam porůznu zapuštěnými do bažiny jako pevné stupně pro čas vydatných dešťů nebo přílivu.

Ve chvíli, kdy jsem se zastavil a díval se za ním, byla blata pouhá dlouhá, černá vodorovná čára; řeka byla pouhá další vodorovná čára, ani zdaleka tak široká a také ještě ani tak černá, a obloha byla pouhá řada vzájemně prostřídáných dlouhých čar krvavě rudých a čar sytě černých. Na samém kraji řeky jsem v celém tom obraze slabě rozeznával jediné dva černé předměty, které zjevně stály k obzoru kolmo; jedním z nich byla bóje, podle níž se při plavbě řídili námořníci – jako sud bez obručí, nastrčený na kůl – ohyzdná věc, když byl člověk blízko u ní; to druhé byl čakan, z kterého visely zbytky řetězů, na nichž se kdysi houpal pirát. Muž vytrvale belhal dál a dál směrem k šibenici, jako by to byl právě ten pirát, který oživil, sestoupil a nyní se vrací, aby se sám znovu pověsil. Při té myšlence mě přepadla děsivá hrůza – a když jsem viděl, jak dobytek zdvíhá hlavu a dívá se za ním, ptal jsem se v duchu, myslí-li si to ta zvířata také. Rozhlížel jsem se kolem dokola po tom hrozném mladíkovi, leč nikde jsem po něm nezahlédl ani stopy. Ale vtom mě znovu přemohl strach a já běžel bez zastávky až domů.

Kapitola druhá

Moje sestra, žena Joea Gargeryho, byla víc než o dvacet let starší než já a sama u sebe i u sousedů si vydobyla velkou vážnost tím, že mě vychovala „vlastníma rukama“. Poněvadž jsem se v oné době musel významu toho výrazu dopátrat pouze sám a sám a poněvadž jsem o ní věděl, že má ruku těžkou a tvrdou a že má často ve zvyku ji vztahovat stejně na svého manžela jako na mne, měl jsem za to, že vlastníma rukama vychovala nás oba, jak Joea Gargeryho, tak i mne.

Moje sestra nebyla žena zrovna pohledná a já měl takový povšechný dojem, že k tomu, aby si ji Joe Gargery vzal, musela svého muže nepochybně přimět vlastníma rukama. Joe byl hezký muž s hladkou tváří z obou stran ověncenou kudrnami vlasů plavých jako len a s očima zbarvenýma modří tak velice neurčitou, že se zdálo, jako by mu zorničky a bělmo málem splývaly. Byl to mírný, dobrosrdečný, vlídný, bezstarostný, pošetilý, milý člověk – něco jako Herkules co do síly i co do slabosti.

Sestra, paní kovářka, s černými vlasy i očima, měla plet' tak nápadně červenou, že jsem se leckdy v duchu dohadoval, nemyje-li se snad struhátkem na koření místo mýdlem. Byla velká a kostnatá a skorem pořád nosila režnou zástěru, uvázanou vzadu v pase na dvě kličky a vpředu nastavenou čtvercovým laclem, hotovým pancířem hustě naježeným zapíchanými špendlíky a jehlami. V ustavičném nošení této zástěry spatřovala pro sebe mocnou zásluhu a pro Joea důtklivou výčitku. Ačkoli vskutku nevidím žádný důvod, proč ji musela nosit vůbec – anebo, když už ji vůbec nosila, proč ji nemohla každíčký den svého života odkládat.

Joeova kovárna přiléhala k našemu domu, který byl dřevěný, jako tehdy bývala v našem kraji mnohá obydlí – ba vlastně většina. Když jsem přiběhl ze hřbitova domů, byla kovárna už zavřená a Joe seděl

sám v kuchyni. Poněvadž Joe a já jsme byli spolutrpitele, a proto jsme se také jeden druhému se vším svěřovali, měl pro mne Joe v tom okamžiku, kdy jsem zdvihl závoru na dveřích a zamžoural skulinou dovnitř na něho, jak tak seděl proti mně v koutě u krbu, ihned důvěrné sdělení.

„Paní kovářka tě byla hledat venku už tucetkrát, Pipe. A teď je znova venku, potřinácté, aby jí to vyšlo do pekařského tuctu.“

„Jistě?“

„Ba,“ přisvědčil Joe. „A co horšího, má s sebou vochli.“

Po té kormutlivé zvěsti jsem si začal kroutit dokolečka jediný knoflík na kazajce a náramně sklíčeně jsem se díval do ohně. Vochle byla lískovka s rukojetí opletenou dratví, do hladka ošoupaná dotykem s mým vochlovaným hřbetem.

„Sedla si ti,“ vyprávěl Joe, „a potom zas vstala a chňapla po vochli a vylítla ja-ko ra-pl. Právě tak a nejinak,“ dotvrdil Joe, zatímco mezi dolními mřížkami zvolna prošťourával pohrabáčem oheň a díval se do něho, „vylítla ven jako rapl, Pipe.“

„Je pryč už dlouho, Joe?“ Vždycky jsem se k němu choval jako k dítěti nějaké větší odrůdy a jako k tvorů nic víc než mně rovnému.

„No,“ odpověděl Joe a mrkl nahoru na pendlovky, „tuhle chvíli ji ten rapl drží už nějakých pět minut, Pipe. Pozor, už se žene! Honem za dveře, chlapče, a schovej se za ručník!“

Uposlechl jsem rady. Moje sestra, paní kovářka, otevřela prudce dveře dokořán, a sotva za nimi ucítila překážku, okamžitě vytušila příčinu a použila vochle k jejímu dalšímu vyšetřování. Zakončila tím, že mnou mrštila – za manželskou metnou zbraň jsem jí sloužil často – po Joeovi a ten rád, že mě dostává do rukou za jakýchkoli podmínek, mě pošoupl blíž ke krbu a tam mě svou velkou nohou klidně zahradil.

„Kde jsi byl, rošťáku jeden?“ vyjekla paní kovářka a dupla si. „Hned mi pověz, cos kde tropil, že jsem se až vařila vzteky a div jsem se strachy a starostmi nezbláznila, nebo tě z toho kouta vytáhnu, i kdybys vydal za padesát Pipů a on za pět set Gargeryů!“

„Byl jsem jenom na hřbitově,“ odpověděl jsem plačky ze své stoličky a třel si bolavá místa.

„Na hřbitově!“ opakovala sestra. „Nebýt mě, taks na hřbitově byl už dávno – a nadobro. Kdopak tě vychoval vlastníma rukama?“

„Vy,“ řekl jsem.

„A proč jsem to dělala, to bych ráda věděla!“ zvolala má sestra.

Zafňukal jsem: „To nevím.“

„Já taky ne!“ opáčila sestra. „V životě bych to už neudělala, to zas vím. Můžu směle tvrdit, že co ses narodil, ani na minutku jsem tuhle zástěru nesundala. Je už tak dost bída být ženou kováře (zvlášť když je to Gargery), natož ještě dělat tobě mámu.“

Jak jsem tak hleděl zkormouceně do ohně, myšlenky mi od toho námětu zabloudily – neboť z řeřavých uhlů mi před očima vyvstal ten uprchlík venku na blatech s železným poutem na noze, ten záhadný mladík, pilník, jídlo i ten strašlivý slib, kterým jsem se zavázal dopustit se krádeže pod střechou, jež mi je útlukem.

„Chm!“ odfrkla si kovářka a uložila vochli na místo. „Na hřbitově, vida! Vy dva si klidně můžete mluvit o hřbitově!“ Jeden z nás, mimochodem řečeno, to slovo vůbec z úst nevypustil. „Vy dva spolu dostanete co nevidět na hřbitov *mne*, cha, a věru po-ve-de-ný párek budete beze mne!“

Když se nyní sestra pustila do prostírání k čaji, Joe se na mne podíval přes nohu, jako by mne i sebe v duchu odhadoval a uvažoval, jaký párek bychom my dva za truchlivých okolností právě naznačených doopravdy tvořili. Potom se narovnal, probíral v prstech plavé kučery i licousy na pravé líci a modrýma očima sledoval každý pohyb kovářčin, jak si v bouřlivých časech počínal vždycky.

Sestra měla rázný postup, jak nám dvěma krájet a mazat chléb, a nikdy se od něho neuchýlila. Nejdřív si bochník levičkou různě a pevně zapřela o laci – kde se do něho zabodl někdy špendlík a někdy jehla, a ty jsme později lovili z úst. Potom nabrala na nůž kousek másla (ne tuze velký) a apatykářskými hmaty ho rozmazávala po

střídě, jako by vyráběla nějakou náplast – používala přitom obou stran čepele s hbitostí, až to pleskalo, jak roztírala máslo až ke kůrce a sbírala je z hrany. Potom břitce a s konečnou platností otřela nůž o kraj náplasti a pak ukrojila notně tlustý krajíc přes celý bochník; ale dřív než ho nadobro oddělila od bochníku, přesekla krajíc na dva díly. Jeden z nich dostal Joe a druhý já.

Za daných okolností, ačkoli jsem měl hlad, jsem se neodvažoval svůj krajíc sníst. Uvědomoval jsem si, že musím mít něco do zásoby pro svého strašlivého nového známého i pro jeho spojence, toho ještě strašlivějšího mladíka. Věděl jsem, že kovářka vede domácnost nejvýš úsporně a že na své zlodějské výpravě třeba ve spíži nevyslídím nic, co by mi posloužilo. Proto jsem se rozhodl, že si svůj mazaný chléb schovám do nohavice.

Úsilí potřebné k tomu, abych se odhodlal tento záměr provést, mi připadalo přímo děsné. Bylo mi, jako bych se měl rozhodnout ke skoku ze střechy vysokého domu nebo se vrhnout do nesmírně hluboké vody. A Joe, který neměl o ničem ani tušení, mi to jenom ještě ztěžoval. Při našem svobodnozednářském spiklenectví spolutrpiteľů, o němž jsem se již zmínil, a při jeho dobromyslném kamarádkém vztahu ke mně se stalo naším každovečerním zvykem navzájem porovnávat, jak v nás mizejí krajíce. Dělo se to tak, že jsme si čas od času mlčky nastrkovali před oči chléb, aby se druhý mohl podívat, a to nás ponoukalo k dalšímu předhánění. Toho večera mě Joe již několikrát vyzval – tak že mi ukázal krajíc, z něhož kvapem ubývalo –, abychom se měřili v obvyklém přátelském závodě, ale pokaždé mě spatřil se žlutým hrníčkem čaje na jednom koleně a s netknutým mazaným krajícem na druhém. Nakonec jsem se zoufale rozhodl, že záměr, který jsem pojal, vykonat musím a že bude nejlépe, vykonám-li ho způsobem za daných okolností nejméně nepravděpodobným. Využil jsem okamžiku, kdy se Joe zrovna ode mne odvrátil, a strčil jsem si chléb s máslem do nohavice.

Joea zřejmě přivedlo z míry to, co podle jeho domněnky znamenalo, že jsem pozbyl chuti k jídlu, a uhryzl si zamyšleně z krajíce,

který mu, jak se zdálo, valně nechutnal. Převaloval sousto v ústech mnohem déle než obyčejně, dlouho nad ním uvažoval a nakonec je spolkl jako pilulku. Právě se chystal ukousnout si znova a právě naklonil hlavu ke straně, aby měl dobrý rozběh, když vtom sklouzl očima na mne a uviděl, že můj chléb s máslem zmizel.

Údiv a zděšení, s nímž se Joe zarazil těsně před skousnutím a vyvalil na mne oči, byly příliš zřejmé, aby unikly sestřině pozornosti.

„Co je to zas?“ zeptala se úsečně a postavila svůj šálek.

„Jářku, povídám!“ šeptal Joe a kýval na mne hlavou velmi vážně a káravě. „Pipe, chlapče zlatá! Vždyť si ublížíš! Někde ti to uváže. Nemohl jsi to přece rozkousat, Pipe!“

„Co je to zas?“ opakovala sestra, tentokrát ostřeji než předtím.

„Kdybys toho mohl aspoň ždibek vykašlat, Pipe, tak bych ti doporučoval, abys to udělal,“ radil mi Joe, celý vyděšený. „Způsoby jsou sice způsoby, ale zdraví je holt zdraví.“

Tou dobou se už sestra zlostí neznala, a proto se vrhla na Joea, popadla ho z obou stran za licousy, otloukala mu chvíličku hlavu o stěnu za ním, a já seděl v koutě a provinile jsem přihlížel.

„Tak ted' snad povíš, co se děje,“ řekla sestra, celá udýchaná, „a přestaneš poulit oči jako zapíchnutý krmník!“

Joe se podíval bezradně na ni a pak si bezradně ukousl z chleba a znovu se podíval na mne.

„Ty víš, Pipe,“ zahovořil Joe s vážnou tváří vyboulenou posledním soustem a s oním důvěrným tónem v hlase, jako bychom my dva byli docela sami, „ty a já jsme odjakživa kamarádi a já bych byl poslední, kdo by na tebe kdy žaloval. Ale takový,“ odsoupil se s židlí, prohlížel si podlahu mezi námi a potom se podíval zase na mne, „takový věru kromobyčejný hlt jako tohle!“

„Tedy hltal jídlo, co?“ zvolala sestra.

„To víš, chlapče zlatá,“ pokračoval Joe s tváří dosud od sousta vydulou a hleděl na mne, a ne na paní kovářku, „když jsem byl v tvých letech, taky jsem jídlo hltal – často – a jako hoch jsem se setkal

s hodně hlouny, ale co živ jsem ještě neviděl takový hlt jako u tebe, Pipe, a je to milost boží, že ses tím hltm neudávil.“

Sestra po mně bleskurychle hrábla, vylovila mě za vlasy a neřekla nic víc než strašlivá slova: „Hezky pojď, dostaneš medicínu!“

V té době nějaký lékařský netvor znovu zavedl dehtovou vodu jako báječný lék a paní kovářka ji měla pořád v zásobě v kredenci – neboť její víra v znamenitosti toho lektvaru byla zcela úměrná jeho odporosti. Za nejpříznivějších okolností jsem musel toho elixíru jakožto jedinečného posilujícího prostředku užít tolik, že jsem pak chodil s vědomím, že páchnu jako čerstvě natřený plot. Onoho večera, o němž je právě řeč, si však naléhavost mého případu vyžádala celý žejdlík toho dryáku a kovářka, aby se mi spíš ulevilo, mi sevřela hlavu pod ramenem asi tak, jako zouvák dovede sevřít botu, a vlila mi ho přímo do hrdla. Joe vyvázl s půlžejdlíkem – ale spolykat ho musel (k značné své nelibosti, zatímco seděl u krbu a pomalu žvýkal a přemítal), protože ho prý „leknutím až obešla hrůza“. Podle toho, jak bylo mně, bych řekl, že neobešla-li ho hrůza předtím, jistě ho obešla potom.

Svědomy je hrozné trápení, ať hryže muže nebo chlapce; ale tíží-li toto skryté břímě nějakého chlapce s jiným skrytým břemenem, schovaným v nohavici, pak to je (jak mohu potvrdit) trest vskutku velký. Provinilé vědomí, že se chystám okrást kovářku – vůbec mi nepřišlo na mysl, že chci okrást Joea, protože jsem ani jedinou věc z celé domácnosti jaktěživo nepovažoval za jeho majetek – spolu s nezbytnou nutností ustavičně si držet jednu ruku na tom namaném chlebě v nohavici, ať už jsem seděl nebo musel na rozkaz tu nebo onu maličkost v kuchyni podat nebo udělat, mě skorem připravovalo o rozum. A když pak vítr z blat rozdmýchal oheň do žáru a plápolal, zdálo se mi, že venku slyším hlas muže s železným kruhem na noze, jemuž jsem se musel zapřísáhnout mlčením, prohlašovat, že nemůže a také nebude hladovět až do zítřka, ale že musí dostat jídlo hned. Jinou chvíli mě zas napadlo, co když ten mladík, kterého

muž jen s tak velkou námahou krotí, aby mi nevjel rukama do útroh, třebaš povolí své vrozené netrpělivosti nebo se zmýlí v čase a bude se domnívat, že má právo na mé srdce a játra už dnes v noci místo až zítra? Stály-li kdy komu vlasy hrůzou na hlavě, pak určitě musely tenkrát stát mně. Nebo snad nikomu jaktěživo nestály?

Byl Štědrý večer a já musel měděnou měchačkou hodinu třít pudíng na zítřek, přesně od sedmi do osmi podle kuchyňských pendlovek. Zkoušel jsem to s tím břemenem na noze (a to mi znovu připomnělo muže s břemenem na *jeho* noze) a shledal jsem, že otřesy při této námaze se mi namazaný krajíc posunuje dolů a že nemohu nijak zabránit, aby mi nakonec nevypadl u kotníku z nohavice. Naštěstí se mi podařilo vytrazit a uložit onu část svého svědomí v podstřešní komůrce, kde jsem spával.

„Slyšels?“ řekl jsem, když jsem domíchal a přihříval se nakonec ještě chvilíčku v koutě u krbu, dřív než mě pošlou nahoru spát. „Nebylo to dělo, Joe?“

„Hm!“ pokývl Joe. „Zas jeden uplách.“

„Co to znamená, Joe?“ zeptal jsem se.

Kovářka, která se vždycky ujímala vysvětlování sama, ňafla břitce: „Utek. Utek.“ Podala výklad, jako podávala dehtovou vodu.

Mezitímco kovářka seděla s hlavou sehnutou nad šitím, nastrojil jsem ústa, abych Joeovi naznačil otázku: „Co to je káranec?“ A Joe zase nastrojil svoje ústa a podal mi mlčky odpověď tak vysoce složitou, že jsem si z ní nedovedl vybrat nic jiného než jediné slovo „Pipe“.

„Včera večer uplách jeden káranec,“ řekl Joe nahlas, „po dělové ráně po slunce západu, a stříleli na výstrahu před ním. A teď se zdá, že střílejí na výstrahu před jiným.“

„Kdo střílí?“ zeptal jsem se.

„Sper tě ďas, kluku,“ vložila se do řeči sestra a zamračila se na mne přes šití, „to je nějakého vyptávání. Neptej se na nic a neuslyšíš žádnou lež.“

Pomyslel jsem si, že není sama k sobě zrovna tuze zdvořilá, když naznačuje, že bych od ní mohl slyšet lež, třebaže jsem se doopravdy hodně vyptával. Ale sestra nebyla nikdy zdvořilá, leda když měla nějakou návštěvu.

V tom okamžiku Joe hodně podpíchl mou zvědavost tím, že s největší pečlivostí otevřel velmi zešířena ústa a nastrojil je v podobu slova, které mi připadalo jako „zlobí“. Co tedy přirozenějšího, než že jsem ukázal na kovářku a ústy mlčenlivě vypodobnil otázku: „Ona?“ Ale tomu nechtěl Joe ani za nic rozumět a znovu otevřel ústa velmi zešířena a setřásl z nich podobu nejvyšší důrazného slova. Ale já si z toho slova nemohl nic vybrat.

„Paní kovářko,“ řekl jsem, chytaje se posledního stébla, „rád bych věděl – jestli vám to moc nevadí –, odkud se to střílí?“

„Pámbu tě požehnej, kluku!“ zvolala sestra, jako by to nemyslela tak docela doslova, nýbrž spíš pravý opak. „Z lodí! Z galejí!“

„Ha-aha!“ povídám a podíval jsem se na Joea. „Z galejí!“

Joe si vyčítavě odkašlal, jako by chtěl říci: „No vidíš, vždyť jsem ti to povídal.“

„A prosím, co to jsou galeje?“ ptal jsem se dál.

„Tohle je s tím klukem vždycky!“ zvolala sestra, ukázala na mne jehlou s nití a potřásla nade mnou hlavou. „Odpovíš mi na jednu otázku, a už na tebe vysype tucet dalších. Galeje jsou vězeňské lodě, hned na kraji za mlákou.“ Tak jsme odjakživa v našem kraji říkali blatům.

„To bych rád věděl, koho strkají na ty vězeňské lodě a proč je tam strkají?“ zeptal jsem se s ostýchavou odvahou a jen tak všeobecně.

To už bylo kovářce trochu moc a také hned vyskočila. „Něco ti povím, mládenečku,“ vyjela si na mne. „Nevychovala jsem tě vlastníma rukama proto, abys lidem pil krev, až je umorduješ. Kdybych to byla udělala, byla by to pro mne hanba, a žádná čest. Lidé se strkají na ty galeje, protože vraždí a protože kradou a padělají peníze a tropí všechno možné neřádstvo – a začínají vždycky tím, že se moc ptají. A teď koukej mazat na kutě!“

Nikdy mi nedovolili vzít si s sebou svíčku, abych si mohl cestou do postele posvítit, a jak jsem tak šel nahoru potmě a v hlavě mi zvonilo – od kovářčina náprstku, kterým mi na ni jako na tamburínu vyklepávala doprovod k svým posledním slovům –, s hrůzou jsem si uvědomoval tu obrovskou výhodu, že galeje čekají tak blízko mně po ruce. Byl jsem očividně na nejlepší cestě se na ně dostat. Začal jsem přece s vyptáváním a teď se chystám okrást kovářku.

Od té doby, která je teď už hezky daleko za mnou, mě často napadlo, že jen málo lidí ví, jaké tajemství dovede dítě utajit, svírá-li je hrůza. Nesejde na tom, jak nesmyslná je to hrůza, jen když to je vskutku hrůza. Měl jsem smrtelnou hrůzu před mladíkem, jenž lačnil po mém srdci a játrech; měl jsem smrtelnou hrůzu před mužem s nohou v železe, který se mnou rozprávěl; měl jsem smrtelnou hrůzu sám před sebou, že jsem ze sebe nechal vymámit ten strašlivý slib; neměl jsem nejmenší naději, že by mě pomohla vysvobodit moje všemocná sestra, která mě při každé příležitosti od sebe odháněla. Bojím se pomyslet, co bych byl pod tlakem té utajované hrůzy na požádání třeba spáchal.

Pokud jsem oné noci vůbec spal, mělo to pouze ten výsledek, že jsem viděl sebe sama, jak mě silný jarní odliv unáší po proudu řeky ke galejím; jak mě strašidelný pirát, když mímám plácek s čakanem, hláskou troubou volá, abych se raději vydrápal na břeh a dal se tam pověsit hned, místo abych to odkládal. Báł jsem se usnout, i kdyby se mi bylo chtělo spát, protože jsem věděl, že s prvním slabým zábleskem svítání musím jít vykrást spíž. V noci to rozhodně nijak provést nešlo, protože tenkrát se ještě světlo nedalo rozzehnout pouhým lehkým škrtnutím; abych získal světlo, byl bych je musel vykresat z pazourku a ocílky a tím bych byl natropil hluk stejně silný, jako by sám ten pirát řinčel řetězy.

Sotva širým černým sametovým příkrovem venku za mým okénkem prokmitla prvá šed', hned jsem vstal a sešel dolů; každé prkno po cestě a každé zavržení každého prkna za mnou volalo: „Chyťte

zloděje!“ a „Vstávejte, paní kovářko!“ Ve spíži, která se zřetelem k sváteční době chovala zásoby mnohem bohatší než obvykle, mě ukrutně vylekal zajíc, pověšený tam za zadní běhy, kterého jsem vážně podezříval, že jsem ho přistihl, jak po mně mrká, když jsem se k němu napůl pootočil zády. Neměl jsem čas se o tom přesvědčit, neměl jsem čas něco vybírat, neměl jsem čas vůbec na nic, protože jsem neměl chvíličku času nazbyt. Ukradl jsem kus chleba a kus sýra od kůry, z kamenného hrnku jsem vybral asi půlku masitého haše (tu jsem nabral do kapesníku a spolu s včerejším krajícem zavázal na uzel) a z kamenné butely jsem vzal trochu žitné (kterou jsem odlil do skleněné lahvičky, jíž jsem ve své podkrovní komůrce nahoře potají používal k výrobě opojného nápoje ze sladkého dřeva, totiž lékořicové vody, a pálenku v kamenné butele jsem dolil vodou z kuchyňského džbánu v misníku); dále jsem vzal ještě kost od pečeně, na které zbyl už jen malý drobet masa, a potom krásnou kulatou, vypečenou sekanou. Už už bych byl odešel bez ní, ale nedalo mi to, abych se nevyhoupl na polici a nepodíval se, co to kovářka tak pečlivě uschovala pod poklicí v kamenném kastrole, zastrčeném do kouta, a objevil jsem, že to je sekaná; vzal jsem ji tedy také, protože jsem spoléhal, že není určena pro potřebu nejbližších dnů, a že ji proto nebude nikdo tuze brzy pohřešovat.

Z kuchyně vedly dveře také do kovářny; ty dveře jsem odemkl a odsunul závoru a mezi Joeovými nástroji jsem vyhledal pilník. Potom jsem zase zámek i závoru zajistil, jako byly předtím, otevřel jsem dveře, jimiž jsem vešel, když jsem minulého večera přiběhl domů, zavřel jsem a rozběhl se do mlhavých blát.

Kapitola třetí

Bylo jinovaté ráno a sychravě mokré. Viděl jsem tu mokrost lpět už hned na vnější straně svého okénka, jako by tam byl celou noc plakal nějaký skřítek a používal okenní tabulky místo kapesníku. Teď jsem viděl mokrotu lpět na holých keřích a sporé trávě jako nějaké hrubší pavučí; táhla se jíním od větévky k větévce a od stébbla k stébblu. Lepkavé mokro lpělo na každíčkém břevnu a na každé brance a mlha z blat byla tak hustá, že jsem dřevěnou šipku na kůlu, která lidem ukazovala směr k naší vesnici – směr, jímž se nikdy neřídili, protože k nám jaktěživo nikdo nechodil –, vůbec neviděl, dokud jsem se neoctl až těsně pod ní. Když jsem k ní pak zdvihl oči, tu, jak z ní kapalo, připadala mému stísněnému svědomí jako přízrak, který mě zatracuje na galeje.

Jakmile jsem doběhl na volná blata, mlha ještě zhoustla, takže místo abych se já hnál proti všemu, všechno jako by se hnalo proti mně. To bylo pro provinilcovu mysl velmi nepříjemné. Stavidla a strouhy a hráze se na mne vrhaly z mlhy, jako by jasně a zřetelně křičely: „Kluk s ukradenou fašírkou! Zadržte ho!“ Se stejnou náhlostí mě přepadala dobytek, poučil na mne oči a z nozder kouřil slova: „Vida ho, zlodějíčka!“ Jeden černý volek s bílou náprsenkou – v jehož vzhledu bylo pro mé pobouřené svědomí takřka cosi kněžského – na mne upíral oči tak vytrvale a komíhal svou nemotornou hlavou, když jsem běžel kolem, tak žalobně a káravě, že jsem na něho plačtivě vyhrkl: „Já nemohl jinak, prosím! Nevzal jsem to pro sebe!“ Nato sklonil hlavu, vyfrkl z chřípí oblak páry, vyhodil zadníma nohama, švihl oháňkou a zmizel.

Celou tu dobu jsem utíkal směrem k řece, ale jakkoli rychle jsem běžel, ne a ne si zahřát nohy; sychravé mokro k nim lnulo jako přikované asi stejně, jako přikované železo lnulo k noze člověka, za nímž

jsem pospíchal. Cestu k baterii jsem znal celkem přesně, protože jsem tam byl jednou v neděli s Joem a Joe se tehdy posadil na staré dělo a řekl mi, až budu jeho pravoplatným smluvním učněm, že tam spolu užijeme nějaké legrace! Ale mlha mě zmátla a já nakonec poznal, že jsem zaběhl tuze daleko doprava, a proto jsem si musel hledat cestu zpátky podél toku řeky po pásu sypkých kamenů, táhnoucím se nad bahnem a nad kůly, které vytyčovaly nejvyšší dosah přílivu. A jak jsem se tak s největším spěchem vracel, přešel jsem právě strouhu, o které jsem věděl, že je docela blízko u baterie, a jen jsem se vydrápal po náspu za strouhou, spatřil jsem před sebou sedět hledaného. Seděl zády ke mně a s rukama založenýma na prsou přepadával dopředu, zemdlený ospalostí.

Napadlo mě, že bude mít větší radost, překvapím-li ho se snídání tak neočekávaně, a proto jsem dál postupoval zvlášť tiše, a konečně jsem mu poklepal na rameno. Rázem vyskočil – ale nebyl to můj muž, nýbrž někdo jiný!

A přesto měl ten muž na sobě také hrubý režný oblek a také silné železo na noze a byl chromý a promrzlý a chraptěl a ve všem všudy byl navlas stejný jako ten druhý – až na to, že neměl týž obličej a že na hlavě měl placatý plstěný klobouk se širokou střechou a nízkým dýnkem. To všechno jsem postřehl v jediném okamžiku, protože jsem na dívání neměl víc než právě ten jeden okamžik. Muž na mne vychrlil kletbu, rozehnal se po mně pěstí – byla to ubohá rána nazdařbůh, která se mne chybila a jeho div neporazila, protože při ní zavrával – a potom se rozběhl do mlhy, na útěku dvakrát klopýtl a zmizel mi z očí.

„To je ten mladík!“ napadlo mě a ucítil jsem bodnutí u srdce, když jsem si ujasnil, kdo to asi je. Myslím, že bych byl pocítil bolest i v játrech, kdybych byl věděl, kde je člověk má.

Potom jsem už brzy došel k baterii a tam byl ten pravý – choulil se do sebe a belhal se sem a tam, docela jako kdyby se nebyl přestal tak choulit a belhat ani na jediný okamžik po celou noc – a čekal na

mne. To se rozumí, že mu bylo strašlivě zima. Skorem jsem očekával, že ho uvidím, jak mi před očima padá a k smrti promrzlý umírá. Také mu z očí zíral tak ukrutný hlad, že když jsem mu podal pilník a on ho odložil do trávy, napadlo mě, že by ho snad byl zkusil sníst, kdyby nebyl uviděl můj uzlík. Tentokrát mě nepřevrátil hlavou dolů, aby se zmocnil toho, co u sebe mám, nýbrž zatímco jsem rozvazoval raneček a vyprazdňoval si kapsy, nechal mě stát pěkně rovně na nohou.

„Co je v té láhvi, hochu?“ zeptal se.

„Žitná,“ odpověděl jsem.

To už si cpal do krku hašé tak podivně, že to svět ještě neviděl – spíš jako člověk, který ji v prudkém chvatu někam schovává, než jako člověk, který něco jí –, ale přece ustal, aby se trochu napil kořalky. Celou tu chvíli se tak silně třásl, že vyžadovalo všech jeho sil, aby se mu podařilo udržet hrdlo láhve mezi zuby a neukousnout je přitom.

„Mně se zdá, že jste dostal zimnici,“ prohodil jsem.

„V tom s tebou plně souhlasím, hochu,“ přikývl.

„Tady je nezdravo,“ pokračoval jsem. „Ležel jste někde venku na mlace a z té člověk chytne zimnici jedna dvě. A taky revma.“

„Dřív než z toho budu mít smrt, tak se nasnídám,“ řekl. „To bych udělal, i kdyby mě hned potom měli pověsit na tu šibenici, co tamhle stojí. Vsadím se s tebou, že na tu chvíli tu třesavku přemůžu.“

Hltavě polykal hašé, maso z kosti, chléb, sýr i sekanou, všechno najednou; při jídle upíral nedůvěřivě oči do mlhy kolem nás a často se zarážel – ba i jeho čelisti se zarážely – a stražil uši. Při každém, ať už skutečném nebo domnělém zvuku, při každém třesnutí na řece nebo hlasitějším zafunění dobytčete na blatech sebou polekaně škubl a vzápětí vyhrkl:

„Nejsi ty mi nějaký proradnej spratek? Nepřivedl sis nikoho s sebou?“

„Ne, pane, ne!“

„Ani jsi nikomu nenakukal, aby šel za tebou?“

„Ne!“

„No,“ řekl, „věřím ti. Byl bys doopravdy lítá mladá bestie, kdybys v těchhle letech dokázal pomáhat při štvanci na bídnýho červa, už beztak uštvanyho na samej krajíček smrti a hnojiště, jako je tenhle ubohej bídnej červ tady!“

Něco mu klaplo v hrdle, jako by v sobě měl stroj podobný hodinovému a ten se chystal právě odbíjet. A rozedraným režným rukávem si přešel přes oči.

Bylo mi ho líto, že je tak bezútešně smutný, a když jsem pozoroval, jak se nad sekanou pomalu uklidňuje, osmělil jsem se poznamenat: „Jsem rád, že vám chutná.“

„Povídals něco?“

„Řekl jsem, že jsem rád, že vám chutná.“

„Děkuju ti, hochu. Věru že chutná!“

Často jsem pozoroval našeho velkého hafana, jak hltá žrádlo, a nyní jsem si uvědomil očividnou podobnost mezi tím, jak žere náš pes a jak jí tento člověk. Muž ukusoval z jídla silou, prudce a trhaně, právě jako náš pes. Polykal, nebo spíš chňapavě zhltl každé sousto příliš brzy a příliš rychle, a mezitímco jedl, pošilhával hned sem, hned tam, jako by se bál, že mu ze všech stran hrozí nebezpečí, že někdo přijde a sekanou mu vezme. Jak mi připadalo, sekaná mu rozrušovala mysl věru tuze silně, aby si mohl spokojeně pochutnávat nebo strpět při těch hodech vedle sebe někoho jiného a nerafnout po hostu zuby. Ve všech těch rysech se úplně podobal našemu psu.

„Bojím se, že jemu z ní nenecháte ani kousek,“ ozval jsem se bázně po krátkém mlčení, při němž jsem váhavě přemítal, je-li dost zdvořilé takovou poznámku pronést. „Tam, odkud jsem ji přinesl, se už nedá nic víc sehnat.“ Právě jistota v té věci mě přiměla, že jsem se ho rozhodl upozornit.

„Nechat kousek jemu? Komu, jemu?“ opáčil můj známý a přestal chroupat kůrčičku.

„Tomu mladíkovi. Co jste o něm mluvil. Co se s vámi schovává.“

„Hm, aha!“ odpověděl bručlavě, jako když se nevrle zasměje.
„Tomu? Jo, jo. *Ten* jídlo nepotřebuje.“

„Podle mého vypadal, jako by potřeboval,“ namítl jsem.

Muž přestal jíst a s krajním údivem se nesmírně bedlivě a zpytavě zadíval na mne. „Vypadal? Kdypak?“

„Zrovna teď.“

„Kde?“

„Tamhle,“ odpověděl jsem a ukázal jsem prstem, „někde tamhle. Našel jsem ho tam klímat a myslel jsem, že jste to vy.“

Popadl mě za límec a probodával mě očima tak, až mi přišlo na mysl, že v něm zase ožil původní záměr podříznout mi krk.

„Měl stejné šaty jako vy, jenže měl klobouk, víte,“ vysvětloval jsem mu a celý jsem se třásl, „a – a –“ (hrozně mi záleželo na tom, abych se vyjádřil šetrně) „– a měl – stejnou příčinu, aby si chtěl vypůjčit pilník. Neslyšel jste včera večer dělo?“

„Tak teda *přece* stříleli!“ vydechl jako pro sebe.

„To se divím, že jste to nevěděl jistě,“ opáčil jsem, „protože my to slyšeli až doma, a to je dál, a ještě k tomu jsme měli zavřeno.“

„Chm, abys tedy věděl,“ řekl muž. „Když je člověk tady na tý pláni sám a má lehko v hlavě a lehko v žaludku a je polomrtvej zimou a hladu, pak celou noc neslyší nic jiného než střelbu z děl a volání hlasů. Že slyší? I vidí – vojáky, jak před sebou drže pochodně, červený kabáty jim svítej a už zatahujou kolem kruh. Člověk slyší, jak volají jeho číslo, slyší, jak ho stavějí, slyší rachot mušket, slyší povely, K palbě připravit! Zalícit! Nepouštějte ho z mušky, mládenci! – a cítí, jak se ho chápou – a ono se nic neděje! Chm, já tuhle noc přece viděl ne jednu takovou pátrací četu – mašírovat v šiku proti mně, sper je ďas, s tím jejich těžkým dup, dup, dup – ne jednu, ale sto! A střelba? Vždyť já viděl, jak se ze vší tý kanonády třese sama mlha, ještě když už byl jasnej den! – Ale ten člověk,“ všechno až dosud říkal, jako by byl zapomněl, že jsem s ním, „všiml sis něčeho na něm?“

„Měl v obličeji hrozný šrám,“ řekl jsem, jak mi kmitlo hlavou, co jsem si sotva uvědomoval, že vůbec vím.

„Snad ne tady?“ zvolal muž a udeřil se dlaní nemilosrdně do levé tváře.

„Ano, tam.“

„Kde je?“ Hrstku jídla, která mu ještě zbývala, si nacpal do zá-
ňadří šedivé kazajky. „Ukaž mi, kam šel. Uženu ho jak pes. Hrom do
toho železa na tom bolavým hnátě. Podej sem ten pilník, hochu!“

Naznačil jsem mu, v kterém směru mlha pohltila druhého muže, a on se v tu stranu na okamžik zadíval. Ale již klečel v přerostlé mokré trávě a piloval na svém železe jako šílenec bez ohledu na mne i bez ohledu na svou nohu; měl na ní staré zranění, které mu nyní krvácelo, ale zacházel s ní tak neurvale, jako by v ní nebylo o nic víc citu než v tom pilníku. Znovu jsem se ho začal hrozně bát, když se teď vydráždil do toho zběsilého chvatu, a rovněž jsem se hrozně bál zůstat ještě déle z domova. Řekl jsem mu, že už musím jít, ale on si toho nevšímal, a proto jsem usoudil, že nejlepší, co mohu udělat, je nepozorovaně se vytrazit. Naposledy jsem ho viděl, jak se s hlavou schýlenou nad koleno horečně pachtí se svým pou-
tem a přitom netrpělivě huhlá kletby na tu nohu i železo. Naposledy jsem ho slyšel, když jsem se zastavil v mlze a zaposlouchal se – pilník dosud skřípal.

Kapitola čtvrtá

Očekával jsem s určitostí, že v kuchyni zastihnu čekat strážníka, aby mě sebral. Ale nejenže tam nečekal žádný strážník, nýbrž dokonce se dosud na tu krádež vůbec ani nepřišlo. Kovářka se horečně zabývala uklízením domu co přípravou na sváteční den a Joea vystrnadila na schůdek před kuchyňskými dveřmi, aby nepřišel do styku s lopatkou na smetí – s předmětem, do něhož mu osud dříve nebo později zavedl kroky pokaždé, kdykoli sestra s vervou uklízela podlahy ve své domácnosti.

„A kde jsi, u všech kozlů, byl ty?“ zněl kovářčin vánoční pozdrav, když jsem se spolu se svým svědomím ukázal doma.

Řekl jsem, že jsem si byl poslechnout koledy. „Chm, podívejme!“ opáčila kovářka. „No, mohls mít horší nápad.“ O tom není pochyby, pomyslel jsem si.

„Kdybych nebyla kovářova žena a (to je vlastně jedno a to samé) takový otrok, co neví, co to je sundat zástěru, byla bych si možná šla poslechnout koledy sama,“ pokračovala kovářka. „Mám koledy ukrutně ráda, a to je právě nejlepší důvod, proč žádnou jaktěživo neslyším.“

Joe, který se odvážil vejít do kuchyně za mnou, jakmile se lopatka se smetím před ním stáhla do ústraní, si se smířlivým výrazem přejel hřbetem ruky přes nos, když po něm kovářka šlehla pohledem, ale sotvaže odvrátila zraky, zkřížil potají oba ukazováčky a nastrčil mi je před oči jako naše smluvené znamení, že dnes je zase s kovářkou pro její nevrlost kříž. To bylo ostatně tak zhusta její normální rozpoložení, že Joe a já jsme často po celé týdny v jednom kuse byli na tom s prsty stejně jako pomníkoví křížáci s nohama.

Měli jsme mít velkolepý oběd, naloženou vepřovou kýtu a zeleninu a párek pečených kuřat s nádivkou. Pěkný masový nákyp

byl hotový už od včerejšího rána (což vysvětlovalo, proč hašé ještě nikdo nepohřešil) a puding se již vařil. Tyto rozsáhlé přípravy zavinyly, že jsme byli beze všech okolků se snídaní odbyti – „protože,“ rozhodla kovářka, „mě ani nenapadne, abyste se mi tady svátečně cpali až k prasknutí a já pak měla hromadu nádobí, když zrovna před sebou mám práce až nad hlavu, to si zapište za uši!

Dostali jsme tedy každý svůj příděl krajíce do ruky, jako kdybychom byli dva tisíce vojáků na spěšném pochodu, a ne jeden muž a chlapec doma, a s kající tváří jsme lokali křtěné mléko ze džbánu na kredenci. Kovářka zatím pověsila čisté bílé záclony a kolem širokého dýmníku přitloukla hřebíčky nový květovaný kanýr místo starého a také odkryla malý parádní pokoj přes chodbu. Ten se nikdy jindy neodkrýval, nýbrž trávil celý zbytek roku pod chladným závojem z hedvábného papíru, který zahaloval dokonce i čtyři bílé terakotové pudlíky na krbové římse, z nichž každý měl černý čumáček a v tlamičce košíček květin a byl věrným protějškem všech ostatních. Kovářka byla hospodyně velmi čistotná, ale přímo mistrovsky uměla svou čistotnost udělat nepříjemnější a nesnesitelnější, než je vyslovená špína. Čistota přijde hned po zbožnosti a někteří lidé tropí totéž se svým náboženstvím.

Protože sestra měla tolik co dělat, šla do kostela v zastoupení; to znamená, šli jsme Joe a já. V oblečení do práce byl Joe typický urostlý kovář; ve svátečním vypadal spíš jako strašák v zámožných poměrech než co jiného. Cokoli tehdy míval na sobě, nic mu nepadlo a jako by mu ani nepatřilo a všechno, co tehdy míval na sobě, ho drželo. V dnešní slavnostní den vyšel ze svého pokoje, když zvony radostně hlaholily, jako učiněný obraz bídy, oblečený v plné parádě nedělních kajících. Pokud jde o mne, měla myslím sestra jakousi všeobecnou představu, že jsem mladý zlosyn, kterého babil a sebral (hned v den narození) nějaký policejní akušér a potom ho odevzdal jí, aby s ním nakládala v souhlase s uraženým majestátem zákona. Vždycky se mnou zacházela, jako kdybych býval trval na tom, že

musím přijít na svět, proti všem příkazům rozumu, náboženství a morálky a přes všechny varovné námitky svých nejlepších přátel. I když mě odvedla vzít mi míru na nové šaty, musel je krejčí podle daných pokynů zhotovit jako nějaký nápravný prostředek a za nic na světě nepřipustit, abych v nich mohl volně pohybovat údy.

Proto vidět nás dva, Joea a mne, jak spolu jdeme do kostela, musela být pro soucitné duše dojemná podívaná. A přesto moje zevní utrpení nebylo nic proti tomu, co jsem zakoušel v nitru. Hrůza, která mě přepadala, kdykoli se kovářka šustla blízko kolem spižírny nebo vyšla z místnosti, snesla srovnání jediné s hryzením svědomí, s nímž má mysl prodlévala u toho, co spáchaly moje ruce. Pod tíhou svého tajného hříchu jsem uvažoval, byla-li by církev dostatečně silná, aby mě uchránila před pomstou toho strašlivého mladíka, kdybych se té instituci svěřil. Připadl jsem na myšlenku, že chvíle, kdy kněz po přečtení ohlášek řekne: „Nyní je na vás, abyste se vyjádřili!“, bude pro mne čas, abych vstal a požádal o soukromý rozhovor v sakristii. Ani zdaleka nemám jistotu, že bych nebyl dokázal, být obyčejná neděle a nikoli Boží hod, uvést naši malou náboženskou obec v úžas tím, že bych se vskutku k tomu krajnímu kroku uchýlil.

Pan Wopsle, kostelník a obecní písař, měl obědvat s námi, také pan Hubble, kolář, s paní Hubblovou a strýc Pumblechook (strýc Joeův, ale přivlastňovala si ho kovářka), zazobaný obchodník s obilím, který bydlel v nejbližším městě a jezdil vlastní bryčkou. Obědvat se mělo v půl druhé. Když jsme s Joem přišli domů, našli jsme stůl prostřený; kovářka se zatím již ustrojila, oběd se právě strojil, hlavní domovní dveře byly odemčeny (nikdy jindy nebývaly), aby hosté mohli vejít předním vchodem, a všechno bylo jedna nádhera. A o krádeži ještě pořád ani muk.

Čas nadešel, aniž mým citům přinesl nějakou úlevu, a společnost přišla. Pan Wopsle, se svých charakteristickým orlím nosem a s vysokou lesklou pleší nad čelem, měl hluboký hlas, na který byl neobyčejně pyšný; mezi jeho známými se dokonce tvrdilo, že kdyby

jenom měl volnost a mohlo být po jeho, předříkával by, až by farář závistí zkoprněl. Sám přiznával, že kdyby církev měla „otevřené dveře“, čímž myslel k soutěži, nepovažoval by za beznadějně, pokusit se v ní vyniknout. Ale církev neměla „otevřené dveře“, a proto byl, jak jsem řekl, naším kostelníkem. Ale ukrutně si zchlazoval žáhu na všech ámen, a když předříkával žalm – předříkal vždycky celý verš –, rozhlédl se napřed po celém shromáždění kolem dokola, jako by chtěl říci: „Slyšeli jste našeho přítele tamhle nahoře; povězte mi laskavě, co soudíte o tomhle přednesu!“

Otvíral jsem hostům dveře – budil jsem tak domnění, že je u nás zvykem ty dveře otvírat – a otevřel jsem je nejdřív panu Wopslovi, potom panu a paní Hubblovy a jako poslednímu ze všech strýci Pumblechookovi. Poznámka: Já mu pod hrozbou nejprísnějšího trestu strýc říkat nesměl.

„Paní kovářko,“ zahovořil strýc Pumblechook, rozložitý, zádušlivý, pomalý muž ve středních letech, s ústy jako ryba, s mdlými vypoulenýma očima a se světle hnědými vlasy, naježenými na hlavě jako štětka, takže vypadal, jako by se byl právě v tu chvíli div neudusil, ale v posledním okamžiku přišel naštěstí k sobě, „přinesl jsem vám jako vánoční pozdrav – přinesl jsem vám, paninko, láhev šery – a přinesl jsem vám, paninko, láhev portského.“

Na každý Boží hod vánoční se uváděl, jako by to byla světoborná novinka, přesně týmiž slovy a držel obě ty láhve v ruce jako činky. Na každý Boží hod vánoční odpovídala kovářka stejně, jako odpověděla teď: „Jejda, strej-čku Pum-ble-choo-ku! To jste hodný!“ A na každý Boží hod vánoční jí vracel stejnou odpověď, jakou jí vrátil nyní: „O nic víc, než si zasloužíte. No a teda, slouží všem zdravíčko? A copak dělá Zagroškudla?“ Tím myslel mne.

V těchto případech jsme jídali v kuchyni a na ořechy, pomeranče a jablka jsme se pak přestěhovali do pokoje – což byla změna velice podobná Joeovu převlečení z pracovního do nedělní parády. Tentokrát byla sestra v neobyčejně dobré náladě, a po pravdě

řečeno, v přítomnosti paní Hubblové bývala vůbec přívětivější než ve společnosti koho jiného. Pamatuji si paní Hubblovou jako drobnou, kudrnatou, britkou osůbku v blankytných šatech, která se obecně těšila pověsti mladice, protože se provdala za pana Hubbla – ani nevím, v jak dávné minulosti –, když byla o mnoho mladší než on. Pana Hubbla si pamatuji jako šlachovitého, nahrbeného starce s vysedlými rameny, načichlého dřevěnými pilinami, který chodil s nohama tak mimořádně rozkročenýma, že jsem mezi nima, dokud jsem byl malý špunt, viděl na kolik mil daleko do širého kraje, když jsem ho na cestě spatřil přicházet proti sobě.

V této početné společnosti bych se byl cítil nesvůj, i kdybych nebyl vykradl spižírnu. Ne proto, že mě mezi sebou zmáčkli přímo na jednom rohu ubrusu, kde se mi stůl zarýval do prsou a pumblechookovský loket do oka, ani proto, že jsem nesměl mluvit (nechtělo se mi mluvit), ani proto, že mě častovali šupinatými pařáty od kuřecích stehen a oněmi záhadnými kousky vepřového, na něž čuník, dokud žil, měl nejméně důvodů být marnivý. Ne, proto ne; to všechno by mi nevadilo, jen kdyby mi byli dali pokoj. Ale oni ne a ne, pokoj mi nedali. Zřejmě považovali za promarněnou každou příležitost, kdy se jim nepodařilo vyhrotit hovor proti mně a co chvíli mě tím hrotem píchnout. Nebyl jsem na tom o nic lépe než nešťastný býček ve španělské aréně, tak palčivě se mne dotýkaly jejich morální špičky.

Začalo to tím okamžikem, kdy jsme se usadili k obědu. Pan Wopsle zadeklamoval s divadelním patosem modlitbu – jak mi to připadá dnes, jako nějaký pobožný kříženec ducha z Hamleta s Richardem Třetím – a skončil tužbou dozajista velmi případnou, abychom byli za vše upřímně vděční. Vzápětí se do mne sestra zavrtala očima a zdušeným, vyčítavým hlasem řekla: „Slyšíš to? Bud' vděčný.“

„Obzvlášť, hochu,“ přidal se pan Pumblechook, „bud' vděčný těm, kdo tě vychovali vlastníma rukama.“

Paní Hubblová potrásla hlavou, zpytavě si mne prohlížela v truchlivé předtuše, že ze mne asi nikdy nebude nic dobrého, a zeptala se:

„Jak to přijde, že omladina není jaktěživo vděčná?“ Tato mravní záhada byla zřejmě nad síly shromážděné společnosti, dokud ji pádně nerozřešil pan Hubble úsečnými slovy: „Od přírody zkažená!“ Tu všichni zahuhlali: „Pravda!“ a zadívali se na mne pohledem zvlášť nepříjemným a osočivým.

Když jsme měli návštěvu, bylo Joeovo postavení a vliv ještě o něco slabší (bylo-li to možné), než když u nás nebyl nikdo. Ale jak jen mohl, vždycky mi nějakým svým příznačným způsobem pomáhal a utěšoval mě a při obědě to činil vždycky tím, že mi dával omáčku, byla-li jaká. Protože tentokrát bylo omáčky habaděj, Joe mi jí v tomto okamžiku nalil do talíře sběračkou skorem žejdlík.

O něco později mezi obědem zkritizoval pan Wopsle značně přísně kázání a naznačil – za obvyklého podmínečného předpokladu, že by církve měla „otevřené dveře“ –, jaké kázání by byl k farníkům proslovil on. Když spolustolovníky poctil několika hlavními body tohoto přednesu, podotkl, že námět dnešního výkladu považuje za špatně volený, což je prý tím neomluvitelnější, dodal, že tolik námětů „běhá kolem“.

„Namoutě, pravda,“ řekl strýc Pumblechook. „Teď jste na to kápl, pane. Spousta námětů běhá kolem pro ty, kdo jim umějí posolit ocásek. To právě je zapotřebí. Člověk nemusí chodit daleko, aby našel námět, jen mít svou slánku pohotově.“ Pan Pumblechook se zamyslel a po krátkém odmlčení dodal: „Stačí se podívat na vepřovou. Hned máte námět! Když chcete námět, podívejte se na vepřovou!“

„Pravda, pane! Z toho textu,“ navázal pan Wopsle a já věděl, ještě než to řekl, že do toho zaplete mne, „se dá vyvodit mnohé mravní naučení pro mládež.“

(„Dobře poslouvej,“ šeptla mi sestra přísnou vsuvkou.)

Joe mi přidal další trochu omáčky.

„Vepři,“ pokračoval pan Wopsle svým nejhlubším hlasem a ukázel vidličkou na můj ruměnec, jako by mě oslovoval křestním jménem, „vepři byli společníky marnotratného syna. Hltavost vepřů se

nám tu předkládá jako výstražný příklad pro mládež.“ (Pomyslel jsem si, jak taková řeč sluší zrovna jemu, jenž si nemohl tu vepřovou vynachválit, jaká je tučná a štavnatá.) „Co je ohavné u vepře, je tím ohavnější u chlapce.“

„Nebo u děvčete,“ podotkl pan Hubble.

„To se rozumí, nebo u děvčete, pane Hubble,“ přisvědčil pan Wopsle poněkud podrážděně, „ale žádné děvče tady mezi námi není.“

„Mimoto,“ přihlásil se k slovu pan Pumblechook a zprudka se otočil ke mně, „měj na paměti, za co všechno máš být vděčný. Kdyby ses byl narodil jako ukvičené podsvinče –“

„Jestli se nějaké dítě kdy takové narodilo, pak to byl on,“ řekla do toho s největším důrazem sestra.

Joe mi znovu přidal omáčky.

„No, ale já mám na mysli čtyřnohé podsvinče,“ pravil pan Pumblechook. „Kdyby ses byl narodil jako podsvinče, byl bys dnes tady? Jistě ne –“

„Leda v téhle podobě,“ připomněl pan Wopsle a pokynul hlavou k míse.

„Ale já nemyslím v téhle podobě, pane,“ opáčil pan Pumblechook, který neměl rád, když mu někdo skákal do řeči. „Myslím, jestli by se bavil ve společnosti starších a vzdělanějších a poučoval se z jejich hovoru a hověl si v lůně přepychu? Mohl by něco takového? Ne, nemohl. A jaký by býval tvůj osud?“ obrátil se znovu ke mně. „Byli by tě prodali za tolik a tolik šilinků podle toho, jaká by zrovna byla tržní cena živé váhy, a řezník Dunstable by přišel k tvému pelech, kde by ses válel ve slámě, hodil by si tě pod levé rameno, pravičkou by si vyhrnul zástěru, vytáhl by z kapsy svůj perořízek a prolil by tvou krev a skoncoval tvůj život. Pak by z výchovy vlastníma rukama nebylo nic. Nic, pranic!“

Joe mi nabídl znovu omáčku, ale já se bál si vzít.

„Měla jste s ním jistě ukrutně starostí, paní,“ politovala paní Hubblová soucitně mou sestru.

„Starostí?“ opakovala sestra. „Starostí?“ A hned se pustila do hrozitánského výčtu všech nemocí, kterými jsem se kdy provinil, a všech přečinů proti spavosti, které jsem spáchal, a všech výšek, odkud jsem spadl, a všech hloubek, kam jsem spadl, a všech pohmožděnin, které jsem si kdy udělal, a všech chvil, kdy si přála, abych už byl v hrobě, a kdy jsem se urputně vzpíral se tam odebrat.

Myslím, že Římané si museli s těmi svými nosy jít navzájem strašlivě na nervy. Snad právě proto se z nich stal národ tak neklidný. Ale ať už tomu je jakkoli, římský nos pana Wopsla mi za té litanie mých prohřešků šel na nervy tak silně, že jsem měl chuť ho za něj vytahat, až by ječel. Leč všechno, co jsem vytrpěl až doposud, bylo učiněné nic proti hrozným pocitům, které se mne zmocnily, když skončila přestávka, jež následovala po sestřině tirádě, přestávka, za níž se na mne všichni zahleděli (jak jsem si bolestně uvědomoval) s hněvem a ošklivostí.

„Ale,“ promluvil pan Pumblechook, aby taktně zavedl společnost zpátky k námětu, od něhož odbočila, „vepřové – když myslíme vařené – je taky těžké. Nemám pravdu?“

„Napijte se trochu žitné, strýčku,“ nabídla mu sestra.

Pane na nebi, teď je to konečně tady! Poznává, že je slabá, řekne, že je slabá, a se mnou je amen! Oběma rukama jsem pod ubrusem pevně sevřel nohu stolu a očekával jsem svůj osud.

Sestra odešla pro kamennou butelu, vrátila se s kamennou butelou a nalila mu žitnou; nikdo jiný nechtěl. Ten hanebník si se skleničkou pohrával – zvedl ji, prohlížel si ji proti světlu, postavil ji na stůl – a prodlužoval moje muka. Kovářka a Joe zatím hbitě sklízeli se stolu a prostírali na náky a puding.

Nemohl jsem od pana Pumblechooka oči odtrhnout. Bez ustání jsem rukama i nohama pevně svíral nohu stolu a díval se, jak si ten ničemný tvor zálibně točí číškou v prstech, zdvíná ji, usmívá se, jak zvrací hlavu nazad a na jeden lok si vlévá žitnou ho hrdla. Hned vzápětí se společnosti zmocnilo nevýslovné zděšení, neboť strýc v ten ráz vyskočil, několikrát se v strašlivém křečovitém záchvatu kašle

zamotal dokola a vyřítíl se ze dveří; potom ho bylo vidět oknem, jak se prudce shýbá a plive, nesmírně ohyzdně se šklebí a vypadá jako smyslů zbavený.

Kovářka a Joe vyběhli ven za ním a já se zatím pevně držel stolu dál. Nevěděl jsem sice, jak jsem to provedl, ale nepochyboval jsem ani dost málo, že jsem ho nějak zavraždil. V tom hrozném postavení pro mne bylo úlevou, když ho přivedli zpátky a strýc se rozhlížel kolem dokola po celé společnosti, jako by mu bylo přišlo špatně z *nich*, a dřepł si ztěžka na židli s jediným významným povzdechem: „Tér!“

Zřejmě jsem dolil butelu ze džbánu s dehtovou vodou! Věděl jsem, že se mu co nevidět ještě přitíží. Hýbal jsem stolem jako nějaké dnešní módní médium, tak silně jsem se ho potají držel.

„Tér!“ vykřikla sestra užasle. „Jak to, jak se tam mohl dostat tér?“

Ale strýc Pumblechook, jenž byl v naší kuchyni všemocnou veličinou, nechtěl to slovo ani slyšet, nechtěl vůbec slyšet o té věci, mávnutím ruky všechno povýšeně odmítl a požádal o horký jalovcový grog. Sestra, která se právě začala znepokojivě zamýšlet, se musela ihned věnovat shánění jalovcové, cukru, vřelé vody a citrónové kůry a namíchání grogu. Aspoň na tu chvíli jsem tedy vyvázł. Ještě pořád jsem se držel nohy stolu, ale nyní jsem ji svíral z vroucí vděčnosti.

Ponenáhlu jsem se uklidnil natolik, že jsem se mohl nohy pustit a pojíst kousek pudingu. Pan Pumblechook také pojedł kousek pudingu. Než chod skončil, začal pan Pumblechook pod blahodárným vlivem jalovcového grogu přímo zářit. Už jsem si pomysleł, že mám pro ten den vyhráno, když vtom sestra nařídila Joeovi: „Čisté talíře – na studené.“

Okamžitě jsem znovu sevřel nohu stolu a tiskl jsem si ho na prsa, jako by to byl druh mého dětství a nejdražší přítel. Tušil jsem, co přijde, a cítil jsem, že tentokrát je se mnou doopravdy konec.

„Musíte ochutnat,“ řekla sestra na adresu všech hostů, jak nejlíbezněji dovedla, „nakonec musíte ještě ochutnat z toho úžasné milého a báječného dárku od strýčka Pumblechooka!“

Že musejí! Ať si raději nedělají laskominy!

„Abyste věděli,“ oznámila sestra a vstala, „je to fašírka – šťavnatá vepřová fašírka.“

Hosté zadrmolili zdvořilou pochvalu. Strýc Pumblechook u vědomí, že se zasloužil o blaho svých spolubližných, pravil – náramně vesele, uvážíme-li všechno kolem: „No, paní kovářko, my se tedy přičiníme, seč budeme – tak ukažte, ať si do té fašírky zakrojíme!“

Sestra odešla pro sekanou. Slyšel jsem, jak se její kroky blíží ke spíži. Viděl jsem pana Pumblechooka pohupovat nožem. Viděl jsem na římských nozdrách pana Wopsla, jak se znovu probouzí jeho apetýt. Slyšel jsem páně Hubblovu poznámku, že „ždibec chutné vepřové fašírky se může sníst navrch na všechno, co by koho napadlo, a nemůže uškodit“, a slyšel jsem Joea, jak říká: „Taky dostaneš kousek, Pipe.“ Nikdy jsem se nedověděl s úplnou jistotou, zaječel-li jsem pronikavě hrůzou pouze v duchu, nebo zda jsem ten výkřik vyrazil tak, že jej hosté vskutku slyšeli. Cítil jsem, že to již déle nesnesu a že musím utéci. Pustil jsem se nohy stolu a utíkal jsem jako o život.

Ale nedoběhl jsem dál než k domovním dveřím, neboť tam jsem vrazil hlavou do čety vojáků s mušketami; jeden z nich proti mně napřáhl želízka na ruce a řekl: „Tady jsme, tak pozor, jdeme!“

Kapitola pátá

Nenadálý příchod čtyř vojáků a zařinčení, s nímž spustili pažby nabitých mušket na náš práh, způsobily, že hosté vstali ve zmatku od stolu a že kovářka, která se právě s prázdnýma rukama vracela do kuchyně, strnula na místě a vypoučila oči s užaslým nářkem: „Má ty dobroto přesvatá, kam se – poděla – ta sekaná?“

Seržant a já jsme byli v kuchyni, když se kovářka tak vyjeveně zarazila, a já v té kritické chvíli opět nabyl jisté vlády nad smysly. Byl to právě seržant, kdo na mne promluvil, a ten se nyní rozhlížel po společnosti, v pravé ruce proti ní vybízivě napřahoval pouta a levou spočíval na mém rameni.

„Odpusťte, dámy a pánové,“ zahovořil seržant, „ale jak jsem hned u dveří řekl tomuhle čipernému holopírkovi“ (což ovšem neučinil), „jménem krále někoho stíhám a chci mluvit s kovářem.“

„A prosím vás, copak asi můžete chtít od *toho*?“ odsekla sestra, okamžitě dotčená, že se po něm vůbec někdo ptá.

„Kdybych mluvil sám za sebe, paní mistrová,“ opáčil dvorný seržant, „odvětil bych: ‚Čest a potěšení, že mě seznámí se svou ušlechtilou manželkou.‘ Ale protože mluvím jménem krále, odpovídám, že potřebuju, aby mi udělal nějakou maličkost.“

To bylo přijato jako náramně roztomilé od seržanta; tak roztomilé, že pan Pumblechook hlasitě vykřikl: „Namoutě pěkné!“

„Podívejte, kováři,“ pokračoval seržant, který si zatím pohledem vyhledal Joea, „něco se nám stalo s těmihle želízky, a jak vidím, jeden zámek je porouchaný a západka nedělá dobrotu. Protože je potřebujeme k okamžitému použití, byl byste tak hodný a podíval se, co s tím je?“

Joe se podíval, co s tím je, a prohlásil, že bude muset v kovárně rozdělat oheň a že správka zabere spíš dvě hodiny času než jednu.

„Tak? To abyste se do toho tedy pustil hned, kováři, co říkáte,“ rozhodl rázný seržant, „když je to ve službách Jeho Veličenstva, hm? A kdyby vám moje mužstvo mohlo nějak pomoci, ochotně přiloží ruku k dílu.“ Po těch slovech zavolal na své muže a ti se husím pochodem nahrnuli do kuchyně a opřeli své zbraně na hromadu do kouta. A potom postávali, jak už mají vojáci ve zvyku – hned stáli s rukama volně sepjatýma před sebou, hned si hověli s pokrčeným kolenem nebo ramenem, hned si popouštěli opasek nebo pošupovali sumku, hned si otvírali dveře a přes vysoký tuhý límec škrobeně odplivovali ven na dvůr.

To všechno jsem viděl, ale vůbec jsem si tu chvíli neuvědomoval, že to vidím, neboť jsem tonul v smrtelných úzkostech. Leč sotva mi začalo svítat, že ta želízka nejsou pro mne a že vojáci drží až doposud prim a zatlačují nešťastnou sekanou do pozadí, sebral jsem své rozhárané myšlenky poněkud dohromady.

„Řekl byste mi laskavě, kolik je hodin?“ obrátil se seržant na pana Pumblechooka jakožto na člověka, jehož soudná uznalost ospravedlňuje závěr, že když nikdo, tak ten to vědět bude.

„Zrovinka bylo půl třetí.“

„To není tak zle,“ řekl seržant uvážlivě. „I kdybych se tu musel zdržet bezmála dvě hodiny, pořád to ještě půjde. Jak daleko je tady od vás na blata, co myslíte? Počítám, že ne víc než míli.“

„Akorát míli,“ potvrdila kovářka.

„To půjde. Začneme kolem nich zatahovat kruh, než se začne stmívat. Mám rozkaz, chvíličku před setměním. To půjde.“

„Trestanci, seržante?“ zeptal se pan Wopsle nenuceně, jako když se to rozumí samo sebou.

„Tak, tak!“ přikývl seržant. „Dva. Víme s jistotou, že jsou ještě pořád venku na blatech, a před soumrakem se určitě nepokusí z nich vyjít. Zahlédl snad někdo z vás stopu nějaké takové zvěře?“

Všichni vyjma mne odpověděli s přesvědčením, že ne. Na mne nikdo ani nepomyslel.

„Nu,“ řekl seržant, „podle mého je obklíčíme a lapíme, dřív než se nadějou. Hola, kováři! Jste-li připraven vy, Jeho Veličenstvo král také.“

Joe si zatím svlékl kabát, vestu i nákrčník, opásal se koženou zástěrou a zamířil do dílny. Jeden z vojáků otevřel v kovárně dřevěné okenice, druhý rozdělal oheň, další přiložil ruku k měchům a ostatní se rozestoupili kolem výhně, která záhy žhnula plným žárem. Potom začal Joe bušit a řinčet, bušit a řinčet, a my všichni přihlíželi.

Zájem o nadcházející pronásledování nejenže upoutal všeobecnou pozornost, ale dokonce naladil mou sestru k štědrosti. Načepovala ze sudu džbán piva pro vojáky a seržantovi nabídl, aby si posloužil sklenkou žitné. Ale pan Pumblechook řekl zpříkra: „Dejte mu víno, paninko. V tom tér není, za to ručím.“ Seržant mu tedy poděkoval a řekl, protože prý dává přednost nápoji bez téru, že se raději napije vína, vyjde-li to nastejno. Když víno dostal, pozvedl sklenku na zdraví Jeho Veličenstva a na šťastné a veselé Vánoce a potom ji na jeden lok obrátil do sebe a zamlaskal rty.

„Dobrý truňk, seržante, co?“ prohodil pan Pumblechook.

„Něco vám povím,“ řekl seržant. „Mám podezření, že o tenhle truňk jste se přičinil vy.“

Pan Pumblechook se zasmál – jaksi nabobsky – a opáčil: „Hlehle, hlehle, pročpak?“

„Protože,“ odpověděl seržant a popleskal ho po rameně, „jste člověk, který se v životě vyzná.“

„Myslíte?“ řekl pan Pumblechook a zasmál se jako předtím. „Dejte si ještě skleničku!“

„S vámi. Ťuknem si,“ řekl seržant. „Vršek mé o nožičku vaší – nožička vaší o vršek mé – cink jednou, cink podruhé – nejhezčí písnička, jaká se dá na sklenice zahrát! Na vaše zdraví! Ať žijete ještě tisíc let a jaktěživo nejste horším soudcem správného truňku, než jste právě v téhle chvíli svého života!“

Seržant znovu obrátil sklenici naráz do sebe a zřejmě jevil největší ochotu vypít ještě další. Všiml jsem si, že pan Pumblechook

ve své pohostinnosti očividně zapomněl, že víno přinesl darem kovářce. Vzal jí totiž láhev z rukou a v návalu rozjaření si osoboval plně právo kdekoho častovat. I já dostal trochu. A počínal si s vínem tak úžasně štědře, že si dokonce řekl ještě o druhou láhev a častoval z ní stejně blahovonně jako z první, jakmile tu vyčepoval až do dna.

Jak tu stáli v hloučku kolem kovadliny a tak skvěle se bavili a já je všechny pozoroval, napadlo mě, jak strašlivě chutným kořením k obědu byl ten můj známý uprchlík na blatech! Nebavili se ani zdaleka tak dobře, dokud hovor neoživilo vzrušení, o které se zasloužil on. A teď, když všichni hořeli nedočkavým očekáváním, že vojáci „ty dva zlosyny“ polapí, a kdy se zdálo, jako by se obou utečenců s hukotem dožadoval i sám měch, sám oheň jako by po nich šlehal, kouř jako by se kvapně valil, aby je dohnal, Joe jako by je svým bušením a řinčením stíhal a všechny ty šeré stíny po stěnách jako by jim zlobně vyhrožovaly s tím, jak oheň hned vzplanul, hned opadl a žhavé jiskry se rozstříkávaly a hasly, tu mé mladé útrpné představivosti skorem připadalo, jako by to bledé odpoledne venku bylo zbledlo kvůli nim, těm ubohým nešťastníkům.

Konečně byl Joe se správkou hotov a řinčení a hukot zmlkly. Když si Joe oblékal kabát, dodal si odvahy a navrhl, že by někdo z nás měl jít s vojáky na blata se podívat, jak ta honička dopadne. Pan Pumblechook a pan Hubble odmítli pod záminkou, že si chtějí vykouřit dýmku a dělat dámám společnost; pan Wopsle však prohlásil, že půjde, půjde-li Joe. Joe odpověděl, že je ochoten jít a že by s sebou vzal i mne, souhlasí-li s tím paní kovářka. Víím jistě, že kovářka by nám nikdy nebyla dovolila jít, nebýt její zvědavosti, aby se dověděla, co se všechno dělo a jak to dopadlo. Za daných okolností si tedy pouze vymínila: „Jestli mi kluka přivedeš s hlavou rozstřílenou na cucky, tak na mně nechtěj, abych mu je lepila dohromady!“

Seržant se zdvořile odporoučel dámám a spanem Pumblechookem se rozloučil jako s kamarádem, ačkoli jsem na pochybách, zda by si býval vědom předností tohoto pána právě tak plně za podmínek

suchých, jako když sem tam kápala nějaká ta vláha. Mužstvo se chopilo mušket a seřadilo se. Pan Wopsle, Joe i já jsme dostali přísný rozkaz, abychom se drželi vzadu a nehlesli ani slovíčko, až dojdeme na blata. Když jsme se všichni octli na sychravém vzduchu a vytrvale kráčeli za cílem výpravy, pošeptal jsem zrádčovsky Joeovi: „Joe, já bych rád, abychom je nenašli.“ A Joe zašeptal mně: „Dal bych za to šilink, Pipe, kdyby to byli nabrali a upláchli.“

Nepřidali se k nám žádní čumilové z vesnice, protože venku bylo zima a hrozil nečas, cesta byla pustá, chůze špatná a začínalo se stmívat, kdežto doma měli lidé vydatný oheň a slavili Boží hod. Několik obličejů se chvatně přitisklo na ozářená okna a dívalo se za námi, ale ven nevyšel nikdo. Minuli jsme sloup s ukazatelem cesty a šli jsme pořád dál přímým směrem ke hřbitovu. Tam nám dal seržant rukou znamení, abychom se zastavili, a my několik minut čekali, zatímco se dva tři jeho vojáci rozběhli mezi hroby a prohlédli také závětrí před vchodem do kostela. Ale nic nenašli, zase se vrátili a potom jsme postranní brankou zamířili ze hřbitova ven na širá blata. Tam se do nás opřela ledová plískanice, hnaná proti nám východním větrem, a Joe mě vzal na záda.

Když jsme se nyní octli na neutěšené pusté pláni, kde jsem před nějakými osmi devíti hodinami nejen již byl, ale i viděl oba muže se skrývat (což jistě nikoho ani nenapadlo), tu jsem si poprvé s velkou hrůzou uvědomil, že vyslídíme-li je, můj známý trestanec se nejspíš bude domnívat, že ty vojáky jsem tam zavedl já. Ptal se mě přece, nejsem-li nějaký proradný spratek, a řekl, že bych byl lítá mladá bestie, kdybych pomáhal při štvanici na něho. Pomyslí si, že jsem doopravdy věrolomný spratek a bestie a že jsem ho zradil?

Nemělo smysl, abych si v té chvíli kladl takovou otázku. V té chvíli, kdy jsem zrovna seděl Joeovi na zádech, a Joe pode mnou klusal a skákal přes strouhy jako lovecký kůň a pobízěl pana Wopsle, aby se nesvalil na ten svůj římský nos a hleděl s námi držet krok. Vojáci, rozvinutí do značně dlouhého řetězu s velkým rozstupem od muže

k muži, kráčeli před námi. Ubírali jsme se směrem, kterým jsem se ráno ze začátku dal já a od něhož jsem se pak v mlze odchýlil. Nyní se mlha buď ještě nesnesla, nebo ji vítr rozehnal. V šeravé rudé záři zapadajícího slunce bylo zřetelně vidět bóji i čakan a násep baterie a protější břeh řeky, ačkoli všechno mělo mdle olovený nádech.

Se srdcem bušícím do Joeových rozložitých ramenou jako kovářský perlík jsem se rozhlížel na všechny strany, nespátřím-li nějakou známku po trestancích. Leč nic jsem nezahlédl, nic nezaslechl. Nejednou mě svým funěním a sípavým dechem notně polekal pan Wopsle, ale po chvíli jsem si na ty zvuky zvykl a dovedl jsem je rozlišit od zvuků, po kterých jsme stražili uši. Strašlivě ve mně hrklo, když se mi zazdalo, že dosud slyším vrzavé skřípání pilníku; byl to však jenom zvonek na hrdle ovečky. Ovce se přestávaly pást a bázlivě se po nás dívaly, kdežto dobytek, s hlavou otočenou po větru a odvrácenou od plískanice, na nás pouлил oči hněvivě, jako by vinu za obojí tu nepříjemnost přikládal nám. Avšak kromě těchto zjevů a kromě ševelení zmírajícího dne na každíčkém stéble trávy nic nerušilo ponuré ticho blat.

Vojáci postupovali směrem na starou baterii a my rázovali malý kousek za nimi, když vtom jsme se znenadání všichni zarazili. Na křídlech větru a deště se k nám totiž donesl dlouhý výkřik. A opako- val se. Přicházel z jisté dálky od východu, ale zněl dlouze a hlasitě. Ba zdálo se, že to křičí dva lidé nebo i víc hlasů současně – dalo-li se soudit z jakéhosi nesouzvuku tónů.

V tom smyslu se také seržant tlumeným hlasem dohovořoval s nejbližšími vojáky, když jsme je s Joem dohonili. Chvíli jsme ještě naslouchali a potom Joe (který měl dobrý úsudek) přisvědčil a pan Wopsle (který měl úsudek špatný) přisvědčil také. Seržant, člověk rázného založení, rozhodl, že se na volání nebude odpovídat, ale že výprava změni směr a mužstvo bude postupovat k místu, odkud se zvuky ozývají, „kalupem“. Odbočili jsme tedy vpravo (tam totiž ležel východ) a Joe se rozběhl tempem tak skvělým, že jsem se ho musel chytit jako klíště, abych se vůbec udržel v sedle.

Byl to nyní opravdu úprk, a jak to vyjádřil Joe jedinými dvěma slovy, která za celou tu dobu promluvil, „ňáko kvalt“. Po hrázích nahoru a dolů a přes stavidla, a žbluňk do strouhy, a hned zas hr napříč ostrým rákosím – nikdo nedbal, kudy se žene. Čím víc jsme se ke křiku blížili, tím bylo zřejmější, že to volá víc než jeden hlas. Chvillemi se zdálo, že volání úplně utichlo, a tu se vojáci zastavili. Jakmile se však znovu ozvalo, pustili se vojáci v jeho směru ještě rychleji než předtím, a my za nimi. Zakrátko jsme se k němu přiblížili natolik, že jsme rozeznávali, jak jeden hlas volá: „Vražda!“ a druhý: „Trestanci! Uprchlíci! Patrol, sem! Uprchlí trestanci! Patrol, tady!“ Potom se zdálo, jako by se oba hlasy udusily ve rvačce a potom se rozječely nanovo. A jen se ozvaly, vyrazili vojáci jako jeleni a Joe také.

Seržant utíkal první, když jsme doběhli skorem až k místu křiku, a dva z jeho vojáků se hnali hned v patách za ním. Muškety měli natažené a namířené, dřív než jsme se seběhli všichni.

„Tady jsou oba!“ oddychoval seržant, zatímco se pachtil na dně strouhy. „Vzdejte se, oba dva! Sper vás ďas, jste jako divá zvěř! Od sebe! Pusťte se!“

Voda cákala a bláto stříkalo a rozléhaly se kletby a létaly rány, když několik dalších vojáků seskočilo do strouhy na pomoc seržantovi a vyvleklo odtamtud mého trestance i toho druhého, každého zvlášť. Oba krváceli, popadali dech, láteřili a rvali se – ale ovšem, já je poznal hned.

„Pamatujte!“ promluvil můj trestanec a otíral si přitom rozedraným rukávem z obličeje krev a setřásal z prstů chomáče vyrvaných vlasů. „Já ho chytil! Já vám ho vydal! Pamatujte si to!“

„Na tom si nemusíš zrovna moc zakládat,“ odpověděl seržant. „Pramálo ti to prospěje, přítelíčku, když jsi v stejné bryndě sám. Dejte mu želízka!“

„Nečekám, že mi to nějak prospěje. Nechci z toho mít o nic víc, než z toho mám teď,“ řekl můj trestanec s lačným smíchem. „Já ho chytil. On to ví. To mi stačí!“

Druhý trestanec byl v obličeji popelavě šedý a kromě staré jizvy na levé tváři byl zřejmě celý pomlácený a rozervaný. Nemohl pobrat ani tolik dechu, aby promluvil, až když každého zvlášť spoutali, a opíral se o vojáka, aby se vůbec udržel na nohou, a neupadl.

„Abyste věděl, strážný – chtěl mě zavraždit,“ byla jeho první slova.

„Že jsem ho chtěl zavraždit?“ opáčil můj trestanec opovržlivě. „Chtěl a neudělal to? Já ho chytil a vydal jsem ho – to jsem udělal. Nejenom že jsem mu překazil, aby se vůbec dostal z blat, ale přivlekl jsem ho až sem – přivlekl jsem ho takhle daleko z jeho cesty zpátky. Tenhle lotr je prosím nóbl pán! A mým přičiněním dostala galej svýho nóbl vězně nazpátek. Jeho zavraždit? To by mi věru stálo za to ho vraždit, když jsem mu mohl posloužit hůř tím, že ho přivleču zpátky!“

Druhý trestanec dosud těžce sípal: „Chtěl mě – chtěl mě – za – zavraždit. Jste – jste svědky!“

„Podívejte!“ obrátil se můj trestanec na seržanta. „Jen vlastníma silama jsem uprchl z vězeňské lodi – hop do vody a dokázal jsem to! Stejně dobře jsem mohl prchnout z týhle vražedný mrazivý pláně tady – podívejte se mi na nohu, nenajdete na ní kousek železa –, kdybych nebyl kápl na to, že tady je on. Nechat jeho, aby dosáhl svobody? Nechat jeho, aby měl užitek z toho, na co jsem přišel já? Nechat jeho, aby mě zas a znova využíval jako ošlapka? Znova a pořád? I to to! Kdybych bejval tamhle dole,“ tu mávl spoutanýma rukama důrazně ke strouze, „zhebnul, byl bych mu zmáčkl krk tak pevně, že byste mi ho byli zaručeně našli v rukou!“

Druhý uprchlík, který měl očividně ze svého druha nevýslovnou hrůzu, opakoval: „Chtěl mě zavraždit. Kdybyste nebyli přišli, byl bych teď mrtev.“

„Lže!“ zvolal můj trestanec s divokým důrazem. „Je rozenej lhář a jako lhář taky umře. Podívejte se mu do obličeje – nemá to tam vepsáno? Vyzývám ho, aby se mi podíval přímo do očí. Oč, že to neudělá!“

Druhý se pokusil o pohrdavý úsměšek – ale nedokázal jím potlačit nervózní pošukávání úst v jakýkoli pevný výraz – a díval se po vojácích a díval se dokola po blatech a po obloze, ale rozhodně se nepodíval na svého protivníka.

„Vidíte ho?“ pokračoval můj trestanec. „Vidíte, co je to za lotra? Vidíte ty podlý a uhejbavý oči? Zrovna tak se díval, když jsme spolu stáli před soudem. Ani jednou se na mě nepodíval.“

Druhý, jenž ustavičně pocukával a pohyboval suchými rty a neklidně těkal kolem sebe očima hned do dálky, hned do blízka, konečně stočil na vteřinku pohled na svého protivníka a se slovy: „Podívaná na tebe nestojí zrovna za moc,“ napůl výsměšně mrkl po jeho spoutaných rukou. V tom okamžiku se můj trestanec strašlivě rozběsnil, že nebýt zákroku vojáků, byl by se na něho vrhl. „Neříkal jsem vám,“ připojil potom druhý trestanec, „že by mě zavraždil, kdyby mohl?“ A kdekdo jasně viděl, jak se třese strachy a jak mu na rtech naskakují podivné bílé vločky jako lehounký sněhový poprašek.

„Tak dost řečnění,“ rozhodl seržant. „Zapalte ty pochodně.“

Jeden z vojáků, který místo muškety nesl koš, k němu poklekl, aby ho otevřel, a tu se můj trestanec poprvé rozhlédl kolem sebe a spatřil mne. Jen jsme sem doběhli, svezl jsem se na kraji strouhy Joeovi ze zad a od té chvíle jsem sebou ani nehnul. Podíval jsem se na něho dychtivě, když na mne nyní pohlédl, lehce jsem zavrtěl rukama a zakroutil hlavou. Hned od začátku jsem čekal na to, až mě uvidí, abych se ho pokusil ujistit o své nevině. Nebylo mi však ani dost málo jasné, pochopil-li vůbec můj záměr, protože mi věnoval pohled, kterému jsem nerozuměl, a všechno to se událo v jediném okamžiku. Ale i kdyby se na mne byl díval hodinu nebo den, nikdy později bych si nebyl mohl připamatovat jeho tvář s výrazem pozornějším, než jaký měl tu chvíli.

Voják s košem brzy zažehl světlo a zapálil tři čtyři pochodně; jednu si nechal sám a ostatní rozdělil. Už předtím byla skorem tma,

ale teď se zdála tma velmi hustá a krátce nato úplně černá. Než jsme z toho místa odešli, vystřelili čtyři vojáci, stojící v kruhu, dvakrát do vzduchu. Vzápětí jsme spatřili, jak kus za námi vzplanuly jiné pochodně a ještě jiné na blatech na protějším břehu řeky. „Hotovo,“ řekl seržant, „pochodem v chod!“

Neušli jsme ještě daleko, když před námi zaduněly tři dělové rány s takovým rachotem, že mi připadalo, jako by mi bylo v uchu něco prasklo. „Už tě na palubě čekají,“ oznámil seržant mému trestanci. „Vědí, že se vracíš. Nezůstávej pozadu, přítelíčku. Zmenši ten rozestup.“

Eskortovali oba odděleně od sebe a každý kráčel obklopen svou vlastní stráží. Držel jsem se nyní Joea za ruku a Joe nesl jednu pochodeň. Pan Wopsle sice navrhl, abychom šli domů, ale Joe chtěl rozhodně setrvat až do konce, a proto jsme šli s vojáky dál. Cesta byla teď celkem obstojná a vedla povětšinou po kraji řeky, pouze tam, kde se zdvíhala hráz s malinkým větrným mlýnem nahoře a s bahnitým splavem, jsme občas odbočovali do strany. Když jsem se ohlédl, viděl jsem, jak se za námi táhnou ostatní světla. Z pochodní, které jsme nesli, odpadávaly na pěšinu velké chuchvalce ohně a také ty jsem viděl na zemi čadit a prskat. Jinak jsem neviděl nic než čirou tmou. Naše světla ohřívala svým smolným žářem vzduch kolem nás a zdálo se, že se to oběma zajatcům při tom belhavém pochodu uprostřed mušket celkem zamlouvá. Nemohli jsme jít rychle, protože kulhali; a byli tak vyčerpaní, že jsme museli několikrát zastavit, aby si odpočinuli.

Tak jsme pochodovali asi hodinu, až jsme došli k hrubé dřevěné boudě u přístavního můstku. U boudy stála stráž, stavěla nás a seržant řekl heslo. Potom jsme vešli do boudy, kde to páchlo tabákem a čerstvým vápnem; uvnitř hořel jasný oheň a byla tam lampa, stojan na muškety, buben a nízká dřevěná pryčna jako nějaký nadměrný mandl bez mechanismu, schopná pojmout najednou snad tučet vojáků. Tři čtyři vojáci, kteří leželi v pláštích, nejevili o nás žádný

valný zájem, nýbrž pouze zvedli hlavu, rozespale si nás prohlédli a zase se pak uložili. Seržant podal jakési hlášení a zapsal cosi do knihy a potom dostala eskorta provázející trestance, kterému říkám druhý, rozkaz odvést ho na palubu prvního.

Můj trestanec se na mne, kromě toho jediného pohledu předtím, už víckrát nepodíval. Zatímco jsme čekali v boudě, stál před ohněm a zamyšleně hleděl do plamenů nebo si střídavě opíral hned jednu, hned druhou nohu o výstupek v krbu a zamyšleně se na ně díval, jako by je litoval za to, co právě zkusily. Znenadání se otočil k seržantovi a promluvil:

„Rád bych něco řekl, co se týká tohohle útěku. Třeba to pomůže, aby kvůli mně nepadlo podezření na někoho jinýho.“

„Můžeš vypovědět, co chceš,“ odpověděl seržant, který stál proti němu a se založenýma rukama si ho chladně prohlížel, „ale není žádný důvod, proč bys to měl říkat tady. Budeš mít ještě dost příležitosti o tom mluvit i o tom poslouchat, než to všechno skončí, to dobře víš.“

„Vím, ale tohle je jiná věc, něco úplně jinšího. Člověk nemůže dlouho hladovět, aspoň já nemůžu. Vzal jsem si krapet jídla v tý vesnici tamhle vzadu – tam, co kostel stojí až skorem na samejch blatech.“

„Chceš říci ukradl,“ pravil seržant.

„A povím vám kde. U kovářů.“

„I hled'me!“ zvolal seržant a zadíval se na Joea.

„I hled'me, Pipe!“ zvolal Joe a zadíval se na mne.

„Byl to jen nějaký ten vejškrabek od jídla – nic víc – a lok žitný a sekaná.“

„Pohřešil jste opravdu něco, kováři, například právě tu sekanou?“ zeptal se seržant důvěrným šepem.

„Moje žena – právě tu chvíli, jak jste přišli. Pamatuješ, Pipe, vid’?“

„Tak,“ řekl můj trestanec a stočil jaksi posmutněle pohled na Joea, ale o mne ani okem nezavadil, „tak vy jste ten kovář? Pak vám teda s lítostí řeknu, že jsem vám tu sekanou snědl.“

„VÍ Bůh, že vám ji přeju – pokud vůbec kdy byla moje,“ odpověděl Joe s omluvnou vzpomínkou na kovářku. „Nevíme, co jste komu udělal, ale stejně bysme vás za to nebyli nechali zajít hlady, náš ubohý spolubližní. – Co říkáš, Pipe, nechali?“

To něco, čeho jsem si povšiml dříve, škytlo mužovi opět v hrdle, a odvrátil se zády. Člun se právě vrátil, mužova eskorta čekala připravena, a doprovodili jsme ho tedy na přístavní můstek, postavený z hrubých kůlů a kamenů, a viděli jsme, jak ho strkají do člunu obsazeného u vesel posádkou z trestanců, jako byl on. Nikdo se nezdál překvapený, že ho vidí, nikoho zjevně nezajímalo, že ho vidí, nikdo nejevil radost, že ho vidí, ani lítost, že ho vidí, a nikdo nepromluvil slůvko, až na to, že kdosi v člunu zavrčel jako na psy: „*Hněte sebou!*“, což byl rozkaz, aby veslaři zabrali. V záři pochodní jsme spatřili černou masu galeje pohupovat se kousek opodál od bahnitého břehu jako bohaprázdnou archu Noemovu. Zatarasená a zamřížovaná a zakotvená mohutnými rezavými řetězy, připadala ta vězeňská loď mým dětským zrakům stejně spoutaná okovy jako její vězňové. Viděli jsme člun přirazit ze strany ke galeji a viděli jsme, jak mého trestance vyvádějí po boku nahoru, až nám zmizel z očí. Potom zbytky pochodní, odhozené přes palubu, dopadly syčivě do vody a zhasly, jako by s ním byl navždy konec.

Kapitola šestá

Mé rozpoložení kvůli oné drobné krádeži, z níž se mi tak nečekaně dostalo očistění, mě k upřímnému doznání nedohnalo; ale doufám, že se pod tím přece jen skrýval škraloupek dobra.

Pokud se pamatuji, vůči kováře jsem necítil žádnou palčivost svědomí, když ze mne spadl kámen strachu, že mi na to někdo přijde. Ale Joea jsem měl ze srdce rád – v těch mladých letech možná z žádné pádnější příčiny, než že mi to ten milý brach prostě dovoľoval – a vůči němu se mé vnitřní já nedalo tak lehce upokojit. Ustavičně mi dotíralo na mysl (zvláště když jsem ho prvně viděl hledat pilník), že bych měl Joeovi říci plnou pravdu. Přesto jsem to neudělal, a to z toho důvodu, že jsem se bál, aby mě nepovažoval za horšího, než jsem, kdybych mu to řekl. Strach, že bych přišel o Joeovu důvěru a že bych napotom sedal večer v koutku u krbu opuštěný a smutně se díval na druha a přítele navždy ztraceného, mi vázal jazyk. Namlouval jsem si až chorobně, že kdyby to Joe věděl, už nikdy bych ho nemohl vidět, jak sedí u krbu a mne si své světlé licousy, abych si nepomyslel, že přemítá o mně. Že kdyby to Joe věděl, už nikdy bych nemohl vidět jeho pohled, třeba sebenahodilejší na maso nebo pudíng od včerejška, když přišly na dnešní stůl, abych si nepomyslel, že v duchu uvažuje, nebyl-li jsem ve spižírně. Že kdyby to Joe věděl a v kterékoli pozdější době našeho společného rodinného života utrousil poznámku, že jeho pivo je vyčichlé nebo kalné, tu by mi moje přesvědčení, že v pivě čichá stopy dehtu, jistě vehnalo krev do tváře. Slovem, byl jsem tuze zbabělý, abych udělal to, o čem jsem věděl, že je správné, stejně jako jsem předtím byl tuze zbabělý, abych se vystříhal udělat, o čem jsem věděl, že to je nesprávné. Neměl jsem do té doby žádný styk se světem a nenapodobil jsem nikoho z četných jeho obyvatelů, kteří si počínají stejným

způsobem. Jako rozený talent naveskrz neučený jsem objevil, jak si mám počínat, docela sám od sebe.

Nebyli jsme ještě daleko od vězeňské lodi, když mě přepadla ospalost, a proto mě Joe vzal opět na záda a nesl mě domů. Musela to pro něho být únavná cesta, poněvadž pan Wopsle byl z vyčerpání v rozmaru tak úžasně špatném, že mít církev „otevřené dveře“, byl by pravděpodobně vyobcoval celou výpravu, počínaje Joem a mnou. Ve své laické hodnosti posedával umíněně na mokré zemi po dobu tak bláznivě dlouhou, že když mu v kuchyni svlékli kabát, aby mu ho u ohně usušili, nepřímý důkaz na jeho kalhotách by ho byl přivedl na šibenici – totiž být takové sezení hrdelní zločin.

Já jsem se mezitím potácel v kuchyni jako nějaký pijáček, protože Joe mě právě postavil znovu na nohy a protože až dosud jsem tvrdě spal a protože teď jsem se probudil v horku a ve světle a ve zmatku hlasů. Když jsem se vzpamatoval (silnou herdou mezi lopatky a povzbudivým zvoláním: „Cha! Viděli jste už někdy takového kluka?“ mi k tomu pomohla sestra), uvědomil jsem si, že Joe jim vypráví o trestancově přiznání a že všichni hosté k tomu pronášejí rozličné dohady, jak a kudy se asi dostal do spižírny. Pan Pumblechook po bedlivé prohlídce objektu vykombinoval, že trestanec vylezl nejdříve na střechu kovárny a z té potom vylezl na střechu domu a potom se spustil kuchyňským komínem po provaze, který si zhotovil z prostěradla rozstříhaného na pruhy; a protože pan Pumblechook stál velmi rozhodně na svém a umíněně jezdil vlastním kočárkem hlava nehlava, shodli se všichni na tom, že se to muselo stát tak. Pouze pan Wopsle se odvážil s malomocnou zlomyslností unaveného člověka divoce vykřiknout: „Ne!“, avšak protože neměl nejen žádné jiné řešení, ale ani na sobě kabát, dostalo se jeho názoru jednomyslného odmítnutí – a to nemluvíme ani o tom, že se z něho zezadu silně kouřilo, jak stál obrácen zády ke kuchyňskému ohni, aby mu teplo vytáhlo onu vlhkost vzadu, a to jistě nijak nemohlo posílit důvěru k němu.

To bylo všechno, co jsem toho večera slyšel, dřív než mě sestra popadla – jakožto ztělesněnou ospalost urážlivou pro oči hostí – a než mi pomohla nahoru do postele rukou tak silnou, že mi připadalo, jako bych měl na nohou padesatery boty a všemi škobrtavě otloukal hrany schodů. V duševním rozpoložení, jak jsem je zde už popsal, jsem se octl, dřív než jsem ráno vstal, a trpěl jsem jím ještě dlouho potom, kdy celá věc již usnula a přestalo se o ní mluvit, leda za výjimečných okolností.

Kapitola sedmá

V čase, kdy jsem stál na hřbitově a četl jména na rodinných náhrobcích, stačilo mé vzdělání právě na to, abych si dovedl ty nápisy přeslabikovat. Ba ani můj výklad jejich prostého významu nebyl tuze správný, protože jsem ve slovech „manželka výše uvedeného“ spatřoval lichotivý náznak otcova povznesení do lepšího světa – a kdyby se o kterémkoli mém zesnulém příbuzném bylo mluvilo jako o „níže uvedeném“, nepochybuji ani v nejmenším, že bych si byl o tom členu rodiny utvořil mínění co nejhorší. Také náboženské zásady, ke kterým mě zavazoval můj katechismus, jsem chápal rozhodně ne správně; mám totiž živou vzpomínku, že jsem se domníval, jako by mi slib, že „po všechny dny svého života budu vždy kráčet touž cestou“, ukládal za povinnost chodit od našeho domu vesnicí vždycky jedním určitým směrem a nikdy si neobměnit cestu tím, že bych zabočil kolem kolářových nebo dál kolem mlýna.

Měl jsem se stát Joeovým učedníkem, až dosáhnu patřičného věku, a dokud jsem se nemohl této hodnosti podejmout, nesměl jsem být, jak tomu říkala kovářka „rozmazávanéj“, čili (jak to tlumočím já) rozmazlován. Proto jsem byl nejenom poslíčkem pro kovárnu, ale kdykoli některý soused náhodou potřeboval na výpomoc chlapce, aby mu plašil ptáky nebo vybíral kamení nebo konal nějakou jinou podobnou práci, milostivě dopřáli takové zaměstnání mně. Aby tím však neutrpěla naše vysoká společenská prestiž, stála na krbové římse v kuchyni pokladnička, o níž bylo veřejně uvedeno ve známost, že se do ní ukládají všechny mé výdělky. Mám dojem, že nakonec měly být darovány jako příspěvek k umoření státního dluhu; určitě však vím, že jsem neměl nejmenší naději, že se sám kdy budu na tom pokladě nějak podílet.

Páně Wopslova prateta měla ve vesnici večerní školu – to jest, byla to směšná stařena omezeně fundovaná penězi a neomezeně

fundovaná neduživostí, která každého večera od šesti do sedmi usínala ve společnosti mládeže, platící po dvou pencích týdně za povznášející příležitost ji při tom vidět. Měla v nájmu malý domek, jehož horní světnici obýval pan Wopsle, a tam jsme ho my študiósové slýchávali číst nahlas nadmíru velebným a děsivým tónem a občas i bouchat do stropu. Udržovala se báchorka, že pan Wopsle bere školáky jednou čtvrtletně „na examen“. V takových dnech se však spokojil pouze tím, že si ohrnul manžety, prohrábl si kšticí a přednesl nám řeč Marka Antonia nad Caesarovou mrtvolou. Poté vždycky následovala Collinsova Óda na vášně, při níž jsem obzvlášť nadšeně obdivoval pana Wopsla jako démona pomsty, když bleskem odvrhl svůj krví zbrocený meč a s drtivým pohledem se chopil zkázověstné trouby. Tenkrát jsem na to ještě měl jiný názor než později v životě, kdy jsem upadl do společnosti vášní a porovnával je s Collinsem a Wopslem, a to značně v neprospěch obou jmenovaných pánů.

Kromě tohoto výchovného ústavu vedla prateta páně Wopslova – v jedné a téže místnosti – také hokynářský krámk. Neměla ani potuchy, co má vůbec na skladě ani co kterékoli zboží stojí; ale v jednom šuplátku opatrovala umaštěný notýsek, který sloužil za jakýsi ceník, a podle tohoto orákula vyřizovala Biddy všechny obchodní transakce. Biddy byla vnučka páně Wopslovy pratety; přiznávám se, že jsem byl naprosto neschopen rozluštit problém, jaký vlastně je její příbuzenský vztah k panu Wopslovi. Byla sirotek jako já; jako mne, i ji vychovali vlastníma rukama. Podle mého soudu nejpozoruhodnější na ní byly její okrajové partie – její vlasy potřebovaly vždycky učesat, její ruce potřebovaly vždycky umýt a její stěvíce potřebovaly vždycky spravít a srovnat opatky. Tento popis je nutno přijmout s tím omezením, že platil pouze pro všední dny. V neděli chodila do kostela jako ze škatulky.

Hlavně sám, jen vlastními silami, a spíš s pomocí Biddy než pratety pana Wopsla, jsem se prokousal abecedou, jako by to bylo nějaké

ostružinové houští; od každého písmenka notně utrmáčený a podrápaný. Potom jsem upadl do té peleše lotrovské, do bandy devíti číslic, které jako by si večer co večer vymýšlely jinou neplechu, jak změnit podobu a zmást mě, abych je nepoznal. Ale konečně jsem začal, tápavě jako poloslepý, v nejmenším možném rozsahu číst, psát a počítat.

Jednou večer jsem seděl v koutku u krbu se svou tabulkou a velmi usilovně jsem se namáhal vyrobit dopis Joeovi. Myslím, že to muselo být plný rok od naší honby na blatech, protože od té doby uplynula dlouhá doba a byla zima a tuhý mráz. S abecedou položenou u nohou na dlážkách krbu, abych do ní mohl nahlédnout, se mi tak za hodinku za dvě podařilo tiskacím písmem sesmolit a rozmazat list tohoto znění:

„MiLi JO doFaM Žse MaŠ o 5 docLa
doBřE doFaM Ž brZi bUd UMocT
UčiT tb JO to BudmE jaKo bRa 3
Co aaŠ bUdU tVui uČeňik to bUd
tPRF lEGraC viť sRDČně t' zDRaviJO
tvUi vJRni PiP.“

Nebylo nijak nevyhnutelně nutné, abych se s Joem dorozumíval dopisem, poněvadž seděl vedle mne a byli jsme spolu sami. Ale odevzdal jsem mu toto psané sdělení (tabulku se vším všudy) vlastnoručně, a Joe je přijal jako učiněný zázrak učenosti.

„Jářku, Pipe, chlapče zlatá!“ zvolal Joe a otevřel své modré oči dokořán. „Jsi mi ty študovaný, no ne!“

„Rád bych byl,“ řekl jsem a mžikl jsem na tabulku, jak ji Joe držel v rukou, s neblahým vědomím, že písmo je trochu hrbolaté.

„Helemese, tuhle je J,“ pokračoval Joe, „a tuhle O, že jim není rovno! Tuhle je J a O, Pipe, a J a O je Joe.“

Ještě nikdy jsem Joea neslyšel přechíst nahlas nic delšího než tuto jedinou slabiku a minulou neděli jsem si v kostele všiml, když jsem

náhodou držel rodinné modlitby vzhůru nohama, že mu to zřejmě vyhovovalo navlas stejně, jako kdybych byl knížku držel správně. Chtěje využít dané příležitosti k tomu, abych zjistil, budu-li muset začít úplně od začátku, až budu učit Joea, vyzval jsem ho: „Ale přečti si i to ostatní, Joe!“

„To ostatní, Pipe, hm?“ opáčil Joe a přejížděl písmo pomalým zkoumavým pohledem. „Jedno, dvě, tři. Helemese, jsou tady tři J a tři O, třikrát J-O, celkem třikrát Joe, Pipe!“

Naklonil jsem se nad Joea a za pomoci ukazováčku jsem mu přečetl celý dopis.

„Úžasný!“ podivil se Joe, když jsem skončil. „Na mou věru, že jsi učenec!“

„Jak píšeš správně Gargery, Joe?“ zeptal jsem se maličko blahosklonně.

„Nepíšu to vůbec,“ odpověděl Joe.

„Ale dejme tomu, že bys to psal?“

„Tady žádné, dejme tomu, není možné,“ řekl Joe, „ačkoli na druhé straně si kromobyčej rád v něčem počtu.“

„Jistě, Joe?“

„Krom-oby-čej,“ potvrdil Joe. „Dej mi nákou pěknou knížku nebo pěkné noviny a posad' mě k pěknému ohni, a lepšího už nic nechci. Panečku,“ pokračoval, když si chvilíčku drhnul kolena, „když pak kápneš na J a na O a řekneš si: ‚Helemese, tady je konečně J-O, Joe,‘ to ti máš počtení!“

Z posledních slov jsem si odvodil, že Joeovo vzdělání, stejně jako parní stroj, je dosud v plenkách. Sledoval jsem však svůj předmět dál a zeptal jsem se:

„Copak jsi nikdy nechodil do školy, Joe, když jsi byl tak malý jako já?“

„Ne, Pipe.“

„A proč jsi nikdy nechodil do školy, Joe, když jsi byl tak malý jako já?“

„Inu, to máš tak, Pipe,“ začal Joe, chopil se pohrabáče a usadil se pohodlně k svému obvyklému zaměstnání, když byl zamyšlený, totiž k pomalému prohrabávání ohně mezi dolními mřížkami. „Já teda ti to povím. Můj táta, Pipe, byl propadlý pití, a když ho to pití zmohlo, nemilosrdně mlátil mou matku. To bylo vlastně snad jediné mlácení, jakýmu hověl, mimo to, jak mlátil mě. A mě mlátil s takovou vervou, že se jí vyrovnala jenom verva, s jakou nemlátil do kovadliny. Posloucháš ty mě, co povídám, Pipe, a chápeš to?“

„Ano, Joe.“

„Z toho pošlo, že jsme s matkou několikrát od táty utekli, a to si potom matka vždycky sehnala někde práci a mně říkala: ‚Joe,‘ říkala, ‚ted’ dá Pánbůh, že budeš moct chodit do školy, dítě,‘ a hned mě taky do školy strčila. Ale táta byl z té duše dobrák, že to bez nás nemohl vydržet. Tak vždycky přišel s ukrutánským houfem a udělal takový randál před dveřma domu, kde jsme právě byli, že domácí si museli říct, že s námi už nechtějí nic mít, a vydali nás tátovi. Ale ten si nás odvedl zpátky domů a zmlátil nás. Jak vidíš, Pipe,“ řekl Joe, ustal ve svém rozvážlivém prohrabování ohně a podíval se na mne, „to teda brzdilo všechno moje učení.“

„To jistě, chudáku Joe.“

„Ale pamatuj si, Pipe,“ pokračoval Joe a jednou dvakrát hrábl uvážlivě pohrabáčem skrz horní mřížku, „dáme-liž každému, což jeho jest, a měříme spravedlnost všem lidem stejným loktem, pak ten můj táta byl z duše dobrák, chápeš přece, ne?“

Nechápal jsem to; ale neřekl jsem mu to.

„Abys věděl,“ hovořil Joe dál, „člověk musí něco dělat, aby sehnal na živobytí, Pipe, jinak se s živobytím neshledá, je ti to jasné?“

To jsem chápal a také jsem to řekl.

„Z toho pošlo, že táta neměl nic proti tomu, abych šel do práce. Šel jsem teda do práce, na tohle moje dnešní řemeslo, co bylo taky řemeslo jeho, kdyby se ho jen byl držel. A že jsem se něco nadělal, Pipe, to mi můžeš směle věřit, to jo. Časem jsem ho byl s to uživit

a taky jsem ho potom živil, dokud ho nakonec neporazil šlak. A můj oumysl byl ten, dát mu na pomník tohle: I když jako člověk nebyl svatý, pomni, čtenáři, srdce že měl zlatý.“

Joe recitoval toto dvojverší s tak očividnou pýchou a s tak pečlivou výslovností, že jsem se ho zeptal, nesložil-li je sám.

„Složil,“ přikývl Joe, „ouplně sám od sebe. Měl jsem to hotové v mžiku. Bylo to, jako kdybych hned na první ránu vykoval celou podkovu. Co živ jsem takové překvapení nezažil – nikdá bych to nebyl do své hlavy řekl –, abych ti řekl spravedlivě, Pipe, ani se mi nechtělo věřit, že to mám z vlastní hlavy. Jak jsem povídal, Pipe, můj oumysl byl ten, že mu to dám vytesat na kámen; ale básně stojej peníze, ať ji vytesáš, jak chceš, malou nebo velkou, a tak se to nestalo. Funus nepočítám, to se ví, ale jinak všechny peníze, co se daly ušetřit, potřebovala matka. Zdraví měla darebné a byla jak pára nad hrncem. Netrvalo dlouho a šla za ním, duše ubohá, a konečně se taky dočkala trochy zaslouženého pokoje.“

Joeovy modré oči se maličko zarosily; zamnul si nejdřív jedno a potom druhé předmětem svrchovaně nepřiměřeným a nepohodlným; kulatou násadou na konci pohrabáče.

„To pak byl moc smutný čas,“ pokračoval Joe, „žít tady tak sám, a tak jsem se seznámil s tvou sestrou. Abys věděl, Pipe,“ tu se Joe na mne pevně zadíval, jako by věděl, že s ním nebudu souhlasit, „tvoje sestra je náramná ženská.“

Volky nevolky jsem se musel podívat do ohně, očividně jsem byl na pochybách.

„Ať už si rodina v té věci myslí, co chce, nebo ať si třeba celý svět říká, co chce, Pipe, tvoje sestra je,“ a po každé další slabice klepl Joe pohrabáčem o horní mřížku, „ná-ram-ná ženská.“

Na jazyk mi nepřišlo nic lepšího než: „Jsem rád, že si to myslíš, Joe!“

„Já taky,“ navázal Joe dychtivě na moje slova. „Já jsem rád, že si to myslím, Pipe. Že je sem tam krapet červená nebo semhle tamhle krapet kostnatá, co to znamená pro mě?“

Důvtipně jsem podotkl, že neznamená-li to nic pro něho, pro koho by to tedy mělo co znamenat?

„To se ví!“ přisvědčil Joe. „To je ono. Máš pravdu, chlapče zlatá. Když jsem si začal s tvou sestrou, mluvilo se všady o tom, jak tě vychovává vlastníma rukama. Moc hezké je to od ní, povídala celá ves, a spolu s celou vsí jsem to povídal taky já. A co se tejče tebe,“ pokračoval Joe s výrazem, jako by v duchu viděl něco doopravdy velmi ošklivého, „tak kdyby sis byl mohl uvědomit, co jsi za nedomrlý a vychudlý vyžle, jejej, to bys jistě býval nad sebou náko ohrnul nos!“

Tohle se mi nijak valně nezamlouvalo, a proto jsem řekl: „Mě nech, Joe, na mně nezáleží.“

„Ale mně na tobě záleželo, Pipe,“ odpověděl mi s něžnou prostotou. „Když jsem tvé sestře navrhl, aby se se mnou dala dohromady a nechala se shodit z kazatelny, jen co jí bude vhod a po vůli nastěhovat se do kovárny, hned jí taky povídám: ‚A to děťátko ubohé vemte s sebou. Pámbu ho opatruj, děťátko ubohé,‘ povídám tvé sestře, ‚pro toho se v kovárně najde místo vždycky!‘“

Dal jsem se do pláče a prosil jsem Joea za odpuštění a objal jsem ho kolem krku – a Joe pustil pohrabáč, aby mohl obejmout mne a řekl: „Nadosmrtní nejlepší kamarádi, co? Nemám pravdu, Pipe? Nebreč, chlapče zlatá!“

Když toto krátké intermezzo skončilo, Joe pokračoval:

„Tak vidíš, Pipe, tak to máme. Takhle to tedy asi dopadá – tak to máme! No, a až mě vemeš s tím učením do ruky, Pipe, (a povídám ti hned předem, že jsem ukrutně nechápavý, ukrutánsky nechápavý) tak nesmíme kovářce strkat nijak moc na oči, co máme za lubem. Musíme s tím dělat, abych tak řek, pod pokličkou. A proč pod pokličkou? Já ti teda povím proč, Pipe!“

Opět se chopil pohrabáče, bez kterého, obávám se, by sotva býval s to pokračovat ve svém výkladu.

„Tvoje sestra je propadlá vládě.“

„Propadlá vládě, Joe?“ polekal jsem se, protože mě napadla jakási mlhavá představa (a musím bohužel přiznat, že i naděje), že se s ní Joe dal rozvést ve prospěch lorda ministra námořnictví nebo státní pokladny.

„Propadlá vládě,“ opakoval Joe. „Tím jako chci říct, že je chtivá vlády nad tebou a nade mnou.“

„Aha!“

„A nijak jí nejde pod nos, aby v domě měla študovaný lidi,“ pokračoval Joe, „a obzvlášť málo by jí šlo pod nos, abych byl študovaný já, protože by měla strach, že bych mohl povstat. Jako nějaký rebel, rozumíš?“

Chtěl jsem na to odpovědět jistou otázkou, ale dostal jsem se jenom k počátečnímu „Proč –“, když tu mě Joe zarazil.

„Počkej trošku. Vím dobře, co máš na jazyku, Pipe, ale počkej trošku! Nepopírám, že tvoje sestra s námi každou chvíli dělá jako Herodes. Nepopírám, že s námi točí jako ras a morduje nás jako Kalibán. V takové chvíli, Pipe, víš, když tvou sestru jako chytne rapl,“ tu Joe ztlumil hlas až do šepotu a mrkl po dveřích, „upřímnost káže, abysme přiznali, že je hotová saň.“

Joe to slovo pronesl, jako kdyby začínalo přinejmenším tuctem velkých S.

„Proč nepovstanu? To ses chtěl ptát, když jsem ti skočil do řeči, Pipe?“

„Ano, Joe.“

„No,“ začal Joe, přendal si pohrabáč do levé ruky, aby se mohl prohrabovat v licousech, a jako vždycky jindy, i nyní jsem ztratil všechnu naději v něj, když se uchýlil k tomuto mírumilovnému zaměstnání, „tvoje sestra je velduch. Čistě velduch!“

„Co je to?“ zeptal jsem se doufaje, že ho přivedu do úzkých. Ale Joe byl se svým vysvětlením pohotovější, než jsem čekal, a úplně mi zarazil řeč tím, že obrátil všechnu logiku naruby a se soustředěným výrazem odpověděl: „Vona.“

„A já holt velduch nejsem,“ pokračoval Joe s výrazem již uvolněným a vrátil se zase k svým licousům. „A to poslední ze všeho, Pipe – a to ti chci říct co nejvážněj, chlapče zlatá, tolik jsem ti viděl na té své chuděře matce, co se ženská nadře a naotročí, co se její poctivé srdce nakormoutí a jak za života vezdejšího nenajde jedinou chvíli pokoje, že se strašlivě bojím, abych nechybil po té stránce, že bych ženské nedal, co je po právu její, a tak mnohem raděj tu chybu přeženu na druhou stranu a vytrpím nějakou tu křivdu sám. Rád bych, abych to odnášel jenom já sám, Pipe; rád bych, aby tady nebyla žádná vochle na tebe, chlapče zlatá; rád bych, abych to mohl všechno vzít na sebe – ale tak už to je, Pipe, tak a jinak na dobro i na zlo, a já doufám, že nad nějakou tou chybičkou zamhouříš oči.“

Jakkoli jsem byl mladý, věřím, že od toho večera jsem pocítil nový obdiv k Joeovi. Byli jsme i nadále jako rostenci sobě rovní, jak jsme jimi byli už předtím; ale kdykoli jsem později seděl v klidné chvíli s Joem a díval se na něho a přemýšlel o něm, vždycky mě nově vzrušoval pocit vědomí, že ze srdce vzhlížím k Joeovi s úctou.

„Než,“ pravil Joe a vstal, aby přiložil na oheň, „tuhle naše pendlovky už nabírají dech, aby měly sílu vyhrkat osmou, a ona ještě pořád není doma! Doufám, že kobyla strejce Pumblechooka nešlápla přední nohou na klouzačku a neupadla.“

Kovářka jezdívala v den trhu občas se strýcem Pumblechookem, aby mu pomohla při nákupu oněch potřeb a zboží do domácnosti, k jejichž výběru je zapotřebí ženského úsudku, neboť strýc Pumblechook byl starý mládenec a nechoval ke svému služebnému duchu nejmenší důvěru. Byl právě tržní den a kovářka byla na jedné z takových výprav.

Joe obsloužil oheň a zametl dlážky u krbu a potom jsme šli ke dveřím poslouchat, nejede-li kočárek. Byl suchý mrazivý večer, dul ostrý vítr a umrzlá půda byla bílá a na kost. Napadlo mě, že kdyby dnes večer zůstal nějaký člověk ležet venku na blatech, měl

by z toho smrt. A potom jsem se zadíval na hvězdy a uvažoval jsem, jak hrozně by bylo člověku, který zmrzá, kdyby obrátil tvář vzhůru k nim a ve vši té trpytné záplavě neviděl jedinou jiskřičku pomoci ani slitování!

„Už kobyla jede,“ podotkl Joe, „cinká jako zvonečková hra.“

Klapot jejích železných podkov na tvrdé cestě zněl náramně melodicky, jak přibíhala klusem mnohem ostřejším než obyčejně. Vynesli jsme ven židli, aby kovářka mohla lépe sestoupit, prohráblí jsme oheň, aby viděli ozářené okno, a naposled jsme pátravě obhlédli kuchyň, je-li všechno v pořádku a na místě. Jen jsme tyto přípravy skončili, přijeli před dveře, zabalení až po uši. Kovářka stanula brzy na zemi, také strýc Pumblechook byl brzy dole a přikryl kobylu houní, a tak jsme se všichni vespolek ocitli brzy v kuchyni, kam jsme s sebou vnesli tolik studeného vzduchu, že se zdálo, jako by byl z ohně vyhnal všechno teplo.

„No, no,“ promluvila kovářka, zatímco se chvatně a rozčileně odstrojovala a odhodila si čepec na záda, kde jí zůstal viset za stuhy, „jestli ten kluk nebude vděčný dneska, tak už to nebude nikdy!“

Podíval jsem se tak vděčně, jak se jen dokáže dívat kterýkoli chlapec, který nemá ani nejmenší tušení, proč by se měl tak tvářit.

„Nezbývá než doufat,“ dodala sestra, „že ho nebudou rozmazávat. Ale docela klidná kvůli tomu nejsem.“

„Z těch ona není, paninko,“ řekl pan Pumblechook. „Ta se vyzná.“

Ona? Podíval jsem se na Joea, nadzdvihl jsem obočí a zformoval jsem rty: „Ona?“ Joe se podíval na mne, také nadzdvihl obočí a také zformoval rty: „Ona?“ Protože ho sestra přistihla při činu, přejel si se smířlivým výrazem, za podobných okolností obvyklým, hřbetem ruky po nose a zadíval se na ni.

„No?“ vyhrkla sestra svým kousavým tónem. „Na co čumíš? Hoří snad dům?“

„Někdo tady,“ nadhodil Joe zdvořile, „jmenoval nějakou osobu, ona.“

„A vona je vona, nemyslíš?“ vyjela sestra. „Leda bys slečně Havishamové říkal von. A doufám, že tak daleko bys nezašel ani ty.“

„Slečna Havishamová na horním městě?“ zeptal se Joe.

„Je snad nějaká slečna Havishamová na dolním městě?“ odsekla kovářka. „Chce, aby si tam tuhle kluk chodil hrát. A to se rozumí, že půjde. A udělá dobře, když si tam bude hrát,“ řekla sestra a pokývla na mne jakoby s pobídkou, abych byl co možná veselý a hravý, „nebo jinak ho naučím.“

Slyšel jsem už o slečně Havishamové na horním městě – kdekdo na míle kolem už slyšel o slečně Havishamové na horním městě – jako o nesmírně bohaté a chmurné dámě, která žije ve velkém a ponurém domě, zabarikádovaném proti zlodějům, a vede poustevnický život.

„Na mou věru, to je co říct,“ zvolal v úžasu Joe. „To bych rád věděl, jak to přijde, že zná Pipa!“

„Ty mouro!“ křikla sestra. „Kdo říkal, že ho zná?“

„Někdo tady,“ připomněl opět Joe zdvořile, „mluvil o tom, že chce, aby si tam přišel hrát.“

„A nemohla se třeba zeptat strýčka Pumblechooka, jestli nezná nějakého kluka, co by si tam chodil hrát? Je snad tak zhola nemožné, aby strýc Pumblechook byl její nájemník a aby tam občas – nechci říkat čtvrtletně nebo půlletně, kdepak, to by na tobě člověk chtěl moc, ale prostě občas – chodil platit nájem? A nemohla se snad právě při tom zeptat strýčka Pumblechooka, jestli nezná nějakého kluka, co by si tam chodil hrát? A nemohl strýček Pumblechook, odjakživa k nám tak pozorný a o nás starostlivý – i když tobě se to třebas nezdá, Josef,“ to tónem nejtrpčí výčitky, jako by Joe byl nejbezcitnější synovec pod sluncem, „nemohl se ten zmínit tuhle o klukovi, co se tady tak naparuje,“ – prohlašuji slavnostně, že jsem se nenaparoval –, „a co mu celý život dobrovolně dělám otroka?“

„Namoutě pěkné!“ volal strýc Pumblechook. „To je řeč! Krásně vystižené! Namoutě pěkné! Tak teď víte, Josef, jak se věci mají.“

„Ne, ne, Josef,“ hovořila dál sestra, ještě stále vyčítavým tónem, a Joe si přitom na omluvu znovu a znovu přetíral hřbetem ruky nos, „ještě pořád nevíš – i když tobě se to třeba ani nezdá –, jak se věci mají. Myslíš si možná, že to víš, ale ty to *nevíš*, Josef. Nevíš totiž, že strýček Pumblechook si uvědomil, že přes všechno, co my víme, tuhle kluk udělá třeba štěstí na celý život, když půjde k té slečně Havishamové, a proto se nabídl, že ho ještě dnes večer odveze v kočárku s sebou do města a nechá si ho přes noc u sebe a hned zejtra ráno ho vlastníma rukama dodá slečně Havishamové. A pro smilování boží!“ zvolala sestra a v náhlém zoufalství odhodila čepec. „Já si tady stojím a mluvím do takovejch ňoumů, zatímco strýček Pumblechook čeká a kobyla venku se může nastydnout a kluk má mour a saze až za ušima a je jedna špína od hlavy k patě!“

S těmi slovy se na mne vrhla jako orel na jehně a mačkala mi obličej do dřevěných škopíčků v korytě a hlavu mi strkala pod pípu puten s vodou a mydlila mě a drhla a utírala ručníkem a valchovala mě a vláčela a dřela, až jsem byl opravdu málem bez sebe. (Zde si dovolím poznamenat, že se co do znalosti drásavého účinku snubního prstenu, jezdícího člověku bezohledně po obličej, pokládám za lepšího odborníka než kterákoli žijící autorita.)

Když moje očista skončila, nadila mě sestra do čistého, nemožně naškrobeného prádla (jako mladistvého kajícíka do pytloviny) a vecpala mě do mých nejtěsnějších a nejodpornějších šatů. Potom mě odevzdala panu Pumblechookovi, který mě formálně přijal, jako by byl sám šerif, a hned na mne spustil řeč – věděl jsem, že celou tu dobu zmíral touhou, už aby ji mohl proslovit: „Chlapče, buď nadosmrti vděčný všem přátelům, ale obzvlášť těm, co tě vychovali vlastníma rukama!“

„Sbohem, Joe!“

„Opatruj tě Pánbůh, Pipe, chlapče zlatá!“

Do té doby jsem od něho ještě nikdy nebyl pryč a při tom všem pohnutí a při tolika mydlinkách v očích není divu, že jsem zprvu

z kočárku neviděl ani jedinou hvězdu. Pak sice jedna za druhou třpytivě vyskakovaly, ale nevrhly žádné světlo na záhadu, proč pro všechno na světě si jedu hrát k slečně Havishamové a jak si tam pro všechno na světě budu mět hrát.

Kapitola osmá

Páně Pumblechookův příbytek na Hlavní třídě tržního města měl kořenný a moučný ráz, jak se na příbytek obchodníka s obilím a semeny docela sluší. Připadalo mi, že to musí být vskutku velmi šťastný člověk, když má v krámě tolik malinkých šuplátek. A když jsem do dvou do tří v nižších řadách nakoukl a spatřil uvnitř ty ovázané papírové paklíčky, uvažoval jsem zvědavě, netouží-li někdy ta květinová semínka a cibule za krásného dne prodat se z těch vězeňských kobek ven a vydat květ?

Tímto hloubáním jsem se obíral teprve časně ráno po svém příchodu. Předešlého večera mě totiž pan Pumblechook poslal rovnou na kutě do podkrovní světničky se šikmou střechou, která se v koutě, kde stála postel, skláněla tak nízko, že podle svého odhadu jsem měl tašky sotva na stopu vysoko nad čelem. Téhož časného rána jsem objevil pozoruhodnou příbuznost mezi semeny a manšestrovými kalhotami. Pan Pumblechook nosil manšestrové kalhoty, a rovněž tak i jeho příručí; nevím jak, ale ty manšestrové kalhoty mi vnějším vzhledem i kořeným pachem tolik připomínaly semena a ta semena mi vnějším vzhledem i kořeným pachem tolik připomínala manšestrové kalhoty, že jsem stěží rozeznával, co je vlastně co. Táž chvíle mi poskytla příležitost k povšimnutí, že pan Pumblechook zjevně provozuje svou živnost tím, že se dívá přes ulici na sedláře, který zjevně provozoval *svou* živnost tím, že nespouštěl oči z kočárníka, a ten si zjevně uhajoval živobyť tím, že si strčil ruce do kapes a civěl na pekaře, který si zase pro změnu založil ruce na prsou a zevloval na hokynáře, jenž stál ve dveřích svého krámků a zíval na drogistu. Hodinář, věčně nakloněný nad svým stolkem se zvětšovacím sklem v oku a ustavičně okukovaný skrz sklo výkladu hloučkem

dychtivě nakloněných čumilů v halenách, byl zjevně jediný člověk na celé Hlavní třídě, jehož pozornost poutalo jeho vlastní řemeslo.

V osm hodin jsem spolu s panem Pumblechookem zasedl v pokoji za krámem ke snídani, kdežto příručí mezitím zapíjel skývu chleba s máslem puclákem čaje na pytli hrachu v přední místnosti. V panu Pumblechookovi jsem viděl pramizerného společníka. Nejenže byl stejně jako moje sestra posedlý představou, že mé stravě dlužno udělit ráz sebezapírání a kajícínosti – nejenže mi dával co možná nejvíc kůrek spolu s nejmenším možným množstvím másla a doléval mi do mléka takovou spoustu teplé vody, že by bývalo poctivější, kdyby byl mléko vůbec vynechal –, ale jeho hovor nebylo nic jiného než skrz naskrz samé počty. Na mé zdvořilé přání dobrého jitra odpověděl nabubřele: „Sedmkrát devět, hochu?“ A jak jsem mohl já jen odpovědět, když mě takhle zákeřně zaskočil, a v cizím prostředí a na lačný žaludek! Měl jsem hlad, ale dřív než jsem spolkl sousto, pustil se do bleskového zkoušení, které trvalo přes celou snídani.

„Sedm?“ „A čtyři?“ „A osm?“ „A šest?“ „A dvě?“ „A deset?“ Atakdále.

A sotva jsem řekl výsledek, pokaždé jsem si jen tak tak stačil ukousnout nebo loknout, než vysypal další číslo; sám si při tom pohodlně seděl, nic neluštil a cpal se žravě (smím-li si takový výraz dovolit) bůčkem a teplými rohlíky jako bezedný.

Z těch důvodů jsem byl velice rád, když bylo deset hodin a my se vydali k slečně Havishamové, třebaže mi vůbec nebylo příjemně při pomýšlení, jaké asi budou mé povinnosti pod střechou té dámy a jak jim dostojím.

Ani ne za čtvrt hodinky jsme došli k domu slečny Havishamové. Byl to starý cihlový dům, ponurý a opatřený spoustou železných mříží. Některá okna měl zazděná, a z těch, která zbývala, všechna dolní zamřížovaná rezavými tyčemi. Vpředu byl dvůr a i ten byl oplocený mříží; proto jsme po zazvonění museli počkat, až nám někdo přijde otevřít. Mezitímco jsme čekali u branky, nahlédl jsem dovnitř (i tu ještě pan Pumblechook řekl: „A čtrnáct?“ ale já se stavěl, že ho neslyším)

a viděl jsem, že po straně domu stojí velký pivovar. Ale v té chvíli se v něm nevařilo, a jak se zdálo, nevařilo se v něm už hezky dávno.

Pootevřelo se okno a jasný hlas se zeptal: „Jméno prosím?“ Na to můj průvodce odpověděl: „Pumblechook.“ Hlas odušil: „Výborně,“ okno se zase zavřelo a přes dvůr vykročila mladá slečna s klíči v ruce.

„Tohle je Pip,“ řekl pan Pumblechook.

„Tohle je tedy Pip?“ opáčila mladá slečna, která byla velmi hezká a zdála se velmi pyšná. „Pojď dál, Pipe!“

Pan Pumblechook se chystal vejít také, ale dívka před ním branku zavřela.

„Ó,“ řekla. „Přejete si mluvit se slečnou Havishamovou?“

„Přeje-li si slečna Havishamová mluvit se mnou,“ odpověděl pan Pumblechook zaraženě.

„Aha!“ pravila dívka. „Vidíte přece, že si to nepřeje.“

Pronesla to s platností tak konečnou a tónem tak nesmlouvavým, že se pan Pumblechook, třebaže jeho důstojnost utržila ránu, vůbec nevzmohl na protest. Ale zahleděl se přísně na mne – jako kdybych já mu byl něco udělal! – a pronesl káravě slova: „Hochu! Hled', aby tvé chování tady dělalo čest těm, kdo tě vychovali vlastníma rukama!“ a odcházel. Nemohl jsem se zbavit strachu, že se vrátí a skrz mřížovou branku mi ještě předloží otázku: „A šestnáct?“ Ale neudělal to.

Moje mladá průvodkyně zamkla branku a zamířili jsme spolu přes dvůr. Byl dlážděný a čistý, ale ve všech spárách rostla tráva. K budovám pivovaru z něho vedla spojovací ulička a dřevěná vrata do této uličky zela dokořán a rovněž celý pivovarský trakt za ní zel dokořán až k vysoké ohradní zdi vzadu a všechno vůbec zelo prázdnotou a mrtvou nečinností. Zdálo se, jako by tady studený vítr dul studeněji než venku před brankou; a ječivě hvízdal a skučel, jak profukoval zotvíranými křídly pivovaru dovnitř i ven, asi jako když sviští v lanové lodi na širém moři.

Viděla mě, že si to prohlížím, a řekla: „Mohl bys vypít všechno silné pivo, které se tam teď vaří, chlapečku, a nic by ti to neuškodilo.“

„To si myslím taky, slečno,“ přisvědčil jsem ostýchavě.

„Raději se teď ani nepokoušet nějaké pivo tam vůbec vařit, nebo by zkyslo – nemyslíš, chlapečku?“

„Vypadá to tak, slečno.“

„Ne že by někdo měl chuť to zkoušet,“ dodala, „protože s tím vším je už jednou konec, a ty budovy tady zůstanou stát takhle ladem, až se rozpadnou. A pokud jde o silné pivo, toho je ve sklepích už tolik, že by mohlo zatopit celý Panský dům.“

„To je jméno tady toho domu, slečno?“

„Jedno z jeho jmen, chlapečku.“

„Má tedy víc jmen, slečno?“

„Ještě jedno. To druhé bývalo *Satis* – to je řecky nebo latinsky nebo hebrejsky nebo všechno trojí v jednom – nebo pro mne všechno jedno – a znamená *dosti*.“

„Dům Dosti!“ řekl jsem. „To je divné jméno, slečno.“

„Ano,“ přisvědčila, „ale znamenalo víc, než říkalo. Když to jméno dostal, znamenalo, že kdokoli bude tenhle dům mít, nemůže toužit už po ničem jiném. Řekla bych, že v těch dobách se lidé dali snadno uspokojit. Ale neloudej se, chlapečku.“

Třebaže mě tak často oslovovala „chlapečku“, a to s nedbalostí, která pro mne nebyla ani zdaleka lichotivá, byla asi v mém věku. Zdála se ovšem mnohem starší než já, protože byla dívka, a to dívka krásná a sebevědomá; a dívala se na mne tak pohrdavě, jako by jí bylo jedenadvacet a byla královnou.

Do domu jsme vešli postranními dveřmi – velký průčelní vchod zahrazovaly zvenčí dva řetězy – a první, co mi padlo do oka, bylo to, že chodby jsou úplně tmavé a že moje průvodkyně si tam nechala hořet svíčku. Nyní si ji vzala a šli jsme dalšími chodbami a po schodišti nahoru, a pořád bylo všude tma a na cestu nám svítila jenom ta svíčka.

Konečně jsme došli ke dveřím nějakého pokoje a ona řekla: „Jdi dál.“

Víc z ostychu než ze zdvořilosti jsem odpověděl: „Až po vás, slečno.“

Na to opáčila: „Nebud' směšný, chlapečku – já tam nejdu!“ A s opovržením odcházela – a co horšího – svíčku si vzala s sebou.

To bylo velmi nepříjemné a já se skorem bál. Ale protože jediné, co se dalo dělat, bylo zaklepat na dveře, zaklepal jsem a zevnitř mě kdosi vyzval, abych vstoupil. Vstoupil jsem tedy a octl jsem se v slušně velkém pokoji, dobře osvětleném voskovými svícemi. Z denního světa tu však nebylo vidět ani záblesk. Byl to dámský pokoj, jak jsem usoudil podle nábytku, ačkoli mnohý kus měl tvar i účel, který mi byl tehdy úplně neznámý. Ale nejnápadnější kus v pokoji byl stůl se zdrhovanou záclonkou kolem a se zrcadlem v pozlaceném rámu, a v něm jsem hned na první pohled poznal, že to je toaletní stůl vznešené dámy.

Nemohu říci, byl-li bych ten předmět tak brzy poznal, nebýt toho, že u něho seděla vznešená dáma. V křesle, s jedním loktem opřeným o stůl a s hlavou opřenou o touž ruku, seděla nejpodivnější dáma, jakou jsem kdy v životě viděl nebo jakou kdy uvidím.

Měla na sobě šaty z drahých látek – z atlasu a krajek a hedvábí – všechno bílé. I stěvíce měla bílé. A z účesu jí splýval dlouhý bílý závoj a ve vlasech měla svatební věneček, ale její vlasy byly bílé. Na hrdle a na rukou se jí třpytily jiskřivé klenoty a několik dalších šperků se jiskřilo na stole. Šaty, ne už tak nádherné jako ty, které měla na sobě, se povalovaly kolem, poházeny mezi nedobalenými kufry. Neskončila ještě docela toaletu, protože měla obutý pouze jeden střevíc – druhý jí ležel u ruky na stole –, neměla dosud zcela upravený závoj ani ještě na sobě neměla hodinky a řetízek a jakési krajkové fiží leželo spolu s těmito drobnostmi a s kapesníkem, rukavičkami, nějakými květinami a s modlitební knížkou na hromadě pod zrcadlem, všechno zpřeházené jedno přes druhé.

To všechno jsem samozřejmě neviděl hned v prvních několika okamžicích, třebaže jsem v prvních okamžicích viděl víc věcí, než by

leckdo myslel. Ale viděl jsem, že všechno před mým zrakem, co mělo být bílé nyní, bývalo bílé kdysi dávno a ztratilo zatím všechn jas a je zašlé a žluté. Viděl jsem, že nevěsta v tom svatebním šatě uvadla stejně jako ten šat a jako ty květiny a že jí ze všeho lesku nezbyl žádný jiný než lesk jejích zapadlých očí. Viděl jsem, že ten šat kdysi obepjal kyprou postavu mladé ženy a že se postava, na níž teď volně visí, zatím scvrkla a je jen kost a kůže. Kdysi mě někdo na jarmarku vzal podívat se na nějakou příšernou voskovou figurínu, která měla představovat nevímjakou nemožnou vznešenou osobnost ležící na katafalku. Jednou mě také někdo zavedl do jednoho z našich starých kostelů na blatech, abych se podíval na kostru v ztrouchnivělých cárech nádherného šatu, kterou vyzvedli z hrobky pod dlažbou kostela. A nyní mi připadalo, že vosková figurína i ta kostra mají tmavé oči, které se pohybují a dívají se na mne. Kdybych byl mohl, byl bych vykřikl.

„Kdo je to?“ zeptala se dáma u stolku.

„Pip, paní.“

„Pip?“

„Hoch od pana Pumblechooka, paní. Co si přišel – hrát.“

„Pojď blíž, ať se na tebe podívám. Docela blízko!“

Až teď, když jsem stál těsně před ní a uhýbal jejímu pohledu, jsem si podrobně všímal okolních předmětů a viděl jsem, že se její hodinky zastavily na dvaceti minutách před devátou a že na dvaceti minutách před devátou se zastavily i hodiny v pokoji.

„Podívej se na mne,“ poručila slečna Havishamová. „Přece se nebojíš ženy, která nespátřila slunce, co jsi na světě?“

S lítostí doznávám, že jsem se nebál vyřknout nehoráznou lež, obsaženou v odpovědi „ne“.

„Víš, kam si to sahám?“ zeptala se a položila si obě ruce, jednu přes druhou, na levou stranu prsou.

„Ano, paní.“ (Připomnělo mi to krvelačného mladíka.)

„Kam si sahám?“

„Na srdce, paní.“

„Puklé!“

Pronesla to slovo s trpkým pohledem a se silným důrazem a děsivým úsměvem, který do sebe měl cosi chlubného. Chvilíčku si ještě ponechala ruce na prsou a potom je zvolna spustila, jako by jí byly těžké.

„Jsem unavená,“ pravila slečna Havishamová, „potřebuji rozptýlení a mužů i žen jsem syta. Hraj si!“

I největší opozičník mezi mými čtenáři myslím připustí, že sotva mohla takovému nešťastnému chlapci nařídít cokoli na celém širém světě, co by bývalo za daných okolností tíž splnitelné.

„Občas mívám chorobné vrtochy,“ pokračovala, „a právě teď mám takový chorobný vrtoch, že chci vidět někoho si hrát. Tak honem, honem!“ pošukávala netrpělivě prsty pravé ruky. „Hraj si, hraj si, hraj!“

Ačkoli mi před očima se strachem tanula výplata od sestry, pojal jsem na okamžik zoufalý nápad rozběhnout se kolem pokoje a dělat, jako bych byl kočárek pana Pumblechooka. Ale cítil jsem, že takový kousek je tolik nad mé síly, že jsem od něho upustil a jen jsem stál a díval se na slečnu Havishamovou. Domnívám se, že v mém chování asi spatřovala vzdor, neboť když jsme na sebe hezkou chvíli hleděli, řekla:

„Jsi tvrdohlavý a umíněný?“

„Ne, paní, je mi vás moc líto a je mi taky moc líto, že si zrovna teď nemůžu hrát. Jestli si na mne budete stěžovat, tak budu mít mrzutost se sestrou; proto bych si hrál, kdybych mohl. Ale je to tady pro mne všechno tak nové, a tak zvláštní, a tak krásné – a smutné –“ Přestal jsem ze strachu, abych třeba neřekl tuze mnoho, nebo že jsem už tuze mnoho řekl, a znovu jsme se na sebe zadívali.

Dříve než opět promluvila, odvrátila oči ode mne a pohleděla na šaty, které měla na sobě, a na toaletní stůl a nakonec na sebe do zrcadla.

„Tak nové pro něho,“ zašeptala, „tak staré pro mne – tak zvláštní pro něho, tak známé pro mne – tak smutné pro nás oba! Zavolej Estellu!“

Poněvadž ještě stále hleděla na svůj obraz v zrcadle, myslel jsem, že dosud mluví sama k sobě, a mlčel jsem.

„Zavolej Estellu!“ opakovala a bleskla po mně očima. „To přece udělat můžeš. Zavolej Estellu. Ode dveří!“

Stát ve tmě v tajemné chodbě neznámého domu, křičet „Estello!“ na povýšenou mladou dámu, která se ani neobjevovala, ani neozývala, a cítit přitom, jaká je to strašlivá opovážlivost, takhle hulákat její jméno, bylo skorem stejně zlé jako na komando si hrát. Ale nakonec přece jen odpověděla a jako hvězda se z temna chodby přibližovalo její světlo.

Slečna Havishamová jí pokynula, aby přistoupila až k ní, vzala ze stolku šperk a zkoušela, jak se vyjímá na jejích krásných mladých nadrech a na pozadí jejích hezkých hnědých vlasů. „Jednou bude tvůj, má drahá, a skvěle toho využiješ. Chci vidět, jak hraješ karty s tímhle chlapcem!“

„S tímhle? Vždyť je to obyčejný dělnický kluk!“

Měl jsem dojem, že jsem zaslechl odpověď slečny Havishamové – jenže mi připadala tak nepravděpodobná: „Co na tom? Srdce mu zlomit můžeš.“

„Co dovedeš hrát, chlapečku?“ zeptala se mě Estella s vrcholnou pohrdavostí.

„Nic než žebráka, slečno.“

„Tak ho ožebrač,“ řekla slečna Havishamová Estelle. Sedli jsme si tedy ke kartám.

Teprve nyní jsem si začal uvědomovat, že všechno v tom pokoji se zastavilo, jako ty hodinky i hodiny, už před dávným časem. Všiml jsem si, že slečna Havishamová odložila šperk přesně na totéž místo, odkud ho předtím vzala. Když Estella rozdávala karty, podíval jsem se znovu na toaletní stůl a viděl jsem, že střevíc na jeho desce, kdysi bílý a nyní žlutý, neměl dosud nikdo na noze. Pohlédl jsem

dolů na neobutou nohu, na níž chyběl, a viděl jsem, že hedvábná punčocha na ní, kdysi bílá a nyní žlutá, je na cár prošlapaná. Nebýt tohoto zastavení všeho, tohoto ustrnutí všech vybledlých zvetšelych předmětů kolem, ani zvadlý svatební šat na scvrklé postavě by nebyl mohl vypadat tolik jako rubáš a ani dlouhý závoj by se nebyl tolik podobal pohřební plachetce.

Tak seděla, podobná umrlci, zatímco my jsme hráli karty; plisování a volánky na jejím svatebním šatě vypadaly jako ušmouraný papír. Tehdy jsem ještě nevěděl nic o občasných nálezech mrtvol pochovaných za dávných dob, které se rozpadají na prach v okamžiku, kdy je zrak jasně rozezná; od té doby mě však často napadlo, že vlastně vypadala asi tak, jako kdyby ji první dopad přirozeného denního světla měl rozsypat v prach.

„Tuhle chlapeček říká klukům spodek!“ vyhrkla Estella přezíravě, ještě než jsme skončili první hru. „A jaké má hrubé ruce! A ty jeho těžké boty!“

Až do toho okamžiku mě ještě nikdy nenapadlo, abych se za své ruce styděl; ale teď jsem je začal shledávat opravdu velmi ošklivé.

Její pohrdání ke mně bylo tak silné, že z ní až čišelo nákazou, a já se nakazil.

Vyhrála a rozdával jsem já. Předal jsem se, jak bylo jen přirozené, když jsem věděl, že číhá, až udělám nějakou chybu; hned mne prohlásila za hloupého, nemotorného dělnického kluka.

„A ty o ní neřekneš nic,“ prohodila ke mně slečna Havishamová, která nám přihlížela. „Má pro tebe tolik příkrých slov, ale ty o ní neřekneš nic. Co si o ní myslíš?“

„Nerad bych to říkal,“ vykoktal jsem.

„Pověz mi to do ucha,“ pravila slečna Havishamová a shýbla se ke mně.

„Myslím, že je hrozně pyšná,“ odpověděl jsem šeptem.

„Ještě něco?“

„Myslím, že je hrozně hezká.“

„Ještě něco?“

„Myslím, že se chová hrozně urážlivě.“ (Právě se na mne dívala s výrazem krajního odporu.)

„Ještě něco?“

„Myslím, že bych rád šel domů.“

„A nikdy ji už neviděl, i když je tak hezká?“

„To ještě nevím, jestli bych ji už nechtěl vidět, ale teď bych šel rád domů.“

„Půjdeš brzy,“ odpověděla slečna Havishamová nahlas. „Dohraj tuhle hru!“

Nebýt toho jediného děsivého úsměvu hned zpočátku, byl bych pokládal téměř za jisté, že obličej slečny Havishamové se nedovede usmívat. Propadl se do čekavého, do sebe obráceného výrazu – se vši pravděpodobností tehdy, když zkameněly všechny ty předměty kolem ní – a vypadal, jako by se na něm nic nemohlo už jaktěživo pozdvihnout. Propadl se jí také hrudník, takže se shrbila, a propadl se jí i hlas, takže mluvila dutým tónem a s jakousi bezživotnou netečností; vůbec celkově měla vzhled, jako by se byla duší i tělem, vně i uvnitř, propadla pod tíží drtivého úderu.

Dohrál jsem tedy partii s Estellou až do konce a prohrál jsem, ožebračila mě. Když mě obrala o všechny karty, odhodila je na stůl, jako by si je hnusila, že je vyhrála na mně.

„Kdypak bys měl zase ke mně přijít?“ pravila slečna Havishamová. „Musím si to rozmyslet.“

Chtěl jsem jí připomenout, že dnes je středa, ale sotva jsem začal, zarazila mi řeč týmž netrpělivým pošukáváním prstů pravé ruky jako předtím.

„Ne, ne! Nevím nic o dnech v týdnu, nevím nic o týdnech v roce. Přijď zase za šest dní, slyšíš?“

„Ano, paní.“

„Estello, odved' ho dolů. Dej mu něco k jídlu, a mezitímco bude jíst, ať se proběhne a trochu porozhlédne. Jdi, Pipe!“

Šel jsem za svíčkou dolů, jako jsem šel za svíčkou nahoru, a moje průvodkyně ji postavila na totéž místo, kde jsme ji našli předtím. Než otevřela postranní vchod, měl jsem představu – učinil jsem si ji, aniž jsem o tom vůbec uvažoval –, že nutně musí být noc. Záplava denního světla mě úplně zmátla a vzbudila ve mně pocit, jako bych býval ve světle svíček v tom podivném pokoji strávil bůhvíkolik hodin.

„Tady počkáš, chlapečku,“ nařídila Estella a zmizela a zavřela dveře.

Využil jsem příležitosti, že jsem na dvoře sám, abych si prohlédl své hrubé ruce a neforemné boty. Moje mínění o tomto příslušenství nebylo nijak příznivé. Dříve mi nikdy hlavu nedělalo, ale teď mě trápilo: takové sprosté doplňky! Umínil jsem si, že se zeptám Joea, proč mě vůbec kdy učil říkat těm obrázkovým kartám spodek, když se jim má říkat kluk. Přál jsem si, aby se Joeovi dostalo trochu uhlazenější výchovy, protože pak bych býval trochu uhlazenější také já.

Vrátila se s kouskem chleba a masa a s džbáněčkem piva. Postavila džbáněček na kamennou dlažbu dvora a bez jediného pohledu na mne mi podala chléb s masem tak urážlivě jako nějakému psu, který je v nemilosti. Cítil jsem se tak pokořený, ukřivděný, odstrčený, uražený, pohněvaný, rozlítostněný – nemohu ani najít pravé jméno pro tu palčivou bolest – jen Bůh ví, jak by se dala nazvat –, že mi až stoupily slzy do očí. V okamžiku, kdy mi užuž vyhrkly, pohlédla na mne dívka s živým potěšením, že byla jejich příčinou. To mi dodalo síly, abych je zadržel a podíval se na ni; tu pohodila pohrdavě hlavou – avšak s vědomím, jak se mi zdálo, že přestřelila, když si byla tolik jista, že mi tak silně ublížila – a odešla.

Ale když byla pryč, rozhlížel jsem se po koutku, kde bych si schoval obličej, a zašel jsem až za půli vrat v pivovarské uličce. Tam jsem se opřel předloktím o zeď, položil jsem si čepici na rukáv a rozplakal jsem se. A jak jsem plakal, kopal jsem do zdi a vši silou jsem se škulal za vlasy; tak hořké byly moje pocity a tak palčivá byla ona bolest beze jména, že bylo zapotřebí nějaké protiváhy.

Sestřina výchova ze mne učinila citlivého tvora. V malém světě, v němž děti žijí svůj život – ať už je vychovává kdokoli –, nic se nepostihuje tak břitce a nevnímá tak břitce jako nespravedlnost. Je to možná pouze malá nespravedlnost, kterou dítě zakouší – ale dítě je malé a jeho svět je malý a jeho houpací kůň je v poměru k němu právě tolik pěstí vysoký jako statný plnokrevný valach. Již od útlého dětství jsem ve svém nitru trpěl ustavičným konfliktem s nespravedlností. Hned od chvíle, kdy jsem začal mluvit, jsem věděl, že sestra je ve svém vrtošivém a násilném nucení a omezování mé osoby ke mně nespravedlivá. Utvrdil jsem se v hlubokém přesvědčení, že i když mě vychovává vlastníma rukama, nedává jí to ještě právo, aby mě vychovávala pěstmi. Za všech svých trestů, potup, postů, hodin nemilosti a nuceného bdění i jiných kázeňských opatření jsem v sobě tuto jistotu jen živil; a právě tomu, že jsem se tím ve své osamělosti a nechráněnosti tolik v duchu obíral, přičítám valnou měrou skutečnost, že jsem byl povahou nesmělý a velmi citlivý.

Pro tu chvíli jsem se zbavil svých zraněných citů tím, že jsem je vkopal do pivovarské zdi a vyškubal si je z vlasů, a potom jsem si utřel rukávem obličej a vyšel zase před vrata. Chléb i maso mi přišly vhod a pivo hřálo a povzbuzovalo a brzičko jsem měl odvalu porozhlédnout se trochu po okolí.

Byla to věru pustá končina, i s tím holubníkem na pivovarském dvoře, který kdysi nějaká prudká vichřice nahnula, takže trčel na kůlu nakřivo, a který by byl v holubech vzbudil domněnku, že jsou na moři, kdyby tam nějaké holubi vůbec bývali, aby s nimi mohl houpat. Ale v budníku nebyli žádní holubi, ani ve stáji koně, ani v chlívků prasata, ani na sýpce slad, ani v měděném kotli nebo v kádi vůně ječmene a piva. Jako by veškerý smysl i všechny pachy pivovaru byly vyprchaly s posledním obláčkem dýmu. Na přilehlém dvoře se rozvalovala zpřeházená hromada prázdných sudů, z nichž dosud čpěla jakási kyselá památka na lepší dny; byla však příliš kyselá, aby v ní bylo možno spatřovat ukázkou piva, které už patřilo minulosti –

a po té stránce, jak se pamatuji, se tito opuštěnci nijak nelišili od většiny ostatních.

Docela vzadu, až za samým koncem pivovaru, byla bujná zahrada, obehnaná starou zdí; ta však nebyla tak vysoká, abych se na ni nemohl vydrápat a chvilíčku se na ní udržet. Díval jsem se přes ni dost dlouho, abych viděl, že ta bujná zahrada patří k obytnému domu a je celá zarostlá houští plevelu, ale že na zelenožlutých cestičkách je vyšlapaná pěšinka, jako kdyby se tam občas někdo procházel, a že se tam právě prochází Estella, zády ke mně, a vzdaluje se. Ale zdálo se, že je prostě všudypřítomná – neboť když jsem podlehl pokušení, do něhož mě uváděly sudy, a začal po nich chodit, spatřil jsem, jak po nich na druhém konci dvora jde ona. Kráčela zády ke mně, držela si své hezké hnědé vlasy rozprostřené oběma rukama doširoka, ani jednou se neohlédla a vzápětí mi zmizela z očí. A stejně tak i ve vlastním pivovaru – čímž míním vysokou dlážděnou haluznu, kde se vařovalo pivo a kde dosud stálo pivovarské zařízení. Když jsem tam prvně vkročil a poněkud sklíčený šerostí prostory jsem zůstal stát u dveří a rozhlížel se, viděl jsem ji, jak prochází mezi vyhaslými topeništi a vystupuje po jakýchsi železných schodech a mizí mi na galerii vysoko, vysoko nahoře, jako by mizela ven do oblohy.

Právě na tom místě a v tom okamžiku se mé fantazii přihodila zvláštní věc. Pokládal jsem to tehdy za zvláštní a zdlouho potom jsem to pokládal za ještě zvláštnější. Stočil jsem oči – trochu zakašené od toho, jak jsem se díval vzhůru do mrazivého světla – k silnému dřevěnému trámu v nízkém výklenku budovy nedaleko po mé pravé ruce a spatřil jsem, že tam za krk visí nějaká postava. Postava celá v zažloutlé běli, pouze s jedním střevícem na nohou – a visela tak, že jsem rozeznával, že zašlé ozdoby šatů jsou jakoby z ušmouraného papíru a tvář že patří slečně Havishamové a celým obličejem probíhá chvějivý pohyb, jako by se pokoušela na mne zavolat. V hrůze z pohledu na tu postavu a v hrůze z jistoty, že před okamžikem tam ještě nebyla, jsem utíkal nejprv od ní pryč a potom

jsem utíkal k ní. A moje hrůza dostoupila vrcholu, když jsem shledal, že tam žádná postava vůbec není.

Jedině mrazivý jas přívětivé oblohy spolu s pohledem na lidi, přecházející za mřížovými vraty dvora, a s povzbudivým účinkem zbytku chleba, masa a piva mě mohly přivést k sobě; nicméně by to nebylo dokázalo. Ale ani s těmito pomocnými prostředky bych se možná nebyl vzpamatoval tak brzy, jak jsem se probral, nebýt toho, že jsem spatřil Estellu přicházet s klíči, aby mě pustila ven. Pomyslel jsem si, že by měla vskutku podstatný důvod, aby se na mne dívala svrchu, kdyby mě viděla vyděšeného – a žádný takový podstatný důvod mít neměla.

Když mě mójela, změřila si mě škodolibým pohledem, jako by čerpala potěšení z toho, že mám ruce tak hrubé a boty tak těžké, a potom odemkla branku a zůstala u ní stát a přidržovala ji otevřenou. Vycházel jsem kolem ní, aniž jsem se na ni podíval, a vtom mě štouchla škádlivou rukou.

„Proč nebrečíš?“

„Protože nechci.“

„Chce se ti brečet,“ řekla. „Brečel jsi, až sotva vidíš na oči, a teď máš zrovna brek na krajíčku.“

Opovržlivě se zasmála, vystrčila mě ven a zamkla za mnou branku. Zamířil jsem rovnou do krámu k panu Pumblechookovi a nesmírně se mi ulevilo, když jsem ho nezastihl doma. Nechal jsem mu tedy u příručího vzkaz, který den mám zase přijít k slečně Havishamové, a vykročil jsem na čtyřmílovou zpáteční cestu k naší kovárně. A jak jsem tak šlapal, přemýšlel jsem o všem, co jsem viděl, a hluboce jsem uvažoval o tom, že jsem obyčejný dělnický kluk; že mám hrubé ruce, že mám těžké boty; že jsem si osvojil opovrženíhodný zvyk říkat klukům v kartách spodek; že jsem mnohem nevědomější, než jsem si o sobě myslel ještě včera večer, a že vůbec vedu bídný a špatný život.

Kapitola devátá

Když jsem došel domů, hořela sestra zvědavostí, aby se o domě slečny Havishamové dověděla první poslední, a zasypala mě spoustou otázek. A brzy jsem pocítil, jak mi prudkými herdami valchuje záda od zátylku až po kříž a potupně mi otlouká obličej o kuchyňskou zeď, protože jsem její otázky nezodpověděl dost obšírně.

Skrývá-li se v prsou ostatních mladých lidí strach z neporozumění alespoň přibližně v takové síle, v jaké se skrýval v prsou mých – což pokládám za pravděpodobné, poněvadž nemám žádný zvláštní důvod se domnívat, že jsem byl zrůdný –, pak to je klíč k mnoha případům uzavřenosti. Byl jsem přesvědčen, že kdybych popsal dům slečny Havishamové tak, jak ho moje oči viděly, setkal bych se s neporozuměním. Nejen to, ale byl jsem též přesvědčen, že ani slečně Havishamové by nikdo neporozuměl; a ač mě samému byla úplně nepochopitelná, měl jsem dojem, že by v tom bylo cosi hrubého a zrádného, kdybych ji takovou, jaká je vskutku (o slečně Estelle vůbec nemluvě), vydal napospas myšlenkovému pitvání kovářčinu. Proto jsem také řekl, co nejméně jsem mohl, a musel si nechat otloukat obličej o kuchyňskou zeď.

Ze všeho nejhorší bylo, že se ten starý tlučhuba Pumblechook, sžíraný lačnou zvědavostí, aby se honem dověděl o všem, co jsem viděl a slyšel, odpoledne přihnal vyjeveně k nám, aby se nechal obeznámit s podrobnostmi. A již pouhý pohled na toho trapiče s jeho rybíma očima, otevřenými ústy, ryšavými vlasy zvědavě naježenými a s vestou vzdouvanou jalovou počtářskou nadutostí utužil mou zdrženlivost v zavilé mlčení.

„No, hochu,“ začal strýc Pumblechook, sotva se uvelebil v čestném křesle u krbu. „Jápak se ti vedlo tam v městě?“

Odpověděl jsem: „Docela pěkně, pane,“ a sestra na mne zahrozila pěstí.

„Docela pěkně?“ opakoval pan Pumblechook. „Docela pěkně není žádná odpověď. Pověz nám, co myslíš tím docela pěkně, hochu?“

Vápno na čele možná utvrzuje mozek až do zarytosti. Bud' jak bud', s tím vápnem ze stěny na čele byla moje zarytost skálopevná. Chvíli jsem uvažoval, a potom jsem odpověděl, jako bych byl objevil novou myšlenku: „Myslím tím docela pěkně.“

Sestra nedůtklivě vyjekla a užuž se na mne chtěla vrhnout – neměl jsem ani zdání ochrany, protože Joe se činil v kovárně –, ale pan Pumblechook ji zarazil slovy: „Ne! Neztrácejte trpělivost. Nechte toho mladíčka na starost mně, paninko; nechte toho mladíčka na starost mně.“ Potom se pan Pumblechook obrátil ke mně, jako by mi chtěl ostrážat vlasy, a řekl:

„Nejdříve (abychom si jako srovnali myšlenky): Třiačtyřicet pencí?“

Odhadoval jsem následky, kdybych odpověděl: „Čtyři sta liber,“ a protože jsem usoudil, že by byly pro mne neblahé, řekl jsem výsledek tak přibližně, jak jsem dovedl – trefil se asi tak o osm pencí vedle. Potom mě pan Pumblechook vyzkoušel z celé pencové množilky od „dvanáct pencí je jeden šilink“ až po „čtyřicet pencí jsou tři šilinky a čtyři pence“ a nakonec se mě zeptal vítězoslavně, jako by mě byl dorazil: „No vidíš! A kolik je třiačtyřicet pencí?“ Na to jsem po dlouhé chvíli přemýšlení odpověděl: „Nevím.“ A byl jsem tak navztekaný, že jsem skoro na pochybách, věděl-li jsem to doopravdy.

Pan Pumblechook kroutil hlavou jako vývrtek, aby to ze mne vyšrouboval, a zeptal se: „Je třiačtyřicet pencí například sedm šilinků, šest pencí a tři čtvrtpence?“

„Ano!“ přisvědčil jsem. A třebaže mi sestra ihned vlepila několik pohlavků, měl jsem úžasnou radost, když jsem viděl, že mu moje odpověď pokazila žert a nadobro mu utála řeč.

„Hochu! Jaká je slečna Havishamová?“ začal pan Pumblechook znovu, když se vzpamatoval; založil si ruce pevně na prsou a zase kroutil vývrtkou.

„Hrozně velká a tmavá,“ řekl jsem mu.

„Je, strýčku?“ zeptala se sestra.

Pan Pumblechook mrkl na znamení souhlasu; z toho jsem okamžitě usoudil, že jaktěživ slečnu Havishamovou neviděl, protože tak vůbec nevypadala.

„Dobře!“ prohodil pan Pumblechook domýšlivě. („Takhle se na něj musí! Myslím, že se mu začínáme dostávat na kůži, paninko, co?“)

„Jistěže, strýčku,“ odpověděla kovářka. „Škoda že na něj nemůžete pořád; vyznáte se tak dobře, jak s ním zatočit!“

„Poslouchej, hochu! Copak dělala, když jsi k ní dnes přišel?“ vyptával se pan Pumblechook dál.

„Seděla,“ odpověděl jsem, „v černém sametovém kočáře.“

Pan Pumblechook a kovářka vyvalili jeden na druhého oči – a žádný div – a oba opakovali: „V černém sametovém kočáře?“

„Ano,“ přikývl jsem. „A slečna Estella – to je její neteř, myslím – jí na zlatém talíři podávala okénkem do kočáru dort a víno. A všichni jsme měli dort a víno na zlatých talířích. A já si se svým jídlem vylezl vzadu na kočár, protože mi to nařídila.“

„Byl tam ještě někdo jiný?“ tázal se pan Pumblechook.

„Čtyři psi,“ řekl jsem.

„Velcí, malí?“

„Jako hora,“ odpověděl jsem. „A rvali se o telecí kotlety ze stříbrného košíku.“

Pan Pumblechook s kovářkou znovu na sebe vyvalili oči, úžasem zkoprnělí. Byl jsem načisto šílený – jako svědek na mučení, kterému je všechno jedno – a byl bych jim řekl prostě cokoli.

„Pro smilování boží, kde *byl* ten kočár?“ zeptala se sestra.

„V pokoji slečny Havishamové.“ Znovu vyvalili oči. „Ale nebyli u něho žádní koně.“ Tuto výhradu jsem připojil v okamžiku, když

jsem zavrhl čtyři skvostně očabrakované komoně, které mě právě bláznivě napadlo připráhnout.

„Strýčku, je to vůbec možné?“ ptala se kovářka. „Jak to ten kluk vůbec myslí?“

„Já vám to povím, paninko,“ pronesl pan Pumblechook. „Podle mého to jsou nosítka. Ona je potrhlá, víme – hodně potrhlá – právě dost potrhlá, aby trávila dny v nosítkách.“

„Už jste ji v nich někdy viděl, strýčku?“ pokračovala kovářka.

„Jak jsem mohl,“ opáčil, donucen k přiznání, „když jsem ji v životě ještě nespátril? Nikdy ani okem nezahlédl!“

„Má ty dobroto, strýčku! A přesto jste s ní mluvil?“

„No copak nevíte,“ odpověděl pan Pumblechook popuzeně, „že když jsem tam byl, zavedli mě před dveře jejího pokoje a ty dveře byly pootevřené a ona se mnou mluvila tak zevnitř? Nepovídejte, tohle že nevíte, paninko. Ať tak nebo tak, hoch si tam šel hrát. Jak sis hrál, hochu?“

„Hráli jsme si s praporky,“ řekl jsem. (Dovoluji si poznamenat, že se na sebe dívám s úžasem, když si vzpomenu na lži, které jsem si tenkrát vymýšlel.)

„S praporky!“ opakovala sestra ozvěnou.

„Ano,“ přisvědčil jsem. „Estella mávala modrým praporkem a já mával červeným a slečna Havishamová mávala z okýnka kočáru praporkem celým posetým zlatými hvězdičkami. A potom jsme všichni mávali mečem a křičeli hurá.“

„Mečem!“ podivila se sestra. „A kde jste sebrali meče?“

„Z almary,“ řekl jsem. „A viděl jsem v ní taky pistole – a nabíják – a koule. A v pokoji nebylo vůbec denní světlo, ale celý byl osvětlený svíčkami.“

„To je pravda, paninko,“ dosvědčil pan Pumblechook s vážným příkývnutím. „Tak se doopravdy věci mají, protože tolik jsem viděl sám.“ A potom oba civěli na mne a já s nuceným výrazem nevinátka v tváři civěl zase na ně a pravou rukou jsem si žmoulal pravou nohavici.

Kdyby se mne byli vyptávali jen ještě chvíličku déle, byl bych se beze vší pochyby prozradil, protože jsem měl právě v tom okamžiku na jazyku, že na dvoře se vznášel balón, a byl bych se takového tvrzení odvážil, nebýt toho, že moje vynalézavost kolísala mezi tímto neobyčejným zjevem a mezi medvědem v pivovaře. Ale přetřásání divů, které jsem až dotud předložil jejich úvaze, je zaměstnávalo natolik, že jsem tomu ušel. Ještě pořád se tím obírali, když Joe přišel od práce v kovárně vypít si v kuchyni hrníček čaje. A jemu hned sestra, spíš aby ulevila vlastní mysli, než aby uspokojila jeho, vyprávěla mé domnělé zážitky.

Nu, když jsem nyní viděl Joea vypoulit ty jeho modré oči a v bezmocném úžasu jimi koulet po celé kuchyni, přemohla mě kající lítost; ale pocítil jsem ji pouze k němu – ani v nejmenším k těm druhým dvěma. Vůči Joeovi, a jenom vůči Joeovi, jsem si připadal jako malý netvor, zatímco tak seděli a dohadovali se, jaký prospěch mi může vyplynout ze známosti a přízně slečny Havishamové. Vůbec nepochybovali, že slečna Havishamová pro mne „něco udělá“; jejich pochyby se týkaly pouze formy, jakou se to něco projeví. Sestra zastávala názor, že půjde o „nějaký majetek“. Pan Pumblechook se spíš klonil k pěknému výučnému, za které bych se šel učit nějakému slušnému oboru – řekněme například obchodování s obilím a semeny. Joe upadl u obou v nejhlubší nemilost, když vyrukoval s velkolepým nápadem, že třeba dostanu jenom jednoho z těch psů, co se rvali o telecí kotlety. „Jestli ta tvoje hloupá hlava nedokáže vypotit žádnou lepší myšlenku než tohle,“ okřikla ho sestra, „a jestli máš nějakou práci, tak ji raděj běž dodělat.“ Joe tedy šel.

Když pan Pumblechook odejel a sestra myla nádobí, vykradl jsem se za Joem do kovárny a zůstal jsem u něho, dokud pro ten den nesložil práci. Pak jsem mu řekl: „Joe, než ti vyhasne oheň, rád bych ti něco pověděl.“

„Ták, jistě, Pipe?“ odpověděl mi Joe a přitáhl si podkovářskou stoličku kousek k výhni. „Tak teda povídej. O co jde, Pipe?“

„Joe,“ začal jsem, popadl jsem ho ukazováčkem a palcem za vyhrnutý rukáv u košile a kroutil jsem mezi prsty látkou, „pamatuješ si to všechno o domě slečny Havishamové?“

„Jestli si to pamatuju?“ odpověděl Joe. „To bych řekl! Napodiv!“

„Je to hrozná věc, Joe – ono to není pravda.“

„Ale jdi, co neříkáš, Pipe?“ zvolal Joe a v krajním úžasu sebou škubl a ucouvl. „Nechceš mi přece říkat, že to je –“

„Ano, to chci – je to samá lež, Joe.“

„Ale snad ne všechno? Jistě přece nechceš říkat, Pipe, že tam nebyl žádný černý sametový kočár?“ Stál jsem totiž a vrtěl hlavou.

„Ale aspoň psi tam byli, Pipe, ne? Heleď, Pipe,“ řekl Joe domlouvavě, „když už tam nebyly ty telecí kotlety, tak tam aspoň byli psi, vid’?“

„Ne, Joe.“

„Tak jeden pes?“ vyzvídá Joe. „Štěně? No tak!“

„Ne, Joe, nebylo tam vůbec nic takového.“

Jak jsem tak beznadějně upíral oči na Joea, Joe si mě zděšeně prohlížel. „Pipe, chlapče zlatá! To přece nejde, kamaráde! Jářku? Kam to chceš takhle dovést?“

„Je to hrůza, Joe, vid’?“

„Hrůza?“ zvolal Joe. „Strašná! Co tě to jen posedlo?“

„Nevím, Joe, co mě to posedlo,“ odpověděl jsem, pustil jsem se jeho rukávu a se svěšenou hlavou jsem si sedl do popela u jeho nohou, „ale byl bych rád, kdybys mě nebyl naučil říkat klukům v kartách spodek; a rád bych, abych neměl takové těžké boty ani takové hrubé ruce.“

A potom jsem vyprávěl Joeovi, jak ukrutně se cítím nešťastný a že jsem nemohl nijak vysvětlit své chování kovárce a Pumblechookovi, protože se mnou jednali tak surově, a že v domě slečny Havishamové byla krásná mladá dáma, která je strašlivě pyšná a řekla mi, že jsem obyčejný, a že bych chtěl, abych nebyl obyčejný, a že z toho všeho nějak vzešly ty lži, třebaže sám ani nevím jak. To byl případ metafyzický, pro Joea přinejmenším stejně těžce řešitelný jako pro mne. Ale Joe vyňal případ úplně z oblasti metafyziky a tím jej zdolal.

„Jedno je jisté, a na to můžeš vzít jed, Pipe,“ pronesl Joe po chvilce přemítání, „totiž že lež je lež. Ať už vznikla, jak chtěla, vůbec neměla vzniknout, a každá bez rozdílu vzniká u otce všech lží a k němu taky zase vede zpátky. Nikdá ať už neselžeš ani slovem, Pipe! *To* není cesta, jak se dostat z obyčejnosti, chlapče zlatá. A to, že jsi obyčejný, tak to mi není venkoncem jasné. V ledasčem jsi neobyčejný. Jsi neobyčejně malý. A stejně tak jsi neobyčejně učený.“

„Ne, Joe, jsem nevědomý a zaostálý.“

„Hm, jen se podívej, jaký dopis jsi napsal včera večer! Dokonce tiskacím písmem! Já ti už viděl dopisů – ajé! a od nóbl pánů! – a to ti můžu přísahat, že tiskacím písmem psané nebyly!“ pravil Joe.

„Co jsem se naučil, Joe, to je skorem tolik jako nic. Moc si o mně myslíš. To je to celé.“

„Inu budiž, Pipe,“ přikývl Joe, „ale ať už to tak je, nebo ať už to tak není, musíš být nejdřív obyčejný učenec, než z tebe může být neobyčejný učenec, to mi snad neupřeš. Král na trůně, už s korunou na hlavě, si nemůže jen tak sednout a psát tiskacím písmem své zákony, kdyby nebyl, ještě jako nedosazený korunní princ, začal s abecedou – chm,“ dodal Joe a hluboce významně pokývl hlavou, „a nezačal taky hezky u A a neprokousal se až k Z! A já dobře vím, co to je za práci, i když zrovna nemůžu říct, že jsem to celé dokázal.“

V tom kuse moudrosti bylo zrno naděje a to jako by mě trochu povzbudilo.

„Jestli by pro obyčejné lidi, obyčejného stavu a výdělků,“ pokračoval Joe přemítavě, „nebylo lepší, aby raděj zůstali ve společnosti obyčejných lidí, místo aby si chodili hrát s neobyčejnými – a to mi připomíná, že ten praporek tam snad byl, doufám, ne?“

„Ne, Joe.“

„(To mě mrzí, že tam nebyl žádný praporek, Pipe.) Ať už by to teda bylo lepší nebo nebylo, nemůžeme teď tu otázku zkoumat nijak blíž, protože bysme tím tvou sestru rozzuřili, až by ji zase chytil rapl – a není přece ani pomyšlení, že bysme něco takového chtěli udělat schválně.“

Heleď, Pipe, poslouchej, co ti povídá opravdový přítel. Ten opravdový přítel tobě povídá tohle: Jestli se nedokážeš dopracovat neobyčejnosti cestou přímou, po cestách křivých se jí nedokážeš domoct nikdy. Proto už víckrát neselži ani jedinkým slovem, Pipe, a budeš živ a umřeš blaze.“

„Nehněváš se na mne, Joe?“

„Ne, chlapče zlatá. Ale když se veme v úvahu, že to byly lži, tak říkajíc jako hrom a drzé jako věž – to se tejče těch, co se pouštěly až do telecích řízků a psí rvačky –, tak by ti upřímněj člověk, co má na srdci jen tvé dobro, Pipe, radil, aby sis při zpytování svědomí porozjímal taky o nich, až půjdeš nahoru spát. To je všechno, chlapče zlatá, a už mi to víckrát nedělej!“

Když jsem se konečně dostal do své komůrky nahoře a modlil se večerní modlitby, nezapomněl jsem na Joeovo doporučení, ale přesto byla moje mladá mysl v rozpoložení tak vyšinutém a nevděčném, že jsem ještě dlouho po tom, kdy jsem se uložil k spánku, myslel na to, za jak obyčejného by Estella pokládala Joea, pouhého kováře, jak těžké by se jí zdály jeho boty a jak hrubé jeho ruce. Myslel jsem na to, jak Joe a moje sestra sedá právě v kuchyni a jak jsem i já před chvílíkou přišel sem nahoru do postele z kuchyně a že slečna Havishamová a Estella nikdy nesedají v kuchyni, ale jsou vysoko povzneseny nad takové obyčejné počínání. Usnul jsem ve vzpomínkách na to, co jsem „dělával“, když jsem byl u slečny Havishamové – jako kdybych tam býval celé týdny a měsíce, a ne jen několik hodin, a jako bych se rozpomínal na něco značně dávného, a ne na události, které se přihodily teprve toho dne.

Byl to pro mne památný den, protože způsobil velké změny v mém životě. Ale tak tomu je s každým životem. Představte si, že byste z něho vyškrtli jeden určitý den, a uvažte, jak rozdílně by se byl utvářel jeho běh. Postůj, oko, jež toto čteš, a zamysli se na okamžik nad dlouhým řetězem ze železa nebo ze zlata, z trní nebo z květů, který by tě nikdy nebyl spoutal, nebýt toho, že jeho první článek ukul jeden památný den!

Kapitola desátá

Druhého třetího dne nato mi ráno zároveň s probuzením svítla šťastná myšlenka, že nejlepší krok, jaký mohu učinit k tomu, abych se pozvedl k neobyčejnosti, bude dostat z Biddy všechno, co ví sama. Ve shodě s tímto skvělým nápadem jsem oznámil Biddy, když jsem téhož večera přišel k pratetě pana Wopsla, že mám obzvláštní důvod, abych si přál v životě vyniknout, a že bych jí byl nesmírně vděčný, kdyby se o všechnu svou učenost mohla podělit se mnou. Biddy, která byla nejúčinnější děvče pod sluncem, ihned prohlásila, že to udělá, a v pěti minutách také začala svůj slib plnit.

Vyučovací program neboli běh, zavedený páně Wopslovou prateťou, lze rozložit v následující osnovu. Žáci chroupali jablka a strkali si navzájem za krk slámu, dokud prateta pana Wopsla nenabrala dost sil, aby se rozkolíbala a švihla mezi ně březovou metlou, ať treťí toho nebo toho. Žáci přijali tento výpad s všemožnými známkami posměchu a potom se sesedli do řady a s bzučivým šepotem si podávali z ruky do ruky rozdrchanou knihu. V knize byla abeceda, nějaké ty počty a tabulky a trocha pravopisu – totiž po pravdě řečeno, kdysi to tam bývalo. Jakmile začal tento svazek kolovat, upadla prateta pana Wopsla do hlubokého bezvědomí, jež mělo původ buď ve spavosti, nebo v revmatickém ochromení. Tu žáci mezi sebou uspořádali konkurenční zkoušku na téma „Boty“ čili hromadnou soutěž za účelem zjištění, kdo komu dokáže nejtvrději přišlápnout palec u nohy. Toto mentální cvičení trvalo, dokud je nerozehнала Biddy a nerozdala mezi ně tři zmrzačené bible (orvané, jako by je někdo nedovedně upízlal od tlustého konce jakéhosi špalku), tištěné, nejmírněji řečeno, nečitelněji než kterákoli literární kuriozita, jaká mi od té doby přišla do ruky, celé potřísněné rezavými skvrnami a obsahující mezi listy rozličné rozmačkané exempláře z říše hmyzu. Tuto část

kurzu obyčejně zpestřilo několik soubojů mezi Biddy a jednotlivými vzpurnými studiosy. Když zápolení skončilo, udala Biddy číslo stránky a potom jsme četli nahlas, co jsme uměli – nebo co jsme neuměli – všichni vespolek v strašlivém řevu, přičemž Biddy vysokým, pronikavým, jednotvárným hlasem předříkávala a nikdo z nás neměl nejmenší ponětí o tom ani zbla úcty k tomu, o čem jsme četli. Když tento hrozný kravál trval jistou dobu, automaticky probudil pratetu pana Wopsla, která se potom doškobrtala nazdařbůh k některému chlapci a vykrákala ho za uši. Tím se rozumělo, že kurz pro ten večer končí, a my se s pokřikem intelektuálního vítězství vyhrnuli na čerstvý vzduch. Sluší se poznamenat, že se žádnému žákovi nebránilo, aby se zabavoval tabulkou nebo dokonce inkoustem (byl-li kdy nějaký po ruce), že však v zimním období nebylo snadné se tomuto studijnímu oboru věnovat, poněvadž hokynářský krámek, v němž se vyučování konalo – a který byl pro pratetu pana Wopsla i obývacím pokojem a ložnicí –, měl pouze chabé osvětlení, neboť je obstarávala jediná uplakaná lojová svíčka, k níž ještě chyběl kratiknot.

Připadalo mi zjevné, že za takových okolností bude trvat hezky dlouho, než člověk dosáhne neobyčejnosti; ale přesto jsem se rozhodl, že to zkusím, a ještě téhož večera se Biddy ujala povinností podle naší soukromé úmluvy tím, že mi udělila rozličná poučení ze svého ceníčku zboží pod záhlavím surový cukr a že mi půjčila, abych si je doma obkreslil, velké staroanglické D, které si sama omalovala z hlavičky jakýchsi novin a o němž jsem se domníval, než mi prozradila, co to vlastně je, že to je předloha pro ozdobnou přezku.

Rozumí se, že ve vesnici byla hospoda, a rozumí se, že Joe si tam občas chodil vykourit dýmku. Sestra mi přísně nakázala, abych se toho večera cestou ze školy pro něj stavil a přivedl ho od Tří veselých bárkařů domů, jinak že se mnou bude zle. Ke Třem veselým bárkařům jsem proto také zaměřil kroky.

U Veselých bárkařů byl šenk a v něm na zdi vedle dveří několik znepokojivě dlouhých, křídou psaných účtů, o nichž jsem měl dojem,

že se vůbec nesplácet. Byly tam odjakživa, co mi paměť stačila, a rostly rychleji než já. Ale v našem kraji bylo křídý spousta, a lidé možná nechtěli zanedbat žádnou příležitost, jak jí platně využít.

Poněvadž byla sobota večer, zastihl jsem šenkýře, jak si právě poněkud chmurně ty součty prohlíží, ale protože jsem měl co dělat s Joem a ne s ním, popřál jsem mu prostě dobrý večer a popošel jsem rovnou do lokálu na konci chodby, kde plápolal velký kuchyňský oheň a kde si Joe kouřil svou dýmku ve společnosti pana Wopsla a nějakého cizince. Joe mě přivítal jako obvykle: „Hoho, Pipe, chlapče zlatá!“ a jen to řekl, otočil cizinec hlavu a podíval se na mne.

Byl to muž záhadného vzezření a nikdy předtím jsem ho ještě neviděl. Hlavu měl nakloněnou úplně ke straně a jedno oko přimhouřené, jako kdyby na něco mířil neviditelnou ručnicí. V ústech měl dýmku a tu nyní vyndal, a když zvolna vyfoukl všechen kouř stranou a celou tu dobu se na mne upřeně díval, kývl hlavou. Kývl jsem tedy také a on kývl hlavou znovu a udělal mi vedle sebe na lavici místo, abych si tam mohl sednout.

Byl jsem však zvyklý sedět vedle Joea, kdykoli jsem vkročil do této veřejné místnosti, a proto jsem řekl: „Ne, děkuju vám, pane,“ a vmáčkł jsem se do mezery, kterou pro mne na protějščí lavici udělal Joe. Jen jsem se usadil, neznámý se podíval nejdřív na Joea, a když viděl, že jeho pozornost poutá něco jiného, opět na mne kývl a potom si mnul nohu – velmi podivným způsobem, jak mi to připadlo.

„Povídal jste,“ promluvil cizinec a obrátil se k Joeovi, „že jste kovář.“

„Ano. To jsem taky řekl,“ přisvědčil Joe.

„Co budete pít, pane –? Mimochodem, neřekl jste mi své jméno.“

Joe mu je tedy řekl teď a neznámý ho tak oslovil.

„Co budete pít, pane Gargery? Na můj rád? Tak něco navrch?“

„Hm,“ odpověděl Joe, „abych vám řek spravedlivě, nemám zrovna ve zvyku pít na rád koho jiného než na svůj.“

„Ve zvyku? To ne,“ odpověděl neznámý, „ale jednou za čas, zvlášť když je sobota večer! No tak! Ven s tím, pane Gargery, řekněte co!“

„Nerad bych kazil posezení,“ povolil zdráhavě Joe. „Teda rum.“

„Rum,“ opakoval neznámý. „A projeví taky druhý pán laskavě své přání?“

„Rum,“ odpověděl pan Wopsle.

„Tříkrát rum!“ zavolal neznámý na adresu šenkýře. „Rundu rumu!“

„Tady tenhle pán,“ poznamenal Joe, aby představil pana Wopsle, „to je pán, kterýho byste si jistě rád poslechl, jak umí předříkávat. Náš kostelník.“

„Aha!“ vyhrkl neznámý spěšně a zamžoural po mně očima. „To z toho opuštěného kostela až tam vzadu v bažinách, s těmi hroby okolo?“

„Tak jest,“ přitakal Joe.

Neznámý si nad dýmku jaksi spokojeně zachrul a zvedl nohy na lavici, kterou měl sám pro sebe. Na hlavě měl plihý cestovní klobouk se širokou střechou a pod ním šátek, uvázaný na hlavě na způsob čepice, takže mu vůbec nebylo vidět vlasy. Jak tak hleděl do ohně, zdálo se mu, že se mu tváří mihl zchytralý výraz, provázený tutlaným smíchem.

„Nevyznám se v tomhle kraji, pánové, ale řekl bych, že kolem řeky je to pustá končina.“

„Blata jsou skoro vždycky pustina,“ přiznal Joe.

„Samosebou, samosebou. Nu, a nenajdete tam někdy cikány nebo tuláky, nebo vůbec nějaké takové pobudy?“

„Ne,“ pravil Joe, „nikoho, leda sem tam nějakého toho uprchlého trestance. A ty člověk jen tak lehce nenajde. Co, pane Wopsle?“

Pan Wopsle s důstojnou rozpomínkou na dávnou štrapáci přisvědčil, ale nijak horlivě.

„Jak se zdá, už jste tam takové lidi hledali, že?“ ptal se neznámý.

„Jednou,“ odpověděl Joe. „Inu, rozumějte, ne proto, že jsme je snad chtěli chytit – šli jsme jenom jako diváci. Já a tuhle pan Wopsle a tuhle Pip. Vid', Pipe?“

„Ano, Joe.“

Neznámý se znovu podíval po mně – ještě stále tak mžouravě, jako by svou neviditelnou ručnicí mířil výslovně na mne, a řekl: „Hezké vyžle, tenhle panáček. Jakže mu to říkáte?“

„Pip,“ odpověděl Joe.

„Křtěný Pip?“

„Ne, není křtěný Pip.“

„Příjmení Pip?“

„Ne,“ pravil Joe, „je to jenom takové domácí jméno, co si dal sám, když byl mrňavý, a teď se mu tak už říká pořád.“

„Váš syn?“

„No,“ řekl Joe přemítavě – samozřejmě ne, že by bylo jakkoli nutno o tom uvažovat, ale proto, že u Veselých bárkařů mrav vyžadoval, aby člověk budil zdání, že hluboce uvažuje o všem, co se právě přídýmce přetřásá, „no – ne. Ne, není.“

„Synovec?“ nadhodil cizinec.

„No,“ odpověděl Joe s tímž hluboce dumavým výrazem, „není – ne, abych vám nelhal, *není* – můj synovec.“

„U sta hromů, co tedy vlastně je?!“ zvolal neznámý, což mi na otázku připadalo poněkud zbytečně důrazné.

Tu se do hovoru vmísil pan Wopsle – jako člověk, který se vyzná ve všech otázkách příbuzenských vztahů, neboť má při svém povolání povinnost neustále pamatovat, které ženy z příbuzenstva nesmí muž pojmout za manželku – a vyložil neznámému, jaké svazky poutají k sobě mne a Joea. A když si pan Wopsle už jednou omočil, zakončil vskutku hrůzostrašně burácivým citátem z Richarda III. a zjevně si myslel, že na vysvětlenou toho učinil zcela dost, když dodal: „– jak praví básník.“

A zde bych snad měl poznamenat, že kdykoli se pan Wopsle zmínil o mně, pokaždé pokládal za nezbytné takovou zmínku doplnit tím, že mi pocuchal vlasy a shrábl mi je do očí. Nemohu pochopit, proč mě každý stavem jemu rovný, kdo k nám chodil na návštěvu, vždycky musel za podobných okolností podrobovat témuž

pobuřujícímu aktu. Ale nemohu si vzpomenout, že bych ve svém útlém mládí býval někdy v kruhu našich přátel předmětem povšimnutí, aby mě nějaká tlapatá osobnost blahosklonně nevyznamenala takovou pozorností „do očí“.

Celou tu dobu se neznámý nedíval na nikoho jiného než na mne a díval se na mne tak, jako by se byl konečně rozhodl na mne vypálit a skolit mě. Ale po své stahromové otázce už nevyřkl ani slovo, dokud se na stole neoctly sklenice s rumovým grogem; teprve pak vypálil, a byla to rána věru krajně pozoruhodná.

Nebyla to slovní poznámka, nýbrž němoherní výjev, a byl výslovně určený mně. Výslovně pro mne si míchal svůj grog a výslovně pro mne ho také ochutnal. A míchal si ho a ochutnal – nikoli lžičkou, kterou mu k tomu přinesli, nýbrž – *pilníkem*.

Počínal si při tom tak, že kromě mne nikdo pilník neviděl; a když němohru skončil, utřel pilník a uložil si ho do náprsní kapsy. Hned v prvním okamžiku, jak jsem nástroj spatřil, poznal jsem v něm pilník Joeův a věděl jsem, že muž zná mého trestance. Seděl jsem a civěl na něho jako očarováný. Ale neznámý se nyní opíral pohodlně zády o lavici, skorem si mne nevšímal a rozprávěl hlavně o řepě.

V sobotu večer vládla v naší vesnici vždycky lahodná nálada skončeného úklidu a poklidného odpočinku předtím, než se koloběh života roztočí nanovo, a tento pocit podněcoval Joea, aby se v sobotu odvážil zdržet se venku o půl hodinky déle než jindy. Protože tato půlhodinka i grog došly současně, zvedl se Joe k odchodu a vzal mě za ruku.

„Počkejte vteřinku, pane Gargery,“ ozval se cizí muž. „Myslím, že mám někde v kapse zbrusu nový šilink, a jestli ho mám, tak je chlapcův.“

Vyhledal očima minci z hrsti drobných, zabalil ji do jakéhosi pomačkaného papírku a podal mi ji. „Tvoje!“ řekl. „Pamatuj si to! Jen tvoje.“

Poděkoval jsem mu s očima tak na něj upřenýma, že to daleko přesahovalo meze slušného chování, a držel jsem se Joea jako klíště.

Cizinec dal Joeovi dobrou noc a dal dobrou noc i panu Wopslovi (který odcházel s námi) a mně věnoval pouze pohled – ne, ne pohled, protože oko zavřel, ale s okem se dají dělat pravé divy tím, že je člověk přimhouří.

Kdybych byl cestou domů měl chuť si povídat, byl bych musel všechno povídání obstarat sám, protože pan Wopsle se s námi rozloučil hned u dveří Veselých bárkařů a Joe šel celou cestu domů s ústy dokořán, aby si vypláchl ústa od rumu co možná největším množstvím vzduchu. Ale toto nenadálé vynoření mého dávného poklesku i dávného známého mne jako by omráčilo a já nemohl myslet na nic jiného.

Sestra neměla zrovna nejhorší náladu, když jsme se objevili v kuchyni, a ta neobvyklá okolnost dodala Joeovi odvahy, aby jí pověděl o novém lesklém šilinku. „Falešný, na to dám krk,“ řekla kovářka škodolibě, „jinak by ho přece klukovi nedal, ne? Podíváme se na něj!“

Vybalil jsem ho z papírku a ukázalo se, že je pravý. „Ale co je tohle?“ zvolala kovářka, odhodila šilink a popadla papír. „Dvě librové bankocetle!“

Nic menšího než dvě umaštěné, propocené librové bankovky, které vypadaly, že dlouho pěstovaly nejvřelejší důvěrný styk se všemi dobytčími trhy v hrabství. Joe popadl zase klobouk a rozběhl se s nimi k Veselým bárkařům, aby je vrátil majiteli. Mezitímco byl pryč, seděl jsem na své obvyklé stoličce a díval se nepřítomně na sestru; cítil jsem téměř jistotu, že muž tam už nebude.

Zanedlouho se Joe vrátil a řekl, že muže už nezastihl, ale že mu nechal u Tří veselých bárkařů „kvůlivá těm bankocetlím“ vzkaz. Sestra je potom zalepila do kusu papíru jako do psaníčka a uložila je pod hromádku sušeného růžového květu v ozdobné čajové konvici nahoře na prádelníku v parádním pokoji. Tam zůstaly a naháněly mi děsivé sny mnohou a mnohou noc i den.

Když jsem si lehl, měl jsem žalostně trhaný spánek, protože jsem ustavičně myslel na toho neznámého, jak na mne míří svou

neviditelnou ručnicí a jaká je to trestuhodná hanebnost a sprostota, mít takové tajné, spiklenecké pletky s trestanci – jeden z rysů mé ničemné životní dráhy, na který jsem předtím už zapomněl. Také ten pilník mě pronásledoval. Zachvátila mě hrůza, že až to budu čekat nejmíň, ten pilník se objeví znovu. Uchlácholil jsem se k spánku přemýšlením o návštěvě u slečny Havishamové příští středu – a ve spánku jsem spatřil ten pilník, jak se z pootevřených dveří sune proti mně, ale neviděl jsem, kdo ho drží, a vlastním výkřikem jsem se probudil.

Kapitola jedenáctá

V stanovený čas jsem se znovu octl před domem slečny Havishamové a moje rozpačité zazvonění u branky přivolalo Estellu. Když mě vpustila, zamkla ji za mnou, stejně jako ji zamkla minule, a opět šla přede mnou do tmavé chodby, kde nechala stát svíčku. Vůbec si mne nevšimla, dokud nevzala svíčku do ruky, a potom se ohlédla přes rameno, řekla nadutě: „Dnes máš jít sem,“ a vedla mě do úplně jiné části domu.

Chodba byla dlouhá a zdálo se, že obíhá celý čtvercový základ Panského domu. Přešli jsme však pouze jednu stranu čtverce a na jejím konci se Estella zastavila, postavila svíčku a otevřela dveře. Za nimi se ukázalo opět denní světlo a já vkročil na malý dlážděný dvorek, jehož protilehlou stranu zaujímal samostatný obytný dům, který vypadal, jako by kdysi byl patřil správci nebo hlavnímu účetnímu zaniklého pivovaru. Na vnější stěně toho domu byly hodiny. Stejně jako hodiny v pokoji slečny Havishamové a stejně jako hodinky slečny Havishamové, i tyhle se zastavily na dvaceti minutách před devátou.

Vešli jsme do dveří, které byly otevřené, a potom do šerého pokoje s nízkým stropem v přízemí v zadní části domu. V pokoji byla jakási společnost a Estella, než se k ní připojila, mi řekla: „Máš se jít postavit tamhle, chlapečku, a počkat, až tě zavoláme.“ „Tamhle“ znamenalo u okna, a proto jsem k němu přešel a stál jsem „tamhle“ ve velmi neutěšeném rozpoložení mysli a díval se ven.

Okno sahalo až k zemi a dívalo se do nevýslovně zpustlého kouta zanedbané zahrady, na vzrostlou spoušť zelných košťálů a na jediný keříček zimostrázu, přistřižený kdysi dávno dokulata, takže se podobal pudingu, ale na vršíčku vyrážel novým výhonkem, neforemně rušícím linii a též jinak zbarveným, jako kdyby ta část

pudingu byla uvázla v hrnci a připálila se. To byla moje prostoduchá fantazie, když jsem si ten zimostřád prohlížel. Přes noc napadl slabý sněhový poprašek, a pokud jsem věděl, nikde jinde nezůstal ležet; v chladném stínu tohoto kousku zahrady však ještě docela neroztál a vítr ho zvedal v malých vírech a metal jím do okna, jako by na mne dorážel za to, že jsem tam přišel.

Vytušil jsem, že jsem svým příchodem přerušil hovor a že se ostatní osoby v pokoji na mne dívají. Z pokoje jsem neviděl nic než zář ohně na okenní tabuli, ale z vědomí, že jsem předmětem pozorné prohlídky, mi až ztuhly všechny klouby.

V pokoji byly tři dámy a jeden pán. Nestál jsem u okna ještě ani pět minut, a již mi nějak vnukli, že všichni jsou patolízalové a pokrytci, ale že každý z nich předstírá nevědomost o tom, že ti druzí jsou patolízalové a pokrytci – neboť z přiznání, že ten či ona to vědí, by bylo vyplynulo, že ten či ona je patolízal a pokrytec sám.

Všichni měli lhostejný a prázdňý výraz, jako by čekali, až se někomu uráčí vyslovit přání, a nejřečnější z dam musela cedit slova na půl úst, aby potlačila zívání. Tato dáma, jež nesla jméno Kamila, mi velmi silně připomínala sestru, pouze s tím rozdílem, že byla starší a měla (jak jsem zjistil, když se mi ji podařilo zahlédnout) méně ostře řezané rysy. Po pravdě, když jsem ji poznal lépe, začal jsem to pokládat za učiněnou milost od Boha, že v obličeji má vůbec nějaké rysy – tak strašně mrtvá a vysoká byla totiž slepá zeď její tváře!

„Ubohá duše drahá!“ pronesla tato dáma s příkrostí, která si nijak nezahladila s chováním sestřiným. „Nepřítelem nikomu jinému než sám sobě.“

„Bylo by mnohem chvályhodnější být nepřítelem někomu jinému,“ pravil pán, „a také mnohem přirozenější.“

„Bratranče Raymonde,“ podotkla druhá dáma, „máme milovat bližního svého.“

„Sáro Pocketová,“ řekl bratranec Raymond, „není-li člověku bližním on sám, kdo tedy je?“

Slečna Pocketová se zasmála a Kamila se zasmála a prohodila (s potlačeným zívnutím): „No ne, to je nápad!“ Ale zdálo se mi, že se jim ten nápad vlastně celkem zamlouvá. Druhá dáma, která až doposud nepromluvila, řekla vážně a důrazně: „*Svatá pravda!*“

„Duše ubohá!“ pokračovala po chvíli Kamila (věděl jsem, že se mezitím všichni dívali na mne). „Je tak hrozně divný! Věřil by někdo, že když Tomovi zemřela žena, ničím na světě se ho nepodařilo přesvědčit, aby uznal, jak je důležité, aby děti měly na smutečních šatech co nejširší krepovou obrubu? ‚Dobrý Bože!‘ povídá. ‚Co na tom může záležet, Kamilo, jen když ta nebohá osiřelá robata mají černé šaty?‘ Celý Matyáš! Ten nápad!“

„Má své dobré stránky, má své dobré stránky,“ přihodil si bratranec Raymond. „Bůh chraň, abych mu chtěl upírat jeho dobré stránky, ale nikdy neměl a nikdy ani nebude mít sebemenší smysl pro to, co se sluší a patří.“

„Musela jsem, to víte,“ pravila Kamila, „musela jsem být pevná. Řekla jsem: ‚*To nestačí*, jde o dobrou pověst rodiny!‘ Řekla jsem mu, že bez širokého krepu je po cti rodiny veta. Plakala jsem kvůli tomu od snídaně do oběda. Až se mi udělalo špatně od žaludku. A konečně vybuchl tím svým prudkým tónem a zahromoval na mne: ‚*Tak si dělej*, jak chceš!‘ Díky Bohu, vždycky mi bude útěchou vědomí, že jsem se na místě sebrala a v největším lijáku jsem běžela a ty věci koupila.“

„Ale platil je on, ne?“ zeptala se Estella.

„To je vedlejší, dítě drahé, kdo je platil,“ odpověděla Kamila. „Koupila jsem je *já*. A často na to budu myslet s pokojným vědomím, když se v noci probudím!“

Cinkot vzdáleného zvonku spolu s ozvěnou nějakého výkřiku nebo volání, která se nesla chodbou, jíž jsem přišel, přerušil hovor a přiměl Estellu, aby mi řekla: „Pojď, chlapečku!“ Jen jsem se otočil, všichni se po mně podívali s krajním opovržením, a když jsem vycházel, slyšel jsem Sárú Pocketovou prohodit: „No ne, na mou věru!“

Co přijde dál?“ A Kamila dodala s rozhořčením: „Viděl už někdo takové bláznovství? To je nááá-pad!“

Jak jsme opět se svou svíčkou kráčeli dlouhou tmavou chodbou, Estella se najednou zčistajasna zastavila, obrátila se a s tváří blizoučko až u mého obličeje řekla svým uštěpačným tónem:

„No?“

„No, slečno?“ opáčil jsem a div jsem přes ni neupadl, jen tak tak, že jsem se zarazil.

Stála a dívala se na mne a já samozřejmě stál a díval se na ni.

„Jsem hezká?“

„Ano. Myslím, že jste moc hezká.“

„Chovám se urážlivě?“

„Ne tolik, jako jste se chovala minule,“ odpověděl jsem.

„Ne tolik?“

„Ne.“

Vzplanula, když mi položila poslední otázku, a jen jsem na ni odpověděl, vyťala mi políček vší silou, co měla.

„A teď?“ zeptala se. „Co si o mně myslíš teď, ty obludo jedna mrňavá sprostá?“

„To vám nepovím.“

„Protože to chceš povědět nahoře. Proto, vid’?“

„Ne,“ řekl jsem, „proto ne.“

„Proč zase nebrečíš, chudinko ubohá?“

„Protože kvůli vám už nikdy plakat nebudu,“ odpověděl jsem. Což bylo myslím prohlášení tak nepravdivé, že mu nebylo rovno; právě v tom okamžiku jsem kvůli ní v nitru plakal a dobře vím, kolik bolesti mě stála ještě později.

Po této příhodě jsme pokračovali v cestě nahoru, a když jsme stoupali po schodech, potkali jsme pána, který tápavě scházel dolů.

„Kohopak to tu máme?“ zeptal se pán, zastavil se a zahleděl se na mne.

„Chlapečka,“ odpověděla Estella.

Byl to hřmotný muž neobyčejně tmavé pleti, s neobyčejně velkou hlavou a s rukama úměrně velkýma k ní. Vzal mě tou velkou rukou za bradu a pozvedl mi obličej k sobě, aby se na mne podíval ve světle svíce. Na temeni byl předčasně holohlavý a měl husté černé obočí, které nechtělo ležet, ale střapatě se mu ježilo. Oči měl posazené velmi hluboko a byly nepříjemně ostré a podezíravé. Měl mohutný hodinkový řetěz a silné černé puntíky na místech, kde by býval měl vousy a licousy, kdyby si je nechával růst. Nic pro mne neznamenalo, a nemohl jsem tedy ještě ani předvídat, že kdy pro mne něco znamenat bude, ale náhodou se mi doslalo této příležitosti, abych si ho dobře prohlédl.

„Hoch ze sousedství? Co?“ zeptal se.

„Ano, pane,“ přisvědčil jsem.

„Jak sem přicházíš ty?“

„Poslala si pro mne slečna Havishamová, pane,“ vysvětlil jsem.

„A tak! Chovej se slušně. Mám s chlapci jistou zkušenost a jste všichni povedená cháska. Tedy pamatuj,“ řekl, zamračil se na mne a okusoval si při tom ze strany velký ukazováček, „chovej se slušně!“

S těmi slovy mě pustil – čemuž jsem byl rád, protože mu ruka čpěla voňavým mýdlem – a sestupoval dál se schodů. Hádal jsem, není-li to snad lékař; ale asi ne, usoudil jsem, doktor to být nemůže, jinak by měl klidnější a shovívavější způsoby. Nebylo mnoho času, abych mohl o té věci uvažovat, protože jsme brzy došli do pokoje slečny Havishamové, kde ona i všechno ostatní bylo právě takové, jako když jsem odtamtud minule odcházel. Estella mě nechala stát u dveří a tam jsem stál, dokud slečna Havishamová od toaletního stolku nestočila zrak na mne.

„Tak!“ pronesla beze známky leknutí nebo překvapení. „Ty dny pomalu uběhly, vid’?“

„Ano, paní. Dnes je –“

„Ne, ne, ne!“ zvolala s netrpělivým pošukáváním prstů. „Nechci to vědět. Máš náladu si hrát?“

S jistými rozpaky jsem musel přiznat: „Myslím, že nemám, paní.“

„Ani zas karty?“ zeptala se se zkoumavým pohledem.

„To ano, paní, ty bych mohl hrát, kdybyste si to přála.“

„Protože ti tenhle dům připadá starý a smutný, hochu,“ pravila slečna Havishamová netrpělivě, „a ty nemáš chuť si hrát, měl bys chuť pracovat?“

Na tuto otázku jsem mohl odpovědět s větší odvahou, než jakou jsem v sobě byl s to najít pro tu první, a řekl jsem, že docela rád něco udělám.

„Jdi tedy tamhle naproti do pokoje,“ pravila a ukázala svou zvalou rukou na dveře za mnou, „a počkej tam, až přijdu.“

Přešel jsem přes chodbičku na schodech a vstoupil jsem do pokoje, který mi označila. Ani do této místnosti nemělo denní světlo sebemenší přístup a nesl se jí tíživý pach nevětraného ovzduší. Ve vlhkém starodávném ohništi nedávno kdosi zatopil, a oheň jevil větší sklon k vyhasnutí než k rozhoření a zdráhavý kouř, který se vznášel v pokoji, připadal studenější než čistší vzduch – asi jako mlha na našich blatech. Hrstka zimomřivých svící v několikaramenných svícnech na vysoké krbové římse slabě osvětlovala pokoj; nebo výrazněji by se snad mohlo říci, že slabě rušila jeho temnotu. Byl to pokoj prostorný a kdysi býval myslím i hezký, ale nyní kdejaká rozeznatelná věc v něm měla na sobě povlak prachu a plísňe a rozpadávala se. Nejnapadnějším předmětem byl dlouhý stůl, pokrytý ubrusem a prostřený, jako by se byla právě chystala nějaká hostina, když se dům i hodiny zastavily všechny najednou. Uprostřed na ubruse stál vysoký ozdobný podnos nebo nějaký ozdobný stojan; byl tak hustě ověšený pavučinami, že se vůbec nedalo poznat, jaký má vlastně tvar, a jak jsem se rozhlížel po dlouhé a žluté ploše, z níž, jak se pamatuji, zdánlivě vyrůstal jako nějaká černá houba, viděl jsem pavouky se skvrnitýma nohama a krupičkovatým tělíčkem, jak se k němu sbíhají a zase z něho vybíhají, jako kdyby se v pavoučí obci byla právě rozkřikla zvěst o nějaké události nejvýš důležité pro blaho veřejnosti.

Slyšel jsem také myši chrastit za výplněmi ostění, jako by táž významná událost byla důležitá i pro jejich zájmy. Ale švábi si celého toho rozruchu nevšimli a šátrali se kolem krbu těžkopádným stařeckým krokem, jako by byli krátkozrací a nedoslýchaví a jako by na sebe nemluvili.

Tito hemživí tvorové uchvátili mou pozornost a já je zpovzdálí napjatě sledoval, když tu mi slečna Havishamová položila ruku na rameno. V druhé ruce měla hůl s ohnutou rukojetí, o kterou se opírala jako o berličku, a vypadala jako čarodějnice ve svém království.

„Tady,“ pravila a ukázala holí na dlouhou tabuli, „tady mě položí, až umřu. Sem se na mne budou chodit dívat.“

V jakési neurčité obavě, že by třeba mohla hned na místě vylézt na stůl a v tu ránu umřít – jako dokonalé ztělesnění oné příšerné voskové figuríny z jarmarku –, jsem se pod jejím dotykem přikrčil.

„Co myslíš, že to je?“ zeptala se mne a opět ukázala holí. „To, co na tom jsou ty pavučiny?“

„To neuhádnu, paní, nemám ani tušení.“

„To je velký dort. Svatební dort. Můj!“

Lačným zrakem se rozhlédla po celém pokoji, potom se o mne opřela, a zatímco mi její ruka pošukávala ramenem, řekla: „Pojď, pojd', pojd'! Vod' mě! Vod' mě!“

Z toho jsem vyrozuměl, že práce, kterou mám dělat, je vodit slečnu Havishamovou kolem dokola po pokoji. Ihned jsem tedy vykročil a ona se mi podpírala o rameno a tak jsme uháněli tempem, které mohlo docela dobře znázorňovat jízdu páně Pumblechookova kočárku (jako uskutečnění mého prvního nápadu pod tou střechou).

Tělesných sil neměla mnoho a po krátké chvíli řekla: „Pomaleji!“ Přesto i dál byla naše chůze netrpělivý, nedůtklivý spěch, a jak jsme chodili, pošukávala rukou na mém rameni a pohybovala ústy; to mě vedlo k domněnku, že chodíme tak rychle, protože tak rychle letí její myšlenky. Zanedlouho řekla: „Zavolej Estellu!“

Vyšel jsem tedy na chodbičku nad schody a křičel jsem její jméno jako tenkrát poprvé. Když se objevilo Estellino světlo, vrátil jsem se k slečně Havishamové a znovu jsme se dali na cestu kolem dokola pokoje.

Bylo by mě sdostatek přivedlo z míry již to, kdyby našemu počínání byla přišla přihlížet pouze Estella; ale protože s sebou přivedla i ty tři dámy a pána, které jsem předtím viděl dole, nevěděl jsem, co si počít. Ze slušnosti jsem se chtěl zastavit, ale slečna Havishamová mi pošukávala ramenem, a tak jsme uháněli dál – já s plachou tváří zahanbenou vědomím, že to všechno budou pokládat za moje dílo.

„Drahá slečno Havishamová,“ promluvila slečna Sára Pocketová, „vy hezky vypadáte!“

„Nevypadám,“ opáčila slečna Havishamová. „Jsem žlutá, kost a kůže.“

Kamila zazářila, když se slečna Pocketová setkala s takovým odbytím, a truchlivým pohledem se zadívala na slečnu Havishamovou a zašeptala: „Ubohá duše drahá! Ovšem, nedá se čekat, že by vypadala hezky, chuděra. To je nápad!“

„A jak se vede vám?“ oslovila slečna Havishamová Kamilu. Protože jsme právě byli v blízkosti Kamily, chtěl jsem se samozřejmě zastavit, ale slečna Havishamová se nedala. Přehnali jsme se kolem a měl jsem pocit, že jsem Kamile svrchovaně protivný.

„Děkuji vám, slečno Havishamová,“ odpověděla, „vede se mi tak dobře, jak se za daných okolností dá očekávat.“

„Jak to, copak je vám?“ zeptala se slečna Havishamová nadmíru zostra.

„Nic, co by stálo za řeč,“ odvětila Kamila. „Nechci stavět na odiv svoje city, ale zvykla jsem si myslet na vás v noci víc, než mi zrovna svědčí.“

„Tak na mne nemyslete!“ odsekla slečna Havishamová.

„To se lehko řekne!“ namítla Kamila a šetrně potlačila vzlyk, ale horní ret se jí zachvěl a do očí jí vhrkly slzy. „Raymond je svědek, kolikrát musím v noci sáhnout po zázvoru a čpavé soli. Raymond je svědek, jaké nervové křeče mám v nohou. Ale dušnost a nervové

křeče nejsou pro mne nic nového, když s úzkostí myslím na své milované. Kdybych dovedla mít míň ráda a být míň citlivá, hned bych měla lepší zažívání a nervy jako ze železa. Na mou věru, že bych ráda, kdyby to bylo možné. Ale abych v noci na vás nemyslela – to je nápad!“ A tu vyhrkl příval slz.

Pochopil jsem, že zmíněný Raymond je pán právě přítomný, a pochopil jsem, že přítomný pán je vlastně pan Kamila. V tom okamžiku jí přispěl na pomoc a řekl konejšivým a lichotivým hlasem: „Kamilo, má drahá, je všeobecně známo, že tvoje oddanost rodině ti pomalu podrývá zdraví do té míry, že z toho máš jednu nohu kratší.“

„Není mi povědomo, má milá,“ podotkla ona vážná dáma, jejíž hlas jsem dole zaslechl pouze jednou, „že myslet na nějakou osobu znamená získat vůči té osobě nějaký velký nárok.“

Slečna Sára Pocketová, kterou jsem nyní poznal jako snědou, na troud svraštělou stařenku s malinkým obličejíčkem jakoby z ořechových skořápek a s velkými ústy podobnými kočičí tlamě, jenže bez vousů, podpořila tento výrok slovy: „To skutečně ne, má milá. Ehem!“

„Myslet je celkem snadná věc,“ pravila vážná dáma.

„Je snad něco snadnějšího?“ přisadila si slečna Sára Pocketová.

„Ach ano, ano!“ zvolala Kamila, jíž kvasící city zřejmě stoupaly z nohou do prsou. „To je všechno svatá pravda! Je to slabost, mít v sobě tolik lásky, ale já za to nemohu. Nemí pochyby, že bych na tom byla se zdravím mnohem líp, kdyby tomu bylo jinak, leč přesto bych svou povahu nevyměnila, i kdybych mohla, je pro mne sice příčinou mnoha utrpení, ale vědomí, že takovou povahu mám, mi je zas útěchou, když se v noci probudím.“ A tu vyhrkl další příval citů.

Celou tu dobu jsme se se slečnou Havishamovou ani na okamžik nezastavili, nýbrž neustále rázovali po pokoji kolem dokola – hned jsme se otírali návštěvnícím o sukně, hned jsme zase byli na celou délku té truchlivé komnaty od nich.

„Podívejte se na Matyáše!“ pravila Kamila. „Ten se s žádným příbuzenstvem jaktěživo nestýká, ten se jaktěživo nepřijde podívat,

jak se vede slečně Havishamové! Já zůstala ležet na kanapi, tkanice u šněrovačky přestřižené, a tak jsem ležela bůhví kolik hodin s hlavou svezlou dolů a s vlasy až po zemi, a s nohama ani nevím kde –“

(„Mnohem výš, než jsi měla hlavu, zlatíčko,“ připomněl pan Kamila.)

„Zůstala jsem v tom zhrouceném stavu kvůli Matyášovu podivnému a nevysvětlitelnému chování celé hodiny a živá duše mi nepoděkovala.“

„To bych věru myslela, že ne!“ přihlásila se ke slovu vážná dáma.

„Víte, má milá,“ připojila slečna Sára Pocketová (osůbka zavilá pod zástěrkou líbeznosti), „tady si musíte položit otázku, od koho jste čekala, že vám poděkuje, miluško?“

„Díky jsem nečekala a jiného taky ne,“ pokračovala Kamila, „a zůstala jsem v tom stavu bůhví kolik hodin a Raymond je svědek, jak strašně mi to stahovalo krk a jak ani zázvor nebyl už dočista nic platný, a bylo mě slyšet až naproti přes ulici v rodině ladiče pian, kde si chudáčka pobloudilé děti dokonce myslely, že to někde v dálce vrkají holubi – a teď se mi tady řekne –“ Tu si Kamila přitiskla ruku na hrdlo a začala z něho vyluzovat nové efekty s kombinatorikou, za kterou by se nemusela stydět sama alchymie.

Když padla zmínka o řečeném Matyášovi, slečna Havishamová se zastavila a zadívala se na Kamilu. Tato změna měla silný účinek na Kamilu, neboť rázem učinila její alchymii konec.

„Však on se Matyáš na mne nakonec podívat přijde,“ řekla slečna Havishamová tvrdě, „až budu ležet tady na tom stole. To bude jeho místo – tady,“ klepla holí do stolu, „mně v hlavách! A vaše bude tady! A vašeho manžela tady! A Sáry Pocketové tady! A Georgiany tady! Teď tedy víte všichni, kam si máte stoupnout, až se přijdete na mně popást. A teď jděte!“

Kdykoli vyslovila jméno, pokaždé klepla holí do stolu na jiném místě. Nakonec řekla: „Vod' mě! Vod' mě!“ a znovu jsme vyrazili dokola.

„Myslím, že tady se nedá dělat nic,“ zvolala Kamila, „než vyhovět a vzdát se. Už to je něco, že člověk viděl předmět své lásky a úcty,

i když jen takovou krátkou chvíli. Budu na to myslet s teskným uspokojením, až se v noci probudím. Ráda bych, aby tuhle útěchu mohl mít i Matyáš, ale on si z toho tropí posměšky. Jsem odhodlaná nestavět své city na odiv, ale je to pro člověka velmi kruté, když se mu řekne, že se chce popást na svém příbuzenstvu – jako by člověk byl lidožrout –, a když se mu řekne, aby šel. Už jen ten nápad!“

Poněvadž pan Kamila zakročil, když si paní Kamila položila ruku na rozbouřená ňadra, nasadila si zmíněná dáma nepříroze- nou hrdinskou masku – což jsem pokládal za vyjádření úmyslu, že se hodlá skácet a dusit se, jakmile se octne z dohledu –, políbila si k poctě slečny Havishamové hřbet ruky a nechala se manželem vyvést. Sára Pocketová a Georgiana spolu soupeřily, která z nich zůstane poslední: ale Sára byla příliš zchytralá, aby se dala přelstít, a hupkala kolem Georgiany s úskočností tak mazanou, že Georgiana musela odejít první. Potom se Sáře Pocketové podařilo dosáhnout zvláštního efektu na odchodnou tím, že řekla: „Bůh vám žehnej, moje předrahá slečno Havishamová!“ a že na tváři, podobné oře- chové skořápce, nechala rozkvést úsměv plný shovívavého soucitu k slabostem ostatních.

Mezitímco Estella byla pryč a doprovázela návštěvníky se svět- lem dolů, slečna Havishamová se procházela dál s rukou na mém rameni, ale pořád pomaleji a pomaleji. Nakonec se zastavila před krbem, chvíli si něco šeptala a hleděla do ohně a potom řekla:

„Dnes jsou mé narozeniny, Pipe.“

Už jsem jí chtěl popřát, aby se jich ve zdraví a spokojenosti dožila ještě mnohokrát, když vtom pozdvihla hůl.

„Nestrpím, aby se o nich mluvilo. Nestrpím, aby o nich mluvili ti, co tady právě byli, ani kdo jiný. Přicházejí v ten den za mnou, ale netroufají si o ně ani zavadit.“

Rozumí se, že ani já jsem se už dál nepokusil o ně zavadit.

„Právě v tenhle den v roce, dlouho předtím, než ses narodil, sem přivezli tuhle hromadu práchně,“ napřáhla zahnutou hůl na kupu

pavučin na stole, ale nedotkla se jí. „Ta a já jsme trouchnivěly spolu. Ji hlodaly myši, ale mne hlodaly zuby ostřejší než myši.“

Držela si rukojeť hole na srdci, když tak stála a dívala se na stůl; žena v šatě kdysi běloskvoucím, nyní celém žlutém a zvadlém, hleděla na ubrus kdysi běloskvoucí, nyní celý žlutý a zvadlý, a všechno kolem jen se rozsypat při prvním dotyku.

„Až se zkáza dovrší,“ řekla s příšerným pohledem, „a až mě položí mrtvou ve svatebních šatech na svatební tabuli – což se stane a bude naplněním mé kletby nad ním – Ze všeho nejlíp, kdyby se to stalo v dnešní den!“

Stála a dívala se na stůl, jako by tu stála a dívala se na vlastní mrtvolu, která tam leží. Mlčel jsem a nehýbal se. Vrátila se Estella, také ona mlčela a nehýbala se. Připadalo mi, že tak stojíme už dlouhou dobu. V tíživém vzduchu pokoje a v tíživé temnotě, která se stahovala v odlehlejších koutech, mě dokonce přepadla děsivá představa, že třebaš i Estella a já začneme co nevidět práchnivět.

Slečna Havishamová se ze svého pomatení neprobírala poneháhu, nýbrž přišla k sobě naráz a po chvíli pravila: „Chci vás vidět hrát karty, proč jste ještě nezačali?“ Tu jsme se tedy vrátili do jejího pokoje a posadili se jako předešle; jako předešle mě Estella ožebračila; a opět jako předešle nás slečna Havishamová celou tu dobu pozorovala, sváděla mou pozornost k Estellině kráse a podněcovala mě k ještě větší všímavosti tím, že zkoušela, jak se na Estelliných nadrech i vlasech vyjímají její šperky.

Pokud jde o Estellu, i ona se mnou jednala jako předešle – až na to, že se jí neuráčilo se mnou mluvit. Když jsme sehráli nějakých pět šest partií, stanovila slečna Havishamová den, kdy mám zase přijít, a Estella mě dovedla dolů na dvůr a zase mě nakrmila po psovsku jako předešle. A opět mě tam nechala, abych se procházel, jak mě napadne.

Nijak zvlášť na tom nezáleží, byla-li branka v oné zahradní zdi, na kterou jsem se při minulé návštěvě vydrápal, abych se přes ni

podíval, tenkrát otevřená nebo zavřená. Stačí, že tehdy jsem žádnou branku neviděl a že tentokrát jsem ji viděl. A protože byla otevřená a protože jsem věděl, že Estella pustila návštěvníky ven – vrátila se totiž s klíči v ruce –, zabrousil jsem do zahrady a celou jsem ji zbrousil. Byla to učiněná divočina a v ní byla stará pařeniště melounů a okurek, která ve svém úpadku zjevně zplodila spontánní růst slabých výhonků, útočících na trosky starých klobouků a bot, a tu a tam plevelovou odnož, zabíhající do předmětu podobného otrískanému rendlíku.

Když jsem křížem krážem prošel celou zahradu i skleník, v němž nebylo nic než opadalý keřík vinné révy a několik lahví, octl jsem se v onom neutěšeném koutě, na který jsem se předtím díval z okna. Ani na okamžik jsem nepochyboval, že domek je teď prázdný, a nahlédl jsem dovnitř jiným oknem, a vtom jsem k svému velkému překvapení shledal, že si vyměňují vyjevený pohled s bledolícím mladým pánem s červenými víčky a světlými vlasy.

Tento bledolící mladý pán mžikem zmizel a objevil se vedle mne. Seděl nad knihami, když jsem si předtím uvědomil, že na něho použiji oči, a nyní jsem viděl, že má ruce od inkoustu.

„No co, mládenečku?“ řekl.

Protože „no co“ je všeobecné oslovení, na které je nejlépe odpovědět stejně, jak jsem obvykle pozoroval, řekl jsem i já „No co?“, ale zdvořile jsem vynechal toho „mládenečka“.

„Kdo sem pustil tebe?“ zeptal se.

„Slečna Estella.“

„Kdo ti dovolil se tady potulovat?“

„Slečna Estella.“

„Pojď, dáme si zápas!“ vyzval mě bledolící panáček.

Co jsem mohl dělat než jít za ním? Tu otázku jsem si od té doby položil častokrát – ale co jiného jsem mohl dělat? Měl takové rozhodné vystupování a já zase byl tak udivený, že jsem šel za ním, kam mě vedl, jako bych byl očarováný.

„Vlastně počkej chvilku,“ řekl, než jsme ještě ušli mnoho kroků, a zprudka se ke mně otočil. „Měl bych ti přece dát taky příčinu k zápasu. Tady ji máš!“ Vzápětí nejvýš protivně tleskl rukou o ruku, vyhodil jednou nohou afektovaně dozadu, hrábl mi do vlasů, znovu stleskl ruce, sklonil hlavu a trkl mě do žaludku.

Právě řečený beraní prostocvik – kromě toho, že se na něj člověk musel bezesporu dívat jako na drzost – byl tak brzy po chlebě s masem zvlášť nepříjemný. Proto jsem proti panáčkovi vyrazil a zrovna jsem se po něm rozehnal znovu, když vtom křikl: „Aha! Tak ty tak?“ a začal přede mnou hopsat dopředu a dozadu tak podivně, že v mezích svých nevelkých zkušeností jsem se až dotud s ničím podobným nesetkal.

„Řád hry!“ řekl. Tu přeskočil z levé nohy na pravou. „Přesná pravidla!“ Tu přeskočil zase z pravé nohy na levou. „Pojď na zápasíště a podrob se napřed všem přípravám!“ Tu začal jančit a uhýbat dopředu i dozadu a tropil všechno možné, zatímco jsem se na něj bezmocně díval.

Potají jsem z něho měl strach, když jsem viděl, jak je mrštný; ale jak po stránce morální, tak i tělesné jsem cítil přesvědčení, že ta jeho světlá čupřina neměla proč dělat mi díru do břicha, a že tedy mám právo považovat za nepřístojnost, aby si tak dotěrně vynucoval mou pozornost. Proto jsem ho beze slova následoval do odlehlého kouta zahrady v rohu mezi dvěma zdmi, krytého nějakým harampádím. Tam se mne zeptal, zda mě místo uspokojuje, a když jsem odpověděl, že ano, požádal mě o dovolení, aby se směl na okamžik vzdálit, a rychle se zase vrátil s lahví vody a s houbou namočenou v octě. „K použití pro oba,“ oznámil a odložil věci ke zdi. A hned se pustil do svlékání, nejen kabátku a vesty, ale i košile, způsobem lehkomyšlným a zároveň rázným a krvežíznivým.

Ačkoli nevypadal tuze zdravě – neboť měl v obličeji vřídky a na ústech opar –, tyto zlověstné přípravy mě přímo lekaly. Hádal jsem, že je asi tak v mém věku, ale byl o hodně větší a dovedl se točit jako

na obrtlíku, což působilo silným dojmem. Jinak to byl mladý pán v šedivém obleku (dokud se neobnažil k boji) s lokty, koleny, pěstmi a patami značně pokročilejšími ve vývoji než ostatní části jeho těla.

Opouštěla mě odvaha, když jsem ho viděl, jak se všemi ukázkami strojové přesnosti zaujímá bojový postoj proti mně a jak si prohlíží mé hubené tělo, jako by si pečlivě vybíral právě určitou kost. Nikdy mě ještě v životě nic nepřekvapilo tolik jako tu chvíli, když jsem mu dal první ránu a najednou jsem ho viděl ležet na zádech a dívat se na mne nahoru se zakrváceným nosem a značně zkreslenou tváří.

Ale rázem byl opět na nohou, a jen se s velmi zjevnou zručností omyl houbou, hned se zase začal stavět. Druhé největší překvapení, jež jsem kdy v životě zakusil, bylo to, že jsem ho znovu spatřil ležet na zádech a dívat se na mne okem zalitým modřinou.

Jeho odvaha ve mně budila velkou úctu. Zdálo se, že nemá žádnou sílu, a ani jedinkrát mi nedal pořádnou ránu a pokaždé jsem ho srazil; ale vždycky v mžiku vyskočil, otřel se houbou nebo se napil vody z láhve s největším uspokojením, že si tak pěkně podle pravidel sekunduje, a potom se na mne vrhl s takovým elánem a sebevědomím, že mi až vnukl jistotu, tentokrát že mi konečně dá nadobro co proto. Brzy byl těžce potlučený, protože s lítostí musím přiznat, že čím víc ran jsem mu dával, tím tvrdší to byly rány; ale znova a znova a znova se zdvíhal, až nakonec nešťastně padl týlem hlavy na zed'. I po tomto kritickém okamžiku našeho zápasu ještě vstal a několikrát se zmateně otočil kolem dokola, protože nevěděl, kde jsem; ale nakonec se po kolenou doplazel ke své houbě, vyhodil ji do výšky a zároveň zajíkově ze sebe vyrazil: „To znamená, žeš vyhrál.“

Připadal mi tak statečný a naivní, že ačkoli jsem k tomu zápasu nedal popud já, měl jsem ze svého vítězství pouze smutné uspokojení. Ba odvažuji se dokonce tvrzení, že doufám, že jsem se tenkrát při oblékání na sebe díval jako na nějakého divokého vlka nebo jiné dravé zvíře. Ale buď jak buď, oblékl jsem se, chmurně jsem si při

tom chvílemi otíral krvavý obličej a pak jsem se zeptal: „Můžu vám nějak pomoci?“ Hoch odpověděl: „Ne, děkuju,“ a já řekl: „Sbohem,“ a on na to: „Taky tak.“

Když jsem došel na dvůr, zastihl jsem tam Estellu, jak na mne čeká s klíči. Ale nezeptala se mě, ani kde jsem byl, ani proč jsem ji nechal čekat, a na tváři jí svítil jasný ruměnec, jako by se bylo přihodilo něco, co ji potěšilo. Místo aby zamířila přímo k vratům, ustoupila zpátky do chodby a kývla na mne.

„Pojď sem! Můžeš mě políbit, jestli chceš.“

Políbil jsem ji na tvář, když mi ji nastavila. Myslím, že bych býval podstoupil nevím co všechno, abych ji mohl políbit na tvář. Ale cítil jsem, že ten polibek dopřává hrubému obyčejnému chlapci, jako by mu asi dala nějaký peníz, a že nemá vůbec cenu.

S těmi narozeninovými návštěvníky a s těmi kartami a s tím zápasem se můj pobyt v domě protáhl tak dlouho, že když jsem se blížil k domovu, světlo na písčité kose před výběžkem blat se třpytilo na pozadí temné večerní oblohy a Joeova výheň vrhala plamenný pruh přes cestu.

Kapitola dvanáctá

Byl jsem v duchu stále neklidnější kvůli tomu bledolícímu mladému pánovi. Čím víc jsem na ten zápas myslel a připomínal si bledolícího mladého pána na zádech s obličejem v rozličných stupních opuchlosti a zrudlosti, tím jistější mi připadalo, že se mi za to něco stane. Cítil jsem, že krev bledolícího mladého pána padá na mou hlavu a že zákon za ni vezme svou odplatu. Ačkoli jsem neměl žádnou určitou představu o trestu, kterému mám propadnout, bylo mi jasné, že vesniční chlapci se nemohou jen tak potloukat krajem, pustošit domy vznešeného panstva a pouštět se do anglické studující mládeže, aby se tím nevystavovali přísnému potrestání. Po několik dní jsem se dokonce držel co možná doma, a než jsem už na nějakou pochůzku šel, nakukoval jsem napřed s největší opatrností a rozechvělým strachem z kuchyňských dveří, aby mě snad nepředvídaně nezaskočili zřízcenci z okresní věznice. Nos bledolícího pána mi potřísnil krví kalhoty a já se pak v hloubi noci pokoušel ten důkaz své viny vyprat. O zuby bledolícího mladého pána jsem si odřel kotníky a pak jsem tisícerými kejklý motal a kroutil svou obrazotvornost, vymýšleje si rozličná neuvěřitelná vysvětlení pro tuto zrádnou okolnost, až mě dovedou před soudní tribunál.

Když nadešel den, kdy jsem se měl vrátit na místo svého násilného činu, má hrůza dostoupila vrcholu. Nebudou snad v záloze za vraty na mne číhat pochopové spravedlnosti, schválně tam vyslaní z Londýna? Nebo nevezme snad slečna Havishamová odplatu raději do vlastních rukou a nepomstí sama pohanu spáchanou na jejím domě? Nevstane třebaš v těch svých rubášovitých šatech a nevytáhne pistoli a prostě mě na místě zastřelí? Nebo nenajme si snad nějaké kluky – početnou tlupu žoldáků – a nepodplatí je, aby mě v pivovare přepadli a vymlátili ze mne duši? Bylo velkým důkazem

mé důvěry v charakter toho bledolícího mladého pána, že jeho jsem si ani jedinkrát nepředstavoval v roli účastníka odvetných opatření; vždycky mi přicházela na mysl jako činy jeho ukvapených příbuzných, popuzených jeho zřízeným obličejem a rozhořčených soucitem s poničenou rodovou podobou.

Než k slečně Havishamové jsem jít musel, a také šel. A ejhle, z nedávné bitky nevzešlo nic! Nepadla o ní ani sebemenší zmínka a nikde v celém domě nebylo možno bledolícího mladého pána vypátrat. Našel jsem tutéž branku otevřenou a prozkoumal jsem zahradu, ba byl jsem se i podívat do oken toho zadního domku; ale pohled mi nečekaně zarazily zavřené okenice uvnitř za sklem a všechno bylo jako po vymření. Pouze v koutě, kde se zápas konal, se mi podařilo objevit důkaz, že mladý pán vůbec existuje. Byly tam stopy jeho sedlé krve a já je lidským zrakům zakryl zahradní prstí.

Na široké chodbičce nad schody, jež oddělovala budoár slečny Havishamové od onoho druhého pokoje, kde byl dlouhý prostřený stůl, jsem spatřil zahradní křeslo – lehkou židli na kolečkách, která se dala zezadu strkat. Postavili ji tam od mé minulé návštěvy a hned tím dnem počínaje se stalo mým pravidelným zaměstnáním vozit slečnu Havishamovou v onom křesle (když ji unavilo chodit s rukou opřenou o mé rameno) kolem dokola po jejím budoáru a přes chodbičku a kolem dokola po druhém pokoji. Znovu a znovu a znovu jsme konali tyto cesty a někdy trvaly třebas i tři hodiny v jednom kuse. Bezděčně tu povšechnou zmínkou označuji tyto vyjížďky jako četné, poněvadž hned napoprvé bylo dohodnuto, že tam budu za tím účelem chodit každý druhý den v poledne, a poněvadž nyní hodlám v krátkosti shrnout období alespoň osmi nebo desíti měsíců.

Jak jsme si ponenáhlu na sebe víc zvykali, slečna Havishamová si se mnou víc povídala a mezi jinými otázkami se mě i ptala, co jsem se učil a čím chci být. Řekl jsem jí, že podle mého asi půjdu do učení k Joeovi, a rozhovořil jsem se o tom, že nic neumím a že bych rád uměl všechno; doufal jsem totiž, že mi možná nabídne

nějakou pomoc k dosažení tohoto vysněného cíle. Ale neučinila tak; připadalo mi, že právě naopak vidí raději, že jsem nevědomý. Také mi nikdy nedala ani troník, ani cokoli jiného kromě mého poledního jídla – ba dokonce ani nikdy neslíbila, že mi za mé služby zaplatí.

Estella byla vždycky nablízku a vždycky mě pouštěla dovnitř i ven, ale nikdy mi už neřekla, že ji smím políbit. Někdy mě chladně trpěla; někdy se ke mně chovala blahosklonně; někdy se ke mně chovala docela přátelsky důvěrně; někdy mi umíněně říkala, že mě nemůže ani vidět. Slečna Havishamová se mne často ptala, nebo když jsme nebyli sami, šeptala: „Není pořád hezčí a hezčí, Pipe?“ A když jsem odpovídal, že ano (neboť vskutku rostla do krásy), zřejmě se z toho nenasytně těšila. Také když jsme hráli karty, slečna Havishamová přihlížela a s lakotným požitkářstvím sledovala Estelliny rozmary, ať už byly jaké chtěly. A někdy, když její rozmary byly tak četné a tolik si navzájem odporovaly, že jsem byl v úzkých, co říci nebo udělat, slečna Havishamová ji s překypující něžností objala a šeptala jí do ucha něco, co znělo jako: „Lámej jim srdce, má pýcho a naději, lámej jim srdce a neměj slitování!“

Joe si někdy u kovářiny pobzukoval úryvky písničky, v níž se opakoval refrén „Náš Klem“. Nebyl to právě nejobradnější způsob, jak uctívat svatého patrona; ale domnívám se, že náš Klem už v takovém poměru ke kovářům byl. Písnička napodobovala rytmus úderů do železa a byla pouhou lyrickou záminkou, aby se mohlo vyslovit vážené jméno našeho Klema. Tak vyzývala jinochy: „... buď náš muž – Náš Klem! Pevně stůj, paže tuž – Náš Klem! Buch a buch, ráz a ráz – Náš Klem! Perlík zvoň, zas a zas – Náš Klem! Jiskry křeš, ocel kuj – Náš Klem! Plamen huč, oheň duj – Náš Klem!“ Jednoho dne krátce potom, co se objevilo pojízdne křeslo, z ničeho nic mi slečna Havishamová se svým netrpělivým pošukbáváním prstů náhle řekla: „Honem, honem, honem! Zpívej!“ Vozil jsem ji právě po pokoji a samým překvapením jsem tiše zanotoval právě tento popěvek. Náhodou se jí tak zalíbil, že se nápěvu chytla a provázela

jej tichým, dumavým hlasem, jako kdyby zpívala ze spaní. Od toho dne se nám stalo zvykem, že jsme jej při našich procházkách pobrukovali oba, a často se k nám připojila i Estella – třebaže celá melodie zněla tak tlumeně, i když jsme zpívali tři, že v tom starém ponurém domě probouzela méně hluku než nejslabší šum větru.

Jak na mne mohlo takové prostředí působit? Jak mohla moje povaha uniknout jeho vlivu? Lze se divit, že jsem měl myšlenky stejně omámené, jako jsem měl oslněné oči, když jsem z těch kalných žlutých pokojů vyšel na denní světlo?

Možná že bych byl Joeovi o bledolícím mladém pánovi pověděl, kdybych se nebyl předtím dal svést k oněm nehorázným výmyslům, k nimž jsem se přiznal. Za těchto okolností jsem však cítil, že Joe by se asi sotva mohl ubránit, aby v bledolícím mladém pánovi neviděl něco jiného než vhodného pasažéra do černého sametového kočáru; proto jsem o něm neřekl ani slovo. Mimoto ona nechut přivolit k hovoru o slečně Havishamové a Estelle, která mě ovládla hned na začátku, stále sílila, jak čas míjel. Úplnou důvěru jsem neměl k nikomu jinému než k Biddy; ale chudince Biddy jsem pověděl do puntíku všechno. Proč mi připadalo přirozené se jí svěřovat a proč Biddy měla tak hluboký zájem o všechno, co jsem jí vyprávěl, to jsem tehdy nevěděl, třebaže myslím, že dnes to vím.

Doma v kuchyni zatím pokračovaly porady, nabité téměř nesnesitelnými útrapami pro mou předrážděnou mysl. Ten osel Pumblechook přijížděl často navečer k nám jen proto, aby s mou sestrou rozbíral mé vyhlídky do budoucnosti; a vskutku pevně věřím (až do dneška s menší kajícností, než bych měl pociťovat), že kdyby tyhle moje ruce bývaly dokázaly vytáhnout mu na kočárku zákolník, byly by to udělaly. Ten bídák byl člověk tak omezený a tupohlavý, že nemohl moje vyhlídky rozbírat, neměl-li mě přímo před nose – takřka jako na kuchání – a tu mě (zpravidla za límec) odvlékal z mé stoličky, na které jsem tiše seděl v koutku, postavil si mě před oheň, jako by si mě chystal k pečení, a začínal obyčejně slovy:

„No, paninko, tak tady ho máme, hošíčka! Tady máme toho hošíčka, co jste ho vychovala vlastníma rukama. Hezky zvedni bradu, hochu, a buď do smrti smrtoucí vděčný těm, kdo tě vlastní rukou vychovali. Tak teda, paninko, potažmo tuhle k hochovi!“ A pak mi shrábl vlasy do čela – k čemuž jsem, jak jsem se již zmínil, už od svých nejranějších vzpomínek z hloubi duše upíral právo kterémukoli svému bližnímu – a držel si mě před sebou za rukáv co dokonalý obraz slaboduchosti, kterému se mohl vyrovnat jen on sám.

Potom si se sestrou začali notovat v tak nesmyslných dohadech o slečně Havishamové a o tom, co udělá se mnou a pro mne, že jsem míval chuť – sto chutí – pustit se do vzteklého pláče, vrhnout se na Pumblechooka a třískat ho, co se do něho vejde. Za těchto rozhovorů se mnou sestra mluvila, jako by mi s každým oslovením prakticky vyrvala jeden další zub, přičemž Pumblechook, můj samozvaný ochránce, seděl a obhlížel si mě zlehčujícím pohledem jako strůjce mého štěstí, který si myslí, že se podjal práce velmi nevýnosné.

Joe se těchto rozprav neúčastnil. Ale pokud porady trvaly, často se na něho mezi řečí obraceli, poněvadž kovářka vystihla, že Joe nijak nepřeje tomu, aby mě vzali z kovářny. Byl jsem teď už dost starý, abych se mohl stát Joeovým učedníkem, a když Joe seděl s pohrabáčem opřeným o kolena a zamyšleně prohrabával popel mezi dolními mřížkami, vykládala si sestra toto jeho nevinné počínání tak očividně jako opozici z jeho strany, že k němu bleskurychle přiskočila, vytrhla mu pohrabáč z ruky, zalomcovala Joem a pohrabáč schovala. Každícká taková rozprava končila způsobem, který mě svrchovaně roztrpčoval. Zčistajasna, bez jakékoli příčiny nebo přípravy, si sestra přetrhla zívnutí a potom, jako bych jí byl padl do oka čistě náhodou, se střemhlav vrhla na mne s voláním: „Zmiz, *tebe* už máme dost! Ty koukej mazat do postele! Ty ses nás pro jeden večír natrápil už dost, věru že dost!“ Jako bych je byl úpěnlivě prosil, aby mě utýrali.

Tak to u nás chodilo dlouhou dobu a zdálo se pravděpodobné, že tak to bude u nás i dlouhou dobu ještě pokračovat, když vtom se slečna Havishamová jednoho dne při procházce se mnou na jednu zastavila a s rukou opřenou o mé rameno poněkud mrzutě prohodila:

„Ty nějak rosteš, Pipe!“

Pokládal jsem za nejlepší naznačit pouze hloubavým pohledem, že to snad zavínají okolnosti, které se vymykají mé moci.

V tom okamžiku neřekla už nic víc; ale po chvíli se znovu zastavila a opět se na mne podívala a – a po chvíli zase – a potom se zatvářila zamračeně a zádumčivě. Při mé příští návštěvě však, když naše obvyklá procházka skončila a já ji opět usadil k jejímu toaletnímu stolku, mě šklubnutím svých netrpělivých prstů zadržela:

„Řekni mi ještě jednou jméno toho tvého kováře.“

„Joe Gargery, paní.“

„To je ten mistr, cos k němu měl jít do učení?“

„Ano, slečno Havishamová.“

„Nejlíp, kdybys do toho učení nastoupil hned. Přišel by Gargery s tebou sem a přinesl by s sebou tvou učební smlouvu, co myslíš?“

Dal jsem najevo své přesvědčení, že by si nepochybně pokládal jenom za čest, kdyby ho požádala, aby přišel.

„Tak ať přijde.“

„V nějaký určitý den nebo čas, slečno Havishamová?“

„Ne, ne, ne! O čase nic nevím. Ať přijde brzy a ať přijde s tebou.“

Když jsem se večer dostal domů a vyřídil Joeovi tento vzkaz, sestru „chytil rapl“, a to v míře strašlivější než kdykoli předtím. Ptala se mne i Joea, myslíme-li si, že je nějaká naše onuce, a jak se můžeme opovážit s ní tak jednat a co si prý ráčíme myslet, do jaké společnosti že se hodí ona? Když vyčerpala celou záplavu podobných dotazů, hodila po Joeovi svícnem, propukla v hlasité štkání, vytáhla lopatku na smetí – to bylo vždycky velmi zlé znamení –, uvázala si svou režnou zástěru a začala nemožně řádit s úklidem.

Nespokojila se jen s uklízením nasucho, ale popadla kbelík a rejžák a drhla a drhla, až nás vyklidila z domova i z domu a my stáli vzadu na dvorku a klepali se zimou. Bylo deset hodin v noci, než jsme se odvážili vklouznout zase dovnitř, a tu se zeptala Joea, proč si rovnou nevzal nějakou černou otrokyni? Chudák Joe na to neodpověděl a jenom stál a probíral se v licousech a díval se sklíčeně na mne, jako kdyby si myslel, že by to možná vskutku bývala lepší spekulace.

Kapitola třináctá

Byla to zkouška pro moje city, když jsem o dva dny později viděl Joea, jak se šnoří do svátečního, aby se mnou zašel k slečně Havishamové. Ale protože pokládal svůj slavnostní oděv pro tu návštěvu za nezbytný, nepatřilo se mi, abych mu říkal, že mnohem líp mu sluší jeho všední pracovní šaty; tím spíš, že jsem věděl, jak strašlivé si tím připravuje nepohodlí, a to výhradně kvůli mně, a že jenom pro mne si vytáhl vzadu límec od košile tak vysoko, až mu vlasy na temeni trčí jako chocholka z peří.

Při snídani sestra ohlásila svůj úmysl jít do města s námi a počkat na nás v krámě u strýce Pumblechooka, kde se pro ni stavíme, „až budeme se svými fajnovými dámami hotovi“ – kteroužto stylizaci si Joe zjevně vykládal tak, že její rozhodnutí věští to nejhorší. Kovárna zůstala pro ten den zavřená a Joe napsal křídou na dveře (jak mívával ve zvyku v oněch velice řídkých případech, kdy nestál u práce) jednoslabičné slovo PRIČ, doplněné náčrtem šipky, o níž se mělo předpokládat, že míří směrem, kterým se vydal.

Do města jsme šli pěšky, přičemž sestra ve velmi širokém kastrovém klobouku kráčela napřed: vlekla s sebou košík jako velkou státní anglickou pečeť z pletené slámy, dřevěné přezůvky, rezervní šál a deštník, ačkoli byl pěkný slunný den. Není mi docela jasné, vláčela-li ty věci za pokání nebo z holedbavosti; ale spíš myslím, že je vystavovala na odiv jako svůj movitý majetek – právě tak, jak se asi v triumfálním voze nebo průvodě se svým bohatstvím ukazovala Kleopatra nebo kterákoli jiná svrchovaná vladařka, chytil-li ji rapl.

Když jsme došli k Pumblechookovi, vpadla sestra do krámu a nás nechala být. Protože bylo skorem k polednímu, Joe a já jsme pokračovali rovnou dál k domu slečny Havishamové. Jako obyčejně branku otevřela Estella a hned v prvním okamžiku, jak se objevila,

Joe smekl klobouk, zůstal stát a balancoval jím v obou rukou za střechu, jako by měl nějaký tajný naléhavý důvod k tomu, aby odhadl jeho váhu na půl čtvrtinky unce přesně.

Estella si ani jednoho z nás nevšímal, nýbrž vedla nás mlčky cestou, kterou jsem tak dobře znal. Šel jsem hned za ní a Joe byl poslední. Když jsem se v dlouhé chodbě ohlédl po Joeovi, ještě stále s největší pozorností vážil svůj klobouk v prstech a po špičkách nás sledoval dlouhými kroky.

Estella mi řekla, že oba máme jít hned dál, a proto jsem vzal Joea za rukáv a zavedl jsem ho před tvář slečny Havishamové. Seděla u svého toaletního stolku a okamžitě se po nás ohlédla.

„Aha!“ oslovila Joea. „Vy jste manžel sestry toho hochy tady?“

Stěží bych si byl dovedl představit, že by můj drahý, milý Joe mohl kdy vypadat tak nepodobný sám sobě a tak podobný nějakému prapodivnému ptáku jako nyní, když tu zůstal stát beze slova, s chocholkou načepejřenou a s ústy dokořán, jako by chtivě čekal na žízlu.

„Vy jste manžel,“ opakovala slečna Havishamová, „sestry toho hochy tady?“

Bylo to úžasně trapné, ale Joe nedal jinak a po celý rozhovor mluvil ustavičně ke mně místo k slečně Havishamové.

„Čímžto jako chci říct, Pipe,“ pronesl konečně Joe způsobem, který byl projevem pádné přesvědčivosti, přísné důvěry i velké zdvořilosti zároveň, „jakože jsem si řek a tvou sestru si vzal, a to jsem tehdy byl, víme, jak bys mohl říct (kdyby se ti snad zdálo), na svobodnej noze.“

„No dobrá!“ pravila slečna Havishamová. „A vychovával jste hochy s úmyslem, že si ho jednou vezmete k sobě do učení – je to tak, pane Gargery?“

„Ty víš, Pipe,“ odpověděl Joe, „jakože ty a já jsme odjakživa byli kamarádi, víme, a oba dva jsme se na to těšili, jakože jsme počítali, že z toho pro nás kouká sem tam nějaká ta legrace. Nehledíc

k čemuž, Pipe, kdybys jako bejval měl nějaký ty námitky proti řemeslu – jakože je třeba sem tam trošku moc špinavý a samá saze nebo co – nehledíc k čemuž, to bysme už jistě něco zařídili, rozumíme?”

„Měl snad hoch někdy nějaké námitky proti tomu?” zeptala se slečna Havishamová. „Nebo se mu řemeslo líbí?”

„Jakože ti je samýmu dobře známo, Pipe,” odpověděl na to Joe s výrazem, v němž dřívější směsice přesvědčivosti, důvěry a zdvořilosti vystupovala ještě silněji, „že to bylo přání tvoje svatý.” (Poznal jsem na něm, ještě než pokračoval v řeči, že mu právě svítl nápad přizpůsobit svůj náhrobní verš dané situaci.) „Neměls nic proti tomu, Pipe zlatý, bylo to přece přání tvoje svatý!”

Úplně marná byla moje snaha dát mu na srozuměnou, že má mluvit k slečně Havishamové. Čím víc jsem mu obličejem i posunky naznačoval, aby hovořil k ní, tím důvěřivěji, přesvědčivěji a zdvořileji se obracel vytrvale jen a jen na mne.

„Přinesl jste s sebou jeho učební smlouvu?” tázala se slečna Havishamová.

„No ne, Pipe,” namítl Joe, jako by *tahle* otázka byla trochu nerozumná, „přece jsi sám viděl, jak jsem si ji dával do klobouku, víme, a proto taky víš, že ji mám tady!” S těmi slovy listinu vytáhl a podával ji – ne slečně Havishamové, nýbrž mně. Obávám se, že jsem se za toho drahého, milého dobráka styděl – *vím*, že jsem se za něj styděl –, když jsem za křeslem slečny Havishamové spatřil stát Estellu a postřehl nezbedný smích v jejích očích. Vzal jsem mu smlouvu z ruky a podal jsem ji slečně Havishamové.

„Vy jste,” pravila slečna Havishamová, mezitímco si prohlížela smlouvu, „za hocha nečekal žádné výučné předem?”

„Joe!” napomenul jsem ho, protože na to vůbec nic neříkal. „Proč neodpovídáš –?”

„Jáčku, Pipe,” opáčil Joe a stroze mě přerušil, jako bych ho byl urazil, „čímžto jako chci říct, jakože tohle nebyla otázka, která by mezi tebou a mnou vyžadovala odpověď, a jakože úplně dobře víš,

že ta odpověď je Ne. Víš moc dobře, Pipe, že to je Ne, a proč bych to teda měl říkat?“

Slečna Havishamová se na něho podívala, jako by rozuměla líp, než jsem předtím pokládal vůbec za možné, jaký to je v jádru člověk, přestože viděla, jaký je tady, a vzala ze stolu vedle sebe malý váček.

„Pip si tu vydělal na plat,“ pravila, „a tady to je. V tomhle míšku je pětadvacet zlatých. Dáš to svému mistrovi, Pipe?“

Jako by byl údivem, jež v něm vzbudil její podivný zjev i ten podivný pokoj, přišel načisto o rozum, Joe ani za téhle situace nedal jinak a vytrvale mluvil ke mně.

„Tohle je od tebe náramná štědrost, Pipe,“ řekl Joe, „a jako takovou to беру a vděčně vítám, třeba jsem na to nikdá nečekal, ani zdaleka, ani zblízka a vůbec odnikud. A teď, chlapče zlatá,“ pravil Joe a s jeho slovy mnou projel pocit nejdřív horka a potom mrazu, protože mi připadlo, jako by to důvěrné oslovení platilo slečně Havishamové. „A teď, kamarádíčku, jen ať dostojíme svý povinnosti! Jen ať ty i já dostojíme svý povinnosti, my oba, jeden jako druhý, k sobě navzájem i k těm, co ten tvůj štedrej dárek – poskytl – aby byl – outěchou pro srdce – těch – co nikdá –“ Zde již Joe očividně cítil, že zabředl do strašlivých nesnází, ale nakonec se z nich vítězoslavně vysvobodil slovy: „– a mně to budiž cizí!“ Ta slova měla pro něho zvuk tak mnohoznačný a přesvědčivý, že je ještě jednou opakoval.

„Sbohem, Pipe!“ řekla slečna Havishamová. „Jdi je pustit ven, Estello!“

„Mám zas přijít, slečno Havishamová?“ zeptal jsem se.

„Ne. Tvým pánem je teď Gargery. – Gargery! Ještě slovíčko!“

Tak ho zavolala, když jsem vycházel ze dveří, a já ji slyšel, jak jasným a důrazným hlasem povídá Joeovi: „Ten hoch tu byl hodný a to je jeho odměna. Jako čestný člověk samozřejmě nebudete již očekávat žádnou jinou ani větší.“

Nikdy se mi nepodařilo s určitostí zjistit, jak se Joe vlastně dostal z pokoje; ale vím, že když se ven konečně dostal, šlapal vytrvale

po schodech nahoru, místo aby šel dolů, a byl ke všem protestům hluchý, dokud jsem nevyběhl za ním a nechtyl ho za ruku. V další minutě jsme se pak octli venku za vraty, zámek za námi zapadl a Estella zmizela. Když jsme stanuli zase sami venku na denním světle, Joe se opřel zády o zeď a řekl mi: „K nevíře!“ A tam zůstal stát tak dlouho a v krátkých přestávkách opakoval „K nevíře!“ tak často, až mě napadlo, že se mu rozum už vůbec nikdy nevrátí. Ale nakonec svou poznámku rozšířil na: „Pipe, to ti povídám, tohle je namoutě duchu k ne-ví-ře!“ a tak se ponenáhlu rozpovídal a mohl se hnout z místa.

Mám důvod k domněnce, že otřes, který Joe zažil, zjasnil jeho ducha a že si cestou k Pumblechookovi vymyslel zchytralý a důvtipný plán. Můj důvod lze najít v tom, co se odehrálo v pokoji pana Pumblechooka, kde moje sestra, když jsme vešli, právě zasedala na poradě s oním odporným semenářem.

„No ne!“ zvolala sestra a její oslovení platilo nám oběma najednou. „Copak se děje s *vámi*? To se divím, že se vám uráčilo vrátit se do takovéhle ubohé společnosti, na mou věru, že se divím!“

„Slečna Havishamová,“ řekl Joe s pohledem upřeným na mne, jako by se namáhal rozpomenout, „nám kladla zvlášť důtklivě na srdce, abychom vyřídili její – bylo to poručení nebo oucta, Pipe?“

„Poručení,“ pomohl jsem.

„Taky mám dojem, že to bylo vono,“ přikývl Joe, „– její poručení paní Gargeryový –“

„Za to si toho koupím,“ odsekla sestra, ale na druhé straně ji to zase i těšilo.

„A že slečna Havishamová lituje,“ pokračoval Joe a znovu se na mne upřeně zadíval, jako by se znovu namáhal rozpomenout, „že její zdravotní stav není takovej, aby jí – dovolil, tak to bylo, Pipe, ne?“

„Aby mohla mít potěšení,“ napověděl jsem.

„Z dámský společnosti,“ dokončil Joe. A zdlouha se nadýchl.

„Ale, ale!“ zvolala sestra a podívala se již obměkčenějším pohledem na pana Pumblechooka. „Mohla mít tolik zdvořilosti, aby mi to vzkázala hned na začátku, ale lepší pozdě než nikdy. A co dala tomu malému rajstajblovi tady?“

„Co mu dala?“ odpověděl Joe. „Nic.“

Kovářka užuž chtěla vybuchnout, ale Joe vedl řeč dál.

„Co dala,“ pravil Joe, „to dává jeho přátelům. A jeho přátelům,“ řekla na vysvětlenou, „míním jako do rukou jeho sestry, ženy kováře J. Gargeryho.“ Právě tak to řekla, rozumíme, „do rukou ženy kováře J. Gargeryho.“ Možná že nevěděla,“ dodal Joe s tvářností, jako by si to rozvažoval, „jestli to J. stojí za Jiří nebo Jan.“

Sestra se podívala na Pumblechooka, který přejížděl dlaněmi po opěradlech svého dřevěného křesla a přikyvoval jí i směrem k ohni, jako by byl o tom všem věděl už napřed.

„A kolikpak jsi dostal?“ zeptala se sestra se smíchem. Ano, se smíchem!

„Co by přítomná sešlost řekla desíti librám?“ zeptal se Joe.

„Řekla by,“ opáčila sestra úsečně, „že to ujde. Že to není moc, ale že to ujde.“

„Jenže vono je toho víc,“ řekl Joe.

Ten děsný podvodník Pumblechook okamžitě přikývl, a zatímco hladil opěradla křesla dál, podotkl: „Ono je toho víc, paninko.“

„Cože, snad nechcete říct –,“ začala sestra.

„To právě chci, paninko,“ pravil Pumblechook, „ale jen chvilinku počkejte. Mluvte dál, Josef! Dobře si vedete! Mluvte dál!“

„Co by přítomná sešlost řekla,“ pokračoval Joe, „dvaceti librám?“

„No, to už by se řeklo pěkná hromádka,“ odvětila sestra.

„Jenže, povídám,“ pokračoval Joe, „vono je toho víc než dvacet liber.“

Ten mrzký pokrytec Pumblechook znovu přikývl a s blahosklonným smíchem poznamenal: „Ono je toho víc, paninko. Namoutě pěkné! Jen ji napínejte, Josef!“

„Tak abychom tomu teda udělali konec,“ pravil Joe a radostně podal sestře váček, „je toho pětadvacet liber!“

„Je toho pětadvacet liber, paninko,“ odpapouškoval ten podlec ze všech nejhanebnější, Pumblehook, a vstal a potřásl jí rukou. „A není to nic víc, než si zasluhujete (jak jsem už povídal, když se na mně chtělo moje mínění), a přeju vám, abyste těch peněz v radosti užila!“

Kdyby se ničema byl spokojil s tímhle, byl by už tak měl na svědomí čin dost ohavný, ale on ještě dále zhoršil svou vinu tím, že mně nyní začal poručníkovat s ochráncovstvím tak samozvaným, že tím všechno své dosavadní zlosynstvo daleko zastínil.

„Přece víte, Josef a manželko,“ pronesl pan Pumblehook a uchopil mě přitom za paži nad loktem, „že jsem jeden z těch, co jdou vždycky rovnou za tím, co začali. Toho hochu musíme zavázat smlouvou bez odkladu. Tak to dělám já. Zavázat bez odkladu.“

„Pámbuví, strýčku Pumblehooku,“ pravila sestra (a shrábla peníze), „jsme vašimi velkými dlužníky.“

„Se mnou si nedělejte starosti, paninko,“ odpověděl ten šejdířský překupník obilí. „Radost je radost, všude na celém světě. Ale tuhle hoch, víme? Musíme ho dát zavázat smlouvou. Řekl jsem, že na to dohlídnu, abych vám pověděl pravdu.“

V nedaleké radnici právě zasedal soud a my tam ihned zašli, aby mě dali před tvář úřední vrchnosti zavázat smlouvou do učení k Joeovi. Říkám sice, že jsme tam šli, ale mne tam vlastně postrkem dopravil Pumblehook navlas tak, jako kdybych byl zrovna tu chvíli někomu vypálil kapsu nebo podpálil stoh. Ba tak, až v soudní síni převládl všeobecný dojem, že jsem byl dopaden při činu – neboť jak mě Pumblehook strkal před sebou davem, slyšel jsem lidi povídat: „Copak provedl?“ a jiné: „Je ještě mladý, ale vypadá zkažený, co?“ Nějaká osoba mírného a dobrotivého vzezření mi dokonce podala traktát vyzdobený dřevorytem sveřepého mladého zlosyna, ověšeného učiněným uzenářským krámem okovů, a nadepsaný „Moje četba pro žalární kobku“.

Radní síň mi připadala velmi podivná, neboť lavice tam byly vyšší než v kostele – a lidé se samou zvědavostí nakláněli přes lavice – a mocní soudcové (jeden s napudrovanou hlavou) se rozvalovali se založenýma rukama v křesle nebo šňupali nebo klímali nebo psali nebo četli noviny – a na stěnách viselo několik černých portrétů, jež se mému umělecky nevytříbenému zraku jevily jako výtvary z marcipánu a náplasti. Tam v jednom koutě byla moje učební smlouva patřičně podepsána a ověřena a já byl „zavázán“, přičemž mě pan Pumblehook po celou dobu držel, jako bychom šli na popraviště a cestou tam jen zaskočili, abychom měli tyhle drobné předběžné formality z krku.

Když jsme opět vyšli ven a zbavili se kluků, zpočátku náramně roz dováděných očekáváním, že uvidí, jak mě budou veřejně mučit, a potom strašlivě zklamaných poznáním, že si mě moje rodina vzala prostě doprostřed mezi sebe, vrátili jsme se zase do Pumblehookova bytu. A tam sestru těch pětadvacet zlatáků tak vzrušilo, že ji nic nemohlo upokojit a nedala jinak, než že musíme jít z toho nenadálého daru štěstěny poobědvat k Modrému kanci a že pan Pumblehook musí zajet s kočárkem k nám a přivést Hubblovy a pana Wopsla.

Dohodli se tedy, že tak to udělají, a já potom strávil svrchovaně smutný den, neboť podle názoru celé společnosti se jevilo zcela samozřejmým, že jsem středem na té hostině. A aby to ještě zhoršili, všichni se mne co chvíli – zkrátka, kdykoli neměli na práci nic lepšího – vyptávali, proč mě to tam nebaví? A co jsem mohl, chudák, dělat jiného než tvrdit, že mě to *baví* –, i když to nebylo pravda!

Ale oni byli dospělí a mohli si dělat, co chtěli, a hleděli toho využít co nejvíc. Ten šejdířský Pumblehook, povýšený na dobrorovitého původce celé té věci, dokonce zaujal čestné místo v čele stolu; a když si za námět proslovu k nim zvolil můj učňovský úvazek a s dábelskou škodolibostí jim blahopřál, že mi nyní hrozí vězení, kdybych hrál karty, pil silné lihoviny, chodil pozdě domů nebo do

špatné společnosti nebo kdybych si liboval v jiných alotřích, jež znění smlouvy očividně považovalo takřka za neodvratné, postavil si mě vedle sebe na židli jako ilustraci ke svým připomínkám.

Moje jediné další vzpomínky na tu velkou oslavu jsou ještě ty, že mě nenechali usnout, ale kdykoli viděli, že začínám dřímat, hned mě vyburcovali a vyzývali mě, abych se bavil. Že už hodně pozdě večer nám pan Wopsle přednesl Collinsovu ódu a odhodil svůj krví zbrocený meč hromově na zem s takovým efektem, že k nám přišel číšník a vyřizoval: „Páni cestující dole se dávají poroučet a vzkazují, že tady není žádná komediantská menažérie.“ Že cestou domů byli všichni ve skvělé náladě a zpívali: „Ó paní krásná!“ přičemž pan Wopsle obstarával bas a strašlivě silným hlasem ujišťoval (v odpověď onomu zvědavému hlupákovi, který si v této sborové písni vede s dotěrností věru nestoudnou, neboť chce vědět všechno o soukromých záležitostech každého člověka), že *on* je ten muž s vlajíci bílými kadeřemi a že je, celkem vzato, nejslabším poutníkem na světě.

A konečně si ještě pamatuji, že když jsem se dostal do své komůrky, byl jsem bezedně nešťastný a choval jsem pevné přesvědčení, že Joeovo řemeslo se mi jaktěživo nebude líbit. Kdysi se mi líbivalo, ale kdysi nebylo teď.

Kapitola čtrnáctá

Je věru žalostné, stydí-li se člověk za domov. Skrývá se v tom možná černý nevděk a trest za to je možná odvetný a plně zasloužený, ale že to je žalostné, to mohu potvrdit.

Pro povahu mé sestry pro mne domov nikdy nebyl místem zvlášť příjemným. Ale Joe je posvětil a já v ně věřil. Věřil jsem v náš parádní pokoj jako v nejelegantnější salón; věřil jsem v hlavní dveře jako v tajuplný portál chrámu vznešenosti, jehož slavnostní otevření provází vždy oběť pečených kuřat; věřil jsem v kuchyň jako v příbytek slušný a čistý, i když nijak nádherný; věřil jsem v kovárnu jako v cestu k mužnosti a samostatnosti. Během jediného roku se to všechno změnilo. Teď to všechno bylo sprosté a obyčejné a za žádnou cenu bych nebyl chtěl, aby to slečna Havishamová a Estella viděly.

Do jaké míry padala vina za nevděčné rozpoložení mé duše na mne samého, do jaké míry na slečnu Havishamovou a do jaké míry na mou sestru, to dnes nemá význam ani pro mne, ani pro koho jiného. Změna se udála ve mně; věc byla prostě hotová. Ať k dobrému nebo ke zlému, omluvitelně nebo neomluvitelně, stala se a byla hotová.

Kdysi mi připadalo, že až si konečně vyhrnu rukávy a půjdu do kovárny jako Joeův učedník, bude to pro mne vyznamenání a štěstí. Teď, když to pro mne byla nesporná skutečnost, jsem pouze cítil, že jsem celý uprášený mourem z dřevěného uhlí a že mou paměť po celý den tíží vzpomínka, proti níž je kovadlina učiněné peříčko. Později v životě na mne přicházely chvíle (jak se myslím stává většině lidí), kdy jsem nějakou dobu měl pocit, jako by se na všechny mé zájmy a sny byla spustila hustá opona a odloučila mě nadále od všeho kromě od jednotvárného soužení. Nikdy nespadla tato opona

s neprůhledností tak těžkou jako v den, kdy se moje životní cesta táhla rovně přede mnou, narýsovaná právě nastoupenou učednickou dráhou u Joea.

Vzpomínám si, že jsem v pozdějším čase své „doby“ stával v neděli večer, když se snášela noc, na hřbitově a porovnával své vyhlídky do budoucna s pohledem na větrná blata a nacházel mezi nimi jistou podobnost při pomýšlení, jak jsou oba ploché a nízké a jak se mezi oběma táhne neznámá cesta a temná mlha a nakonec moře. V první pracovní den svého učednictví jsem byl právě tak sklíčený jako v onom pozdějším čase; ale blaží mě vědomí, že jsem si, dokud byla moje učební smlouva v platnosti, nikdy ani jediným reptavým slůvkem Joeovi nepostěžoval. To je asi to jediné, co si v souvislosti s tou věcí mohu o sobě uvědomit s potěšením.

Je v tom sice už zahrnuto i to, co právě hodlám dodat, ale všechna zásluha za to, co právě hodlám dodat, patřila Joeovi. Neutekl jsem a nedal se naverbovat k vojsku nebo k námořnictvu nikoli proto, že jsem byl věrný já, nýbrž že věrný byl Joe. Pracoval jsem s ucházející horlivostí, třeba mi to bylo proti srsti, nikoli proto, že jsem silně vyvinutý smysl pro ctnost píle měl já, nýbrž že silně vyvinutý smysl pro ctnost píle měl Joe. Je sotva možné vědět, jak daleko do světa zalétá vliv nějakého milého člověka s poctivým srdcem, dbalého svých povinností, je však velmi lehce možné vědět, jak v letu mimo bytost jinou zapůsobil na ni, a já vím náramně dobře, že cokoli dobrého se pojilo k době mého učednictví, vyšlo od prostého, spokojeného Joea, a nikoli od mého neklidného, ctižádnostivého, nespokojeného já.

Kdo může říci, co jsem chtěl? Jak to mohu říci já, když jsem to sám nikdy nevěděl? Smrtelně jsem se bál, že v nějakou nešťastnou hodinu, až budu zrovna nejzmazanější a vypadat praobyčejný až běda, zdvihnu oči a spatřím Estellu, jak se na mne dívá jedním z dřevěných oken kovárny. Pronásledoval mě strach, že mne dříve nebo později přistihne, jak s ukoptěným obličejem i rukama konám právě

svou nejhrubší práci, a bude nade mnou zlomyslně jásat a mnou opovrhovat. Častokráte, když se setmělo a já tahal Joeovi měchy a my spolu zpívali Našeho Klema a když mi při vzpomínce, jak jsme to zpívali u slečny Havishamové, připadalo, jako by přede mnou z ohně vystával Estellin obličej s těmi jejími hezkými vlasy čechranými větrem a s očima plnými pohrdání ke mně – v takové chvíli jsem se častokrát zadíval do těch výplní černé noci ve zdi, jakými v ten čas ta dřevěná okna byla, a zdálo se mi, že ji vidím zrovna odtahovat obličej, a věřil jsem, že konečně tedy přišla.

Když jsme potom odešli do kuchyně k večeři, místnost i jídlo se mi jevily prostší než jindy a já se v tom svém nevděčném nitru styděl za svůj domov ještě víc než jindy.

Kapitola patnáctá

Začínal jsem být pomalu už tuze velký pro světlici páně Wopslovy pratety, a moje učení pod vedením té zpozdlé babky proto skončilo. Ne však dříve, než se Biddy se mnou podělila o všechno, co znala sama, od sešitkového ceníku až po veselou písničku, kterou si koupila za půlpenci. Ačkoli jedinou souvislou částí posledně jmenovaného literárního výplodu byly počáteční řádky:

*„Když já do Londýna jel, páni,
tú – rul, lú – rul,
tú – rul, lú – rul,
pěkně jsem já naletěl, páni,
tú – rul, lú – rul,
tú – rul, lú – rull!“*

přesto jsem se v touze po větší moudrosti s krajní vážností naučil tuto skladbu nazpaměť; také si ani nevzpomínám, že bych kdy byl zapochyboval o její hodnotě, až na to, že jsem myslel (jak si myslím až dodneška), že toho tú-rul je v poměru k počtu verši poněkud mnoho. Ve své lačnosti po poučení jsem opětovně žádal pana Wopsla, aby mě podaroval nějakými drobtý vzdělání, k čemuž se vskutku také laskavě uvolil. Poněvadž se však ukázalo, že ve mně hledá pouze divadelního panáka, s kterým by se mohl přít a objímat ho a lkát nad ním a dštít na něj hrůzu a nejružnějším způsobem se na něho sápat, bodat ho a otloukat, brzy jsem se tohoto vzdělávacího kurzu zřekl – třebaže ne dříve, dokud mě pan Wopsle ve svém básnickém rozběsnění těžce nepohmoždil.

Cokoli jsem se naučil, všechno jsem se snažil vštípit Joeovi. Tento výrok zní tak pěkně, že mám-li mít čisté svědomí, nesmím

jej pominout bez vysvětlení. Chtěl jsem mít totiž Joea méně nevědomého a sprostého, aby tak byl více hoden mé společnosti a méně vydán Estelliným výtkám.

Naši studovnou byla stará baterie venku na blatech a našimi učebními pomůckami byla rozbitá břidlicová tabulka a kratičký zbytek pisátka, k nimž Joe vždycky ještě přidával dýmku tabáku. Nikdy jsem nezažil, aby si Joe cokoli zapamatoval od jedné neděle do druhé, nebo aby si pod mým vedením osvojil sebemenší drobet vědomostí. Přesto na baterii kouřil svou dýmku s výrazem mnohem mudrčtějším než kde jinde – ba dokonce s výrazem učeným –, jako by měl pevně za to, že dělá úžasné pokroky. Přítel milý, kéž by tomu tak bývalo!

Příjemno a klidno bylo tam venku, kde po řece za náspem klouzaly plachty a někdy, když byl odliv nízko, vypadaly, jako by patřily k potopeným lodím, jež dosud plují na dně vod dál. Kdykoli jsem pozoroval lodi, setrvávající se svými bělostnými plachtami napjatými venku na moři, vždycky jsem si nějak vzpomněl na slečnu Havishamovou a na Estellu; a kdykoli z dálky dopadlo šikmé světlo na oblak nebo na plachtu nebo na zelené úbočí nebo na hladinu vody, přišly mi na mysl zase – slečna Havishamová a Estella a ten podivný dům i ten podivný život měly zjevně něco společného se vším, co bylo pitoreskní.

Jednou v neděli, když si Joe nesmírně pochutnával na své dýmce a tolik se naholedbal nad svým „ukrutánským hlupáctvím“, že jsem se pro ten den vzdal námahy s ním, ležel jsem s bradou opřenou o ruku nějakou chvíli na náspu a objevoval jsem po celém širém obzoru, na obloze i ve vodě stopy slečny Havishamové i Estelly, až jsem se konečně odhodlal vyslovit myšlenku, která se týkala jich a už dlouho mi tolik vrtala hlavou.

„Joe,“ řekl jsem, „nemyslíš, že bych měl jít navštívit slečnu Havishamovou?“

„Hm, no, Pipe,“ opáčil Joe v rozvlácném uvažování. „Načpak?“

„Načpak, Joe? Proč se vůbec dělají návštěvy?“

„Jsou možná návštěvy, Pipe,“ pravil Joe, „že se pro ně jaktěživo nenajde žádná kloudná příčina. Ale co se tečče té návštěvy u slečny Havishamové. Mohla by si myslet, že něco chceš – že od ní něco čekáš.“

„Nemyslíš, Joe, že bych mohl říci, že nic nečekám?“

„To bys mohl, chlapče zlatá,“ přisvědčil Joe. „A ona by ti mohla věřit. A právě tak by nemusela.“

Joe cítil, stejně jako já, že podal pádný argument, a dýmal ze všech sil z dýmky, aby se udržel a nezeslabil jej opakováním.

„Heled', Pipe,“ pokračoval Joe, jakmile byl mimo ono nebezpečí, „slečna Havishamová se k tobě zachovala takhle hezky. Když se k tobě slečna Havishamová zachovala takhle hezky, zavolala si mě zpátky a řekla mi, že to je všecko.“

„Ano, Joe. Slyšel jsem ji.“

„Všecko,“ opakoval Joe se silným důrazem.

„Ano, Joe. Povídám ti, že jsem ji slyšel.“

„Čímž jako chci říct, Pipe, tím že jako možná mínila – Udělejme tomu konec! – Jako by bylo! – Já na jedné straně a vy na druhé! – Zůstaňme od sebe!“

Mne to už také napadlo a ani zdaleka nebylo pro mne útěchou, když jsem viděl, že to napadlo také jeho, tím to totiž vypadalo pravděpodobněji.

„Ale, Joe –“

„Copak, chlapče zlatá?“

„Podívej, mně tady hnedle končí první rok učení, a já jsem ode dne, co jste uzavřeli tu smlouvu, ještě ani slůvkem slečně Havishamové nepoděkoval, ani se po ní nezeptal, ani nedal nijak najevo, že na ni vůbec vzpomínám.“

„Inu, to je pravda, Pipe – a ledaže bys jí udělal komplet sadu podkov na všechny čtyry –, čímžto jako chci ještě říct, že ani taková komplet sada podkov na všechny čtyry by třeba nebyla zrovna nejvhodnější prezent, když tam pro ně nikde nejsou žádný kopyta –“

„Takovouhle vzpomínku já nemyslím, Joe – nemyslím na žádný dárek.“

Ale Joeovi se už jednou myšlenka na dárek uhnízдила v hlavě a musel ji pořád omílat. „Nebo třeba,“ pokračoval, „i kdybys jí s něčí pomocí vykoval nový řetěz na hlavní dveře – nebo řekněme nějaký ten veletucet nebo dva vratových šroubů jen tak na všeobecnou potřebu – nebo nějakou lehoučkou ozdobnou titěrku, jako třeba dlouhou vidličku, když si z caltiček opíká topinky – nebo rošt na rožnění šprotů a tak podobně –“

„Ale já nemyslím vůbec žádný dárek, Joe,“ skočil jsem mu do řeči.

„Inu,“ pravil Joe a stále omílal svou myšlenku, jako kdybych na to byl bůhvíjak naléhal, „bejt tebou, Pipe, já bych to nedělal. Ne, rozhodopádně nedělal. Anžto načpak je řetěz na dvoře, když ho má jeden věčně zastrčený? A vratové šrouby, to se dá špatně vykládat. A kdyby to byla opíkáci vidlička, to by ses pustil do mědi a neudělal by sis žádnou parádu. A na roštu na rožnění nemůže svou šikovnost ukázat ani sebešikovnější řemeslník – anžto rošt je holt rošt,“ mluvil do mne vytrvale Joe, jako kdyby se mě snažil vyvést z utkvělého klamu, „a můžeš to kroutit, jak chceš, ale vždycky ti z toho vyleze rošt, ať už se ti to líbí nebo nelíbí, a nemůžeš si pomoci a –“

„Můj milý Joe,“ zvolal jsem celý zoufalý a chytil jsem ho za kabát, „přestaň s tím už přece! Ani ve snu mě nenapadlo dělat pro slečnu Havishamovou nějaký dárek.“

„Ne, Pipe, nechtěls,“ přisvědčil Joe, jako by se byl celou tu dobu bral právě za to, „a povídám ti jen tolik, Pipe, že máš pravdu.“

„Ano, Joe, ale já ti chtěl říci, že když zrovna teď máme míň práce, tak kdybys mi dal zítra na půlden volno, myslím, že bych si zašel do města a navštívil slečnu Est – Havishamovou.“

„Kterážto,“ pravil Joe vážně, „se nejmenuje Esthavishamová, Pipe, ledaže by se dala překřtít.“

„Vím, Joe, vím. Ujel mi jazyk. Co tomu říkáš, Joe?“

Zkrátka, Joe měl za to, že mám-li to za dobré já, má to za dobré i on. Ale nezapomněl si důrazně vyhradit, že kdyby se mi nedostalo

srdečného přijetí nebo kdyby mě slečna Havishamová nepovzbudila, abych svou návštěvu opakoval jako návštěvu, která nemá žádný další účel než prostě vyjádřit vděčnost za prokázanou laskavost, pak že tato pokusná výprava nebude už mít pokračování. Slíbil jsem, že těm podmínkám dostojím.

Léta si už Joe držel tovaryše na týdenní mzdu, který se jmenoval Orlick. Ten tvrdil – holá nemožnost –, že jeho křestní jméno je Dolge¹, ale byl to chlapík povahy tak sveřepé, že podle mého soudu nebyl v této věci obětí žádného klamu, nýbrž svéhlavě vnutil to jméno naší vesnici na výsměch jejímu rozumu. Byl to ramenatý, snědý chlapík klátivých údů a velké síly, který jaktěživo neměl naspěch a pořád se nahrbeně loudal. Ani při příchodu do práce nikdy nevypadal, že přichází úmyslně, nýbrž vždycky se přiklátil dovnitř jakoby čirou náhodou; a když si šel sníst oběd k Veselým bárkařům nebo večer odcházel, vyloudal se nahrbeně ven jako Kain nebo Věčný Žid, jako by neměl ponětí, kam vůbec jde, ani úmysl se ještě někdy vrátit. Bydlel v domku hrázného daleko venku na blatech a ve všední dny přicházel loudavě ze své poustevny s rukama v kapsách a s obědem svázaným do uzlíčku, který mu visel volně kolem krku a houpal se mu na zádech. V neděli většinou proležel celý den na stavidlech nebo ho prostál opřený o nějaký stoh nebo stodolu. Ustavičně se klátivě loudal od místa k místu s očima upřenýma do země, a když ho někdo oslovil nebo něco jiného ho přinutilo zdvihnout oči, pozvedl je s půl nedůtklivým, půl nechápavým výrazem, jako kdyby jediná myšlenka, kterou kdy měl, byla ta, že je opravdu podivné a urážlivé, soudí-li se o něm, že vůbec nikdy nemyslí.

Tento mrzoutský tovaryš mě neměl nijak v oblibě. Dokud jsem byl ještě docela malý a bázlivý klučina, namlouval mi, že v jednom černém koutě kovárny sídlí sám ďábel a že je s tím zloduchem moc

1 Čti doldž. Zkomoleno z italského „dolce“ (čti dolče), jež znamená sladký, milý, jemný. *Pozn. překl.*

zadobře; také že jednou za sedm let je nutno rozdělat oheň živým klukem a že se mohu s určitostí považovat za podpal. Když jsem se stal Joeovým učedníkem, utvrdilo to snad v Orlickovi jakési podezření, že ho jednou asi vypíchnu z místa; buď jak buď, znelíbil si mě ještě víc. Ne že by kdy byl cokoli řekl nebo udělal, co by značilo otevřené nepřátelství; pozoroval jsem pouze, že vždycky bije kladivem tak, aby hnal jiskry směrem ke mně, a že kdykoli zpívám Našeho Klema, pokaždé vpadá mimo tempo.

Dolge Orlick byl v kovárně při práci a slyšel mě, když jsem nazítrí Joeovi připomněl své půldenní volno. V první okamžik neřekl nic, protože právě měli s Joem mezi sebou kus žhavého železa a já tahal měchy, ale po chvíli se podepřel o kladivo a promluvil:

„Heleďte, mistře! Jistě nechcete jednomu z nás nadřžovat. Jestli dáváte půlden volna mladému Pipovi, dopřejte ho taky starému Orlickovi.“ Myslím, že mu bylo něco kolem pětadvaceti, ale obyčejně o sobě hovořil jako prastarý kmet.

„Prosím tě, co si počneš s půldnem volna, i kdybys ho nakrásně dostal?“ namítl Joe.

„Co já si s ním počnu? Co si s ním počne on? Poradím si s ním stejně jako on,“ odpověděl Orlick.

„Co se tečje Pipa, ten jde do města,“ pravil Joe.

„Tak teda, co se tečje starého Orlicka, ten půjde do města taky,“ odsekl ten výtečník zostra. „Do města můžou jít dva. Kde je psáno, že do města smí jít jen jeden?“

„Nečerti se,“ řekl Joe.

„Budu, když budu chtít,“ zavrčel Orlick. „Někdo si bude chodit do města! Tak jářku, mistře. Heleďte! Tady v dílně žádné nadřžování! Bud'te přece chlap!“

Protože mistr odmítal o té věci hovořit, dokud tovaryš nebude v lepším rozpoložení, vrhl se Orlick k výhni, vytáhl do běla rozžhavenou tyč, zašermoval s ní proti mně, jako by mi ji chtěl prohnat tělem, zasvištěl mi s ní kolem hlavy, položil ji na kovadlinu a bušil do

tyče – jako bych to byl já, myslel jsem si, a ty jiskry jako by byly moje tryskající krev –, a když kováním sebe rozehrál a železo zchladil, opřel se opět o kladivo a konečně řekl:

„Tak teda, mistře!“

„Už ses uklidnil?“ zeptal se stroze Joe.

„Ba! Uklidnil!“ odpověděl nevrlý starý Orlick.

„No, anžto si celkem hledíš práce stejně dobře jako většina jiných,“ rozhodl Joe, „tak z toho uděláme půlden volna pro všechny.“

Sestra, která stála tiše na dvorku a všechno slyšela – k smrti ráda špehovala a poslouchala a ani za mák se za to nestyděla –, okamžitě nahlédla jedním z oken dovnitř.

„To jsi celý ty, blázne!“ křikla na Joea. „Dávat volno takovejím línejm habánům. Jseš na mou duši boháč, vyhazovat mzdu takhle pro nic za nic. Bejt tak jeho mistrem já!“

„Vy byste ráda mistrovala každému, kdybyste si troufla,“ odsekl Orlick s ošklivým úšklebkem.

(„Nech ji být,“ napomenul ho Joe.)

„Stačila bych na všechny hňupy a na všechny lotry,“ opáčila sestra, která se začínala vydražďovat do silného vzteku. „A nemohla bych stačit na hňupy, kdybych nestačila na tvého mistra, co je všech hňupů vejlupek. A nemohla bych stačit na lotry, kdybych nestačila na tebe, co jsi nejhorší a nejhnusnější lotr odsud až do Francouzsko. Abys věděl!“

„Jste dračice zlolajná, matko Gargeryová,“ zavrčel tovaryš. „Jestli to dělá z člověka znalce lotrů, tak byste měla bejt znalec nade všechny.“

(„Nech ji být, slyšíš?“ napomenul ho Joe.)

„Cos to povídal?“ křikla sestra a začínala již ječet. „Cos to povídal? Co mi to povídal ten chlap, ten Orlick, Pipe? Jak mě to pojmenoval, a můj muž stojí u toho? Ó! Ó! Ó!“ Každé to zvolání bylo zavřeštěním. A zde musím o své sestře podotknout, co platí stejně pravdivě o všech vznětlivých ženách, které jsem kdy viděl, a to, že vzteklost pro ni nebyla vůbec omluvou, poněvadž je nesporné, že místo aby do zuřivosti upadla, vědomě a záměrně se ze všech sil namáhala

do ní vnutit a ponenáhlu se stupínek po stupínku slepě rozzuřila. „Jakou mi to řekl nadávku před tímhle podlým hanebníkem, co přísahal, že mě bude chránit? Ó! Držte mě! Ó!“

„Hm-m-m!“ drmolil tovaryš mezi zuby. „Já bych vás podržel, kdybyste byla moje stará. Podržel bych vás pod pumpou a škrtil bych vás, až bych to z vás vydávil.“

(„Povídám ti, nech ji být,“ napomenul ho Joe.)

„Ách! Když ho jeden slyší!“ křikla sestra, spráskla ruce a zároveň zavřeštěla – což bylo její další stadium. „Když ho jeden slyší, jaké pro mě má nadávky! Ten Orlick! V mém vlastním domě! Mně, vdané ženské! A můj muž stojí u toho! Ó! Ó!“ Tu sestra několikrát zběsile spráskla ruce a zavřeštěla a pak se začala bít pěstmi do prsou a do kolen a strhla si čepec a rvala si vlasy – což byl poslední stupeň na její cestě ke vzteklosti. Protože se tou dobou už rozzuřila v účinnou fúrii se stoprocentním úspěchem, vrhla se ke dveřím, které jsem naštěstí zatím zamkl.

Co si mohl ubožák Joe po těch svých napomínavých vsuvkách, jež zůstaly bez povšimnutí, nyní počít jiného než se přímo tovaryši postavit a zeptat se ho, co si myslí, takhle se plést mezi něho a paní kovářku, a dále ho vyzvat, je-li natolik mužský, aby si to s ním rozdál? Starý Orlick si uvědomoval, že daná situace nepřipouští nic menšího než si to rozdat, a bez okolků zaujal obranný postoj. A tak, aniž si i jen sundali ožehnuté a popálené zástěry, pustili se do sebe jako dva obři. Ale byl-li v našem okolí nějaký muž, který by dokázal dlouho odolávat Joeovi, já takového jaktěživo nepoznal. Orlick, jako kdyby neznamenal o nic víc než můj bledolící mladý pán, ležel velmi brzy v uhelném mouru a neměl nijak naspěch, aby z něho vstal. Pak Joe odemkl dveře a zvedl ze země mou sestru, která zatím upadla u okna do bezvědomí (ale teprve potom, myslím, když zhlédla celý zápas), odnesl ji do domu a uložil ji; ustavičněji přitom domlouval, aby se vzpamatovala, ale sestra nedělala nic jiného, než se bránila a rvala Joea za vlasy. Pak nastal onen zvláštní pokoj a ticho, jež

následují po všech bouřích; a v té chvíli jsem s týmž nejasným pocitem, jaký jsem vždycky spojoval s takovým uklidněním – že totiž je neděle a někdo umřel –, odešel nahoru, abych se ustrojil.

Když jsem sešel zase dolů, zastihl jsem Joea a Orlicka, jak zametají kovárnu, a neviděl jsem žádnou jinou stopu po rozruchu než poranění na jedné Orlickově nosní dírci, které nebylo ani tuze nápadné, ani zas jen tak nic. Objevil se tam také džbán piva od Veselých bárkařů a oba si z něho střídavě přihýbali naprosto mírumilovně. Ten mrtvý klid měl na Joea upokojující a filosofický účinek; vyšel totiž za mnou na silnici a jako pár slov na rozloučenou, která by mi mohla být na prospěch, mi řekl: „Rapl přijde, Pipe, a rapl zas odejde – inu, takový je život, Pipe!“

Jaké nesmyslné vzrušení (neboť city, jež jsou u dospělého muže hluboce vážné, pokládáme u chlapce za náramně směšné) jsem prožíval, když jsem se opět ubíral k slečně Havishamové, na tom zde málo sejde. A nezáleží ani na tom, kolikrát jsem přešel sem i tam kolem vrat, než jsem se odhodlal zazvonit. Ani na tom, jak jsem v duchu zápasil, nemám-li bez zazvonění odejít, ani jak bych býval nepochybně odešel, kdybych býval pánem svého času, a zase se potom vrátil.

K vratům přišla slečna Sára Pocketová. Nikoli Estella.

„Co to? Ty jsi tady zas?“ zeptala se slečna Pocketová. „Co tady chceš?“

Na mou odpověď, že jsem se pouze přišel podívat, jak se vede slečně Havishamové, Sára očividně uvažovala, má-li či nemá-li mě poslat, abych si šel po svém. Nechtěla se však odvážit té odpovědnosti, a proto mi odemkla a ve chvíliče se vrátila s příkrým vzkazem, že mám „přijít nahoru“.

Všechno bylo beze změny a slečna Havishamová byla sama. „Nuže?“ pravila a upřela na mne oči. „Doufám, že nic nechceš. Nic nedostaneš.“

„To se přece rozumí samo sebou, slečno Havishamová. Chtěl jsem vám jen oznámit, že si v učení vedu velice dobře a že jsem vám stále ze srdce vděčný.“

„Dost, dost!“ odpověděla s tímž starým pošukbáváním prstů. „Přijď se občas podívat – přijď na svoje narozeniny. – Aha!“ zvolala nenadále a otočila se i s křeslem čelem ke mně. „Ty se rozhlížíš po Estelle, vid’?“

Ano, rozhlížel jsem se – opravdu po Estelle – a vykoktal jsem, že doufám, že se jí vede dobře.

„Je v cizině,“ pravila slečna Havishamová. „Vzdělává se na dámu – je nedostižná – hezčí než kdy dřív – obdivovaná každým, kdo ji uvidí. Cítíš, žeš ji ztratil?“

V tom, jak pronesla poslední slova, bylo tolik zlomyslné radosti a potom propukla v smích tak nepřijemný, že jsem byl na rozpacích, co mám říci. Ušetřila mi však námahu přemýšlení, neboť mě propustila. Když Sára s tím obličejem jak skořápka vlašského ořechu za mnou zavřela vrata, pocítil jsem silněji než kdy dřív nespokojenost se svým domovem i řemeslem a vůbec se vším – a to bylo všechno, co jsem z *tohoto* svého nápadu měl.

Jak jsem se tak loudal Hlavní třídou a díval se zasmušile do výkladních skříní a přemítal, co bych si koupil, kdybych byl pán, kdo nevyšel z knihkupectví jako pan Wopsle. Měl v ruce jímavou tragédii Jiří Barnwell, do které právě v tomto okamžiku investoval šest pencí s úmyslem každické její slovo vysypat na hlavu Pumblechookovi, s nímž se zrovna chystal počajovat. Sotva mě spatřil, hned ho patrně napadlo, že mu zvláštní řízení Prozřetelnosti přivedlo do cesty učedníka, jehož může zahrnout četbou; hned se mne také zmocnil a naléhal, abych ho doprovázel do pumblechookovského salónu. Poněvadž jsem věděl, že doma to nebude stát za nic, a poněvadž večery byly temné a cesta neutěšená a takřka každá společnost na silnici lepší než žádná, nijak tuze jsem se nebránil; následek toho byl, že jsme vkročili do Pumblechookova krámu, právě když se na ulici a v obchodech rozsvěcovalo.

Poněvadž jsem při žádném jiném podání Jiřího Barnwella dosud neasistoval, nevím, jak dlouho asi obyčejně trvá; vím však velmi

dobře, že toho večera trvalo až do půl desáté, a že když se pan Wopsle konečně dostal do Newgateského vězení, myslel jsem, že to nikdy nedovede až pod šibenici – o tolik pomaleji si začal počínat než v kterémkoli dřívějším období své nectné životní dráhy. Připadalo mi to už opravdu trochu moc, když si stěžoval, že nakonec má právě v květu života zhasnout, jako kdyby nebyl uvadal, lístek za lístkem, hned od chvíle, kdy tu svou dráhu nastoupil. To však byla čistě otázka délky a nudnosti. Ale co se mne dotýkalo palčivě, bylo to ztotožňování celé věci s mou neškodnou osůbkou. Když začal Barnwell scházet na scestí, na mou věru, že jsem cítil přímo nutnost se ospravedlnit, tak mě z toho vinil Pumblechookův rozhořčený pohled.

Také Wopsle si dával záležet, aby mě ukazoval v nejhorším světle. Zároveň vzteklý i plačtivý, musel jsem svého strýce zavraždit bez jakékoliv polehčující okolnosti; Millwoodová mě při každé příležitosti porážela svými argumenty; dceru mého pána posedla utkvělá myšlenka, že o mne nedbá ani za mák, a všechno, čím mohu své uvzdychané a odkládavé chování onoho osudného rána omluvit, je to, že pouze odpovídalo celkové ochablosti mého charakteru. I když mě už šťastně pověsili a Wopsle sklapl knihu, Pumblechook seděl dál, provrtával mě očima, potrásal hlavou a opakoval: „Vem si z toho výstrahu, hochu, vem si z toho výstrahu!“ – jako kdyby bylo všeobecně známou skutečností, že se zabývám úmyslem zavraždit blízkého příbuzného, jakmile se mi jenom podaří jednoho přimět, aby se ve své slabosti stal mým dobrodincem.

Snesla se velmi temná noc, než konečně bylo po všem a já se s panem Wopslem vydal na cestu domů. Venku za městem jsme vkročili do těžké mlhy, z níž mokře a hustě mrholilo. Svítilna u mýtní závory byla pouhá kalná skvrna, zdánlivě docela jinde než na místě, kde lucerna obvykle stávala, a její paprsky vypadaly v mlze jako pevná hmota. Právě jsme si toho všimli a říkali si, jak se s otočením větru mlha začíná z jisté strany našich blat zdvíhat, když vtom jsme narazili na nějakého muže, který se ploužil v závětrí mýtnice.

„Hola!“ zvolali jsme a zastavili se. „To je Orlick?“

„Ba!“ přisvědčil a vyploužil se ven. „Zrovna tady chvíličku čekám, jestli náhodou nenatrefím nějakého společníka.“

„Jdete pozdě,“ poznamenal jsem.

Orlick odpověděl nikoli nepřirozeně: „No a? I ty jdeš pozdě.“

„My, pane Orlicku,“ prohlásil pan Wopsle, svým nedávným hereckým výkonem dosud nadšený, „jsme si popřáli kulturní večer.“

Starý Orlick zavrčel, jako by k tomu neměl co říci, a šli jsme dál všichni spolu. Po chvíliče jsem se ho zeptal, strávil-li své půldenní prázdno také po městě.

„Ano,“ přikývl, „celé půldne. Přišel jsem hned za tebou. Neviděl jsem tě sice, ale musel jsem ti být skoro v patách. Mimochodem, zase houkají děla.“

„Z galejí?“ prohodil jsem.

„Ba! Nějaký ten ptáček uletěl z klece. Děla už houkají, snad co se setmělo. Však brzo nějaké uslyšíš.“

Vskutku jsme neušli mnoho kroků dál, když k nám dolehlo dobře známé zadunění, zdušené mlhou, a těžce se valilo do dáli, jako by hrozivě pronásledovalo uprchlíky.

„Noc k upláchnutí jako stvořená,“ řekl Orlick. „Dnes by nám dalo co proto takového šibeničníka na útěku čapnout.“

Ten námět ve mně vzbudil jisté myšlenky a já o něm potichu přemítal. Pan Wopsle, co zle odměněný strýc z večerní tragédie, upadl do hlasitého meditování ve své zahradě v Camberwellu. Orlick s rukama v kapsách se klátivě ploužil vedle mne. Byla velká tma, velký déšť, velké bláto, a tak jsme se čvachtali domů. Co chvíli k nám znovu dolehla rána výstražného děla a znovu se hučivě valila podél toku řeky. Hleděl jsem si pouze sám sebe a svých myšlenek. Pan Wopsle umíral velkodušně v Camberwellu a nesmírně srdnatě na Bosworthském poli a v nevýslovných mukách v Glastonbury. Orlick občas zabručel: „Buch a buch, ráz a ráz – Náš Klem! Perlík zvon zas a zas – Náš Klem!“ Připadalo mi, že pil, ale opilý nebyl.

Tak jsme došlapali až do vsi. Cesta, kterou jsme se k ní ubírali, nás vedla kolem Tří veselých bárkařů a k svému překvapení – neboť bylo jedenáct hodin v noci – jsme spatřili, že hospoda tone v rozruchu; dveře byly dokořán a porůznu v ní blikala nezvyklá světla, zjevně v chvatu popadená i odložená. Pan Wopsle zaskočil dovnitř, aby se pozeptal, co se děje (v domnění, že byl dopaden nějaký trestanec), ale s velkým spěchem zase vyběhl.

„Stala se nehoda,“ vyhrkl, aniž se zastavil, „u vás doma, Pipe. Utíkejme! Honem, všichni!“

„Jaká?“ zeptal jsem se, udržuje s ním krok. Stejně se ptal Orlick vedle mne.

„Nemůžu to dobře pochopit. Patrně se někdo vloupal do domu, když Joe Gargery byl pryč. Podle všeho prý trestanci. Někoho napadli a zranili.“

Utíkali jsme příliš rychle, než abychom mohli hovořit víc, a nezastavili jsme se, dokud jsme nedoběhli do kuchyně. Byla plná lidí – tlačila se tam celá ves, tam nebo na dvoře – a byl tam lékař a byl tam Joe a byl tam hlouček žen, všichni na podlaze uprostřed kuchyně. Nezanepřázdnění diváci ustoupili, když mě uhlídali, a tak jsem spatřil svou sestru – nataženou v bezvědomí a bez hnutí na holých prknech na místě, kam ji srazila strašlivá rána do týla, kterou jí zasadila čísi neznámá ruka, když stála s obličejem obráceným k ohni – propadlou sudbě, že už nikdy nepodlehne raplu, dokud bude Joeovou ženou.

Kapitola šestnáctá

S hlavou plnou Jiřího Barnwella jsem se zprvu klonil k víře, že nějaký podíl na přepadení sestry musí padat i na hlavu mou, nebo alespoň že já – jako její blízký příbuzný, o němž se všeobecně ví, jaké závazky ho k ní pojí – jsem vystaven oprávněnějšímu podezření než kterákoli jiná osoba. Ale když jsem v jasnějším světle příštího rána začal znovu o věci uvažovat a slyšel o ní ze všech stran kolem sebe rozprávět, začal jsem se na případ dívat jinak, a to z hlediska rozumnějšího.

Joe si šel večer posedět ke Třem veselým bárkařům a od čtvrt na devět do tři čtvrtě na deset si tam pokuřoval dýmku. Mezitímco tam byl, postávala moje sestra ve dveřích do kuchyně a pozdravila se na dobrou noc s jedním čeledínem, který se vracel domů. Řečený muž nedovedl určit čas, kdy ji viděl, přesněji (zabředl do silných rozpaků, když se o to pokoušel), než že to jistojistě bylo před devátou. Když Joe přišel pět minut před desátou domů, našel ji omráčenou na podlaze a okamžitě přivolal pomoc. Oheň nebyl dosud nijak neobvykle vyhořelý, ani knot svíčky tuze dlouhý; svíčka však byla zhaslá.

Odnikud z domu nic nechybělo, nikde žádná krádež. A kromě sfouknuté svíčky, která hořela na stole mezi dveřmi a sestrou a byla za jejími zády, když stála čelem k ohni a dostala ránu, nebyl v kuchyni ani žádný nepořádek až na ten, jaký svým pádem a krvácením způsobila sama. Ale na místě činu zůstala pozoruhodná průkazná stopa. Útočník ji udeřil nějakým tupým a těžkým předmětem do hlavy a do týla; po těchto ranách, když už ležela na obličeji, po ní ještě s neobyčejnou prudkostí hodil něčím těžkým. A jakmile ji Joe zdvihl, na podlaze vedle ní leželo trestanecké pouto na nohy, přepilované vejplů.

A jen Joe svým kovářským okem to pouto prohlédl, ihned prohlásil, že bylo přepilováno před delší dobou. Poněvadž se zvěst o tom rozkřikla a donesla až na galejní lodě, přišli odtamtud lidé, aby pouto prozkoumali, a ti Joeův názor potvrdili. Neodvážili se sice přesného vyjádření, kdy asi pouto zmizelo z vězeňské lodi, k jejímuž inventáři kdysi bezesporu patřilo, ale s dobrým svědomím se mohli zaručit, že právě to železo neměl na noze žádný z obou trestanců, kteří uprchli minulý večer. Dále pak, že jednoho z těch dvou již dopadli a ten že se svého pouta nezbavil.

Já však věděl své, a z toho jsem si v této věci také odvodil vlastní závěr. Měl jsem za to, že to je pouto mého trestance – pouto, které jsem ho viděl i slyšel pilovat na blatech –, ale že ho použil k nedávnému účelu, z toho ho můj rozum neobviňoval. Soudil jsem totiž, že se pouta zmocnila a k tomu krutému činu ho použila jedna ze dvou jiných osob – buď Orlick, nebo cizinec, který mi potají ukázal pilník.

Nu, a pokud se týče Orlicka, ten se odebral do města zcela tak, jak nám řekl, když jsme ho natrefili u mýta, a celý večer ho bylo vidět porůznu po městě s všelijakými společníky v několika hostincích a domů se vrátil se mnou a s panem Wopslem. Nic nesvědčilo proti němu, kromě té hádky; ale moje sestra se pohádala s ním i s každým jiným ze svého okolí snad už tisíckrát. A pokud se pak týče toho cizince, kdyby si byl přišel pro své dvě bankovky, nemohla kvůli nim vzniknout žádná půtka, protože sestra byla plně rozhodnuta mu je vrátit. Ostatně k žádné srážce vůbec nedošlo – útočník vstoupil tak tiše a náhle, že mohl sestru srazit dřív, než se stačila ohlédnout.

Bylo to pro mne strašlivé pomyšlení, že jsem tu zbraň, ať jakkoli neúmyslně, opatřil já; ale stěží jsem si mohl myslet něco jiného. Trpěl jsem nevýslovnými úzkostmi, když jsem znovu a znovu přemítal v hlavě, nemám-li se konečně zbavit té tíživé můry svého dětství a Joeovi celou historii vypovědět. Ještě kolik měsíců potom jsem si večer co večer tu otázku s konečnou platností zodpovídal záporně

a nazítří ráno jsem ji začal zase probírat a rozbírat znovu. Výsledek tohoto vnitřního boje nakonec byl, že to je tajemství teď data už tak dávného, tak se mnou už srostlo a tak nedílně se vkořenilo do mé bytosti, že je prostě nemohu ze sebe vytrhnout. Ke všemu strachu, že by mi, když už natropilo tolik zla, mohlo nyní spíš než kdy jindy Joea odcizit, kdyby tomu uvěřil, mě od toho zdržoval ještě další strach, a to, že Joe by tomu neuvěřil, nýbrž že by to prohlásil za oblundný výmysl stejně jako ty mé vybájené psy a telecí řízký. Ale tím jsem, to se rozumí, jen hleděl u sebe získat čas – neboť nezakolísal jsem snad mezi cestou správnou a špatnou vždycky až s křížkem po funuse? – a rozhodl jsem se tedy učinit plné doznání, teprve až usoudím z nějaké nové okolnosti, že znamená novou příležitost, jak přispět k odhalení útočníka.

Strážníci a kriminalisté z Bow Street v Londýně – stalo se to totiž v dobách červeneš okabátěné policie, dnes již vymřelé – slídili asi týden nebo dva po domě a počínali si skorem navlas tak, jak jsem kdy slyšel i četl o počínání podobných úředních veličin v jiných takových případech. Sebrali několik falešných osob a mocí mermo tloukli hlavou do zdi falešných pojmů a zarytě se snažili přizpůsobit okolnosti k pojmům, místo aby se pokusili pojmy vyvodit z okolností. Také postávali u dveří Veselých bárkařů se znaleckým a zdrženlivým výrazem, jenž v celém okolí vzbuzoval obdiv, a měli tajuplný způsob chápat se pití, který vydal málem za tolik, jako kdyby se chápali viníka. Ale ne docela, protože na to se nikdy nevzmohli.

Dlouho potom, kdy se tito potentáti zákona rozprchli, ležela moje sestra těžce nemocná na lůžku. Měla porušený zrak, takže viděla předměty několikanásobně, a sahala po přeludných šálcích čaje a sklenicích vína místo po skutečných; značně utrpěl i její sluch a také paměť, a její řeč byla nesrozumitelná. Když se konečně zotavila natolik, že jsme ji mohli dovést do přízemí, ještě pořád jsme ji museli nechávat u ruky mou tabulku, aby mohla naznačit písmem, co nemohla naznačit řečí. Poněvadž v pravopise (o velmi špatném

písmu ani nemluvě) byla víc než slabá a poněvadž Joe byl víc než slabý čtenář, vznikaly z toho mezi nimi prapodivné zmatky, a tu vždycky volali mne, abych nedorozumění rozřešil. Podat jí mléko místo léku nebo číst šátek místo šálek a slánka místo slanina, to byly některé z nejkrotších omylů, jichž jsem se dopouštěl sám.

Ale co do povahy se značně zlepšila a byla trpělivá. Třaslavá nejistota v pohybech všech údů se brzy stala pravidelným úkazem jejího zdravotního stavu a později, obyčejně tak po dvou až třech měsících, se často chytávala rukama za hlavu a potom setrvala po každé asi týden v jakémsi zasmušilém poblouzení mysli. Nevěděli jsme si rady, kde pro ni najít vhodnou opatrovnici, až nás šťastně vysvobodila nahodilá událost. Prateta pana Wopsla totiž přemohla zakořeněný zvyk žití, do něhož kdysi upadla, a Biddy se stala členem naší domácnosti.

Mohlo to být asi měsíc potom, co se sestra znovu ukázala v kuchyni, když k nám přišla Biddy s malou flekatou truhličkou, která obsahovala všechnen její pozemský majetek, a stala se požehnáním pro dům. Byla požehnáním především pro Joea, protože ustavičný pohled na tělesnou trosku jeho ženy toho milého dobráka těžce krušil, až si navykl co chvíli se ke mně obracet, zatímco ji večer opatroval na noc, a s těma svýma modrýma očima zavlhlýma slzami prohodit: „Že to bejvala ženská namoutě pohledná a fortelná, Pipe!“ Protože se jí Biddy okamžitě ujala tak obratně, jako by o ni byla pečovala odmalička, mohl Joe s postupem času do jisté míry ocenit, oč klidnější má nyní život, a občas si zajít k Veselým bárkařům pro změnu, která mu jen prospívala. Pro lidi od policie bylo příznačné, že všichni více či méně podezírali chudáka Joea (ačkoli ten o tom neměl ani tušení) a že se shodovali v názoru, že to je jedna z nejprohnanějších povah, s jakými se kdy setkali.

Prvně se Biddy ve svém novém postavení proslavila tím, že rozluštila záhadu, která mne úplně položila na lopatky. Usilovně jsem se ji pokoušel rozřešit, ale nic jsem s ní nesvedl. Bylo to takhle:

Znovu a znovu a znovu kreslila sestra na tabulku písmeno, které vypadalo jako podivné T, a potom nás s krajní horlivostí na ně upozorňovala jako na něco, po čem obzvlášť touží. Marně jsem zkoušel všechno, co začínalo na T a co jsem mohl ukázat, od téru až k topince a truhlíku. Konečně mě napadlo, že ten znak vypadá jako kladivo, a když jsem sestře křikl to slovo dychtivě do ucha, začala bušit do stolu a vyjádřila částečný souhlas. Hned jsem jí po řadě přinesl všechna naše kladiva, ale bez úspěchu. Potom jsem si vzpomněl, že skorem stejný tvar má berlička, a vypůjčil jsem si tedy jednu ze vsi a s notnou důvěrou jsem ji předvedl sestře. Ale když jsem jí ji ukázal, vrtěla hlavou tak prudce, že jsme se až báli, aby si při své slabosti a oťreseném zdraví neublížila.

Sotva sestra poznala, jak velice bystře ji Biddy chápe, objevil se ten tajuplný znak na tabulce znovu. Biddy se na něj přemítavě zadívala, vyslechla můj výklad, zadívala se přemítavě na mou sestru, zadívala se přemítavě na Joea (kterého na tabulce vždycky představovalo jeho začáteční písmeno) a rozběhla se do kovárny a za ní Joe a já.

„No, samozřejmě!“ zvolala Biddy s rozzářeným obličejem. „Ještě nechápete? *Toho* myslí!“

Orlicka, bezesporu Orlicka! Zapomněla jeho jméno a dovedla ho označit jedině jeho kladivem. Řekli jsme mu, proč chceme, aby šel do kuchyně, a Orlick pomalu odložil kladivo, předloktím si utřel čelo, ještě jednou si je otřel zástěrou a potom vyšel loudavě ven s oním podivným, klátivým, pobudovským pohupováním v kolehou, které ho tak nápadně charakterizovalo.

Příznávám, že jsem čekal, že ho sestra přede mnou obviní, a že mě docela jiný vývoj událostí zklamal. Jevila největší úzkostlivost, aby s ním vycházela dobře, očividně ji velice těšilo, že jsme ho konečně přivedli, a posunkem nám naznačila přání, abychom mu nabídli něco k pití. Pozorovala jeho výraz, jako by jí mimořádně záleželo na tom, aby se ujistila, že mu takové přijetí přichází vhod,

dávala najevo všemožnou touhu si ho usmířit a ve všem, co činila, byla známka pokorného uprošování, jaké jsem viděl číšet z chování dítěte k přísnému učiteli. Od toho dne pak sotva minul jediný, aby na tabulce nenakreslila kladivo a aby se do kuchyně nevklátil Orlick a nestál zarytě před ní, jako by nevěděl o nic víc než já, co si z toho vybrat.

Kapitola sedmnáctá

Zapadl jsem nyní do pravidelného pořádku učednického života, který mimo meze vsi a blat nezpestřila žádná pozoruhodnější událost než to, že přišel den mých narozenin a že jsem vykonal další návštěvu slečně Havishamové. Ve službě u brány jsem dosud zastihl slečnu Sárú Pocketovou; slečnu Havishamovou jsem shledal přesně takovou, jako když jsem od ní posledně odcházel, a hovořila o Estelle právě týmž způsobem, ne-li dokonce právě týmiž slovy. Rozhovor trval pouze několik minut, a když jsem odcházel, dala mi zlaták a řekla mi, abych k ní na své příští narozeniny zase přišel. Zároveň snad mohu uvést, že se z toho vyvinul každoroční zvyk. Hned při první takové návštěvě jsem se pokusil ten zlaták odmítnout, ale nedokázal jsem tím nic kloudnějšího, než že jsem ji přiměl k velmi hněvivé otázce, čekám-li snad víc? Tenkrát a napotom už vždycky jsem si peníz vzal.

Tak neměnný byl ten šerý starý dům, to žluté světlo v ztemnělém pokoji, to zvadlé strašidlo v křesle před zrcadlem toaletního stolku, že jsem měl pocit, jako by to zastavení hodin bylo zastavilo sám čas v tom tajemném vnitřku a ten že nehybně stojí, zatímco já i všechno ostatní venku stárneme. Do toho domu nevníkl v mých myšlenkách i vzpomínkách na něj jaktěživo ani jediný paprsek denního světla, stejně jako do něho nevníkl ani ve skutečnosti. To ve mně budilo zmatený údiv a pod jeho vlivem jsem v duši dál nenáviděl své řemeslo a styděl se za domov.

Ale buď jak buď, neznatelně jsem si uvědomil změnu s Bidy. Jejím střevícům se srovnaly podpatky, vlasy nabyly hladkosti a lesku, ruce měla stále čisté. Nebyla krásná – byla obyčejná a nemohla se rovnat Estelle –, ale byla příjemná a zdravá a měla milou povahu. Nebyla u nás víc než rok (pamatuji se, že v čas, kdy mě to nenadále

napadlo, právě vyšla ze smutku), když jsem si jednou večer v duchu řekl, že má pozoruhodně hloubavé a bystré oči; oči, které jsou velice hezké a velice dobré.

Vzešlo to z toho, že jsem sám zdvihl oči od práce, do které jsem byl zabrán – vypisoval jsem si totiž z knihy některá místa, abych se jakýmsi lstivým trikem vzdělával hned dvojím způsobem najednou –, a tu jsem spatřil Biddy, jak bedlivě sleduje, co dělám. Odložil jsem pero a Biddy přestala píchat jehlou, ale šití neodložila.

„Biddy,“ zeptal jsem se, „jak to jen dokážeš? Bud’ jsem já strašně hloupý, nebo jsi ty strašně chytrá.“

„Co že dokážu? Nevím, o čem mluvíš,“ odpověděla s úsměvem Biddy.

Dokázala řídit celý chod domácnosti, a to obdivuhodně; to jsem však na mysli neměl, třebaže to činilo ještě překvapivějším právě to, co jsem na mysli měl.

„Jak to jen dokážeš, Biddy,“ pokračoval jsem, „že se naučíš všemu, čemu se naučím já, a že se mnou vždycky držíš krok?“ Začínal jsem být na své vědomosti trochu domýšlivý, protože jsem na ně věnoval všechny narozeninové zlatáky a protože jsem k podobnému účelu vyhrazoval i větší část svého kapesného; ačkoli dnes nepochybuji ani v nejmenším, že to málo, co jsem věděl, bylo za tu cenu nesmírně drahé.

„Stejně bych se mohla ptát já tebe,“ namítla Biddy, „jak to dokážeš ty?“

„To ne, protože když večer přijdu z kovárny, kdekdo mě může vidět, jak si k tomu sedám. Ale ty si k tomu nesesíš nikdy, Biddy.“

„Myslím, že to asi chytím – jako rýmu,“ odpověděla Biddy tiše a pustila se zase do šití.

Sledoval jsem dál svou myšlenku, a jak jsem se tak opíral zády o lenoch své dřevěné židle a díval se na Biddy, která s hlavou k jedné straně pilně šije, pojednou mě napadlo, že to je vskutku mimořádné děvče. Připomněl jsem si totiž právě, že se stejně dokonale

vyzná v odborných výrazech našeho řemesla i v názvech rozličných druhů naší práce a našich rozmanitých nástrojů. Zkrátka a dobře, co jsem znal já, to znala Biddy také. Teoreticky byla už stejně dobrý kovář jako já, ne-li lepší.

„Ty jsi z těch, Biddy,“ řekl jsem, „co dovedou plně využít každou příležitost. Než jsi k nám přišla, neměla jsi žádnou příležitost, a podívej se, jak ses povzdělala!“

Biddy na mne na okamžik pohlédla a potom zase šla dál. „Byla jsem přece tvou první učitelkou, či ne?“ pronesla.

„Biddy!“ zvolal jsem v úžasu. „Cože, ty pláčeš?“

„Ale kde, nepláču,“ odpověděla Biddy a se smíchem vzhledla. „Jak jsi na to přišel?“

Jak jsem na to mohl přijít jinak než ze záblesku slzy, která jí skápla na šití? Seděl jsem mlčky a vzpomínal, jakou byla otrokyní, než prateta pana Wopsla konečně se zdarem přemohla onen zlovyk žití, jehož se leckterí lidé tak silně touží zbavit. Vzpomínal jsem na beznadějně poměry, které ji obklopovaly v tom bídném krámku a v bídné hlomozné večerní škole s tím bídným rancem stařecké nemohoucnosti, který musela ustavičně vláčet s sebou a podpírat. Přemítal jsem, že to, co se v Biddy nyní rozvíjí, muselo v ní skrytě dřímat již v onom čase protivenství, neboť ve své první nesnázi a nespokojenosti jsem považoval za docela samozřejmé hledat pomoc právě u ní. Biddy seděla tiše a šla, neuronila už ani slzičku, a jak jsem se na ni tak díval a o všem tom přemýšlel, napadlo mě, že jsem jí možná nebyl dost vděčný. Snad jsem byl příliš zdrženlivý a měl jsem Biddy asi poctít (ačkoli ve svých úvahách jsem přesně toho slova nepoužil) větší důvěrou.

„Ano, Biddy,“ promluvil jsem, když jsem si to přestal omílat v hlavě, „byla jsi mou první učitelkou, a to v době, kdy jsme neměli ani tušení, že kdy budeme takhle spolu tady v kuchyni.“

„Ach, chudinka!“ odpověděla Biddy. To byla celá ona i její zapomínání na sebe, že přenesla ta poslední slova na mou sestru a vstala

a točila se kolem ní, aby jí připravila větší pohodlí. „To je smutná pravda!“

„No,“ řekl jsem, „musíme si spolu trochu víc povídat, jako jsme si povídali dřív. A já se musím s tebou trochu víc radit, jako jsem se radíval. Vyjdeme si příští neděli na klidnou procházku na blata, Biddy, a důkladně si popovídáme, chceš?“

Nenechávali jsme teď sestru nikdy samotnou; ale Joe se víc než ochotně uvolil, že o ni bude tu neděli odpoledne pečovat, a Biddy a já jsme si spolu vyšli. Bylo léto a líbezné počasí. Přešli jsme ves, minuli kostel i hřbitov, a když jsme se octli na volných blatech a prvně zahlédli plachty lodí, jak plují do dále, začal jsem si po svém zvyku s tím širým rozhledem spojovat slečnu Havishamovou a Estellu. Došli jsme až k řece, usadili se na břehu, a jak se nám u nohou čerila voda a činila všechno vůkol ještě tišším, než by se bylo zdálo bez toho šplouchání, usoudil jsem, že to je vhodná chvíle i místo, abych přijal Biddy za důvěrnici svých nejskrytějších tužeb.

„Biddy,“ řekl jsem, když jsem si ji napřed zavázal slibem mlčenlivosti, „chci být velkým pánem.“

„Chm, být tebou, to bych nikdy nechtěla! To by ti podle mého nesešlo.“

„Biddy,“ pravil jsem s jistou přísností, „mám pro to zvláštní důvody, proč chci být velkým pánem.“

„To víš sám nejlíp, Pipe, ale nemyslíš, že jsi šťastnější tak, jak jsi?“

„Biddy,“ zvolal jsem netrpělivě, „tak, jak jsem, nejsem vůbec šťastný. Moje řemeslo i můj život se mi hnusí. Od chvíle, co jsem nastoupil do učení, jsem nenašel zálibu ani v tom, ani v tom. Nebud' směšná!“

„Byla jsem směšná?“ podivila se Biddy a mírně zvedla obočí. „To mi je líto, to jsem nechtěla. Chci jenom, aby ses měl dobře a abys byl spokojený.“

„No, pak tedy jednou provždycky rozuměj, že já nikdy nebudu ani nemůžu být spokojený – a nemůžu ani být nic jiného než hluboce

nešťastný, abys věděla, Biddy! – ledaže bych mohl žít docela jiným životem, než jaký vedu dnes.“

„To je škoda!“ prohodila Biddy a s lítostivým výrazem pokývala hlavou.

Nu, i já si často myslel, že to je škoda – tak často, že jsem v onom podivném sporu, který jsem v nitru ustavičně sám se sebou vedl, měl vsutku namále, abych se v té chvíli ze samého trápení a zármutku nerozplakal, když Biddy takto vyjádřila pocit jak svůj, tak i můj. Řekl jsem jí, že má pravdu, že vím, jak velice si to zasluhuje politování, ale že se s tím přesto nedá nic dělat.

„Kdybych se mohl usadit,“ mluvil jsem k Biddy a škubal jsem přitom všechnu krátkou trávu na dosah ruky kolem, stejně jako jsem kdysi dávno rval bouřlivé city z vlasů a vkopával je do pivovarské zdi, „kdybych se mohl usadit a mít tu kovárnu jen zpolovice tak rád, jako jsem míval, dokud jsem byl ještě malý, vím, že by to pro mne bylo mnohem lepší. To by tobě ani mně ani Joeovi nic nescházelo a Joe a já bychom se možná byli stali společníky, až bych měl po vyučení, a byl bych možná dokonce začal s tebou chodit, až bych byl velký, a o pěkných nedělích bychom možná byli seděli právě tady na tom břehu jako docela jiní lidé. *Tobě* bych byl vyhovoval, Biddy, ne?“

Biddy, která se dívala za plujícími loděmi, si vzdychla a odpovíděla na to: „Ano, nejsem nijak moc vybíravá.“ Neznělo to zrovna tuze lichotivě, ale já věděl, že to myslí dobře.

„Místo toho,“ pokračoval jsem a škubal jsem dál trávu a sem tam i žvýkal nějaké to stébko, „se podívej, jak to se mnou dopadá. Nespokojený a nesvůj a co by mi na tom záleželo, že jsem obyčejný a neotesaný člověk, kdyby mi to nikdo nebyl řekl!“

Biddy stočila znenadání obličej ke mně a zadívala se na mne mnohem pozorněji, než se dosud dívala za plujícími loděmi.

„Taková řeč nebyla ani tuze pravdivá, ani tuze zdvořilá,“ pravila a znovu zaměřila oči na loď. „Kdo to řekl?“

Byl jsem zmatený, protože jsem se rozpovídal, aniž jsem si plně uvědomil, kam mě to povede. Ale zamluvit se to teď už nedalo, a já tedy odpověděl: „Ta krásná mladá dáma u slečny Havishamové, a ta je krásnější, než která kdy byla, a já ji ukrutně zbožňuju a právě kvůli ní chci být pánem.“ Jen jsem to šílené přiznání vychrlil, začal jsem svou vyškubanou trávu házet do řeky, jako kdybych měl chuť ji následovat.

„Chceš být pánem, abys ji navztekal, nebo abys ji pro sebe získal?“ zeptala se mne Biddy klidně po chvíli mlčení.

„Nevím,“ utrousil jsem mrzutě.

„Protože jestli ji to má navztekat,“ pokračovala Biddy, „tak bych myslela – ale ty to víš nejlíp –, to by se možná dalo dokázat líp a samostatněji tím, že bys jejích slov prostě nedbal. A jestli ji to má pro tebe získat, tak bych myslela – ale ty sám to víš líp –, že taková za získání vůbec nestojí.“

Přesně totéž, co jsem si už mnohokrát myslel sám. Přesně totéž, co mi v tom okamžiku bylo naprosto jasné. Ale jak jsem se mohl já, ubohý zmámený vesnický chlapec, uvarovat oné předivné nedůslednosti, do níž den co den upadají nejlepší a nejmoudřejší z mužů?

„To všechno je možná svatá pravda,“ namítl jsem Biddy, „ale já ji ukrutně zbožňuju.“

Zkrátka, když jsem dospěl až sem, převalil jsem se na obličej, popadl jsem se po obou stranách hlavy pevně za vlasy a mocně jsem si je rval. Celou tu chvíli jsem věděl, jak strašlivě ztřeštěná a scestná je ztřeštěnost mého srdce, a plně jsem si uvědomoval, že by si moje hlava zasloužila, abych ji za ty vlasy vyzdvihl a mrštil jí do těch kamenů za trest, že patří takovému omezení.

Biddy byla jedinečně moudrá dívka a nesnažila se mi to už víc vymlouvat. Položila mi ruku – byla to příjemná ruka, byť zhrublá prací – na moje ruce, napřed na jednu, pak na druhou, a jemně mi je odtáhla od vlasů. Potom mě na ukonejšenou něžně popleskávala

na rameno, zatímco jsem si s tváří zabořenou do rukávu trochu poplakal – navlas tak, jako jsem si kdysi poplakal na pivovarském dvoře – a jaksi matně jsem cítil přesvědčení, že mi kdosi nebo každý, nemohu říci, co z toho, strašně ubližuje.

„Jedno mě těší,“ promluvila Biddy, „a to je, že jsi vycítil, že mi můžeš věnovat důvěru. A těší mě ještě něco jiného, a to je, že samozřejmě víš, že na mne se můžeš vždycky spolehnout, Pipe, že ji zachováš a vždycky si ji budu hledět zasloužit i dál. Kdyby tvoje první učitelka (božínku, taková chudinka a sama tolik potřebná, aby někdo učil ji!) byla tvou učitelkou dnes, myslí, že ví, jakou lekci by ti měla uložit. Ale byla by na učení perná a ty jsi svou učitelku předběhl a teď už to nemá smysl.“ A tak Biddy, pouze s tichým povzdechem nade mnou, vstala z břehu a se svěží a příjemnou změnou tónu pravila: „Půjdemo ještě kousek dál, nebo se vrátíme domů?“

„Biddy,“ zvolal jsem, když jsem vyskočil, a objal jsem ji kolem krku a políbil, „vždycky ti všechno povím!“

„Dokud nebudeš panem,“ řekla Biddy.

„Ty víš, tím že nebudu nikdy, proto to platí navždycky. Ne že bych měl nějakou možnost ti něco nového povědět, protože víš všechno, co vím já – jak jsem ti onehdy večer už řekl doma.“

„Ach!“ hlesla Biddy skoro šeptem, s očima stočenýma k lodím v dálí. A pak s touž příjemnou změnou v tónu jako předtím opakovala: „Půjdemo ještě kousek dál, nebo se vrátíme domů?“

Řekl jsem Biddy, že půjdemo ještě kousek dál, a také jsme šli, a letní odpoledne se ztlumilo v letní večer, a bylo to překrásné. Začal jsem uvažovat, nezapadám-li za daných poměrů do této situace konec konců přirozeněji a rozumněji, než kdybych v pokoji, kde se zastavily hodiny, hrál při světle svíček „žebráka“ a snášel Estelliny pohrdavé úštěpky. Napadlo mě, že by pro mne bylo velice dobré, kdybych ji mohl i se všemi ostatními vzpomínkami a vidinami pusťt z hlavy a kdybych mohl k práci přistoupit s rozhodnutím najít zálibu v tom, co mám dělat, a přilnout k tomu a snažit se o nejlepší

výsledek. Ptal jsem se sám sebe, nevím-li jistě, že být v tom okamžiku vedle mne místo Biddy Estella, že bych z ní byl celý nešťastný? Musel jsem si přiznat, že to vím s naprostou jistotou, a řekl jsem si v duchu: „Jsi ty blázen, Pipe!“

Při procházce jsme se hodně napovídali a všechno, co říkala Biddy, mi připadalo správné. Biddy se nikdy nechovala urážlivě, ani nebyla rozmarná; byla by cítila jenom bolest, a žádnou radost, kdyby byla udělala bolest mně; mnohem spíš by byla ranila vlastní nitro než moje. Jak to tedy přišlo, že jsem z těch dvou neměl o mnoho raději Biddy?

„Biddy,“ řekl jsem, když jsme se ubírali k domovu, „kéž bys mi mohla napravit hlavu!“

„Kéž bych mohla!“ přikývla Biddy.

„Kdybych se jen mohl přimět k tomu, abych se do tebe zamiloval – nevadí ti, že s tak starou známou mluvím tak otevřeně?“

„Ach božítku, vůbec ne!“ odpověděla Biddy. „Se mnou si nedělej starosti.“

„Kdybych se k tomu jen mohl přimět, to by pro mne bylo to pravé.“

„Ale to ty nikdy nedokážeš, víš?“ pravila Biddy.

Ten večer mi to nepřipadalo nijak tak docela nemožné, jak by mi to bylo připadlo, kdybychom o tom byli hovořili o několik hodin dřív. Proto jsem poznamenal, že tak docela jistě to podle mne není. Ale Biddy odpověděla, podle ní že ano, a řekla to rozhodně. V hloubi duše jsem věřil, že má pravdu, ale přesto mě od ní zase dost zamrzelo, že v té věci mluví s takovou jistotou.

Když jsme došli do blízkosti hřbitova, museli jsme překročit hráz a přejít lávku poblíž stavidla. Vtom ze stavidla nebo z rákosí nebo z bahnitě sedliny (která se zcela hodila k jeho lenivým zvykům) nenadále vyskočil starý Orlick.

„Hola!“ zavrčel. „Kampak jdete, vy dva?“

„Kam jinam bychom šli než domů?“

„No teda,“ dodal, „ať jsem páranej, že vás doprovodím!“

Tato odplata párání byla jeho oblíbená fikce. Pokud vím, nepřikládal tomu slovu žádný přesný význam, nýbrž používal ho, stejně jako svého domnělého křestního jména, jen na výsměch lidstvu, a aby vyvolával představu něčeho ukrutně zhooubného. Dokud jsem byl menší, většinou jsem věřil, že kdyby chtěl párat osobně mne, vzal by si na to ostrý a kroucený hák.

Biddy bylo silně proti mysli, aby šel s námi, a řekla mi šeptem: „Nenech ho jít s námi, nelíbí se mi.“ Protože se nelíbil ani mně, dovolil jsem si poznamenat, že mu děkujeme, ale že žádný doprovod domů nepotřebujeme. To sdělení přijal s výbuchem hlučného smíchu a zpomalil krok, ale zpovzdáli se klátivě ploužil za námi.

Byl jsem zvědavý, podezřívá-li ho Biddy, že měl prsty v onom vražedném útoku, o němž sestra nebyla s to podat vysvětlení, a proto jsem se jí zeptal, proč se jí nelíbí.

„Chm,“ odpověděla a ohlédla se přitom přes rameno, jak se plouží za námi, „protože – protože se bojím, že se líbím já jemu.“

„Řekl ti už někdy, že se mu líbíš?“ zeptal jsem se pohněvaně.

„Ne,“ pravila Biddy a opět se ohlédla přes rameno, „nikdy mi to neřekl; ale jak se mu podaří zachytit můj pohled, hned se přede mnou vrtí.“

Jakkoli nezvyklý a zvláštní byl tento důkaz náklonnosti, vůbec jsem nepochyboval o správnosti jeho výkladu. Rozpalovalo mě opravdu silně, že se starý Orlick opovažuje jí dvořit; rozpalovalo mě to tak, jako by to byla urážka mé vlastní osoby.

„Ale pro tebe to přece nic neznamená,“ řekla Biddy klidně.

„Ne, Biddy, pro mne to nic neznamená; ale nelíbí se mi to; neschvaluju to.“

„Já taky ne,“ přisvědčila Biddy. „Ačkoli ani *to* pro tebe nic neznamená.“

„Svatá pravda,“ přikývl jsem, „ale musím ti říci, Biddy, že bych o tobě měl nevalné mínění, kdyby se před tebou vrtěl s tvým souhlasem.“

Od toho večera jsem si dával na Orlicka pozor, a kdykoli okolnosti mu byly příznivé, aby se mohl před Biddy vrtět, vždycky jsem se stavěl před něho, abych ty projevy zakryl. Zapustil v Joeově domě pevné kořeny proto, že si ho moje sestra tak nečekaně oblíbila, jinak bych se byl pokusil, aby ho Joe propustil. Orlick mé dobré úmysly plně chápal a oplácel mi stejným, jak jsem měl důvod poznat později.

A teď, jako bych neměl mysl dost zmatenou už předtím, jsem její zmatek ještě tisícinásobně zhoršil tím, že jsem míval stavy a chvíle, kdy mi bylo jasné, že Biddy je nezměrně lepší než Estella a že prostý, poctivý život řemeslníka, k němuž jsem se zrodil, v sobě nemá nic, zač bych se měl stydět, ale že mi naopak skýtá dostatek příležitosti k sebeúctě a štěstí. V takových dobách jsem se neodvolatelně rozhodoval, že moje nechuť k milému Joeovi i ke kovárně je nadobro tatam a že jsem na nejlepší cestě stát se s postupem času Joeovým společníkem a navázat vážnou známost s Biddy, když vtom mě z ničeho nic zasáhla nějaká rušivá vzpomínka na havishamovské doby a jako trhavá střela mi v mžiku znovu rozmetala všechny myšlenky. Trvá to dlouho, sebrat rozmetané myšlenky opět dohromady; a často, než jsem si je zase všechny pořádně srovnal, mi je do všech koutů rozprášila jedna jediná, zpozdilá, že slečna Havishamová nakonec přece jen možná založí moje štěstí, až uplyne moje učební doba.

Kdyby byla moje učební doba vypršela, byla by mě myslím i tak zanechala stále na vrcholu mých zmatků. Nikdy však nevypršela, nýbrž byla předčasně ukončena, jak vypravuji dále.

Kapitola osmnáctá

Bylo to ve čtvrtém roce mého učení u Joea, a bylo to v sobotu večer. Kolem ohně u Tří veselých bárkařů seděl hlouček vesničanů a pozorně naslouchal panu Wopslovi, kterak předčítá z novin. Jedním z toho hloučku jsem byl já.

Byla spáchána vražda, těšící se širokému zájmu veřejnosti, a pan Wopsle se brodil v krvi až po krk. Pásl se na každém odporném přívlastku v jejím popise a ztotožňoval se s každým svědkem při soudním vyšetřování. Chabě sténal: „To je můj konec!“ jako oběť a zvířecky řval: „Já tě zřídím!“ jako vrah. Lékařský posudek podal s přiléhavým napodobením našeho místního doktora a jako staříčkový mýtný, který slyšel rány, se třásl a kvičel měrou tak vysloveně paralytickou, že až vnukal pochybnosti, je-li ten svědek vůbec duševně způsobilý. Z vyšetřujícího soudce se v rukou páně Wopslových stal Timon Athénský, ze soudního sluhy Coriolanus. Bavil se znamenitě a bavili jsme se všichni s ním a měli jsme báječně příjemnou chvíli. V takovém libém rozpoložení mysli jsme došli až k výroku poroty, že jde o záměrnou vraždu.

Teprve tehdy a nikoli dříve jsem si všiml, že přes opěradlo lavice proti mně se naklání nějaký cizí pán a přihlíží. V obličeji měl výraz pohrdání, a jak pozoroval hlouček našich tváří, okusoval si ze strany velký ukazováček.

„Nu,“ promluvil cizinec na pana Wopsla, když předčítání skončilo, „nepochybuji, že jste si to všechno vykombinoval k plné osobní spokojenosti, že?“

Každý sebou škubl a vzhlédl, jako by to byl promluvil sám vrah. Díval se po všech chladně a posměšně.

„Vinen, samozřejmě, že?“ pokračoval. „Ven s tím! Rychle!“

„Ačkoli nemám čest vás znát, pane,“ opáčil pan Wopsle, „ano, říkám vinen.“ Tu jsme si všichni dodali odvahy a sborovým zabručením jsme projevíli souhlas.

„Já vím, říkáte,“ pravil cizinec. „Věděl jsem, že to řeknete. Povídal jsem vám to. Ale teď vám položím jednu otázku. Víte, nebo nevíte, že anglický zákon pokládá každého člověka za nevinného, dokud se mu jeho vina neprokáže – ne-pro-ká-že?“

„Pane,“ rozběhl se pan Wopsle k odpovědi, „jako rodilý Angličan jsem –“

„Rychle!“ přerušil ho cizinec, okusuje si ukazováček jemu přednosem. „Neuhýbejte té otázce. Buď to víte, nebo to nevíte. Co z toho bude?“

Měl hlavu nachýlenou ke straně i celý trup nachýlený ke straně a v zastrašujícím vyslychavém postoji bodal ukazováčkem proti panu Wopslovi – takřka jako by označoval výslovně jeho –, než si začal prst znovu okusovat.

„Nu?“ pravil. „Víte to, nebo nevíte?“

„Ovšem, že to vím,“ odpověděl pan Wopsle.

„Ovšem, že to víte. Proč jste to tedy neřekl hned? A teď vám položím jinou otázku,“ zmocnil se pana Wopsla, jako kdyby na něho měl právo. „Víte – víte, že žádný z těch svědků nebyl dosud podroben křížovému výslechu?“

Pan Wopsle se rozbíhal: „Mohu říci pouze tolik –,“ když vtom ho cizinec zarazil.

„Jakže? Vy tu otázku nezodpovíte ano nebo ne? Nu, zkusím to s vámi ještě jednou.“ Opět proti němu bodl ukazováčkem. „Dávejte pozor. Jste si vědom, nebo si nejste vědom, že žádný z těch svědků nebyl dosud podroben křížovému výslechu? Rychle, chci na vás jen jediné slovo. Ano, nebo ne?“

Pan Wopsle váhal a všichni jsme začali ze svého mínění o něm značně slevovat.

„Rychle!“ naléhal cizinec. „Já vám pomohu. Sice si pomoci nezasloužíte, ale pomohu vám. Podívejte se na ty noviny, co držíte v ruce. Co to je?“

„Co to je?“ opakoval pan Wopsle a velmi rozpačitě je okukoval.

„Je to,“ pokračoval cizinec svým nejpichlavějším a nejpodezíravějším tónem, „ta tiskovina, z které jste právě četl?“

„Beze vší pochyby.“

„Beze vší pochyby. Nuže, nahlédněte do těch novin a povězte mi, uvádějí-li jasně, že uvězněný výslovně prohlásil, že si na radu svých právních zástupců vyhrazuje posečkat s celou výpovědí až k obhajobě?“

„To jsem právě četl,“ namítl pan Wopsle.

„Na tom nezáleží, pane, co jste právě četl, prosím. Neptám se vás, co jste právě četl. Je-li vám libo, můžete si číst třebaš Otčenáš pozpátku – a možná že jste to třeba už někdy dřív dokázal. Nahlédněte do novin. Ne, ne, ne, příteli – nikoli na začátek článku – víte to přece sám –, ale ke konci, ke konci.“ (Všichni jsme si začali o panu Wopslovi myslet, že je samá vytáčka.) „Nuže? Našel jste to?“

„Tady to je,“ řekl pan Wopsle.

„Nu, přečtete si tedy pořádně ty řádky a povězte mi, uvádějí-li jasně, že uvězněný výslovně prohlásil, že si na radu svých právních zástupců vyhrazuje posečkat s celou výpovědí až k obhajobě? Rychle! Rozumíte tomu tak?“

Pan Wopsle odvětil: „Tak ta slova přesně neznějí.“

„Přesně neznějí!“ opakoval pán zatrpkle. „Znamenají v podstatě přesně totéž?“

„Ano,“ přisvědčil pan Wopsle.

„Ano,“ opakoval cizinec a s pravou rukou nataženou k svědku Wopslovi se rozhlédl po ostatní společnosti kolem. „A teď se vás táži, co říkáte svědomí tohoto muže, který s oněmi řádky před očima může složit hlavu na polštář potom, když prohlásil svého bližního za vinna, ač ten nebyl vyslechnut?“

Všichni jsme začínali pana Wopsla podezírat, že není člověk, za jakého jsme ho považovali, a že to je počátek jeho odhalení.

„A pomněte, že týž muž,“ pokračoval pán a důrazně bodal ukazovátkem proti panu Wopslovi, „týž muž může být obeslán za porotce právě k tomuto přelíčení, a prohřešiv se tak těžce proti svému svědomí, vrátí se třebas do lůna rodiny a složí hlavu klidně na polštář potom, když po zralé úvaze složil přísahu, že bude poctivě a spravedlivě rozsuzovat při vedenou mezi nejjasnějším králem, panovníkem naším svrchovaným, a mezi vězněm na lavici obžalovaných a že podle svědectví vydá spravedlivý výrok, k tomu mu dopomáhej Bůh!“

Všichni jsme cítili hluboké přesvědčení, že nešťastný Wopsle zašel tuze daleko, a že by se měl na té bohaprázdňé životní cestě raději zarazit, dokud je ještě čas.

S výrazem autority, o níž nelze vůbec pochybovat, a s chováním, jež napovídalo znalost něčeho tajného o nás všech, co by každého jednotlivce načisto zničilo, kdyby si zamluvil to odhalit, odstoupil cizí pán od zadní stěny opěradla, přešel do prostoru mezi oběma lavicemi před krbem a tam zůstal stát s levou rukou v kapse a na pravé si okusoval ukazováček.

„Podle informací, kterých se mi dostalo,“ pravil a rozhlížel se po nás pohledem, pod nímž jsme se tetelili strachy, „mám důvod se domnívat, že mezi vámi je kovář jménem Josef – nebo Joe – Gargery. Kde je ten muž?“

„Ten muž je tuhle,“ přihlásil se Joe.

Cizí pán mu pokynul, aby vstal z lavice, a Joe k němu přistoupil.

„Máte učně,“ pokračoval cizinec, „obecně známého pod jménem Pip? Je tady?“

„Tady jsem!“ ozval jsem se.

Cizinec mě nepoznával, ale já v něm poznával pána, kterého jsem potkal na schodech při své druhé návštěvě u slečny Havishamové. Poznal jsem ho hned v okamžiku, kdy jsem ho spatřil dívat se přes

opěradlo lavice, a nyní, když jsem stál proti němu a on měl ruku na mém rameni, znovu jsem si po řadě ověřil všechny jednotlivosti, jeho velkou hlavu, snědou pleť, hluboko vsazené oči, huňaté černé obočí, tlustý hodinkový řetízek, silné černé tečky po vousech a licousech, ba dokonce i ten pach voňavého mýdla na jeho velké ruce.

„Rád bych si s vámi dvěma pohovořil v soukromí,“ řekl, když se mne dost naprohlížel. „Bude to chvíli trvat. Snad nejlíp, abychom zašli k vám domů. Nerad bych vám předem naznačoval obsah svého sdělení zde – vy si z něho později svým přátelům svěříte tak mnoho nebo tak málo, jak vám bude libo –, to už pak není moje věc.“

Uprostřed užaslého mlčení jsme potom my tři vykročili ze dveří Veselých bárkařů a za užaslého mlčení jsme kráčeli domů. Cestou se cizí pán občas díval po mně a občas si okusoval ze strany prst. Když jsme se blížili k domovu, Joe v jakémsi nejasném uvědomění, že jde o důležitou a obřadnou událost, šel napřed a otevřel hlavní dveře. Náš rozhovor se konal v parádním pokoji, který mdle osvětlovala jediná svíčka.

Rozmluva začala tím, že cizí pán se posadil ke stolu, přitáhl si k sobě svíčku a prohlížel si nějaké poznámky v zápisníku. Potom se zahleděl kolem svíčky pátravě do tmy na Joea a na mne, aby se ujistil, kde jsme kdo, schoval zase zápisník a odstrčil svíčku kousek stranou.

„Moje jméno,“ pravil, „je Jaggerys a jsem advokát v Londýně. Jsem osobnost značně známá. Mám s vámi projednat neobvyklou záležitost a začnu vysvětlením, že nejsem strůjcem té věci. Kdybych býval žádán o radu, nebyl bych nyní zde. Ale nebyl jsem žádán, a proto mne zde vidíte. Co jako důvěrný zprostředkovatel jiné osoby vykonat musím, to vykonám. Nic méně, nic více.“

Když shledal, že nás z místa, kde sedí, dost dobře nevidí, vstal a přehodil jednu nohu přes lenoch židle a podepřel se o ni, takže jednu nohu měl na sedadle židle a jednou stál na zemi.

„Nuže, Josefe Gargery, tlumočím vám nabídku, která vás má zbavit tohoto mladíka, vašeho učně. Nenamítal byste nic proti tomu,

abyste ho na jeho žádost a pro jeho dobro propustil ze smlouvy? Nechtěl byste za takové propuštění nic?"

„Bůh uchovej, abych chtěl něco za to, že nebudu Pipovi stát v cestě," odpověděl Joe vyjeveně.

„Bůh uchovej je sice zbožná řeč, ale nikoli k věci," namítl pan Jagers. „Otázka zní: Chtěl byste za to něco? Chcete za to něco?"

„Odpověď zní," opáčil Joe drsně, „ne!"

Připadlo mi, že se pan Jagers podíval na Joea, jako by ho pro tu jeho nezištnost považoval za hlupáka. Ale příliš jsem se zmítal mezi bezdechou zvědavostí a podivením, abych si tím byl jist.

„Výborně," pravil pan Jagers. „Mějte na paměti doznání, které jste právě učinil, a nepokoušejte se od něho za chvíli ustoupit."

„Kdo se chce pokoušet?" vyjel Joe.

„O nikom neříkám, že to chce. Držíte si psa?"

„Baže, držím."

„Pamatujte si tedy, že Štěk je dobrý pes, ale Chňap že je lepší. Pamatujte si to, ano?" opakoval pan Jagers, zavřel oči a pokývl na Joea hlavou, jako by mu něco odpouštěl. „Nuže, abychom se vrátili k tomu mladíkovi zde. A sdělení, které vám mám podat, je, že má NADĚJNÉ VYHLÍDKY."

Joe i já jsme zalapali po dechu a podívali se po sobě.

„Mám příkaz mu oznámit," pravil pan Jagers a bodl do strany po mně, „že zdědí slušný majetek. Dále, že si nynější vlastník tohoto majetku přeje, aby hoch byl ihned vyveden ze svého nynějšího životního prostředí i zdejšího kraje a aby byl vychován jako pán – slovem, jako mladík s nadějnými vyhlídkami."

Můj sen se splnil; strážlivá skutečnost předstihla všechnu mou divokou fantazii – slečna Havishamová hodlá založit mé štěstí ve velkém měřítku.

„Nuže, pane Pipe," pokračoval advokát, „s ostatním, co mi ještě zbývá říci, se tedy obracím k vám. Za prvé musíte vzít na vědomí, že osoba, od níž přijímám své příkazy, požaduje, abyste provždycky

užíval jména Pip. Nebudete mít myslím námitek proti tomu, že vaše nadějně vyhlídky váže tato snadná podmínka. Máte-li však nějakou námitku, pak nyní je čas, abyste ji uvedl.“

Srdce mi tlouklo tak rychle a v uších mi hučelo tak silně, že jsem stěží dokázal vykoktat, že námitek nemám.

„To bych si myslel, že ne! A za druhé, pane Pipe, musíte vzít na vědomí, že jméno osoby, která je vaším štědrým dobrodincem, zůstane hlubokým tajemstvím, dokud se oné osobě samé nezlíbí je vyjevit. Jsem zmocněn oznámit, že úmyslem dotyčné osoby je vyjevit své jméno ústně přímo vám. Kdy nebo kde onen úmysl skuteční, nemohu říci – nemůže to říci nikdo. Může to trvat třeba kolik let. Dále musíte vzít jasně na vědomí, že máte s největším důrazem zakázáno při veškerých případných stycích, které se mnou budete mít, jakkoli se v tomto směru vyptávat nebo jakkoli narážet nebo poukazovat, byť sebevzdáleněji, na kteroukoliv osobu jakožto na osobu dotyčnou. Chováte-li ve svém nitru nějaké tušení, ponechte si toto tušení ve svém nitru. Jaké jsou důvody tohoto zákazu, to se podstaty netýká ani v nejmenším; mohou to být důvody svrchované pádné a závažné, nebo mohou být i pouhý vrtoch. Není vaší věcí, abyste po tom pátral. Ta podmínka je dána. Její přijetí i závazné zachovávání z vaší strany je jedinou zbývající výhradou, kterou s vámi mám projednat na přání osoby, od níž přijímám své příkazy a za niž nejsem nijak jinak odpovědný. Ona osoba je osobou, od níž pocházejí vaše vyhlídky, a toto tajemství zná jediné ona osoba a já. Není to opět žádná příliš nesnadná podmínka, aby zatížila tak vysoce příznivou změnu osudu; ale máte-li proti tomu nějakou námitku, pak nyní je čas, abyste ji uvedl. Nuže, vyslovte se!“

Ještě jednou jsem vykoktal, že žádnou námitku nemám.

„To bych si myslel, že ne! A tím jsem, pane Pipe, s výčtem výhrad skončil.“ Třebaže mi říkal „pane Pipe“ a začal si mne i trochu jako předcházet, dosud se nemohl oprostít od jistého výrazu zastrašujícího podezírání a ještě stále chvílemi přivíral mezi řečí oči a bodal

proti mně ukazováčkem, asi jako by chtěl vyjádřit, že o mně ví všechno možné, co mi je k necki, jen kdyby se mu zlíbilo to vyjevit. „Dále nám zbývají k projednání již jen pouhé podrobnosti. Musíte vědět, že ačkoli jsem použil výrazu ‚vyhlídky‘ víc než jednou, nejste obdařen pouze vyhlídkami. K mým rukám byla již složena peněžní částka bohatě postačující k tomu, aby se vám dostalo patřičného vzdělání i živobytí. Považujte mne laskavě za svého poručníka. Ó,“ – to proto, že jsem se mu chystal děkovat, „říkám vám hned zde, že jsem za své služby placen, jinak bych je nekonal. Předpokládá se, že se vám v souladu s vaším změněným postavením musí dostat lepšího vzdělání a že si uvědomíte důležitost i nutnost toho, abyste této výhodné příležitosti využil ihned.“

Poznamenal jsem, že po tom jsem odjakživa toužil.

„Nezáleží na tom, po čem jste odjakživa toužil, pane Pipe,“ opáčil. „Držte se věci. Postačí, toužíte-li po tom nyní. Znamená vaše odpověď, že jste ochoten nechat se svěřit péči nějakého vhodného soukromého učitele? Je tomu tak?“

Vykoktal jsem, že ano, že je tomu tak.

„Dobře. Nuže, mám přihlížet k vašim náklonnostem. Nepokládám to sice za moudré, abyste věděl, ale takový je už můj svěřený úkol. Slyšel jste někdy o nějakém učiteli, kterého byste měl raději než jiného?“

Nikdy jsem neslyšel o žádném učiteli než o Biddy a o pratetě pana Wopsla; odpověděl jsem tedy na tuto otázku záporně.

„Existuje jeden učitel, kterého do jisté míry znám a který by se k tomu účelu mohl myslím hodit,“ pravil pan Jagers. „Nedoporučuji vám ho – mějte na paměti, poněvadž nedoporučuji nikdy nikoho. Pán, o němž hovořím, je jistý pan Matyáš Pocket.“

Á! Okamžitě jsem se toho jména chytil. Příbuzný slečny Havishamové. Ten Matyáš, co o něm mluvili paní a pan Kamila. Ten Matyáš, jehož místo mělo být v hlavách slečny Havishamové, až bude mrtvá ležet ve svých svatebních šatech na svatebním stole.

„Vy to jméno znáte?“ obrátil se pan Jagers s pronikavým pohledem na mne a potom se zavřenýma očima čekal na mou odpověď.

Moje odpověď zněla, že jsem to jméno už slyšel.

„Aha!“ pronesl. „Vy jste to jméno už slyšel! Ale otázka je, co tomu říkáte?“

Řekl jsem, nebo jsem se alespoň snažil říci, že mu jsem opravdu vděčný za jeho doporučení –

„Nikoli, můj mladý příteli!“ přerušil mne a velmi zvolna vrtěl svou velkou hlavou. „Upamatujte se!“

Protože jsem se neupamatoval, začal jsem znovu, že mu jsem opravdu vděčný za jeho doporučení –

„Nikoli, můj mladý příteli,“ přerušil mne, vrtěl hlavou a mračil se i usmíval zároveň, „ne, ne, ne, vedete si výtečně, ale nic s tím nesvedete. Jste tuze mlád, abyste mě tímhle usadil. Doporučení není to pravé slovo, pane Pipe. Zkuste jiné.“

Abych se opravil, řekl jsem, že mu jsem opravdu vděčný za jeho zmínku o panu Matyáši Pocketovi –

„To je už správnější!“ zvolal pan Jagers.

– a (dodal jsem) že to velmi rád s tím pánem zkusím.

„Dobře. Nejlíp, když to s ním zkusíte přímo v jeho domě. Cesta bude pro vás připravena a dříve se můžete seznámit s jeho synem, který je v Londýně. Kdy přijedete do Londýna?“

Odpověděl jsem (když jsem se podíval na Joea, který stál bez hnutí a přihlížel), že myslím, že bych mohl jet hned.

„Napřed,“ pravil pan Jagers, „byste si měl opatřit nějaké nové šaty, ve kterých byste jel, a neměly by to být šaty do práce. Řekněme ode dneška za týden. Budete potřebovat nějaké peníze. Mám vám tady nechat dvacet zlatých?“

Se svrchovaným klidem vytáhl dlouhou toboleku a odpočítal peníze na stůl a přistrčil je na druhou stranu ke mně. To bylo poprvé, co sundal nohu ze sedadla. Když přistrčil peníze přes stůl, posadil se obkročmo na židli, pohupoval toboleku a měřil si Joea.

„Nuže, Josefe Gargery? Vypadáte ohromený.“

„To jsem!“ odpověděl Joe tónem velmi rozhodným.

„Bylo ujednáno, že pro sebe nechcete nic, pamatujete se?“

„Tak bylo ujednáno,“ potvrdil Joe. „A tak ujednáno je. A tak ujednáno to zůstane jednou provždycky.“

„Ale co,“ pravil pan Jagers a pohupoval tobolkou, „co kdybych měl příkaz nabídnout vám jako náhradu nějaký dar?“

„Jako náhradu za co?“ zeptal se důrazně Joe.

„Za ztrátu jeho služeb.“

Joe mi položil ruku na rameno s dotykem žensky něžným. Od té doby jsem si ho pro jeho sílu spojenou s jemností často v myšlenkách ztotožňoval s parním bucharem, který dokáže rozdrtit člověka i zase naklepnout vaječnou skořápku. „Pipovi budiž tak ze srdce přáno,“ řekl Joe, „jak to žádnýma slovy nemůžu vypovědět, jen ať beze všeho nechá služby a jde si ke cti a ke štěstí. Ale jestli si myslíte, že mi jako peníze můžou vynahradit ztrátu toho děťátka – co přišlo ke mně do kovárny – a odjakživa nejlepšího kamaráda pod sluncem –!“

Ach, můj drahý, hodný Joe, kterého jsem byl tak ochotný opustit a ke kterému jsem byl tak nevděčný, opět tě vidím s tou tvou svalnatou kovářskou paží a jak se ti ta široká hrud' dme a hlas ti zajímavě zmírání! Ach, můj drahý, hodný, věrný, něžný Joe, to láskyplné chvění tvé ruky na mém rameni cítím dnes jako něco tak posvátného, jako kdyby to býval šum křídla andělova!

Ale tenkrát jsem Joeovi dodával odvahy. Ztrácel jsem se v bludišti svého budoucího štěstí a nemohl jsem najít cestičky, které jsme vyšlapali spolu. Prosil jsem Joea, aby se utěšil, byli jsme přece (jak řekl on) odjakživa nejlepší kamarádi a (jak jsem řekl já) budeme jimi provždycky. Joe si vrtal volnou pěstí v očích, jako by si je chtěl sám vydloubnout, ale nepromluvil už jedině slovo.

Pan Jagers tomu všemu přihlížel jako člověk, který v Joeovi vidí vesnického blázna a ve mně jeho opatrovníka. Přestal pohupovat tobolkou, a když výjev skončil, začal ji potěžkávat v ruce a promluvil:

„Nuže, Josefe Gargery, upozorňuji vás, že toto je vaše poslední příležitost. Neznám žádnou polovičatost. Hodláte-li přijmout dar, který jsem pověřen vám nabídnout, vyslovte se a je váš. Jestliže naproti tomu chcete říci –“ Tu ho zarazil Joe tím, že se k jeho velkému úžasu začal z ničeho nic kolem něho točit se všemi známkami odhodlání k sverpému boxerskému utkání.

„Čímžto jako chci říct,“ zvolal Joe, „že jestli mě jako chcete v mém vlastním domě dráždit a štvát jako zvíře, tak dost a ven! Čímžto jako chci říct, že jako jestli jste muž, tak si to pojd'te rozdat! Čímžto jako chci říct, že co říkám, to taky jako chci říct a za tím taky stojím a s tím taky padám!“

Odtáhl jsem Joea stranou a vzápětí se dal zase usmířit; pouze mi pravil, a to s omlouvavou vlídností a jako zdvořilou námitku a stížnost komukoli, koho by se to náhodou týkalo, že se ve své vlastním domě prostě nenechá dráždit a štvát jako zvíře. Když se Joe předtím tak chystal, pan Jagers vstal a ustoupil ke dveřím. Nyní nejevil ani nejmenší chuť popojít zase blíž k nám, nýbrž pronesl svých pár slov na rozloučenou ode dveří. Zněla takto:

„Nuže, pane Pipe, myslím, že čím dřív odejdete odtud – jelikož z vás má být uhlazený pán –, tím lépe. Zůstaňme při tom, že to bude ode dneška za týden, a do té doby dostanete mou direktivu. Na dostavníkové stanici v Londýně si můžete najmout drožku a přijet rovnou ke mně. Rozumějte, že neprojevuji žádné mínění, ať už takové nebo takové, o úkolu, jehož se podjímám. Jsem placen za to, že se ho podjímám, a proto tak činím. Nuže, jednou provždycky tomu tak rozumějte!“

Bodal prstem po nás obou a myslím, že by byl ještě pokračoval, nebýt toho, že podle všeho pokládal Joea za nebezpečného, a proto odešel.

Něco mě napadlo a přimělo mě to, abych za ním běžel, když už byl na cestě k Veselým bárkařům, kde nechal stát najatý povoz.

„Prosím vás, odpust'te, pane Jagersi.“

„Hoho,“ otočil se s otázkou, „copak je?“

„Chci jednat ve všem správně, pane Jaggeri, a držet se vašich příkazů, a proto jsem si myslel, že se raději zeptám. Byla by nějaká námitka proti tomu, abych se rozloučil s kýmkoli, koho tady v okolí znám, dřív než odtud odjedu?“

„Ne,“ odpověděl s pohledem, jako by mi takřka nerozuměl.

„Nemyslím jen tady ve vesnici, ale i v městě?“

„Ne,“ opakoval. „Není námitek.“

Poděkoval jsem a utíkal jsem zase domů a tam jsem shledal, že Joe už zamkl hlavní dveře a vyklidil parádní pokoj a sedí v kuchyni u ohně s dlaněmi na kolenou a dívá se upřeně do žhavého uhlí. Také já jsem se usadil u ohně a díval se do uhlí a dlouhou chvíli nepadlo jediné slovo.

Sestra byla ve své polštářované židli v obvyklém koutku a Biddy seděla se svým šitím před ohněm a Joe seděl vedle Biddy a já seděl vedle Joea v koutku naproti sestře. Čím víc jsem se díval do řeřavých uhlíků, tím nesnadnější mi připadalo podívat se na Joea; čím déle trvalo mlčení, tím neschopnější jsem se cítil promluvit.

Konečně jsem ze sebe vypravil: „Už jsi to řekl Biddy, Joe?“

„Ne, Pipe,“ odpověděl Joe s pohledem dosud upřeným do ohně a držel si pevně kolena, jako kdyby ho byl někdo důvěrně upozornil, že hodlají někam utéci, „to jsem nechal na tobě, Pipe.“

„Já bych raději, abys to řekl ty, Joe.“

„Inu, teda Pip je nynčko mohovitý pán,“ pravil Joe, „a Bůh mu v tom štěstí žehnej!“

Biddy položila šití a zadívala se na mne. Joe si držel kolena a díval se na mne. Já se díval na ně na oba. Po chvilce mlčení mi oba ze srdce blahopřáli; ale v jejich blahopřání byl jistý nádech smutku, který mi byl silně proti mysli.

Podjal jsem se snahy vštípit Biddy (a prostřednictvím Biddy Joeovi), jakou vážnost přikládám závazku, že mí přátelé nebudou o strůjci mého štěstí nic vědět ani o něm nic mluvit. Dodal jsem,

že v pravý čas všechno vyjde najevo a do té doby že se nesmí nic jiného říkat než to, že mě nějaký tajemný příznivec obmyslel nadějnými vyhlídkami. Biddy pokývla zamyšleně hlavou na oheň, když se opět chopila práce, a pravila, že toho bude úzkostlivě dbát. Joe, který ještě stále krotil svoje kolena, řekl: „Ba, ba, taky já toho budu úzkostlivě dbát, Pipe,“ a pak mi znovu oba blahopřáli a projevovali tak velký údiv nad představou, že najednou jsem pán, že se mi to ani moc nezamlouvalo.

Biddy si potom dala bezmeznou námahu, aby mé sestře vnukla jakýs takýs pojem o tom, co se stalo. Pokud mohu soudit, všechno její úsilí vyznělo naprázdno. Sestra se smála a velmi mnoho se napokývovala hlavou, ba dokonce po Biddy opakovala slova „Pip“ a „majetek“; ale pochybuji, bylo-li v nich víc smyslu než ve volebním hesle, a černější obraz jejího duševního stavu načrtnout neumím.

Kdybych to nebyl sám zakusil, nikdy bych tomu nebyl mohl uvěřit, ale jak se Joeovi a Biddy zase trochu vrátila jejich obvyklá veselá nenucenost, já propadl těžké zasmušilosti. Se svým osudem jsem samozřejmě nespokojený být nemohl; možné však je, že jsem třeba, aniž jsem si to plně uvědomoval, byl nespokojený sám se sebou.

Buď jak buď, seděl jsem s loktem na koleně a s tváří na ruce a hleděl do ohně, když si ti dva povídali o mém odchodu a o tom, jak se teď beze mne zařídí, a bůhví co všechno. A kdykoli jsem jednoho z nich přistihl, jak se na mne dívá, třeba sebestileji (a dívali se na mne často, zejména Biddy), cítil jsem se dotčený – jako by tím projevovali nějakou nedůvěru ve mne. Ačkoli ví bůh, nikdy to nenaznačili jedinkým slovem ani znamením.

V takovém okamžiku jsem vždycky vstal a šel se dívat ze dveří – neboť naše kuchyňské dveře vedly přímo ven do noci a za letních večerů bývaly dokořán, aby se místnost větrala. Obávám se, že jsem ani v samých hvězdách, k nimž jsem tenkrát pozvedal oči, neviděl víc než ubohé a nízké hvězdy, že blikotají na ty neforemné předměty, mezi kterými jsem strávil dosavadní život.

„Sobota večer,“ řekl jsem, když jsme seděli u své obvyklé večeře, chlebu, sýru a piva. „Ještě pět dní a pak přijde den před *tím* dnem. Ty utečou brzo.“

„Ba, ba, Pipe,“ potvrdil Joe, jehož hlas zněl v džbánu piva dutě, „ty utečou brzo.“

„Utečou brzo, brzo,“ opakovala Biddy.

„Přemýšlel jsem, Joe, až půjdu v pondělí do města objednat si nové šaty, že řeknu krejčímu, že si pro ně přijdu a obléknu si je u něho, nebo že si je dám poslat k panu Pumblechookovi. Bylo by to hrozně nepříjemné, nechat všechny lidi tady na sebe zevlovat.“

„Hubblovi by tě taky možná rádi viděli v tvém novém nóbli vystrojení, Pipe,“ odpověděl Joe, horlivě si při tom ukrajoval na dlani levé ruky z chleba se sýrem a pomrkal po mé netknuté večeři, jako by vzpomínal na doby, kdy jsme si navzájem porovnávali krajíce. „A Wopsle možná taky. A u Veselých bárkařů by si to možná docela považovali.“

„To je právě to, co nechci, Joe. Udělali by z toho takovou frašku – takovou hrubou a sprostou frašku –, že bych se neudržel.“

„Ale jdi, namoutě, Pipe!“ podivil se Joe. „Kdyby ses neudržel –“

Vtom se mne zeptala Biddy, která seděla u sestry a držela jí talíř: „Myslel jsi už na to, kdy se ukážeš panu Gargerymu a své sestře a mne? Nám se přece ukážeš, ne?“

„Biddy,“ opáčil jsem s jistou nevolí, „ty jsi tak strašně rychlá, že je těžko udržet s tebou krok.“

(„Ta byla dycky rychlá,“ prohodil Joe.)

„Kdybys byla ještě chvilinku počkala Biddy, byla bys ode mne slyšela, že si ty šaty jeden večer přinesu v balíčku sem – s největší pravděpodobností asi ten večer, než odjedu.“

Biddy neřekla už nic. Vbrzku jsem jí šlechetně odpustil, popřál jsem si s ní i s Joem láskyplně dobrou noc a odešel jsem nahoru spát. Když jsem došlapal do své komůrky, posadil jsem se a dlouze jsem se po ní rozhlédl jako po bídne špelunce, které se zakrátko

zbavím a nad kterou se navždy povznesu. Ale opřádaly ji také svěží vzpomínky z dětství a právě v témž okamžiku jsem propadl velmi podobnému zmatku z rozdvojení mysli mezi ní a lepším obydlím, do něhož se odeberu, v jakém jsem tak často kolísával mezi kovárnou a domem slečny Havishamové a mezi Biddy a Estellou.

Na střechu mé podkrovní komůrky svítilo celý den jasně slunce a v komůrce bylo teplo. Když jsem otevřel okno a postavil se k němu a díval se ven, viděl jsem Joea vyjít pomalu z tmavých dveří dole a několikrát se projít na vzduchu sem a tam; potom jsem viděl Biddy, jak vyšla za ním, přinesla mu dýmku a zapálila mu ji. Nikdy nekouřil tak pozdě, a mně to připadalo jako náznak, že se z toho či onoho důvodu potřebuje utěšit.

Stál nyní u dveří přímo pode mnou a pokušoval si z dýmky a Biddy u nich stála také a tiše s ním rozmlouvala a já věděl, že rozmlouvají o mně, protože jsem oba zaslechl nejednou milým tónem vyslovit moje jméno. Nebyl bych poslouchal dál, i kdybych byl mohl zaslechnout víc; odešel jsem tedy od okna a posadil se na svou jedinou židli vedle postele s pocitem velkého smutku a podivení, že tato první noc mého báječného štěstí asi bude nejtesklivější, jakou jsem kdy prožil.

Když jsem se podíval k otevřenému oknu, viděl jsem, jak se tam vznášejí lehounké obláčky z Joeovy dýmky, a mé fantazii připadaly jako požehnání od Joea – nikoli mně vnucované ani okázale mi stavěné na odiv, nýbrž prostě prosycující vzduch, který spolu sdílíme. Zhasl jsem světlo a zalezl jsem do postele; ale byla to teď postel tísnivá a já v ní už víckrát nespal oním starým hlubokým spánkem jako dříve.

Kapitola devatenáctá

Ráno vneslo do mého celkového výhledu do života značnou změnu a zjasnilo jej takovou měrou, že mi stěží připadal týž. Největší tíha, která mi ležela na srdci, bylo pomýšlení, že mne ode dne odjezdu dělí ještě šest dní; nemohl jsem se totiž zbavit obav, že se mezitím třeba s Londýnem něco stane, a až tam dojedu, že možná bude buď z valné části v sutinách, nebo dočista tentam.

Joe i Biddy jevíli velký zájem a byli velmi milí, když jsem mluvil o našem brzkém rozloučení; sami se o něm však zmiňovali jen tehdy, když jsem tak učinil já. Po snídani přinesl Joe z prádelníku v parádním pokoji mou učební smlouvu a hodili jsme ji do ohně a já cítil, že jsem volný. Se srdcem omámeným vší novotou mého propuštění na svobodu jsem šel s Joem do kostela a myslel jsem si, že by farář možná nečetl to místo o bohatci a království nebeském, kdyby všechno tohle věděl.

Po našem časném obědě jsem si vyšel sám na procházku s úmyslem jedním rázem skoncovat s blaty a mít je provždy z krku. Když jsem šel kolem kostela, cítil jsem (jako jsem cítil už ráno při bohoslužbě) povznesenou soustrast s ubohými tvory, kterým je souzeno po celý dlouhý život neděli co neděli tam chodit a nakonec bez povšimnutí ležet mezi těmi nízkými zelenými kopečky. Sliboval jsem si, že jednoho dne pro ně něco udělám, a v hrubých rysech jsem osnoval plán, jak každého ve vsi počastuji k obědu hovězí pečení, švestkovým pudíngem, žejdlíkem piva a vědrem blahosklonnosti.

Přemýšlel-li jsem dříve s pocitem do jisté míry příbuzným studu často o svém společenství s uprchlíkem, kterého jsem kdysi viděl belhat se mezi těmi hroby, jaké byly moje myšlenky tuto neděli, když mi hřbitov připomněl onoho rozedraného a promrzlého

nešťastníka s jeho zrádným trestaneckým poutem a cejchem. Útěchou mi bylo, že se to stalo už velmi dávno a že ho nepochybně deportovali bůhvíkam daleko a že je pro mne prostě mrtvý, a co já vím, ke všemu možná i mrtvý doopravdy.

Už žádné proláklé mokřiny, už žádné hráze a stavidla, už žádný takový dobytek na pastvě – ačkoli mi připadalo, že se při vší své tuposti nyní chová i tváří uctivěji a ohlíží se jen proto, aby se mohl co nejdéle vynadívat na člověka, který má takové nadějně vyhlídky –, sbohem, vy jednotvární druhové mého dětství, ode dneška kráčím vstříc Londýnu a vznešenosti, nikoli obyčejné kovářské dřině a vám! Tak jásavě jsem došel až na starou baterii a tam jsem si lehl a uvažoval o otázce, má-li slečna Havishamová v úmyslu, abych si vzal Estellu, a vtom jsem usnul.

Když jsem se probudil, k svému velkému překvapení jsem vedle sebe spatřil sedět Joea. Pokuřoval dýmku, a jakmile jsem otevřel oči, s veselým úsměvem mě pozdravil a řekl:

„Anžto to je jako naposled, Pipe, tak jsem si myslel, že přijdu za tebou.“

„A já, Joe, jsem moc rád, žes přišel.“

„Děkuju ti, Pipe.“

„Můžeš být jistý, milý Joe,“ pokračoval jsem, když jsme si stiskli ruku, „že na tebe nikdy nezapomenu.“

„Ne, ne, Pipe!“ odpověděl Joe povzbudivým tónem. „Tím si jistý jsem. Jak jinak, chlapče zlatá! Jemine, přece jenom stačilo, aby si to člověk pořádně srovnal v hlavě, aby o tom měl jistotu. Ale srovnat si to pořádně v hlavě, to zabralo krapet času, když ta změna přišla tak kromobyčej kách, ne?“

Nějak se mi valně nelíbilo, že Joe si je se mnou tak náramně jistý. Byl bych raději viděl, aby byl projevil nějaké pohnutí nebo třeba řekl: „To ti slouží ke cti, Pipe,“ nebo něco v tom smyslu. Proto jsem k prvnímu bodu Joeových vývodů nepoznamenal nic a k druhému jsem pouze podotkl, že ta novina přišla vskutku nečekaně, ale že

jsem odjakživa chtěl být pánem a často a často jsem uvažoval, co bych dělal, kdybych jím byl.

„Ale jdi, doopravdy?“ žasl Joe. „Napodiv!“

„Dnes je škoda, Joe,“ řekl jsem, „žes to nepřivedl trošku dál, když jsme se tady učívali, nemyslíš?“

„Inu, ani nevím,“ odpověděl Joe. „Když já jsem tak ukrutně hloupý! Mistrem jsem jenom v tom řemesle. Bylo vždycky škoda, že jsem tak ukrutně hloupý; ale není o nic větší škoda dnes, než jaká to byla – řekněme před rokem, nemyslíš?“

Měl jsem při své řeči na mysli, že až se jednou ujmu svého dědictví a budu mít možnost pro Joea něco udělat, že by bylo mnohem vhodnější, kdyby měl pro přechod do vyššího stavu přiměřenější vzdělání. Ale smysl mých slov se tak dokonale vymykal jeho chápání, že jsem považoval za lepší promluvit si o tom napřed s Biddy.

Proto když jsme došli domů a vypili čaj, vzal jsem Biddy do naší zahrádky podél postranní cesty a tam jsem úvodem, abych jí pozdvihl náladu, jen tak povšechně prohodil, že na ni nikdy nezapomenu, a potom jsem jí řekl, že bych ji rád požádal o laskavost.

„A to je, Biddy,“ začal jsem, „abys neopomenula jedinou příležitost, jak bys Joeovi pomohla trošku výš.“

„Jak to, pomohla mu výš?“ zeptala se Biddy s pohledem trochu jako utkvělým.

„Nu! Joe je milý, zlatý člověk – po pravdě myslím, že to je nejmiřejší člověk pod sluncem –, ale v některých věcech je dost pozadu. Například, Biddy, ve vědomostech a způsobech.“

Ačkoli jsem se díval na Biddy, když jsem mluvil, a třebaže otevřela velmi zešíroka oči, když jsem domluvil, nepodívala se na mne.

„Hm, jeho způsoby! Jsou tedy jeho způsoby nevhodné?“ zeptala se Biddy a uškubla list černého rybízu.

„Má drahá Biddy, jsou docela vhodné tady –“

„Hm! Tady docela vhodné jsou?“ přerušila mě Biddy s pohledem pozorně upřeným na list ve své ruce.

„Vyslechni mě do konce, ale kdybych měl Joea převést do vyšší společnosti, jak doufám, že učiním, až se plně ujmu svého majetku, pak by mu sotva dělaly čest.“

„A nemyslíš, že Joe to ví?“ namítla Biddy.

To byla otázka tak pobuřující (protože mě jaktěživo nenapadla, ani v nejvzdálenějším snu), že jsem uštěpačně odsekl:

„Jak to myslíš, Biddy?“

Biddy napřed rozemnula v dlaních list na kousíčky – a vůně keře černého rybízu mi od té doby vždycky připomínala onen večer v zahrádce při postranní cestě – a potom řekla:

„Nikdy jsi nepomyslel na to, že má svou hrdost?“

„Hrdost?“ opakoval jsem s opovržlivým úsměvem.

„Hm! Hrdosti je povícero druhů,“ pravila Biddy a dívala se mi teď plně do očí a vrtěla přitom hlavou, „není každá hrdost stejná –“

„Ne? Proč se zarážíš?“ pobídl jsem ji.

„Není každá stejná,“ pokračovala Biddy. „Je třeba tuze hrdý, aby se nechal od kohokoli odvést z postavení, které je schopný zastávat a které zastává dobře a se ctí. Abych ti řekla pravdu, myslím, že tuhle hrdost má, i když to zní jako smělost ode mne, něco takového říkat, protože ty ho musíš znát daleko líp než já.“

„Podívej, Biddy,“ řekl jsem, „že tohle u tebe vidím, to mi je moc líto. Nečekal jsem, že to u tebe uvidím. Jsi závistivá, Biddy, a nepřehráš. Je ti proti mysli, že mě potkalo štěstí, a nedovedeš se ubránit, abys to nedala najevo.“

„Jestli máš to srdce něco takového si myslet,“ odvětila Biddy, „pak si tak mluv. Mluv si tak, pořád a pořád, jestli máš to srdce něco takového si myslet.“

„Jestli ty máš to srdce taková být, to chceš říci, Biddy,“ řekl jsem ctnostným a povýšeným tónem, „nesvaluj to na mne. Je mi moc líto, že to u tebe vidím, a je to – je to špatná stránka lidské povahy. Opravdu jsem měl v úmyslu tě požádat, abys nepromarnila ani jedinou příležitost, jaká se ti jen naskytne, až budu pryč, a využila

jí k povzdělání našeho milého Joea. Ale po tomhle už nežádám nic. Je mi to nesmírně líto, Biddy, že tohle u tebe vidím," opakoval jsem. „Je to – je to špatná stránka lidské povahy.“

„Ať už mě hubuješ, nebo chválíš," odpověděla chudák Biddy, „můžeš se stejně spolehnout, že tady se v každém čase vynasnažím udělat všechno, co je v mých silách. A ať si o mně odnášíš jakékoli mínění, nic to na mých vzpomínkách na tebe nezmění. Ale ani velký pán by neměl být nespravedlivý," dodala Biddy a odvrátila hlavu.

Znovu jsem podrážděně opakoval, že to je špatná stránka lidské povahy (jak jsem se od té doby přesvědčil, mohu se domnívat, že v tomto úsudku, nehledě k jeho uplatnění, jsem se nemýlil), a vykročil jsem po pěšině pryč od Biddy, a Biddy zašla do domu, a já vyšel zahradními vrátky ven a sklíčeně se procházel až do večere – opět s pocitem velkého smutku a podivení, že tato druhá noc mého báječného štěstí asi bude stejně tesklivá a neutěšená jako ta první.

Ale ráno znovu rozjasnilo můj výhled a já zahrnul svou milostivostí i Biddy a přestali jsme o té věci mluvit. Oblékl jsem se do nejlepších šatů, jaké jsem měl, a šel jsem do města tak časně, jak jsem jen mohl doufat, že najdu krámy otevřené, a předstoupil jsem před tvář pana Trabba, krejčího, který seděl v pokoji za krámem u snídaně a nepokládal mě za hodna, aby vyšel ven ke mně, nýbrž si mě zavolal k sobě.

„A hled'me!" pronesl pan Trabb s kamarádkou důvěrností. „Jápak se máme a čím můžeme posloužit?“

Pan Trabb už rozkrojil své tři teplé žemle na dvojité peřinky a cpal právě mezi podušky máslo a to pak přikrýval. Byl to blahobytný starý mládenec a jeho otevřené okno se dívalo na blahobytnou zahrádku a štěpnici a v pokoji byla blahobytná železná pokladna, zapuštěná do zdi vedle krbu, a já nepochyboval, že v ní jsou v měšcích uloženy hromady jeho blahobytu.

„Pane Trabbo," začal jsem, „je mi nepříjemné, že se o tom musím zmiňovat, protože to vypadá jako vychloubání –, ale přišel jsem k pěknému majetku.“

S panem Trabbem se udála změna. Zapomněl na máslo v peřínkách, zdvihl se z pelesti, utřel si prsty do ubrusu a zvolal: „Propánakrále!“

„Jedu k svému poručníkovi do Londýna,“ pokračoval jsem a vytáhl jsem z kapsy nedbale několik zlatáků a zadíval jsem se na ně, „a potřeboval bych na tu cestu elegantní oblek. Rád bych ho zaplatil,“ dodal jsem – napadlo mi, že jinak by třebas jenom předstíral, že ho ušije, „předem v hotovosti.“

„Můj vzácný pane,“ pravil pan Trabb, uctivě se poklonil celým trupem, rozhodil zešíroka ruce a dovolil si dotknout se vnější strany obou mých loktů, „neurážejte mě tím, že o tom vůbec mluvíte. Smím se odvážit projevít vám své blahopřání? Prokázal byste mi tu laskavost a ráčil se odebrat do krámu?“

Učedník pana Trabba byl nejdrzejší kluk v celém našem kraji. Když jsem prve vstoupil, zametal právě krám a osladil si práci tím, že mi metl prach přes nohy. Zametal ještě stále, když jsem s panem Trabbem přešel z pokoje do krámu, a otloukal koště o všechny možné rohy a překážky, aby vyjádřil (jak jsem tomu rozuměl já), že je roven každému kováři, ať živému nebo mrtvému.

„Přestaň s tím virvárem,“ okřikl ho pan Trabb s největší přísností, „nebo ti urazím hlavu. Prokažte mi tu laskavost a račte se posadit, pane. Tohle například,“ řekl pan Trabb, sundal stůčku sukna a rozvinul ji plavně po pultě do vln, aby mohl dospod podstrčit ruku a ukázat mi lesk, „je náramně líbivý kousek. Mohu ho pro váš účel vřele doporučit, pane, protože je to zboží extra prima. Ale předvedu vám ještě jiné druhy. Hej, ty tam, podej sem číslo čtyři!“ (To na učedníka a s hrozivě zamračeným pohledem, poněvadž předvídal nebezpečí, že ten darebák o mne balíkem zavadí nebo si dovolí nějakou jinou důvěrnost.)

Pan Trabb nespustil přísný pohled z učedníka, dokud ten nesložil číslo čtyři na pult a nebyl zase v bezpečné vzdálenosti. Potom mu poručil, aby přinesl číslo pět a číslo osm. „A ať mi tady neprovádíš

žádné ty svoje klukoviny, darebáku jeden ničemná,“ řekl pan Trabb, „nebo toho budeš do nejdelší smrti litovat!“

Potom se pan Trabb sklonil nad číslem čtyři a s jakousi uctivou důvěrností mi je doporučoval jako lehkou látku pro letní nošení, jako látku velmi v módě u šlechty a panstva, jako látku, na kterou mu bude povždy ctí pomyslet, že ji nosil význačný spoluměšťan (smí-li si dovolit mě pokládat za spoluměšťana).

„Tak neseš tu pětku a osmičku, ty rošťáku,“ rozkřikl se potom pan Trabb na učedníka, „nebo tě mám vykopnout z krámu a přinést si to sám?“

Se znaleckou pomocí páně Trabbova úsudku jsem si konečně látku na šaty vybral a znovu jsem vešel do pokoje, aby mi vzal míru. Pan Trabb sice mou míru už měl a byl s ní až dosud úplně spokojený, ale nyní omluvným tónem prohlašoval, že „to za stávajících okolností nestačí, pane – naprosto nestačí!“ Proto mě pan Trabb v pokoji proměřoval a propočítával, jako bych já byl nějaký pozemek a on nej kvalifikovanější geometr, a dával si se mnou tak úžasnou práci, až jsem měl pocit, že mu žádné šaty na světě nemohou tu námahu vynahradit. Když byl konečně hotov a zavázal se, že ve čtvrtek večer pošle celý oblek k panu Pumblechookovi, již s rukou na klíče u pokoje pravil: „Vím, pane, že se od londýnských pánů zpravidla nedá očekávat, že budou zadávat práci venkovským řemeslníkům, ale kdybyste mi jako spoluměšťan občas poskytl příležitost, nesmírně bych si toho vážil. Poroučím se, pane, mnohokrát děkuji. – Dveře.“

Poslední slovo štkl na učedníka, který neměl nejmenší ponětí, co to znamená. Ale viděl jsem ho, jak se zhroutil, když mě jeho pán s mnutím rukou vypoklonkoval ze dveří, a moje první pádná zkušenost s úžasnou mocí peněz byla, že morálně položila na lopatky Trabbova učedníka.

Po této pamětihodné události jsem zašel ke kloboučníkovi a k ševci a k obchodníkovi s prádlem a připadal jsem si tak trochu jako pejsek matky Hubbartové, jehož výbava si vyžádala služeb

tolika řemesel. Zastavil jsem se také v dostavníkové pokladně a koupil si místo na sobotu na sedm hodin ráno. Všude nebylo zapotřebí vysvětlovat, že jsem přišel k pěknému majetku; ale kdykoli jsem něco v tom smyslu naznačil, vždycky to mělo za následek, že obsluhující obchodník přestal rozptylovat svou pozornost obrazem Hlavní třídy ve výkladní skříni a soustředil všechny své myšlenky na mne. Jakmile jsem si objednal všechno, co jsem potřeboval, zaměřil jsem kroky k Pumblechookovu krámu, a když jsem měl obchodní místnosti jmenovaného pána na dohled, spatřil jsem ho stát ve dveřích.

Čekal na mne s velkou netrpělivostí. Od časného rána byl s kočárkem venku a stavěl se také v kovárně a tam se tu novinu dověděl. Přichystal mi v barnwellovském pokoji svačinu a také on poručil svému příručím, aby „uhnul z cesty“, když má ctěná osoba procházela dveřmi.

„Můj drahý příteli,“ řekl pan Pumblechook a vzal mě za obě ruce, když jsme on a já a svačina byli sami, „blahopřeji vám k vašemu štěstí. Moc zasloužené, moc zasloužené!“

Takto přistoupil rovnou k věci a já to pokládal za rozumný způsob vyjadřování.

„Pomyslím-li,“ pokračoval pan Pumblechook, když na mne chvíli funěl obdivem, „že právě já byl náhodou skromným nástrojem, který vedl až k tomuhle, je to pro mne skvělou odměnou!“

Snažně jsem pana Pumblechooka žádal, aby měl na paměti, že se o té věci nesmí nikdy mluvit, ani na ni narážet.

„Můj drahý mladý příteli,“ rozplýval se pan Pumblechook, „jestli mi dovolíte, abych vám tak říkal –“

Zamumlal jsem „jistěže“ a pan Pumblechook mě znovu uchopil za obě ruce a sdělil své vestě pohyb, který dělal dojem pohnutí, ač byl hodně nízko. „Můj drahý mladý příteli, spolehněte se, že ve vaší nepřítomnosti udělám ze své strany všecičko, abych tu nutnost vštípil do paměti Josefovi. – Josefovi!“ vydechl pan Pumblechook tónem

soustrastného zaklínání. „Josefovi!! Josefovi!!!“ Potom potřásl hlavou a poklepal si na čelo, aby vyjádřil svou vědomost o Josefově slabosti.

„Ale můj drahý mladý příteli,“ pokračoval pan Pumblehook, „jistě musíte mít hlad, musíte být unavený. Posad'te se. Tady je kuřátko, přinesené vedle od Kance, tady je jazyk, přinesený vedle od Kance, tady je pár maličností, přinesených vedle od Kance, a doufám, že jimi snad nepohrdnete. Leč,“ zvolal pan Pumblehook a vstal ihned vzápětí po tom, jak se posadil, „leč zřím před sebou vskutku toho, co jsem si s ním v dobách jeho blaženého dětství tolik nahrál? A smím – *smím* –?“

Toto „smím“ znamenalo, smí-li mi potřást rukou. Svolil jsem a pan Pumblehook sálal vřelostí a potom se opět posadil.

„Tady je víno,“ pravil pan Pumblehook. „Napijme se na poděkovanou štěstěně a kéž si své miláčky vybírá vždycky stejně uvážlivě! A přece jenom nemůžu,“ řekl pan Pumblehook a opět vstal, „před sebou zřít toho – a zároveň připít tomu –, abych znovu nevyjádřil – smím – *smím* –?“

Odpověděl jsem, že smí, a tak mi znovu potřásl rukou a vyprázdnil svou sklenici a obrátil ji dnem vzhůru. Učinil jsem totéž; a kdybych býval já před napitím obrátil sebe a stál nohama vzhůru, nemohlo mi to víno vlézt do hlavy rychleji.

Pan Pumblehook mi naservíroval nejlepší kousek kuřete a nejlepší plátek jazyka (tentokrát už žádné ty vedlejší zahanbující partie vepřového) a o sebe se, poměrně vzato, nestaral vůbec. „Ó, ty drůbež, drůbež!“ oslovil pan Pumblehook kuře na míse. „Jistě tě nenapadlo, když jsi ještě byla malé holátko, co ti osud chystá. Jistě tě nenapadlo, že jednou budeš obcerstvením, podaným pod touhle skrovnou střechou někomu tak – Nazvěte to slabostí, chcete-li,“ pravil pan Pumblehook a opět vstal, „ale smím? Smím –?“

Začalo už být zbytečné opakovat formulku, že smí, a proto tak učinil ihned. Ale jak se mu to podařilo opakovat a nezranit se přitom o můj nůž, to věru nevím.

„A co vaše sestra,“ pokračoval opět, když se chvíli vytrvale krmil, „co měla tu čest vychovat vás vlastníma rukama! To je smutný obrázek, když jeden pomyslí, že dnes už není schopná plně tu čest chápat. Sm...“

Viděl jsem, že se zase na mne hodlá vrhnout, a zarazil jsem ho.

„Napijme se na její zdraví,“ navrhl jsem.

„Ach,“ zvolal pan Pumblechook a opřel se zády o lenoch židle, načisto zemdlelý obdivem, „takhle se právě poznávají, pane!“ (Nevím, kdo byl ten „pán“, ale určitě jsem to nebyl já a nikdo třetí s námi nebyl.) „Takhle se právě poznávají šlechtění lidé, pane! Vždycky odpouštějící a vždycky vlídní. Obyčejnému člověku,“ řekl patolízalský Pumblechook, chvatně postavil nenačatou sklenici a znovu vstal, „obyčejnému člověku by se to mohlo zdát opakováním – ale *smím* –?“

Když udělal, co chtěl, opět se posadil a připil mé sestře. „Nikdy nebudme k chybám její povahy slepí,“ pravil pan Pumblechook, „ale musíme doufat, že to myslela dobře.“

Asi tou dobou jsem začal pozorovat, že rudne v obličeji; pokud jde o mne, měl jsem pocit, že nejsem nic než obličej, prosáklý vínem a palčivě rozpálený.

Oznámil jsem panu Pumblechookovi, že jsem dal své nové šaty poslat k němu, a on se rozplýval nadšením, jaké to je pro něho ode mne vyznamenání. Vysvětlil jsem mu důvod, proč se chci uvarovat okukování ve vesnici, a on to vychvaloval do nebes. Nadhodil, že nikdo jiný kromě něho není hoden mé důvěry a – zkrátka, smí? Potom se mne něžně vyptával, pamatuji-li se na naše chlapecké hraní s počty, a jak jsme spolu šli stvrzovat mou učební smlouvu a jak byl ve skutečnosti mým nejmilejším oblíbencem a vyvoleným přítelem. I kdybych byl vypil desetkrát tolik sklenic vína, než kolik jsem jich vskutku vypil, bych bych ještě stále věděl, že v takovém poměru jsme k sobě navzájem jaktěživo nebyli, a z hloubi duše bych byl takovou myšlenku zavrhl. Ale přes to všechno, vzpomínám si,

jsem cítil přesvědčení, že jsem se v něm silně mýlil a že to je rozumný, praktický, dobrosrdečný chlapík.

Ponenáhlu ve mne začal skládat tak velkou důvěru, že mne žádal o radu stran svých obchodních záležitostí. Uvedl, že se naskýtá příležitost k velké fázi a vytvoření monopolu obchodu s obilím a semeny právě v tomto objektu, kdyby se ovšem rozšířil, a to je příležitost, jaká se do té doby nenaskytla ani v té končině, ani v žádné jiné. Podle jeho soudu nechybí k získání obrovského bohatství nic jiného než víc kapitálu. Tak zní ta dvě slůvka, víc kapitálu. Nu, a jemu (Pumblechookovi) se zdá, že kdyby se ten kapitál do podniku vložil, a to prostřednictvím nějakého tichého společníka, pane, – kterýžto tichý společník by neměl na práci nic jiného než si sem přijít, osobně nebo v zastoupení, kdykoli by si přál, a přezkoumat účetní knihy – a dvakrát do roka si přijít a odnést si v kapse zisk ve výši až padesáti procent –, nu, jemu se zdá, že to by mohla být vhodná příležitost pro mladého pána, který má nejen jiskru, ale i majetek, příležitost jistě hodná jeho pozornosti. Ale co tomu říkám já? Má velkou důvěru v moje mínění, nuže, co tomu říkám já? Vyslovil jsem své mínění: „Počkejte chvíli!“ Mnohoznačnost a zároveň i jednoznačnost tohoto názoru učinily na něj tak mocný dojem, že se mne už víc neptal, smí-li mi potřást rukou, nýbrž řekl, že opravdu musí – a také tak učinil.

Vypili jsme všechno víno a pan Pumblechook se znovu a znovu slavnostně zaříkal, že bude Josefa držet na výši (nevím v čem) a že mi bude prokazovat vydatné a trvalé služby (nevím jak). Rovněž poprvé v mém životě – a rozhodně až potom, co dokázal své tajemství tak zázračně dobře skrývat – mě obeznámil s tím, že o mně vřdycky říkal: „Tenhle hoch, to není žádný obyčejný hoch, a dejte na mne, jeho osud nebude žádný obyčejný osud.“ Se slzavým úsměvem povídal, že to je zvláštní, na to teď pomyslet, a já mu přisvědčil. Když jsem konečně vyšel ven na vzduch, matně jsem vnímal, že v chování slunečního světla je cosi nezvyklého, a potom jsem shledal, že jsem

se jako v polospánku dostal až k mýtu, aniž jsem si čehokoli na cestě vůbec všiml.

Tam mě vyburcoval hlas pana Pumblechooka, který na mne volal. Byl notný kus za mnou a v sluncem zalité ulici mě důtklivými posunky vyzýval, abych se zastavil. Zůstal jsem stát a on, celý udýchaný, mě dohonil.

„Ne, můj drahý příteli,“ pravil, když zase popadl dech a mohl promluvit. „Pokud to je v mé moci, tak ne! Dnešní setkání se nesmí jen tak zhola rozplynout bez oné laskavosti z vaší strany. – Co váš starý přítel a příznivec, smím? *Smím?*“

Potřásli jsme si rukou přinejmenším posté a Pumblehook s náramným rozhořčením okřikl jakéhosi mladého vozku, aby se mi vyhnul. Potom mi požehnal a stál a mával rukou, dokud jsem nezmizel v ohybu silnice, a já potom zabočil do pole, lehl si pod keř a důkladně se prospal, dříve než jsem pokračoval v cestě k domovu.

Na cestu do Londýna mě čekalo s sebou vzít jen maličko zavazadel, neboť málo z toho mála, co jsem měl, se hodilo k mému novému postavení. Ale pustil jsem se do balení ještě ten den odpoledne a v domněnání, že nesmím ztratit ani okamžik, jsem ztřeštěně zabalil i věci, o nichž jsem věděl, že je příští ráno budu potřebovat.

Tak uplynulo úterý, středa i čtvrtek a v pátek jsem šel k panu Pumblehookovi, abych se oblékl do nových šatů a vykonal návštěvu slečně Havishamové. Ke strojení jsem měl k dispozici páně Pumblehookův soukromý pokoj, zvlášť pro tu událost vydekorovaný čistými ručníky. Oblek pro mne samozřejmě byl spíš zklamáním. Pravděpodobně každý nový a dychtivě očekávaný oděv, jaký si kdo vzal na sebe od těch dob, kdy se šaty začaly nosit, v něčem trošičku nesplnil očekávání svého majitele. Ale když jsem pak měl svůj nový oblek asi tak půl hodiny na sobě a když jsem v marné snaze vidět si v páně Pumblehookově velmi malinkém zrcadle na nohy vyzkoušel nekonečné množství pozic, zdálo se mi, že mi už padne lépe. Protože se v jednom sousedním městě, asi deset mil vzdáleném,

toho rána konal trh, nebyl pan Pumblechook doma. Neřekl jsem mu, kdy přesně hodlám odjet, a nebylo pravděpodobné, že si s ním budu muset před odchodem znovu potřást rukou. To všechno tedy bylo, jak být mělo, a já vyšel ve svém novém úboru ven; hrozně jsem se přitom styděl, že musím projít kolem příručního, a přese všechno jsem měl podezření, že mi ten ústroj nesvědčí, asi podobně jako Joeovi jeho sváteční roucho.

Oklikou přes všechny zadní uličky jsem došel k domu slečny Havishamové a zatahal nemotorně za zvonec, protože mi překážely tuhé dlouhé prsty mých rukavic. K vratům přišla Sára Pocketová a přímo se zapotácela, když mě spatřila tak změněného; rovněž hnědá barva jejího obličeje, svraštělého jako skořápka vlašského ořechu, přešla v zelenou a žlutou.

„Ty?“ podivila se. „Ty? Dobrotivý bože! Co chceš?“

„Odjíždím do Londýna, slečno Pocketová,“ odpověděl jsem, „a rád bych dal sbohem slečně Havishamové.“

Nečekali mě, proto mě nechala zamčeného na dvoře a sama se šla zeptat, smí-li mě vést dál. Po velmi kratičké chvíli se vrátila, vzala mě s sebou nahoru a celou cestu mě provrtávala očima.

Slečna Havishamová zrovna konala zdravotní procházku po pokoji, kde stála dlouhá prostřená tabule, a podpírala se o svou zahnutou berličku. V pokoji hořela stejná světla jako kdysi, a jakmile zaslechla Sáru vstupovat, slečna Havishamová se zastavila a otočila. V tu chvíli stála právě proti zpráchnivělému svatebnímu dortu.

„Neodcházej, Sáro,“ pravila. „Nu, Pipe?“

„Odjíždím zítra do Londýna, slečno Havishamová,“ dával jsem si nesmírný pozor, co mluvím, „a myslel jsem si, že mi laskavě nebudete zazlívát, když se s vámi přijdu rozloučit.“

„Parádníček jedna radost, Pipe,“ řekla a přejížděla berličkou lehce kolem obrysu mé postavy, jako by mě, co kmotřička víla, která mě proměnila, oblažovala konečným darem.

„K takovému štěstí jsem přišel, slečno Havishamová, od té doby, co jsem vás naposledy viděl,“ šeptal jsem. „A jsem za to z té duše vděčný, slečno Havishamová!“

„Vím, vím!“ přikývla a s potěšením se dívala na zmatenou a závistivou Sáru. „Mluvila jsem s panem Jaggersem. Já o tom už slyšela, Pipe. Tak ty jedeš zítra?“

„Ano, slečno Havishamová.“

„A adoptovala tě nějaká bohatá osoba?“

„Ano, slečno Havishamová.“

„Neznámého jména?“

„Ano, slečno Havishamová.“

„A pana Jaggerse ustanovila tvým poručníkem?“

„Ano, slečno Havishamová.“

Přímo se na těch otázkách a odpovědích pásala, tak pronikavě se kochala žárlivým zděšením Sáry Pocketové. „Nuže,“ pokračovala, „máš před sebou slibnou životní dráhu. Buď hodný – zaslouž si to – a drž se pokynů pana Jaggerse.“ Podívala se na mne a podívala se na Sáru, a Sářin obličej vyloudil z její ostražitě tváře krutý úsměv. „Sbohem, Pipe! – ponecháš si přece navždycky jméno Pip, však víš.“

„Ano, slečno Havishamová.“

„Sbohem, Pipe!“

Natáhla ke mně ruku a já poklekl na jedno koleno a přitiskl ji ke rtům. Neuvažoval jsem předem, jak se s ní rozloučím; v tom okamžiku mi připadlo úplně přirozené učinit tohle. S vítězoslávou ve svých příšerných očích se zadívala na Sáru Pocketovou a tak jsem zanechal svou kmotřičku vílu, podepřenou oběma rukama o berlíčku, stát uprostřed mdle osvětleného pokoje vedle zpuchřelého svatebního dortu, opředeného pavučinami.

Sára Pocketová mě odváděla dolů, jako kdybych byl nějaký duch, kterého je nutno vyprovodit ze dveří. Nemohla se z ohromení nad mým zevnějškem zotavit a byla zmatená v nejvyšší míře. Řekl jsem: „Sbohem, slečno Pocketová!“, ale ona jenom poulila oči, a jak se

zdálo, neměla smysly dost pohromadě, aby si vůbec uvědomila, že jsem promluvil. Jen jsem měl dům za zády, pospíšil jsem, co jsem mohl, zpátky k Pumblechookovi, svlékl jsem si nové šaty, svázal je do rance a s ním v ruce jsem se vracel domů ve svém starším obleku, a to s pocitem mnohem volnějším, abych řekl pravdu, i když jsem musel nést ten ranec.

A teď tedy těch šest dní, které měly ubíhat tak pomalu, uběhlo rychle a byly tytam a zítřek mi hleděl do tváře pevněji, než jsem mu dokázal hledět v tvář já. Jak se těch šest večerů scvrkalo na pět, na čtyři, na tři, na dva, tím víc a víc jsem si cenil společnost Joea a Biddy. Jim pro radost jsem se v tento poslední večer nastrojil do nových šatů a zůstal jsem v té nádhře sedět, až byl čas jít spát. Na rozloučenou jsme měli teplou večeři, korunovanou nezbytným pečeným kuřetem, a zakončili jsme ji trochou pivního grogu. Všichni jsme byli velmi skleslí a ani seabemíň nás nepovzneslo předstírání, že jsme v dobré náladě.

V pět ráno jsem měl se svým malým kufříkem v ruce opustit naši vesnici a už dříve jsem řekl Joeovi, že si přeji odejít docela sám. Obávám se – bolestně obávám – že ten úmysl u mne vznikl z vědomí, jaký příkrý rozdíl by byl mezi mnou a Joem, kdybychom šli k dostavníku společně. Namlouval jsem si, že na tom uspořádání nelpí ani chlup takové hany; když jsem však v tento poslední večer došel nahoru do své komůrky, chtě nechtě jsem si musel přiznat, že by se to tak provést dalo, a pocítil jsem nutkání seběhnout ještě dolů a poprosit Joea, aby ráno šel se mnou. Ale neudělal jsem to.

Celou noc mi rušily spánek dostavníky, které jezdily nesprávným směrem všude jinam, jen ne do Londýna, a mezi postraňky měly hned psy, hned kočky, hned prasata, hned lidi – nikdy koně. Fantastické cestovní nezdary mě zaměstnávaly až do prvního jitřního rozbřesku, kdy se rozezpívali ptáci. Tu jsem vstal a napůl jsem se oblékl a posadil se k oknu, abych se z něho ještě naposledy rozhlédl, a jak jsem se rozhlížel, usnul jsem.

Biddy byla tak časně na nohou, aby mi přichystala snídani, že ačkoli jsem u okna neprospal ani celou hodinu, ucítil jsem kouř kuchyňského ohně, když jsem prudce vyskočil se strašlivou představou, že už musí být pozdě odpoledne. Ale ještě dlouho a dlouho po tom, co jsem zaslechl cinkot čajových šálků a byl již úplně připravený, jsem se nemohl odhodlat sejít dolů. Nakonec jsem zůstal nahoře, znovu a znovu jsem odmykal svůj malý kufřík a rozpínal přezky a zase ho zamykal a zapínal, až na mne Biddy zavolala, že přijdu pozdě.

Byla to uspěchaná snídane a docela bez chuti. Vstal jsem od jídla a s jistou řízností, jako by mě to bylo napadlo teprve právě v tu chvíli, jsem řekl: „Nu, myslím, že už musím jít!“ a pak jsem políbil sestru, která se smála a kývala hlavou a třásla se ve své obvyklé lenošce, a políbil jsem Biddy a objal jsem oběma rukama Joea kolem krku. Potom jsem popadl kufřík a vyšel ven. Naposledy jsem je viděl, když jsem po chvíli za sebou zaslechl nějaký šum, a tu jsem se ohlédl a viděl Joea, jak za mnou hází starý střevíc a jak Biddy za mnou hází druhý. Zůstal jsem stát, zamával jsem kloboukem a milý dobrý Joe zamával nad hlavou svou silnou pravicí a chraptivě zavolal „Hurá!“ a Biddy si schovala obličej do zástěry.

Odcházel jsem rázným krokem, myslel si, že se mi jde lehčeji, než jsem předpokládal, a uvažoval jsem, že to by se vůbec nehodilo, nechat si před očima celé Hlavní třídy za dostavníkem hodit starý střevíc. Hvízdal jsem si a nic jsem si z odchodu nedělal. Ale ves byla velmi pokojná a tichá a lehounké ranní mlhy se velebně vznášely, jako by mi chtěly ukázat svět, a já tu býval tak nezkušený a maličký a všechno tam přede mnou bylo tak neznámé a veliké, že jsem s hlubokým povzdechem a vzlykem najednou propukl v pláč. Bylo to u ukazatele cesty na konci vesnice a já na něj položil ruku a řekl jsem: „Sbohem, ty můj drahý, předrahý příteli!“

Ví bůh, že se nikdy nemusíme stydět za slzy, neboť to je déšť na oslepující prach země, který pokrývá naše tvrdá srdce. Bylo mi líp

než předtím, když jsem se vyplakal, cítil jsem víc lítosti, víc jsem si uvědomoval svůj nevděk, měl jsem v sobě víc něžnosti. Kdybych se byl rozplakal dřív, byl bych tu chvíli měl Joea po boku.

Tyto slzy a to, že mi během té tiché cesty vytryskly znovu, mě tak udeptalo, že když jsem seděl na dostavníku a ten už měl město za sebou, s bolavým srdcem jsem se rozmýšlel, nemám-li vystoupit, až budeme měnit příprěž, a pěšky se vrátit a strávit doma ještě jeden večer a líp se rozloučit. Přepřáhli jsme a já dosud nedospěl k rozhodnutí a stále jsem se utěšoval myšlenkou, že by se ještě pořád dalo docela dobře vystoupit a jít zpátky, až budeme přepřahat příště. A mezitímco jsem se zabýval těmito úvahami, moje fantazie mi vykreslila v člověku, který přicházel po silnici proti nám, přesnou podobu Joeovu a srdce se mi prudce rozbušilo. – Jako by bylo vůbec možné, aby tu byl!

Přepřáhli jsme znovu a ještě znovu a pak už bylo tuze pozdě a tuze daleko, abych mohl jít zpátky, a jel jsem tedy dál. A zatím se už velebně vznesla všechna ranní mlha a širý svět ležel přede mnou.

TOTO JE KONEC
PRVNÍHO ÚDOBÍ
PIPOVÝCH VYHLÍDEK.

Kapitola dvacátá

Cesta z našeho města do metropole trvala asi pět hodin. Bylo něco málo po poledni, když se čtyřspřežní dostavník, který mě vezl jako pasažéra, dostal do spleti dopravy, rozhemžené kolem Zkřížených klíčů ve Woodstreet u Cheapside v Londýně.

My Britové jsme tenkrát byli obzvlášť pevně zajedno v tom, že je velezrádné pochybovat, že máme všechno nejlepší a jsme ze všech nejlepší; jinak, ačkoli mě nesmírnost Londýna děsila, bych myslím třeba byl docela malinko pochyboval, není-li Londýn vlastně notně šeredný, křivolaký, stěsnaný a špinavý.

Pan Jaggery mi podle příslibu adresu vskutku poslal; bylo to v Malé Britské a za jméno ulice na vizitku připsal „hned za Smithfieldem a blízko u stanice dostavníku“. Přesto mě nájemný kočí, který měl na svém umaštěném plášti snad tolik límců, kolik mu bylo let, nacpal do svého fiakru a zatarasil mě uvnitř řinčivou barikádou sklápěcích schůdků tak důkladně, jako kdyby mě hodlal vézt padesát mil daleko. Vylézt na kozlík, který, jak se pamatuji, měl příkrášlený starou, opršlou hráškově zelenou houní, na cáry prožranou od molů, byla pro něho notně zdlouhavá práce. Byla to báječná ekvipáž s šesti velkými šlechtickými korunkami na bocích a s polámanými stupátky a madly, na nichž se vzadu mohlo udržet nevím kolik lokajů, a pod nimi viselo jakési brlení, které mělo samozvaným lokajům zabránit, aby nepodlehli pokušení se svézt.

Měl jsem sotva čas drožky užít a pomyslet si, jak velice se podobá smetišti a zároveň i hadrárně, a podívat se, proč kočí ukládá pytlíky s obrokem dovnitř, když vtom jsem zpozoroval, že se drožkář chystá slézat, jako kdybychom měli tu chvíli zastavit. A tu chvíli jsme také skutečně zastavili, a to v pochmurné ulici před jakousi písárnou s otevřenými dveřmi, na nichž bylo namalováno jméno pana Jaggerse.

„Kolik platím?“ zeptal jsem se drožkáře.

Drožkář odpověděl: „Šilink – leda byste měl chuť něco přidat.“

Samozřejmě jsem řekl, že nemám chuť něco přidávat.

„Pak tedy musí stačit šilink,“ konstatoval drožkář. „Nechci se dostat do maléru. Toho já znám!“ Podmračeně přimhouřil oko na firmu pana Jaggerse a pokývl hlavou.

Když dostal svůj šilink a s postupem času ukončil výstup na kozlík a odjel (což jeho mysli zjevně ulevilo), vešel jsem s kufříkem v ruce do přední písárny a zeptal jsem se, je-li pan Jagers přítomen.

„Není,“ odpověděl mi písař. „Je právě u soudu. Mluvím snad s panem Pipem?“

Potvrdil jsem, že vskutku mluví s panem Pipem.

„Pan Jagers zanechal vzkaz, jestli byste na něj nepočkal v jeho pracovně. Nemohl určit, jak dlouho se asi zdrží, protože má přelíčení. Ale jeho čas je vzácný, a je tedy nasnadě, že se nezdrží déle, než bude muset.“

S těmi slovy otevřel písař dveře a uvedl mě do vnitřního pokoje vzadu. Tam jsme zastihli jednookého pána v manšestrovém obleku s kalhotami po kolena, který si utřel nos o rukáv, když jsme ho vyrušili ze zahloubání do novin.

„Jděte, Miku, a čekejte venku,“ nařídil písař.

Už jsem začal, že doufám, že nevyrušuji – ale písař zatím vystrkal pána ze dveří s tak málo okolků, že jsem nic takového ještě v životě neviděl, a když za ním vyhodil i jeho beranici, nechal mě o samotě.

Pracovnu pana Jaggerse osvětloval pouze světlík a byla to místnost nesmírně neutěšená; světlík, nemožně slátaný jako nějaká potlučená hlava, i poborcené sousední domy vypadaly, jako by se byly nakroutily, aby jím mohly na mne nakukovat. Po pokoji neleželo tolik listin, jak bych byl mohl očekávat, že uvidím; ležely tam však rozličné divné předměty, které bych nebyl očekával, že uvidím – například stará rezavá pistole, meč v pochvě, několik krabic a balíčků zvláštního vzhledu a na polici stály dvě strašlivé bysty

s obličejí prapodivně napuchlými a zkrabacenými kolem nosu. Páně Jaggersovo křeslo s vysokým opěradlem bylo ebenově černé, pobité dokola řádkami mosazných cvočků, a podobalo se rakvi; připadalo mi, že si dovedu představit, jak v něm sedí, opřený zády, a okusuje si před klienty ukazováček. Pokoj byl pouze malý, a jak se zdálo, klienti mívali ve zvyku couvat až ke stěně; neboť zeď, obzvláště proti páně Jaggersovu křeslu, byla ušmouraná od ramen. Vzpomněl jsem si také, že i jednoooký pán se šoural ven těsně kolem zdi, když jsem byl nevinnou příčinou jeho vyhazovu.

Posadil jsem se na klientskou židli, postavenou proti páně Jaggersovu křeslu, a truchlivé ovzduší pokoje mě úplně podmanilo. Připomněl jsem si, že písař má týž výraz, jako by na každého věděl něco v jeho neprospěch, jaký má jeho pán. Přemítal jsem, kolik dalších písařů je asi nahoře, a osobují-li si všichni touž zhoubnou převahu nad svými bližními. Přemítal jsem, jaká je asi historie všeho toho podivného haraburdí v pokoji a jak se tam dostalo. Přemítal jsem, patří-li ty dva napuchlé obličejí k rodině pana Jaggerse, a je-li už tak nešťastný a dva tak ohyzdné příbuzné má, proč je vystavuje na té zaprášené polici zde na odiv, aby se na nich usazovaly saze a mouchy, místo aby si pro ně našel vhodné místo doma. Neměl jsem ovšem dosud zkušenosti s letním dnem v Londýně a je možné, že mou sklíčenou náladu měl na svědomí ten parný zkažený vzduch a prach a písek, který na všem vysoko lpěl. Ale seděl jsem tak v přemítání a čekal v dusném pokoji pana Jaggerse, až jsem už doopravdy nemohl snést ty dvě bysty na polici nad páně Jaggersovým křeslem, a vstal jsem a vyšel ven.

Oznámil jsem písaři, že se půjdu projít chvíli na vzduch, když už musím čekat, a tu mi poradil, abych zahrnul za roh, že tak přijdu do Smithfieldu. Přišel jsem tedy do Smithfieldu; ale to hanebné místo, celé zaneřáděné špínou, mastnotou, krví a pěnou, mi připadalo, že se na mne lepí. Setřásl jsem je proto ze sebe se vši možnou rychlostí tím, že jsem zabočil do ulice, kde jsem spatřil velkou černou kopuli

Svatého Pavla, kterak se proti mně vyhoupla z pozadí za ponurou kamennou budovou, o níž mi jeden chodec pověděl, že to je newgateské vězení. Zamířil jsem podél zdi věznice a viděl jsem, že jízdní dráha je vystlána slámou, aby se tlumil lomoz projíždějících vozidel; z toho i z množství lidí, kteří postávali kolem a byli silně cítit kořalkou a pivem, jsem usoudil, že procesní řízení je v proudu.

Zatímco jsem se tak poohlížel, jeden nevýslovně špinavý a trochu podnapilý sluha spravedlnosti se mne ptal, zda bych nechtěl vejít a vypoalechnout si nějaký ten proces; dal mi přitom na srozuměnou, že za dva a půl šilinku by mi mohl dát přední sedadlo, odkud bych měl plný výhled na lorda nejvyššího soudce v jeho paruce a taláru. Mluvil o té majestátní osobnosti jako o nějaké voskové figuríně v panoptiku a vzápětí mi ho nabídl za sníženou cenu jeden a půl šilinku. Poněvadž jsem s vysvětlením, že mám umluvenou schůzku, nabídku odmítl, byl tak hodný, že mě zavedl do dvora a ukázal mi, kde mají šibenici a také kde se veřejně bičují lidé, a potom mi ukázal Bránu dlužníků, kudy vycházejí provinilci, kteří mají být pověšeni; zajímavost onoho portálu zvýšil ještě tím, že mi prozradil, že „štyry takoví“ vyjdou z oné brány pozítří v osm hodin ráno a budou utraceni v řadě. To bylo strašlivé a vzbudilo to ve mně hnusnou představu o Londýně, tím spíš, že ten principál lorda nejvyššího soudce měl na sobě (počínaje kloboukem až dolů k botám a zase zpátky nahoru včetně kapesníku) plesnivé šaty, které očividně nebyly původně jeho a které, jak jsem si vzal do hlavy, určitě koupil za pakatel od kata. Za těchto okolností jsem měl za to, že za šilink jsem se ho zbavil lacino.

Stavil jsem se v písárně, abych se zeptal, vrátil-li se už pan Jagger, a když jsem zjistil, že ne, vydal jsem se znovu ven na procházku. Tentokrát jsem prošel napřed Malou Britskou a pak jsem zabočil do Bartolomějského Kouta; tam jsem si teprv uvědomil, že kromě mne čekají na pana Jaggerse ještě jiní lidé. V Bartolomějském Koutě se loudavě procházeli dva muži tajemného vzezření, a jak spolu

hovořili, zamyšleně kladli nohy do štěrbin v dlažbě; když kolem mne šli poprvé, jeden z nich pravil druhému, že „jestli se to musí udělat, Jagers to udělá“. Na jednom rohu stál hlouček tří mužů a dvou žen a jedna z nich plakala do špinavého šálu a druhá jí přehodila přes ramena svůj vlastní šál a přitom ji konejšila slovy: „Hájí ho Jagers, Melie, a co bys mohla chtít víc?“ Stál tam židáček s reza-týma očima, jenž přišel do Kouta, když jsem se já tam už potuloval, ve společnosti druhého židáčka, kterého potom poslal na nějakou pochůzku. A mezitímco byl onen posel pryč, pozoroval jsem toho žida, který byl povahy krajně vznětlivé, jak úzkostlivě křepčí pod sloupem pouliční svítilny a jakoby v záchvatu šílenství se doprovází vyraženými slovy: „Oj, Jagerš, Jagerš, Jagerš! Všechny druhý jsou samej amhorec, pro mě jenom Jagerš!“ Tato svědectví o popularitě mého poručníka na mne učinila hluboký dojem a já žasl a divil se víc než kdy předtím.

Jak jsem tak vyhlížel mřížovými vraty Bartolomějského Kouta do Malé Britské, zahlédl jsem konečně pana Jaggerse, kterak míří přes ulici ke mně. Současně ho spatřili všichni ostatní, kdo na něho čekali, a propukl přímo hon na něho. Pan Jagers mi položil ruku na rameno, vedl mě vedle sebe, aniž na mne promluvil slůvko, a věnoval se svým následovníkům.

První vzal ty dva tajemné muže.

„Nu, vám nemám co říci,“ pravil pan Jagers a bodl po nich prstem. „Víc, než vím, už vědět nechci. Pokud se týče výsledku, to je sázka do lutrie. Že to je sázka do lutrie, to jsem vám řekl hned ze začátku. Zaplatili jste Wemmickovi?“

„Sehnali jsme ty peníze dnes ráno, pane,“ odpověděl jeden z mužů pokorně, zatímco druhý četl pozorně v páně Jagersově tváři.

„Neptám se vás, kdy jste je sehnali, ani kde, ani jestli jste je sehnali vůbec. Dostal je Wemmick?“

„Ano, pane,“ přisvědčili oba muži najednou.

„Výborně, pak tedy můžete jít. Ne, ne, takhle to nepůjde!“ pravil pan Jagers a mával na ně rukou, aby je zahnal dozadu. „Jestli promluvíte jediné slovo, tak s celou věcí praštím.“

„Mysleli jsme, pane Jagersi –“ začal jeden z mužů a smekl klobouk.

„To jsem vám právo říkal, abyste nedělali,“ pravil pan Jagers. „Vy jste mysleli! Já myslím za vás – to vám může stačit. Když vás budu potřebovat, vím, kde vás najít – nepřesu si, abyste vyhledávali vy mne. Ne, takhle to nepůjde. Nechci slyšet ani slovo.“

Oba muži se po sobě podívali, když je pan Jagers znovu máváním zaháněl dozadu, a pak poníženě ustoupili a už ani nehlesli.

„A teď vy!“ pravil pan Jagers, náhle se zastavil a obrátil se k oněm dvěma ženám v šálách, od nichž se ti tři mužové pokrotle oddělili. – „Aha! Amélie, že?“

„Ano, pane Jagersi.“

„A pamatujete si,“ opáčil pan Jagers, „že nebyť mne, nebyla byste tady a nemohla byste být tady?“

„Ach ano, pane!“ zvolaly obě ženy najednou. „Bůh vám žehnej, pane, moc dobře to víme!“

„Tak proč,“ ptal se pan Jagers, „proč sem chodíte?“

„Můj Bill, pane!“ zaprosila plačící žena.

„Nu, tak vám něco povím!“ pravil pan Jagers. „Jednou provždycky. Jestli vy nevíte, že váš Bill je v dobrých rukou, tak to vím já. A jestli mě sem budete chodit obtěžovat s tím svým Billem, tak z vás i z toho vašeho Billa udělám výstražný příklad a pustím ho z rukou. Zaplatila jste Wemmickovi?“

„Ach ano, pane. Do posledního trníku.“

„Výborně. Pak jste udělala všechno, co máte udělat. Řekněte ještě slůvko – jedno jediné slůvko – a Wemmick vám vaše peníze vrátí.“

Tato strašlivá výhrůžka přiměla obě ženy, že okamžitě ustoupily. Nyní nezbyval již nikdo než vznětlivý žid, který si už několikrát pozdvihl šos páně Jagersova kabátu ke rtům.

„Tohohle muže neznám!“ pravil pan Jagers tónem přímo drtí-
vým. „Co chce ten člověk?“

„Můj fsácný pane Jaggerš! Flastního pratra Abraháma Lazarusa?“

„Kdo to je?“ ptal se pan Jagers. „Pustťte mi ten kabát!“

Prosebník znovu políbil lem kabátu, prve než jej pustil z rukou,
a pak odpověděl: „Abrahám Lazarus, f potesšení s číbrem.“

„To jdete pozdě,“ odvětil pan Jagers. „Já jsem na druhé straně.“

„Šma Jizruel, pane Jaggerš!“ zvolal můj vznětlivý známý a zbledl
jako plátno. „To nešíkejte, že jste proti Abrahámovi Lazarusovi!“

„To jsem,“ přikývl pan Jagers, „a tím to končí. Jděte mi z cesty!“

„Pane Jaggerš! Jen momentíček! Můj flastní pratanec je srovinka
tuhle minutku u pana Femmicka a nabízí mu jakékoli podmínky.
Pane Jaggerš! Půl momentíčku, štvrt momentíčku. Kdybyste byl tak
milostivý a ráčil se dát od té druhé strany přetáhnout – za každou
i sebevyšší cenu – peníze nehrajou žádnou roli! – Pane Jaggerš –
pane –!“

Můj poručník s krajní lhostejností prosebníka odmrštíł a nechal
ho tancovat po dlažbě, jako by byla do žhava rozpálená. Bez další-
ho vyrušení jsme došli do přední písárny, kde jsme zastihli písáře
a muže v manšestru a beranici.

„Tady je Mike,“ řekl písář, seskočil ze stoličky a přistoupil důvěr-
ně k panu Jagersovi.

„Aha!“ pravil pan Jagers a obrátil se k muži, který se tahal za
loknu vprostřed čela, jako ten vůl v říkance o čermáčkovi tahal
za zvonkovou šňůru. „Váš člověk přijde na řadu dnes odpoledne.
Nuže?“

„No, pane Jagersi,“ řekl Mike hlasem člověka, který trpí chro-
nickou rýmou, „dalo to prácičku, ale našel jsem jednoho, s kterým
by to šlo, prosím.“

„Co je připraven odpřisáhnout?“

„No, pane Jagersi,“ odpověděl Mike a utřel si nos tentokrát
o beranici, „když se to veme kolem a kolem, tak všechno na světě.“

Pan Jagers se nenadále krajně rozezvil. „Poslyšte, už jsem vás jednou varoval,“ rozkřikl se a bodl ukazováčkem proti zděšenému klientovi, „jestli se někdy opovázíte takhle mluvit tady, že z vás udělám výstražný příklad. Vy ničemo ohavná, jak se odvažujete říkat tohle *mně?*“

Klient vypadal ustrašeně, ale zároveň i zmateně, jako by si neuvědomoval, co provedl.

„Blázne!“ řekl mu písař tichým hlasem a dloubl ho loktem. „Hlupáku! Musíte to říkat takhle naplno do očí?“

„Nuže, ptám se vás, vy popleto omezená,“ pravil můj poručník velmi přísně, „ptám se vás ještě jednou a naposledy, co je ten člověk, kterého jste si přivedl, připraven odpřisáhnout?“

Mike hleděl upřeně na mého poručníka, jako by se pokoušel z jeho tváře načerpat poučení, a pomalu odpověděl: „Bud' co se teje kalakteru, nebo že právě tu noc byl v jeho společnosti a vůbec se od něj nehnul.“

„Nu, teď dávejte pozor. Jaké životní postavení zaujímá ten člověk?“

Mike se podíval na svou čepici a podíval se na podlahu a podíval se na strop a podíval se na písaře a dokonce se podíval i na mne, než se rozhoupal k nervózní odpovědi: „Oblíklí jsme ho jako – –,“ ale vtom můj poručník zabouřil:

„Cože? Vy jinak nedáte, co?“

(„Blázne!“ připojil písař znovu a opět ho dloubl loktem.)

Mike ještě chvíli bezmocně tápal, potom vyjasnil obličej a začal znovu:

„Je oblečenej jako počestnej paštikář. Něco jako cukrář.“

„Je tady?“ zeptal se můj poručník.

„Nechal jsem ho sedět,“ odpověděl Mike, „na jedněch schůdkách kousek za rohem.“

„Proved'te ho kolem toho okna tady, ať se na něj podívám.“

Označené okno bylo okno písárny. Všichni tři jsme k němu přistoupili a drátěnou okenní síť jsme zakrátko spatřili klienta jít

jakoby náhodou kolem spolu s vyčouhlým individuem vrahovského vzezření, v krátkém obleku z bílého plátna a v papírové čepici. Toto cukrářské nevinátka nebylo ani za mák střízlivé a mělo na oku modřinu, naběhlou hojením do zelena a přemalovanou líčidlem.

„Řekněte mu, aby si svého svědka ihned odvedl,“ pravil můj poručník písaři s krajním znechucením, „a zeptejte se ho, co si myslí, že mi sem vodí takového chlapa.“

Potom mě můj poručník zavedl k sobě do pokoje, a mezitímco se vstoje posiloval přesnídávkou ze svačninové krabice a z kapesní láhve šery (zdálo se, že metá blesky i na ten obložený chléb, jak ho jí), informoval mě o tom, jaká opatření zatím pro mne učinil. Měl jsem jít do „Barnardova dvora“ do bytu mladého pana Pocketa, kam byla k mému ubytování dodána postel; měl jsem až do pondělka zůstat u mladého pana Pocketa; v pondělí jsem s ním měl jít na návštěvu do domu jeho otce, abych zkusil, jak se mi tam bude líbit. Rovněž jsem se dověděl, kolik peněz budu dostávat na útratu – byla to velmi slušná částka –, a z jedné ze svých zásuvek mi potom můj poručník podal obchodní vizitky jistých živnostníků, u nichž si mám objednat všechny rozličné obleky i jiné podobné věci, jaké bych mohl v rozumných mezích potřebovat. „Uvidíte, že máte dobrý úvěr, pane Pipe,“ pravil můj poručník, jehož láhev šery voněla jako celý plný sud, jak se z ní kvapně občerstvoval, „ale tímto způsobem budu mít možnost kontrolovat vaše účty a krotit vás, kdybych zjistil, že to berete kalupem. To se rozumí, nějak na scestí sejdete, ale to není moje vina.“

Když jsem si chvíli o tomto povzbudivém úsudku pouvažoval, zeptal jsem se pana Jaggerse, mohu-li si poslat pro drožku. Odpověděl, že to nestojí za to, protože jsem tuze blízko svého cíle; je-li mi libo, dovede mě tam prý Wemmick.

Tehdy jsem poznal, že Wemmick je ten písař ve vedlejší místnosti. Zazvonili nahoru na jiného písaře, aby sešel dolů a zastupoval ho, zatímco bude pryč, a já si potřásl se svým poručníkem rukou

a potom jsem doprovázel písaře ven na ulici. Venku jsme spatřili postávat nový hlouček lidí, ale Wemmick si proklestil cestu mezi ně tím, že řekl klidně, ale rozhodně: „Povídám vám, že to nemá smysl – ani pro jednoho z vás nebude mít slovíčko.“ A zakrátko jsme se jich zbavili a bok po boku jsme šli spolu dál.

Kapitola dvacátá první

Jak jsme tak spolu šli, pokukoval jsem po očku po panu Wemmickovi, abych viděl, jak vypadá na denním světle, a shledal jsem, že to je suchý člověk trochu sražené postavy a s hranatou prkennou tváří, jejíž výraz vypadá, jako by ji kdosi byl nedokonale vydlabal tupým dlátem. Zračilo se v ní několik známek, jež mohly být důlky, kdyby materiál býval měkčí a nástroj jemnější, jež však takto byly pouze vruby. Dláto učinilo asi tři nebo čtyři takové pokusy o okrášlení jeho nosu, ale vzdalo se jich a ani se nesnažilo je zase uhladit. Podle otřepeného a ošumělého prádla jsem usoudil, že je starý mládenec, a zdálo se, že utrpěl hezkou řádku bolestných ztrát, neboť kromě brože, zobrazující dámu a smuteční vrbu u náhrobku s urnou, měl na ruce alespoň čtyři smuteční prsteny. Všiml jsem si také, že se mu na hodinkovém řetízku houpá ještě několik prstenů a přívěsků, jako by byl vzpomínkami na zesnulé přátele přímo obtížen. Měl jiskrné oči – malé, bystré a černé – a dlouhé, úzké skvrnité rty. Mohl je mít už tak padesát let.

„Tak vy jste ještě nikdy předtím v Londýně nebyl?“ zeptal se mne pan Wemmick.

„Ne,“ odpověděl jsem.

„I já jsem tady byl kdysi nováčkem,“ prohodil pan Wemmick. „Divné, dnes na to pomyslet.“

„Dnes už ho znáte dobře?“

„Ovšemže,“ přisvědčil pan Wemmick. „Znám jeho finty.“

„Je to hrozně zkažené město?“ zeptal jsem se spíš proto, abych něco řekl, než ze zvědavosti.

„V Londýně vás můžou ošidit, oloupit i zavraždit. Ale i všude jinde je spousta lidí, kteří vám tohle provedou.“

„Je-li mezi vámi zlá krev,“ podotkl jsem, abych to trochu zmírnil.

„Chm! Zlá krev, ani nevím,“ opáčil pan Wemmick. „O zlou krev většinou ani tolik nejde. Udělají to, jen když tím můžou něco získat.“

„Tím je to horší.“

„Myslíte?“ podivil se pan Wemmick. „Podle mého to vyjde pořád nastejno.“

Klobouk měl posazený hodně do týla a díval se přímo před sebe; kráčel tak pohroužený do sebe, jako by v ulicích nebylo nic, co by vyžadovalo jeho pozornost. Jeho ústa připomínala tak nápadně štěrbinu poštovní schránky, že mu na nich lpělo mechanické zdání úsměvu. Došli jsme až na samý vršek Holbornu, než jsem poznal, že to je pouhé mechanické zdání a že se vůbec neusmívá.

„Víte, kde bydlí pan Matyáš Pocket?“ zeptal jsem se pana Wemmicka.

„Ano,“ odpověděl a kývl v ten směr. „V Hammersmithu, na západ od Londýna.“

„Je to daleko?“

„Nu! Řekněme pět mil.“

„Znáte ho?“

„Ale, ale, to je hotový křížový výslech!“ odpověděl pan Wemmick a podíval se na mne pochvalně. „Ano, znám ho. Já ho znám!“

Tón, jímž tato slova pronesl, měl nádech shovívavosti nebo zlehčování, který mě poněkud sklíčil, a já stále ještě pošilhával bokem po špalku jeho tváře a pátral po nějaké povzbudivé notě k tomu textu, když najednou prohlásil, že jsme v Barnardově dvoře. Mé sklíčenosti toto oznámení nijak neulevilo, poněvadž jsem se domníval, že ten podnik je hotel, vedený panem Barnardem, proti němuž je Modrý kanec v našem městečku pouhá krčma. Nyní jsem však poznal, že Barnard je nehmotný duch nebo vůbec báchorka a jeho zájezdní dvůr ta nejšpinavější sbírka zchátralých barabizen, jaká se kdy k sobě nahloučila v smrdutý kout jakožto společenský klub kocourů.

Do té enklávy jsme vstoupili dvířky ve vratech a chodba v průjezdu nás vyvrhla na zasmušilé náměstíčko, které mým očím připadalo

jako rovina pohřebiště. Zdálo se mi, že na něm jsou nejbědnější stromy, nejbědnější vrabci, nejbědnější kočky a nejbědnější domy (na počet snad půl tuctu), jaké jsem kdy v životě viděl. Zdálo se mi, že okna bytů, na které jsou ony domy rozděleny, jeví svými zpuchřelými roletami a záclonami, potlučenými květináči, rozbitým sklem, práchnivým tlením i ubohými nouzovými opravami veškeré stupně rozkladu, a přitom mi z prázdných pokojů bilo do očí: *K pronajmutí, K pronajmutí, K pronajmutí*, jako by sem už vůbec nepřicházeli žádní noví nešťastníci a jako by postupné sebevraždy nynějších obyvatel a bohaprázdné pochovávaní jejich ostatků do neposvěceného písku pomalu mstivost Barnardovy duše usmiřovaly. Zatuchlý smutek sazí a kouře halil tento ztracený výtvar Barnardův a ten si posypal hlavu popelem a odpykával si trest a pokání jako pouhé smetiště. Až potud moje čidlo zraku; kdežto zápach trouchnivění i zápach hniloby a všechny němé zápachy tlení, jež páchnou v zanedbávaných podstřeších a sklepích – zápach po krysách, myších a švábech a k tomu navíc i nájemné konírny hned vedle – se nesměle hlásily mému čichu a sténaly: „Zkuste Barnardovu směs.“

Toto uskutečnění první z mých velkých nadějí mě tak zklamalo, že jsem se zoufale podíval na pana Wemmicka.

„Baže,“ řekl, mylně si vykládaje můj pohled, „to zákoutí vám připomíná venkov. Mně taky.“

Zamířil se mnou do jednoho rohu a vedl mě vzhůru po scho-dišti – které mi připadalo, jako by se pozvolna rozpadalo v piliny, takže jednoho krásného dne hořejší nájemníci vyhlédnou ze dveří a uvidí, že nemají možnost sejít do přízemí – do jednoho bytu až v nejvyšším patře. Na dveřích bylo namalováno *H. Pocket ml.* a na schránce na dopisy visela cedulka: „Přijdu hned.“

„Asi ho vůbec nenapadlo, že přijdete tak brzy,“ vysvětloval pan Wemmick. „Víc mě už nepotřebujete, že?“

„Ne, děkuju,“ odpověděl jsem.

„Protože vedu pokladnu,“ poznamenal pan Wemmick, „je velmi pravděpodobné, že se uvidíme hezky často. Poroučím se.“

„Poroučím se.“

Natáhl jsem ruku a pan Wemmick se na ni zprvu podíval, jako by si myslel, že něco chci. Potom se podíval na mne a opravil se slovy: „Aha, no ovšem! Vy máte ve zvyku podávat ruku, že?“

To mě dost zmátlo – napadlo mě totiž, že to nejspíš musí být v rozporu s londýnskou módou –, ale odpověděl jsem ano.

„Já si to tak odvykl,“ řekl pan Wemmick, „leda až na konečnou rozloučenou! Opravdu moc mě těší, že jsme se seznámili. Na shledanou!“

Když jsme si stiskli ruce a on odešel, otevřel jsem vysouvací okno na schodišti a div jsem si vlastnoručně nesrazil hlavu, protože šňůry byly zpuchřelé a okno sletělo dolů jako nůž gilotiny. Naštěstí spadlo tak rychle, že jsem vůbec nestačil vystrčit hlavu.

Po tomto šťastném vyvážnutí jsem se spokojil mlhavým obrazem Dvora za oknem, povlečeným vrstvou špíny, a tím, že jsem zkomoučeně vyhlížel ven a říkal si, že lidé Londýn rozhodně přeceňují.

Představa pana Pocketa mladšího, co to je „hned“, se neshodovala s mou, protože jsem se z toho půlhodinového dívání ven div nerozzuřil a několikrát napsal prstem své jméno do prachu na každé tabulce onoho okna, než jsem zaslechl kroky na schodech. Postupně se přede mnou vynořoval klobouk, hlava, nákrčník, vesta, kalhoty a boty člena lidské společnosti asi mého stavu. Pod každým paždím měl papírový pytlík a v jedné ruce košíček jahod a sotva popadal dech.

„Pan Pip?“ zeptal se.

„Pan Pocket?“ zeptal jsem se já.

„Jemine!“ zvolal. „Je mi nesmírně líto, ale věděl jsem, že jeden dostavník z té vaší končiny odjíždí v poledne, a myslel jsem, že přijedete tím. Byl jsem vlastně venku kvůli vám – ne že by to byla nějaká omluva –, protože jsem myslel, když přijíždíte z venkova, že

by vám třeba po obědě přišlo k chuti trochu ovoce, a tak jsem zašel na trh v Covent Garden, abych dostal dobré.“

Měl jsem důvod, proč cítit, jako by mi oči chtěly z důlků vylézt. Nesouvislými slovy jsem mu za jeho pozornost poděkoval a začal jsem si myslet, že to je sen.

„Jemine!“ vykřikl pan Pocket mladší. „Ty dveře tolik drhnou!“

Protože rychle dělal ze svého ovoce povidla tím, jak zápolil s dveřmi a nechával přitom pytlíky pod pažím, požádal jsem ho, aby mi je dovolil podržet. S příjemným úsměvem mi je přenechal a rval se s dveřmi, jako by to bylo nějaké divé zvíře. Nakonec povolily tak náhle, že až zavrával a zády vrazil do protějších dveří a oba jsme se rozesmáli. Ale ještě pořád jsem cítil, jako by mi měly oči vylézt z důlků, a že to všechno musí být sen.

„Pojďte prosím dál,“ řekl pan Pocket mladší. „Dovolte, abych šel na před. Je to tady trochu holé, ale doufám, že se s tím do pondělka jakž takž obejdete. Otec si myslel, že přebudete zítřek příjemněji se mnou než s ním a že se třebas docela rád půjdete projít po Londýně. To se rozumí, moc rád vám Londýn ukážu. Pokud jde o naši tabuli, doufám, že ji neshledáte špatnou, protože se o ni postará zdejší kavárna, a to (jistě je správné, abych to dodal hned) na vaše útraty, jak nařídil pan Jagers. A pokud jde o náš byt, není rozhodně nijak nádherný, protože já si musím na svůj chléb vydělávat sám a otec nemá, co by mi dal, a i kdyby měl, já bych zase nechtěl nic od něho brát. Tohle je náš obývací pokoj – vidíte, jenom takové židle a stolky a koberec a tak dále, co mohli doma oželeť. Za ubrus a příbory a slánky nesmíte přičítat zásluhu mně, protože ty jsou objednané kvůli vám z kavárny. Tohle je moje ložnička – trochu zatuchlá, ale Barnard už je zatuchlý celý. Tady je vaše ložnice – nábytek je pouze pro ty dny najatý, ale pevně doufám, že svému účelu vyhoví. Kdybyste cokoli potřeboval, dojdu to opatřit. Byt je zastrčený a budeme spolu sami, ale myslím, že se nepopereme. Ale jemine, prosím za odpuštění, celou tu dobu držíte to ovoce! Dovolte prosím, abych vám ty pytlíky vzal. Úplně se stydím.“

Jak jsem tak stál proti panu Pocketovi mladšímu a podával mu pytlíky, jeden, druhý, spatřil jsem, jak se mu v očích ukazuje též výraz překvapení, jaký jsem věděl, že mám v očích já, a vtom uskočil a vyhrkl:

„Proboha, vy jste ten chlapec, co slídil v zahradě!“

„A vy,“ opáčil jsem, „jste ten bledý mladý pán!“

Kapitola dvacátá druhá

Bledolící mladý pán a já jsme stáli v Barnardově dvoře proti sobě a prohlíželi se navzájem, až jsme oba propukli v smích. „Ta myšlenka, že to jste vy!“ zvolal. „Ta myšlenka, že to jste vy!“ zvolal jsem já. A znovu jsme se navzájem prohlíželi a opět jsme se rozesmáli.

„No,“ pravil bledolící mladý pán a vesele mi podával ruku, „to všechno je pryč, doufám, a bude to od vás velkodušné, jestliže mi odpustíte, že jsem vám tak natloukl.“

Z té řeči jsem si odvodil, že pan Herbert Pocket (neboť bledolící mladý pán se jmenoval Herbert) si dosud značně plete úmysl s provedením.

Ale odpověděl jsem skromně a vřele jsme si potřásli rukama.

„Tenkrát vás to štěstí ještě nepotkalo, že?“ zeptal se Herbert Pocket.

„Ne,“ odpověděl jsem.

„Ne,“ přivolil, „slyšel jsem, že se to stalo teprve velmi nedávno. Tehdy jsem se po štěstí poohlížel spíš já.“

„Opravdu?“

„Ano. Slečna Havishamová si pro mne vzkázala, chtěla se přesvědčit, mohla-li by ve mně najít zalíbení. Ale nemohla – nebo aspoň nenašla.“

Pokládal jsem za zdvořilé poznamenat, že to slyším s překvapením.

„Špatný vkus,“ řekl Herbert se smíchem, „ale fakt. Ano, vzkázala si pro mne, abych přijel na zkušební návštěvu, a kdybych byl ve zkoušce obstál, myslím, že by se byla o mne postarala – možná, že bych pak byl Estellin tentononc.“

„Co to je?“ zeptal jsem se ho s náhlou vážností.

Mezitímco jsme spolu hovořili, rozkládal ovoce na mísy, a to rozptylovalo jeho pozornost a bylo také příčinou, že si nechal

uklouznout to slovo. „Snoubenec,“ vysvětloval, stále plné ruce práce s ovocem. „Ženich. Nastávající. A jak se tomu vůbec říká. Kterékoli slovo podobného významu.“

„A jak jste snášel to své zklamání?“ ptal jsem se.

„Chm!“ odpověděl. „Moc jsem si s tím hlavu nelámал. Ona je janek.“

„Slečna Havishamová?“

„Neřeknu na to ne, ale myslel jsem Estellu. To děvče je kruté a pyšné a svéhlavé v nejvyšší míře a slečna Havishamová ji vychovala, aby vykonala pomstu na celém mužském pokolení.“

„Jak je se slečnou Havishamovou spřízněná?“

„Nijak,“ odpověděl. „Jenom adoptovaná.“

„Proč by měla vykonávat nějakou pomstu na celém mužském pokolení? Jakou pomstu?“

„Bože, pane Pipe!“ podivil se. „Copak to nevíte?“

„Ne,“ přiznal jsem.

„Jemine! To je celá historie a schováme si ji až k obědu. A teď dovolte, abych byl tak smělý a na něco se vás zeptal. Jak jste se tam tenkrát dostal?“

Vypravoval jsem mu to a Herbert pozorně poslouchal, dokud jsem neskončil, a pak vybuchl znovu v smích a zeptal se mne, bolelo-li mě to potom. Neptal jsem se ho, bolelo-li to jeho, neboť moje přesvědčení po té stránce bylo naprosto pevné.

„Pan Jagers je vaším poručníkem, jak jsem slyšel, mám pravdu?“ pokračoval v řeči.

„Ano.“

„Víte, že je právním poradcem a zástupcem slečny Havishamové a těší se její důvěře ve všem jako nikdo jiný?“

To mě přivádělo (jak jsem cítil) na nebezpečnou půdu. Odpověděl jsem v rozpacích, které jsem se ani nenamáhal utajit, že jsem pana Jaggerse viděl v domě slečny Havishamové právě v den našeho zápasu, ale již nikdy jindy, a že podle mého soudu si vůbec nepamatuje, že mě tam kdy viděl.

„Byl tak laskav, že navrhl mého otce za vašeho učitele a vychovatele, a navštívil ho, aby mu to nabídl. Věděl o něm samozřejmě ze styků se slečnou Havishamovou. Můj otec je bratranec slečny Havishamové – ale ne že by to znamenalo nějaké důvěrnější příbuzenské styky mezi nimi, protože otec se neumí lichotit a nechce ji usmiřovat.“

Herbert Pocket měl upřímné a nenucené způsoby, které podmaňovaly. Nepoznal jsem jaktěživo nikoho do té doby a nepoznal jsem jaktěživo nikoho ani od té doby, kdo by mi každým pohledem i tónem dával najevo vrozenou neschopnost dopustit se jakéhokoli postranního nebo nízkého činu. V jeho celkovém zjevu bylo cosi podivuhodně slibného a cosi, co mi zároveň našeptávalo, že se nikdy nedočká ani úspěchu, ani bohatství. Nevím, v čem to vězelo. Ta představa mi utkvěla pevně v hlavě hned při této první schůzce, ještě než jsme zasedli k obědu, ale nedovedu blíže vysvětlit, jak jsem k ní dospěl.

Ještě stále to byl bledolící mladý pán a přes všechnu živost a čilost na něm bylo vidět jistou přemáhanou chabost, která napovídala, jak se zdálo, že nemá tak docela pevné zdraví. Obličej neměl hezký, ale byl lepší než hezký –, neboť byl nesmírně milý a veselý. Postavu měl trochu neforemnou – stejně jako za dob, kdy si ji moje klouby dovolily vzít tak do parády –, ale vypadala, že si vždycky zachová svou lehkost a mladost. Zda by se byl maloměstský výtvarník Trabbův vyjímal půvabněji na něm než na mně, to může být otázka; ale uvědomuji si, že on své dost obnošené šaty prováděl mnohem lépe, než jsem svůj nový oblek prováděl já.

Poněvadž byl takový sdílný, cítil jsem, že zdrženlivost z mé strany by byla špatnou odplatou, zcela nevhodnou pro náš věk. Proto jsem mu vyprávěl svou skromnou historii a položil jsem důraz na to, že mám zákaz pátrat po tom, kdo je můj dobrodinec. Dále jsem mu řekl, že ježto jsem se učil na malé vesnici na kováře, a znám proto pramálo z pravidel uhlazeného chování, že bych považoval

za velkou laskavost od něho, kdyby mě poučil, kdykoli uvidí, že si nevím rady nebo dělám něco špatně.

„S radostí,“ slíbil, „ačkoli si troufám prorokovat, že těch poučení budete potřebovat velmi málo. Myslím, že budeme často spolu, a rád bych odstranil každou zbytečnou nucenost mezi námi. Prokázal byste mi tu laskavost a začal mi ihned říkat křestním jménem, Herbert?“

Poděkoval jsem mu a řekl jsem, že ano. Oplátkou jsem mu oznámil, že moje křestní jméno je Filip.

„Filip se mi nelíbí,“ namítl s úsměvem, „protože to zní jako hoch z čítankové mravoučné historky, který byl tak líný, že spadl do rybníka, nebo tak tlustý, že neviděl na oči, nebo tak lakotil, že si zamykal koláč, až mu ho nakonec snědly myši, nebo tak umíněně chodil vybírat ptačí hnízda, až ho sežrali medvědi, co jak na zavolaanou právě v tom okolí žili. Já vám povím, co bych rád. Je mezi námi tak harmonický soulad a vy jste býval kovář – vadilo by vám to?“

„Nebude mi vadit nic, co navrhnete,“ odpověděl jsem, „ale nerozumím vám.“

„Vadilo by vám jako přátelská přezdívka jméno Händel? Od Händla je totiž rozkošná hudební skladba, nazvaná Harmonický kovář.“

„Moc by se mi líbilo.“

„Nuže, můj drahý Händle,“ řekl a ohlédl se ke dveřím, které se právě otevřely, „tady je oběd a já vás musím požádat, abyste si sedl do čela stolu, protože hostitelem jste vlastně vy.“

O tom jsem nechtěl ani slyšet, proto se posadil do čela on a já proti němu. Byl to znamenitý oběd – tehdy mi připadal jako učiněná primátorská hostina – a na chuti mu jen ještě přidávalo, že jsme stolovali tak sami, docela samostatně a bez asistence jediného staršího člověka a kolem dokola obklopeni Londýnem. Tento požitek ještě dále zvyšoval jistý cikánský ráz, jímž se náš banket vyznačoval, neboť ačkoli stůl byl, jak by asi byl řekl pan Pumblechook, lůnem přepychu – tabuli totiž od prvního do posledního dodala

a vystrojila kavárna –, celá okolní rozloha obývacího pokoje měla vzhled krajiny poměrně na pastvu chudé a proměnlivé a nutila číšníka k tápavému pobíhání a odkládání pokliček na podlahu (kde přes ně padal), rozpuštěného másla na lenošku, chleba na polici s knihami, sýra do kbelíku na uhlí a vařené slepice na mou postel ve vedlejším pokoji – kde jsem našel značnou část petrželky a másla z ní ve ztuhlém stavu, když jsem se večer ukládal ke spaní. To všechno dodávalo našim hodům kouzelný půvab, a nebyl-li v pokoji číšník, aby si mne všímal, byla moje radost nezkalená.

Už jsme s obědem trochu pokročili, když jsem Herbertovi připomněl jeho slib, že mi bude vyprávět o slečně Havishamové.

„Správně,“ odpověděl, „hned mu dostojím. Dovolte, Händle, abych úvodem k tomu tématu poznamenal, že v Londýně není zvykem strkat nůž do úst – z obavy před poraněním – a že ačkoli k tomu účelu je určena vidlička, nestrká se hlouběji, než je nezbytné. Nestojí to sice skoro za zmínku, ale vždycky je líp počínat si stejně, jak si počínají druzí lidé. Také lžící obyčejně nedržíme shora, nýbrž zespoda. To má dvojí výhodu. Jednak se s ní dostanete lépe do úst (což je koneckonců hlavní cíl), jednak pravému lokti ušetříte hodně ze zvednuté pozice, jako byste otvíral ústřice.“

Tyto přátelské pokyny podával způsobem tak živým a veselým, že jsme se oba smáli a já se skorem ani nečervenal.

„A teď,“ pokračoval, „tedy o té slečně Havishamové. Slečna Havishamová, musíte vědět, byla zhýčkané dítě. Matka jí umřela, když byla ještě maličká, a otec jí neodepřel ani to nejmenší. Její otec byl vznešený venkovský pán někde v té vaší končině tam a byl to sládek. Nevím, proč má být něco elitního na tom, když je někdo sládkem – ale je nesporné, že ačkoli za žádnou cenu není možné, abyste byl nóbl a pekl housky, můžete být nóbl jako nevím kdo a vařit pivo. S tím se setkáváte každý den.“

„Ale vedením hospody se žádný pán živit nesmí, že ne?“ zeptal jsem se.

„Ani za nic,“ odpověděl Herbert. „Ovšem hospoda smí živit pána. Nu! Pan Havisham byl velmi bohatý a velmi pyšný. Taková byla i jeho dcera.“

„Slečna Havishamová byla jedináček?“ odvážil jsem se nadhodit.

„Počkejte chvílku, zrovna k tomu přicházím. Ne, nebyla jedináček, měla nevlastního bratra. Její otec se tajně znovu oženil – se svou kuchařkou, mám dojem.“

„Myslel jsem, že byl pyšný,“ poznamenal jsem.

„Můj milý Händle, to taky byl. Druhou ženu si vzal tajně proto, že byl pyšný, a po nějaké době umřela i ta. Po její smrti, obávám se, řekl nejdřív své dceři, co udělal, a potom se syn stal členem rodiny a bydlel s nimi v domě, který dobře znáte. Když syn vyrostl, vyklubal se z něho prostopášný, výstřední mladý muž, nedbalý svých povinností – naveskrz špatný člověk. Nakonec ho otec vydědil; ale když umíral, obměkčil se a dobře ho zaopatřil, třebaže ani zdaleka ne tak dobře jako slečnu Havishamovou. – Nalejte si ještě sklenici vína a promiňte mi poznámku, že společnost jako celek od člověka neočekává, že svou sklenici vyprázdní s tak přísnou svědomitostí, aby ji obrátil dnem vzhůru tak vysoko, až si obtiskne její okraj na nos.“

Toho jsem se v přemíře zaujetí jeho vyprávěním dopustil. Poděkoval jsem mu a omluvil jsem se. „Nic nevadí,“ odpověděl a pokračoval:

„Slečna Havishamová byla tedy nyní dědičkou a můžete si představit, že se na ni pohlíželo jako na skvělou partii. Její nevlastní bratr měl teď zase peněz jako želez, ale při svých dluzích a nových ztřeštěnostech je zase bohapustě promrhal. Mezi bratrem a sestrou docházelo k prudším neshodám, než k jakým docházelo mezi ním a otcem, a je podezření, že k ní choval hlubokou a smrtelnou zášť v domněnce, že podněcovala otcův hněv. Nu, teď docházím ke kruté kapitole celé té historie – a jen malinko odbočím, můj milý Händle, abych poznamenal, že ubrousek se do sklenice nevejde.“

Proč jsem se pokoušel nacpat svůj ubrousek do sklenice, nikterak nemohu vysvětlit. Vím jen tolik, že jsem se přistihl, jak se s vytrvalostí hodnou cíle mnohem lepšího strašlivě namáhám ho stlačit do toho omezeného prostoru.

Opět jsem Herbertovi poděkoval a omluvil se a opět mi co nejve-seleji odpověděl: „Nic nevadí, to se rozumí!“ a vyprávěl dál.

„Na scéně se objevil – řekněme při dostizích nebo na některém veřejném plese, nebo kdekoli jinde je vám libo – jistý muž, který začal slečnu Havishamovou obletovat. Nikdy jsem ho neviděl (protože se to stalo před pětadvaceti lety, Händle, dřív než jsme vy i já přišli na svět), ale slyšel jsem otce povídat, že to byl skvělý elegán a zrovna člověk pro takový účel jako stvořený. Ale můj otec s největším důrazem a vážností tvrdí, že ho žádný člověk, leda nevědomý nebo zaujatý, nikdy nemohl považovat za ušlechtilého muže – neboť zastává zásadu, že nikdo, kdo není skutečně ušlechtilý v srdci, nebyl, co svět světem stojí, skutečně ušlechtilý v chování. Říká, že žádná politura nedokáže zastříť jádro dřeva, a že čím silnější vrstva politury, tím zřetelněji se jádro ukáže. Nu! Ten muž byl ustavičně slečně Havishamové v patách a ujišťoval ji svou oddaností. Mám dojem, že až do té doby nedávala najevo tuze mnoho citlivosti; ale jisté je, že se všechna citlivost, kolik jí měla, nyní provalila a ona se do něho šíleně zamilovala. Není nejmenší pochybnosti, že byl přímo její modlou. Soustavně využíval její náklonnosti takovým způsobem, že z ní vylákal velké peněžité částky a přemluvil ji, aby za nehoráznou cenu odkoupila bratrův podíl na pivovaře (který mu otec ve slabé chvíli odkázal), a to pod záminkou, že až bude jejím manželem, musí být majitelem a hospodářem celého. Váš poručník nebyl tenkrát ještě rádcem slečny Havishamové a ona byla příliš domýšlivá a příliš zamilovaná, aby si dala od koho poradit. Její příbuzenstvo bylo chudé a s výjimkou mého otce samí pleticháři; otec byl sice také celkem chudý, ale nebyl ani ramenář, ani závistník. Jako jediný nezávislý mezi nimi ji varoval, že pro toho člověka dělá

příliš mnoho a že se mu příliš bezvýhradně vydává v moc. Chopila se první příležitosti, aby v přítomnosti toho člověka s hněvem vykázala mého otce z domu, a od té doby ji můj otec víckrát nespátlil.“

Vzpomněl jsem si, jak říkala: „Však on se Matyáš na mne nakonec podívat přijde, až budu mrtvá ležet tady na tom stole,“ a zeptal jsem se Herberta, je-li jeho otec proti ní tak nesmiřitelně zaujatý.

„To není ono,“ odpověděl, „ale ona ho v přítomnosti svého nastávajícího manžela obvinila, že je zklamaný, v naději, že se k ní bude lichotit, aby z toho měl prospěch. A kdyby k ní teď skutečně šel, vypadalo by to jako pravda – i v jeho očích – stejně jako v jejích. Ale abychom se vrátili k tomu muži a skoncovali s ním. Určili svatební den, nakoupili svatební šaty, rozvrhli svatební cestu a pozvali svatební hosty. Den přišel, ale ženich nikoli. Napsal dopis –“

„Který dostala,“ skočil jsem mu do řeči, „když se strojila k svatbě? Dvacet minut před devátou?“

„Přesně v tu hodinu a minutu,“ potvrdil Herbert kývnutím. „A na té později zastavila všechny hodiny vůbec. Co bylo v dopise víc, než že se svrchovanou bezcitností odvolal svatbu, to vám povědět nemohu, protože to nevím. Když se pozdravila z těžké nemoci, která ji postihla, nechala celý dům se vším všudy zpustnout, jak jste to viděl, a od té doby nespátlila denní světlo.“

„To je celá historie?“ zeptal jsem se, když jsem o tom chvíli uvažoval.

„Je to všechno, co o tom vím, po pravdě o tom vím tolik jen proto, že jsem si to sám sestavil z drobných úryvků – neboť otec se tomu vždycky vyhýbá a ani slečna Havishamová, když mě pozvala, abych k ní přijel, mi o tom neřekla nic víc, než co bylo naprosto nezbytně nutné, abych věděl. Ale na jednu věc jsem zapomněl. Vystala domněnka, že ten muž, kterému věnovala svou nemístnou důvěru, jednal po celou dobu v dorozumění s jejím nevlastním bratrem – že to byly jejich společné pikle a že se o výtěžek dělili.“

„Divím se, že se s ní neoženil, a nezískal tak celý majetek,“ řekl jsem.

„Byl možná už ženatý a její kruté pokoření bylo možná částí plánu jejího nevlastního bratra,“ odpověděl Herbert. „Ale pozor! To nevím.“

„Co se stalo s oběma těmi muži?“ otázal jsem se, když jsem se nad celou věcí znovu zamyslel.

„Upadli do hlubší hanby a potupy – může-li vůbec být hlubší – a do zkázy.“

„Jsou dosud naživu?“

„Nevím.“

„Mezi jinými jste právě řekl, že Estella není se slečnou Havishamovou spřízněná, ale adoptovaná. Kdy ji adoptovala?“

Herbert pokrčil rameny. „Estella existuje nepřetržitě hned od chvíle, kdy jsem o slečně Havishamové uslyšel poprvé. Víc nevím. A teď, Händle,“ řekl, jako by celou historii konečně nadobro od sebe odvrhoval, „jsme si to tedy otevřeně řekli a je mezi námi úplně jasno. Všechno, co o slečně Havishamové vím já, víte i vy.“

„A všechno, co vím já,“ opáčil jsem, „víte i vy.“

„Tomu plně věřím. Proto mezi námi dvěma nemůže dojít k žádnému vzájemnému soupeření ani nedorozumění. A pokud se týče podmínky, na které závisí váš životní vzestup – že totiž nesmíte pátrat ani se dohadovat, komu za to vděčíte –, můžete být docela jistý, že já ani kdokoli z mé rodiny jí nikdy nezneužijeme ani o ni nezavadíme.“

Řekl to vskutku s takovou šetrností, že jsem cítil, že mohu tu věc považovat za vyřízenou, i kdybych pod střechem jeho otce strávil bůhvíkolik příštích let. Ale řekl to i tak hluboce významně, že jsem cítil, že mého dobrodince vidí v osobě slečny Havishamové stejně samozřejmě, jak samozřejmě jsem ten fakt viděl sám.

Nenapadlo mě předtím, že tu historii uvedl na přetřes úmyslně jen proto, aby ji odklidil z naší cesty; ale tolik se nám ulevilo a byli jsme o tolik nenucenější, když jsme to probrali, že teprve nyní jsem si uvědomil, tak že tomu vskutku bylo. Byli jsme velmi veselí a velmi družně jsme se bavili a mezi hovorem jsem se ho zeptal, čím je.

Odpověděl: „Peněžník – lodní pojišťovatel.“ Nejspíš si všiml, že jsem se rozhlédl po pokoji, najdu-li nějaké známky, které by připomínaly lodní dopravu nebo peněžnictví, protože dodal: „V City.“

Měl jsem úžasné představy o bohatství a důležitosti lodních pojišťovatelů v City a už jsem si začínal s posvátnou bází myslet na to, jak jsem mladého pojišťovatele položil na lopatky, udělal mu na jeho podnikavém oku modřinu a rozbil mu jeho odpovědnou hlavu. Ale vtom mě k mé úlevě opět přepadl onen podivný dojem, že Herbert Pocket se jaktěživo nedočká velkého úspěchu ani bohatství.

„Nespokojím se prostě tím, že svůj kapitál uplatním pouze v pojišťování lodí. Nakoupím dobré akcie nějaké životní pojišťovny a proderu se do správní rady. Zúčastním se také trochu dolování. Nic z těchtohle věcí nebude kolidovat s tím, abych si na vlastní konto nenajal pár tisíc tun lodního prostoru. Myslím, že budu obchodovat s Indií,“ řekl a rozvalil se zády na lenoch židle, „v hedvábí, šátcích, koření, barvách, drogách a vzácném dřevu. To je zajímavý obchod.“

„A zisky jsou velké?“ zeptal jsem se.

„Obrovské!“ přisvědčil.

Znovu jsem zakolísal a pomyslel si, že tohle jsou nadějnější vyhlídky než ty moje.

„Myslím, že budu obchodovat,“ řekl a zastrčil si palce do kapsiček u vesty, „taky se Západní Indií – v cukru, tabáku a rumu. Také s Cejlonem, zvláště v sloních klech.“

„To budete potřebovat pěknou řádku lodí,“ prohodil jsem.

„Celou flotilu,“ přikývl.

Úplně zdrcený velikostí těchto transakcí jsem se ho zeptal, kam se tou dobou nejvíc plaví obchodní lodě, které pojišťuje.

„Ještě jsem s pojišťováním nezačal,“ odpověděl. „Rozhlížím se.“

To zaměstnání mi připadalo jaksi víc ve shodě s Barnardovým dvorem. Řekl jsem (s přízvukem přesvědčení): „Aha!“

„Ano. Jsem v účtárně a rozhlížím se.“

„Je účtárna výnosná?“ zeptal jsem se.

„Pro –? To myslíte pro mladíka, který v ní pracuje?“ otázal se v odpověď.

„Ano, pro vás.“

„Hm, n-ne. Pro mne ne.“ To pronesl s výrazem člověka, který pozorně sečítá a dělá uzávěrku. „Ne přímo výnosná. To jest, nedostávám žádný plat a musím se – musím se vydržovat sám.“

To skutečně nevypadalo nijak výnosně a já pokývl hlavou, jako kdybych uzavíral, že z takového pramene příjmů bude těžko ukládáním na stranu nahromadit dost velký kapitál.

„Ale hlavní je,“ pravil Herbert Pocket, „že se rozhlížíte. *To* je skvělé. Jste v účtárně, víte, a rozhlížíte se.“

Připadalo mi jako prapodivný závěr, že nemůžete být jinde než v účtárně, víte, a rozhlížet se; ale mlčky jsem uznal jeho zkušenosti.

„Pak přijde chvíle,“ vykládal Herbert, „kdy spatříte svou příležitost. A skočíte do toho a vrhnete se na ni a naděláte si kapitál a máte vyhráno! Jakmile jste si jednou nadělal kapitál, pak nemáte nic jiného na práci než ho obracet.“

To bylo velmi podobné jeho stylu zápolení při oné potyčce v zahradě, velmi podobné. Také způsob, jak nesl svou chudobu, se navlas shodoval se způsobem, jak tehdy nesl svou porážku. Připadalo mi, že přijímá všechny nynější rány a údery s přesně tímž výrazem, s jakým tehdy přijímal moje. Bylo zřejmé, že kolem sebe nemá nic než nejprostší nezbytnosti, neboť u všeho, o čem se jen zmínil, se ukázalo, že to sem z kavárny nebo odněkud odjinud poslali kvůli mně.

Ale přestože si v hlavě už své velké jmění nadělal, natropil s ním tak málo povyku, že jsem mu byl přímo vděčný za to, že není vůbec nafoukaný. Byl to příjemný doplněk jeho přirozeně příjemných způsobů a báječně jsme se shodli. Večer jsme si vyšli na procházku do ulic a potom jsme šli za poloviční vstupné do divadla; druhý den jsme šli do Westminsterského opatství a odpoledne jsme se procházeli v parcích – a hádal jsem, kdo kove všechny ty koně v nich, a přál jsem si, aby to byl Joe.

Mírně počítáno to onu neděli bylo kolik měsíců, co jsem opustil Joea s Biddy. Dálka rozpjatá mezi mnou a jimi vzrostla v témž poměru a naše blata byla nepředstavitelně daleko. Že jsem mohl právě ještě tu poslední neděli sedět ve svých starých svátečních šatech v našem starém kostele, to mi připadalo jako snůška nemožností zeměpisných i společenských, slunečních i měsíčních. Přesto mě v ulicích Londýna, tak hustě oživených lidmi a za večerního soumraku tak zářivě osvětlených, stíhaly skličující vyčítavé připomínky, že jsem tu ubohou starou kuchyň doma odstrčil tak daleko; a v hloubi noci mi kroky nějakého neschopného šizuňka, který si hrál na portýra a náměsíčně bloudil po Barnardově dvoře pod záminkou, že hlídá, dutě dopadaly na srdce.

V pondělí ráno ve tři čtvrti na devět šel Herbert do účtárny, aby se ohlásil – a podle mého patrně se také rozhlédnout –, a já ho doprovázel. Hodlal asi za hodinu za dvě odejít a dovést mě do Hammersmithu a já na něho měl někde poblíž počkat. Připadalo mi, že vysedávání vajec, z nichž se líhnou mladí pojišťovatelé, obstarává prach a horko jako u vajec pštrosích; tak jsem aspoň soudil podle místností, kam se ta embrya budoucích velikánů v pondělí ráno ubírala. A navíc účtárna, kde Herbert praktikoval, v mých očích vůbec nevypadala jako dobrá observatoř, neboť byla přes dvůr ve druhém poschodí dozadu, měla po všech stránkách špinavé vzezření a bylo z ní vidět do jiného druhého poschodí dozadu do dvora, spíš než aby z ní byl rozhled ven.

Čekal jsem na něho až do poledne a zašel jsem si přitom na burzu a tam jsem viděl pod vývěskami s lodními zprávami sedět ochmýřené muže, které jsem pokládal za vynikající obchodníky, třebaže jsem nemohl pochopit, proč jsou všichni tak skleslí na duchu. Když přišel Herbert, šli jsme spolu na polední přesnídávku do proslulého hostince, který ve mně tehdy vzbuzoval přímo úctu, ale dnes mám za to, že jeho pověst byla nejhanebnější pověra v celé Evropě; již tenkrát jsem se neubráníl povšimnutí, že na ubrusech a příborech i šatech číšníků je mnohem víc omáčky než na porcích masa. Když

jsme toto občerstvení za mírnou cenu (uváží-li se špína, kterou nám neúčtovali) sprovodili ze světa, vrátili jsme se do Barnardova dvora, kde jsem si vzal svůj kufřík, a potom jsme nasedli na dostavník do Hammersmithu. Dojeli jsme tam mezi druhou a třetí hodinou odpoledne a do domu pana Pocketa nám zbýval jen malý kousek pěšky. Odsunuli jsme petlici na brance a vešli rovnou do zahrádky hraničící s řekou, kde si hrály páně Pocketovy děti. A ledaže se klamu v otázce, která se mých zájmů ani zaujetí dojista nikterak netýká, viděl jsem, že o dětičkách manželů Pocketových bude jednou platit, že ani nevyrostly, ani nebyly vychovány, nýbrž se vykutálely.

Paní Pocketová seděla na zahradní židli pod stromem a s nohama na druhé zahradní židli četla, zatímco děti si hrály a dvě chůvy paní Pocketové civěly kolem. „Mamá,“ řekl Herbert, „to je mladý pan Pip.“ Nato mě paní Pocketová s výrazem vlídné důstojnosti přivítala.

„Pane Alicku a slečno Jano,“ zavolala jedna chůva na dvě z dětí, „jestli budete takhle skákat až do toho křoví, tak prolítnete do řeky a utopíte se a co potom řekne tatíček?“

Táž chůva současně zdvihla kapesník paní Pocketové a řekla: „To je jistě už pošesté, co jste ho upustila, madam!“ Tomu se paní Pocketová zasmála a se slovy: „Děkuju vám, Flopsonová,“ se uvelebila jen na jedné židli a zabrala se opět do knihy. Její obličej přijal ihned soustředěný a napjatý výraz, jako by četla už celý týden, ale dříve než mohla přečíst pět šest řádek, upřela oči na mne a pravila: „Doufám, že se vaší mamá daří zcela dobře?“ Tento neočekávaný dotaz mě uvedl do takových rozpaků, že jsem začal nejvýš nesmyslně vykládat, že kdyby taková osoba byla někdy existovala, nemám pochyby, že by se jí bylo dařilo zcela dobře a velice by ji těšilo a byla by vzkázala poručení, když vtom mě zachránila chůva.

„No ne!“ zvolala a zdvihla ze země kapesník. „To je jistě už posedmé! Co to jen dnes odpoledne děláte, madam!“ Paní Pocketová přijala svůj majetek zprvu s pohledem nevýslovného překvapení, jako by ho v životě ještě nebyla viděla, a potom se smíchem, že ho

poznává, pravila: „Děkuju vám, Flopsonová,“ a zapomněla na mne a pokračovala ve čtení.

Když jsem nyní měl volnou chvíli na počítání, zjistil jsem, že se tam v různých stadiích kutálení hemží neméně než šest malých Pocketcat. Sotva jsem došel ke konečnému součtu, již se jakoby odkudsi z výšin ovzduší se žalostným nářkem ozvalo sedmé.

„Že to je mimi!“ prohodila Flopsonová s výrazem, jako by to pokládala za nesmírné překvapení. „Pospěšte si nahoru, Millersová!“

Millersová, což byla druhá chůva, se odebrala do domu a dětský nářek se pomaličku ztišil a zmlkl, jako by šlo o nějakého malého břichomluvice s něčím v puse. Paní Pocketová pořád četla a já byl zvědavý, co to může být za knihu.

Čekali jsme, myslím, až mezi nás přijde pan Pocket; ale ať tak nebo onak, čekali jsme a já tak měl příležitost pozorovat podivuhodný rodinný úkaz, že totiž kdykoli se některé z těch dětí zatoulá při hře k paní Pocketové, vždycky škobrtne a skutálí se přes ni – což vždycky vyvolalo u ní velmi krátké překvapení a u něho mnohem déle trvající hořekování. Byl jsem na rozpacích, jak si tu překvapivou okolnost vysvětlit, a nemohl jsem se ubránit, abych se cele neoddal uvažování o tom, až konečně za nějakou chvíli přišla Millersová s miminkem dolů, podala řečené miminko Flopsonové, a když Flopsonová podávala řečené paní Pocketové, i ona se skutálila málem po hlavě přes paní Pocketovou, s miminkem a se vším všudy, jen taktak že jsme ji s Herbertem zachytili.

„Bůh mi buď milostiv, Flopsonová!“ zvolala paní Pocketová a na okamžik odtrhla oči od knihy, „kdekdo se skutálí!“

„Bůh buď milostiv vám, madam, skutečně!“ opáčila Flopsonová, celá rudá v obličeji. „Co to tam máte?“

„Co *já* tu mám, Flopsonová?“ zeptala se paní Pocketová.

„None, to je přece vaše šamrle!“ zvolala Flopsonová. „A když je takhle schováváte pod sukněmi, kdo by se neskutálil? Tumať! Vemte si mimi, madam, a dejte mi tu knihu.“

Paní Pocketová se zachovala podle pokynu a s nezkušenou nešikovností dělala s robátkem na klíně taniny, zatímco ostatní děti je laškovně obskakovaly. To však trvalo jen velmi krátkou dobu, neboť paní Pocketová náhle vydala rozkaz, aby chůvy odvedly všechny děti nahoru a nechaly je prospat. Takto jsem hned při první návštěvě učinil již druhý objev, že odchov malých Pocketčat se skládá ze střídavého kutálení a ležení.

Když Flopsonová a Millersová zahnalý děti do domu jako stádečko ovcí a pan Pocket vyšel z domu, aby se se mnou seznámil, nijak zvlášť mě za daných okolností nepřekvapilo poznání, že pan Pocket je pán s poněkud zmateným výrazem ve tváři a se silně šedivými vlasy rozcuchanými po celé hlavě, jako by si dost dobře nevěděl rady, jak co uvést do patřičného pořádku.

Kapitola dvacátá třetí

Pan Pocket řekl, že mě poznává s potěšením a doufá, že já ho nepoznávám s lítostí. „Nejsem totiž,“ dodal s úsměvem svého syna, „vůbec žádný postrach.“ Přes všechnu svou zmatenost i silně šedivé vlasy to byl muž mladistvého vzhledu a jeho způsoby se zdály úplně přirozené. Používám slova přirozené v tom smyslu, že byly nelíčené; v jeho roztržitém chování bylo něco komického, co mohlo být úplně směšné, nebýt on si sám dobře vědom, že do směšnosti má velmi blízko. Když se mnou chvilku pohovořil, obrátil se k paní Pocketové a s poněkud starostlivým svraštěním svého hezkého černého obočí řekl: „Doufám, Belindo, žes pana Pipa přivítala.“ A paní vzhledla od knihy a odpověděla: „Ano.“ Potom se na mne usmála a zcela duchem nepřítomná se mne otázala, mám-li rád chuť silice z pomerančových květů. Poněvadž tento dotaz neměl žádný vztah, blízký ani vzdálený, k jakémukoli předešlému ani potomnímu jednání, usoudil jsem, že ho utrousila, stejně jako při mém dřívějším navazování řeči, pouze z povšechné blahosklonnosti k hovoru.

V několika málo hodinách jsem se dověděl, a mohu to snad uvést hned, že paní Pocketová je jedinou dcerou jistého zcela bezvýznamného rytíře, již zemřelého, který si pro sebe vybájl přesvědčení, že jeho zesnulý otec by se byl stal baronem, nebýt toho, že kdosi se proti tomu z pohnutek čistě osobních rozhodně vzepřel – zapomněl jsem kdo, věděl-li jsem to kdy vůbec – snad panovník, ministerský předseda, lord kancléř, arcibiskup canterburský, kdokoli – a na podkladě toho zcela smyšleného faktu se vtlačil mezi urozené tohoto světa. Sám byl myslím povýšen na rytíře za to, že se v zoufalém projevu, tučně napsaném na pergamenu a prosloveném při kladení základního kamene k nějaké budově nebo k čemu, perem utkal na zteč s anglickou mluvnicí a že nějaké královské osobnosti podal

bud' zednickou lžící, nebo maltu. Ale bud' jak bud', nakázal, aby se paní Pocketové hned od kolébky dostalo výchovy jako dívce, která se podle přirozeného řádu věcí musí provdat za predikát a kterou je nutno chránit, aby si neosvojila plebejské domácké znalosti.

Tento prozíravý rodič ustanovil mladé dámě stráž a ochranu tak úspěšnou, že vyspěla v ženu sice velmi dekorativní, ale naprosto bezradnou a neužitečnou. S takto šťastně vypěstovanou povahou se v prvním květu mládí setkala s panem Pocketem, který byl rovněž v prvním květu mládí a dosud se zcela nerozhodl, zleze-li ministerské křeslo lorda kancléře, nebo si na hlavu vsadí biskupskou mitru. Jelikož uskutečnění jak toho, tak onoho bylo pro pana Pocketa pouhou otázkou času, popadl s paní Pocketovou Čas za ofinu (právě když se zdálo, podle její délky soudě, že by spíš byla potřebovala přistříhnout) a bez vědomí prozíravého rodiče uzavřeli sňatek. Prozíravý rodič neměl nic jiného co darovat nebo odepřít než své požehnání, a proto na ně po krátkém zápase ono věno velkomyslně převedl a panu Pocketovi oznámil, že jeho žena je „královský poklad“. Pan Pocket investoval od té doby královský poklad bez ustání do obvyklého běhu světa a vládla domněnka, že mu to nese jen nepatrný úrok. Přesto byla paní Pocketová všeobecně předmětem jakéhosi podivného uctivého soucitu, protože se nevdala za predikát, a pan Pocket byl zase předmětem jakýchsi podivných shovívavých výčitek, protože žádný takový titul jaktěživo nezískal.

Pan Pocket mě zavedl do domu a ukázal mi můj pokoj; byl to pokoj vlídný a tak zařízený, že jsem ho mohl pohodlně používat jako soukromého obývacího pokoje. Potom zaklepal na dveře dvou dalších podobných pokojů a představil mě jejich obyvatelům, kteří se jmenovali Drummle a Startop. Drummle, mladík postárlého vzezření a stavbou těla těžkého kalibru, si hvízdal. Startop, věkem i vzhledem mladší, studoval a držel si hlavu, jako kdyby se obával nebezpečí, že ji příliš silnou náloží vědomostí přivede k výbuchu.

Jak pan Pocket, tak paní Pocketová budili svým vzezřením tak nápadný dojem, že jsou v područí někoho jiného, že jsem zvědavě uvažoval, kdo vlastně má dům v držení a dovoluje jim v něm bydlet, až jsem zjistil, že tou neznámou mocí je služebnictvo. Pocketovým se tak možná žilo hladce se zřetelem k tomu, že se vyhnuli potížím; ale vypadalo to velmi nákladné, poněvadž služebnictvo považovalo za povinnost, kterou dluží samo sobě, vyběravě jíst a pít a přijímat dole spoustu návštěv. Povolovalo sice i paní Pocketové velmi bohatý stůl, ale přesto mi vždycky připadalo, že zdaleka nejlepší část domu, kde se stravovat, by byla kuchyň – ovšem vždycky za předpokladu, že by strážník byl schopen sebeobrany, neboť jsem v domě nebyl ještě ani týden a již jedna dáma ze sousedství, s níž se rodina osobně neznala, poslala dopis se sdělením, že viděla Millersovou, jak plácala miminko. To velice zarmoutilo paní Pocketovou, která po přijetí zprávy propukla v pláč a vyjádřila se, že je věru kupodivu, jak si sousedé nedovedou hledět svého.

Kousek po kousku, a to hlavně od Herberta, jsem se dověděl, že pan Pocket studoval na gymnáziu v Harrow a na univerzitě v Cambridgi, kde byl premiantem, ale že když mu potom štěstí dopřálo pojmout v tak velmi mladém věku za manželku paní Pocketovou, zhoršil si životní vyhlídky a věnoval se povolání preceptora-brusiče. Když pak jako preceptor přibrousil tupé rozumky řady omezenců – u nichž bylo pozoruhodné, že jejich otcové, měli-li vliv, vždycky hodlali dopomoci mu k lepšímu postavení, ale vždycky to zapomněli učinit, jakmile jejich tupí synkové opustili jeho preceptorský brus –, ta nuzácká práce ho omrzela a odebral se do Londýna. Tam pak, když se postupně vzdal všech vznešených nadějí, přiučoval různé žáky, kteří předtím příležitost buď neměli, nebo ji zanedbali, a s různými jinými opakoval látku k rozličným zvláštním účelům a využíval svých znalostí ke kompilování a korigování literárních děl; z těchto prostředků, k nimž přistupoval velmi nepatrný příjem ze soukromého jmění, dosud vydržoval dům, který jsem viděl.

Manželé Pocketovi měli patolízalskou sousedku – ovdovělou dámu oné vysoce sympatické povahy, že s každým souhlasila, každému žehnala a každého zalávala úsměvy i slzami, jak se k okolnostem hodilo. Jméno té dámy bylo paní Coilerová a já měl v den svého uvedení do domu čest doprovázet ji k obědu dole. Na schodech mi dala na srozuměnou, že to je rána pro tu vzácnou paní Pocketovou, když vzácný pan Pocket je nucen přijímat pány, aby s nimi korepetoval. To se ovšem nevztahuje na mne, řekla ve výlevu lásky a důvěry (v té chvíli jsem se s ní znal ani ne pět minut) – kdyby všichni byli jako já, pak by to bylo něco docela jiného.

„Ale vzácná paní Pocketová,“ vykládala paní Coilerová, „po tom mém časném zklamání (ne že to byla vina vzácného pana Pocketa!) vyžaduje tolik přepychu a elegance –“

„Ano, madam,“ přisvědčil jsem, abych jí zastavil řeč, protože jsem měl strach, že se mi rozpláče.

„– a má takové aristokratické sklony –“

„Ano, madam,“ opakoval jsem s tímž cílem jako předtím.

„– že je skutečně kruté,“ vedla svou paní Coilerová, „když vzácný pan Pocket musí odvracet čas i pozornost od vzácné paní Pocketové.“

Neubránil jsem se pomyšlení, že by asi bylo krutější, kdyby od vzácné paní Pocketové čas i pozornost odvrátil řezník. Neřekl jsem však nic, neboť jsem měl věru dost co dělat, abych se stydlivou obezřelostí uhlídal své společenské způsoby.

Zatímco jsem dával pozor na nůž, vidličku, lžíci, sklenice a ostatní nástroje sebezničení, dověděl jsem se z hovoru mezi paní Pocketovou a Drummlem, že Drummle, jehož křestní jméno bylo Bentley, je skutečně druhý poslušný dědic baronského titulu. Dále se ukázalo, že kniha, kterou jsem viděl paní Pocketovou číst v zahradě, je šlechtický almanach a že paní Pocketová zná přesné datum, pod nímž by se byl její dědeček do oné knihy dostal, kdyby se do ní byl dostal vůbec. Drummle toho nepovídal mnoho, ale ve své málomluvnosti (připadal mi trochu jako mrzout) se vyjadřoval jako

jeden z vyvolených a v paní Pocketové uznával ženu i sestru. Nikdo jiný než oni dva a patolízalská sousedka paní Coilerová nejevil na této části hovoru nejmenší zájem a mně připadalo, že Herbertovi je ten hovor trapný; budil však naději, že potrvá delší chvíli, když vtom vešel lokajíček s oznámením domácí pohromy. Šlo ve skutečnosti o to, že kuchařka někam založila hovězí. A tu jsem k svému nevýslovnému úžasu poprvé spatřil pana Pocketa ulevovat své mysli výkonem, který mně sice připadal mimořádně pozoruhodný, ale na nikoho jiného nečinil sebemenší dojem, a který mi byl vbrzku stejně běžný jako všem ostatním. Odložil totiž dranzírovací nůž a vidličku – neboť se právě v tom okamžiku zabýval krájením na míse –, vjel si oběma rukama do svých rozcuchaných vlasů a zjevně se vši silou snažil za ně zdvihnout. Když si tak zacvičil a nezdvihl se při tom ani ždíbíček, klidně pokračoval v úkonu, jímž se předtím obíral.

Paní Coilerová potom změnila předmět hovoru a začala mi lichotit. Krátkou chvíli se mi to líbilo, ale ona mi lichotila tak hrozně neomaleně, že mě radost brzy přešla. Měla zmijí způsob vrhat se na mne zblízka, když předstírala živý zájem o přátele a místa, jež jsem opustil, způsob, který ve všem všudy připomínal hada a jeho rozeklaný jazyk. A když občas přeskočila na Startopa (který jí toho řekl velmi málo) nebo na Drummla (který řekl ještě méně), skorem jsem jim záviděl, že jsou na protější straně stolu.

Po obědě se přišly ukázat děti a paní Coilerová pronášela obdivné poznámky o jejich očích, nosech a nožkách – prozíravý způsob, jak povzdělat jejich ducha. Byla to čtyři děvčátka a dva chlapečkové, kromě miminka, které mohlo být to i ono, a kromě příštího miminka po dnešním benjamínkovi, které dosud nebylo ani to, ani ono. Přivedly je Flopsonová a Millersová velmi podobně, jako by ti dva poddůstojníci byli někde verbovat děti a odvedli právě tyhle, kdežto paní Pocketová se dívala na ty mladé šlechtice, jimiž měli být, ale nebyli, skoro jako by si myslela, že měla potěšení si je prohlédnout už dřív, ale neví dost dobře, kam je teď zařadit.

„Tumáte! Dejte sem tu vidličku, madam, a vemte si mimi,“ řekla Flopsonová. „Neberte je takhle, nebo mu spadne hlava pod stůl.“

Po této radě vzala paní Pocketová miminko jinak a hlavička mu spadla na stůl – což všem přítomným ohlásila hrozná rána.

„Jejda, jejda! Dejte mi ho zpátky, madam,“ zvolala Flopsonová, „a vy, slečno Jano, pojd'te miminku zatancovat, honem!“

Jedno z děvčátek, pouhý drobeček, které si podle všeho vzalo na starost částečné opatrování druhých, postoupilo z místa vedle mne a poskakovalo proti miminku a zas od něho, až maličké přestalo plakat a smálo se. Potom se smály všechny děti a smál se pan Pocket (který se mezitím dvakrát pokusil zdvihnout se za vlasy) a smáli jsme se všichni a byli jsme veselí.

Flopsonové se zatím podařilo uložit miminko bez úhony paní Pocketové do klína tím, že je v kloubech přehnula vejpůl jako hadrovou panenku, a dala mu na hraní louskáček; zároveň doporučila paní Pocketové k povšimnutí, že rukojeti onoho nástroje nebudou nejspíše svědčit jeho očím, a zostra nařídila slečně Janě, aby dávala na ten louskáček pozor. Potom obě chůvy odešly z pokoje a na schodech měly bujnou potyčku s prostopášným lokajíčkem, který předtím obsluhoval u stolu a očividně přišel o dobrou polovičku svých knoflíků u hracího stolku.

Silně mě znepokojilo, když paní Pocketová začala přetřásat otázku dvou baronských titulů, jedla přitom rozkrájený pomeranč máčený ve víně s cukrem a úplně zapomněla na miminko na klíně, které provádělo s louskáčkem hrůzostrašné kousky. Konečně malá Jana zpozorovala, že jeho malý mozeček je ohrožen, jako myška opustila své místo a mnoha drobnými úskoky na něm nebezpečnou hračku vymámila. Téměř zároveň dojedla paní Pocketová pomeranč, a protože Janino jednání neschvalovala, okřikla ji:

„Ty nezvedená, co se to opovažuješ? Okamžitě si běž sednout!“

„Matinto,“ zašišlala holčička, „mimi by si bylo vypíchlo očičta.“

„Co se mi to opovažuješ říkat?“ odsekla paní Pocketová. „Okamžitě si běž sednout na svou židli!“

Vznešené rozhorlení paní Pocketové bylo tak drtivé, že jsem až tonul v rozpacích – jako kdybych k němu byl nějakým činem zavalil příčinu sám.

„Belindo,“ zaprotestoval pan Pocket od druhého konce stolu, „jak můžeš být tak nerozumná? Jana zasáhla přece jen proto, aby ochránila mimi.“

„Nestrpím, aby kdokoli nějak zasahoval,“ opáčila paní Pocketová. „Překvapuje mě, Matyáši, že mě vystavuješ takovému urážlivému zasahování!“

„Dobrotivý Bože!“ zvolal pan Pocket ve výbuchu pustého zoufalství. „Má louskáček pomáhat kojencům do hrobu a nemá se najít živá duše, aby je zachránila?“

„Nesnesu, aby mi Jana do něčeho zasahovala,“ pravila paní Pocketová s majestátním pohledem upřeným na tu drobnou nevinou hříšnici. „Doufám, že znám postavení svého nebohého dědečka. A zrovna Jana!“

Pan Pocket si znovu zajel rukama do vlasů a tentokrát se za ně skutečně zdvihl na píd' nad židli. „Slyšte!“ zvolal bezmocně k živlům. „Kojenci si mají kvůli postavení něčího nebohého dědečka rozbíjet louskáčkem hlavu!“ Potom se zase spustil na židli a zmlkl.

Mezitímco se to odehrávalo, dívali jsme se všichni zaraženě do ubrusu. Pak nastala přestávka, za níž nevinné a nezkrotné miminko pohopsávalo a vrnělo na malou Janu, která mi připadala jako jediný člen této rodiny (ke služebnictvu nehledě), jehož nějak určitě znalo.

„Pane Drummle,“ řekla paní Pocketová, „zazvonil byste pro Flopsonovou? Jano, ty neposlušnice malá, ty si běž lehnout. A ty, miminečko moje, pojd' s mamičkou!“

Miminko bylo vtělená poctivost a ze všech sil se vzpíralo. Přehýbalo se paní Pocketové přes ruku obráceně, až místo svého hebkého obličejíčku společnosti ukazovalo pletené čapáčky a důlkované

kotníčky, a bylo vyneseno v nejvyšším stupni vzbouření. A přece si nakonec vydupalo svoje, protože jsem za pár minut oknem spatřil, jak ho chová malá Jana.

Stalo se, že ostatních pět dítek zůstalo u jídelního stolu, protože Flopsonová si musela vyřídit nějakou soukromou záležitost a děti nepatřily do rezortu nikoho jiného. Tak jsem poznal vzájemné vztahy mezi nimi a panem Pocketem, jak mi je názorně objasnil následující obrázek. Pan Pocket s obvyklým výrazem zmatenosti ještě znatelnějším a s vlasy rozcuchanými několik minut na ně hleděl, jako by si nedovedl vysvětlit, jak to přijde, že se stravují a bydlí právě v téhle domácnosti, a proč je příroda neubytovala u někoho jiného. Potom jim cize, s chladem jakoby misionářským, položil určité otázky – jako například, proč malý Joe má tu díru v náprsence, a ten řekl, že „Flopsonová mi to zašije, tatíčku, až bude mít chvíli“ a kde prý malá Fany přišla k tomu sebranému nehtu, a ta odpověděla, že „Millersová mi na to dá mast, tatíčku, jestli nezapomene“. Potom zjhl a s otcovskou něžností jim dal každému po šilinku a řekl jim, aby si šly hrát; a pak, když odcházely, jedním velmi silným pokusem zdvihnout se za vlasy zaplašil celé to beznadějně téma z hlavy.

Večer se veslovalo na řece. Protože Drummle a Startop měli každý svou loďku, rozhodl jsem se, že si pořídím svou a na oba se vytáhnou. Celkem slušně jsem ovládal většinu tělesných cviků, v nichž jsou venkovští chlapci zběhlí, ale protože jsem si uvědomoval, že mi pro Temži – nemluvě o jiných vodách – chybí potřebná elegance stylu, ihned na místě jsem se dohodl s vítězem ve veslařském závodě, který jako cenu vyhrál člun a kotvil pravidelně u našich schůdků, že svůj výcvik svěřím jemu. Tato odborná veličina, již mě představili moji noví přátelé, mě přivedla do velkých rozpaků uznáním, že mám svaly jako kovář. Kdyby byl věděl, jak měl namále, že tou poklonou neztratil žáka, pochybuji, že by mi ji byl vzdal.

Když jsme se večer vrátili domů, čekala nás studená večeře a myslím, že bychom se byli všichni dobře bavili, nebýt dost nepříjemné

domácí příhody. Pan Pocket byl v dobré náladě, když vtom vešla služka a řekla: „S dovolením, pane, ráda bych vám něco řekla.“

„Pánovi?“ podivila se paní Pocketová, jejíž důstojnost se opět naježila. „Jak vás může něco takového napadnout? Jděte to povědět Flopsonové. Nebo to povězte mně – někdy jindy.“

„Prosím za odpuštění, madam,“ odpověděla panská, „ráda bych to řekla hned a řekla to pánovi.“

Na ta slova vyšel pan Pocket z pokoje a my se zatím zabavovali sami, jak se dalo, dokud zase nepřišel.

„To je pěkná věc, Belindo!“ oznámil pan Pocket, když se vrátil s tváří, v níž se zračil zármutek a zoufalství. „Kuchařka nám leží do němoty zpitá na podlaze v kuchyni a v komoře má v ranci velkou hroudu čerstvého másla připravenou, že ji prodá na šmír!“

Paní Pocketová okamžitě projevila silně přátelské pohnutí a řekla: „To je dílo té protivné Sofi!“

„Jak to myslíš, Belindo?“ ptal se pan Pocket.

„To ti řekla Sofi,“ pravila paní Pocketová. „Copak jsem ji neviděla na vlastní oči a neslyšela na vlastní uši, jak právě před chvílí přišla do pokoje a chtěla s tebou mluvit?“

„Ale copak mě nezavedla dolů, Belindo,“ opáčil pan Pocket, „a taky mi tu ženskou a ten ranec neukázala?“

„A ty ji hájíš, Matyáši,“ podivila se paní Pocketová, „za to, že dělá mrzutosti?“

Pan Pocket vyrazil žalostný sten.

„Mám já, dědečkova vnučka, být v domě nula?“ zvolala paní Pocketová. „Mimoto je kuchařka odjakživa velice slušná a uctívá ženu, a když se k nám přišla ucházet o místo, řekla nejpřirozenějším způsobem, že cítí, že jsem zrozená být vévodkyní.“

Tam, kde stál pan Pocket, byla pohovka a na tu klesl do pozice umírajícího gladiátora. Když jsem uznal za vhodné jít spát a opustit ho, řekl dutým hlasem, dosud v té pozici: „Dobrou noc, pane Pipe!“

Kapitola dvacátá čtvrtá

Po dvou třech dnech, když jsem se ve svém pokoji zařídil a vykonal několikrát cestu do Londýna a zpátky a objednal si všechno, co jsem od svých dodavatelů potřeboval, jsem měl dlouhou rozmluvu s panem Pocketem. Věděl o mé chystané životní dráze víc než já, neboť poukázal na slova pana Jaggerse, který mu prý řekl, že nejsem určen pro žádné povolání a že budu pro svůj budoucí život dost dobře vzdělaný, dokážu-li „udržet krok“ s průměrem mladých lidí v zámožných poměrech. Samozřejmě jsem souhlasil, protože jsem nevěděl nic, co by tomu odporovalo.

Radil mi, abych k získání oněch prostých základů, jichž se mi nedostává, navštěvoval jistá místa v Londýně a jeho abych pověřil funkcí učitele, který mi bude látku vysvětlovat a řídit veškeré moje studium. Doufá prý, že s rozumnou podporou sotva narazím na nějaké překážky, které by mi braly odvahu, a že se brzy budu moci obejít bez jakékoli pomoci kromě přispění jeho. Způsobem, jakým mi říkal toto i ještě mnohé v podobném smyslu, dokázal obdivuhodnou formou vytvořit mezi sebou a mnou důvěrný vztah; a mohu uvést hned, že svou dohodu se mnou plnil vždycky tak horlivě a poctivě, že mě přiměl, abych stejně horlivě a poctivě plnil i já svou dohodu s ním. Kdyby býval jako učitel jevil lhostejnost, nepochybuji, že bych mu byl jako žák oplácel stejnou mincí; neposkytl mi však žádnou takovou omluvu a oba jsme byli druhému právi. Nikdy jsem se také při jeho vychovatelském styku se mnou na něho nedíval, jako by na jeho osobě bylo cokoli směšného – ani cokoli jiného, než co je vážné, poctivé a dobré.

Když jsme tyto body prohovořili a natolik uvedli ve skutek, že jsem začal vážně studovat, napadlo mě, že kdybych si mohl ponechat svou ložnici v Barnardově dvoře, můj život by se příjemně zpestřil

a mým způsobům by Herbertova společnost jistě nebyla na újmu. Pan Pocket nic proti takovému uspořádání nenamítal, ale tvrdil, že dříve než bych v té věci podnikl jakýkoli krok, rozhodně to musím předložit svému poručníkovi. Vycitoval jsem, že jeho takt pramení ze zřetele, že takový plán by Herbertovi ušetřil trochu výdajů, a proto jsem se vydal do Malé Britské a sdělil své přání panu Jaggersovi.

„Kdybych si mohl koupit ten nábytek, který mám teď najatý,“ začal jsem, „a jednu dvě další maličkosti k tomu, cítil bych se tam docela jako doma.“

„Jen do toho!“ pravil pan Jaggers a krátce se zasmál. „Říkal jsem vám, že se v tom naučíte chodit. Nuže! Kolik potřebujete?“

Odpověděl jsem, že nevím kolik.

„Ale jděte!“ opáčil pan Jaggers. „Kolik? Padesát liber?“

„Ale kde, ani zdaleka tolik.“

„Pět liber?“ ptal se pan Jaggers.

To byl takový velký skok dolů, že jsem zaraženě namítl: „Hm, to zase víc.“

„To zase víc, eh?“ vyjekl na mne pan Jaggers a s rukama v kapsách, s hlavou na stranu a s očima upřenýma na stěnu za mými zády na mne číhal. „O kolik víc?“

„Je tak těžké určit nějakou přesnou částku,“ odpověděl jsem váhavě.

„Ale jděte!“ podivil se pan Jaggers. „Zkusme to. Dvakrát pět, stačí to? Třikrát pět, stačí to? Čtyřikrát pět, stačí to?“

Přisvědčil jsem, že by to podle mého stačilo ažaž.

„Čtyřikrát pět by stačilo ažaž, říkáte?“ pravil pan Jaggers a svraštil čelo. „Nuže, kolik je u vás čtyřikrát pět?“

„Kolik je u mne čtyřikrát pět?“

„Právě,“ přitakal pan Jaggers, „kolik?“

„Myslím, že u vás je to dvacet liber,“ odpověděl jsem s úsměvem.

„Nezáleží na tom, kolik to je u mne, příteli,“ poznamenal pan Jaggers s potouchlým a zamítavým pohozením hlavou. „Chci vědět, kolik to je u vás.“

„Samozřejmě dvacet liber.“

„Wemmicku!“ zavolal pan Jagers, otvíraje dveře své pracovny.
„Ať vám pan Pip podepíše příkaz a vyplátte mu dvacet liber.“

Tento velmi pozoruhodný způsob vyřizování záležitostí na mne učinil velmi pozoruhodný dojem, a to dojem rázu nikterak příjemného. Pan Jagers se nikdy nesmál; nosil však neobyčejně lesklé vrzavé boty, a když se v těch botách postavil na špičky a s tou svou velkou hlavou skloněnou kupředu a s obočím staženým dohromady čekal na odpověď, někdy se zahoupal, až mu ty boty zavrzaly, jako by se suše a podezíravě smály ony. Protože náhodou právě odcházel a Wemmick měl veselou a hovornou náladu, přiznal jsem Wemmickovi, že skutečně nevím, co si mám z páně Jagersova chování vybrat.

„Řekněte mu to, a bude to brát jako poklonu,“ odpověděl Wemmick.
„On právě nechce, abyste věděl, co si z toho vybrat. – Ale,“ neboť jsem se tvářil překvapeně, „to není osobní – to je obchodní, ryze obchodní.“

Wemmick seděl u svého stolu a svačil – a chroupal – suchý tvrdý suchar, jehož úlomky si co chvíli házel do štěrbiny úst, jako by je svěřoval poštovní schránce.

„Mně to vždycky připadá,“ pokračoval Wemmick, „jako kdyby byl nalíčil past na lidi a teď ji hlídal. Najednou – klap – a už vás má!“

Zdržel jsem se poznámky, že pasti na lidi nepatří k příjemnostem života, a podotkl jsem pouze, že podle mého je pan Jagers asi velmi šikovný a má velké zkušenosti.

„Hluboké,“ potvrdil Wemmick, „jako až do Austrálie.“ Ukázal přitom perem na podlahu písárny, aby vyjádřil, že pro účely tohoto obrazného rčení se rozumí, že Austrálie leží přesně na protější straně zeměkoule. „A být něco hlubšího,“ dodal Wemmick a vrátil se s perem zase na papír, „tak to je on.“

Potom jsem ještě řekl, že patrně má pěknou praxi, a Wemmick přikývl: „Ka-pi-tál-ní!“ Potom jsem se zeptal, mají-li hodně písarů. Na to odpověděl:

„Písařů moc nevedeme, protože Jagers je jenom jeden, a mít ho z druhé ruky, to se lidem nechce. Jsme tady jenom čtyři. Chtěl byste se na ně podívat? Patříte k nám, abych tak řekl.“

Přijal jsem pozvání, a když pan Wemmick naházel celý suchar do poštovní schránky a vyplatil mi mé peníze z příruční kasy v nedobytné pokladně (klíč od řečené pokladny nosil kdesi hluboko na zádech a vytáhl jej zpod límce u kabátu jako železný copánek), šli jsme nahoru do poschodí. Dům byl tmavý a zchátralý, a jak se zdálo, umaštěná ramena, která zanechala své stopy v pracovně páně Jagersové, se po schodišti šourala nahoru i dolů již celá léta. V prvním patře byl v pokoji do ulice písař, který vypadal jako něco mezi krčmářem a krysařem – silný, bledý, nafouklý, opuchlý člověk – a soustředěně se zabýval s třemi čtyřmi lidmi ošuntělého zevnějšku, s nimiž jednal stejně neobřadně, jak se zdálo, že se jedná s každým, kdo přispívá do páně Jagersovy pokladnice. „Shání svědecké důkazy pro Bailey,“ poučil mě pan Wemmick, když jsme vyšli. V pokoji nad tím se písař podobný malému schlíplému jezevčíkovi s dlouhatánskými vlasy (patrně ho jako štěně úplně zapomněli strážat) obíral obdobnou činností s mužem slabého zraku, jehož mi pan Wemmick představil jako taviče, který pro uhájení živobytí udržuje svůj tyglík ustavičně ve varu a který by mi roztavil všechno, co by mě napadlo, a který se přímo koupal v párném potu, jako kdyby býval své umění zkoušel sám na sobě. V pokoji do dvora se nad svou prací chýlil muž s vysedlými rameny, bolestivou tváří ovázanou špinavým flanelem a oblečený ve starých černých šatech, které dělaly dojem, že jsou navoskované, a opisoval načisto poznámky obou druhých pánů pro osobní potřebu páně Jagersové.

To byla celá firma. Když jsme zase sešli do přízemí, zavedl mě Wemmick do pracovny mého poručníka a pravil: „Tady jste to už viděl.“

„Odpustíte prosím,“ řekl jsem, když ty dvě odporné bysty s pokrouceným úšklebkem i pohledem znovu upoutaly můj zrak, „čí jsou to podoby?“

„Tyhle?“ opáčil Wemmick, vylezl si na židli a sfoukl ze strašlivých hlav prach, dřív než je snesl dolů. „To jsou dva kabrňáci. Hlavní klienti naší firmy, vynesli nám úžasnou pověst. Tenhle chlapík (ty lotře stará, vždyť ty jsi musel v noci slízt a čumět do kalamáře, že sis udělal tenhle flek na čele!) zavraždil svého pána, a povážíme-li, že se mu podle všech známek nedostalo vůbec vzdělání, tak si to nevymyslel špatně.“

„Podobá se mu to?“ otázal jsem se a s odporem jsem od toho surovce odskočil, když mu Wemmick plivl na obočí a utřel mu je rukávem.

„Jestli se mu to podobá? Je to přece přímo on. Udělali ten odlitek v Newgate, hned jak ho sundali. Mne jsi měl extra v lásce, ty liško podšitá, vid’?“ řekl Wemmick. Potom vysvětlil toto něžné oslovení tím, že si sáhl na brož, představující dámu a smuteční vrbu u náhrobku s urnou, a dodal: „Tu dal udělat výslovně pro mne!“

„Je ta dáma někdo známý?“ zeptal jsem se.

„Ne,“ odpověděl Wemmick. „Jenom jeho žert. (Ty sis na žertíčky potrpěl, vid’?) Ne, v tomhle případě ani stín nějaké dámy, pane Pipe, až na jednu – a ta nebyla takhle štíhlounká jako slečinka a jistě byste ji nebyl nachytl, že by opatrovala tu urnu – leda by v ní bylo něco k pití.“ Poněvadž Wemmickovu pozornost nyní silně upoutala brož, postavil bystu a kapesníkem leštil brož.

„Skončil ten druhý člověk také tak?“ otázal jsem se. „Má stejný výraz.“

„Máte pravdu,“ přisvědčil Wemmick, „je to původní nefalšovaný výraz. Skorem jako by ho někdo chytil udičkou za jednu nosní díрку a za vlasec mu ji povytáhl nahoru. Ano, ten skončil také tak; ujišťuji vás, že v jeho případě to byl docela přirozený konec. Tenhle pašák padělal testamenty, jestli taky ty domnělé zůstavitele dokonce neuspával. Ale byl jsi kavalírský rošťák,“ (pan Wemmick opět apostrofoval) „a říkal jsi, že dovedeš psát řecky. Jojo, ty chvastoune jeden! Tys mi byl vrdlouhář! Takového lháře jako ty jsem ještě nepoznal!“

Než odložil svého bývalého přítele zpátky na poličku, poklepal si Wemmick na největší ze svých smutečních prstenů a dodal: „Ten koupil mně, poslal si pro něj do krámu zrovna poslední den předtím.“

Zatímco ukládal druhou bystu nahoru a slézal ze židle dolů, projela mi hlavou myšlenka, že všechny jeho osobní šperky asi pocházejí z podobných pramenů. Protože v té věci neprojevil žádnou ostýchavost, dodal jsem si odvahy a osmělil jsem se ho na to zeptat, když už stál zase přede mnou a oprašoval si ruce.

„Ovšemže,“ přisvědčil mi, „to všechno jsou dary podobného druhu. Jeden přináší druhý, víte, tak už to chodí. Vždycky to беру. Jsou to kuriozity. A je to majetek. Nemají třeba velkou cenu, ale konec konců je to majetek a mobilní. Pro vás, s tou vaší skvělou budoucností, to asi moc neznamená, ale pokud se týče mne, mou vůdčí hvězdou je vždycky zásada: Hleď získat mobilní majetek!“

Vzdal jsem tomu stanovisku poctu a Wemmick pokračoval přátelským tónem v řeči:

„Kdyby vás kdykoli ve volné chvíli, až nebudete mít nic lepšího na práci, nemrzelo přijít mě navštívit do Walworthu, mohl bych vám nabídnout postel a pokládal bych si to za čest. Nemám toho moc, co bych vám ukázal; ale těch pár kuriozit, co mám, si třeba možná docela rád prohlédnete. A mám taky rád kousek zahrádky a altánek.“

Odpověděl jsem, že s potěšením přijmu jeho pohostinství.

„Děkuju,“ pravil, „pak mezi námi tedy platí, že se to uskuteční, až se vám to bude hodit. Obědval jste už někdy u pana Jaggerse?“

„Ještě ne.“

„Nu,“ pravil Wemmick, „ten vám dá víno, a dobré víno. Já vám dám punč, a ne špatný punč. A teď vám něco povím. Až budete obědvat u pana Jaggerse, podívejte se na jeho hospodyně.“

„Uvidím něco obzvlášť neobyčejného?“

„Nu,“ odpověděl Wemmick, „uvidíte zkrocené divoké zvíře. Vy mi řeknete, že to není nic obzvlášť neobyčejného. Odpovím vám, že to

záleží na původní divokosti toho zvířete a na míře zkrocení! Nijak to nesníží vaše mínění o schopnostech pana Jaggerse. Všimněte si toho dobře.“

Slíbil jsem mu, že tak učiním, se vším zájmem a zvědavostí, jež ve mně jeho příprava vzbudila. Už jsem odcházel, když tu se mne zeptal, chtěl-li bych obětovat pět minut, abych viděl pana Jaggerse „při tom“.

Z několika důvodů, a nikoli nejméně proto, že mi nebylo jasné, při čem vlastně pana Jaggerse přistihnu, jsem odpověděl kladně. Potopili jsme se do City a vynořili jsme se v nabitě síni policejního soudu, kde pokrevný příbuzný (ve vražednickém smyslu) onoho zesnulého s podivínskou zálibou pro brože stál před soudem a neklidně cosi žvýkal, zatímco můj poručník podroboval nějakou ženu výslechu nebo křížovému výslechu – co z toho to bylo, nevím – a nejen jí, ale i tribunálu a kdekomu vůbec naháněl hrůzu. Řekl-li kdo, ať kteréhokolivěk stavu, jediné slovo, s nímž nesouhlasil, okamžitě žádal, aby se to „protokolovalo“. Nechtěl-li kdokoli něco přiznat, řekl: „Však já to z vás dostanu!“ a přiznal-li kdokoli něco, pravil: „Tak teď vás mám!“ Policejní soudcové se třásli, jen se jedinkrát zakousl do svého prstu. Zloději i detektivové viseli v strachuplném zanícení na jeho slovech a krčili se, jakmile se jediný vlasek jeho obočí obrátil jejich směrem. Nemohl jsem rozeznat, na čí straně stojí, poněvadž mi připadalo, že drtí šmahem všechno jako pod žernovem; vím pouze, že při mém odchodu, když jsem se po špičkách vykrádal ven, nestál na straně soudu – neboť starý pán, který soudu předsedal, přímo škubal nohama pod stolem z toho, jak můj poručník veřejně odsuzoval jeho chování jakožto představitele britského zákona a spravedlnosti v onom křesle toho dne.

Kapitola dvacátá pátá

Bentley Drummle, který byl takový zarputilý mrzout, že i knihu bral do ruky, jako kdyby ho byl spisovatel nějak urazil, nebral ani novou známost s rozpoložením vlídnějším. Těžkopádný v postavě, pohybech i chápání – v neživé pleti obličeje i silném nemotorném jazyku, který jako by se mu v ústech válel, stejně jako on sám se válel po pokoji – byl líný, nafoukaný, skoupý, uzavřený a podezíravý. Pocházel z bohatých rodičů kdesi v Sommersetshiru, kteří hýčkali tuto snůšku vlastností tak dlouho, až učinili objev, že je zrovna plnoletá a tupohlavá. Takto přišel Bentley Drummle k panu Pocketovi, když vzrůstem přesahoval tohoto pána o hlavu a tupostí většinu pánů o půl tuctu hlav.

Startopa zkazila slabošská matka, která ho držela doma, když už měl dávno být ve škole, ale lnul k ní oddaně a bezmezně ji zbožňoval. Měl žensky jemný obličej a byl – „jak můžete vidět, třeba jste nikdy neviděl ji,“ řekl mi Herbert – „navlas podobný své matce.“ Bylo jen přirozené, že jsem se s ním spřátelil mnohem snadněji než s Drumblem a že již hned za prvních našich večerních projížděk po řece jsme on a já veslovali domů vedle sebe a bavili se hovorem z loďky do loďky, kdežto Bentley Drummle plul vzadu za námi sám pod převislými břehy a mezi sítím. Ploužíval se vždycky podél břehu jako nějaký stísněný obojživelník, i když by ho byl proud unášel kupředu rychleji; a vždycky ho v mysli vidím, jak pluje za námi tmou nebo zahrazenou tišinou, zatímco loďky nás dvou rozrážejí odlesk západu slunce nebo měsíčního světla uprostřed řeky.

Herbert byl mým důvěrným společníkem a přítelem. Podaroval jsem ho polovičním podílem na své loďce, což bylo příčinou jeho častých docházek do Hammersmithu, a mé vlastnictví polovičního podílu na jeho bytě mě přivádělo často do Londýna. Chodívali

jsme pěšky z jednoho místa na druhé ve všechny možné hodiny denní. Dodnes mám pro tu cestu zálibu (ačkoli to již není cesta tak příjemná, jako bývala tehdy), vzniklou z vnímavosti nezkušeného mládí a naděje.

Když jsem byl v rodině pana Pocketa asi měsíc nebo dva, ukázali se pan a paní Kamila. Kamila byla sestra pana Pocketa. Rovněž se ukázala Georgiana, kterou jsem viděl v domě slečny Havishamové při téže příležitosti. To byla sestřenice – svobodná žena trpící špatným trávením, která svou neúprosnost nazývala zbožností a žlučovitost láskou. Tito lidé mě nenáviděli nenávisť chtivosti a zklamání. Rozumí se samo sebou, že se ke mně v mém blahobytu lísali s nejbídnější podlostí. Vůči panu Pocketovi jakožto vzrostlému dítěti bez jakéhokoli ponětí, co je v jeho vlastním zájmu, jevíli touž blahosklonnou shovívavost, jakou jsem je slyšel vyjadřovat již předtím. Paní Pocketovou prostě pohrdali; připouštěli však, že ta duše ubohá zakusila v životě těžké zklamání, protože to vrhlo slabý odlesk světla i na ně.

To bylo tedy prostředí, v němž jsem se usadil a kde jsem se věnoval svému vzdělávání. Brzy jsem si osvojil nákladné návyky a začal jsem utrácet takové sumy peněz, jaké bych byl ještě před několika krátkými měsíci považoval téměř za pohádkové; ale ať v dobrém či zlém, držel jsem se svých knih. V tom nebyla jiná zásluha než to, že jsem měl dost zdravého rozumu, abych vycítil své nedostatky. Při panu Pocketovi a Herbertovi jsem pokračoval rychle – a s jedním nebo s druhým ustavičně po boku, aby mě postrčili kupředu, pokud jsem potřeboval, a odstraňovali mi z cesty překážky, byl bych musel být věru stejně velký hňup jako Drummle, kdybych byl dokázal méně.

S panem Wemmickem jsem se neviděl již kolik týdnů, když mě napadlo, abych mu napsal dopis a navrhl mu, že v určitý večer s ním půjdu k němu domů. Odpověděl mi, že mu to způsobí velké potěšení a že mě bude v šest hodin očekávat v písárně. Tam jsem tedy šel

a tam jsem ho také zastihl, jak si s úderem šesté hodiny spouští klíč od nedobytné pokladny pod kabát na záda.

„Zamýšlel jste jít do Walworthu pěšky?“ zeptal se.

„Jistěže,“ přisvědčil jsem, „je-li to ovšem vhod vám.“

„Náramně vhod,“ zněla Wemmickova odpověď, „protože jsem měl celý den nohy pod stolem a docela rád si je protáhnu. A teď vám povím, pane Pipe, co jsem pro nás sehnal k večeři. Máme dušené hovězí – to je připravené podomácku, a studené pečené kuře – to je z veřejné jídelny. Myslím, že bude měkoučké, protože majitel jídelny byl při několika našich nedávných případech porotcem a my s ním zacházeli shovívavě. Připomněl jsem mu to, když jsem to kuře kupoval, a povídám mu: ‚Vyberte nám něco pěkného, krajane, protože kdybychom si byli zamluvili držet vás na lavici porotců ještě o pár dní déle, tak jsme to mohli udělat.‘ Povídá on na to: ‚Dovolte, abych vám nejlepší kuře, co mám na krámě, věnoval darem.‘ To se ví, že jsem mu to dovolil. Do jisté míry je to ostatně majetek, a to mobilní. Doufám, že vám letitý dědoušek nebude vadit?“

Vskutku jsem myslel, že dosud mluví o kuřeti, dokud nedodal: „Protože mám doma letitého dědouška.“ Na to jsem odpověděl, jak vyžadovala zdvořilost.

„Tak vy jste ještě pořád neobědval u pana Jaggerse?“ pokračoval za chůze.

„Ještě ne.“

„Řekl mi to dnes odpoledne, když slyšel, že přijdete ke mně. Čekám, že zítra dostanete pozvání. Chystá se pozvat také vaše kamarády. Jsou tři, že?“

Ačkoli nebylo mým zvykem počítat Drummla ke svým důvěrným společníkům, odpověděl jsem: „Ano.“

„Nu, chystá se pozvat celou vaši bandu,“ – to slovo mi neznělo zrovna nejlichotivěji, „a ať vám podá, co chce, podá vám něco dobrého. Netěšte se na pestrost, ale výtečnou jakost dostanete. A v jeho domě je ještě jiná divná věc,“ pokračoval po krátké přestávce

Wemmick, jako by ta poznámka následovala po známé zmínce o hospodyně, „jaktěživo nedovolí jediné dveře ani okno zastrčit na noc na závoru.“

„A to ho nikdo nevykrade?“

„To je ono!“ opáčil Wemmick. „Říká a vyhlašuje veřejně: ‚Chci vidět člověka, který okrade *mne!*‘ Pane na nebi, já ho přece neslyšel jednou, ale nejmíň stokrát, jak říká kovaným bytařům v naší přední písárně: ‚Víte, kde bydlím – nu, a jaktěživo nezastrčím jediný rýgl –, pročpak si jednou odborně nedošlápnete taky na mne? No tak, nedáte se zlákat?‘ A ani jediný ten šibeničník, pane, nenašel dost smělosti, aby to zkusil, ani pro čest, ani pro peníze.“

„To z něho mají takovou hrůzu?“ zeptal jsem se.

„Hrůzu?“ opakoval Wemmick. „To si myslím, že z něho mají hrůzu. Ale ne že by nebyl mazaný, i když je tak provokuje. Žádné stříbro, pane. Kdejaká lžička, samá alpaka.“

„To by si tedy moc nevzali,“ prohodil jsem, „i kdyby –“

„Chm! Ale moc by si vzal on,“ skočil mi Wemmick do řeči, „a oni to dobře vědí. Vzal by si jejich život a život stovky takových. Vzal by si všechno, co by mohl dostat. A je nemožné říci, co by nemohl dostat, když si to vezme do hlavy.“

Začal jsem se oddávat úvahám o velikosti svého poručníka, ale vtom Wemmick podotkl:

„A že doma nemá žádné stříbro, víte, to je jenom ta jeho přirozeně hluboká letora. Řeka má svou přirozenou hloubku a on má svou přirozenou hloubku. Podívejte se na jeho řetízek u hodinek. Ten je ovšem pravý.“

„Je velice masívní,“ řekl jsem.

„Masívní?“ opakoval Wemmick. „To si myslím. A jeho hodinky jsou zlaté repetýrky a mají bratru cenu sto liber, ani o penci míň. V tomhle městě, pane Pipe, je na sedm set zlodějů, co o těch hodinách vědí všecičko do nejmenších podrobností – a není mezi nimi jediného muže, ženy ani dítěte, aby nepoznali i nejmenší článeček

toho řetízku a aby ho nepustili z ruky, jako by byl do běla rozžhavený, kdyby se dali svést, aby se ho dotkli!“

Zpočátku podobným hovorem a později rozmluvou rázu poněkud všeobecnějšího jsme si s panem Wemmickem krátili čas i cestu, až mi dal na srozuměnou, že jsme dorazili na území Walworthu.

Ukázalo se, že to je spleť černých uliček, příkopů a drobných zahrádek a že skýtá dojem celkem nudného ústraní. Wemmickův dům byla dřevěná chaloupka uprostřed záhonků jako dlaň a štít měla vyřezávaný a omalovaný jako baterie s rozestavenými děly.

„Moje vlastní dílo,“ ohlásil Wemmick. „Vypadá pěkně?

Nadšeně jsem mu to pochválil. Myslím, že to byl nejmenší domeček, jaký jsem v životě viděl, s nejroztodivnějšími gotickými okny (převážnou většinou jen maskovanými) a s gotickými dvířky skorem tuze malými, aby se jimi dalo vejít.

„Vidíte, to je opravdová vlajková žerď,“ vykládal Wemmick, „a každou neděli na ní vztyčím opravdovou vlajku. Pak se podívejte tuhle. Když přejdu ten most, tak potom ho zdvihnu – takhle – a odříznu spojení.“

Most byla fošna a ta přetínala propast asi čtyři stopy širokou a dvě hlubokou. Byl však velmi milý pohled na to, s jakou pýchou most zdvíhal a upevňoval a jak se při té práci usmíval zálibně, a nikoli pouze mechanicky.

„Každý večer v devět hodin greenwichského času,“ vysvětloval Wemmick, „vypálí dělo ránu. Tady je, vidíte? A až ten kanón uslyšíte bouchnout, řeknete myslím, že to je pašák.“

Zmíněný hrubý kus měl stanoviště v samostatné pevnůstce, sestavené z laťového mřížoví. Před nečasem ho chránila důmyslně sestrojená stříška z dehtované plachtoviny v podobě deštníku.

„Vzadu potom,“ pokračoval Wemmick, „ne na očích, aby to nekazilo představu opevnění – protože je mou zásadou, když máte nějakou představu, tak ji uskutečnit a soustavně se jí držet – nevím, je-li to také váš názor –“

Přikývl jsem, že rozhodně.

„– tedy vzadu mám čuníka a drůbež a králíky; pak jsem si, vidíte, stloukl vlastní skleníček a pěstuju okurky – a sám u večere posoudíte, jaký dovedu vypěstovat salát. A tak, pane,“ řekl Wemmick opět s úsměvem, ale zároveň i vážně, a pokyvoval přitom hlavou, „umíte-li si tohle hnízdečko představit ve stavu obležení, pak pokud jde o proviant, vydrželo by setzatrapeně dlouho.“

Potom mě vedl k besídce asi patnáct kroků vzdálené, k níž se však šlo pěšinkou tak důmyslně kroucenou, že trvalo nemálo dlouho, než se tam člověk dostal, a v tom zákoutí už stály připraveny naše sklenice. Punč pro nás se chladil v ozdobném jezírku, na jehož samém kraji besídka stála. Tato vodní ploška (uprostřed s ostrůvkem, který mohl dobře být tím salátem k večeri) byla kruhového tvaru a Wemmick si v ní sestrojil vodotrysk, který stříkal, uvedli-li jste v chod malinký mlýnek a vytáhli z trubičky zátku proudem tak mocným, že to člověku zmáčelo celý hřbet ruky.

„Jsem sám svůj strojník, svůj truhlář, svůj klempíř, svůj zahradník a vůbec sám svůj všeměhl,“ pravil Wemmick v odpověď na mou chválu. „Je to věru dobrá věc, to se ví. Smetá to ty newgateské paučiny a Dědovi to dělá radost. Neměl byste nic proti tomu, kdybych vás Dědovi představil hned, že ne? Nevadilo by vám to?“

Projevil jsem ochotu, kterou jsem vskutku cítil, a vešli jsme do Hradu. Tam jsme zastihli staříckého muže ve flanelovém kabátě, čistého, veselého, příjemného, ale skorem úplně hluchého, kterak sedí u ohně.

„Tak co, dědoušku,“ zvolal Wemmick a potřásl si s ním srdečně a čtverácky rukou, „jak se máme?“

„Dobře, Jene, dobře!“ odpověděl stařec.

„Tady je pan Pip, dědoušku,“ pravil Wemmick, „a rád bych, abyste mohl jeho jméno slyšet. Přikyvujte mu, pane Pipe; to má rád. Přikyvujte mu, prosím vás, tak často, jako mrkáte!“

„Pěkné bydlo, tuhle synovo, pane,“ křičel stařec a zatím jsem přikyvoval tak silně, jak jsem jen mohl. „Je to roztomilý koutek, pane. Tuhle zahrádku a tyhle krásné pevnostní stavby, to by si měl národ všecinko uchovat pohromadě lidu pro radost, až jednou tuhle syna nebude.“

„Jste na to pyšný, Dědo, až jste k smíchu, vidíte?“ prohlásil Wemmick a se svou prkennou tváří vskutku zjhlou hleděl na starce. „Tumáte přece přikývnutí!“ a mocně kývl hlavou. „A tumáte ještě jedno!“ a přikývl mu ještě mocněji. „To se vám líbí, vidíte? Jestli nejste unavený, pane Pipe – ačkoli vím, že pro cizí to je únava –, podaroval byste mu ještě jedno? Nedovedete si představit, jakou mu to udělá radost.“

Podaroval jsem mu jich tedy ještě několik a stařec byl ve skvělé náladě. Odešli jsme od něho, když se sbíral, aby šel nasypat drůbeží, a usadili jsme se v altánku k punči; tam si Wemmick zapálil dýmku a při ní mi vyprávěl, že mu trvalo hezkých pár let, než přivedl usedlost k nynějšímu vrcholu dokonalosti.

„Je to vaše vlastnictví, pane Wemmicku?“

„Ano, ano,“ přisvědčil Wemmick. „Nabyl jsem ho kousek po kousku. Je to svobodný majetek, panečku!“

„Opravdu? Doufám, že pan Jagers to obdivuje, že?“

„Jakživ to neviděl,“ odpověděl Wemmick. „Jakživ o tom neslyšel. Jakživ neviděl dědouška. Jakživ o něm neslyšel. Ne – písárna je jedna věc a soukromý život je jiná. Jakmile vkročím do písárny, nechám Hrad za sebou, a jakmile vejdu do Hradu, nechám za sebou písárnu. Není-li vám to nepříjemné, zavážete si mě, budete-li si počínat stejně. Nepřeju si, aby se to přetřásalo u firmy.“

Samozřejmě jsem cítil, že je otázkou mé poctivosti vůči němu, abych jeho žádosti vyhověl. Poněvadž punč byl velmi chutný, seděli jsme při něm a popíjeli a povídali, až bylo skorem devět hodin. „Brzo bude čas pálit,“ připomněl tu chvíli Wemmick a odložil dýmku. „To je Dědovo největší potěšení.“

Vrátili jsme se zase do Hradu a tam jsme zastihli Dědu, jak se s dychtivýma očima věnuje rozpalování pohrabáče jakožto předběžné přípravě k výkonu onoho slavného každovečerního obřadu. Wemmick čekal s hodinkami v ruce, až nadešel okamžik, aby si od něho vzal rozžhavený pohrabáč a odebral se k baterii. Popadl jej a vyšel a zakrátko vypálil „pašák“ takovou ránu, až se křehká klíčka hrádku otřásla, div se nerozpadla na kusy, a kdekterý šálek a sklenička uvnitř zazvonily. Vzápětí Děda – kterého by to bylo myslím vyhodilo z lenošky, kdyby se nebyl pevně držel opěradel – vykřikl jásavě: „Vystřelil! Já ho slyšel!“ a já na starého pána kýval tak prudce, že to věru není obrazné rčení, tvrdím-li, že jsem ho přitom už ani neviděl.

Čas mezi výstřelem a večeří věnoval Wemmick tomu, aby mi ukázal svou sbírku kuriozit. Byly to předměty povahy většinou zločinné; patřilo k nim pero, s nímž byl spáchán proslulý padělek, dvě tři význačné břitvy, pár kadeří a několik rukopisných doznání napsaných po odsouzení – kterým pan Wemmick přikládal obzvláštní cenu, že byly, abych použil jeho vlastních slov, „do jednoho samá lež prosím!“ Tyto věci ležely ladně roztroušeny mezi drobnůstkami z porcelánu a skla, rozličnými úhlednými tretami, vyrobenými majitelem toho muzea, a několika cpátky na tabák, vyřezanými Dědou. Výstavka všech těch věcí byla v oné komnatě Hradu, do níž mě pan Wemmick uvedl nejdříve a která sloužila nejenom za společný obývací pokoj, ale i za kuchyň, mohl-li jsem tak soudit z kastrolu na patce v krbu a z mosazné hrabičky nad ohništěm, určené k zavěšení vidlice na rožnění.

Přisluhovalo hezounké děvčátko, které mezi dnem pečovalo o Dědu. Když prostřelo stůl k večeři, spustil Wemmick padací most, aby jí poskytl možnost odejít, a děvčátko se na noc vzdálilo. Večeře byla znamenitá – a třebaže Hrad značně trpěl houbou, a to do té míry, že byla cítit jako plesnivé ořechy, a třebaže pašík mohl být o kus dál, byl jsem s celým pohoštěním upřímně spokojený.

Nebylo ani žádné závady na malé ložnici ve věži krom toho, že mezi mnou a vlajkovou žerdí byl tak slaboučký strop, že když jsem se v posteli položil na záda, připadalo mi, jako bych měl tu tyč celou noc balancovat na čele.

Wemmick vstal ráno časně a obávám se, že jsem ho slyšel čistit moje boty. Potom se pustil do zahradničení a ze svého gotického okénka jsem ho viděl, jak naoko nechává pracovat Dědu a nesmírně oddaně mu přikyvuje. Naše snídane byla stejně dobrá jako večeře a přesně v půl deváté jsme se vydali na cestu do Malé Britské. S každým krokem, který jsme učinili, byl Wemmick ponenáhlu stále sušší a dřevnější a ústa se mu opět sevřela ve štěrbinu poštovní schránky. Když jsme konečně došli na místo jeho působení a on zpod límce u kabátu vytáhl svůj klíč, vypadal, že si je tak málo vědom svého panství ve Walworthu, jako by Hrad i padací most i besídka a jezírko a vodotrysk i dědoušek byli s posledním zahřměním „pašáka“ vyletěli do povětří.

Kapitola dvacátá šestá

Dopadlo to tak, jak mi Wemmick předpověděl, že to dopadne, a tak jsem záhy měl příležitost porovnat domácnost svého poručníka s domácností jeho pokladníka a písaře. Můj poručník byl ve svém pokoji a myl si ruce svým příznačným voňavým mýdlem, když jsem po návratu z Walworthu vkročil do písárny; zavolal si mě k sobě a vyslovil pozvání pro mne i pro mé přátele, na které mě už Wemmick připravil. „Žádná obřadnost,“ vymíňoval si, „žádný salonní úbor a řekněme zítra.“ Zeptal jsem se ho, kam máme přijít (neboť jsem neměl ani ponětí, kde bydlí), a mám dojem, že pouze ze všeobecného odporu říci cokoli, co by se podobalo přiznání, mi odpověděl: „Přijďte sem a já vás vezmu domů s sebou.“ Využívám této příležitosti k poznámce, že si své klienty smýval z rukou, jako kdyby byl nějaký chirurg nebo zubní lékař. Měl u sebe v pokoji komůrku, zvláště k tomu účelu vybavenou, která byla cítit voňavým mýdlem jako voňavkářský krám. Na válečku na vnitřní straně jejích dveří visel neobyčejně dlouhý, do kruhu sešitý ručník, a kdykoli pan Jagers přišel od policejního soudu nebo propustil klienta ze svého pokoje, vždycky si myl ruce a utíral si je a osušoval po celé délce toho ručníku. Když jsem nazítří v šest hodin s přáteli k němu přišel, zdálo se, že se právě obíral nějakým případem povahy temnější než obvykle, poněvadž jsme ho zastihli, jak má hlavu vraženou do komůrky a umývá si nejen ruce, ale oplachuje si i obličej a kloktá. A i když už se vším tím skončil a sjel kolem dokola celý ručník, ještě vytáhl perořízek a vyškrábal si případ zpod nehtů, dřív než si oblékl kabát.

Když jsme vyšli ven na ulici, ploužilo se kolem domu jako obvykle několik lidí, kteří očividně toužili s ním mluvit; avšak v oparu voňavého mýdla, jenž obestíral jeho osobu, bylo něco tak

nezvratného, že se pro ten den svého úmyslu vzdali. Jak jsme se tak ubírali západním směrem, co chvíli se v davu na ulici vyskytla nějaká tvář, která ho poznala, a kdykoli se tak stalo, vždycky na mne zahovořil hlasitěji; ale jinak vůbec nikoho nezdravil, ani nevěnoval pozornost tomu, když někdo pozdravil jeho.

Dovedl nás do Gerrard Street v Soho k domu na jižní straně oné ulice, k domu svým způsobem celkem výstavnému, který však potřeboval natřít a měl špinavá okna. Vytáhl klíč a otevřel dveře a všichni jsme vešli do kamenné síně, holé, šeré a málo používané. A dál nahoru po tmavém hnědém schodišti do prvního patra a do tří tmavých hnědých pokojů v řadě vedle sebe. Na deštěných stěnách byly vyřezávané girlandy, a jak tak mezi nimi stál a vítal nás, vím, jakého druhu smyčky mi v duchu připomínaly.

K obědu bylo prostřeno v nejhezčím z těchto pokojů; druhý byl jeho oblékárna, třetí ložnice. Pověděl nám, že obývá celý dům, ale zřídka že z něho používá víc, než co vidíme. Tabule byla prostřena blahobytně – ovšem žádné stříbro mezi stolním náčiním – a po straně jeho židle stál prostorný pomocný stolek s rozličnými lahvemi a karafami a se čtyřmi mísami ovoce a dezertu. Pozoroval jsem na pořád, že si všechno nechává sám u ruky a všechno sám rozděljuje.

V pokoji stála také knihovna; podle hřbetů knih jsem viděl, že všechny pojednávají o svědeckých důkazech, trestním právu, zločineckých životopisech, procesním řízení, sněmovních usneseních a podobných věcech. Nábytek byl vesměs velmi bytelný a cenný, stejně jako jeho řetízek od hodinek. Měl však pisárenský vzhled a nikde nebylo vidět nic čistě pro ozdobu. V rohu stál stolek s papíry a na něm lampa se stínítkem, takže se zdálo, že i po té stránce si s sebou přináší domů písárnu a že ji za večerů vyvází z kouta a dává se do práce.

Až doposud mé tři společníky sotva spatřil – neboť po ulici šel se mnou –, a proto když zazvonil, zastavil se na krbové předložce a pátravě se na ně zadíval. K mému překvapení se zdálo, že ho rázem zaujal hlavně, ne-li jedině, Bentley Drummle.

„Pipe,“ řekl, položil mi svou velkou ruku na rameno a vedl mě k oknu, „já žádného z těch dvou neznám. Kdo je ten Pavouk?“

„Pavouk?“ podivil jsem se.

„Ten trudovitý, loudavý, mrzutý mládenec.“

„To je Bentley Drummle,“ odpověděl jsem, „ten s jemným obličejem je Startop.“

Aniž „tomu s tím jemným obličejem“ věnoval sebemenší pozornost, opáčil: „Tak Bentley Drummle se jmenuje, ano? Vzhled toho mladíka se mi líbí.“

Ihned se pustil do řeči s Drummlem; nijak se nedával zastrašit tím, že mu Drummle odpovídal svým těžkopádným zdrženlivým způsobem, nýbrž naopak ho to zřejmě spíš ještě podněcovalo, aby z něho hovor vynutil. Díval jsem se na ty dva, když už mezi ně a mne vkročila hospodyně s prvním chodem večere.

Soudil jsem, že to je žena kolem čtyřiceti – ale pokládal jsem ji možná za mladší, než skutečně byla. Dost velká, pružné, hbité postavy, nesmírně bledá, s velkýma vybledlýma očima a množstvím splývavých vlasů. Nemohu říci, nebyl-li nějaký vážný srdeční neduh příčinou, že měla rty pootevřené, jako by ztěžka dýchala, a že na její tváři tkvěl podivný výraz překvapenosti a znepokojení; vím však, že jsem se několik dní předtím byl v divadle podívat na Macbetha a že mi její tvář připadala, jako by byla celá zruzněná žhavým vzduchem jako tváře, které jsem viděl vystupovat z kotle čarodějnic.

Postavila mísu, dotkla se mého poručníka mlčky prstem na rameni, aby ho upozornila, že večere čeká, a zmizela. Zaujali jsme místa kolem kulatého stolu a můj poručník si z jedné strany vedle sebe ponechal Drummle, kdežto Startop seděl z druhé. Byla to skvěle upravená ryba, co hospodyně předložila, a potom jsme měli stejně znamenitou skopovou kýtu a pak stejně znamenitou drůbež. Omáčky, vína, všechny přílohy a příchoutky, a to všechno nejlepší jakosti, nám ze svého pomocného stolku vydával sám hostitel; a když oběhly kolem stolu, vždycky je postavil zase zpátky na

místo. Podobně nám s každým novým chodem rozdával čisté talíře a příbory, a nádobí právě použité odkládal do dvou košíků na podlaze vedle svého křesla. Kromě hospodyně se žádná jiná obsluha neukázala. Ona stavěla každé jídlo na stůl a já v její tváři vždycky viděl tvář vystupující z kotle. Po létech jsem si vyvolal strašlivý obraz oné ženy tím, že jsem jednu tvář, která s ní neměla žádnou jinou tělesnou podobnost než tu, jakou jí dodávaly splývací vlasy, nechal v tmavém pokoji přejít za mísou hořícího alkoholu.

Poněvadž mě jak nápadný zjev hospodyně samé, tak i Wemickovo předběžné upozornění přiměly, abych si jí obzvlášť bedlivě všímal, viděl jsem, že kdykoli byla v pokoji, upírala oči pozorně na mého poručníka a že od kterékoli mísy, kterou před něho pokládala, odtahovala ruce váhavě, jako by se bála, aby ji nevolal zpátky, a chtěla, má-li jí už co říci, aby promluvil, dokud je blízko u něho. Představoval jsem si, že v jeho chování rozeznávám vědomost o tom i úmysl udržovat ji stále v napětí.

Oběd probíhal vesele, a třebaže se zdálo, že můj poručník náměty hovoru spíš sleduje, než sám nadhazuje, věděl jsem, že z každého z nás vydoloval nejslabší stránku naší povahy. Pokud jde o mne, přistihl jsem se, že prozrazuji svou náchylnost k bůhdarmému utrácení a k blahosklonnosti vůči Herbertovi a k vychloubání svými nadějnými vyhlídkami, dřív než jsem si zcela uvědomil, že jsem vůbec otevřel ústa. Tak tomu bylo s námi se všemi, ale u nikoho větší měrou než u Drummla; z toho vytáhl jeho rozbujelý sklon mrzoutsky a podezíravě si všechny ostatní dobírat, ještě než ze stolu zmizela ryba.

Nikoli již v tu chvíli, nýbrž až když jsme došli k sýru, stočil se rozhovor na naše veslařské výkony a špičkovali jsme Drummla kvůli tomu, jak se večer vždycky tím svým pomalým obojživelným stylem plazívá vzadu za námi. Drummla oplátkou informoval hostitele, že vidí mnohem raději naše paty než tvář, a pokud se týče dovednosti, že proti nám je víc než mistr, a pokud se týče síly, mohl by nás

prý roznést na kopytech. Jakýmsi neviditelným působením ho můj poručník pro tuto maličkost vydráždil na samý pokraj zuřivosti a Drummle ihned začal obnažovat a napínat paži, aby ukázal, jaké má svaly, a také my všichni jsme hned začali směšně obnažovat a napínat paži.

Nu a v té chvíli právě hospodyně sklízela ze stolu; můj poručník jí nevěnoval pozornost, nýbrž s tváří od ní odvrácenou se opíral zády o lenoch křesla, okusoval si z jedné strany ukazováček a jevil takový zájem na Drummlovi, že mi to připadalo úplně nevysvětlitelné. Náhle, když se hospodyně natahovala přes stůl, sevřel jí paži svou velkou rukou jako clo pasti. Učinil to tak náhle a obratně, že jsme všichni s tím bláhovým předháněním rázem ustali.

„Když už mluvíte o síle,“ pravil pan Jagers, „předvedu vám jedno zápěstí já. Molly, ukažte jim svoje zápěstí.“

Její chycená ruka spočívala na stole, ale druhou ruku zatím již schovala za pás. „Pane,“ řekla tichým hlasem a s očima pozorně a úpěnlivě upřenýma na něho, „nechtějte to.“

„Předvedu vám jedno zápěstí já,“ opakoval pan Jagers s neochvějným rozhodnutím je předvést. „Molly, ukažte jim svoje zápěstí.“

„Pane,“ zašeptala opět. „Prosím!“

„Molly,“ pravil pan Jagers a nehleděl na ni, nýbrž hleděl tvrději na protější konec pokoje, „ukažte jim *obě* zápěstí. Ukažte jim je! Honem!“

Sňal svou ruku z její a na stole jí obrátil ruku hřbetem vzhůru. Hospodyně vytáhla druhou zpod pasu za zády a držela obě zápěstí před námi jedno vedle druhého. Druhé zápěstí bylo značně znetvořené – křížem krážem samá jizva, a hluboká. Když držela ruce před námi, odvrátila oči od pana Jaggerse a po řadě zpytavě spočinula zrakem na každém z nás ostatních.

„Tady je síly!“ pravil pan Jagers a chladnokrevně objížděl obrysy šlach. „Moc málo mužů má v zápěstí tolik síly, jako má tahle žena. Je pozoruhodné, kolik síly je v pouhém stisku těchto rukou. Měl jsem

příležitost pozorovat mnoho rukou – ale co živ jsem neviděl po té stránce silnější než tyhle, ani u muže, ani u ženy.“

Zatímco nenuceně kritickým tónem pronášel ta slova, žena si nás nepřestávala prohlížet a klouzala očima z jednoho na druhého přesně po řadě, tak jak jsme seděli. Jakmile se však odmlčel, ihned se zadívala znovu na něho.

„To stačí, Molly,“ pravil pan Jagers a pokývl na ni lehce hlavou. „Vzbudila jste obdiv, můžete jít.“ Žena odtáhla ruce a vyšla z pokoje a pan Jagers přenesl karafy z pomocného stolku na jídelní stůl, nalil si sklenici a nechal víno kolovat.

„O půl desáté, pánové, se musíme rozejít,“ pravil. „Prosím, abyste svého času využili co nejlépe. Rád vás tu všechny vidím. Pane Drummle, připíjím na vaše zdraví.“

Skrýval-li se za tímto vyvolením Drummla úmysl ho zlákat, aby se ještě víc ukázal, pak se to dokonale podařilo. S mrzoutskou škodolibostí projevoval Drummle své nevrlé přezírání nás ostatních pořád urážlivěji a urážlivěji, až byl dočista nesnesitelný.

Přes všechny ty stupně ho pan Jagers sledoval stále s týmž podivným zájmem. Vypadalo to přímo, jako by panu Jagersovi sloužil za pikantní přílohu, která dodává jeho vínu říz.

Domnívám se, že jsme v mladickém nedostatku rozvahy tuze mnoho pili, a vím, že jsme tuze mnoho mluvili. Obzvlášť nás rozezřál nějaký Drummlův neomalený posměšek v tom smyslu, že příliš lehkomyslně zacházíme s penězi. To vedlo k mé poznámce, pronesené víc se zápalem než s rozvahou, že to je nehezka řeč od něho, komu Startop sotva před týdnem půjčil v mé přítomnosti peníze.

„Chm,“ odsekl Drummle, „však je dostane zpátky.“

„Nemám v úmyslu naznačovat, že ne,“ řekl jsem, „ale myslel bych, že by vás to mohlo přimět, abyste si ty špičky o nás a našich penězích nechal pro sebe.“

„Vy byste myslel!“ utrl se Drummle. „Ach bože!“

„Soudím,“ pokračoval jsem s úmyslem být velmi přísný, „že vy byste nikomu z nás peníze nepůjčil, kdybychom potřebovali.“

„To máte pravdu,“ přisvědčil Drummle. „Nepůjčil bych žádnému z vás ani půlšilink. Nepůjčil bych půlšilink vůbec nikomu.“

„Řekl bych, že za těchto okolností to je notná špinavost si půjčovat.“

„Vy byste řekl,“ opakoval Drummle. „Ach bože!“

To mě popudilo tak silně – tím spíš, že jsem viděl, že se nemožu proti jeho nevrle tupohlavosti nijak prosadit –, že jsem nedbal Herbertových pokusů mě zarazit a odpověděl jsem:

„Poslyšte, pane Drummle, když už jsme u té věci, povím vám, co jsme si říkali tuhle s Herbertem, když jste si ty peníze půjčoval.“

„Já nechci vědět, co jste si říkali tuhle s Herbertem,“ zavrčel Drummle. A ještě pro sebe tišeji zavrčel, že oba můžeme táhnout k čertu a dát se vycpat.

„Ale přece vám to povím,“ namítl jsem, „ať už to vědět chcete nebo ne. Říkali jsme si, že když jste strkal peníze do kapsy, strašně rád, že jste je dostal, vypadal jste nesmírně pobavený nad tím, jaký je hlupák, že vám je půjčuje.“

Drummle se hlasitě rozesmál a tím, jak proti nám seděl s rukama v kapsách a s kulatými rameny povytaženými a smál se nám do očí dál, dával jasně najevo, že to je zcela pravdivé a že všemi námi opovrhne jako učiněnými osly.

Potom se do něho pustil Startup, ovšem s mnohem větší slušností, než jsem projevil já, a domlouval mu, aby byl trochu příjemnější. Protože Startup byl živý a veselý mladík a Drummle jeho pravý opak, byl Drummle vždycky hotov brát Startopa s nelibostí jako přímou osobní urážku. Odsekával mu nyní hrubě a nemotorně a Startup se pokusil svést hovor na jinou kolej nějakým vtípkem a všechny nás jím rozesmál. Tento drobný úspěch pohněval Drummla víc než co jiného, takže bez jakékoli pohrůžky nebo výstrahy vytáhl ruce z kapses, spustil kulatá ramena, zaklel, popadl velkou sklenici a byl by jí

mrštil svému protivníkovi na hlavu, nebýt toho, že se jí náš hostitel zručně zmocnil v okamžiku, kdy ji Drummle s tím záměrem zdvihl.

„Pánové,“ pravil pan Jagers, když rozvážně postavil sklenici a za masívní řetízek vytáhl zlaté repetýrky, „s nesmírnou lítostí vám musím oznámit, že je půl desáté.“

Na ten pokyn jsme se všichni zvedli k odchodu. Než jsme došli k domovním dveřím, Startop už vesele nazýval Drummle kamarádem, jako by se bylo nic nestalo. Ale „kamarád“ jevil tak málo ochoty oplácet mu stejnou mincí, že s ním ani nechtěl jít do Hammersmithu po téže straně cesty; tak jsme je Herbert a já, kteří jsme zůstali v městě, viděli odcházet ulicí každého po jiné straně – Startop šel kus napřed a Drummle se loudal za ním ve stínu domů podobně, jako měl ve zvyku ploužit se vzadu se svou loďkou.

Poněvadž dveře nebyly dosud zavřené, napadlo mě, že tam Herberta chvilíčku nechám a zaběhnu si ještě na slovíčko ke svému poručníkovi. Zastihl jsem ho v oblékárně, obklopeného zásobou bot, jak se již pilně činí, aby si nás smyl z rukou.

Pověděl jsem mu, že jsem přišel ještě jednou nahoru, abych mu řekl, jak mě to mrzí, že došlo k nepříjemnosti, která se stala, že mi to doufám nebude mít za zlé.

„Chm!“ odpověděl, špláchal si ve vodě obličej a slova cedil mezi kapkami vody. „To nic není, Pipe. Ale ten Pavouk se mi líbí.“

Vzápětí se obrátil ke mně, otřepával si hlavu, odfukoval a utíral se do ručníku.

„Jsem rád, že se vám líbí, pane,“ řekl jsem, „ale mně ne.“

„Nelíbí, nelíbí,“ schvaloval můj poručník. „Tuze mnoho se s ním nestýkejte. Vyhybejte se mu, jak jen můžete. Ale mně se ten chlapík líbí, Pipe; je jeden z těch pravých. Víte, kdybych byl jasnovidec –“

Vyhlédl z ručníku a zachytil můj pohled.

„Jenže já jasnovidec nejsem,“ pravil, sehnul hlavu do půlvěnce ručníku a dřel si mocně obě uši. „Vy víte, co jsem, vidíte? Dobrou noc, Pipe.“

„Dobrou noc, pane Jaggeri.“

Asi tak za měsíc po tom vypršela doba Pavoukova pobytu u pana Pocketa a k nesmírné úlevě celého domu, vyjímajíc paní Pocketovou, se odebral domů do rodinné díry.

Kapitola dvacátá sedmá

„Milý pane Pipe,

tohle píšu na žádost pana Gargeryho, abych Vám dala vědět, že spolu s panem Wopslem jedou do Londýna a byl by rád, jestli se Vám to bude hodit, kdybyste mu dovolil, aby Vás navštívil. V úterý ráno v devět hodin by se zastavil v Barnardově hotelu, kdyby se Vám to nehodilo, napište prosím. Chudinka Vaše sestra je na tom pořád stejně, jako když jste odjížděl. Každý večer o Vás v kuchyni mluvíme a jsme zvědaví, co říkáte a děláte. Kdyby Vám to teď připadalo jako dovolenost, omluvte to z lásky k chudobným starým časům. Víc už nic, milý pane Pipe, od

Vaší stále vděčné a oddané služebnice Biddy.

Douška. Přeje si zvlášť výslovně, abych napsala teprv legrace. Říká, že už budete rozumět. Doufám a nepochybuji, že Vám bude vhod se s ním vidět, třeba jste pán, protože jste měl odjakživa dobré srdce a on je zlatý, zlatý člověk. Přečtla jsem mu všechno, jenom ne tu poslední větičku, a on si přeje zvlášť výslovně, abych napsala ještě jednou legrace.“

Tento dopis jsem dostal poštou v pondělí ráno, a proto schůzka platila pro příští den. Dovolte mi, abych poctivě přiznal, s jakými pocity jsem hleděl vstříc Joeově návštěvě.

Nikoli s radostí, ačkoli mě k němu poutalo tolik svazků; ne, nýbrž se značným rozrušením, s trochou zahanbení a s palčivým vědomím nesrovnalosti mezi námi. Kdybych ho byl mohl od sebe udržet zaplacením nějakých peněz, byl bych ty peníze zaplatil. Největším uklidněním pro mne bylo, že přijde do Barnardova dvora, a ne do Hammersmithu, a proto že se nenachomýtně do cesty Bentleymu

Drummlovi. Měl jsem málo námitek proti tomu, aby ho viděl Herbert nebo jeho otec, protože k oběma jsem cítil úctu; ale nejvýš choulostivý jsem byl na to, aby ho neviděl Drummle, pro něhož jsem měl pouze pohrdání. Tak se po celý život dopouštíme nejhorších slabostí a nízkostí kvůli lidem, kterými nejvíc opovrhujeme.

Hned od začátku jsem rozličným, zcela zbytečným a nevhodným způsobem vytrvale vyzdoboval náš mládenecký byt a toto zápolení s Barnardem se ukázalo velmi nákladné. Tou dobou už pokoje vypadaly neporovnatelně jinak, než v jakém stavu jsem je spatřil poprvé, a moje jméno se těšilo cti, že zabírá několik význačných stránek v účetních knihách nejbližšího čalouníka. V posledních dnech jsem se spustil takovým tempem, že jsem si dokonce vymyslel sluhu v botách – v holínkách! – o němž se dalo říci, že je mým pánem a já že své dny trávím jako jeho nevolník a otrok. Neboť sotva jsem toho netvora stvořil (z paběrků rodiny své pradleny) a ošatil ho modrým kabátem, kanárkovou vestou, bílým nákrčníkem, smetanovými nohavicemi a již zmíněnými holínkami, musel jsem mu hledat málo práce a hodně jídla – a s oběma těmi strašlivými požadavky byl postrachem mého života.

Tento mstící fantom měl příkaz být v úterý ráno v osm hodin ve službě v předsíni (ta měřila podle účtovaného koberečku dvě stopy do čtverce) a Herbert navrhl k snídani nějaké mlsoty, o nichž se domníval, že by mohly Joeovi chutnat. Přijímal jsem sice od něho s upřímnou vděčností, že má tolik zájmu a ohledů, ale přesto mě tížil podivný polopohoršený pocit podezření, že kdyby Joe přicházel navštívit *jeho*, nepočínal by si Herbert po té stránce docela tak čile.

Ale v pondělí večer jsem přesto přišel do města, abych se přichystal na Joea, a ráno jsem vstal časně a uspořádal obývací pokoj i stůl se snídání tak, že v mezích svých možností nemohly vypadat nádherněji. Naneštěstí bylo mrholivé ráno a ani anděl by nebyl dokázal utajit fakt, že Barnard roní venku po okně sazemi zbarvené slzy jako nějaký plačtivý obr kominík.

Když se blížil stanovený čas, byl bych nejraději utekl, ale Mstitel byl v souhlase s rozkazem v předsíni a vzápětí jsem na schodišti zaslechl Joea. Věděl jsem, že to je Joe, podle jeho hřmotného stoupání do schodů – jeho parádní boty mu byly vždycky tuze velké – a podle toho, jak dlouho mu trvalo, než si během svého výstupu prostudoval jména na ostatních patrech. Když konečně stanul před našimi dveřmi, slyšel jsem, jak přejíždí prstem po malovaných literách mého jména, a potom jsem zřetelně slyšel jeho dýchání do naší klíčové dírky. Konečně slabě jednou zaklepal a Pepper – tak ostudně se jmenoval sluha mstitel – ohlásil: „Pan Gargery!“

Myslel jsem si, že Joe nikdy nebude hotov s otíráním nohou a že ho budu muset jít odtrhnout od rohožky, ale nakonec přece jen vstoupil.

„Joe! Jak se máš, Joe?“

„Pipe! Jak se máme, Pipe?“

Se svým dobráckým poctivým obličejem celým rozhořelým a rozzářeným si položil klobouk na zem mezi nás, chytil mě za obě ruce a klátil mi jimi nahoru a dolů, jako kdybych byl nejnovější patentovaná pumpa.

„Jsem rád, že tě vidím, Joe. Dej mi svůj klobouk.“

Ale Joe ho opatrně zdvihl oběma rukama jako nějaké ptačí hnízdo plné vajíček a nechtěl ani slyšet, aby se s tím kusem majetku rozloučil; nedal si ani říci, aby nezůstával stát, a s největším nepohodlím vykládal vytrvale přes klobouk.

„Což, vzrostl jsi, věruže,“ řekl Joe, „a tak jsi přibral a tak jsi popánovatěl,“ Joe chvíli uvažoval, než to slovo objevil, „že pravda pravdoucí jsi ke cti králi i vlasti.“

„A ty, Joe, vypadáš moc dobře.“

„Zaplať Pánbůh,“ odpověděl Joe, „celkem mi zdraví slouží. A tvá sestra, ta na tom není o nic hůř, než byla. A Biddy, ta je pořád zdravá a čiperná. A všechno přátelstvo si nijak nepohoršilo, i když si nepolepšilo. Až na pana Wopsla. S tím se to zhouplo.“

Po celou tu dobu (stále ještě s ptačím hnízdem v pečlivé ochra- ně obou rukou) koulel Joe očima kolem dokola po pokoji a kolem dokola po květovaném vzoru mého županu.

„Jak to, zhouplo, Joe?“

„Inu, zhouplo,“ vysvětloval Joe a ztišil hlas, „nechal církev církví a dal se na hraní divadla. Anžto právě to hraní divadla ho přivedlo do Londýna jedním vrzem se mnou. A jeho přání bylo,“ řekl Joe, strčil si na okamžik ptačí hnízd pod levé rameno a pravou rukou v něm šmátral po vajíčku, „jestli se neurazíš, že jako já abych ti dal tohle.“

Vzal jsem si, co mi Joe podával, a shledal jsem, že to je zmačkaný plakát malého londýnského divadla, v němž se právě pro ten tý- den ohlašuje první vystoupení „proslulého krajinského ochotníka Rosciov a věhlasu, jehož jedinečný výkon ve vrcholné tragédii naše- ho národního barda nedávno vyvolal tak velký rozruch v místních dramatických kruzích“.

„Byls na tom představení, Joe?“ ptal jsem se.

„Baže, byl,“ přisvědčil Joe s důrazem a vážností.

„Byl nějaký velký rozruch?“

„Inu, byl,“ odpověděl Joe, „určitě tam lítal aspoň košík slupek z pomerančů. Obzvlášť, když uviděl toho ducha. Ačkoli, předložte si to sám, pane, jestli to mohlo pomoci člověku, aby se s kuráží držel svého, když se mezi něj a ducha pořád pokřikují ámeny! Člověk přece mohl mít to neštěstí, že byl ve službách církve,“ pravil Joe a ztišil hlas do zamítavého a soucitného tónu, „ale to ještě není důvod, proč ho v takovou chvíli zrážet. Čímžto jako chci říct, že když už duch vlastního táty si nesmí dovolit dožadovat se člověko- vy pozornosti, tak kdo teda smí, pane? A ještě ke všemu, když má tu smuteční čapku ušitou tak nešťastně malou, že mu ji tíha toho černého péří shazuje, ať dělá, co dělá, aby si ji udržel na hlavě!“

Výraz na Joeově tváři, jako by sám právě viděl ducha, mě zpra- vil o tom, že do pokoje vešel Herbert. Představil jsem tedy Joea

Herbertovi a ten k němu vztáhl ruku; ale Joe před podávanou rukou ucouvl a držel se dál pevně ptačího hnízda.

„Váš služebník, pane,“ pronesl Joe, „jakože doufám, že jako vy a tuhle Pip,“ tu spočinul pohledem na Mstiteli, který zrovna kladl na stůl topinky, a projevil tak zřetelně úmysl pojmout toho mladého pána do kruhu rodiny, že jsem se na něj zamračil, abych ho od toho odvrátil, a tím jsem jeho zmatek jen ještě zvýšil, „čímžto jako chci říct, vy dva páni – jakože doufám, že vám jako v tomhle dusném koutě zdraví slouží? Anžto tohle tady jistě může být moc dobrý hostinec, podle londýnského měřítka,“ promlouval důvěrně Joe, „a já věřím, že si ho tady považují jako prvního řádu, ale za svou osobu bych tady nechoval ani prase – rozhodně ne, kdybych ho chtěl pěkně vykrmit zdravé a mít z něho masíčko, jen se rozplynout na jazyku.“

Když vydal toto lichotivé svědectví o přednostech našeho příbytku a mimovolně projevil sklon říkat mi „pane“, rozhlížel se Joe na vyzvání, aby se posadil ke stolu, kolem dokola po pokoji po nějakém vhodném místě, kam by odložil klobouk – jako by na světě existovalo pouze maličko velmi vzácných podstav, na nichž by mohl pokojně spočinout – a nakonec ho postavil na samý roh krbové římsy, odkud potom klobouk co chvilí padal na zem.

„Pijete čaj nebo kávu, pane Gargery?“ zeptal se Herbert, který vždycky při snídani dělal hostitele.

„Děkuju pěkně, pane,“ odpověděl Joe, strnulý jako pravítko od hlavy až k patě, „budu pít, co je nejmilejší vám samému.“

„Co říkáte kávě?“

„Děkuju pěkně, pane,“ odpověděl Joe, očividně tím návrhem sklíčený, „když už jste tak laskavý a zvolil jste si kávu, já se vašemu vejběru vzpírat nebudu. Ale nepřipadá vám někdy, že krapet rozpaluje hlavu?“

„Řekněme tedy čaj,“ opravil se Herbert a nalil mu.

Vtom se Joeův klobouk skutálel z krbu a Joe vyskočil ze židle, zdvihl ho a pečlivě položil přesně na totéž místo. Jako kdyby

pravidla slušného chování nevyhnutelně požadovala, aby se brzy skutálel na zem znovu.

„Kdy jste přijel do Londýna, pane Gargery?“

„Bylo to včera odpoledne?“ odpověděl Joe, když si nejdřív pod rukou odkašlal, jako kdyby byl od svého příchodu měl čas chytit černý kašel. „Ne, nebylo. Počkejme, bylo. Baže. Bylo to včera odpoledne,“ (to s výrazem, v němž se mísila rozšafnost, úleva a přísná nestrannost).

„Prohlédl jste si už něco z města?“

„Inu, baže, pane,“ přisvědčil Joe, „hned rovnou jsme se šli s Wopslem podívat na továrnu na vikse. Ale zdálo se nám, že zůstává pozadu za svou podobou na těch červených cedulích na krámských dveřích – čímžto jako chci říct,“ dodal Joe vysvětlujícím tónem, „že na nich je namalovaná moc architektororovsky.“

Vskutku věřím, že by Joe byl to slovo (podle mého soudu náramně výstižné pro leckterou architekturu, kterou znám) protáhl v úplnou litanii, kdyby jeho pozornost nebyl prozřetelně upoutal klobouk, který právě padal. Věru že vyžadoval jeho neustálou pozornost a bystrost oka i ruky velmi podobnou té, jakou si vynucuje střežení kriketové branky. Prováděl s ním kromobyčejnou hru a prokazoval vrcholnou zručnost; hned se na něj vrhal a dovedně ho chytal v okamžiku dopadu; hned ho zarážel v půli cesty, napaloval ho do výše a dovoloval mu dělat kejkle v různých koutech pokoje a na velké ploše vzorovaných tapet na stěně, dřív než cítil jistotu, že po něm může se zdarem drapnout; nakonec ho shodil do kbelíku se špínou, až to cáklo, a tam jsem si na něj také dovolil vložit ruku já.

Pokud jde o jeho límec u košile i u kabátu, o těch člověk nevěděl, co si o nich myslet – oba byly neřešitelná záhada. Proč se měl někdo tolik odříít dřív, než se mohl pokládat za společensky oblečeného? Proč měl považovat za nezbytné dosáhnout očisty pykáním za své sváteční šaty? Upadal také do takových nevysvětlitelných záchvatů přemítání s vidličkou na půl cesty mezi talířem a ústy, ulpíval očima

v takových podivných směrech, trpěl tak pozoruhodným kašlem, seděl tak daleko od stolu a pouštěl na zem o tolik víc, než snědl, a tvářil se, jako by nic neupustil – že jsem byl vskutku ze srdce rád, když nás Herbert opustil a odešel do města.

Neměl jsem ani tolik zdravého rozumu, ani tolik zdravého cítění, abych poznal, že to je všechno moje vina, a že kdybych se byl k Joeovi choval nenuceněji, Joe by se byl choval nenuceněji ke mně. Neměl jsem s ním trpělivost a byl jsem na něho rozmrzelý; za takových okolností sypal řeřavé uhlí na mou hlavu.

„Anžto jsme my dva teďka sami, pane,“ začal Joe.

„Joe,“ skočil jsem mu nedůtklivě do řeči, „jak mi jen můžeš říkat pane?“

Na jedinký krátký okamžik se na mne Joe podíval s výrazem jako-by lehounce vyčítavým. Jakkoli nemožně směšný byl jeho nákrčník i jeho límec, uvědomoval jsem si, že v tom pohledu je jistá důstojnost.

„Anžto jsme my dva teďka sami,“ začal znovu Joe, „a já nemám ani oumysl, ani možnost zůstat tady ještě o moc dýl než pár minutek, teda nynčko skončím – nebo aspoň začnu s vysvětlením, co mě dovedlo k tomu, že jsem měl tuhle čest. Poněvadž nejít o to,“ hovořil Joe se svým obvyklým výrazem srozumitelného vykladače, „že jsem neměl jiné přání než být ti užitečný, nebyl bych měl tu čest lámat chleba ve společnosti a příbytku pánů.“

Bylo mi tak proti mysli spatřit onen pohled, že jsem se proti tomu tónu nijak neohradil.

„Inu, pane,“ pokračoval Joe, „bylo to teda takhle. Onehdá večír jsem byl u Bárkařů, Pipe,“ kdykoli se poddával náklonnosti, říkal mi Pip, a kdykoli upadal zase do obřadnosti, říkal mi pane, „když vtom tam najednou přijede Pumblechook v té své bryčce. Kterýžto dotyčný,“ pustil se Joe po jiné koleji, „mi někdy jde hrozitánsky proti srsti, anžto kde všude u nás v městě vede řeči, že to jako byl on, kdo se s tebou bratříčkoval, hned jak jsi byl v peřince, a na koho ses odjakživa díval jako na kamaráda z dětství.“

„Nesmysl. To jsi byl ty, Joe.“

„V cožto jsem taky plně věřil, Pipe, že to tak je,“ odpověděl Joe a lehce pohodil hlavou, „ačkoli nynčko, pane, na tom už málo sejde. Inu, Pipe, tenhle dotyčný jmenovaný, co se najednou tak chvástá, ti ke mně u Bárkařů přijde (že dýmečka a žejdlík piva dovedou dělného člověka osvěžit, pane, a nestoupnou mu moc do hlavy!), teda ke mně přijde a povídá: ‚Josef, slečna Havishamová si přeje s tebou mluvit.‘“

„Slečna Havishamová, Joe?“

„Přeje si,“ povídá Pumblechook doslova, „s tebou mluvit.“ Joe seděl a bloudil očima po stropě.

„Opravdu, Joe? Mluv dál, prosím tě.“

„Tak druhý den, pane,“ řekl Joe a díval se na mne, jako bych byl bůhví jak daleko, „jsem se pěkně čistě ustrojil a šel jsem navštívit slečnu H.“

„Slečnu H., Joe? Slečnu Havishamovou?“

„Čímžto říkám, pane,“ odpověděl Joe tónem právnické formálnosti, jako by dělal poslední pořizování, „slečnu H. čili jinak Havishamovou. Ta se potom vyjádřila následujícím: ‚Pane Gargery, jste v písemném styku s panem Pipem?‘ Anžto jsem od tebe měl dopis, mohl jsem směle říct: ‚Jsem.‘ (Když jsem si bral vaši sestru, pane, to jsem řekl ‚Ano‘, a když jsem odpovídal tvé přítelkyni, Pipe, to jsem řekl: ‚Jsem.‘) ‚Vyřídil byste mu teda,‘ povídá, ‚že jako Estella přijela domů a ráda by ho viděla?‘“

Cítil jsem, že mi vzplanuly tváře, když jsem se podíval na Joea. Doufám, že jednou ze vzdálených příčin jejich vzplanutí snad bylo uvědomění, že kdybych byl znal poselství, s nímž přichází, byl bych se k němu jistě choval vlídněji.

„Když jsem přišel domů,“ pokračoval Joe, „a chtěl na Biddu, aby ti tu vědomost napsala, tak se tomu krapet bránila. Povídá Biddu: ‚Vím, že bude hrozně rád, když mu to vyřídíte oustně, jsou svátky, vy ho chcete vidět, tak jeďte!‘ Tím jsem teda skončil, pane,“ dodal Joe

a zdvihl se ze židle, „a přeju ti, Pipe, provždycky všechno nejlepší, a abys prospíval a vzkvétal pořád k větší a větší cti.“

„Ale snad ještě nejdeš, Joe?“

„Ba, jdu,“ řekl Joe.

„Ale přijdeš přece k obědu, Joe?“

„Ne, nepřijdu,“ pravil Joe.

Naše oči se setkaly a veškerá „pane“ se rozplynula ve vřelosti toho mužného srdce, když mi podával ruku.

„Pipe, chlapče milá zlatá, život se skládá ze samých loučení svařených dohromady, abych se tak vyjádřil, a jeden člověk má řemeslo černé a jiný bílé a jiný zlaté a jiný stříbrné. Rozdíly mezi takovými se musejí objevit a je třeba je brát, jak se objeví. Jestli se tady dneska vůbec stala nějaká chyba, tak je moje. Ty a já nejsme dva takoví, co bychom spolu mohli být pohromadě v Londýně – a ani nikde jinde, leda tak v soukromí jako lidi, co se znají a rozumějí si jako kamarádi. Ne proto, že bych byl hrdý, ale že chci jednat správně, proto mě už víckrát v životě v těchhle šatech neuvidíš. V těchhle šatech nejsem svůj. Jinde než v kovárně, v kuchyni nebo tam venku na blatech nejsem svůj. Nenajdeš na mně ani zpolovice tolik chyb, když si mě představíš v mém kovářském oblečení v ruce s kladivem nebo i s tou mou faječkou. Nenajdeš na mně ani zpolovice tolik chyb, pakliže bys mě chtěl někdy vidět, když přijdeš a strčíš hlavu do okna u kovárny a uvidíš tam Joea kováře u té staré kovadliny, v té staré propálené zástěře, jak se drží své staré práce. Jsem ukrutně hloupý, ale doufám, že tentokrát jsem konečně v téhle věci trefil hodně blízko k pravdě. A tak ti žehnej Bůh, můj milý Pipe, chlapče zlatá, žehnej ti Bůh!“

Nemýlil jsem se ve své domněnce, že v něm je jistá prostá důstojnost. Střih jeho šatu ji nemohl zastříť o nic víc, když pronášel tato slova, než by ji u něho mohl zastříť v nebi. Polaskal mě lehce na čele a odešel. Jen jsem se stačil sdostatek vzpomínat, hned jsem vyběhl ven za ním a hledal ho v okolních ulicích – byl však už pryč.

Kapitola dvacátá osmá

Bylo jasné, že na druhý den musím odjet do našeho městečka, a v prvním návalu kajícínosti mi bylo stejně jasné, že musím zůstat u Joea.

Ale když jsem si zajistil místo na kozlíku zítřejšího dostavníku a zašel si za panem Pocketem a zase se vrátil, nebyl jsem o druhé nutnosti již nijak pevně přesvědčen a začal jsem si vymýšlet důvody a hledat omluvy pro ubytování u Modrého kance. V Joeově domácnosti bych byl na obtíž; nečekají mě a neměl bych přichystanou postel; byl bych tuze daleko od slečny Havishamové a ta je puntičkářsky přísná a třeba by se jí to nezamlouvalo.

Všichni jiní podvodníci nejsou nic proti lidem, kteří podvádějí sami sebe, a takovými záminkami jsem sebe šidil i já. Jistě podivná věc! Že bych nevědomky přijal falešnou půlkorunu vyrobenou někým jiným, to je celkem pochopitelné; ale že jsem vědomě mohl podvrženou minci vlastního ražení pokládat za dobrou měnu!

Ochotný cizinec pod záminkou, že kvůli bezpečnosti stáčí moje bankovky do pevné roličky, uzme bankovky a dá mi bezcenné hadry; ale co je jeho kejklářský trik proti mému, když si stočím vlastní bezcenné hadry a sám sobě je podstrčím za bankovky?

Jakmile jsem se ustanovil, že musím jít k Modrému kanci, začala mou mysl silně znepokojovat nerozhodnost, mám-li nebo nemám-li s sebou vzít Mstitele. Bylo to lákavé pomyšlení, že by si ten nákladný námezdník veřejně provětrával faldy v bráně zájezdního dvora u Modrého kance, a skorem slavnostně mi bylo při představě, jak s ním jakoby nic přicházím do krejčovského krámu a uvádím neuctivé smysly Trabbova učedníka ve zmatek. Ale naproti tomu by se Trabbův učedník mohl vetřít do jeho důvěry a ledacos mu napovídat, anebo jak jsem toho bídніка už znal, že dovede být bezohledný a drzý, mohl by na něho i postupně pokřikovat na Hlavní

třídě. Mohla by se o něm třebaš doslechnout také moje příznivkyně a neschvalovat to. Nakonec jsem se rozhodl nechat Mstitele doma.

Místo, které jsem si zakoupil, bylo v odpoledním dostavníku, a protože už nadešel zimní čas, nemohl jsem dojet k cíli cesty dřív než dvě tři hodiny po setmění. Doba našeho odjezdu od Zkřížených klíčů byla stanovena na druhou hodinu. Přibyl jsem na místo o čtvrt hodiny dříve se Mstitelem k pomoci – mohu-li takový výraz spojovat s někým, kdo mi jakživ nestál k pomoci, dokázal-li se tomu jakkoli vyhnout.

V těch dobách bylo zvykem dopravovat trestance do loděnic dostavníkem. Protože jsem o nich často slýchal jako o venkovních pasažérech a nejednou jsem je i viděl na silnici, jak se jim spoutané nohy klátí se střechy dostavníku, neměl jsem příčinu k překvapení, když Herbert, s nímž jsem se ve dvoře setkal, ke mně přistoupil a řekl mi, že se mnou jedou dva trestanci.

Ale měl jsem důvod, který toho dne byl už starý důvod, abych se v samém kořeni bytosti zachvěl, kdykoli jsem zaslechl slovo trestanec.

„Nebudou vám vadit, Händle?“ zeptal se Herbert.

„Ale kde!“

„Tváříte se skoro, jako byste je neviděl rád.“

„Nemohu tvrdit, že je vidím rád, a myslím, že ani vy je nemáte obzvlášť v lásce. Ale vadit mi nebudou.“

„Podívejte! Tamhle jsou,“ řekl Herbert, „zrovna vycházejí z výčepu. Věřu, že to je nedůstojná a hanebná podívaná!“

Myslím, že častovali svého strážce, protože měli s sebou žalářníka a všichni tři si cestou ze dveří utírali rukou ústa. Oba trestanci byli za ruku připoutáni k sobě a na nohou měli železa – železa tvaru mně dobře známého. Na sobě měli oblek, který jsem rovněž dobře znal. Jejich dozorce měl dvě pistole a pod ramenem svíral těžce okovaný obušek; byl však s nimi ve vztahu dobrého porozumění a stál s oběma po boku a přihlížel aktu zapřahání koní skorem s tvářností, jako by trestanci byli zajímavými exponáty výstavy do té chvíle ještě formálně neotevřené a on jejím kustodem. Jeden z trestanců byl

větší a statnější muž než druhý a podle záhadného běhu světa jak trestaneckého, tak i svobodného se zdálo zcela samozřejmé, že mu přidělili z obou obleků ten menší. Paže i nohy měl nadité jako velké polštářkové jehelníčky toho tvaru a jeho ustrojení ho nemožně měnilo; ale na první pohled jsem poznal to jeho přimhouřené oko. Stál přede mnou muž, jehož jsem jednou v sobotu večer viděl na lavici u Tří veselých bárkařů a který mě složil svou neviditelnou ručnicí!

Bylo snadné se ujistit, že mě až doposud nepoznává o nic víc, než kdyby mě byl jaktěživ neviděl. Díval se přes dvůr na mne a pohledem oceňoval můj hodinový řetízek a potom si bezmyšlenkovitě odplivl a řekl něco druhému trestanci a oba se zasmáli a s cinkotem železka, které je poutalo na rukou dohromady, se otočili na druhou stranu a dívali se na něco jiného. Velká čísla na jejich zádech, jako by byli domovní vrata; jejich hrubý, odraný, neohrabaný zevnějšek, jako by byli živočichové nižšího řádu; jejich spoutané nohy, na ochranu ovinuté kapesníky, i způsob, jakým se všichni přítomní na ně dívali a jak se od nich odtahovali – to vše z nich činilo (jak už řekl Herbert) nejvýš nepříjemnou a nedůstojnou podívanou.

Ale to ještě nebylo ze všeho to nejhorší. Ukázalo se, že celý zadek dostavníku si zabrala rodina, která se stěhuje z Londýna, a že pro oba vězně není místo jinde než na přední lavici hned za kočím. A tu se vznětlivý pán, který si koupil čtvrté sedadlo na oné lavici, nesmírně prudce rozzuřil a prohlásil, že to je porušení smlouvy, míchat ho do takové lotrovské společnosti, a že to je zákeřné a úkladné a hanebné a ostudné a nevím co všechno ještě. Tu chvíli byl už dostavník připravený k odjezdu a kočí celý netrpělivý a všichni jsme se chystali nastoupit a k vozu už také přišli vězňové se svým dozorcem – a přinesli s sebou onen zvláštní pach chlebové náplasti, hrubého sukna podřadné příze a pískovce na drhnutí, který provází všechny trestance.

„Nemějte nám to tolik za zlé, pane,“ omlouval se dozorce rozhněvanému pasažérovi, „posadím se vedle vás sám. Je strčím na vnější

stranu lavice. Nebudou vám překážet, pane. Ani nemusíte vědět, že tady jsou.“

„A nedávejte vinu mně,“ zavrčel trestanec, kterého jsem poznal. „Já jet nechci. Já jsem ze srdce ochotný zůstat tady. Pokud se týká mne, *moje* místo ať si spánembohem vezme, kdo chce.“

„Nebo moje,“ přidal se drsně druhý. „Kdyby bývalo *po mém*, tak *já* bych jistě žádného vašince neobtěžoval.“ Potom se oba rozesmáli a začali louskat oříšky a plivat skořápky kolem. – A věru myslím, že stejné počínání by bývalo po chuti i mně, kdybych býval na jejich místě a v takovém opovržení.

Konečně se většina usnesla, že rozzlobenému pánovi není pomoci a že buď musí jet s tou nahodilou společností, nebo zůstat v městě. Vyšplhal se tedy na své místo, ještě stále samá stíznost, a dozorce se vyšplhal na místo vedle něho a trestanci se vydrápali nahoru, jak prostě mohli, a trestanec, kterého jsem poznal, seděl za mnou tak blízko, že mi dýchal na vlasy.

„Sbohem, Händle!“ zavolal Herbert, když jsme vyjížděli. Pomyslel jsem si, jaké je to báječné štěstí, že si pro mne našel jiné jméno než Pip.

Je nemožné vyjádřit, jak palčivě jsem cítil dech toho trestance nejen na týle hlavy, ale i po celé délce páteře. Byl to pocit, jako kdyby mě v samém morku leptala nějaká štiplavá a žíravá kyselina, až mi z toho i zuby trnuly. Zdálo se, že potřebuje víc dýchat než jiný člověk a že při tom tělesném úkonu natropí víc hluku, a já si uvědomoval, že na jedné straně vytahuji rameno do výše ve svém bázlivém úsilí udržet ho od sebe.

Počasí bylo hanebně drsné a oba trestanci proklínali zimu. Byli jsme z něho všichni ospalí, sotva jsme ujeli kousek cesty, a když jsme nechali za zády hostinec Na půl cestě, většinou jsme dřímali a tetelili se a mlčeli. I já jsem zadřímával při rozvažování otázky, měl-li bych vrátit dvě libry šterlinků tomu tvorovi, než ho ztratím z očí, a jak nejlépe by se to dalo udělat. Zrovna když jsem se nakláněl

kupředu, jako kdybych chtěl po hlavě skočit do vody mezi koňmi, s úlekem jsem se probudil a znovu jsem se chopil té otázky.

Musela mi však vypadnout z mysli na delší dobu, než jsem se zprvu domníval, neboť ačkoli jsem ve tmě a v mihotavém světle a stínu našich luceren nemohl nic rozeznat, vytušil jsem v sychravém větru, který proti nám vál, bažinatý kraj. Trestanci se krčili a nakláněli dopředu, aby jim bylo tepleji a aby si ze mne udělali zástěnu proti větru, takže mi byli blíží než předtím. Hned první slova, která jsem je slyšel spolu vyměnit, když jsem se probral k vědomí, byla slova mé vlastní myšlenky: „Dvě librové bankocetle.“

„Jak k nim přišel?“ ptal se trestanec, kterého jsem předtím ještě nikdy neviděl.

„Jak to mám vědět?“ odpovídal druhý. „Někde je asi měl schované. Počítám, že je dostal od přátel.“

„Škoda že je nemám tady,“ řekl první s rozhořčeným zaklením na zimu.

„Dvě librové bankocetle nebo přátele?“

„Ty dvě librové bankocetle. Za jedinou bych prodal všechny přátele, co jsem kdy měl, a pokládal bych to za zatraceně dobrou kšeft. No? On tedy povídá –“

„On tedy povídá,“ pokračoval trestanec, kterého jsem poznal, „všechno se to odmluvilo a upeklo v půl minutce za štosem fošen v loděnici. – ,Ty, tebe mají propustit!’ Mají, přikývl jsem. Vyhledal bych prý tedy toho chlapce, co ho nakrmil a zachoval jeho tajemství, a dal bych mu tyhle dvě librové bankocetle? Dobrá, udělám, řekl jsem. A taky jsem to udělal.“

„Tím větší jsi blázen,“ zavrčel druhý. „Já bych je byl utratil tuhle na člověka, na jídlo a na pití. Musel to být nějaký zelenáč. Chceš říct, že o tobě nic nevěděl?“

„Ani chlup. Jiná parta a jiná loď. Soudili ho znova pro útěk z vězení a vyfasoval to doživotně.“

„A bylo to – na tvou čest! – jedinkrát, cos pracoval venku, tady v té končině?“

„Jedinkrát.“

„Co asi tak o tom kraji soudíš?“

„Všivá, hnusná díra. Blátivej břeh, mlha, bažina a dřina – dřina, bažina, mlha a blátivej břeh.“

Oba pak proklínali kraj velmi nevybíravými slovy a ponenáhlu se vybručeli a nezbylo jim už o čem povídat.

Po vyslechnutí této rozmluvy bych byl zaručeně sestoupil a zůstal v samotě a tmě silnice, nebýt pocitu jistoty, že ten muž nemá ani tušení, kdo jsem. Byl jsem věru nejen tolik změněný přirozeným během života, ale i tak odlišně ustrojený a v tak odlišných poměrech, že vůbec nebylo pravděpodobné, že by mě bez přispění náhody mohl poznat. Přesto shoda okolností, že spolu jedeme jedním dostavníkem, byla sdostatek zvláštní, aby mě naplnila strachem, že nějaká jiná shoda okolností může každou chvíli jemu na doslech spojit mou osobu s mým jménem. Z toho důvodu jsem se rozhodl sestoupit, hned jak dojedeme k městu, a dostat se tak z jeho doslechu. Ten záměr jsem se zdarem uskutečnil. Můj kufřík byl v zavazadlovém truhlíku pod mýma nohama; stačilo mi odklopit víko, abych ho mohl vytáhnout; napřed jsem ho shodil před sebe, potom jsem seskočil za ním a zůstal u první svítilny na prvních kamenech městské dlažby. Pokud se týče trestanců, ti jeli dál svou cestou dostavníkem a já věděl, na kterém místě je dozorce odvede k řece. Ve své obraznosti jsem viděl člun s trestaneckou posádkou, čekající na ně u bahnem oslzlých schůdků – opět jsem slyšel drsné „Hněte sebou!“ jako křiknutí na psy, opět jsem viděl tu bohaprázdnou archu Noemovu pohupovat se na černé hladině.

Nebyl bych mohl říci, čeho se bojím, protože můj strach byl úplně neurčitý a nejasný, ale tížil mě velký strach. Jak jsem tak šel dál k hotelu, cítil jsem, že mě roztrásá bázeň, která daleko převyšuje pouhou obavu před trapným nebo nepříjemným poznáním. Vím

s jistotou, že nenalezla žádné určité formy a že byla pouze chvilko-
vým oživením hrůzy mého dětství.

Kavárna u Modrého kance byla prázdná a já si v ní nejenom ob-
jednal oběd, ale i se k němu usadil, dřív než mě číšník teprv poznal.
Jen co se omluvil za svou chabou paměť, hned se mne zeptal, má-li
poslat podomka pro pana Pumblechooka.

„Ne,“ odmítl jsem, „rozhodně ne.“

Číšník (byl to ten, který v den, kdy se stvrzovala moje učební
smlouva, přišel nahoru vyřídit slavný protest obchodních cestují-
cích) vypadal překvapený a využil nejbližší příležitosti k tomu, aby
mi nastrčil umolousaný starý výtisk místních novin tak křiklavě na
oči, že jsem se ho hned chopil a přečetl si tento článek:

„Ve věci nedávného romantického povznesení osudu jistého
mladého dovedného řemeslníka v železe z našeho okolí (mimo-
chodem, jaký to námět pro magické pero našeho až dosud nikoli
všeobecně uznávaného spoluměšťana Toobyho, básníka našich
koutků!) se naši čtenáři jistě nikoli bez zájmu dovědí, že nejdávněj-
ším příznivcem, společníkem a přítelem onoho mladíka je vysoce
vážený muž nikoli zcela stranou stojící od obchodu s obilím a se-
meny, jehož výjimečně příhodné a pohodlné prodejní místnosti se
nacházejí uvnitř stamílového okruhu od Hlavní třídy. Neděje se tak
zcela bez zřetele na naše osobní citění, chováme-li v paměti Jeho
co Mentora našeho mladého Télemacha, neboť je dobře vědět, že
naše město vydalo strůjce štěstí osoby posledně jmenované. Táže
se snad myšlením svráštělé čelo místního Mudrce či bleskný zrak
místní Krásky, čího štěstí? Domníváme se, že Quentin Matsys byl
antverpským *kovářem*. Moudr. nap.“

Chovám přesvědčení založené na bohaté zkušenosti, že kdybych
se byl ve dnech svého blahobytu vypravil na severní točnu, byl bych
se tam jistě setkal s někým, ať s kočovným Eskymákem nebo s civi-
lizovaným člověkem, který by mi byl řekl, že Pumblechook byl můj
nejdávnější příznivec a strůjce mého štěstí.

Kapitola dvacátá devátá

Časně ráno jsem byl vzhůru a venku. Bylo ještě tuze brzo, abych mohl jít k slečně Havishamové, proto jsem se zatoulal do kraje na té straně města, kde slečna Havishamová bydlela – což nebyla strana Joeova; tam jsem mohl jít zítra –, a přemýšlel jsem o své příznivkyni a maloval si duhovými barvami, jaké se mnou má plány.

Estellu adoptovala, mne vlastně skorem adoptovala také, a nemůže být tedy jinak, než že má v úmyslu svést nás dohromady. Ponechává pro mne, abych ten pustý dům obnovil, vpustil do tmavých pokojů slunce, uvedl do chodu hodiny a roztopil studené krby, strhal pavučiny, vyhubil cizopasnou havěť – zkrátka abych vykonal všechny skvělé činy mladého rytíře z pohádky a oženil se s princeznou. Když jsem šel kolem domu, zastavil jsem se, abych se na něj podíval, a jeho vypráhlé zdi z červených cihel, zabedněná okna a mohutný zelený břečťan, obepínající svými větvemi a šlahouny jako žilnatými stařeckými pažemi i řady komínů, sprádaly velkolepé vábné tajemství, jehož hrdinou jsem byl já. Estella byla samozřejmě jeho duší i středem. Ačkoli si mě tak silně podmanila, ačkoli se moje fantazie i naděje tolik upínaly na ni, ačkoli její vliv na můj chlapecký život i charakter byl věru všemocný, ani toho romantického rána jsem ji nepřikrašloval žádnými jinými vlastnostmi, než jaké vskutku měla. Uvádím to na tomto místě naprosto záměrně, poněvadž to je klíč, s jehož pomocí mě lze sledovat do mého bědného labyrintu. Podle mé zkušenosti nemůže být konvenční představa o zamilovaných pokaždé pravdivá.

Holá pravda je, že když jsem Estellu miloval láskou muže, miloval jsem ji prostě proto, že jsem ji shledával neodolatelnou.

Jednou provždy: často a často, ne-li vždycky, jsem k svému žalu shledával, že ji miluji proti všemu rozumu, klidu a štěstí, přes

všechnu bezvýhlednost, beznadějnost i obtíže, jaké dovedou člověka srážet a mohou se vůbec vyskytnout.

Jednou provždy: nemiloval jsem ji o nic méně proto, že jsem to věděl, a nemělo to o nic větší vliv na tlumení mé lásky, než kdybych býval zbožně věřil, že je ztělesněná dokonalost.

Rozvrhl jsem si svou procházku tak, abych došel k vratům ve starou obvyklou hodinu. Když jsem nejistou rukou zatáhl za zvonec, obrátil jsem se zády k vratům a snažil se zatím nabrat dech a ztlumit tlukot srdce. Slyšel jsem otevřít postranní dveře a potom kroky, jak přicházejí přes dvůr; předstíral jsem však, že neslyším, i když se už na svých rezavých závěsech otáčela branka.

Konečně jsem ucítil něčí dotyk na rameni, a tu jsem sebou škubl a obrátil se. A v tom okamžiku jsem sebou škubl mnohem přirozeněji, neboť jsem spatřil, že proti mně stojí muž ve střízlivém šedém obleku. Poslední člověk, kterého bych byl očekával, že ho uvidím v postavení vrátného v domě slečny Havishamové.

„Orlick!“

„Ba, mladý pane, událo se víc změn než jen s vámi. Ale pojdte dál, pojdte dál. Je to proti mým rozkazům, nechávat branku otevřenou.“

Vstoupil jsem a on branku přirazil a zamkl a vytáhl klíč. Popošel přede mnou vzpurně o několik kroků k domu, otočil se a řekl:

„Tak jest! Tady jsem!“

„Jak jste sem přišel?“

„Přišel jsem sem,“ odsekl, „po vlastních nohou. Kufr jsem si sem dal přivézt vedle sebe na trakaři.“

„Jste tady nadobro?“

„Hádám, mladý pane, že tady nejsem na zlo.“

Tím jsem si nebyl tak docela jist. Měl jsem dost času tím odseknutím se v duchu obírat, zatímco pomalu zdvihal svůj podmračený pohled z dlažby po mých nohou a rukou až nahoru k obličeji.

„Tak vy jste odešel z kovárny?“ řekl jsem.

„Vypadá to tady snad jako kovárna?“ zeptal se Orlick a s ukřivděným výrazem přelétl očima kolem dokola. „No, vypadá to jak kovárna?“

Zeptal jsem se ho, jak je to dlouho, co odešel z Gargeryho kovárny.

„Tady je jeden den tak jak druhý,“ odpověděl, „že to bez spočítání nevím. Ale přišel jsem sem nějaký čas po tom, co jste odjel.“

„To jsem vám mohl povědět také, Orlicku.“

„Hm!“ prohodil suše. „Jenže vy přece musíte být učený.“

Zatím jsme došli k domu, kde jsem poznal, že místnost hned za postranním vchodem, opatřená malým okénkem s vyhlídkou na dvůr, je jeho pokoj. Svými malými rozměry nebyl nepodobný komorám, jaké se v Paříži obyčejně přidělují vrátným. Na stěně viselo několik klíčů a k těm nyní přidal klíč od branky; jeho postel, přikrytá pestrou klůčkovou pokrývkou, stála v malém zadním kumbálku, nebo spíš výklenku. Celek měl nedbalý, stěsnaný a ospalý vzhled jako klec pro nějaké lidské morče, při čemž Orlick se svým temným a hřmotným zjevem, rýsujícím se ve stínu kouta vedle okna, vypadal právě jako to lidské morče, pro které tu klec upravili – a kterým vskutku také byl.

„Tenhle pokoj jsem nikdy předtím neviděl,“ poznamenal jsem, „ale nebýval tady také žádný vrátný.“

„Ne, nebýval,“ potvrdil, „dokud se nerozneslo, že celé stavení je bez ochrany, a dokud to tady nezačali považovat za nebezpečnou věc, když se v kraji kolem pořád potuluje všelijaká ta verbež a holota. A tak mě sem na to místo doporučili jako člověka, co dovede každému oplatit jednu dvěma, a já to vzal. Je to lehčí než tahat měchy a tlouct kladivem. – Ta je nabitá, pořád nabitá.“

Můj zrak upoutala puška s pažbou kovanou mosazí, která visela nad krbem, a jeho oči můj pohled sledovaly.

„Nu,“ řekl jsem, protože po dalším hovoru jsem netoužil, „mám jít nahoru k slečně Havishamové?“

„Upalte mě, jestli to vím!“ odsekl, když se nejdřív protáhl a potom se otřásl. „Moje rozkazy končí tímhle, mladý pane. Já tuhle s tím

kladivem uhodím tuhle do toho zvonu a vy si jděte klidně chodbou, až někoho potkáte.“

„Čekají mě myslím, ne?“

„Upalte mě dvakrát po sobě, jestli to můžu říct!“ odpověděl.

Na ta slova jsem zamířil dlouhou chodbou, jíž jsem poprvé krácel ve svých těžkých botách, a Orlick rozezvučel zvon. Na konci chodby, zatímco se hlas zvonu dosud odrážel ozvěnou, jsem se setkal se Sárrou Pocketovou, která kvůli mně zjevně už trvale zezelenala a zežloutla.

„Aha!“ pronesla. „To jste vy, pane Pipe?“

„Jsem to já, slečno Pocketová. Těší mě, že vám mohu oznámit, že pan Pocket i s rodinou jsou všichni zdraví.“

„Jsou už trochu moudřejší?“ opáčila Sára se smutným potřesením hlavou. „Raději kdyby byli moudřejší, než aby byli zdraví. Ach Matyáš, Matyáš! Cestu znáte, pane, že?“

Obstojně, protože jsem se po těch schodech něco nachodil nahoru potmě. Vyšlapal jsem je nyní v lehčí obuvi než kdysi a postaru jsem zaklepal na dveře u pokoje slečny Havishamové. „Pipovo klepání,“ slyšel jsem ji okamžitě říci. „Pojď dál, Pipe.“

Byla ve svém křesle u starého stolku a ve starých šatech, s oběma rukama zkříženýma na berličce, s bradou opřenou o ně, a dívala se do ohně. Nedaleko ní seděla s hlavou sklopenou, jak hleděla na bílý střevíc v ruce, jež dosud nikdo nenosil, elegantní dáma, kterou jsem v životě ještě neviděl.

„Pojď dál, Pipe,“ pokračovala slečna Havishamová mumlavě, aniž se ohlédla nebo zdvihla zrak, „pojď dál, Pipe – jak se máš, Pipe? – tak ty mi líbáš ruku, jako kdybych byla královna, chm? – Nu?“

Pojednou se na mne podívala, jenom očima přitom pohnula, a s ponuře laškovným úšklebkem opakovala:

„Nu?“

„Slyšel jsem, slečno Havishamová,“ řekl jsem poněkud rozpačitě, „že jste byla tak laskavá a přála jste si, abych vás přišel navštívit, a přišel jsem tedy hned.“

„Nu?“

Dáma, kterou jsem v životě ještě neviděl, pozdvihla oči a podívala se na mne šelmovsky, a tu jsem viděl, že ty oči jsou oči Estelliny. Ale byla tolik změněná, byla o tolik krásnější, o tolik ženštější, ve všem, co získává obdiv, učinila tak úžasný pokrok, že mi připadalo, že já neučinil žádný. Pomyslel jsem si, jak jsem se tak na ni díval, že jsem beznadějně klesl zase zpátky na toho hrubého a sprostého chlapce. Ach, to vědomí vzdálenosti a nerovnosti, které se zmocnilo mne, a ta nedosažitelnost, která obklopila ji!

Podala mi ruku. Zakoktal jsem něco o radosti, jakou cítím, že ji opět vidím, a o tom, jak dlouho, předlouho jsem se na to těšil.

„Zdá se ti hodně změněná, Pipe?“ zeptala se slečna Havishamová s tím svým lačným pohledem a klepla hůlkou do židle, která stála mezi námi, na znamení, abych se tam posadil.

„Když jsem vešel, slečno Havishamová, připadalo mi, že ve tváři ani v postavě není nic z Estelly, ale teď se všechno tak nějak divně ustaluje zase ve starou –“

„Cože? Snad nechceš říci ve starou Estellu?“ přerušila mě slečna Havishamová. „Ta byla pyšná a chovala se urážlivě a ty jsi od ní chtěl pryč. Nepamatuješ se?“

Odpověděl jsem zmateně, že to je už dávno a že jsem tomu tehdy nerozuměl, a tak podobně. Estella se s naprostým klidem usmála a řekla, že nemá nejmenší pochybnosti o tom, že jsem tenkrát měl docela pravdu a že jistě bývala hodně nepříjemná.

„Změnil se on?“ zeptala se slečna Havishamová jí.

„Velice,“ odpověděla Estella, když se na mne zadívala.

„Je méně hrubý a sprostý?“ ptala se slečna Havishamová a pohrávala si s Estellinými vlasy.

Estella se zasmála a podívala se na střevíc ve své ruce, znovu se zasmála a podívala se na mne, a odložila střevíc. Jednala se mnou doposud jako s chlapcem, ale hleděla mě přivábit.

Seděli jsme v tom snovém pokoji uprostřed dávných podivných vlivů, jež na mne tehdy tak působily, a dověděl jsem se, že se právě vrátila domů z Francie a že pojede do Londýna. Pyšná a svévolná jako kdysi, dovedla tyto vlastnosti tak podrobit své kráse, že bylo nemožné a vůbec proti přírodě – nebo jsem tak alespoň soudil – je od její krásy oddělit. Po pravdě bylo nemožné odlučovat její osobu od všeho toho bídného bažení po penězích a uhlazenosti, jež zneklidňovaly mé chlapectví – od všech těch scestně zaměřených tužeb, které ve mně prvně podnítily stud za domov a za Joea – od všech těch vidin, jež vyvolávaly její tvář v plamenech ohně, vytepávaly ji ze železa na kovadlině, vyluzovaly ji ze tmy noci, až se podívala dřevěným oknem kovárny dovnitř a pak se rozplynula. Slovem, bylo pro mne nemožné oddělit ji, ať v minulosti nebo v přítomnosti, od nejniternější podstaty mého života.

Bylo dohodnuto, že tam zůstanu po celý zbytek dne a večer se vrátím do hotelu a nazítří do Londýna. Když jsme si chvíli porozmlouvali, poslala slečna Havishamová nás dva ven, abychom se prošli po té zanedbané zahradě; až se za chvíli vrátíme, řekla, mám ji trochu povozit kolem jako za dřívějších dob.

Estella a já jsme tedy šli ven a vstoupili do zahrady brankou, kterou jsem se zatoulal dovnitř před oním utkáním s bledolícím mladým pánem, nynějším Herbertem; já, celý v duši rozechvělý, jsem zbožňoval už jen lem jejích šatů, kdežto ona, naprosto klidná, zcela určitě nezbožňovala lem šatů mých. Když jsme se blížili k místu utkání, zastavila se a řekla:

„Musela jsem být prapodivné stvořeníčko, že jsem se tady toho dne schovala a dívala se na ten zápas – ale udělala jsem to a nesmírně jsem se tím bavila.“

„Velkolepě jste mě odměnila.“

„Jistě?“ odpověděla jakoby mimochodem a zapomětlivě. „Pamatuji se, že jsem k vašemu protivníkovi cítila silný odpor, protože jsem těžce nesla, že ho sem přivedli, aby mě obtěžoval svou společností.“

„On a já jsme dnes velkými přáteli.“

„Skutečně? Aha, vzpomínám si, že u jeho otce studujete, ne?“

„Ano.“

To přiznání jsem učinil s nechutí, protože mi připadalo, že vypadá chlapecky, a ona se mnou už beztak jednala víc než dost jako s chlapcem.

„Od té doby, co se změnil váš osud a vyhlídky do života, jste změnil i druhy,“ řekla Estella.

„Přirozeně,“ potvrdil jsem.

„A nezbytně,“ dodala pyšným tónem. „Co pro vás byla vhodná společnost kdysi, to by pro vás byla docela nevhodná společnost dnes.“

Na mou věru, že pochybuji velmi silně, zbýval-li ve mně dosud nějaký ždíbíček úmyslu zajít navštívit Joea; ale zbýval-li, tato poznámka ho nadobro zahнала.

„V tom čase jste neměl žádné tušení, jaké štěstí vás čeká?“ zeptala se Estella s lehkým mávnutím ruky, které mělo naznačovat onen čas boje.

„Ani nejmenší.“

Vzezření dokonalosti a nadřazenosti, s jakým kráčela po mém boku, a vzezření mladistvé nezralosti a poddanství, s jakým jsem já krácel po boku jejím, tvořila navzájem kontrast, který jsem silně pociťoval. Byl by mě v nitru jitřil ještě víc, než jak tomu bylo, kdybych nebyl měl za to, že jej vlastně sám vyvolávám přesvědčením, že mě osud pro ni tak vyvolil a jí určil.

Zahrada byla příliš zarostlá a přebujelá, aby se v ní dalo pohodlně procházet, a když jsme ji dvakrát třikrát obešli dokola, vyšli jsme opět na pivovarský dvůr. Ukázal jsem jí úplně přesně, kde jsem ji onoho dávného prvního dne viděl chodit po sudech, a ona s lhostejným a nedbalým pohledem v ten směr utrousila: „Jistě?“ Připomněl jsem jí, kudy vyšla z domu a podala mi jídlo a pití, a ona odpověděla: „Nepamatuji se.“ – „Nepamatujete se, že jste mě

rozplakala?“ zeptal jsem se. „Ne,“ řekla a vrtěla hlavou a rozhlížela se kolem sebe. Opravdu věřím, že mě to, že se nepamatovala a že jí na tom ani v nejmenším nezáleželo, znovu rozplakalo, tentokrát v nitru – a to je pláč ze všech nejtrpčí.

„Musíte vědět,“ pronesla ke mně Estella s blahosklonností, jaké je schopna jen skvělá a krásná žena, „že nemám vůbec srdce – má-li to co společného s mou pamětí.“

Zadrmolil jsem něco nesouvislého v tom smyslu, že si o tom dovoluji pochybovat. To že si nedám namluvit. Že bez srdce žádná taková krása nemůže existovat.

„Ovšemže, mám srdce, které se dá probodnout nebo prostřelit, o tom nepochybuji,“ řekla Estella, „a samozřejmě, kdyby přestalo bít, přestala bych já žít. Ale vy víte, co myslím. Nemám v sobě žádnou něhu, žádnou – náklonnost – cit – pošetilost.“

Co to jen bylo, co mi dotíralo na mysl, když se zastavila a zadívala se pozorně na mne? Něco, co jsem už viděl u slečny Havishamové? Ne. V některých jejích pohledech i posuncích byl onen nádech podoby se slečnou Havishamovou, jaký lze často pozorovat u dětí jakožto osvojený od dospělých, s nimiž se hodně stýkaly o samotě, a který v době, kdy už dětství pominulo, vyvolá občas pozoruhodnou podobnost výrazu mezi obličejí, které jsou jinak úplně rozdílné. Ale přesto jsem to nemohl odvodit od slečny Havishamové. Znovu jsem se podíval, a třebaže na mne ještě pořád hleděla, ten náznak již zmizel.

Co to jen bylo?

„Mluvím vážně,“ pravila Estella ani ne tolik se zamračením (neboť čelo měla hladké), jako spíš s chmurou v celé tváři, „protože máme-li se spolu často vídat, bude pro vás líp, uvěříte-li tomu hned. Ne!“ zarazila mě velitelsky, když jsem otvíral ústa. „Nezadala jsem svou náklonnost nikomu. Žádný takový cit jsem jaktěživo neměla.“

V příští chvíli jsme se octli v pivovaře tak dlouho již vyřazeném a Estella ukázala na vysokou galerii, kudy jsem ji onoho prvního

dne viděl vycházet, a řekla mi, že se pamatuje, jak byla tam nahoře a mne viděla stát dole vystrašeného. Jak jsem očima sledoval její bílou ruku, znovu mi hlavou kmitl týž matný náznak, který jsem si ani za nic nedovedl vysvětlit. Mimoděk jsem sebou trhl, a to ji přimělo, aby mi položila ruku na rameno. Prchavá vidina opět okamžitě odlétla a byla ta tam.

Co to jen bylo?

„Co je s vámi?“ zeptala se Estella. „Jste zase vystrašený?“

„Byl bych, kdybych věřil tomu, co jste právě povídala,“ odpověděl jsem, abych to zamluvil.

„Tedy tomu nevěříte? Nu dobře. Buď jak buď, řekla jsem vám to. Za chvíli vás bude slečna Havishamová čekat při vašem bývalém zaměstnání, ačkoli já myslím, že toho by se mohlo i s ostatními starými zbytečnostmi teď už nechat. Obejděme ještě jednou kolem zahradu a potom půjdeme dovnitř. Pojďte! Dnes nesmíte prolévat slzy pro mou ukrutnost – budete mým panošem a necháte mě, abych se podepřela o vaše rameno.“

Její hezké šaty se až dosud vláčely po zemi. Nyní si jednou rukou přidržovala sukně a druhou spočívala při chůzi lehce na mém rameni. Obešli jsme zpustlou zahradu ještě dvakrát nebo třikrát a pro mne byla celá jeden květ. Kdyby to bujné zelené a žluté býlí v trhlínách staré zdi bývalo nejvzácnější kvítí, jaké kdy rozkvetlo, nemohl jsem je ve vzpomínkách hýčkat s větší pietou.

Nebyl mezi námi žádný věkový nepoměr, který by mě od ní vzdaloval, poněvadž jsme byli takřka ve stejných letech, ačkoli samozřejmě léta rozhodovala v jejím případě víc než v mém; ale rys nepřístupnosti, jež jí dodávala její krása a chování, mě trýznil uprostřed vši blaženosti i vrcholné jistoty, kterou jsem cítil, že nás naše příznivkyně vybrala jednoho pro druhého. Nešťastný hoch!

Konečně jsme se vrátili zase do domu a tam jsem se s překvapením dověděl, že slečnu Havishamovou přijel v obchodní záležitosti navštívit můj poručník a že se vrátí k obědu. Zatímco jsme byli

venku, rozsvítili v pokoji, kde stála práchnivějící prostřená tabule, staré, zimně nevlídné víceramenné svícny a slečna Havishamová seděla ve svém kolečkovém křesle a čekala na mne.

Bylo mi, jako kdybych zpátky do minulosti strkal i samo to křeslo, když jsme vyjeli na starou pomalou objížd'ku kolem zetlelých trosek svatební hostiny. Ale v tom pohřebním pokoji vedle oné postavy z hrobu, zvrácené zády do křesla, s očima upřenýma na ni, vypadala Estella ještě skvěleji a krásněji než předtím a já propadl okouzlení tím mocnějším.

Čas míjel tak rychle, že hodina našeho časného oběda se kvapem přiblížila, a Estella nás opustila, aby se upravila. Zastavili jsme poblíž středu dlouhé tabule a slečna Havishamová vystrčila jednu seschlou paži z křesla a spočinula zatátou pěstí na žlutém ubruse. Než Estella vyšla ze dveří, ohlédla se ještě přes rameno, a slečna Havishamová jí s prudkou dravostí, která svým způsobem byla přímo děsivá, touž rukou poslala polibek.

Jakmile Estella odešla a my dva zůstali sami, obrátila se ihned ke mně a zeptala se šeptem:

„Je krásná, půvabná, ztepilá? Obdivuješ se jí?“

„To musí každý, kdo ji vidí, slečno Havishamová.“

Jak tak seděla v křesle, natáhla ruku, objala mě kolem krku a přitáhla si mou hlavu až dolů ke své. „Miluj ji, miluj ji, miluj ji! Jak s tebou jedná?“

Než jsem mohl odpovědět (byl-li bych mohl otázku tak obtížnou vůbec zodpovědět), opakovala: „Miluj ji, miluj ji, miluj ji! Projeví-li ti přízeň, miluj ji. Zraní-li tě, miluj ji. Rozerve-li ti srdce na kusy – a jak bude srdce stárnout a sílit, budou rány stále hlubší – miluj ji, miluj ji, miluj ji!“

V životě jsem neviděl dychtivost tak vášnivou, jaká doprovázela proud těchto slov. Až jsem cítil, jak se samou náruživostí, která ji ovládla, v hubené paži kolem mého krku napínají svaly.

„Slyš mě, Pipe! Adoptovala jsem ji, aby ji lidé milovali. Vychovala jsem ji a dala jí vzdělání, aby ji lidé milovali. Udělala jsem z ní to, co je, aby ji lidé mohli milovat. Miluj ji!“

Vyřkla to slovo dost často a nebylo možno pochybovat, že je říká úmyslně; kdyby však to často opakované slovo bylo místo lásky znamenalo nenávisť – zoufalství – pomstu – příšernou smrt – nebylo by mohlo z jejích úst vyznít podobnější kletbě.

„Povím ti,“ pokračovala tímž vášnivým šepetem, „co je pravá láska. Je to bezvýhradná oddanost, slepé sebeponižování, naprosté podrobení, důvěra a víra proti hlasu vlastního já i celého světa, odevzdání celého srdce i duše tomu, kdo tě uchvátil – jako jsem milovala já!“

Když dospěla až k tomuto bodu a k divému výkřiku, který vzápětí následoval, chytil jsem ji kolem pasu. Vztyčila se totiž ve svých rubášovitých šatech v křesle a rozháněla se rukama do vzduchu, jako by měla sto chutí rozehnat se proti zdi a padnout mrtvá.

To vše se zběhlo v několika vteřinách. Jak jsem ji stahoval zpátky do křesla, ucítil jsem známou vůni, a když jsem se otočil, spatřil jsem v pokoji svého poručníka.

Nosil u sebe stále (doposud jsem se o tom myslím nezmínil) kapesník z těžkého hedvábí a úctyhodných rozměrů, který mu byl v jeho povolání velmi cennou pomůckou. Vídal jsem ho ten kapesník obřadně rozložit, jako by se chtěl v té vteřince vysmrkat, a potom posečkat, jako by věděl, že na to asi nebude mít čas, než se klient nebo svědek podřeknutím sám usvědčí, a tímto postupem vyděsit dotyčného klienta nebo svědka takovou měrou, že jako něco docela samozřejmého ono zrádné podřeknutí následovalo ihned. Když jsem ho spatřil v pokoji, držel tento výmluvný kapesník v obou rukou a díval se na nás. Při setkání s mým pohledem řekl chvilkovým a němým posečkáváním v onom postoji jasně: „Vskutku? Zvláštní!“ a potom použil kapesníku k pravému jeho účelu s pozoruhodným efektem.

Slečna Havishamová ho spatřila zároveň se mnou a měla jako každý jiný z něho strach. Vší silou se pokusila uklidnit a vykoktala, že je dochvilný jako vždycky.

„Dochvilný jako vždycky,“ opakoval a zamířil k nám. „(Jak se máte, Pipe? Mám vás povozit, slečno Havishamová? Jednou kolem?) A tak vy jste tady, Pipe?“

Pověděl jsem mu, kdy jsem přijel, a jak si slečna Havishamová přála, abych se přišel podívat na Estellu. Na to odpověděl: „Hm! Velice krásná mladá dáma!“ Potom jednou svou velkou rukou před sebou strkal křeslo se slečnou Havishamovou, kdežto druhou si strčil do kapsy u kalhot, jako by tu kapsu měl plnou tajností.

„Nuže, Pipe! Jak často jste se už viděl se slečnou Estellou předtím?“ zeptal se, když udělal zastávku.

„Jak často?“

„Chm! Kolikrát? Tisíckrát?“

„Ale kde! Jistě ne tolikrát.“

„Dvakrát?“

„Jaggersi,“ vložila se k mé velké úlevě do hovoru slečna Havishamová, „nechte mého Pipa na pokoji a jděte s ním k obědu.“

Vyhověl jejímu přání a tápali jsme tedy spolu po tmavých schodech dolů. Dokud jsme byli ještě na cestě přes dlážděný dvůr k oněm dvěma odděleným pokojům vzadu, ptal se mne, kolikrát jsem viděl slečnu Havishamovou jíst a pít, při čemž mi jako obyčejně poskytl široký výběr mezi stokrát a jednou.

Uvažoval jsem a odpověděl: „Nikdy.“

„A nikdy ji také neuvidíte, Pipe,“ opáčil s chmurným úsměvem. „Od té doby, co žije tímhle svým nynějším životem, ještě nikdy nedovolila, aby ji někdo viděl ať při tom, nebo při tom. V noci bloumá po domě a tu si pak sebere takovou potravu, jaká jí vyhovuje.“

„Prosím vás, pane,“ řekl jsem, „mohu vám položit otázku?“

„Můžete,“ pravil, „a já mohu odepřít na ni odpověď. Tažte se.“

„Estellino jméno – je Havishamová nebo –?“ Neměl jsem, co bych dodal.

„Nebo co?“ vyzvídá.

„Je to Havishamová?“

„Ano, je to Havishamová.“

To nás přivedlo k jídelnímu stolu, kde nás očekávala Estella a Sára Pocketová. Pan Jaggerse seděl v čele a Estella naproti němu, já měl proti sobě svou zelenožlutou přítelkyni. Obědvali jsme výborně a obsluhovala nás služebná, kterou jsem za všech svých dřívějších docházek nikdy nespatriřil, ale která, co já vím, mohla v tom tajemném domě být po celý čas. Po obědě postavila před mého poručníka láhev vzácného starého portského (očividně ten ročník dobře znal) a obě dámy nás nechaly o samotě.

Nikde jinde, ani u pana Jaggerse ne, jsem dosud neviděl nic, co by se vyrovnalo jeho umíněné zdrženlivosti pod onou střechou. Nechával si pro sebe i své pohledy a v průběhu oběda zaměřil oči na Estellin obličej sotva jednou. Když na něho mluvila, poslouchal a v patřičnou chvíli odpovídal, ale pokud jsem mohl vidět, vůbec se na ni nepodíval. Naproti tomu ona se na něho dívala často se zájmem a zvědavostí, ne-li dokonce s nedůvěrou, ale jeho tvář nikdy nedala najevo, že by si to i jen seabeměně uvědomoval. Po celou dobu oběda se pod kůží smál nad tím, jak se mu daří, aby Sára Pocketová čím dál víc zelenala a žloutla; dosahoval toho tak, že se v hovoru se mnou často zmiňoval o mých vyhlídkách. Ale ani při tom nedával najevo, že si to uvědomuje, a dokonce propůjčoval svým slovům zdání, že ty zmínky vynucuje – jakože je také vskutku pokaždě vynutil, ačkoli nevím jak – z mé nevinné maličkosti.

A když jsme on a já zůstali spolu sami, seděl s výrazem člověka, jenž se na základě získaných informací prostě oddává vyčkávání, což pro mne vskutku bylo příliš mnoho. Neměl-li po ruce žádný jiný objekt, podroboval křížovému vyšetřování i samo víno. Držel skle-nici proti světlu svíce, pak portské ochutnal, převálel je v ústech,

spolkl doušek, znovu se zahleděl na sklenici, přičichl k portskému, okusil je, vypil, znovu si nalil a znovu křížem krážem vyšetřoval sklenici, až mi nervy tak hrály, jako kdybych byl věděl, že mu to víno říká něco v můj neprospěch. Třikrát nebo čtyřikrát jsem se až malomyslně chystal, že začnu hovor; ale kdykoli viděl, že se ho chci na něco zeptat, podíval se se sklenicí v ruce na mne a převaloval víno po jazyku, jako by mě žádal, abych uznal, že ptát se nemá vůbec smysl, protože mi nemůže odpovédět.

Slečna Pocketová si myslím uvědomovala, že ji pohled na mne uvádí v nebezpečí neodvratného zešílení, v němž si možná strhne čepec (byl to velmi ohavný čepec, podobný mušelínové utěrce) a postele podlahu svými vlasy – které zaručeně nevyrostly na hlavě její. Už se neukázala, když jsme později odešli nahoru do pokoje slečny Havishamové a my čtyři tam hráli whist. Mezitím slečna Havishamová fantasticky přizdobila Estellu tím, že jí do vlasů a na prsa i ruce navěsila některé z nejkrásnějších šperků ze svého toaletního stolku; a viděl jsem, že i můj poručník na ni pohlédl zpod huňatého obočí a maličko je zdvihl, když se před ním zjevila její líbeznost, sytě obohacená záplavou třpytu a barvy.

Neříkám nic o způsobu a rozsahu, jakým bral do vazby naše trumfy a s koncem kola vynášel bídné kartičky, před nimiž sláva našich králů a dam úplně splaskla; ani o pocitu, jaký jsem měl se zřetelem k tomu, že se na nás osobně díval ve světle tří velmi průhledných a ubohých hádanek, které už dávno rozluštil. Ale čím jsem vskutku trpěl, to byla neslučitelnost mezi jeho chladnou osobností a mými city k Estelle. Nevězelo to v mém vědomí, že bych nikdy nesnesl mluvit s ním o ní, ve vědomí, že bych nikdy nesnesl poslouchat, jak na ni vrže svými botami, ve vědomí, že bych se nikdy nesnesl dívat, jak si ji smývá z rukou; vězelo to v tom, že můj obdiv musel sálat zrovna na stopu na dvě od něho – vězelo to v tom, že moje city musely být zrovna v témž pokoji s ním – to právě byla ta mukyplná okolnost.

Hráli jsme do devíti hodin a pak bylo ujednáno, že až Estella pojedje do Londýna, dostanu zprávu o jejím příjezdu předem, abych jí mohl přijít naproti k dostavníku; a potom jsem se s ní rozloučil a dotkl se její ruky a odešel od ní.

Můj poručník nocoval u Kance v pokoji, který sousedil s mým. Dlouho do noci mi v uších zněla slova slečny Havishamové: „Miluj ji, miluj ji, miluj ji!“ Přizpůsobil jsem si je, abych je mohl opakovat sám, a koliksetkrát jsem řekl do polštáře: „Miluju ji, miluju ji, miluju ji!“ Potom mě zachvátila vlna vděčnosti, že je přisouzena mně, kdysi kovářskému učni. Potom mě napadlo, není-li doposud – jak jsem se obával – za takové přisouzení rozhodně nijak nadšeně vděčná, kdy se asi začne o mne zajímat? Kdy v ní asi probudím to srdce, které je dosud němé a spí?

Ach Bože! Domníval jsem se, že to jsou vznešené a ušlechtilé pocity. Ale vůbec jsem nepomyslel, že by v mém vyhýbání se Joeovi bylo něco nízkého a špatného; nepomyslel, protože jsem věděl, že by jím pohrdala. Uplynul teprve jediný den, a již mi Joe vehnal slzy do očí; ale kéž mi Bůh odpustí, oschly brzy, brzičko!

Kapitola třicátá

Když jsem si ráno mezi oblékáním u Modrého kance věc dobře rozvážil, rozhodl jsem se, že poručníkovi povím o svých pochybách, je-li Orlick ten pravý člověk, aby zaujímal důvěryhodné postavení v domě slečny Havishamové.

„Ale ovšem, Pipe, samozřejmě to není ten pravý člověk,“ pravil můj poručník, již předem v hlavním bodě příjemně uspokojený, „protože člověk, který zaujímá důvěryhodné postavení, není nikdy ten pravý člověk.“ Zjištění, že právě toto postavení nezastává ten pravý člověk, ho přivedlo do docela dobré nálady, jak se zdálo, a s uspokojením poslouchal, zatímco jsem mu vyprávěl všechno, co jsem o Orlickovi věděl. „Výborně, Pipe,“ prohlásil, když jsem skončil, „hned tam zajdu a našeho přítele vyplatím.“ Tento krátký proces mě značně znepokojil, a přimlouval jsem se proto za menší odklad a dokonce jsem naznačil, že s naším přítelem bude možná obtížné jednání. „Ale kdepak, nebude,“ odpověděl mi poručník a s naprostou sebedůvěrou rozehrál svůj výmluvný kapesník, „rád bych ho viděl, jak se v té věci hádá *se mnou*.“

Protože jsme měli jet zpátky do Londýna spolu poledním dostavníkem a protože jsem snídal v takové hrůze před Pumblechookem, že jsem stěží vůbec udržel šálek v ruce, chopil jsem se této náhodné příležitosti a řekl jsem, že se potřebuji projít, a že mezitímco bude pan Jagers zaměstnán, půjdu kus po londýnské silnici pěšky, vyřídí-li laskavě kočímu, že nasednu na své místo, až mě s dostavníkem dohoní. To mi umožnilo utéci z Modrého kance ihned po snídani. Asi dvoumílovou zacházkou do otevřeného kraje vzadu za Pumblechookovým krámem jsem se oklikou znovu octl na Hlavní třídě kousek za onou pastí a cítil se poměrně v bezpečí.

Bylo to zajímavé, být opět jednou v tom klidném starém městečku, a nebylo nepříjemné, když mě lidé co chvíli náhle poznávali

a dívali se za mnou. Dva tři obchodníci dokonce chvatně vyběhli z krámu a šli kousek po ulici přede mnou, aby se pak mohli otočit, jako by byli něco zapomněli, a projít kolem mne tvář v tvář – nevím, kdo z nás se v těch případech přetvařoval hůř, zda oni, že to nedělají, nebo já, že to nevidím. Přesto bylo moje postavení znamenité a nezavdávalo mi nejmenší příčinu k nespokojenosti, dokud mě Osud nenastrčil do cesty onomu bezmeznému ničemovi, Trabbovu učedníkovi.

Když jsem se na své procházce jednu chvíli podíval ulicí dál dopředu, spatřil jsem, kterak proti mně přichází Trabbův učedník a při chůzi se opleskává prázdným krejčovským pytlem. V domněnání, že nejlíp se pro mne bude slušet, budu-li se na něho dívat se svrchovaným klidem a jako bych ho neznal, a tím tak ještě nejspíš zkrotím jeho darebné chutě, šel jsem s takovým výrazem v obličeji dál a už jsem si málem blahopřál k úspěchu, ale vtom se najednou Trabbovu učedníkovi rozklepala kolena, vlasy se mu naježily, čepice mu spadla a prudce roztřesený na celém těle vyvrávoral do jízdni dráhy a s předstíranou vrcholnou hrůzou a kajícností, vyvolanou důstojností mého zjevu, křičel na celý svět: „Držte mě! Tak strašně se bojím!“ Když jsem ho míjel, hlasitě mu drkotaly zuby a s veškerými známkami nejhlubší poníženosti se vrhl do prachu země.

Věru těžko se to snášelo, ale pořád to nebylo nic. Neušel jsem ještě ani dvě stě dalších kroků, když jsem ke své nevýslovné hrůze, úžasu a rozhořčení znovu spatřil přicházet Trabbova učedníka. Vynořil se za rohem úzké uličky. Pytel měl přehozený přes rameno, z očí mu zářila počestná píle a jeho chůze prozrazovala odhodlání dojít s čipernou rázností až do Trabbova krámu. S leknutím si mne náhle povšiml a dostal stejně prudký záchvat jako předtím, jenže tentokrát vrávoral pohybem krouživým a potácel se dokolečka kolem mne s koleny ještě podlomenějšími a s rukama vztaženými do výše, jako by úpěnlivě prosil o milost. Hlouček diváků přijímal jeho utrpení s hurónským jástem a já myslel, že se rozpaky propadnu.

Kráčel jsem ulicí dál a nedošel jsem ještě ani k poště, ale vtom jsem znovu spatřil Trabbova učedníka, který zadem oběhl domy a nyní vyrazil z postranní uličky. Tentokrát byl úplně změněný. Nesl pytel podobně jaká já svůj plášť a vyšlapoval si po chodníku na druhé straně ulice proti mně. Provázela ho tlupa rozjařených mladých kumpánů, na něž co chvíli s odmítavým mávnutím ruky volal: „Neznám vás!“ Slovy nelze vylíčit míru zlomyslnosti a potupy, jíž si na mne zchladil žáhu Trabbův učedník, když si v okamžiku, kdy se octl na jedné čáře se mnou, povytáhl límec u košile, nakroutil si šístky, podepřel si jednu ruku v bok a plul bujně kolem a přitom se samolibě zubil, kroutil i celým tělem a tahavě pokřikoval na svou družinu: „Neznám vás, neznám vás, na mou duši, neznám vás!“ Ostuda vyplývající z toho, že vzápětí začal kňouravě kokrhát a pronásledoval mě přes most s kokrháním, jako by naříkal nevýslovně schlíplý kohoutek, který mě znával, dokud jsem ještě byl kovářem, dovršil ostudu, s níž jsem opouštěl městečko a s níž mě, abychom tak řekli, vlastně městečko vyhostilo ven do polí.

Ale ledaže bych v té chvíli byl Trabbova učedníka sprovodil ze světa, věru ani dnes ještě nevím, jak jsem se tehdy mohl zachovat jinak než to přetrpět. Servat se s ním na veřejné ulici nebo si od něho vynutit jakékoli menší zadostiučinění, než aby vycedil poslední kapičku krve, bylo by bývalo marné a ponižující. Kromě toho to byl výrostek, jemuž nikdo nemohl ublížit – nezranitelný a úskočný had, jenž, zahnal-li ho kdo do kouta, vždy znovu proklouzl za zpupného řevu svému uchvatiteli mezi nohama. Ale přesto jsem na druhý den odeslal poštou dopis, v němž jsem panu Trabbovi oznámil, že pan Pip je nucen odmítnout veškeré další styky s mužem, jenž může tak dalece zapomenout, čím je povinován nejlepším zájmům společnosti, že zaměstnává učedníka, který vzbuzuje u každého slušného člověka krajní ošklivost.

Dostavník s panem Jaggersem na místě uvnitř mě v patřičném čase dohonil a já znovu zaujal své místo na kozlíku a dojel do

Londýna živ – ale nikoliv zdrav, protože po mém srdci bylo veta. Ihned po příjezdu jsem Joeovi kajícně poslal tresku a soudek ústřic (na odčinění, že jsem nepřijel sám) a potom jsem šel rovnou do Barnardova dvora.

Herbert právě obědval studenou pečení a jevil velkou radost, že mě může uvítat zase doma. Když jsem vypravil Mstitele do kavárny pro nějaký dodatek k obědu, pocítil jsem, že ještě ten večer musím svému příteli a druhovi otevřít srdce. Poněvadž o důvěrnosti nemohlo být ani řeči, byl-li Mstitel v předsíni, kterou bylo možno pokládat jediné za předpokoj klíčové dírky, poslal jsem ho do divadla. O tíži mého otroctví pod tím tyranem by se asi stěžil dal podat lepší důkaz, než byly ponižující úskoky, k nimž jsem se musel ustavičně uchýlovat, abych mu našel nějaké zaměstnání. Tak ničemná je krajní nouze, že jsem ho občas posílal na roh Hyde Parku, aby se šel podívat, kolik je hodin.

Jakmile jsme doobědvali a usadili se s nohama na krbové mřížce, řekl jsem Herbertovi:

„Můj milý Herberte, musím se vám svěřit s něčím mimořádně důvěrným.“

„Můj milý Händle,“ odpověděl, „budu si vaší důvěry vážit a budu ji respektovat.“

„Týká se to mne, Herberte,“ začal jsem, „a ještě jedné osoby.“

Herbert přehodil nohu přes nohu, zadíval se s hlavou na stranu do ohně, a když se nějakou chvíli díval nadarmo, podíval se na mne, protože jsem nepokračoval.

„Herberte,“ řekl jsem a položil jsem mu ruku na koleno, „miluju – zbožňuju – Estellu.“

Místo aby zdřevěněl úžasem, odpověděl Herbert klidně, jako by to bylo něco úplně samozřejmého:

„Správně. Nu?“

„Nu, Herberte. To je všechno, co na to říkáte? Nu?“

„Myslím, co dál?“ vysvětloval Herbert. „*Tohle* samo sebou vím.“

„Jak to víte?“ zeptal jsem se.

„Jak to vím, Händle? Přece od vás.“

„Nikdy jsem vám nic neřekl.“

„Neřekl! Nikdy jste mi neřekl, že jste se dal ostříhat, ale já měl oči, abych si toho všiml. Zbožňoval jste ji vždycky, už co vás znám. Přinesl jste si sem svoje zbožňování zároveň se svým kufříkem. Že jste mi nic neřekl! Vždyť jste mi to povídal pořád, jak je den dlouhý. Když jste mi prvně vyprávěl svou historii, řekl jste mi úplně jasně, že jste ji začal zbožňovat od první chvíle, co jste ji uviděl, když jste ještě byl věru hodně mladý.“

„Tedy dobrá,“ rozběhl jsem se, neboť jeho slova pro mne byla novým a nikoli nevítaným poznáním, „nikdy jsem ji nepřestal zbožňovat. A teď se vrátila, krásná a elegantní, že jí není rovno. A včera jsem ji viděl. A jestli jsem ji zbožňoval dřív, tak dnes ji zbožňuju dvojnásob.“

„Pak máte štěstí, Händle,“ řekl Herbert, „že osud pro ni vybral a určil vás. Nechci se pouštět na zakázanou půdu, ale jistě se smíme odvážit tvrzení, že ani jeden z nás nemůže o pravdivosti toho faktu pochybovat. Máte už nějakou představu, jaké stanovisko k té otázce zbožňování zaujímá Estella?“

Sklíčeně jsem potřásl hlavou. „Ach ta! Je ode mne na tisíce mil daleko,“ odpověděl jsem.

„Trpělivost, můj milý Händle – času dost, času dost. Ale máte na srdci ještě něco?“

„Stydím se to vyslovit,“ odpověděl jsem, „a přece není o nic horší to vyslovit než si to myslet. Říkáte, že mám štěstí. To se rozumí, jsem šťastný člověk. Sotva včera jsem byl kovářský učedník, a dnes jsem – co bych řekl, že jsem dnes?“

„Řekněme dobrý mládenec, když už hledáte nějaký výraz,“ odvětil s úsměvem Herbert a připleskl dlaně na hřbet svých rukou. „Dobrý mládenec, ve kterém se všelijak mísí prudkost s váhavostí, smělost s ostýchavostí, činorodost se snílkovstvím.“

Sečkal jsem chvíličku, abych si rozvážil, je-li v mé povaze skutečně taková míchanice. Celkem vzato jsem tu analýzu rozhodně neuznával za správnou, ale nepovažoval jsem to za hodné diskuse.

„Když se ptám, Herberte, co mám říkat, že jsem dnes,“ pokračoval jsem, „tak narážím na to, co mám na mysli. Říkáte, že mám štěstí. Víím, že jsem sám nehnul prstem, abych se povznesl v životě, a že mě povznesla jediné Štěstěna – to znamená, že mám velké štěstí. A přece, když myslím na Estellu –“

(„A kdy na ni, prosím vás, nemyslíte?“ omočil si Herbert s očima upřenýma do ohně – což mi připadalo od něho milé a účastné.)

„– pak vám, můj milý Herberte, nemohu vůbec vypovědět, jakou cítím závislost a nejistotu a jak se cítím vydaný na milost a nemilost sterým náhodám. I když se vyhýbám zakázané půdě, jako jste právě učinil vy, ještě stále mohu říci, že všechny mé naděje závisí na stálosti jediné osoby (žádnou osobu nejmenuji). A přinejlepším, jak je to neurčité a neuspokojivé, vědět jen tak mlhavě, jaké vlastně jsou!“ Tím, že jsem to vyslovil, jsem své mysli ulevil od toho, co ji více nebo méně tížilo neustále, ačkoli bezesporu nejvíc od předešlého dne.

„Víte, Händle,“ odpověděl Herbert svým veselým a optimistickým tónem, „mně se zdá, že se v malomyslnosti takové milostné rozcitlivělosti díváme darovanému koni na zuby zvětšovací sklem. A právě tak se mi zdá, že soustředěním veškeré pozornosti jen na tu prohlídku úplně přehlízíme jednu z nejlepších stránek toho zvířete. Nepovídal jste mi, že vám váš poručník pan Jagers hned na začátku řekl, že vás ta osoba obmyslela nejenom nadějemi? A i kdyby vám to nebyl řekl – ačkoli, přiznávám, to je *velmi* velké kdyby –, mohl byste věřit, že ze všech lidí v Londýně je zrovna pan Jagers člověk, který by setrval ve svém dnešním vztahu k vám, kdyby po té stránce necítil pevnou půdu pod nohama?“

Odpověděl jsem, že nemohu popřít, že to je pádný argument. Pronesl jsem to (lidé tak v podobných případech činí často) skorem jako zdravý ústupek pravdě a spravedlnosti – jako bych to byl chtěl popřít!

„To si myslím, že to je pádný argument,“ pravil Herbert, „a myslím, že byste nevěděl kudy kam, kdybyste měl vynajít pádnější. Pokud se týče ostatního, musíte trpělivě vyčkat času svého poručníka a ten zas musí vyčkat času svého klienta. Ani se nenadějete, a bude vám jedenadvacet, a potom se vám snad dostane nějakého dalšího objasnění. V každém případě k němu budete mít blíž, protože jednou konečně přijít musí.“

„Máte vy optimistickou povahu!“ řekl jsem s vděčným obdivem k jeho stálému radostnému rozpoložení.

„Měl bych mít,“ opáčil Herbert, „protože jiného moc nemám. Mimochodem, musím se přiznat, že zdravý rozum toho, co jsem právě povídal, není z mé hlavy, ale z otcovy. Jediná poznámka, kterou jsem ho kdy slyšel k té vaší historii pronést, byla i poslední: ‚Věc je rozhodnutá a hotová, jinak by v tom pan Jagers nebyl.‘ A teď, dříve než řeknu jediné další slovo o svém otci nebo o synu svého otce a splatím důvěru důvěrou, chci ze sebe na chvilku udělat člověka hluboce nepřijemného – přímo odporného.“

„To se vám nepodaří,“ namítl jsem.

„Ale ano, podaří!“ ujistil mne. „Jedna, dvě, tři a hup do toho. Händle, můj milý hochu,“ ačkoli nasadil takový lehký tón, mluvil nesmírně vážně, „hned od začátku, jak tady spolu tak rozprávíme s nohama na mřížce, přemýšlím o tom, že Estella určitě nemůže být podmínkou vašeho dědictví, jestliže se váš poručník o ní nikdy nezmínil. Chápu správně to, co jste mi pověděl, rozumím-li tomu tak, že se o ní nijak, ať přímo nebo nepřímo, jaktěživ nezmínil? Nikdy například ani narážkou nenaznačil, že váš příznivec má třeba nějaké úmysly stran vaší budoucí ženitby?“

„Nikdy.“

„Věřte mi, Händle, že nemám ani nejmenší chuť na kyselé hrozny, na mou duši i čest! Ale když k ní nejste vázán, nemůžete se od ní odpoutat? – Říkal jsem vám, že budu nepřijemný.“

Odvrátil jsem hlavu, protože mi prudkým poryvem, jako staré známé vichry na blatech ženoucí se od moře, znovu na srdce těžce dolehl pocit podobný tomu, který mě přemohl onoho rána, kdy jsem opustil kovárnu a kdy se nad krajem velebně zvedala mlha a já rukou spočinul na ukazateli cesty za vesnicí.

Na krátkou chvíli mezi námi zavládlo mlčení.

„Ano. Ale můj milý Händle,“ pokračoval Herbert, jako bychom byli hovořili, a nikoli mlčeli, „že se to tak hluboce zakořenilo v prsou chlapce, kterého příroda i okolnosti nadaly takovou romantičností, to dělá věc velice vážnou. Pomyslete na její vychování a pomyslete na slečnu Havishamovou. Pomyslete, jaká je ona sama (teď jsem odporný a vy si mě hnusíte). To může vést k bídným následkům.“

„Vím to, Herberte,“ přisvědčil jsem s hlavou dosud odvrácenou, „ale nemohu se tomu ubránit.“

„Nemůžete se odpoutat?“

„Ne, nemožné!“

„Nemůžete to zkusit, Händle?“

„Ne, nemožné!“

„Nu,“ řekl Herbert, zdvihl se, čile se oklepal, jako kdyby byl spal, a prohrábl oheň, „teď se vynasnažím být zase příjemný.“

Vydal se tedy kolem pokoje a rozeštrél záhyby záclon, postavil židle na místo, uklidil knihy a jiné maličkosti, které se porůznu povalovaly, podíval se do předsíňky, mrkl do schránky na dopisy, zavřel dveře, vrátil se zase ke svému křeslu u krbu a tam se posadil a oběma rukama si objal levé koleno.

„Chtěl jsem vám říci pár slov o mém otci a synovi mého otce, Händle. Obávám se, že pro syna mého otce je sotva nutné, aby poznamenával, že otcova domácnost není co do hospodaření nijak zvlášť skvělá.“

„Vždycky je všeho hojnost, Herberte,“ prohodil jsem, abych řekl něco povzbudivého.

„To ano! A totéž myslím s největším uspokojením říká i popelář a stejně tak i vetešník v ulici vzadu. Vážně, Händle, protože ta věc

je opravdu vážná, víte stejně dobře jako já, jak to je. Domnívám se, že kdysi býval čas, kdy otec ještě neskládal ruce do klína; ale byl-li ten čas vůbec kdy, pak už minul. Smím se vás zeptat, měl-li jste kdy tam venku ve vaší končině možnost pozorovat, že děti z manželství ne právě nejlépe sladěných vždycky obzvlášť dychtí se vdát nebo oženit?“

To byla otázka tak podivná, že jsem se ho místo odpovědi zeptal: „Je tomu skutečně tak?“

„Nevím,“ prohlásil Herbert. „To bych právě rád věděl. Tak tomu je totiž rozhodně u nás. Chudinka sestra Charlotta, která přišla hned po mně a umřela, ještě než jí bylo čtrnáct, byla typický příklad. Malá Jana jakbysmet. Podle její touhy, aby užuž byla pod čepcem, by mohl člověk soudit, že strávila svůj kratoučký život v ustavičném rozjímání o rodinném krbu. Malý Alick, ještě v sukýnce, už dělá přípravy k svému sňatku s jednou vhodnou mladičkou osůbkou v Kew. A věru myslím, že až na miminko jsme zasnoubeni všichni.“

„Vy tedy také?“ podivil jsem se.

„Ano,“ přisvědčil Herbert, „ale je to tajemství.“

Ujistil jsem ho, že jeho tajemství zachovám, a poprosil jsem ho, aby mě poctil dalšími podrobnostmi. Hovořil tak rozumně a citu-plně o mé slabosti, že jsem se nyní chtěl dovědět něco o jeho síle.

„Smím se zeptat na jméno?“ řekl jsem.

„Klára,“ odpověděl Herbert.

„Bydlí v Londýně?“

„Ano. Snad bych měl připomenout,“ pokračoval Herbert, který od chvíle, kdy jsme přešli na toto zajímavé téma, nějak podivně schlípl a pokrotil, „že zdaleka nedosahuje výše nesmyslných rodových nároků mé matky. Její otec měl co dělat se zásobováním osobních lodí. Myslím, že to býval nějaký proviantní správce.“

„Čím je teď?“ zeptal jsem se.

„Ted' je invalida,“ odvětil Herbert.

„A žije –“

„V prvním patře,“ pravil Herbert. Což vůbec nebylo to, co jsem myslel, neboť jsem se svou otázkou chtěl dopátrat zdroje jeho obživy. „Ještě jsem ho vůbec neviděl, protože co Kláru znám, vřdycky zůstává ve svém pokoji nahoře. Ale slyšet je ho ustavičně. Tropí ukrutný povyk – řve a tříská do podlahy nějakým strašným nástrojem.“ Tu se na mne Herbert podíval a srdečně se zasmál, čímž se dočasně opět vrátil ke svému obvyklému živému chování.

„Nečekáte vůbec, že ho uvidíte?“ zeptal jsem se.

„Ale ovšem, čekám ustavičně, že ho uvidím,“ odpověděl Herbert, „protože ho nikdy neslyším, abych nečekal, že se propadne stopem. Jenže nevím, jak dlouho to ty trámy mohou vydržet.“

Když se ještě jednou ze srdce zasmál, znovu pokrotil a prozradil mi, že má v úmyslu, hned jak začne realizovat kapitál, s tou mladou dámou se oženit. Jako samozřejmý předpoklad, plodící špatnou náladu, dodal:

„Ale dokud se rozhlížíte, víte, tak se ženit nemůžete.“

Jak jsme tak hleděli do ohně a já při tom přemítal, jaký to je někdy svízelný výhled, realizovat zmíněný kapitál, strčil jsem si ruce do kapes. V jedné z nich upoutal mou pozornost složený kus papíru, a když jsem ho rozevřel, poznal jsem, že to je divadelní plakátek, který jsem dostal od Joea a který ohlašuje vystoupení proslulého krajinského ochotníka Rosciov a věhlasu. „A namoutě duchu,“ dodal jsem bezděky nahlas, „vždyť je to dnes večer!“

To rázem změnilo směr hovoru a přimělo nás k spěšnému rozhodnutí, že se půjdeme na to představení podívat. A tak, když jsem ještě Herbertovi slíbil, že ho budu v záležitosti jeho srdce všemi proveditelnými i neproveditelnými způsoby utěšovat a podporovat, a když mi Herbert prozradil, že mě jeho snoubenka z řeči už zná a že mne jí představí, a když jsme si na dotvrzení vzájemné důvěry vřele potřásli rukou, sfoukli jsme svíčky, prohrábli oheň, zamkli dveře a vydali jsme se na cestu s cílem vyhledat pana Wopsla a Dánsko.

Kapitola třicátá první

Když jsme přibyli do Dánska, spatřili jsme krále a královnu oně země, oba vyvýšené ve dvou křeslech na kuchyňský stůl, ani udílejí slyšení. Byla přítomna veškerá dánská šlechta; pozůstávala z urozeného mládce v jelenicových faldovačkách po nějakém obřím předkovi, ze vznešeného granda s ušmudlaným obličejem, který se patrně v jeseni života povznesl z lidu, a z dánského rytířstva s hřebínkem ve vlasech, jež v bílých hedvábných punčochových spodcích působilo celkově ženským dojmem. Můj hřivnou nadaný krajan stál se založenýma rukama chmurně stranou a já bych si byl přál, aby jeho kadeře a ofina vypadaly přirozeněji.

S rozvíjením děje vycházely najevo rozličné pozoruhodné detaily. Ukázalo se nejenom, že zesnulý dánský zeměpán trpěl v hodince svého skonu kašlem, ale že si ho vzal i s sebou do hrobu a s ním se i vrátil na svět. Královský přízrak měl rovněž kolem své vladařské hůlky ovinutý záhrobní manuskript, do něhož, jak se očím jevilo, občas nahlížel, a to ještě ke všemu s výrazem úzkostlivosti a se sklonem nalezené místo ztrácet, což obě nasvědčovalo stavu smrtelníka. To právě, soudím, asi vedlo galerii k tomu, že fantomu radila, aby „vobrátil list!“ – doporučení to, které přijímal s krajní nelibostí. Taktéž bylo možno tohoto majestátního ducha pozorovat, že ačkoli se vždycky zjevil s vzezřením, jako by byl bloudil už dlouhý čas a prošel nezměrnou vzdálenost, očividně vystupoval ze stěny těsně přilehlé. To bylo příčinou, že se jeho hrůzy setkávaly s posměchem. Královna dánská, dáma velice kyprých forem, ač co do nestoudnosti i pancéřování nepochybně historicky věrná, měla podle mínění obecenstva na sobě tuze mnoho obojího – neboť široký pás z bronzu jí připínal bradu k diadému (jako by ji ukrutánsky bolely zuby), tajli sešněroval jiný pás a jiné obepínaly oba její

bicepsy, takže se o ní nepokrytě mluvilo jako o tympánu. Urozený jun v pradědovských botách byl nedůsledný; takřka jedním dechem se uváděl jako zkušený námořník, kočovný herec, hrobník, kněz i osobnost při dvorním šermířském utkání svrchovaně důležitá, neboť svým cvičeným okem a bystrým postřehem povoláná, aby se podle jejího dobrozdání posuzovaly nejvytříbenější zásahy. To znenáhla vedlo k nedostatku shovívavosti vůči němu, ba – když se prozradilo, že je stavu duchovního a odmítá vykonat pohřební obřad – dokonce k všeobecnému rozhořčení v podobě pršky ořechů. Posléze Ofelie propadla muzikálnímu šílení tak zdlouhavému, že když si s postupem času sňala bílý mušelínový závoj, složila ho a pohřbila, jeden nadurděný divák, který si v první řadě na galerii už dlouho chladil netrpělivý nos o železné madlo, hlasitě zavrčel: „Tak, když jsme mrně uložili spát, pojďme večeret!“ Což, nejmírněji řečeno, se nehodilo.

Na mého nešťastného krajana se všechny ty příhody vršily s žertovným účinkem. Kdykoli nadešel čas, aby tento nerozhodný princ nadhodil nějakou otázku nebo vyslovil pochybnost, diváci mu s tím pomáhali. Například na otázku, je-li ducha důstojnější trpět, jedni zařvali ano a druzí ne a jiní, kteří se klonili k obojímu názoru, radili: „Hod' si panna nebo lev!“, takže vznikla úplná debatní společnost. Jen se otázel, proč se mají takoví tvorové jako on plazit mezi nebem a zemí, hned ho povzbuzoval hlasitý pokřik: „Slyšte! Slyšte!“ Jakmile se objevil s punčochou v nepořádku (kterýžto defekt podle běžného obyčeje znázorňovalo jedno úhledné přehnutí horního okraje, jehož se podle mého domnění vždycky dosahuje sežehlením), rozpředla se na galerii rozprava o tom, jakou má bledou nohu a zavinila-li to hrůza, kterou mu nahnal duch. Když vzal do ruky píšťalku – velmi podobnou krátké černé flétně, na kterou se právě předtím hrálo v orchestru a kterou mu podali dveřmi –, diváci na něm jednomyslně žádali, aby zahrál *Vládni, Británie*. Když doporučoval herci, aby tolik nešermoval rukama, náš nadurděný muž podotkl: „A tak to

nedělej ani ty – jsi o moc horší než on!“ A s lítostí dodávám, že při každé té příhodě provázely pana Wopsla výbuchy smíchu.

Ale nejtrpčí zkoušky ho očekávaly na hřbitově, který vypadal jako pravěký prales s jakousi bohoslužebnou prádelničkou po jedné straně a mýtním turniketem na druhé. Jakmile publikum zahlédlo, že turniketem vstupuje pan Wopsle v řasnatém černém plášti, přátelsky upozornilo hrobníka: „Bacha! Už jde funebrák, jde se podívat, jak ti jde práce od ruky!“ V konstituční zemi, dbalé zdravotních zásad, je myslím dobře známo, že pan Wopsle absolutně nemohl vrátit lebku na místo, když si nad ní pofilosofoval, aniž si potom otřel prsty o bílý ubrousek, který vytáhl ze zánadří; ale ani takový neškodný a nezbytný úkon neprošel bez komentáře: „Číš-ní-ku!“ Přinesení mrtvol k pohřbení (v černé bedně s víkem, které se svezlo a ukázalo prázdný vnitřek) bylo signálem k všeobecnému gaudiu, jež ještě značně zvýšil objev, že mezi nosiči je nechvalně známé individuum. Toto veselí provázelo pana Wopsla přes celý jeho zápas s Laertem na pokraji orchestru a hrobu a už nepolevilo, dokud neshodil krále z kuchyňského stolu a sám píd' po pídi, počínaje od kotníků nahoru, celý neskonal.

Zpočátku jsme se několikrát chabě pokusili panu Wopslovi zatleskat; ale naše pokusy byly tuze beznadějné, abychom v nich mohli pokračovat. Zůstali jsme tedy sedět, hluboce jsme s ním cítili, ale nicméně jsme se smáli od ucha k uchu. Proti své vůli jsem se od počátku až do konce smál, celá věc byla tak komická; přesto jsem však měl skrytý dojem, že v páně Wopslově přednesu je něco bezesporu krásného – obávám se, že ne kvůli starým vzpomínkám, nýbrž proto, že deklamoval velice pomalu, velice truchlivě, s intonací velice stoupavou a klesavou a prostě velice nepodobně jakémukoli způsobu, jímž se kdokoli v jakýchkoli přirozených okolnostech života nebo smrti kdykoli vyjádřil o čemkoli. Když tragédie skončila a diváci pana Wopsla vyvolávali a vypískávali, řekl jsem Herbertovi: „Pojďme honem, nebo se s ním ještě srazíme.“

Pospíšili jsme si dolů, jak jsme mohli nejvíc, ale přesto jsme nebyli ještě dost rychlí. U dveří stál židovský panáček s nepřírozeně silnou šmouhou obočí, který zachytil můj pohled, jak jsme mířili ven, a zeptal se, když jsme došli až k němu:

„Pan Pip s přítelem?“

Pan Pip s přítelem doznali svou totožnost.

„Pana Waldengravera,“ pravil muž, „by těšilo, kdyby měl tu čest.“

„Pana Waldengravera?“ opakoval jsem – ale tu mi Herbert pošeptal do ucha: „Asi Wopsla.“

„Aha!“ řekl jsem. „Ano. Máme jít za vámi?“

„Pár kroků prosím.“

Když jsme se octli v postranní chodbičce, otočil se k nám a zeptal se: „Co myslíte, jak vypadal? – Já ho strojil.“

Nevím, jak vypadal, leda snad jako pohřební zřízenec – přikrášlený velkým dánským sluncem či hvězdou, která mu na modré stužce visela kolem krku a dodávala mu vzhled člověka pojištěného u nějaké neobyčejné protipožární pojišťovny. Ale odpověděl jsem, že vypadal velmi hezky.

„Jak přišel ke hrobu,“ hovořil náš průvodce, „to se v tom plášti vyjímal prima. Ale jak jsem to viděl z postranní kulisy, připadalo mi, že když spatřil toho ducha v královnině komnatě, mohl líp uplatnit punčochy.“

Skromně jsem přisvědčil a všichni tři jsme špinavými lýtacími dvířky vpadli do jakési horké bedny hned za nimi. Tam se pan Wopsle zbavoval svého dánského hávu a bylo tam právě tolik místa, že jsme ho mohli vidět, jen když jsme se dívali jeden druhému přes rameno a drželi ty dveře či víko od bedny dokořán otevřené.

„Pánové,“ pravil pan Wopsle, „jsem hrdý, že vás tu vidím. Jak doufám, pane Pipe, jistě mi prominete, že jsem pro vás poslal. Oblažilo mě to štěstí, že jsem vás znával již v dřívější době, a drama mělo odjakživa právo, jež bylo odjakživa uznáváno, na lidi vznešené a mohovité.“

Mezitím se pan Waldengraver, celý zbrocený potem, pokoušel vysoukat ze své princovské smuteční černě.

„Svlíknou si punčochy, pane Waldengraver,“ řekl vlastník onoho artiklu, „nebo jim prasknou. A jak jim prasknou, praskne jim pětatřicet šilinků. Lepším párem jaktěživo nepoctili ani Shakespeara. Seděj pěkně klidně na židli a nechaj to na mně.“ S těmi slovy si klekl na zem a začal stahovat svou oběť, která by byla i s židlí určitě udělala přemet dozadu, když povolila první punčocha, nebýt toho, že tam vůbec nebylo místo, kam padnout.

Až do té chvíle jsem se bál promluvit jediné slovo o hře.

Nyní však k nám pan Waldengraver samolibě vzhlédl a zeptal se:

„Pánové, jak se vám zpředu zdálo, že to jde?“

Ze zadu se ozval Herbert (a zároveň mě štouchl): „Kapitálně.“ Odpověděl jsem tedy: „Kapitálně.“

„Jak se vám líbil můj přednes té úlohy, pánové?“ tázal se pan Waldengraver skorem (ne-li docela) blahosklonně.

Herbert řekl ze zadu (a opět mě štouchl): „Hutný a krevnatý.“ I já tedy prohlásil směle, jako bych to byl vynášel já a musel na tom s prominutím trvat: „Hutný a krevnatý.“

„Vaše aprobace mě těší, pánové,“ pravil pan Waldengraver s výrazem důstojenství přes to, že byl právě přiřazený ke zdi a musel se vši silou držet sedadla židle.

„Ale já jim povím jedno, pane Waldengraver,“ vmísil se do hovoru muž na kolenou, „v čem jsou se svým přednesem vedle. Dávaj pozor! Nic nedbám, kdo snad tvrdí opak; já jim to povím. Jsou se svým přednesem Hamleta vedle, když se postavě s nohama do profilu. Poslední Hamlet, co jsem ho strojil, dělal ve svém přednesu při zkoušce tu samou chybu, než jsem ho přemluvil, aby si na každou holeň nalepil velkou červenou nálepkou, a potom jsem při té zkoušce (byla to poslední) šel dopředu, pane, do parteru až hezky dozadu, a kdykoli ho jeho přednes otočil do profilu, vždycky jsem na něj zavolal: ‚Nevidím žádné nálepky!‘ A večír pak byl jeho přednes něco úchvatného!“

Pan Waldengraver se na mne usmál, jako by mi říkal: „Věrný služebník – přehlížím jeho bláhovost,“ a potom pravil nahlas: „Moje pojetí je pro zdejší diváky tuze klasické a myšlenkově hluboké – ale oni k tomu dorostou, oni k tomu dorostou.“

Herbert a já jsme potvrdili společně: „Ovšemže, není pochyby, oni k tomu dorostou.“

„Pozorovali jste, pánové,“ pokračoval pan Waldengraver, „že na galerii byl člověk, který se snažil obřad – chci říci představení – pošpinit posměchem?“

Podle jsme odpověděli, že se vskutku trochu rozpomínáme, že jsme si takového muže všimli. Já ještě dodal:

„Byl bezpochyby opilý.“

„Ale kde, co vás vede, pane,“ řekl pan Wopsle, „opilý nebyl. Na to už dohlédne jeho zaměstnavatel, pane. Jeho zaměstnavatel mu nedovolí, aby se opil.“

„Vy znáte jeho zaměstnavatele?“ zeptal jsem se.

Pan Wopsle zavřel oči a opět je otevřel; oba ty úkony provedl velice pomalu. „Museli jste pozorovat, pánové,“ pravil, „nevědomého a křiklavého osla s chraplavým hlasem a s obličejem plným nízké zloby, který odříkával – nechci říci ‚hrál‘ – roli (smím-li použít francouzského výrazu) Klaudia, krále dánského. To je jeho zaměstnavatel, pánové. Taková je naše profese!“

Nevěděl jsem sice úplně jasně, byl-li bych pana Wopsla litoval víc, kdyby propadl zoufalství, ale litoval jsem ho i v tomto stavu takovou měrou, že jsem využil příležitosti, kdy se otočil, aby si nechal připnout šle – což nás vystrčilo ze dveří –, a zeptal jsem se Herberta, co by říkal, kdybychom ho pozvali k nám domů na večeři. Herbert odpověděl, že podle jeho názoru by to byla šetrná pozornost; proto jsem ho pozval a pan Wopsle, zabalený až po uši, šel s námi do Barnardova dvora a my se činili, seč jsme byli, abychom ho povyrazili, a on seděl až do dvou hodin ráno a znovu přetřásal svůj úspěch a rozvíjel další plány. Nepamatuji se již podrobně, jaké

vlastně byly, ale povšechně si vzpomínám, že se chystal začít se vzkříšením dramatu k novému rozkvětu a skončit s jeho úplným zničením, neboť jeho skon je zanechá dočista osiřelé a bez jakékoli čáky nebo naděje.

Zbředovaný jsem si šel nakonec lehnout a zbředovaný jsem myslel na Estellu a zbředovaný jsem snil o tom, že všechny moje nadějně vyhlídky smazal jeden škrt a já že musím podat ruku k manželskému svazku Herbertově Kláře nebo hrát Hamleta s duchem slečny Havishamové před dvaceti tisíci diváky, ačkoli neznám z úlohy ani dvacet slov.

Kapitola třicátá druhá

Jednoho dne, kdy jsem se pilně zabýval knihami a panem Pocketem, jsem poštou dostal psaní, jehož pouhý zevnějšek mě uvrhl do silného vzrušení – neboť ačkoli jsem ještě nikdy neviděl rukopis, kterým byla psána adresa, vytušil jsem, čím ruka to je. Sdělení nezačínalo žádným ustáleným oslovením, jako Milý pane Pipe, nebo Milý Pipe, nebo Vážený pane, nebo Milý nevímco, ale znělo takto:

„Pozítří mám poledním dostavníkem přijet do Londýna. Bylo myslím ujednáno, že mi přijdete naproti, je to správné? Bud' jak bud', slečna Havishamová ten dojem má a já píši na její přání. Posílá Vám pozdrav. – Vaše Estella.“

Kdyby na to bývalo dost času, byl bych si pro tu událost pravděpodobně dal ušít několik obleků; ale čas nebyl a já se musel spokojit s těmi, které jsem měl. V mžiku jsem ztratil všechnu chuť k jídlu, a dokud ten den nenastal, nepoznal jsem chvíličku klidu ani odpočinku. Ne že by mi jeho příchod byl přinesl to či ono, poněvadž pak jsem na tom byl ještě hůř než předtím, a začal jsem se potulovat kolem dostavnickové stanice ve Wood Street u Cheapside, ještě než dostavník vůbec od Modrého kance v našem městečku vyjel. Ačkoli jsem to úplně dobře věděl, přese všechno jsem měl pocit, jako by nebylo docela jisté pouštět dostavnickovou stanici z očí na delší dobu než vždy na pět minut; a v tomto pošetilém duševním stavu jsem absolvoval první půlhodinu ze své čtyřhodinové nebo pětihodinové hlídky, když vtom se proti mně znenadání vynořil Wemmick.

„Hoho, pane Pipe,“ zvolal, „jak se máte? To bych si byl sotva pomyslel, že tohle je váš rajón.“

Vysvětlil jsem mu, že čekám na někoho, kdo má přijet dostavníkem, a pozeptal jsem se na Hrad a na Dědu.

„Děkuju, oba si vedou náramně,“ odpověděl Wemmick, „a obzvlášť Děda. Je v báječné kondici. O příštích narozeninách mu bude dvaosmdesát. Mám v úmyslu vypálit dvaosmdesát ran, jestliže sousedstvo nebude bručet a to moje dělo ukáže, že na takovou námahu stačí. Ale tohle není rozprávka pro Londýn. Kam myslíte, že jdu?“

„Do písárny,“ řekl jsem, protože se ubíral tím směrem.

„Hned vedle ní,“ opravil mě Wemmick, „jdu do Newgate. Máme právě jeden případ bankovní loupeže a já byl tamhle kousek cesty omrknout si místo děje a teď si musím promluvit pár slovíček s naším klientem.“

„Váš klient tu loupež spáchal?“ zeptal jsem se.

„Bůh chraň a uchovej, ne,“ odpověděl Wemmick velmi suše. „Ale obviňuji ho z ní. To by se mohlo stát i vám nebo mně. Mohli by z ní dobře obvinít každého z nás dvou, víme?“

„Jenže žádného z nás dvou neobvinili,“ namítl jsem.

„Tak, tak!“ řekl Wemmick a ukazováčkem mě píchl do prsou. „Jste vy mi filuta, pane Pipe! Nechtěli byste se podívat do Newgate? Máte chvilku volného času?“

Měl jsem tolik volného času, že pro mne ten návrh, přes všechnu svou neslučitelnost s mou skrytou touhou nespustit dostavníkovou stanici z očí, znamenal úlevu. Zamumlal jsem, že se půjdu zeptat, mám-li čas s ním jít, a hned jsem zamířil do staniční pokladny a tam jsem si za cenu trpké zkoušky písářovy trpělivosti co nejpřesněji ověřil nejbližší možný okamžik, kdy lze dostavník očekávat – což jsem ovšem věděl už předtím právě tak dobře jako on. Potom jsem se vrátil zase k panu Wemmickovi, a když jsem se naoko podíval na hodinky a projevil líčené překvapení nad informací, jíž se mi dostalo, nabídku jsem přijal.

V několika minutách jsme byli v Newgate a vrátníci, kde na holých stěnách mezi vězeňským řádem a cedulemi viselo několikero pout,

jsme prošli do vnitřku trestnice. V oné době byla vězení velmi zanedbaná a čas přehnané reakce, která následuje po každém veřejném bezpráví – a která je vždycky jeho nejtěžším a nejdelším trestem –, byl dosud daleko. A tak zločinci neměli o nic lepší ubytování ani stravu než vojáci (neřkuli obecní chudí) a zřídka kdy podpalovali svá vězení z omluvitelného důvodu, že si chtějí zlepšit chuť polévky. Když mě Wemmick zavedl dovnitř, byl právě čas návštěv a podomek z hospody obcházel s pivem a vězňové v kotcích za mřížemi si kupovali pivo a hovořili se známými, a byl to výjev naveskrz špinavý, ošklivý, neladný, skličující.

Připadalo mi, že Wemmick chodí mezi vězni asi tak, jako by se zahradník procházel mezi svými rostlinami. Prvně mi to kmitlo hlavou, když spatřil ratolístku, která vypučela přes noc, a řekl: „Cože, kapitán Tom? Jste to tam vy? Ale, ale!“ a také: „Je to tam za studnou Černý Bill? No ne, já vás nečekal aspoň dva měsíce; jakpak se vám vede?“ Rovněž kdykoli se Wemmick zastavil u mříží, aby vyslechl úzkostlivý šepot některého vězně – každého vždycky zvlášť – díval se na ně při takové konzultaci s tou svou poštovní schránkou nehybně sklapnutou tak, jako by u svých rostlinek obzvlášť bedlivě pozoroval, jak od poslední prohlídky pokročily k tomu, aby se do dne přelíčení rozvily v plný květ.

Těšil se velké oblibě a shledal jsem, že obstarává důvěrnou složku páně Jaggersovy agendy, třebaže i jeho obestíralo něco z páně Jaggersovy majestátnosti, co nedovolovalo přiblížit se mu za určitou mez. Své osobní poznání každého jednotlivého klienta vyjadřoval souhrnně tím, že na něj maličko kývl hlavou, oběma rukama si trochu lehčeji poposadil klobouk, potom ještě pevněji sevřel tu svou škvíru poštovní schránky a strčil si obě ruce do kapes. V několika případech se objevily potíže stran sehnání potřebného honoráře, a tu pan Wemmick ucouvl co možno nejdál od podávané nepostačující částky peněz a řekl: „To nemá smysl, kamaráde. Já jsem jen podřízená síla. Nemůžu přijmout. Takové jednání s podřízenou

silou si nechte zajít. Jestli si nemůžete opatřit určenou sumu, kamaráde, tak se nejlíp obraťte na principála. V našem oboru je spousta principálů, víte, a co nestojí za námahu jednomu, může třeba stát za námahu jinému – to vám radím ze svého stanoviska podřízené síly. Nezkoušejte takovéhle zbytečné cesty. Nač byste to dělal? No, kdo je další?“

Takto jsme se procházeli Wemmickovým skleníkem, až se ke mně otočil a řekl: „Všimněte si toho člověka, co mu podám ruku.“ Byl bych si ho jistě všiml i bez tohoto předběžného upozornění, protože si doposud ještě s nikým ruku nepodal.

Takřka vzápětí, jak domluvil, přistoupil v jednom koutě k mříži statný vzpřímený muž (jehož vidím ještě teď, co toto píši). Měl na sobě silně obnošený olivově zelený šosatý kabát, přes červeň pleti se mu rozlévala prapodivná bledost a oči mu tékaly na všechny strany, když se je snažil na něco upřít. Přistoupil k mříži a s polovážným a pološprýmovným vojenským zasalutováním hodil rukou ke klobouku, povlečenému na povrchu kalným lojovatým škrálopem jako studená hovězí polévka.

„Servus, plukovníku!“ začal Wemmick. „Tak se vede, plukovníku?“

„Docela dobře, pane Wemmicku.“

„Udělalo se všechno, co se udělat dalo, plukovníku, ale důkazy byly na nás tuze silné.“

„Ano, pane, byly tuze silné – já si z toho ale nic nedělám.“

„Ne, ne,“ potvrdil Wemmick suše, „vy si z toho nic neděláte.“ Potom se obrátil ke mně: „Tenhle muž sloužil Jeho Veličenstvu. Vojákoval u pěchoty a vykoupil si propuštění.“

Prohodil jsem: „Skutečně?“ a mužovy oči se podívaly na mne a potom se dívaly kolem mne dokola a potom si muž přejel rukou po rtech a zasmál se.

„Myslím, pane, že v pondělí budu z toho tady venku,“ řekl Wemmickovi.

„Snad,“ odvětil můj přítel, „ale člověk nikdy neví.“

„Jsem rád, že mám příležitost dát vám sbohem, pane Wemmicku,“ pravil muž a prostrčil mezi dvěma tyčemi mříže ruku.

„Děkuju,“ odpověděl Wemmick a potřásl si s ním rukou. „Nápodobně, plukovníku.“

„Kdyby to, co jsem měl u sebe, když mě sebrali, bývalo pravé, pane Wemmicku,“ řekl muž, neochotný pustit se jeho ruky, „byl bych vás poprosil o laskavost, abyste nosil ještě další prsten – v uznání za vaši pozornost.“

„Přijmu dobrou vůli, jako by se stalo,“ odvětil Wemmick. „Že si vzpomínám – byl jste velký pěstitel holubů.“ Muž vzhlédl k obloze. „Slyšel jsem, že máte pozoruhodnou odrůdu kotrčáků. *Mohl* byste pověřit některého ze svých přátel, aby mi přinesl párek, nemáte-li pro ně žádné další použití?“

„Stane se, pane.“

„Výborně,“ pravil Wemmick, „bude o ně dobře postaráno. Loučím se, plukovníku. Sbohem!“ Znovu si podali ruce, a když jsme se vzdalovali, řekl mi Wemmick: „Penězokaz, znamenitý odborník. Potvrzení rozsudku vrchním soudcem vyjde dnes a poprava bude určitě v pondělí. Ale chápete, co se toho týče, takový párek holubů je přec jen taky mobilní majetek.“

Při těch slovech se ohlédl a kývl na svou zašlou rostlinku, a když pak zamířil ze dvora ven, rozhlížel se kolem sebe, jako by uvažoval, který jiný kořenáč by se nejlépe hodil na její místo.

Když jsme na odchodu z vězení procházeli vrátnicí, zjistil jsem, že klíčníci uznávají velkou důležitost mého poručníka neméně než svěřenci jimi střežení. „Povídám, pane Wemmick,“ zeptal se klíčník, který nás mezi oběma železem pobitými a bodci opatřenými brannými zadržel a pečlivě zamkl jednu, dřív než odemkl druhou, „copak hodlá pan Jagger udělat s tou vraždou na nábreží? Udělá z ní jen neúmyslné zabití, nebo co s ní vlastně chce udělat?“

„Proč se nezeptáte jeho?“ opáčil Wemmick.

„Inu jo, to nejspíš!“ ohradil se klíčník.

„Chm, takhle to tady chodí se všemi, pane Pipe,“ poznamenal Wemmick a obrátil se se svou škvírou poštovní schránky ještě protáhlejší ke mně. „Mne podřízeného se neostýchají ptát na všechno možné – ale jaktěživo je nenachytáte, aby se na něco zeptali mého principála.“

„Je tenhle mladý pán jeden z praktikantů nebo kandidátů u vaší firmy?“ zeptal se klíčník se širokým úsměvem nad dobrou náladou pana Wemmicka.

„Vida ho, už má zas něco!“ zvolal Wemmick. „Říkal jsem to! Na podřízeného vysype novou otázku, ještě ta první ani nevystydla! No, dejme tomu, že pan Pip jeden z nich je?“

„Hm,“ odpověděl klíčník a znovu se zeširoka usmál, „pak tedy ví, co pan Jagers je.“

„Ouha!“ zvolal Wemmick a vzápětí znenadání žertovně zašermoval pěstí klíčníkovi pod nosem. „Když máte co dělat s mým principálem, tak jste němý jako tyhle vaše klíče, to víte moc dobře! Pustte nás ven, vy lišáku stará, nebo ho navedu, aby na vás podal žalobu pro neoprávněné věznění.“

Klíčník se zasmál a popřál nám na shledanou a smál se na nás přes bodce nad vrátky v bráně, ještě když jsme už sestupovali po schodech na ulici.

„Pamatujte si, pane Pipe,“ řekl mi Wemmick vážně do ucha, když se do mne pro větší důvěrnost zavěsil, „věru nevím, že by pan Jagers mohl dělat něco lepšího než tohle, jak se drží vysoko. Vždycky je tak vysoko. Jeho ustavičná výška je úplně přiléhavá k jeho ohromným schopnostem. Ten plukovník by se neodvážil rozloučit s *ním*, právě tak jako by se ho ten klíčník neodvážil zeptat na jeho úmysly s nějakým případem. A potom mezi tu svou výšku a mezi ně všoupne svého podřízeného – chápete přece, ne? – a tak je má v hrsti, jsou duší tělem jeho.“

Zchytralost mého poručníka na mne učinila, a to nikoli poprvé, velmi hluboký dojem. Abych přiznal pravdu, z hloubi srdce jsem si

přál, a to také nikoli poprvé, abych měl nějakého jiného poručníka s méně znamenitými schopnostmi.

S panem Wemmickem jsem se rozloučil před písárnou v Malé Britské, kde jako obyčejně postávali pokorní uchazeči o páně Jaggersovo povšimnutí, a vrátil jsem se na svou hlídku do ulice s dostavníkovou stanicí ještě stále asi s třemi hodinami času k dobru. Celou tu dobu jsem strávil přemýšlením, jak je to divné, že mě ustavičně musí obklopotvat všechna ta špína vězení a zločinu; že jsem se s ní musel prvně setkat už hned v dětství za jednoho zimního večera venku na našich osamělých blatech; že se musela znovu objevit ve dvou dalších případech, kdy vyvstala jako skvrna sice vybledlá, ale nikoli zmizelá; že musí i tímhle novým způsobem stále prolínat můj osud a životní vzestup. Mezitímco se moje mysl obírala těmito úvahami, myslel jsem i na krásnou mladou Estellu, pyšnou a uhlazenou, jak mi jde vstříc, a s propastným odporem jsem myslel na kontrast mezi ní a vězením. Přál jsem si, abych se nebyl s Wemmickem vůbec setkal, nebo abych mu nebyl povolil a nešel s ním, tak abych jako z udělání neměl právě v ten den dech i šaty nasáklé newgateským vězením. Jak jsem se tak volně procházel sem a tam, sklepával jsem si vězeňský prach z nohou a vytrásal jsem si ho ze šatů a vyfukoval jsem jeho pach z plic. Při tom, jak mi paměť neustále připomínala, kdo to má přijet, jsem se cítil tak pošpiněný, že dostavník nakonec přijel brzy, a já se dosud nezbavil poskvřňujícího vědomí o existenci páně Wemmickova skleníku, když jsem v okně dostavníku spatřil její tvář i její ruku, která mi mává.

Co to jen bylo za bezejmenný stín, který se v tom jediném okamžiku opět mihl kolem?

Kapitola třicátá třetí

V cestovním plášti lemovaném kožešinou se krásná Estella zdála ještě půvabnější, než se až doposud kdy zdála i mým očím. Její chování bylo líbeznější, než jak si kdy předtím zmanula se vůči mně chovat, a já se domníval, že v té změně poznávám vliv slečny Havishamové.

Stáli jsme spolu na zájezdním dvoře a ona mi ukazovala, která jsou její zavazadla, a teprve když je měla pohromadě, upamatoval jsem se – neboť jsem zatím zapomněl na všechno kromě ní –, že nevím vůbec nic o cíli její cesty.

„Jedu do Richmondu,“ prozradila mi. „Naše naučení zní, že jsou dva Richmondy, jeden v Surrey a jeden v Yorkshiru, a můj Richmond že je ten surreyský. Je to deset mil odtud. Mám si vzít kočár a vy mě tam máte dovézt. Tady je moje tobolka a vy z ní máte zaplatit moje výdaje. Ne, ne, musíte si tu tobolku vzít! Vy ani já nemáme jinou volbu než poslechnout daných příkazů. Vy ani já nemáme volnost jednat podle vlastního přání.“

Podle toho, jak se na mne dívala, když mi podávala tobolku, jsem doufal, že její slova mají nějaký hlubší význam. Pronesla je pohrdavě, ale nikoli s nelibostí.

„Pro kočár budeme muset poslat, Estello. Odpočinete si tady chvíli?“

„Ano, mám si tady chvíli odpočinout a mám si vypít trochu čaje a vy se o mne máte zatím starat.“

Zavěsila se do mne, jako by to bylo v programu, a já požádal číšníka, který civěl na dostavník jako člověk, který takovou divnou věc v životě ještě neviděl, aby nám ukázal nějaký soukromý salónek. Na tuto žádost vytáhl ubrousek, jako kdyby to byla kouzelná nit, bez které by nenašel cestu nahoru do patra, a zavedl nás do temné cely

hostince, jejíž výzdoba se skládala ze zmenšovacího zrcadla (artiklu zhola zbytečného, povážíme-li rozměry cely), z karafinky se sardelovou marinádou a z něčích dřevěných přezůvek. Na moje námitky proti takovému útulku nás vzal do jiného pokoje, kde byl jídelní stůl pro třicet osob a v krbu ohořelý list z písanky pod lopatkou uhelného prachu. Když se podíval na tento uhaslý požár a potřásl hlavou, čekal na mou objednávku a ta, poněvadž zněla pouze: „Trochu čaje pro dámu,“ ho vyhnala z pokoje ve značně skleslé náladě.

Uvědomoval jsem si a uvědomuji si dodnes, že ovzduší oné komnaty, prostoupené hutnou směsicí výparů z maštale a polévkové tresti, mohlo člověka svést k závěru, že dostavníkové oddělení patrně neprosperuje a že podnikavý majitel svaňuje koně za koněm pro oddělení stravovací. Ale přesto mi ten pokoj byl vším na světě, protože v něm byla Estella. Domníval jsem se, že s ní bych v něm mohl ve štěstí prožít celý život. (Ale pamatujte, v tu chvíli jsem tam vůbec nebyl šťastný, a dobře jsem to věděl.)

„Kam půjdete v Richmondu?“ zeptal jsem se Estelly.

„Budu bydlet,“ odpověděla, „za drahé peníze u jedné tamější dámy, která má možnost – nebo aspoň to říká, že má – brát mě s sebou a uvádět mě do společnosti a představovat mi lidi a mne představovat lidem.“

„Myslím, že změna a obdiv vás budou těšit, ne?“

„Ano, myslím, že ano.“

Odpověděla tak lhostejně, že jsem řekl: „Mluvíte o sobě, jako byste byla někdo jiný.“

„Odkud víte, jak mluvím o jiných? Jděte, jděte,“ odpověděla Estella s roztomilým úsměvem, „nesmíte ode mne očekávat, že půjdu do školy k vám – musím mluvit po svém. Jak se vám daří u pana Pocketa?“

„Žiju si tam docela příjemně, alespoň –“ Připadlo mi, že se mi příležitost rozplývá pod rukama.

„Alespoň?“ opakovala Estella.

„– tak příjemně, jak je pro mne možné kdekoli daleko od vás.“

„Vy bláhový chlapečku,“ pronesla Estella úplně klidně, „jak můžete mluvit takové nesmysly? Váš přítel, pan Matyáš, je lepší třída než ostatní jeho rodina, nemýlím se?“

„Věřu mnohem lepší třída. Není nepřitelem nikomu –“

„Nedodávejte: než sám sobě,“ přerušila mě Estella, „protože já si lidi toho druhu protivím. Je ale skutečně tak nezištný a povznesený nad malichernou řevnivost a nevraživost, jak jsem slyšela?“

„Mám dozajista veškeré důvody to potvrdit.“

„Ale nemáte veškeré důvody to potvrdit o ostatní jeho rodině,“ pravila Estella a přikývla mi s obličejem, jehož výraz byl zároveň vábný i škádlivý, „protože ta zasypává slečnu Havishamovou povídačkami a narážkami pro vás nepříznivými. Špehují vás, zkreslují vás, píšou o vás dopisy (někdy anonymní) a jste prostě mukou i náplní jejich života. Sotva si dovedete představit nenávisť, jakou k vám ti lidé chovají.“

„Doufám, že mi nijak neuškodí?“

Místo odpovědi propukla Estella v smích. To mi připadlo velmi podivné a hleděl jsem na ni celý zmatený. Když přestala – a nesmála se nijak unyle, nýbrž s opravdovým požitkem –, řekl jsem jí svým ostýchavým tónem, jak jsem s ní vždycky hovořil:

„Mohu doufám předpokládat, že byste se neveselila, kdyby mi nějak škodili, ne?“

„To jistě ne, na to se můžete spolehnout,“ odpověděla Estella. „Můžete být přesvědčený, že se směju, protože se jim to nedaří. Ach, tihle lidé kolem slečny Havishamové, a ta muka, co zakoušejí!“ Znovu se rozesmála a i tentokrát, když mi již řekla, proč se směje, mi její smích připadal velmi podivný, protože jsem nemohl pochybovat, že je upřímný, a přesto se mi zdál pro takový důvod tuze bouřlivý. Napadlo mě, že za tím opravdu musí vězet ještě něco jiného, než co už vím; vyčetla mi tu myšlenku z očí a odpověděla na ni.

„Ani pro vás není snadné pochopit,“ řekla Estella, „jaké z toho mám uspokojení, když vidím, že se těm lidem jejich záměry hatí,

nebo jaký labužnický pocit ve mně vyvolává směšnost, když někdo ty lidi zesměšní. Protože vy jste v tom divném domě nevyrůstal, vás v něm nevychovali od peřinky. Ale mne ano. Váš dětský rozumek nebystrily jejich pletichy, vedené pod maskou sympatie a soucitu a všeho možného, co je hebké a konejšivé, proti potlačovanému a bezbrannému stvořeníčku. Ale můj ano. Vaše kulatá dětská očička se neotvírala ponenáhlu víc a víc při odhalování té pokrytecké podvodnice, která si strádá zásobu duševního klidu pro strýčka Příhodu, až se v noci probudí. Ale moje ano.“

Ted' už to Estelle nebylo k smíchu a také nelovila své vzpomínky z žádné plytké mělčiny. Nebyl bych chtěl být příčinou jejího pohledu při nich ani za všechny své vyhlídky dohromady.

„Mohu vám říci dvě věci,“ pokračovala Estella. „Za prvé přes všechnu moudrost přísloví, že kapka ke kapce i kámen proděraví, můžete mít úplně klidnou hlavu, že tihle lidé nikdy – i kdyby o to usilovali sto let – po žádné stránce, závažné nebo nezávažné, vašim postavením u slečny Havishamové neotřesou. Za druhé jsem vám hluboce vděčná za to, že jste příčinou, proč se nadarmo tolik pachtí a jsou tak podlí, a tady máte mou ruku na to.“

Když mi ji laškovně podala – neboť její chmurnější nálada byla pouze chvilková –, nepustil jsem ji a přitiskl jsem si ji ke rtům.

„Vy směšný chlapečku,“ pravila Estella, „copak si nikdy nevezmete mou výstrahu k srdci? Nebo mi líbáte ruku v témž duchu, v jakém jsem vám já kdysi dovolila políbit mě na tvář?“

„A jaký to byl duch?“ opáčil jsem.

„Musím chvilinku přemýšlet. – Duch opovržení k patolízalům a intrikářům.“

„Řeknu-li ano, smím vás znovu políbit na tvář?“

„Měl jste se zeptat, dřív než jste mi poceloval ruku. Ale ano, chcete-li.“

Sklonil jsem se k ní a její klidná tvář byla jako tvář sochy. „A ted’“, řekla Estella, která ucouvla s tváří v tom okamžiku, kdy jsem se

jí dotkl, „se máte postarat, abych dostala trochu čaje, a máte mě dovézt do Richmondu.“

Její návrat k tónu, jako by nám ten pobyt spolu byl vnucen a jako bychom my byli pouhé loutky, mě zabolet; ale bolelo mě v našem styku vlastně všechno. Ať už se mnou mluvila jakýmkoli tónem, žádnému jsem nemohl přikládat víru ani na něm zakládat naději – a přesto jsem proti vší víře i proti vší naději ve své lásce setrval. Proč to opakovat tisíckrát? Tak tomu bylo vždycky.

Zazvonil jsem, aby přinesli čaj, a číšník, který se znovu objevil se svou kouzelnou nití, přinesl kus po kuse nějakých padesát pomůcek k tomuto občerstvení, ale po čaji pořád ani památky. Čajový podnos, šálky, talířky, talíře, nože a vidličky (včetně příboru k dranžírování), lžice (různé), slánky, skromný piškotový koláček, uvězněný se svrchovanou ostrážitostí pod silným železným poklopem, Mojžíše v rákosí, znázorněného změkklým ždibíčkem másla v hromadě petržele, bledý bochník s napudrovaným temenem, dva zkušební otisky mřížek z kuchyňského krbu na trojhranných skrojcích chleba a nakonec bachratou konvici pro celou rodinu; s tou se číšník přivracoval do pokoje s výrazem vyjadřujícím tíhu břemene a utrpení. Po delší nepřítomnosti v tomto stadiu pohoštění se konečně vrátil se skříňkou drahocenného vzhledu, která obsahovala větvičky. Ty jsem vyloužil v horké vodě, a tak jsem z celého toho souboru náčiní a pomůcek vydobyl šálek bůhvíčeho pro Estellu.

Když jsem zaplatil účet a pamatoval na číšníka a nezapomněl na podomka a odškodnil pokojskou – slovem, když jsem celý dům uplatil, až jsem všude rozsel opovržení a nevoli, a velmi ulehčil Estellině peněžence –, nasedli jsme do objednaného poštovního kočáru a odjeli. Jakmile jsme zabočili na Cheapside a rachotili dál Newgatskou třídou vzhůru, brzy jsme se octli pod zdmi, za něž jsem se tak styděl.

„Co je to za budovu?“ zeptala se mne Estella.

Zprvu jsem bláhově předstíral, že ji hned nepoznávám, a potom jsem to Estelle řekl. Když ji obhlédla a zatáhla hlavu zase zpátky

a zašeptala: „Bídníci!“, ani za nic na světě bych se nebyl přiznal, že jsem tam byl na návštěvě.

„Pan Jagger,“ řekl jsem, jaksi abych to uhlazeně převalil na bedra někoho jiného, „má pověst, že se v tajích toho strašlivého místa vyzná víc než kdokoli jiný v Londýně.“

„Myslím, že se vyzná víc než kdo jiný v tajích každého místa,“ prohodila Estella přitlumeně.

„Byla jste ho myslím zvyklá vídat často, ne?“

„Byla jsem ho zvyklá vídat v nepravidelných přestávkách hned od první chvíle, kam mi paměť sahá. Ale neznám ho dnes o nic líp, než jsem ho znala, když jsem ještě ani neuměla zřetelně mluvit. Jaké s ním máte zkušenosti vy? Děláte s ním nějaké pokroky?“

„Jakmile jsem si jednou zvykl na jeho nedůvěřivé chování,“ odpověděl jsem, „vycházel jsem s ním velice dobře.“

„Spřátelili jste se důvěrně?“

„Obědval jsem s ním u něho doma.“

„Představuji si,“ řekla Estella a příkrčila se, „že to musí být divná domácnost.“

„Je to divná domácnost.“

I s ní bych se býval opatrně chránil mluvit o svém poručníkovi tuze otevřeně, ale přesto bych byl v hovoru o tom námětu zašel tak daleko, že bych jí byl vylíčil oběd v Gerrard Street, kdybychom právě nebyli vjeli do nenadálé záře plynových lamp. Pokud trvala, zdálo se mi, že všechna jen plane a dýchá oním nevysvětlitelným pocitem, který jsem zažil už předtím, a když jsme z ní vyjeli, byl jsem na kratičkou chvíli tak silně oslněný, jako kdybych býval projel mezi blesky.

Tak jsme tedy načali řeč z jiného konce a hovořili jsme hlavně o cestě, kudy jsme projížděli, a o tom, které čtvrti Londýna leží na té straně a které na oné. To velké město pro ni bylo takřka novinkou, jak mi řekla, protože se nikdy nevzdálila z nejbližšího okolí slečny Havishamové, dokud nejela do Francie, a tenkrát cestou tam

i zpátky Londýnem jenom projížděla. Zeptal jsem se jí, má-li ji můj poručník za jejího pobytu zde nějak na starosti. Na to odpověděla s důrazem: „Bůh chraň!“ a víc nic.

Bylo nemožné, aby mé pozornosti ušlo, že jí záleží na tom, aby mě upoutala, a že se snaží být podmanivě roztomilá; a byla by si mě podmanila, i kdyby ten úkol byl vyžadoval nějakou námahu. Ale nebyl jsem z toho o nic šťastnější, neboť i kdyby nebyla nasadila onen tón, že o našem konání rozhodují jiní, přesto bych byl cítil, že má mé srdce v dlani, protože si tak prostě svévolně zámánila, a nikoli proto, že by u ní snad probudilo nějaký soucit, kdyby je rozdrtila a odhodila.

Když jsme projížděli Hammersmithem, ukázal jsem jí, kde bydlí pan Matyáš Pocket, a dodal jsem, že to není od Richmondu daleko a že ji doufám někdy uvidím.

„Jistěže, máte mě navštívit; máte přijet, kdy myslíte, že se to hodí; já se mám v rodině o vás zmínit; ostatně zmínka o vás už padla.“

Zeptal jsem se, je-li to početná domácnost, kde má být členem rodiny.

„Ne, jsou to pouze dvě ženy, matka a dcera. Matka je dáma určitého společenského postavení, ale nemá nic proti tomu, aby si zvýšila příjem.“

„Divím se, že se slečna Havishamová může s vámi tak brzy zase rozloučit.“

„To patří k plánům, Pipe, které se mnou má slečna Havishamová,“ odpověděla Estella s povzdechem, jako by byla unavená. „Mám jí často psát a pravidelně ji navštěvovat a referovat jí, jak se mi vede – mně i šperkům – protože teď jsou už skorem všechny moje.“

Bylo to vůbec poprvé, co mě oslovila mým jménem. Učinila tak ovšem úmyslně a věděla, že to budu hýčkat jako poklad.

Dojeli jsme do Richmondu až příliš brzy a naším cílem tam byl dům u Parku: usedlý starý dům, kde krinolíny a pudr a mušky, vyšívané kabáty, přehrnuté punčochy, fiží a kordy kdysi slavívaly

mnohý gala den. Několik věkovitých stromů před domem bylo dosud zastřiženo do tvarů stejně vyumělkovaných a nepřírozených jako ty obručové sukně, paruky a škrobené šosy, ale místa, jež jim osud určil ve velkém průvodě mrtvých, nebyla již daleko a brzy je měly zaujmout a odejít němou cestou všeho ostatního.

Zvonek se stařeckým hlasem – který, jak se domnívám, za svého života už často oznámil domu: „Přišla zelená krinolína, Přišel kord s diamantovým jílcem, Přišly střevíčky s rudými podpatky a modrý solitér –“ zahlaholil vážně do měsíčního svitu a třepetavě vyběhly dvě třešňově červené služky, aby Estellu uvedly do domu. Chodba brzy spolykala její zavazadla a Estella mi s úsměvem podala ruku a popřála mi dobrou noc a chodba spolkla také ji. A já stál a dál hleděl na dům a dumal, jak šťastný bych byl, kdybych tam žil vedle ní, a přitom jsem věděl, že vedle ní nikdy nejsem šťastný, nýbrž vždycky zbědovaný.

Nasedl jsem do kočáru, aby mě zavezl zpátky do Hammersmithu, a nastoupil-li jsem se srdcem velmi bolestivým, vystoupil jsem se srdcem ještě bolestivějším. U našich dveří jsem zastihl malou Janu Pocketovou, která se v doprovodu svého malého ctitele vrací z dětského večírku, a záviděl jsem jejímu malému ctiteli, přestože podléhal Flopsionové.

Pan Pocket nebyl doma, měl kdesi přednášku; dovedl totiž přímo skvěle přednášet o vedení domácnosti a jeho pojednání o zacházení s dětmi a služebnictvem platila za vůbec nejlepší rukověti z těchto oborů. Ale paní Pocketová doma byla, a to v situaci trochu svízelné, neboť miminko, aby po dobu neodpovědné nepřítomnosti Millersové (s příbuznými od pěší gardy) nekřičelo, dostalo na hraní jehelníček. A nyní chybělo víc jehel, než se dalo považovat za docela zdravé pro pacienta věku tak útlého, ať jich už užil zevně nebo jako tonikum vnitřně.

Poněvadž pan Pocket po právu slynul pověstí, že poskytuje vskutku znamenité praktické rady a má o všech věcech jasný

a zdravý pojem, jakož i vysoce prozíravý úsudek, už mě při mém rozbolném srdci napadlo, že ho poprosím, smím-li se mu svěřit. Ale jak jsem tak náhodou vzhlédl a uviděl paní Pocketovou, která si sedí a studuje svůj šlechtický almanach, když předtím jako univerzální lék pro miminko naordinovala postýlku, pomyslel jsem si: „Hm – ne, raději ne.“

Kapitola třicátá čtvrtá

Při tom, jak jsem si postupně zvykl na své vyhlídky, jsem poznenáhlu začal pozorovat i jejich účinek na mne a na lidi kolem mne. Jejich vliv na můj osobní charakter jsem před svým poznáním zastíral, jak jsem mohl nejvíc, ale věděl jsem velmi dobře, že není ve všem jenom dobrý. Žil jsem ve stavu trvalé stísněnosti kvůli svému chování k Joeovi. Neměl jsem rozhodně nijak klidné svědomí, ani pokud se týče Biddy. Když jsem se v noci probudil – jako Kamila – se sklíčeným pocitem v duši jsem si myslíval, že bych býval šťastnější a líp na tom, kdybych byl nikdy nespátril tvář slečny Havishamové a byl dospěl k mužnému věku spokojen s osudem pracovat v počestné staré kovárně jako Joeův společník. Mnoho a mnohokrát, když jsem večer seděl sám a hleděl do ohně, jsem si pomyslel, že konec konců není lepšího ohně nad oheň kovářský a kuchyňský oheň u nás doma.

Nicméně Estella byla od všeho mého neklidu a duševní rozháranosti tak neodlučitelná, že jsem tápal v opravdové nejistotě, do jaké míry jsem sám příčinou svého rozpoložení. To jest, nemohl jsem si sám uspokojivě zodpovědět, zda by se mi vedlo o mnoho lépe, kdybych žádné vyhlídky neměl, ale přesto měl Estellu jako bytost, na kterou bych myslel. Ale pokud šlo o vliv mého postavení na ostatní lidi, tu jsem žádné takové potíže neměl, a tak jsem si uvědomoval – ačkoli snad dost nejasně –, že není blahodárný pro nikoho, a především že není blahodárný pro Herberta. Moje marnotratné zvyky sváděly jeho přístupnou povahu k výdajům, které si nemohl dovolit, kazily prostotu jeho života a podrývaly jeho klid úzkostmi a výčitkami svědomí. Ani v nejmenším jsem nelitoval, že jsem bezděčně vydráždil ostatní ratolesti pocketovského rodu k nízkým praktikám, v nichž si libovaly, poněvadž k takovým malichernostem

měly vrozený sklon a byl by je k životu probudil kdokoli jiný, i kdybych já je byl nechal v nich dřímat. Ale Herbertův případ byl něco docela jiného a často mě bodlo u srdce při pomyslení, jak špatnou službu jsem mu prokázal, když jsem jeho spoře zařízené pokoje přecpal nevhodným čalouněným nábytkem a dal mu k službám kanárkově vymóděného Mstitele.

A tak jsem nyní, použiv neklamného prostředku, jak změnit těžké srdce na lehké, začal dělat spousty dluhů. Stěží jsem mohl cokoli začít, aby to Herbert honem nemusel začít také, a proto brzy následoval mého příkladu. Na Startopův návrh jsme si podali přihlášku do klubu, který se jmenoval Pěnkaví Háje; jaký byl účel této instituce, to jsem jaktěživo neuhádl, ledaže snad záležel v tom, že členové měli jednou za čtrnáct dní spolu nákladně obědovat, po obědě se mezi sebou co možná nejvíc pohádat a postarat se, aby na schodech zůstalo ležet šest zpitých číšníků. Pokud vím, těchto potěšitelných společenských cílů se dosahovalo tak pravidelně, že Herbert i já jsme usuzovali shodně, že jedině k tomu a k ničemu jinému se vztahují slova prvního obligátního přípitku společnosti, který zněl: „Pánové, kéž mezi Pěnkavami z Háje povždy vládne především nynější umocněná dobrá pohoda!“

Pěnkavy zpozdíle utrácely (hotel, kde jsme obědvali, byl na Covent Garden) a první Pěnkava, kterou jsem spatřil, když se mi dostalo cti přijetí do Háje, byl Bentley Drummle; v té době se klackoval po městě ve vlastním kočárku a tropil notnou škodu na kandelábrech na nárožích ulic. Občas se sám vyhodil ze své ekvipáže tak, že střemhlav přeletěl přes napjatou příkrývku nohou, a jednou jsem ho náhodou zahlédl, jak se tímto nedobrovolným stylem složil u dveří Háje – jako pytel uhlí. Tu však poněkud předbímám, protože jsem Pěnkavou ještě nebyl, a podle posvátného řádu společnosti jí ani nemohl být, dokud nedosáhnu plnoletosti.

Tolik jsem důvěřoval ve svůj zdroj příjmů, že bych byl Herbertovy výdaje ochotně vzal na sebe; ale Herbert byl hrdý a já mu nemohl

nic takového navrhnout. Tak zabředl do nesnází na všech stranách a nepřestával se rozhlížet. Když jsme si ponenáhlu navykli vysedávat v pozdních společnostech do pozdních hodin, pozoroval jsem, že u snídaně se Herbert rozhlíží malomyslným pohledem; že kolem poledne se začíná rozhlížet poněkud nadějněji; že se k večeři vrací domů vždycky schlíplý; že po večeři zjevně rozeznává v dálce kapitál celkem jasně; že k půlnoci ten kapitál již málem realizuje a že kolem druhé hodiny ranní propadá zase zoufalství tak hlubokému, až mluví o koupi pušky a odjezdu do Ameriky, s hlavním cílem přinutit bizony, aby mu dopomohli k bohatství.

Obyčejně jsem býval asi půl týdne v Hammersmithu a když jsem bydlel v Hammersmithu, byl jsem věčně v Richmondu; ale o tom časem zvlášť. Herbert přicházel často do Hammersmithu, když jsem tam byl, a v těch chvílích, myslím, jeho otci občas blesklo hlavou letmé pochopení, že příležitost, na kterou Herbert čeká, se ještě nenaskytla. Ale při tom všeobecném rodinném klopýtání a kutálení bylo jeho odkutálení ven do života věcí, která se prostě provede nějak sama. Mezitím pan Pocket stále víc šedivěl a stále častěji se pokoušel vytáhnout za vlasy ze svých svízelů. A paní Pocketová zatím nechávala celou rodinu klopýtat přes podnožku, četla si ve svém šlechtickém almanachu, ztrácela kapesník, vyprávěla nám o svém dědečkovi a učila dívky názorně tajům honu tím, že je honila do postele, kdykoli upoutaly její pozornost.

Jelikož nyní shrnuji jedno období svého života s úmyslem připravit si volnou cestu k dalšímu vyprávění, mohu tak učinit sotva líp, než když bez prodlení dokončím popis našich běžných úkonů a zvyklostí v Barnardově dvoře.

Utráceli jsme tolik peněz, kolik jsme mohli, a dostávali jsme za ně tak málo, kolik si jen lidé mohli usmyslet, že nám za ně dají. Pořád jsme byli víceméně nešťastní a většina našich známých byla v stejném rozpoložení. Vládla mezi námi veselá iluze, že se ustavičně skvěle bavíme, a holá pravda byla pravý opak. Pokud mohu

s dobrým svědomím říci, byl náš případ po této poslední zmíněné stránce celkem všední.

Každé ráno, s elánem věčně novým, odcházel Herbert do City se rozhlížet. Často jsem ho navštěvoval v tom tmavém zadním kumbále, kde obcoval s kalamářem, věšákem, uhlákem, klubkem motouzu v pouzdře, kalendářem, psacím pultem a stoličkou a s pravítkem – a nepamatuji se, že bych ho byl kdy viděl dělat něco jiného než se rozhlížet. Kdybychom všichni dělali to, čeho se podejmeme, stejně svědomitě jako Herbert, žili bychom možná v republice všech ctností. Neměl chudák nic jiného na práci než v určitou hodinu každého odpoledne „jít do Lloydů“, aby myslím zachoval rituál setkání se svým principálem. Ve spojitosti s Lloydem nedělal jaktěživo nic jiného, pokud se mi podařilo vypátrat, než že se odtamtud vždycky zase vrátil. Když cítil, že jeho situace je mimořádně vážná a že prostě vhodnou příležitost bezpodmínečně najít musí, chodil v rušnou obchodní hodinu na burzu a v jakési zádumčivé tůře venkovského tance procházel mezi shromážděnými magnáty dovnitř a ven. „Jak totiž poznávám, Händle,“ řekl mi Herbert, když se v jeden takový mimořádný den vrátil domů k obědu, „pravda je ta, že příležitost nepřijde za člověkem, ale člověk musí jít za ní – proto jsem tam taky šel.“

Kdybychom k sobě nebyli tolik lnuli, byli bychom myslím museli pravidelně ráno co ráno jeden druhého nenávidět. V onom čase kající lítosti jsem si náš byt ošklivil, že se to nedá vůbec vypovědět, a nemohl jsem snést pohled na Mstitelovu livrej, která se v tu dobu zdála nákladnější a nerentabilnější než v kteroukoli jinou chvíli z celých čtyřiaadvaceti hodin. Jak jsme stále hloub a hloub zabředali do dluhů, stávala se ze snídane stále mělčí a mělčí formalita, a když jsem jednou při snídani dostal dopis s pohružkou nastoupení cesty práva „nikoli zcela bez spojitosti s klenoty“, jak by se asi byl vyjádřil náš místní plátek, zapomněl jsem se natolik, že jsem popadl Mstitele za jeho modrý límec a třásl s ním tak, až doslova ztratil půdu pod

nohama a vznášel se ve vzduchu jako amórek v botách – za to, že se opovážil předpokládat, že chceme rohlíky.

V určitých intervalech – totiž vlastně v neurčitých, protože závisely na našem rozpoložení – říkával jsem Herbertovi, jako kdyby šlo o pozoruhodný objev:

„Milý Herberte, jde to s námi z kopce.“

„Můj milý Händle,“ odpovídal mi Herbert ve vší upřímnosti, „věřte mi nebo nevěřte, je to zvláštní shoda, ale právě ta slova jsem měl zrovna na jazyku.“

„Pak se tedy, Herberte,“ dodával jsem na to, „podívejme těm našim věcem na zoubek.“

Čerpali jsme pokaždé hluboké uspokojení z toho, když jsme se za tím účelem dohodli na určité chvíli. Vždycky jsem si myslel, to že je vážné řešení, to že je způsob, jak čelit problému a popadnout býka za rohy. A vím, že Herbert smýšlel stejně.

Objednali jsme si vždycky k obědu něco zvlášť vybraného a k tomu láhev něčeho rovněž ne docela všedního, abychom se pro tu práci morálně posílili a byli s to se s úkolem zdárně vyrovnat. Po obědě jsme vytáhli svazek per, hojnou zásobu inkoustu a slušnou porci papíru na psaní i pijáku. Mít kolem sebe množství psacích potřeb, v tom totiž bylo něco utěšujícího.

Potom jsem vzal arch papíru a nahoře jsem přes celou šíři krasopisně nadepsal záhlaví „Soupis Pipových dluhů“ a velmi pečlivě jsem připojil ještě „Barnardův dvůr“ a datum. Rovněž Herbert si vzal arch papíru a s podobnými okolky jej shora nadepsal „Soupis Herbertových dluhů“.

Každý jsme se potom obraceli pro doklady k změti pomačkaných papírků na hromadě vedle sebe, papírků předtím poházených po zásuvkách, proděravělých nošením po kapsách, ohořelých od zapalování svíček, zastrkaných po nevím kolik týdnů za rám zrcadla i jinak poškozených. Skřípot našich per při psaní nás nesmírně vzpružoval, a to do té míry, že mi chvílemi bylo zatěžko vidět nějaký rozdíl mezi

tímto poučným obchodnickým počínáním a mezi skutečným zaplacením. Po stránce záslužnosti mi obojí připadalo asi tak stejné.

Když jsme nějakou chvilku psali, ptával jsem se Herberta, jak mu to jde. Herbert se pravděpodobně při pohledu na tu záplavu cifer nejvýš zkourmouceně poškraboval ve vlasech.

„Narůstá to, Händle,“ říkával Herbert, „na mou duši to narůstá.“

„Bud'te pevný, Herberte,“ odpovídal jsem mu a s náramnou horlivostí jsem se rozháněl perem. „Podívejte se věci do tváře. Vnikněte do svých číslic. Fixujte je, až nebudou vědět, čím jsou.“

„To bych rád, Händle, jenže ony spíš fixují mne, že já nevím, čím jsem.“

Můj rozhodný postoj míval přesto svůj účinek a Herbert se pouštival zase do práce. Po chvíli však obyčejně znovu ustával pod záminkou, že nemá účet od Cobbse, nebo od Lobbse, nebo od Nobbse, podle okolností.

„Tak to odhadněte, Herberte – odhadněte to nějak okrouhle a tu sumu zapište.“

„Vy jste báječně vynalézavý člověk!“ odpovídal můj přítel s obdivem. „Opravdu, vaše obchodní vlohy jsou vysoce pozoruhodné.“

Já si to myslel také. Při těchto sedánkách jsem si u sebe potvrzoval pověst prvotřídního obchodníka – pohotového, rozhodného, energického, střízlivého, chladnokrevného. Když jsem měl soupis všech svých závazků hotový, porovnal jsem každou cifru s účtem a odfajfkoval ji. Sebeuspokojení, s nímž jsem jednotlivé položky zatrhával, bylo pro mne pocit přímo slastný. Když jsem už neměl co zatrhávat, složil jsem všechny účty na stejný formát, na rub každého jsem napsal rubrum a celou hromádku jsem svázel do úhledného balíčku. Totéž jsem potom udělal Herbertovi (který skromně podotkl, že nemá můj administrativní talent) a měl jsem pocit, že jsem mu jeho situaci lapidárně objasnil.

Moje obchodní zvyklosti měly ještě jeden světlý rys, který jsem nazýval „necháváním rezervy“. Například dejme tomu, že

Herbertovy dluhy dělaly sto šedesát čtyři libry, čtyři šilinky a dvě pence, tu jsem řekl: „Nechte si rezervu a počítejte je za dvě stě liber.“ Nebo dejme tomu, že moje vlastní dluhy dosáhly výše čtyřikrát větší, tu jsem si nechal rezervu a počítal je za sedm set. Řečené nechávání rezervy jsem pokládal za vrchol rozumnosti, ale musím přiznat, zahledím-li se do minulosti, že to podle mého dnešního soudu byl výmysl drahý. Vždycky jsme totiž hned vzápětí nadělali nové dluhy v plné výši ponechané rezervy, ba někdy pod dojmem volnosti a platební schopnosti, kterou člověku vnukala, jsme ji daleko překročili a museli vysadit „rezervu“ novou.

Ale po těchto průzkumech naší finanční situace nastával pokoj, oddech, ctnostné uklidnění, které na nějaký čas obdivuhodně pozdvihlo moje mínění o vlastní osobě. Uchláčen svým úsilím, metodičností i Herbertovými poklonami, zůstával jsem sedět s oběma našimi úhlednými balíčky na stole mezi psacími potřebami před sebou a cítil jsem se spíš jako nějaká banka než jako soukromý jedinec.

V těchto slavnostních chvílích jsme zavírali vnější dveře, aby nás snad někdo nevyrušil. Jednoho takového večera, když jsem se právě kochal svými vznešenými pocity, jsme zaslechli, jak škvírou v řečených dveřích proklouzl dopis a dopadl na zem. „Je to pro vás, Händle,“ pravil Herbert, který vyšel na chodbičku a hned se s ním vrátil, „a doufám, že se nic vážného nestalo.“ To byla nárážka na tlustou černou pečeť a obruš.

Sdělení neslo podpis Trabb a spol. a jeho obsah byl prostě ten, že jsem velectěný pán a že si mi dovolují oznámit, že choť pana J. Gargeryho odešla ze světa vezdejšího minulé pondělí dvacet minut po šesté hodině večer, a že prosí o mou účast při uložení do země příští pondělí ve tři hodiny odpoledne.

Kapitola třicátá pátá

Bylo to poprvé, co se na mé životní cestě otevřel hrob, a propast, kterou vyhloubil v hladké půdě, byla úžasná. Postava mé sestry v její lenošce u kuchyňského ohně mě pronásledovala dnem i nocí. Že by to místo mohlo vůbec existovat, a ona ne, to byla představa, kterou můj rozum byl jaksi neschopen pochopit, a třebaže mi sestra poslední dobou přicházela na mysl zřídka nebo vůbec ne, míval jsem nyní prapodivný dojem, že přichází proti mně po ulici nebo že každou chvíli zaklepe na dveře. I v mém bytě, s nímž jaktěživo nebyla v pražádné spojitosti, okamžitě zavládla prázdnota smrti a ustavičné zdání, že slyším zvuk jejího hlasu nebo vidím pohyb její tváře či postavy, jako kdyby dosud žila a často tam byla chodila.

Ať se už mé předchozí osudy vyvíjely jakkoli, stěží jsem mohl na sestru vzpomínat s velkou vroucností. Ale myslím, že existuje nával lítosti, jemuž můžeme propadnout i bez velké vroucnosti. Pod jeho vlivem (a možná náhradou za nedostatek něžnějšího citu) se mne zmocnilo prudké rozhořčení proti útočníkovi, který jí připravil tolik utrpení, a cítil jsem, že mít dostatečný důkaz, dovedl bych pomsty-lachně pronásledovat Orlicka nebo kohokoli jiného až po nejzazší mez.

Napsal jsem Joeovi psaní, abych mu poskytl útěchu a ujistil ho, že na pohřeb přijedu, a zbývající dny jsem potom strávil v onom podivném duševním rozpoložení, které jsem již zběžně naznačil. V den pohřbu jsem vyjel časně zrána, a když jsem vystoupil u Modrého kance, zbývalo mi dost času, abych se mohl do kovárny vydat pěšky.

Byl opět pěkný letní čas, a jak jsem tak kráčet cestou, živě se mi vracely doby, kdy jsem býval malé bezbranné stvoření a sestra mě nijak nešetřila. Vracely se však s poněkud smířlivějším přibarvením, které zmírňovalo i ostrost vochle – neboť již jen sama vůně

hrachoviště a jetele našeptávala v té chvíli mému srdci, že musí jednou přijít den, kdy bude pro mou památku dobře, budou-li jiní poutníci pod sluncem ve svých vzpomínkách na mne smířlivější.

Konečně jsem z dálky zahlédl náš dům a viděl jsem, že Trabb a spol. již zahájili smuteční exekuci a dům obsadili. Dvěma žalostně absurdním individuím, z nichž každé okázale stavělo na odiv berlu ovinutou černým obvazem – jako by takové náčiní mohlo kdy komu poskytnout vůbec nějakou útěchu –, vykazali stanoviště u hlavních dveří; v jednom z nich jsem poznal poštovského, propuštěného ze služby od Kance za to, že vyklopil jeden mladý párek v jejich svatební den do jámy na pile, poněvadž byl tak opilý, že nezbytně musel objímat svého koně oběma rukama kolem krku, měl-li se na něm při jízdě udržet. Tuto čestnou smuteční stráž i zavřená okna domu a kovárny obdivovaly všechny děti a většina žen z vesnice, a když jsem došel k domu, jeden z obou strážců (právě ten poštovský) zaklepal na dveře jakoby náznakem, že jsem přespříliš vysílený zármutkem, než aby mi zbývalo dost sil, abych mohl zaklepat sám.

Další smuteční strážce (tesař, který jednou o sázku snědl na posezení dvě husy) mi otevřel dveře a uvedl mě do parádního pokoje. Tam si největší stůl, rozšířený ještě o všechny sklopné desky, pro sebe zabral pan Trabb a s pomocí spousty černých špendlíků na něm držel jakýsi černý bazar. V okamžiku, kdy jsem vešel, právě skončil balení něčího klobouku do dlouhých černých šatiček jako nějaké černošské miminko, a proto natáhl ruku po mém. Ale já si jeho pohyb chybně vyložil a zmaten okolnostmi jsem mu potřásl rukou se všemi známkami vřelé náklonnosti.

Chudák milý Joe, zamotaný v malém černém pláštíčku, uvázaném pod bradou na velkou mašli, seděl stranou v zadní části pokoje, kam ho, jako hlavního truchlícího pozůstalého, zjevně umístil Trabb. Když jsem se k němu sklonil a řekl mu: „Drahý Joe, jak se ti vede?“ odpověděl: „Pipe, chlapče zlatá, tys ji znal, co to bylo za pohlednou ženskou –“ A stiskl mi ruku a už neřekl ani slovo.

Biddy, která vypadala ve svých černých šatech velmi úpravně a skromně, přecházela tiše sem a tam a ve všem účinně pomáhala. Pozdravil jsem se s Biddy, a poněvadž jsem se domníval, že k hovoru není vhodný čas, šel jsem si sednout vedle Joea a tam jsem začal uvažovat, ve které části domu to – ona – moje sestra – asi leží. Protože v ovzduší parádního pokoje visela mdlá vůně sladkého pečiva, rozhlížel jsem se po stole s pohoštěním; bylo ho sotva vidět, dokud oči nepřivykly šeru, ale byl na něm rozkrájený hrozinkový dort a byly na něm růžičky oloupaných pomerančů a obložené chleby a suchary a dvě karafy, které jsem velmi dobře znal jako ozdoby, ale jaktěživ jsem je ještě neviděl v potřebě, jedna plná portského a jedna se šery. Uvědomil jsem si, že u toho stolu vidím stát lokajského Pumblechooka v černém plášti a s několika lokty černé pentle na klobouku, kterak se střídavě cpe a zase namáhá patolízalskými posunky upoutat mou pozornost. Jakmile se mu to podařilo, přešel ke mně (funěl šery a frkal drobky) a tlumeným hlasem se zeptal: „Smím, vzácný pane?“ a hned také udělal, co chtěl. Potom jsem objevil manželský pár Hubblovy – paní Hubblovou v patřičně němém zdřevěnění v koutě. Všichni jsme měli „doprovázet“ a Trabb nás právě všechny jednoho po druhém vázal do směšných balíčků.

„Čímžto jako chci říct, Pipe,“ pošeptal mi Joe, když nás Trabb, jak to nazýval, „seřazoval“ v parádním pokoji do dvojic – což se strašlivě podobalo přípravě na nějaký příšerný tanec, „čímžto jako chci říct, pane, že já bych ji jako býval raději odnes do kostela sám, spolu s třema čtyřma přátelskýma dušema, co by přiložily ruku k dílu s ochotným srdcem, jenže byl názor, jestli by se nad tím prý sousedi nepohoršovali a neřvali se na to, jako že to není žádná patřičná úcta.“

„Kapesníky ven, všichni!“ zavelel v tom okamžiku pan Trabb funebrácky sklíčeným hlasem. „Kapesníky ven! Jdeme!“

Všichni jsme si tedy zakryli kapesníkem tvář, jako kdybychom krváceli z nosu, a po dvojicích jsme vyšli ven: Joe a já, Biddy a Pumblechook, pan Hubble a paní Hubblová. Pozůstatky mé

nebohé sestry vynesli zatím kuchyňskými dveřmi a kolem domu před hlavní vchod, a protože k pohřební ceremonii patřilo, že se šestice nosičů musí nechat dusit a oslepovat příšernou černou sametovou čabrákou s bílým lemováním, vypadal celek jako slepá obluda s dvanácti lidskýma nohama, šouravě a vrávoravě klopýtající cestou za vedení dvou hlídačů – poštovského a jeho druha.

Sousedstvo však toto vypravení pohřbu vysoce schvalovalo, a jak jsme procházeli vesnicí, sklízeli jsme velký obdiv; mladší a bujnější část obce co chvíli vyrazela kupředu, předběhla nás a na výhodných místech se skryla, aby nás mohla ze zálohy zaskočit. V takových okamžicích ti rozjívěnější mezi nimi rozčileně vykřikovali, jakmile jsme se vynořili za nějakým rohem, odkud nás očekávali: „Už jdou!“ – „Už jsou tady!“ a div nám neprovolávali slávu. Za tohoto průvodu mě hrozně otravoval ten podlec Pumblechook, který kráčel za mnou a celou cestu mi projevoval šetrnou pozornost tím, že mi bez ustání upravoval mou vlající stuhu na klobouku a uhlazoval mi záhyby na plášti. Myšlenky mi ještě navíc rozvracela nezměrná pýcha manželů Hubblovyých, kteří byli navýsost domýšliví a ješitní na to, že jsou účastníky tak vznešeného konduktu.

A už se před námi jasně táhla volná rozloha blat a z ní vyrazely plachty lodí na řece; a my vkročili na hřbitov a stanuli těsně u hrobu mých neznámých rodičů, Filipa Pirripa, druhdy farníka zdejší obce, a Rovněž Georgiany, manželky výše uvedeného. A tam jsme sestru uložili pokojně do země, zatímco vysoko nad plání zpívali skřivani a mírný vánek po ní rozséval krásné stíny oblak a stromů.

O chování hmotařského Pumblechooka při tomto úkonu nechci říci nic víc, než že se ve všem upínalo výhradně ke mně – a že i ve chvíli, kdy se četly ony ušlechtilé verše, jež připomínají člověčenstvu, jak si nic nepřináší na svět a nic si z něho nemůže odnést a jak žití prchá jako stín a nikdy nesetrvá dlouho na jednom zastavení, jsem ho slyšel huhlat výhradu o případu jednoho mladého pána, který nečekaně přišel k velkému jmění. Když jsme se vrátili domů,

opovážil se mi říci, že by si přál, aby moje sestra byla mohla vidět, jak velkou čest jsem jí prokázal, a naznačit, že by ji byla pokládala za levně vykoupenou svou smrtí. Po těch slovech vypil všechno zbylé šery a pan Hubble dopil portské a oba spolu rozprávěli (jak jsem již od té doby poznal, že je v takových případech obvyklé), jako kdyby sami patřili k nějakému docela jinému plemeni než zesnulá a byli pověstně známí nesmrtelníci. Nakonec odešel s manželý Hubblovy, aby to oslavil hezkým večerem, jak jsem byl přesvědčen, a aby Veselým bárkařům vyprávěl, že je zakladatelem mého štěstí a mým prvním dobrodincem vůbec.

Jakmile všichni odešli a Trabb a jeho lidé – ale nikoli jeho učedník, ohlížel jsem se po něm – nacpali svou maškarádu do vaků a odešli rovněž, dům jako by rázem ozdravěl. Brzy potom jsme Biddy, Joe a já zasedli společně k studenému obědu; ale obědvali jsme v parádním pokoji, ne v naší staré kuchyni, a Joe si dával tak nevýslovně záležet, jak si počíná s nožem a s vidličkou a se slánkou a nevím s čím vším, že jsme se cítili velmi stísnění. Ale když jsem ho po obědě přiměl, aby si zapálil dýmku, a když jsem se s ním prošel po kovárně a pak jsme si spolu sedli na velký balvan venku před ní, hned nám bylo volněji. Jak jsem si všiml, Joe se po pohřbu zčásti převlékl, takže byl napůl ve svátečním a napůl v pracovním, a v tom kompromisním oblečení vypadal můj milý brach přirozeně a svůj jako muž, jakým vpravdě byl.

Nadmíru ho potěšila moje prosba, smím-li spát ve svém bývalém pokojíčku, a potěšila i mne; cítil jsem totiž, že jsem vyslovením té žádosti vykonal něco vskutku velmi závažného. Když se snášely večerní stíny, využil jsem příležitosti a zašel jsem si s Biddy do zahrádky na kousek řeči.

„Myslím, Biddy,“ začal jsem, „žes mi o těchhle smutných věcech mohla napsat.“

„Myslíte, pane Pipe?“ odpověděla Biddy. „Byla bych napsala, kdyby mě to bylo napadlo.“

„Nedomnívej se, Biddy, že chci být nevlídný, když ti to řeknu, ale mám za to, že tě to mělo napadnout.“

„Máte za to, pane Pipe?“

Byla tak mírná a měla u sebe něco tak spořádaného, dobrého a hezkého, že se mi nijak nelíbilo pomyšlení, že bych ji znovu rozplakal. Když jsem se chvíli díval na její sklopené oči, jak tak kráčela vedle mne, nechal jsem tu otázku být.

„Ted' pro tebe, milá Biddy, asi bude těžké, abys tady zůstala, že?“

„Ne, to nemůžu, pane Pipe,“ odpověděla Biddy tónem sice lítostivým, ale zároveň i klidně přesvědčeným. „Už jsem mluvila s paní Hubblovou a zítra jdu k ní. Doufám, že budeme mít možnost společně se trošku starat o pana Gargeryho, než se s tím vyrovná.“

„Jak hodláš být živa, Biddy? Kdybys potřebovala nějaké pe –“

„Jak hodlám být živa?“ opakovala Biddy, aby mi přerušila řeč, a tváří jí kmitl letmý rumenec. „Povím vám to, pane Pipe. Hodlám se pokusit, jestli nedostanu místo učitelky v té naší nové škole, co právě dostavují. Všichni sousedé mě můžou dobře doporučit a doufám, že dovedu být pilná a trpělivá a dokážu učit sama sebe při tom, jak budu učit děti. Víte, pane Pipe,“ pokračovala Biddy s úsměvem, pozdvihla oči a zadívala se mi do obličeje, „ty nové školy jsou jiné, než bývaly ty staré, ale já se od té doby hodně naučila od vás a i potom jsem měla dost času se zdokonalit.“

„Myslím, Biddy, ty že by ses zdokonalovala vždycky, za každých okolností.“

„Ó! Krom té mé špatné stránky lidské povahy,“ zašeptala Biddy.

Nebyla to ani tolik výčitka, jako spíš neodolatelné myšlení nahlas. Nu, pomyslel jsem si, tuhle otázku nechám být také. Kráčel jsem tedy s Biddy ještě kousek dál a mlčky jsem se díval na její sklopené oči.

„Neslyšel jsem dosud žádné podrobnosti o sestřině smrti, Biddy.“

„Je jich moc málo, chuděra malá. Měla zase jeden z těch svých šeredných záchvatů – třebaže se kposledku spíš lepšily než horšily –, už čtyři dny ten stav trval, když vtom se z něho večer najednou

probrala, zrovna při čaji, a řekla úplně zřetelně: „Joe.“ Protože už dlouhou dobu ze sebe nevypravila jediné slůvko, rozběhla jsem se do kovárny a přivedla pana Gargeryho. Dávala mi znamení, že chce, aby se posadil vedle ní, a chtěla, abych jí zvedla ruce a dala mu je kolem krku. Dala jsem je tedy jemu kolem krku a ona si mu položila hlavu na rameno a vypadala docela spokojená a ukonejšená. A pak po chvíli řekla znovu „Joe“ a jednou „Odpusť“ a jednou „Pip“. A pak už vůbec nezdvihla hlavu a přesně o hodinu později jsme jí ji položili na polštář v její posteli, protože jsme poznali, že dodýchala.“

Biddy plakala; temnící se zahrada i ulička i hvězdy, které právě vycházely, se mžily před očima i mně.

„A vůbec nic se nevypátralo, Biddy?“

„Vůbec nic.“

„Víš, co se stalo s Orlickem?“

„Podle barvy jeho šatů bych myslela, že pracuje v lomu.“

„Pak jsi ho tedy ovšem viděla, že? – Proč se díváš na ten tmavý strom v uličce?“

„Viděla jsem ho tam v ten večer, co umřela.“

„A asi to nebylo ani naposled, Biddy, vid’?“

„Nebylo. Viděla jsem ho tam i teď, co se tady spolu procházíme. To nemá smysl,“ řekla Biddy a položila mi ruku na rameno, když jsem se chystal vyběhnout ven za ním, „víte přece, že bych vás neobelhávala – nebyl tam ani minutku a už je zas pryč.“

Novina, že ji ten člověk ještě stále pronásleduje, ve mně znovu vzbouřila krajní rozhořčení a já vůči němu pocítil nesmiřitelnou nenávist. Řekl jsem jí to a řekl jsem jí také, že bych dal nevím kolik a nelitoval žádné námahy, jen kdybych ho mohl z toho kraje vyhnat. Ponenáhlu zkrotila můj hovor do mírnějšího tónu a vyprávěla mi, jak mě Joe miluje a jak si Joe nikdy na nic nepostěžuje – neřekla na mne; také to nepotřebovala říkat, já věděl, co myslí –, ale jak na své životní cestě bez ustání koná svou povinnost silnou rukou, s mlčenlivým jazykem a se šlechetným srdcem.

„Bylo by věru těžko ho přechvátit,“ podotkl jsem, „a musíme o těchhle věcech často mluvit, Biddy, protože samozřejmě, že teď budu tady u vás často. Ne, nenechám už chudáka Joea samotného.“

Biddy neřekla ani jediné slovo.

„Ty mě neslyšíš, Biddy?“

„Ano, pane Pipe.“

„Nemluvě o tom, že mi říkáš pane Pipe – což mi od tebe připadá trochu nevkusné, Biddy, co tím myslíš?“

„Co tím myslím?“ zeptala se Biddy plaše.

„Biddy,“ řekl jsem se spravedlivě rozhořčeným sebevědomím, „musím tě požádat, abys mi vysvětlila, co tímhle myslíš.“

„Tímhle?“ opáčila Biddy.

„Ne, Biddy, nepapouškuj po mně!“ odsekl jsem. „Dříve jsi nemívala ve zvyku po někom papouškovat.“

„Že jsem nemívala?“ namítla Biddy. „Ach, pane Pipe! Dřív jsem nemívala?“

Nu dobrá! Pomyslel jsem si, že nejlíp snad nechám i tuhle otázku být. Když jsme ještě jednou mlčky prošli zahrádku, vrátil jsem se k hlavnímu problému.

„Biddy,“ začal jsem, „zmínil jsem se o tom, že sem teď budu často přijíždět, abych navštívil Joea, a ty jsi tu poznámku přijala s nápadným mlčením. Bud’ tak hodná, Biddy, a pověz mi proč.“

„Jste tedy úplně jistý, že doopravdy budete často přijíždět, abyste ho navštívil?“ zeptala se Biddy, zastavila se na úzké pěšince a při svitu hvězd na mne upřela jasné a poctivé oči.

„Ach, božíčku!“ zvolal jsem, když jsem poznal, že budu muset před Biddy beznadějně kapitulovat. „Tohle je doopravdy moc špatná stránka lidské povahy! Prosím tě, Biddy, nic víc už neříkej! Hrozně mě to uráží.“

Z toho závažného důvodu jsem se po dobu večere choval k Biddy odměřeně, a když jsem odcházel nahoru do svého bývalého pokojíčku, rozloučil jsem se s ní tak velkopansky, jak mi to v mé nakvašené

dušičce připadalo srovnatelné se hřbitovem a s událostí toho dne. Kolikrát mě v noci probudil neklid, a to bylo každičkou čtvrt hodiny, tolikrát jsem přemítal, jakou nelaskavostí, jakou křivdou, jakou nespravedlivostí mi Biddy ublížila.

Časně ráno jsem měl odjet. A časně ráno jsem byl venku a nepozorovaně jsem nahlížel jedním z dřevěných oken kovárny dovnitř. Tam jsem stál několik dlouhých minut a pozoroval Joea, který už byl v plné práci, s tváří rozzářenou zdravím a silou, takže dostala výraz, jako by ji osvětlovalo jasné slunce života osudem mu ještě chystaného.

„Sbohem, milý Joe! – Ne, neutírej si ji – pro všechno na světě, podej mi tu ruku tak začerněnou! – Přijedu sem brzy a často.“

„Nikdy moc brzo, pane,“ odpověděl Joe, „a nikdy moc často, Pipe!“

Biddy na mne čekala u kuchyňských dveří se džbáněčkem čerstvě nadojeného mléka a se skývou chleba. „Biddy,“ řekl jsem, když jsem jí na rozloučenou podal ruku, „nehněvám se, ale bolí mě to.“

„Ne, vás to bolet nemusí,“ prosila úplně dojemně, „ať to bolí jenom mne, jestli jsem se zachovala nešetrně.“

A opět se vznášely mlhy, když jsem odcházel. Jestliže mi zjevovaly – jakože se domnívám, že ano –, že se vskutku nevrátím a že Biddy měla plnou pravdu, pak mohu dodat jen tolik: že plnou pravdu měly i ony.

Kapitola třicátá šestá

Herbert a já jsme si vedli stále hůř a hůř v tom, jak jsme zabředali do nových a nových dluhů, zkoumali svou finanční situaci, nechávali si rezervu a prováděli podobné znamenité transakce. A čas si vedl svou, ať bylo jak bylo, a jak už je jeho zvykem, ubíhal. A já dosáhl plnoletosti – a naplnil tím Herbertovu předpověď, že k tomu dojde, dřív než se naděju.

Herbert dosáhl plnoletosti osm měsíců přede mnou. Poněvadž neměl nic jiného co získat než svou zletilost, nevzbudila ta událost v Barnardově dvoře žádný velký rozruch. Ale moje jedenadvacáté narozeniny jsme vyhlíželi se spoustou dohadů a předtuch, protože jsme oba soudili, že se můj poručník stěží může vyhnout tomu, aby mi v ten den řekl něco určitého.

Postaral jsem se, aby v Malé Britské dobře věděli, na kdy připadají mé narozeniny. Den před nimi jsem od Wemmicka dostal oficiální dopis, v němž mi oznamoval, že pana Jaggerse by těšilo, kdybych ho v ten šťastný den přišel v pět hodin odpoledne navštívit. To nás přesvědčilo, že se chystá něco důležitého, a mne to vzrušovalo neobvyklým napětím, když jsem se s vzornou dochvilností dostavil do poručníkovy písárny.

V přední místnosti mi své blahopřání projevila Wemmick a mimochodem si poškrábal ze strany nos složeným hedvábným papírkem, jehož vzhled se mi zamlouval. Ale nevysvětlil mi to ani slůvkem a pokynul mi hlavou, abych šel dál do kanceláře svého poručníka. Byl listopad a můj poručník stál u okna, opíral se zády o krbovou římsu a ruce měl sepnuté vzadu pod šosy kabátu.

„Nu, Pipe,“ pravil, „dnes vám musím říkat pane Pipe. Gratuluju, pane Pipe.“

Potřásli jsme si rukou – jeho stisk byl vždycky pozoruhodně krátký – a já mu poděkoval.

„Poslužte si židlí, pane Pipe,“ vyzval mě poručník.

Když jsem se posadil, ale on zůstal v dosavadním postoji a se schýlenou hlavou se mračil na své boty, cítil jsem se v nevýhodné pozici, která mi připomněla onu dávnou chvíli, kdy mě trestanec posadil na náhrobek. Obě příšerné bysty na polici nestály od něho daleko a jejich mrtvičnatě tupý výraz mi připadal, jako by se snažily sledovat hovor.

„Nuže, milý mladý příteli,“ začal můj poručník, jako kdybych byl nějaký svědek na svědecké lavici, „teď si tedy spolu promluvíme pár slovíček.“

„Prosím, pane.“

„Co myslíte,“ pravil pan Jagers, naklonil se kupředu a zadíval se na podlahu a potom zvrátil hlavu nazad a zadíval se na strop, „co myslíte, jakým tempem asi tak utrácíte na živobytí?“

„Jakým tempem, pane?“

„Ano, jakým tempem,“ opakoval pan Jagers, stále s očima na stropě, „ja-kým-tem-pem?“ A potom se rozhlédl kolem dokola po pokoji a s kapesníkem v ruce, zdviženým na půl cestě k nosu, se odmlčel.

Pitval jsem své finance tak často, že jsem si dokonale zkomolil i sebeslabší představu o jejich stavu, pokud jsem se v nich vůbec kdy vyznal. Zdráhavě jsem se přiznal, že jsem naprosto neschopen na tu otázku odpovědět. Tato moje slova panu Jagersovi patrně vyhovovala, neboť řekl: „To jsem si myslel!“ a s výrazem uspokojení se vysmrkal.

„Nuže, milý příteli, teď jsem položil jednu otázku já vám,“ pravil pan Jagers. „Chtěl byste se snad na něco zeptat vy mne?“

„Znamenalo by to pro mne samozřejmě velkou úlevu, kdybych vám mohl položit několik otázek, ale mám na paměti váš zákaz, pane.“

„Ptejte se. Prvá?“ vyběhl mě pan Jagers.

„Dovím se dnes jméno svého dobrodince?“

„Ne. – Druhý?“

„Dostane se mi té důvěry brzy?“

„S tím prozatím chvíličku sečkejte,“ pravil pan Jagers, „a ptejte se dál.“

Rozhlédl jsem se kolem sebe, ale neviděl jsem už žádnou možnost, jak uniknout otázce: „Mám – snad – něco dostat, pane?“ To uvítal pan Jagers vítězoslavným: „Věděl jsem, že k tomu dojdeme!“ a zavolal na Wemmicka, aby mu přinesl ten papírek. Wemmick vešel, podal mu ho a zase zmizel.

„Nuže, pane Pipe,“ pravil pan Jagers, „dávejte prosím pozor. Vybíral jste si u nás hezky hluboko – vaše jméno paráduje ve Wemmickově pokladní knize hezky často –, ale to se rozumí, dluhy máte, že?“

„Obávám se, že musím přisvědčit, pane.“

„Vy dobře víte, že musíte přisvědčit, nemám pravdu?“ pravil pan Jagers.

„Ano, pane.“

„Neptám se vás, kolik dlužíte, protože to nevíte – a kdybyste to věděl, neřekl byste mi to – řekl byste mi méně. Ano, ano, příteli,“ zvolal pan Jagers a zakomíhal proti mně ukazováčkem, aby mě zarazil, když zpozoroval, že se chystám protestovat, „je docela pravděpodobné, že si myslíte, že byste to neudělal, ale udělal byste to. Musíte mi prominout, ale já to vím lépe než vy. Nu, a teď si vezměte do ruky tenhle papírek. Máte ho? Výborně. A teď ho rozbalte a povězte mi, co to je.“

„Je to bankovka,“ řekl jsem, „v hodnotě pěti set liber.“

„Je to bankovka,“ opakoval pan Jagers, „v hodnotě pěti set liber. A také velice pěkná částka peněz, myslím. Jste téhož názoru?“

„Jak bych mohl být jiného?“

„Chm! Ale odpovězte na otázku,“ pravil pan Jagers.

„Bezespору.“

„Jste tedy toho názoru, že to je bezesporu pěkná částka peněz. Nuže, tato pěkná částka, Pipe, je vaše. Je to dárek pro vás k dnešnímu dni jako závdavek na vaše vyhlídky. A tempem této pěkné částky ročně, a žádným rychlejším tempem, smíte nyní utrácet na živobytí až do té doby, než se dárce toho všeho ukáže. To znamená, že dnešním dnem berete své finanční záležitosti zcela do vlastních rukou a budete si od Wemmicka čtvrtletně vybírat sto pětadvacet liber, dokud nevejdete ve styk s hlavní osobou, a ne už s pouhým prostředníkem. Jak jsem vám řekl již dříve, já jsem ten pouhý prostředník. Provádím příkazy mně dané a jsem za jejich vykonávání placen. Pokládám je za nepředložené, ale nejsem placen za to, abych o jejich rozumnosti vyslovoval jakékoli mínění.“

Řekl jsem několik počátečních slov k vyjádření své vděčnosti vůči neznámému dobrodinci za velkodušnou štědrost, kterou mě zahrnuje, když vtom mě pan Jagger zarazil. „Pipe,“ pravil stroze, „nejsem placen, abych vaše slova komukoli vyřizoval,“ a potom si v rukou shrnul šosy, stejně jako právě shrnul celé téma, a stál a mračil se na boty, jako by je podezíral z nějakých pletich proti své osobě.

Po krátkém mlčení jsem nadhodil:

„Snad před minutou jsem tady vyslovil otázku, pane Jaggeri, a vy jste mě žádal, abych s ní prozatím chvíličky sečkal. Doufám, že se nedopouštím žádného přestupku, když se na to zeptám znovu?“

„Na co?“ pravil.

Mohl jsem sice vědět, že mi nikdy nepodá pomocnou ruku, ale přesto mě přivedlo do rozpaků, když jsem tu otázku měl nanovo formulovat, jako kdyby šlo o něco zcela nového. „Je pravděpodobné,“ pronesl jsem po krátkém váhání, „že můj příznivec, ta hlavní osoba, pane Jaggeri, o které jste mluvil, brzy –“ A tu jsem se opatrně odmlčel.

„Brzy co?“ zeptal se pan Jagger. „Chápete přece, že takhle to ještě není žádná otázka.“

„Brzy přijede do Londýna,“ dopověděl jsem, když jsem chvíličku v mysli lovil přesné výrazy, „nebo si pro mne vzkáže, abych za ní přijel já?“

„Nu, v téhle věci,“ odpověděl pan Jagers a poprvé mi pohleděl svýma tmavýma, hluboko vsazenýma očima upřeně do tváře, „se musíme vrátit k tomu večeru, kdy jsme se spolu prvně setkali tam u vás ve vsi. Co jsem vám tehdy řekl, Pipe?“

„Řekl jste mi, pane Jagersi, že to může trvat léta, než se ta osoba ukáže.“

„Zcela správně,“ potvrdil pan Jagers, „a to je také moje odpověď.“

Jak jsme si tak hleděli navzájem do očí, cítil jsem, že se mi samou touhou něco z něho dostat až zrychluje dech. A jak jsem cítil, že se mi zrychluje, a jak jsem cítil, že on vidí, jak se mi zrychluje, cítil jsem, že mám menší čáku něco z něho dostat než kdy jindy.

„Myslíte, pane Jagersi, že i od nynějška to ještě potrvá léta?“

Pan Jagers zavrtěl hlavou – nikoli zamítavě k té otázce, nýbrž naveskřz zamítavě k představě, že by z něho někdo mohl jakkoli vypáčit odpověď na ni – a oba strašlivé odlitky znetvořených tváří vypadaly, když můj pohled zabloudil nahoru k nim, jako by byly ve své úporné pozornosti dospěly ke kritickému okamžiku a chystaly se kýchnout.

„Nu!“ začal pan Jagers a hřbetem ohřátých rukou si přitom ohříval hřbet. „Budu s vámi mluvit otevřeně, příteli Pipe! To je otázka, kterou mi nesmíte klást. Pochopíte to lépe, když vám řeknu, že to je otázka, která by mohla zkompromitovat mne. Nu! Půjdu s vámi ještě trochu dál – řeknu vám ještě něco.“

Shýbl se při tom svém mračení na boty tak nízko, že si mohl v přestávce, kterou učinil, třít rukama lýtka.

„Až se ta osoba ukáže,“ pokračoval pan Jagers a opět se napřímil, „pak vy a ta osoba se o svých záležitostech domluvíte sami. Až se ta osoba ukáže, pak moje úloha v téhle věci přestane a skončí. Až se ta osoba ukáže, pak pro mne nebude nutné, abych si o tom vůbec něco pamatoval. A to je všechno, co k tomu mám co poznamenat.“

Hleděli jsme si do tváře, až jsem sklopil oči a zadíval se zamyšleně do podlahy. Jeho poslední řeč ve mně vzbudila představu, že ať už z té či oné příčiny nebo bez příčiny, slečna Havishamová se mu nesvěřila se svým plánem určit mě pro Estellu – a že ho ta nedůvěra hněte a jitří v něm žárlivost, nebo že vskutku takový záměr neschvaluje a nechce s ním mít nic společného. Když jsem zase zdvihl oči, shledal jsem, že si mě celou tu dobu bystře prohlížel a dosud prohlíží.

„Je-li tohle všechno, co k tomu máte co poznamenat, pane,“ řekl jsem, „pak tedy ani pro mne nezbyvá nic, co bych k tomu poznamenal já.“

Přikývl na souhlas, vytáhl své hodinky, tolik obávané zloději, a zeptal se mne, kde hodlám obědovat. Odpověděl jsem, že u sebe v bytě, s Herbertem. Jako nezbytný dodatek jsem ho přirozeně požádal, zda by nás laskavě nepoctl svou společností, a on okamžitě pozvání přijal. Ale nedal jinak, než že půjde domů se mnou, abych nemohl dělat žádné zvláštní přípravy kvůli němu; a že nejdřív musí napsat nějaké dopisy a (samozřejmě) umýt si ruce. Proto jsem navrhl, že počkám v přední písárně a popovídám si zatím s Wemmickem.

Pravda však byla, že když se těch pět set liber octlo v mé kapse, napadla mě myšlenka, která mi vrtala hlavou už často předtím; a zdálo se mi, že Wemmick je vhodná osoba, s kým se o takové myšlence poradit.

Měl svou nedobytnou pokladnu už zamčenou a právě se chystal na cestu domů. Opustil již svůj psací pult, vytáhl oba učouzené písářské svícny a vyrovnal je spolu s kratiknoty do řady na kamennou poličku u dveří, připravené jen je zhasnout; rozhrabal v krbu oheň, měl již pohotově klobouk i plášť a jako gymnastické cvičení po práci si svým klíčem od nedobytné pokladny právě otloukal celý hrudník.

„Pane Wemmicku,“ začal jsem, „chtěl bych vás požádat o váš názor. Velice toužím prokázat službu jednomu příteli.“

Wemmick stiskl svou poštovní schránku a zavrtěl hlavou, jako by se jakákoli zhoubná slabost toho druhu jeho názorům navýsost přičila.

„Ten přítel,“ pokračoval jsem, „se pokouší uplatnit v obchodním světě, ale nemá peníze a je pro něho těžké nějak začít, protože mu to bere odvalu. A já bych mu k tomu začátku rád pomohl.“

„Hotovými penězi?“ zeptal se Wemmick tónem sušším než dřevěné piliny.

„Zčásti hotovými penězi,“ odpověděl jsem, protože mi hlavou kmitla nepříjemná vzpomínka na ten úhledný balíček papírů doma. „Zčásti hotovými penězi a zčásti snad nějakou zálohou à conto mých vyhlídek.“

„Pane Pipe,“ řekl Wemmick, „kdybyste dovolil, rád bych si jen s vámi na prstech zopakoval jména všech mostů až k Chelseaské rovince. Počítejme: Londýnský, jeden – Southwarský, dva – Blackfriarský, tři – Waterloooský, čtyři – Westminsterský, pět – Vauxhallský, šest.“ Každý jednotlivý most, jak je po řadě jmenoval, odklepl na dlani okem klíče od pokladny. „Vidíte, máte jich na vybranou celkem šest.“

„Nerozumím vám,“ poznamenal jsem.

„Vyberte si svůj most, pane Pipe,“ opáčil Wemmick, „a jděte se po tom mostě projít a nad prostředním obloukem toho svého mostu hodte ty peníze do Temže, a tak budete vědět, kde je jejich konec. Poslužte jimi příteli a budete možná taky vědět, kde je jejich konec – ale to je konec méně zábavný a méně výhodný.“

Byl bych mu mohl do úst hodit celé noviny, tak široce je roztáhl, když domluvil.

„To člověka věru odstrašuje,“ prohodil jsem.

„Tak to taky bylo míněno,“ odsekl Wemmick.

„Váš názor tedy je,“ tázal jsem se s jistou slabou nelibostí, „že člověk nikdy nemá –“

„– investovat mobilní majetek do přítele?“ doplnil Wemmick. „To rozhodně nemá. Ledaže se chce toho přítele zbavit – a potom vznikne otázka, kolik mobilního majetku by stálo za to oželeť, aby se toho přítele zbavil.“

„A to, pane Wemmicku,“ zeptal jsem se, „je vaše uvážené mínění?“

„To,“ odvětil, „je moje uvážené mínění v této písárně.“

„Aha!“ přitlačil jsem ho, protože se mi zdálo, že začíná uhýbat. „Ale bylo by to vaše mínění i ve Walworthu?“

„Pane Pipe,“ odpověděl vážně, „Walworth a tahle písárna jsou dvě různá místa. Stejně jako Děda a pan Jagers jsou dvě různé osoby. Nesmějí se spolu zaměňovat. Moje walworthské názory si musíte vyslechnout ve Walworthu; zde v té písárně můžete vyslechnout pouze moje názory úřední.“

„Výborně,“ řekl jsem se značnou úlevou, „pak se na vás přijdu podívat do Walworthu, na to se můžete spolehnout.“

„Pane Pipe,“ odpověděl, „budete tam vítán jako návštěva soukromá a přátelská.“

Tento rozhovor jsme vedli tlumeným hlasem, protože jsme dobře věděli, že můj poručník má ze všech uší ty nejtenčí. Když se nyní objevil ve dveřích svého pokoje a dřel si ruce ručníkem, oblékl si Wemmick plášť a čekal, aby mohl zhasit svíce. Všichni tři jsme vyšli společně na ulici a u domovního prahu zamířil Wemmick svou cestou a pan Jagers a já jsme zamířili svou.

Nejednou jsem se toho večera neubráníl přání, aby pan Jagers tak měl v Gerrard Street nějakého Dědu nebo nějakého „pašáka“ nebo Něco či Někoho, co by mu trochu vyjasnilo to zachmuřené čelo. Bylo to v den jedenadvacátých narozenin věru neutěšené pomyšlení, že nestojí skorem vůbec za námahu dosáhnout plnoletosti v takovém opatrném a podezíravém světě, jakým ho dělá on. Byl tisíckrát vzdělanější a chytřejší než Wemmick, a přesto bych býval měl u nás na oběd tisíckrát raději Wemmicka. A pan Jagers nenakazil hlubokou zádumčivostí jedině mne, protože když odešel, Herbert s očima upřenýma do ohně o sobě řekl, že má dojem, že musel spáchat nějaký zločin a zapomenout na jeho podrobnosti, tak se prý cítí sklíčený a provinilý.

Kapitola třicátá sedmá

Poněvadž jsem soudil, že nejlepší den k vyslechnutí páně Wemmickových walworthských názorů bude neděle, věnoval jsem hned příští nedělní odpoledne pouti do Hradu. Když jsem došel k opevnění, spatřil jsem na stožáru vlát britskou vlajku a padací most zdvižený; nenechal jsem se však těmito známkami vzdoru a odporu zastrašit, zazvonil jsem u branky a v duchu nejvýš mírumilovným mě vpustil Děda.

„Můj syn, pane,“ řekl stařec, když opět zajistil padací most ve zdvižené poloze, „si vzal nějak do hlavy, že byste mohl náhodou zaskočit, a nechal tady pro vás vzkaz, že se z odpolední procházky vrátí brzo. Je moc přesný ve svých procházkách, ten můj syn, věruže. Je moc přesný ve všem, ten můj syn, věruže.“

Kývl jsem starému pánovi, jak by mu asi byl kývl sám Wemmick, a vešli jsme dovnitř a usadili se u krbu.

„Soudím, pane,“ spustil stařec svým pípavým hlasem a ohříval si při řeči nad ohněm ruce, „že jste se se synem seznámil u něho v písárně, ne?“ Přikývl jsem. „Ha! Slyšel jsem, že můj syn je ve svém oboru náramně šikovný, hm?“ Vydatně jsem přikývl. „Ba, tak se povídá. Jeho obor jsou práva, že?“ Přikývl jsem ještě vydatněji. „A to u syna udivuje o to víc,“ pokračoval stařec, „že se nevyučil právu, ale vinaření.“

Byl jsem zvědavý, jaké vědomosti má ten starý pán o pověsti pana Jaggerse, a proto jsem na něho to jméno zařval. Uvrhl mě do největšího zmatku, neboť se od srdce rozesmál a náramně živě odpověděl:

„No jakpak by ne, máte pravdu!“ A až dodneška nemám nejmenší potuchy, co tím myslel nebo jaký vtip si představoval, že jsem řekl.

Poněvadž jsem tam přece nemohl jen tak sedět a věčně mu kývat, aniž se ho pokusím zaujmout něčím jiným, zahulákal jsem na něho otázku, bylo-li „vinaření“ také jeho životním povoláním. Teprve když jsem několikrát to slovo ze sebe vyrazil, div mi nepraskly

hlasivky, a poklepal zároveň starému pánovi na prsa, abych je uvedl ve spojitost s ním, se mi konečně podařilo mu vštípit, co vlastně mám na mysli.

„Ne,“ odpověděl starý pán, „obchod, obchod. Nejdřív tam nahore –“ Vypadalo to, že myslí vršek komína, ale domnívám se, že mi chtěl naznačit Liverpool. „A potom v londýnské City tady. Ale že mě stihl neduh – jsem totiž nedoslýchavý, pane –“

Mimicky jsem vyjádřil svrchovaný úžas.

„– ano, jsem nedoslýchavý –, a že mě ten neduh stihl, dal se můj syn na práva, a vzal si mě na starost a kousek po kousku dal dohromady tenhle roztomilý majetek. Ale že se vracím k tomu, co jste povídal, víme,“ pokračoval stařec a znovu se od srdce rozesmál, „říkám jen tolik: No, jakpak by ne, máte pravdu.“

Právě jsem skromně uvažoval, zda by mi bylo i nejkrajnější vypětí mého důvtipu dopomohlo k nějakému výroku, který by ho byl jen zpolovice pobavil tolik jako ten domnělý žert, když vtom jsem sebou škubl, neboť ve stěně na jedné straně krbu nenadále něco klaplo a vzápětí se strašidelně vyklopila dřevěná destička s nápisem „Jan“. Stařec, který sledoval můj pohled, zvolal s náramným jásotem: „Syn je už doma!“ a oba jsme vyšli ven k padacímu mostu.

Stálo za všechny peníze vidět, jak mi Wemmick z druhé strany vodního příkopu mává na pozdrav, ačkoli jsme si přes něj mohli bez sebemenší námahy podat ruce. Děda měl takovou radost, že může padací most spouštět, že jsem mu vůbec nenabídl pomoc, nýbrž klidně jsem vyčkal, dokud Wemmick nepřešel a nepředstavil mě slečně Skiffinové, dámě, v jejíž společnosti se vrátil.

Slečna Skiffinová vypadala dřevěně, a stejně jako její průvodce i ona patřila k poštovní službě veřejné správy. Byla asi tak o dva o tři roky mladší než Wemmick a podle mého soudu měla v držení a vlastnictví mobilní majetek. Střih jejích šatů od pasu nahoru, jak vpředu, tak i vzadu, dodával její postavě nápadnou podobu s dětským papírovým drakem a o její toaletě bych se byl možná

vyslovil, že je trošku moc křiklavě oranžová a její rukavice trošku moc jedovatě zelené. Ale zdálo se, že to je dobrá duše, a Dědovi projevovala velkou úctu. Netrvalo dlouho, než jsem objevil, že je častou návštěvnicí Hradu – neboť když jsme vešli a já chválil Wemmickovi jeho důmyslný vynález, kterým Dědovi ohlašuje svůj příchod, požádal mě, abych na okamžik věnoval pozornost druhé straně krbu, a zmizel. Zakrátko se ozvalo nové klapnutí a vyklopila se jiná destička se jménem „Slečna Skiffinsová“; potom se zavřela slečna Skiffinsová a vyklopil se Jan; potom se slečna Skiffinsová a Jan vyklopili společně a nakonec se společně zavřeli. Po Wemmickově návratu od předvádění těchto mechanických vymožeností jsem vyjádřil velký obdiv, s nímž na ně pohlížím, a Wemmick mi odpověděl: „Nu a vidíte, Děda z nich má nejen radost, ale i praktický užitek. A přísambůh, pane, věru stojí za zmínku, že ze všech lidí, co přicházejí k téhle bráně, znají tajemství těch táhel jenom Děda, slečna Skiffinsová a já!“

„A celé to udělal pan Wemmick,“ připojila slečna Skiffinsová, „vlastníma rukama a z vlastní hlavy.“

Mezitímco si slečna Skiffinsová sundávala klobouk (zelené rukavice si ponechala po celý večer na rukou jakožto zevní a viditelné znamení, že dům hostí společnost), vyzval mě Wemmick, abych se s ním prošel po jeho latifundiu a podíval se, jak ostrov vypadá v zimě. V domnění, že mě zve proto, aby mi poskytl příležitost vyslechnout jeho walworthské názory, jsem se také té příležitosti chopil ihned, jakmile jsme vykročili z Hradu.

Protože jsem si celou věc předem pečlivě promyslel, začal jsem o svém problému, jako kdybych se o něm ještě nebyl vůbec zmínil. Oznámil jsem Wemmickovi, že mám starosti stran Herberta Pocketa, a vyprávěl jsem mu, jak jsem se s ním prvně setkal a jak jsme spolu zápasili. Letmo jsem se dotkl Herbertova domova a charakteru i toho, že nemá žádné prostředky kromě těch, které mu může poskytnout otec, a ty že jsou nejisté a nepravdivé. Vzpomněl

jsem výhod, jež mi z jeho společnosti vyplynuly v mé počáteční nezkušenosti a nevědomosti, a přiznal jsem se k obavám, že jsem se mu za ně vlastně odvděčil špatně a že by si beze mne a bez mých vyhlídek byl možná vedl líp. Ačkoli jsem slečnu Havishamovou nechal hodně daleko v pozadí, přesto jsem naznačil možnost, že jsem mu byl v jeho nadějích do budoucnosti snad konkurentem, a jistotu, že Herbert má šlechetnou duši a je vysoko povznesený nad jakoukoli podlou nedůvěru, pomstychtivost nebo pletichy. Ze všech těch důvodů (řekl jsem Wemmickovi), a poněvadž je mým mladým společníkem a přítelem a já k němu chovám silnou náklonnost, bych si přál, aby několik paprsků mého štěstí padlo i na něho, a proto, že se utíkám k Wemmickově zkušenosti a znalosti lidí i věcí o radu, jak nejlépe bych se mohl se svými peněžními prostředky pokusit dopomoci Herbertovi k nějakému okamžitému příjmu – řekněme jednoho sta liber ročně, aby to v něm posilovalo naději a odvalu – a pomalu mu zakupovat místo společníka v nějaké menší firmě. K závěru jsem Wemmicka poprosil, aby pamatoval, že moje pomoc musí vždycky přicházet bez Herbertova vědomí nebo i tušení a že na světě nemám nikoho jiného, s kým bych se mohl poradit. Zakončil jsem tím, že jsem mu položil ruku na rameno se slovy: „Nemohu jinak, musím se vám svěřit, i když vím, že vás to jistě obtěžuje; ale zavinil jste si to sám, že jste mě sem vůbec kdy vovil.“

Wemmick chvíličku mlčel a potom jaksi vybuchl: „Abyste tedy věděl, pane Pipe, musím vám povědět jedno. Tohle je od vás po čertech hezké!“

„Řekněte, že mi pomůžete, abych to hezké mohl tedy udělat,“ pravil jsem.

„Šlaka,“ odpověděl Wemmick a vrtěl přitom hlavou, „to není moje řemeslo.“

„Však tady také není vaše dílna,“ připomněl jsem.

„Máte pravdu,“ odvětil. „Trefil jste do černého. Budu o věci uvažovat, pane Pipe, a myslím, že se všechno, co chcete, dá postupně

udělat. Skiffins (to je její bratr) je účetní a revizní znalec. Zajdu za ním a vynasnažím se něco pro vás zařídit.“

„Děkuju vám tisíckrát.“

„Naopak,“ namítl. „Já děkuju vám, protože i když vystupujeme ve vztahu čistě přátelském a soukromém, přesto se dá říci, že nějaké ty newgateské pavučiny tady kolem nás jsou, a tohle je smetává.“

Po krátkém dalším hovoru ve stejném tónu jsme se vrátili do Hradu, kde jsme zastihli slečnu Skiffinsovou, jak chystá čaj. Odpovědnou prací opékání topinek pověřili Dědu a tento znamenitý pán se jí věnoval tak horlivě, že byl v nebezpečí, že přijde o oči. Nebylo to žádné jídlo nominální, k čemu jsme měli zasednout, nýbrž jadrná realita. Děda napekl takovou kupu máslem pomazaných topinek, že jsem ho přes ni sotva viděl, když se perlila na železném stojánku, zavěšeném na horní tyči mřížky, a slečna Skiffinsová zatím navařila takový kotel čaje, že čuník v zadním křídle propadl mocnému rozčilení a co chvíli projevoval touhu účastnit se hostiny.

Přesně v pravý okamžik stáhl Wemmick vlajku a vypálil z děla a já se cítil tak útulně odříznutý od ostatního Walworthu, jako by vodní příkop byl na třicet stop široký a stejně hluboký. Nic nerušilo hluboký poklid Hradu, leda občasné vyklopení „Jana“ a „slečny Skiffinsové“, neboť ta dvířečka trpěla jakýmsi křečovitým neduhem, který mě potají znervózňoval, dokud jsem si na to nezvykl. Z metodičnosti, s níž si slečna Skiffinsová počínala, jsem usoudil, že tu připravuje čaj každou neděli večer, a skoro jsem podezříval, že klasická brož, kterou měla připnutou a která zpodobovala profil nelákavé ženy s velmi rovným nosem a velmi uzoučký srpek měsíce, je kus mobilního majetku, jímž ji obdaroval Wemmick.

Snědli jsme celou tu horu topinek a vypili úměrné množství čaje a bylo radost pohledět, jak jsme po tom byli všichni zahřátí a umaštění. Obzvláště Děda by byl mohl směle představovat čistoučkého starého náčelníka divošského kmene, právě natřeného olejem. Po chvilce odpočinku slečna Skiffinsová – v nepřítomnosti služtičky,

která se podle všeho v neděli odpoledne uchýlovala do lůna vlastní rodiny – umyla nádobí po čaji s hravým dámským diletantismem, který nikoho z nás nekompromitoval. Potom si opět navlékla rukavičky a všichni jsme se sesedli kolem krbu a Wemmick řekl: „No tak, Dědoušku, poříkej nám z novin.“

Mezitímco si Děda vytahoval brýle, Wemmick mi vysvětlil, taková že už je u nich zvyklost a že starému pánovi působí nesmírné potěšení, může-li číst noviny nahlas.

„Ani to nebudu omlouvat,“ řekl Wemmick, „protože mnoho radosti už užít nemůže – vid', Dědoušku?“

„Tak, tak, Jene, tak, tak,“ ozval se stařec, když viděl, že se na něho mluví.

„Jenom mu sem tam kývněte, když zdvihne oči od novin,“ řekl Wemmick, „a bude celý šťastný. Už se nemůžeme dočkat, Dědo!“

„Tak, tak, Jene, tak, tak!“ příkyvoval přívětivý stařec s takovou horlivostí a s takovou radostí, že to bylo skutečně přímo roztomilé.

Dědovo čtení mi připomínalo hodiny u pratety pana Wopsla, jenže příjemněji zbarvené zvláštním dojmem, jako by hlas procházel klíčovou dírkou. Protože chtěl mít svíčky hodně blízko u sebe a protože měl ustavičně na krajíčku, že do plamene strčí buď hlavu, nebo noviny, vyžadoval tolik střežení jako prachárna. Ale Wemmick byl ve své bdělosti stejně neúnavný jako něžný a Děda četl a četl a neměl ani nejmenší tušení, kolikrát ho syn zachránil. Kdykoli se na nás podíval, všichni jsme projevovali vrcholný zájem a údiv a příkyvovali jsme, až se zase pustil do čtení.

Poněvadž Wemmick a slečna Skiffinsová seděli vedle sebe, kdežto já seděl v zšeřelém koutku, pozoroval jsem, že se panu Wemmickovi pomalu a ponenáhlu prodlužují ústa v silné nápovědi a že se jeho paže pomalu a ponenáhlu krade kolem pasu slečny Skiffinsové. S postupem času jsem spatřil, jak se jeho ruka objevuje na druhém boku slečny Skiffinsové, ale v tom okamžiku ho slečna Skiffinsová elegantně zarazila zelenou rukavičkou, odvinula si zase jeho paži jako nějaký

šatový doplněk a se svrchovanou chladnokrevností položila jeho ruku před sebe na stůl. Klid slečny Skiffinsové při tomto počínání skýtal nejpozoruhodnější podívanou, jakou jsem kdy viděl, a kdybych si byl dovedl takový úkon představit slučitelný s nepřítomností ducha, byl bych soudil, že ho slečna Skiffinsová provádí čistě mechanicky.

Zakrátko jsem si všiml, že Wemmickova paže opět začíná mizet a ponenáhlu se mi ztrácí z očí. Skorem vzápětí se mu pak zase začala protahovat ústa. Po chvilce čekání, pro mne přímo napínavého a takřka palčivého, jsem spatřil, jak se jeho ruka vynořuje u druhého boku slečny Skiffinsové. Ta ji s elegancí klidného boxera okamžitě zarazila, sňala si onen pás či opasek jako předtím a položila jej před sebe na stůl. Představím-li si ten stůl jako cestu ctnosti, pak mohu právem konstatovat, že po celou dobu Dědova předčítání Wemmickova paže scházela z cesty ctnosti a byla na ni znovu uváděna slečnou Skiffinsovou.

Konečně se Děda čtením ukolébal do lehké dřímoty. To byla pro Wemmicka chvíle, aby přinesl kotlík, podnos se sklenicemi a černou láhev uzavřenou korkovou zátkou s porcelánovou soškou, jež představovala nějakého rudolícího duchovního hodnostáře družného vzezření. S použitím těchto pomůcek se nám všem dostalo teplého doušku – i Dědovi, který se brzy zase probral. Slečna Skiffinsová nápoj míchala a pozoroval jsem, že ona a Wemmick pijí z jedné sklenice. Samozřejmě jsem si rozmyslel, abych slečně Skiffinsově nabídl, že ji doprovodím domů, a za daných okolností jsem považoval za nejlepší, odejdu-li první; to jsem s vědomím, že jsem strávil příjemný večer, po srdečném rozloučení s Dědou také učinil.

Než minul týden, dostal jsem od Wemmicka psaní, datované ve Walworthu, v němž mi oznamoval, že jak doufá, učinil v záležitosti týkající se nás dvou co přátel a osob soukromých jistý pokrok, a byl by prý rád, kdybych ho mohl znovu navštívit a pohovořit si o tom. Vydal jsem se tedy znovu do Walworthu, a ještě znovu a ještě znovu, a několikrát jsem s ním mluvil na dohodnuté schůzce v City, ale nikdy

jsem s ním o té věci ani slůvkem nejednal v Malé Britské nebo v její blízkosti. Výsledek byl ten, že jsme našli slušného mladého kupce nebo spedičního zprostředkovatele, teprve nedávno etablovaného v obchodě, který potřeboval inteligentního pomocníka a který potřeboval kapitál a který s průběhem času a obratu bude potřebovat společníka. On a já jsme mezi sebou uzavřeli tajnou smlouvu, jejímž předmětem byl Herbert, a já mu vyplatil hotově polovinu ze svých pěti set liber jako zálohu a zavázal se k rozličným dalším platbám, k některým splatným v určitých termínech z mého příjmu a k jiným závislým na dni, kdy se ujmu svého majetku. Vyjednávání vedl bratr slečny Skiffinové. Wemmick byl až do konce hybnou silou všeho jednání, ale vůbec se při něm neukázal.

Celou věc jsme prováděli tak šikovně, že Herbert neměl ani nejmenší tušení, že v tom mám prsty já. V životě nezapomenu na jeho rozzářenou tvář, s níž přišel jednou odpoledne domu a jako úžasnou novinu mi zvěstoval, že se setkal s nějakým Clarrikerem (tak se jmenoval ten mladý obchodník), a jak ten Clarriker projevil neobyčejnou náklonnost k němu, takže věří, že očekávaná příležitost konečně přišla. Den za dnem, jak jeho naděje sílily a tvář mu jasněla ještě víc, mě musel pokládat za přítele stále oddanějšího a oddanějšího, protože jsem jenom s největšími potížemi zadržoval radostné slzy triumfu, když jsem ho viděl tak šťastného.

Konečně bylo všechno pod pokličkou a toho dne, kdy Herbert vskutku vstoupil do Glarrikerovy firmy a potom mi, rozpálený radostí a úspěchem, celý večer o tom vykládal, jsem se opravdu docela vážně rozplakal, když jsem odcházel spát s myšlenkou, že moje vyhlídky přece někomu trochu prospěly.

A nyní před mým zrakem vystupuje velká životní událost, okamžik rozhodného obratu v mém životě. Ale dříve než přikročím k jejímu vyprávění a dříve než přejdu ke všem změnám, které z ní vyplynuly, musím jednu kapitolu věnovat Estelle. Nevěnuji tím nijak mnoho námětu, jenž tak dlouho naplňoval mé srdce.

Kapitola třicátá osmá

Dojde-li kdy po mé smrti k tomu, že oním usedlým starým domem poblíž Parku v Richmondu bude obcházet strašidlo, pak tím strašidlem bude dozajista můj přízrak. Ach, ty mnohé, přemnohé noci a dny, kolik jich neklidný duch v mém nitru proobcházel po tom domě, když tam bydlela Estella! Ať bylo moje tělo kdekoli, můj duch povždy bloudil a bloudil a bloudil po onom domě.

Dáma, jíž slečna Havishamová Estellu svěřila, jistá paní Brandleyová, byla vdova a měla jedinou dceru o několik roku starší než Estella. Matka vypadala mladá a dcera vypadala stará; matčina plet' byla růžová a dceřina žlutá; matka tíhla k frivolnosti a dcera k bohosloví. Byly, jak se říká, v dobrém postavení a chodily na četné návštěvy i přijímaly četné návštěvy. Je a Estellu k sobě navzájem poutalo málo společných citů, pakli vůbec nějaké, ale vládlo jakési dorozumění, ony že jsou potřebné jí a ona že je potřebná jim. Paní Brandleyová bývala přítelkyní slečny Havishamové, než ta se uchýlila do ústraní.

V domě paní Brandleyové i mimo dům paní Brandleyové jsem zakoušel všechny druhy i stupně muk, jaké mi mohla Estella připravit. Ráz našeho vzájemného poměru, který mě stavěl do vztahu důvěrného známého, aniž mě stavěl do vztahu důvěrného přítele, moje duševní muka jen zvyšoval. Používala mne k dráždění ostatních ctitelů a právě oné důvěrné známosti nás dvou využívala k tomu, aby ustavičně znevažovala mou oddanost k ní. Být jejím tajemníkem, sluhou, nevlastním bratrem, chudým příbuzným – být mladším bratrem jejího vyhlédnutého manžela – nebyl bych si mohl připadat vzdálenější svých nadějí, i když jsem jí byl nejbližší. Za těchto okolností výsada říkat jí křestním jménem a slyšet, jak ona říká křestním jménem mně, moje utrpení jen ztěžovala – a třebaže

pokládám za pravděpodobné, že to ostatní její zbožňovatele přivádělo málem k šílenství, vím až příliš jistě, že to málem k šílenství přivádělo mne.

Měla ctitelů bezpočtu. Není pochyby, že moje žárlivost viděla ctitele v každém, kdo se k ní přiblížil; ale i beztoho jich bylo víc než dost.

Vídal jsem ji často v Richmondu, slýchal jsem o ní často v Londýně a provázel jsem ji často s Brandleyovými na řeku; střídaly se pikniky, slavnosti, činohry, opery, koncerty, večírky, všemožné zábavy, při nichž jsem jí byl ustavičně v patách – a všechny pro mne byly běda na bědu. Nezažil jsem v její společnosti jedinou hodinku štěstí, a přesto se moje mysl celých čtyřiaadvacet hodin denního koloběhu ustavičně vracela k snům, jaké by to bylo štěstí, kdybych ji mohl mít u sebe až do smrti.

Po celý tento úsek naší známosti – jenž trval, jak se záhy ukáže, podle mého tehdejšího domnění dlouhou dobu – se vytrvale vracela k onomu tónu, který vyjadřoval, že naše vzájemná společnost nám byla vnucena. Přicházely však zase také chvíle, kdy od onoho tónu i od všech svých četných jiných tónů náhle upouštěla, a tu se skorem zdálo, že mě lituje.

„Pipe, Pipe,“ řekla mi jednou večer, kdy právě zase taková chvíle nadešla a my seděli spolu stranou u temnějícího okna richmondského domu, „copak si nikdy nevezmete k srdci tu výstrahu?“

„Před čím?“

„Přede mnou.“

„Výstrahu, abych nepropadal vašemu kouzlu, to myslíte, Estello?“

„Co myslím! Nevíte-li, co myslím, tak jste slepý.“

Byl bych měl odpovědět, že láska se přece všeobecně pokládá za slepou, ale neřekl jsem to z toho důvodu, že mě vždycky zdržoval pocit – a to nebyla nejmenší z mých bēd –, že by ode mne bylo nešlechtné se jí vnucovat, když ví, že nemá jinou volbu než poslechnout slečnu Havishamovou. Stále mě tísnil děs, že toto její

vědomí mne při její pýše staví do velmi nepříznivé pozice a činí ze mne předmět vzpurného zápasu v jejím nitru.

„Bud' jak bud'“ odpověděl jsem, „právě dnes jsem žádnou výstrahu nedostal, protože tentokrát jste mi sama napsala, abych k vám přišel.“

„To je pravda,“ přisvědčila Estella s chladným, lhostejným úsměvem, který mě vždycky zamrazil.

Když se na chvíličku zadívala do soumraku venku, pokračovala v řeči:

„Nastala zase doba, kdy si slečna Havishamová přeje, abych s ní strávila den v Satisu. Máte mě tam dovézt a zase mě přivést zpátky, budete-li chtít. Raději bych cestovala sama, ale nechce v domě vidět mou služebnou, protože se chorobně hrozí myšlenky, že by byla předmětem tlachání takových lidí. Můžete mě tam dovézt?“

„Jestli můžu, Estello!“

„Tak můžete? Tedy pozítří, budete-li tak laskav. Všechny výlohy budete ovšem platit z mých peněz. Slyšíte tu podmínku, abyste směl jet?“

„A musím poslechnout,“ odpověděl jsem.

To byla veškerá příprava, jaké se mi dostalo k této návštěvě i k jiným podobným; slečna Havishamová mi nikdy nenapsala, ba jaktěživ jsem nespatriil ani její rukopis. Pozítří jsme se k ní tedy rozjeli a zastihli jsme ji v pokoji, ve kterém jsem ji uviděl prvně, a je zbytečné dodávat, že se v domě Satis nic nezměnilo.

Byla do Estelly zamilovaná dokonce ještě děsivěji, než když jsem je viděl spolu posledně; opakuji to slovo zúmyslně, protože v intenzitě jejích pohledů i objetí bylo něco nevýslovně děsivého. Visela na Estellině kráse, visela na jejích slovech, visela na jejích gestech, a zatímco seděla a hleděla na ni, žmoulala v ústech třaslavé prsty, jako by požírala to krásné stvoření, které vychovala.

Z Estelly se podívala na mne a její pátravý pohled jako by slídlil v mém srdci a sondoval hloubku jeho ran. „Jak s tebou jedná, Pipe,

jak s tebou jedná?“ ptala se mne opět se svou čarodějnickou lačností přes to, že to slyšela Estella. Ale nejpříšernější byla, když jsme večer seděli u jejího blikotavého ohně, neboť tehdy si protáhla Estellinu paži pod ramenem, držela její ruku pevně sevřenou ve své a tím, že se dovolávala starých údajů, jež jí Estella poskytla ve svých pravidelných dopisech, z ní vytahovala jména a postavení mužů, které okouzila; a jak se tak s dychtivostí smrtelně zraněné a choré duše tímto výčtem kochala, seděla slečna Havishamová s druhou rukou opřenou o berličku a s bradou položenou na ní a probodávala mě svými vybledlými planoucíma očima, učiněné strašidlo.

Viděl jsem v tom, jakkoli mě to činilo nešťastným a jakkoli hořké vědomí závislosti, ba ponížení to ve mně budilo – viděl jsem v tom, že Estella plní svůj úkol vykonat pomstu slečny Havishamové na mužích a že mi ji slečna Havishamová nehodlá odevzdat dřív, dokud nebude po určitou dobu její pomstylačnost ukájet. Viděl jsem v tom důvod, proč ji slečna Havishamová předem určila pro mne; když ji totiž vyslala do světa vábit a trýznit a zraňovat, učinila tak se zlomyslnou jistotou, že Estella je pro všechny zbožňovatele nedosažitelná, a proto že všichni, kdo si na tu kartu vsadí, musejí neodvratně prohrát. Viděl jsem v tom, že onou zvrácenou vynalézavostí trýzní i mne, třebaže mi zároveň vyhrazuje cenu. Viděl jsem v tom důvod, proč mě tak dlouho odsunují stranou, i důvod, proč můj poručník nedávno odmítl přiznat, že o takovém plánu formálně něco ví. Zkrátka, viděl jsem v tom slečnu Havishamovou, jak jsem ji tam právě měl před očima a jak jsem ji měl před očima už vždycky předtím; a viděl jsem v tom zřetelný stín zatemněného a nezdravého domu, v němž se její život skrýval před sluncem.

Svíce, které osvětlovaly ten její pokoj, trčely z ramínek na zdech. Byly vysoko od podlahy a hořely s nehybnou kalností umělého světla ve vzduchu, který se zřídka vyměňuje. A jak jsem se tak díval kolem na ně a na bledé šero, které šířily, a na ty zastavené hodiny a na zetlelé kusy svatebního úboru na stole i na podlaze, a na samu

její hroznou postavu s tím strašidelným stínem, vrženým zveličeně ohněm na strop a na stěnu, viděl jsem v tom všem výklad, k němuž jsem předtím v mysli došel, vždy znovu opakovaný a vržený zpátky ke mně. Myšlenky mi zaběhly do velkého pokoje přes chodbičku, kde stála prostřená tabule, a viděl jsem to takřka jasně napsáno v závojích pavučin, jež splývají ze svatebního dortu uprostřed, v hemžení pavouků po ubruse, v cupitání myší, jak odnášejí své rozbušené srdíčko spěšně za deštění stěn, a v tápavém a váhavém šustění švábů na podlaze.

Právě při této návštěvě se stalo, že mezi Estellou a slečnou Havishamovou došlo k výměně ostrých slov. Bylo to poprvé, co jsem byl svědkem sporu mezi nimi.

Seděli jsme u krbu, jak jsem to právě popsal, a slečna Havishamová měla dosud Estellinu paži protaženou pod ramenem a dosud držela její ruku pevně sevřenou ve své, když vtom se Estella začala pomalu vykrucovat. Už předtím projevila víc než jednou svou pyšnou netrpělivost a onu dravou vroucnost spíš trpně snášela, než přijímala nebo oplácela.

„Co!“ utrhla se slečna Havishamová a bleskla po ní očima. „Máš mě dost?“

„Mám jen trošku dost sama sebe,“ odpověděla Estella, vyvinula si ruku, přešla k široké krbové římse a tam zůstala stát a zahleděla se dolů do ohně.

„Mluv pravdu, ty nevděčnice!“ zvolala slečna Havishamová a zlostně zabouchala berličkou na podlahu. „Máš mě dost!“

Estella se na ni podívala s naprostým klidem a opět se zahleděla do ohně. Její půvabná postava i sklopená krásná tvář vyjadřovaly vyrovnanou lhostejnost k divokému rozvášnění druhé ženy, lhostejnost, která byla téměř krutá.

„Ty bezcitná, ty kamenná!“ zvolala slečna Havishamová. „Ty studené, studené srdce!“

„Cože?“ namítla Estella, ale zachovala svůj lhostejný postoj, jak se opírala o širokou krbovou římsu, a pouze pohnula očima. „Vy mi vyčítáte, že jsem studená? Vy?“

„Nejsi?“ znělo zuřivé odseknutí.

„Měla byste to vědět,“ řekla Estella. „Jsem, jakou jste mě udělala. Přičtete si všechnu chválu, přičtete si všechnu hanu – přičtete si všechn úspěch, přičtete si všechn nezdar – zkrátka, berte mě, jaká jsem.“

„Ó! Podívejte se na ni, podívejte se na ni!“ křičela trpce slečna Havishamová. „Podívejte se na ni, takovou bezcitnou a nevděčnou, u toho krbu, kde jsem ji vychovala. Kde jsem ji přijala do tohoto nešťastného srdce, když ještě krvácelo z prvních ran, a kde jsem na ni vyplývala léta něžnosti!“

„Přinejmenším jsem na té smlouvě neměla žádnou účast,“ pravi-la Estella, „protože jestli jsem uměla chodit a mluvit, když se dělala, tak to bylo všechno, co jsem svedla. Ale co byste chtěla? Byla jste ke mně velice dobrá a za všechno vděčím vám. Co byste chtěla?“

„Lásku,“ odpověděla druhá žena.

„Tu máte.“

„Ne, nemám,“ řekla slečna Havishamová.

„Moje adoptivní matko,“ odpověděla na to Estella, která ani na okamžik nezměnila svůj nenuceně půvabný postoj, ani na okamžik nezvýšila hlas, jak to činila druhá žena, ani na okamžik nepodlehla hněvu nebo rozcitlivění, „moje adoptivní matko, řekla jsem už, že za všechno vděčím vám. Všechno, co mám, je beze všeho vaše. Všechno, co jste mi dala, můžete zase mít, jen rozkažte. Jiného nemám nic. A žádáte-li, abych vám dala, co jste mi nikdy nedala, ani má vděčnost a povinnost nemůže dělat nemožnosti.“

„Já že jí nikdy nedala lásku!“ vykřikla slečna Havishamová a otočila se divoce ke mně. „Já že jí nikdy nedala horoucí lásku, po všechn čas neodlučitelnou od žárlivosti a palčivé bolesti, že se mnou mluví takhle? Ať mi ještě řekne, že jsem blázen, ať mi ještě řekne, že jsem blázen!“

„Proč bych vám říkala, že jste blázen?“ odvětila Estella. „Ze všech lidí zrovna já? Žije snad někdo, kdo ví jen zpoloviny tak dobře jako já, jaké máte cílevědomé plány? Žije snad někdo, kdo ví jen zpoloviny tak dobře jako já, jakou máte paměť? Já, která jsem sedala právě zde u toho krbu na stoličce, máte ji ještě teď tamhle vedle sebe, a učila se vaše úlohy a dívala se do vaší tváře, když vaše tvář byla taková divná a děsila mě?“

„Brzy zapomněla!“ zasténala slečna Havishamová. „Tuze brzy zapomněla!“

„Ne, nezapomněla,“ opáčila Estella. „Nezapomněla, naopak pečlivě si všechno uchovala v paměti. Kdy jste mě přistihla, že jsem se vašemu učení zpronevěřila? Kdy jste mě přistihla, že nedbám vašich naučení? Kdy jste mě přistihla, že sem,“ dotkla se rukou nadě, „dovoluji přístup něčemu, co vy vylučujete? Bud'te ke mně spravedlivá.“

„Tak pyšná, tak pyšná!“ sténala slečna Havishamová a oběma rukama si z čela shrnovala šedivé vlasy.

„Kdo mě učil být pyšnou?“ namítla Estella. „Kdo mě chválil, když jsem se svou úlohu naučila?“

„Tak krutá, tak krutá!“ zasténala slečna Havishamová s tímž posunkem jako předtím.

„Kdo mě učil být krutou?“ opáčila Estella. „Kdo mě chválil, když jsem se svou úlohu naučila?“

„Ale být pyšná a krutá vůči *mně*!“ Slečna Havishamová přímo zaječela a rozhodila přitom obě ruce. „Estello, Estello, Estello, být pyšná a krutá vůči *mně*!“

Estella se na ni na okamžik zadívala s jakýmsi klidným podivem, ale jiné vzrušení nejevila; jakmile ten okamžik minul, zahleděla se znovu do ohně.

„Nedovedu pochopit,“ odpověděla Estella, která po krátkém mlčení zdvihla oči, „proč byste měla být tak nerozumná, když se po takovém odloučení přijedu na vás podívat. Nikdy jsem nezapomněla, jaké křivdy vás stihly, ani na jejich příčiny. Nikdy jsem

se nezpronevěřila ani vám, ani vaší škole! Nikdy jsem neprojevila žádnou slabost, kterou bych si mohla klást za vinu.“

„Byla to slabost, opětovat mou lásku?“ zvolala slečna Havishamová. „Ale ano, ano, ona by tomu tak řekla!“

„Začínám si myslet,“ zahovořila Estella přemítavým tónem po další chvilce klidného podivu, „že už skorem chápu, jak k tomuhle dochází. Kdybyste byla svou adoptovanou dceru vychovala výhradně v temném vězení těchhle pokojů a nikdy jí nedala poznat, že existuje něco takového jako denní světlo, ve kterém ani jedinkrát nespatriła váš obličej, co je živa – kdybyste byla udělala to a potom za nějakým účelem na ní chtěla, aby chápala, co je denní světlo, a aby o něm všechno věděla, bývala byste zklamaná a rozhněvaná?“

Slečna Havishamová jen seděla s hlavou zabořenou do rukou, tiše sténala a kývala se v křesle, ale neodpovídala.

„Nebo,“ pokračovala Estella, „– což je bližší případ –, kdybyste ji bývala hned od rozbřesku jejího rozumu s krajním vypětím energie a sil učila, že existuje něco takového jako denní světlo, ale že bylo stvořeno proto, aby bylo jejím nepřitelem a zhoubcem, a že se musí neustále stavět proti němu, protože sežehlo vás a jinak by sežehlo i ji – kdybyste byla udělala to a potom za nějakým účelem na ní chtěla, aby si to denní světlo docela samozřejmě zamilovala, ale ona by to nedokázala, bývala byste zklamaná a rozhněvaná?“

Slečna Havishamová seděla a poslouchala (nebo to aspoň tak vypadalo, protože jsem jí neviděl do obličeje), ale stále neodpovídala.

„A tak,“ dodala Estella, „mě musí každý brát, jakou mě osud udělal. Úspěch není můj, nezdar není můj, ale to obojí dohromady dělá mne.“

Slečna Havishamová se svezla na zem, ani jsem nevěděl jak, a usadila se mezi zašlými svatebními relikviemi, jimiž byla podlaha posetá. Využil jsem toho okamžiku – hledal jsem nějakou příležitost hned od začátku – a vytratil jsem se z pokoje, ale napřed jsem ještě pokynem ruky poprosil Estellu, aby se jí ujala.

Když jsem odcházel, stála Estella dosud u široké krbové římsy navlas tak, jak stála celou tu dobu. Šedivé vlasy slečny Havishamové, úplně rozpuštěné, se vláčely po zemi mezi ostatními svatebními troskami a skýtaly žalostnou podívanou.

Se srdcem věru sklíčeným jsem se při svitu hvězd procházel hodinu, ba víc, po dvoře a po pivovaru a po zpustlé zahradě. Když jsem si konečně dodal odvahy a vrátil se do pokoje, seděla Estella vedle slečny Havishamové a spichovala několika stehy jednu z oněch starých součástí oblečení, které se rozpadaly na kusy a které jsem si od té doby často připomněl při pohledu na vybledlé cáry starých praporů, jež visívají v katedrálách. Později jsme s Estellou hráli karty jako kdysi – jenže jsme byli už zběhlí a hráli jsme francouzské hry –, a tak uplynul večer a já odešel spát.

Ležel jsem v onom samostatném stavení vzadu za dvorkem. Bylo to poprvé, co jsem kdy v životě ulehl v Satisu k odpočinku, a spánek se mi tvrdošíjně vyhýbal. Pronásledovalo mě tisíc slečen Havishamových. Hned byla jedna na té straně mého polštáře, hned jiná na druhé, hned v hlavách postele, hned v nohou, za pootevřenými dveřmi oblékárny, v oblékárně, hned v pokoji nade mnou, hned v pokoji pode mnou – prostě všude.

Nakonec, když se noc líně vlekla ke druhé hodině, jsem cítil, že tu místnost co místnost, v níž bych mohl ležet, rozhodně už déle nesnesu a že musím vstát. Proto jsem vstal, oblékl jsem se a vyšel ven na dvorek a přes něj do dlouhé kamenné chodby s úmyslem dostat se až na přední dvůr a procházkou po něm ulevit své tísní. Ale sotva jsem vkročil do chodby, zhasil jsem svíčku – spatřil jsem totiž slečnu Havishamovou, jak přede mnou jde jako strašidelný přízrak a tiše vzlyká. Šel jsem vpovzdáli za ní a viděl jsem ji zamířit nahoru po schodišti. Držela v ruce svíčku, kterou pravděpodobně vytáhla z některého nástěnného svícnu ve svém pokoji, a v jejím svitu byla zjevem vskutku přízračným. Zastavil jsem se na okamžik dole u schodů, a ačkoli jsem ji neviděl otevřít dveře, ucítil jsem plesnivý

vzduch hodovní síně a uslyšel jsem ji tam přecházet a potom přejít do budoáru a zase zpátky do svatební jídelny a nepřetržitě při tom tiše vzlykat. Po chvíli jsem se ve tmě pokoušel buď dostat se ven na dvůr, nebo se vrátit do svého pokoje, ale nepodařilo se mi to ani to, dokud dovnitř nezabloudil nějaký ten paprsek úsvitu a neukázal mi, kudy najít cestu. Kdykoli jsem se po celou tu dobu octl u paty schodiště, pokaždé jsem slyšel její kročeje, viděl nahoře přejít její svíce a slyšel její nepřetržitý tichý vzlykot.

Než jsme druhý den odjeli, nedošlo už k žádnému novému vzplanutí neshody mezi ní a Estellou, a nedošlo už k němu ani při žádné jiné podobné návštěvě; a pokud se mohu upamatovat, byly podobné návštěvy ještě čtyři. Ani chování slečny Havishamové vůči Estelle se v ničem nezměnilo, ledaže jsem měl dojem, jako by se mezi jeho dřívější příznačné složky bylo přimísilo něco jako strach.

Je nemožné, abych obrátil tuto stránku svého života a nenapsal na ni jméno Bentleyho Drummla; jinak bych to s velkou radostí udělal.

Když se jednou Pěnkavy při jisté příležitosti shromáždily v plném počtu a družné pohodě se napomáhalo obvyklým způsobem tím, že nikdo nesouhlasil s nikým druhým, předsedající Pěnkava volala Hájk pořádku, ježto pan Drummle dosud nepřipil k poctě dámě – neboť podle posvátných stanov spolku došla toho dne řada tak učinit právě na toho hrubiána. Mezitímco kolovaly karafy, zdálo se mi, že jsem ho zahlédl, jak na mne potouchle pošilhává šeredným pohledem, ale protože jsme vůči sobě navzájem nikdy láskou neplýtvali, mohlo tomu tak snadno být doopravdy. Ale jaké bylo moje rozhořčené překvapení, když vyzval společnost, aby s ním připila „Estelle“!

„Které Estelle?“ zeptal jsem se.

„Do toho vám nic není,“ odsekl Drummle.

„Estelle odkud?“ nedal jsem se. „Jste povinen říci, odkud je!“ Což vskutku byl, jako Pěnkava.

„Z Richmondu, pánové,“ oznámil Drummle, jako kdyby se mnou vůbec nepočítal, „a nedostižná krasavice.“

„Ten toho ví o nedostižných krasavicích, sprostý bídny idiot!“ pošeptal jsem Herbertovi.

„Já tu dámu znám,“ řekl Herbert po přípitku.

„Jistě?“ odpověděl Drummle.

„A já také,“ připojil jsem rudý jako pivoňka.

„Jistě?“ opakoval Drummle. „Ach bože!“

To byla jediná odpověď – kromě hodu sklenicí nebo talířem –, jakou byl ten těžkopádný tvor schopen dát; ale roznítla mě do takového žáru, jako kdyby ji býval opravdu nějakým střepem přiostril, a já okamžitě vstal ze svého místa a prohlásil jsem, že se na to nemohu dívat jinak než pokládat to za drzost úplně podobnou této vážené Pěnkavě, zalétne-li sem do tohoto Háje – vždycky jsme mluvili o zalétnutí sem do tohoto Háje, což nám připadalo jako uhlazený parlamentární řečnický obrat –, zalétne-li sem do tohoto Háje a proneše přípitek dámě, o níž pranic neví.

Tu pan Drummle vyskočil a důrazně se zeptal, cože tím míním? A já zašel ve své odpovědi do krajnosti a řekl jsem, že myslím ví, kde mě najít.

Je-li v křesťanské zemi možné po tomhle spolu vyjít bez prolití krve, to byla otázka, v níž se názory Pěnkav rozcházeły. Debata o tom dosáhla vpravdě takové živosti, že přinejmenším šest dalších vážených členů řeklo během rozpravy šesti dalším, že myslí, že ti druzí vědí, kde je najít. Nakonec však došlo k rozhodnutí – Háj byl jakýsi čestný soud –, že přinese-li pan Drummle od dotyčné dámy sebenezávaznější potvrzení v tom smyslu, že má čest se s ní znát, musí pan Pip jakožto gentleman a Pěnkava projevit politovávání nad tím, „že se nechal strhnout k prudkosti, jež...“ Jako termín k předložení potvrzenky určili hned příští den (aby snad naše čest odkladem nevystydla) a příští den se objevil Drummle s lístečkem psaným Estellinou rukou, na němž zdvořile doznávala, že měla čest

několikrát s ním tančit. To mi neponechávalo žádnou jinou cestu než vyslovit politování, že jsem se „nechal strhnout k prudkosti, jež“, a jako neudržitelnou nadobro zavrhnout myšlenku, že mě je možno vůbec někde najít. Drummle a já jsme potom seděli proti sobě a hodinu na sebe frkali, kdežto ostatní Háj se zatím zaměstnával všeobecným nevybíravým hašteřením a nakonec konstatoval, že tentokrát se družná pohoda a zábava rozproudila tempem věru úžasným.

Vyprávím o tom lehkým tónem, ale nic lehkého to pro mne nebylo. Nedovedu totiž ani dostatečně vyjádřit, jakou bolest mi působilo pomyšlení, že Estella může projevovat jakoukoli přízeň opovržením hodnému, nemotornému, bručlavému troupovi, který stojí tak strašlivě hluboko pod průměrem. Ještě do dnešní chvíle věřím, že příčinu, proč jsem nemohl snést představu, že se snižuje k tomu bídákovi, bylo možno hledat v nějakém čistém plameni velkodušnosti a nezištnosti v mé lásce k ní. Není pochyby, že bych býval nešťastný, kdyby byla přízní obdařila kohokoli; ale předmět, který by býval její přízně více hoden, by mi byl způsobil bolest jiného druhu i jiného stupně.

Bylo pro mne snadné zjistit, a brzy jsem také zjistil, že ji Drummle začal horlivě sledovat a ona že mu to počínání dovoluje. Krátkou chvíli, a byl jí ustavičně v patách a on a já jsme na sebe naráželi den co den. Vytrvale pokračoval, po svém tupě a houževnatě, a Estella ho v tom vytrvale podněcovala; hned povzbuzováním, hned odrazováním, hned mu takřka lichotila, hned jím nezakrytě opovrhovala, hned ho velmi dobře znala, hned si sotva vzpomínala, kdo vůbec je.

Ale Pavouk, jak ho pokřtil pan Jaggers, byl zvyklý čekat v záloze a měl trpělivost své čeledi. Nádvkem k tomu měl hlupáckou důvěru ve své peníze a ve vznešenost své rodiny, což mu někdy prokazovalo dobrou službu – téměř to nahrazovalo soustředěnost a cílevědomou rozhodnost. A tak Pavouk, zarytě číhající na Estellu, překonal

v číhání mnohý čipernější hmyz a často se rozmotal a spustil zrovna v pravý okamžik.

Na jednom subskripčním plese v Richmondu (tehdy se subskripční plesy pořádaly skorem všude), kde Estella zastínila všechny ostatní krásky, se na ni ten nemotora Drummle tak lepil a ona to snášela s takovou shovívavostí, že jsem se rozhodl si s ní o něm promluvit. Chopil jsem se nejbližší příležitosti, a to bylo, když čekala na paní Brandleyovou, která ji měla odvést domů, a seděla stranou mezi nějakými květinami připravená k odchodu. Seděl jsem u ní, protože jsem je při podobných zábavách skorem vždycky doprovázel tam a zpátky.

„Jste unavená, Estello?“

„Dost, Pipe.“

„Měla byste být.“

„Řekněte raději, že bych neměla být, protože ještě musím napsat svůj dopis do Satisu, než půjdu spát.“

„Referovat o dnešním triumfu?“ zeptal jsem se. „Jistě moc ubohý, Estello.“

„Jak to myslíte? Vůbec jsem nevěděla, že jsem nějaký sklídila.“

„Estello, prosím vás,“ řekl jsem, „podívejte se na toho člověka tamhle v koutě, co se dívá na vás.“

„Proč bych se na něho měla dívat?“ opáčila Estella a místo na něho otočila se na mne. „Co je na tom člověku tamhle v koutě – abych použila vašich slov –, abych se na něj musela dívat?“

„Ano, to je právě ta otázka, kterou vám chci položit,“ pravil jsem. „Celý večer vás přece obletoval.“

„Můry a všechna možná ohyzdná havěť,“ odpověděla Estella a pohlédla směrem k němu, „obletují každou hořící svíčku. Může tomu ta svíčka zabránit?“

„Ne,“ přiznal jsem, „ale nemůže tomu zabránit Estella?“

„Hm!“ pronesla za chvíličku se smíchem. „Snad. Ano. Cokoli chcete.“

„Ale poslouchajte, Estello, prosím, co říkám. Jsem z toho celý nešťastný, že povzbuzujete zrovna muže tak všeobecně opovrhovaného, jako je Drummle. Víte dobře, že jím každý opovrhuje.“

„Hm?“ odpověděla.

„Víte, že je stejně nevábny uvnitř jako navrch. Omezený, mrzoutský, sverepý, hloupý člověk.“

„Hm?“ opakovala.

„Víte sama, že nemá nic, co by ho doporučovalo, než peníze a směšnou snůšku tupohlavých předků – to snad nevíte?“

„Hm?“ opakovala znovu – a pokaždé, kdy mi tak odpověděla, otevřela své krásné oči víc a víc.

Abych překonal nesnáz, jak prolomit řadu těch jednoslabičných slůvek, vzal jsem jí je z úst a s důrazem jsem je opakoval: „Hm! A tedy právě proto jsem z toho celý zoufalý.“

Nu, kdybych byl mohl uvěřit, že tak vyznamenává Drummle i jen se sebeslabší myšlenkou, aby zoufalým dělala mne – mne, bylo by mi bývalo lehčeji u srdce; ale jak už měla ve zvyku, odsunula mě v té věci tak dokonale na vedlejší kolej, že jsem v nic takového uvěřit nemohl.

„Pipe,“ pravila Estella a přelétla pohledem sál, „nelamte si pošetile hlavu s tím, jaký to má účinek na vás. Má to možná svůj účinek na jiné a možná že je to tak i myšleno. Nestojí to za rozprávku.“

„Ale ano, stojí,“ odporoval jsem, „protože nesnesu, aby lidé říkali, že ta plýtvá svou krásou a půvaby na obyčejného hrubce, nejbídnějšího ze všech.“

„Já to snesu,“ řekla Estella.

„Ach, nebuďte taková pyšná, Estello, a taková neoblomná.“

„Tímhle dechem mi říká, že jsem pyšná a neoblomná!“ zvolala Estella a rozevřela ruce. „A předešlým mi vytknul, že se snižuju k hrubci!“

„Ano, tak si počínáte, o tom není vůbec pochyby,“ odpověděl jsem poněkud chvatně, „protože právě dnes večer jsem vás viděl, že mu věnujete pohledy a úsměvy, jaké jaktěživo nevěnujete – mně.“

„Vy tedy chcete,“ řekla Estella a s upřeným a vážným, ne-li hněvivým pohledem se náhle obrátila ke mně, „abych vás klamala a záludně lákala?“

„Klamete a záludně lákáte jeho, Estello?“

„Ano, jeho a mnoho jiných – všechny, jenom vás ne. Tady jde paní Brandleyová. Víc už neřeknu.“

A když jsem tedy námětu, jenž tak dlouho naplňoval mé srdce a tak často mu znovu a znovu působil bolest, nyní tu jednu kapitolu věnoval, přecházím bez překážky k události, která nade mnou visela ještě déle; k události, která se začala připravovat dříve, než jsem vůbec věděl, že svět hostí Estellu, a v čase, kdy její dětský rozumek a duch přijímal z pustošivých rukou slečny Havishamové první pokřiveniny.

V orientální pohádce pomalu vytesají v lomu těžkou kamennou desku, která má v opojném okamžiku vrcholného vítězství spadnout na vladařské lože, pomalu prorazí mílemi skály průkop pro lano, které ji má držet ve výši na místě, pomalu zdvihnou desku a zapustí ji do střechy, obtočí kolem ní lano a pomalu je provlečou mnohamílovou dutinou k velikému železnému kruhu. Když je všechno s velkou námahou hotovo a nadejde určená chvíle, probudí v hloubi noci sultána, vloží mu do ruky nabroušenou sekeru, která má odetnout lano od velkého železného kruhu, sultán tne sekerou, lano se rozskočí ve dvě, šust, a je pryč, a strop spadne. Tak tomu bylo i v mém případě; všechna práce, blízko i daleko, jež směřovala k tomu cíli, byla dokonána – a v okamžik rana tala a střecha mé pevnosti se zřítila na mne.

Kapitola třicátá devátá

Bylo mi třiadvacet let. Neslyšel jsem už jediné další slovo, které by mi objasnilo otázku mých vyhlídek, a od mých třiadvacátých narozenin uplynul již týden. Déle než před rokem jsme se odstěhovali z Barnardova dvora a bydleli jsme nyní v Templu. Náš byt byl v Zahradním dvoře, dole u řeky.

S panem Pocketem jsem se co do našeho původního vztahu před nějakým časem rozešel, ale jinak jsme i nadále zůstávali v nejlepším přátelském poměru. Přes svou neschopnost pustit se do něčeho vážného – která, doufám, vyvěrala z vratkosti a neúplnosti držby, na jejímž podkladě jsem pobíral svůj příjem – jsem měl zálibu ve čtení a čítal jsem pravidelně kolik hodin denně. Ta věc s Herbertem se stále příznivě vyvíjela a se mnou dopadalo všechno tak, jak jsem to vylíčil ke konci předminulé kapitoly.

Obchodní záležitost odvedla Herberta na cestu do Marseille. Byl jsem sám a chmurně jsem si uvědomoval, že jsem sám. Sklíčený a nepokojný, dlouho doufající, že zítřek nebo příští týden vyjasní mou budoucnost, a dlouho zklamávaný, hořce jsem postrádal veselou tvář a ochotnou odezvu svého přítele.

Bylo bídné počasí; vichr a déšť, vichr a déšť, a ve všech ulicích bláto, bláto, hluboké bláto. Den za dnem se od východu přes Londýn valil obrovský těžký příkrov, a valil se dosud, jako by na východě bylo mračen a větru do věků. Tak divé byly poryvy vichru, že ze střech vysokých budov v městě trhaly olovo; na venkově vyvracely stromy z kořenů a odnášely křídla větrných mlýnů a od moře docházely smutné zvěsti o ztroskotání a smrti. Toto řádění vichřice provázely zběsilé průtrže mračen a den právě ukončený, když jsem s večerem usedal ke čtení, byl ze všech nejhorší.

Od těch časů se s onou částí Templu udály rozličné změny a dnes už nemá tak osamělý vzhled, jako měla tehdy, ani není tak nechráněná proti řece. Bydleli jsme v nejvyšším patře posledního domu a víchr, který burácel proti proudu řeky, otřásal toho dne domem jako dělové salvy nebo mořský příboj. Když se s ním přihnul liják a tříštil se o okna a já k nim zdvihl oči, jak sebou lomcovala, připadlo mi, tak že bych si mohl představit sebe v majáku bičovaném bouří. Občas se z komína do pokoje vyvalil dým, jako by neměl odvahy vyletět do takové noci, a když jsem na chvíli otevřel dveře a pohlédl po schodišti dolů, byly lampy na schodech zhaslé. A když jsem si rukama zastínil obličej a díval se černými okny ven (pootevřít je i jen seabemín bylo při takovém povětrí a dešti zhola vyloučeno), viděl jsem, že lampy na dvoře jsou zhaslé a že lampy na mostech a na břehu blikavě skomírají a že vítr rozmetává ohně v bárkách na řece a spolu s deštěm před sebou žene uhlíky jako řeřavé krupěje.

Četl jsem s hodinkami na stole, protože jsem měl v úmyslu v jedenáct hodin knihu zavřít. Když jsem ji sklapl, odbíjely hodiny u sv. Pavla i na všech četných kostelech v City – některé vedly, některé doprovázely, některé následovaly – právě tu hodinu. Vítr onen hláhol podivně přerýval a já poslouchal a přemýšlel, jak do něho duje a opírá se do něho a kouskuje ho, když vtom jsem zaslechl kroky na schodech.

Nezáleží na tom, jaké pošetilé podráždění zavinilo, že jsem se lekl a s hrůzou je spojoval s kroky zemřelé sestry. Ale v okamžiku to pominulo a já se znovu zaposlouchal a slyšel, jak kroky cestou nahoru klopýtají. Teprve pak jsem si vzpomněl, že světla na schodišti jsou zhaslá, a vzal jsem proto stolní lampu a vyšel s ní na nejhořejší schod.

Kdokoli byl dole, zastavil se, když spatřil mou lampu, protože bylo úplné ticho.

„Kdo je tam? Je někdo dole?“ zvolal jsem, jak jsem se díval dolů.

„Tak, tak,“ řekl hlas ze tmy pode mnou.

„Do kterého patra jdete?“

„Až nahoru. K panu Pipovi.“

„To je moje jméno. – Stalo se něco?“

„Ne, nestalo,“ odpověděl hlas. A muž přicházel blíž.

Ruku s lampou jsem měl nataženou přes zábradlí a muž pomalu došel do jejího světla. Byla to lampa se stínítkem, aby svítila na knihu, a vrhala velmi úzký kužel světla, takže se v něm ukázal jen na pouhý okamžik a hned zase z něho vyšel. V onom okamžiku jsem spatřil tvář, která mi byla úplně neznámá a dívala se nahoru s nepochopitelným výrazem dojetí a potěšení z pohledu na mne.

Jak muž stoupal dál, sledoval jsem ho lampou a rozeznal jsem, že oblek má sice důkladný, ale hrubý – jako mořeplovec. Že má dlouhé, ocelově šedé vlasy. Že mu je něco kolem šedesátky. Že to je svalnatý muž, pevný v nohou, a že je snědý a ošlehaný od vší pohody i nepohody. Když vystoupal na poslední nebo předposlední schod a světlo lampy nás ozářilo oba, s jakýmsi hloupým úžasem jsem spatřil, že ke mně natahuje obě ruce.

„Co vás přivádí, prosím?“ zeptal jsem se.

„Co mě přivádí?“ opakoval a zarazil se. „Ba, jistěže. Vysvětlím vám, co mě přivádí, jestli dovolíte.“

„Přejete si jít dál?“

„Tak, tak,“ přisvědčil, „přeju si jít dál, mladej pane.“

Tu otázku jsem mu položil dost nepohostinně, protože ve mně budilo nelibost to jakési veselé a uspokojené poznání, které mu dosud zářilo v tváři. Budilo ve mně nelibost, protože jsem v tom spatřoval náznak, že muž ode mne očekává stejnou odezvu. Ale přesto jsem ho zavedl do pokoje, odkud jsem před chvílí vyšel, a když jsem postavil lampu na stůl, požádal jsem ho, jak zdvořile jsem mohl, aby mi vysvětlil, co ho přivádí.

Rozhlédl se kolem sebe s prazvláštním výrazem – s výrazem udivené radosti, jako kdyby měl nějaký podíl na věcech, které obdivuje –, a svlékl si hrubý plášť a odložil klobouk. Tu jsem viděl, že

má hlavu vrásčitou a holou a že mu ty dlouhé ocelově šedivé vlasy rostou jen na skráních a vzadu. Ale neviděl jsem nic, co by mi i jen seabemíř napovědělo, proč přišel. Naopak, v příštím okamžiku jsem spatřil, že proti mně opět natahuje obě ruce.

„Co to má znamenat?“ zeptal jsem se napůl s podezřením, že před sebou mám šilence.

Přestal se na mne dívat a pomaličku si pravou rukou přejel přes hlavu. „Je to pro jednoho zklamání,“ řekl drsným, přerývaným hlasem, „když se tak dlouho těšil a cestuje z takové dálky. Ale není to vaše vina – není to vina žádného z nás. Za minutku se dovíte víc. Nechte mě jen minutku, prosím vás.“

Posadil se do křesla, které stálo před krbem, a velkýma, snědýma, žilnatýma rukama si zakryl čelo. Tu jsem se na něho pozorně zadíval a maličko jsem od něho poodstoupil, ale nepoznával jsem ho.

„Není nikdo nablízku?“ ozval se a ohlédl se přitom přes rameno. „Nebo je?“

„Proč se takhle ptáte, vy, cizí člověk, který v tuhle noční dobu přijde ke mně do bytu?“ opáčil jsem.

„Jste pašák,“ odpověděl a potřásl na mne hlavou s rozvážným zalíbením, zároveň svrchovaně nepochopitelným i svrchovaně pobuřujícím. „To jsem rád, že se z vás vyklubal pašák! Ale ruce pryč ode mne! Kdybyste mě chytil, moc by vás to potom mrzelo.“

Upustil jsem od úmyslu, který postřehl, protože jsem ho poznal! Ani teď jsem si ještě nedovedl připamatovat byť jedinký rys, ale poznal jsem ho. I kdyby vítr a déšť byly smetly všechna mezilehlá léta, rozmetaly všechny mezilehlé překážky a zavály nás na onen hřbitov, kde jsme si prvně stáli tváří v tvář v poměru tak rozdílném, nebyl bych mohl svého trestance poznat zřetelněji, než jsem ho poznal teď, jak tak seděl v křesle před krbem. Zbytečně vytáhl z kapsy pilník a ukázal mi ho; zbytečně si odvázal šátek s krku a ovinul si ho kolem hlavy; zbytečně se zimomřivě zachoulil do vlastního objetí a přešel třaslavě pokoj a ohlížel se, poznávám-li ho. Poznal jsem ho

dřív, než mi pomohl jediným z těch náznaků, ačkoli ještě okamžik předtím jsem si nebyl vědom ani nejvzdálenějšího tušení o jeho totožnosti.

Vrátil se k místu, kde jsem stál, a znovu proti mně natáhl obě ruce. Nevěděl jsem, co si mám počít – neboť samým údivem jsem byl úplně bezradný –, a podal jsem mu tedy zdráhavé ruce. Vřele se jich chopil, zdvihl si je ke rtům, políbil mi je a ponechal si je ve svých.

„Jednal jste šlechetně, milej hochu,“ řekl. „Šlechetnej Pip! A já na to nikdá nezapomněl!“

Vtom učinil pohyb, jako by se mě chystal dokonce obejmout, a tu jsem mu položil ruku na prsa a odstrčil jsem ho.

„Počkejte!“ řekl jsem. „Zadržte! Jste-li mi vděčný za to, co jsem udělal, když jsem byl malý chlapec, dal jste doufám svou vděčnost najevo tím, že jste se ve svém způsobu života polepšil. Přišel-li jste sem, abyste mi poděkoval, nebylo to vůbec zapotřebí. Ale našel jste si mě, a musí tedy být něco dobrého v citu, který vás sem přivedl, a já vás nechci odhánět; ale musíte jistě pochopit – že –“

Prapodivný utkvělý pohled, který na mne upíral, tak upoutal mou pozornost, že mi další slova uvázla na jazyku.

„Povídal jste,“ připomněl mi, když jsme si chvíli hleděli mlčky do očí, „že musím jistě pochopit. Co musím jistě pochopit?“

„Že za dnešních odlišných okolností nemůže být mým přáním obnovit ten nahodilý styk s vámi z dávných časů. S radostí věřím, že jste se kál a napravil. S radostí vám to říkám. S radostí přijímám, že jste mi v domněnání, že si zasloužím díky, přišel poděkovat. Ale přes to všechno se naše cesty různí. Jste promoklý a vypadáte unaveně. Chtěl byste se něčeho napít, než odejdete?“

Přehodil si zatím zase šátek volně kolem krku, a jak tak stál a pronikavě mě pozoroval, žmoulal jeho delší cíp. „Myslím,“ odpověděl, „ještě stále s cípem nákrčníku v ústech a ještě stále s pohledem

upřeným na mne, „myslím, že bych se *chtěl* napít (děkuju vám), než odejdu.“

Na pomocném stolku byl příruční táč s různým pitím. Přenesl jsem ho na stůl u krbu, a zeptal jsem se svého trestance, co by chtěl. Klepl prstem na jednu z lahví, aniž se na ni podíval nebo promluvil, a já mu namíchal trochu horkého grogu. Snažil jsem se při jeho přípravě udržet pevnou ruku, ale muž, který se s dlouhým roztřepeným cípem nákrčníku dosud mezi zuby – očividně zapomenutým – opřel v křesle, na mne hleděl tak, že jsem jen velmi těžko ruku zvládl. Když jsem konečně před něj postavil sklenici, s úžasem jsem si všiml, že má oči zalité slzami.

Až do té chvíle jsem zůstal stát, abych nijak nezastíral, že bych rád viděl, kdyby už odešel. Ale dojatý výraz toho člověka dojal i mne a já pocítil slabý osten studu. „Doufám,“ řekl jsem, když jsem si chvatně nalil něco do sklenice také pro sebe a přitáhl si ke stolu židli, „že v tom nebudete vidět žádnou drsnost, co jsem vám tady právě povídal. Neměl jsem nic takového vůbec v úmyslu, a byl-li jsem drsný, pak toho lituju. Přeju vám všechno nejlepší a hodně štěstí!“

Jak jsem nesl sklenici k ústům, pohlédl překvapeně na cíp nákrčníku, který mu vyklouzl z úst, když je otevřel, a podal mi ruku. Stiskl jsem mu ji a potom se muž napil a přešel si rukávem oči a čelo.

„Jak jste si zařídil život?“ zeptal jsem se.

„Farmařil jsem, choval jsem ovce, pěstoval dobytek a dělal vše-licos jinýho,“ odpověděl, „tam daleko v tom novém světě, mnohej tisíc mil bouřlivýho moře odsud.“

„Vedlo se vám, doufám, že?“

„Vedlo se mi – báječně. Co tam šlo se mnou jinejch a taky se jim vedlo, ale nikomu se nevedlo dávno tak jako mně. Jsem tím pověstnej.“

„To rád slyším.“

„Doufal jsem, že to od vás uslyším, můj hochu drahá.“

Vůbec jsem nesečkal, abych se pokusil pochopit smysl těch slov nebo tón, jakým je pronesl, a zabočil jsem hned na věc, která mi zrovna přišla na mysl.

„Ten člověk, co jste ho za mnou kdysi poslal,“ tázal jsem se, „viděl jste ho ještě někdy po tom, co na sebe vzal ten váš úkol?“

„Už jsem ho v životě nezahlíd. Ani se to nedalo čekat.“

„Poctivě přišel a přinesl mi dvě librové bankovky. Byl jsem tehdy chudý chlapec, jak víte, a pro chudého chlapce to bylo malé jmění. Ale jako vám, i mně se od té doby vedlo a musíte mi dovolit, abych vám je vrátil. Můžete jimi podarovat jiného chudého chlapce.“ Vytáhl jsem tobolku.

Pozoroval mě, jak pokládám tobolku na stůl a otvírám ji, a pozoroval mě, jak z jejího obsahu vybírám dvě librové bankovky. Byly čisté a nové a já je rozložil a podal jsem mu je. Vzal je, a stále mě pozoruje, položil jednu na druhou, přehnul je po délce, zkroutil je, nad lampou je zapálil a zuhelnatělý zbytek odhodil na ták.

„Dovolíte mi tu smělost,“ řekl potom s úsměvem, který se podobal zamračení, a se zamračením, které se podobalo úsměvu, „abych se vás zeptal, v čem se vám tak vedlo od těch časů, co jsme se my dva setkali tam venku na těch pustejských zimavejších blatech?“

„V čem?“

„Tak, tak!“

Vyprázdnil sklenici, vstal a postavil se ze strany k ohni se svou těžkou snědou rukou na křbové římse. Jednu nohu si položil nahoru na mříž, aby si ji usušil a zahřál, a z mokré boty se začalo pářit; ale nepodíval se ani na botu, ani na oheň, nýbrž bez ustání se díval na mne. A teprve nyní jsem se začal chvět.

Když se mi rozlepily rty a vydaly nějaká slova, která neměla vůbec zvuk, napjal jsem všechny síly, abych mu pověděl (ačkoliv jsem to nedokázal zřetelně), že si mě osud vybral za dědice jistého majetku.

„Smí se pouhej červ zeptat, jakýho majetku?“ otázal se.

Zakoktal jsem: „Nevím.“

„Smí se pouhej červ zeptat, čího majetku?“ tázal se dál.

Opět jsem zakoktal: „Nevím.“

„Jestlipak by se mi podařilo uhodnout, to mě zajímá,“ řekl trestanec, „kolik asi máte příjmu ode dne, co jste plnoletej? No, zkusím třeba první číslici. Pět?“

Srdce mi bušilo jako perlík, dopadající v nepravidelném tempu. Zdvihl jsem se ze židle, postavil jsem se za ni a s rukou na lenochu jsem na něho třeštil oči.

„Co se tečče poručníka,“ pokračoval. „Musel tady bejt nějaký poručník nebo něco jinýho, byl jste přeci nezletilej. Možná takhle advokát. No, zkusím třeba první písmeno. Nezačínalo náhodou jméno toho advokáta od J?“

Celá pravda mého postavení mne najednou udeřila jako blesk. A všechna zklamání, nebezpečí, pohany, všemožné důsledky, které s sebou vlekla, se na mne řítily takovou lavinou, že mě zavalily a strhly a já musel zápasit o každíčké nadechnutí.

„Dejme tomu,“ mluvil dál, „že člověk, co si najmul toho advokáta, co jeho jméno začíná od J, a je to třeba Jagers – dejme tomu, že připlul přes moře do Portsmouthu a tam vystoupil a chtěl jet dál k vám. Ale našel jste si mě, to jste zrovinka teď povídal. Hm! Ale jakpak jsem si vás našel? No, napsal jsem z Portsmouthu jedný osobě v Londýně o vaši přesnou adresu. A jméno tý osoby? No, Wemmick!“

Nebyl bych ze sebe dokázal vypravit jediné slovo, i kdybych si tím měl zachránit život. Stál jsem s jednou rukou na lenochu židle a s druhou na prsou, přímo jsem se dusil – tak jsem stál a třeštil na něho oči, až jsem hmátl po židli, když se pokoj začal kymáčet a točit. Muž mě zachytil, odtáhl mě k pohovce a uložil mě do polštářů a poklekl přede mnou na jedno koleno – a tím naklonil tvář, na kterou jsem se nyní již živě pamatoval a které jsem se hrozil, velmi blízko k mé.

„Ba, Pipe, hochu drahá, udělal jsem z tebe pána! Já to byl, já to dokázal! Tenkrát jsem se zapřísáhl, že jestli si kdy vydělám zlatku, děj se co děj, ta zlatka půjde tobě. Pozdějc jsem se zapřísáhl, že jestli kdy nějakou špekulací zbohatnu, děj se co děj, zbohatneš i ty. Žil jsem krušně, abys ty žil hladce – pracoval jsem těžce, abys ty pracovat nemusel. Co ti vadí, hochu drahá? Povídám to snad proto, aby ses mi cítil zavázanej? Ani pomyšlení. Povídám ti to, abys věděl, že ta štvaná mrcha, ten prašivec, cos ho zachoval při životě, se povznesl tak vysoko, že dokázal udělat pána – a ten pán jsi ty, Pipe!“

Ošklivost, s níž jsem si toho člověka protivil, hrůza, kterou jsem z něho měl, štitivost, s níž jsem se před ním choulil, nemohly být silnější, kdyby to bývalo nějaké strašlivé zvíře.

„Podívej, Pipe, rozuměj! Jsem tvůj druhej otec. Ty jsi můj syn – jsi pro mě víc než nějakej syn. Schráněl jsem peníze jen proto, abys ty je mohl utrácet. Když jsem sloužil jako ovčák a žil v boudě na úplný samotě a neviděl jinou tvář než ty ovčí, až jsem málem zapomněl, jak vypadá lidská tvář, tak jsem vídal tvou. Často, častokrát mi v tý boudě vypadl nůž z ruky, když jsem v poledne nebo večer jedl své jídlo, a já si řekl: ‚Už zas je tady ten hoch a dívá se na mě, jak se živím!‘ Tak jsem tě tam častokrát vídal právě tak jasně, jako jsem tě tenkrát viděl na těch mlhavejch blatech. ‚At’ mě Bůh ztrestá smrtí,‘ volal jsem pokaždý a vyšel jsem ven na šírej vzduch zavolat to pod šírým nebem, ‚jestli z toho hochu neudělám pána, když se zmůžu na svobodu a peníze!‘ A já to dokázal. No, koukni se přece na sebe, hochu drahá! Koukni se na tuhle tenec svůj byt, jako pro lorda! Pro lorda? Hm! Budeš se před lordama vyťahovat s penězma o sázku, a přetrumfneš je!“

Ve svém zápalu a triumfu a ve vědomí, že jsem před chvílí bezmála omdlel, vůbec nepostřehl, jak to všechno přijímám. To byla jediná špetka úlevy, jakou jsem měl.

„Heleď, podívej!“ pokračoval, když mi vytáhl hodinky z kapsy a natočil si k sobě prsten na mém prstě, a já se při tom štilil jeho

dotyku, jako kdyby byl nějaký had. „Zlato, a jaká krása – to jsou přeci panský hodinky, no ne. Briliant, obroubený kolem dokola rubínama – to je přeci panský prsten, no ne? Heleď se na svoje prádlo – ta jemnost a krása! Heleď na ty svoje šaty – lepší se nedostanou! A taky ty tvoje knihy,“ přešel pohledem po pokoji, „jak se ti hromadí na poličkách, po stovkách! A ty v nich čteš, mám pravdu? Vidím, že sis zrovinka v jedné čet, když jsem přišel. Ha, ha, ha! Budeš mi z nich číst, hochu drahá! A jestli jsou v nějakým cizím jazyku, co já nerozumím, budu stejně pyšnej, jako kdybych rozuměl!“

Znovu mě vzal za ruce a pozdvihl si je ke rtům a mně při tom stydla v žilách krev.

„Jen se nenamáhej mluvit, Pipe,“ řekl, jen co si znovu přešel rukávem oči a čelo, když se mu v hrdle ozvalo klapnutí, které jsem měl v dobré paměti – a připadal mi tím hroznější, že to všechno myslel tak hluboce vážně, „nemůžeš udělat nic lepšího, hochu drahá, než se držet v klidu. Tobě se nevlík čas tak pomaličku jako mně, když jsem se na tohle těšil – ty jsi nebyl na tohle připravený jako já. Ale nikdy tě nenapadlo, že bych to mohl být já?“

„Ach ne, ne, ne,“ odpověděl jsem. „Nikdy, nikdy!“

„No a vidíš, *byl* jsem to já – a sám, samojedinej. Živá duše o tom nevěděla, jenom já sám a pan Jaggers.“

„Nikdo jiný v tom nebyl?“ zeptal jsem se.

„Ne,“ odpověděl s výrazem překvapení, „kdo jinej v tom měl být? A že ses, hochu drahá, vylízal namoutě v pohlednýho mládence! Jsou někde jiskrný oči – hm? Nejsou někde nějaký jiskrný oči, co na ně ukrutně rád myslíš?“

Ach, Estello, Estello!

„Budou tvoje, hochu drahá, jestli je peníze můžou koupit. Ne že by je takovej pán jako ty, tak pěkně vyklubanej jako ty, nemohl získat vlastní zásluhou – ale budeš za sebou mít peníze! Nech mě dopovědět, co jsem ti prve vyprávěl, hochu drahá. Ta bouda tam a ta služba tam mi vynesly peníze, co mi nechal můj pán (umřel a byl to

samý, co já), a tak jsem se vzmohl na svobodu a začal jsem na svůj vrub. Každíčkou věc, kterou jsem začínal, jsem začínal pro tebe. „Ať to zmaří ruka Boží,“ říkal jsem si, ať jsem se pouštěl, do čeho chtěl, „jestli to není pro něj.“ A všechno se dařilo báječně. Jak jsem ti zrovinka před chvilkou napověděl, jsem tím pověstnej. Byly to právě ty odkázaný peníze a můj výdělek za prvních pár let, co jsem poslal sem domů panu Jaggersovi – všechno pro tebe – když tehdá za tebou přišel k vám, jak jsem ho žádal v dopise.“

Ach, kéž by nebyl nikdy přišel! Kéž by mě byl nechal v kovárně – sice ani zdaleka ne spokojeného, ale přesto poměrně šťastného!

„A pak, hochu drahá, heleď podívej, bylo to pro mě odškodnění, to tajný vědomí, že vychovávám pána. Ať si mi čistokrevný koně těch osadníků vířej prach do tváře, zatímco já chodím pěšky – cože si říkám? Říkám si: „Já vychovávám lepčího pána, než kdy budete vy! Když si takoví mezi sebou povídají: „Před pár lety to byl trestanec a dneska, přes všechno to svý štěstí, je nevědoměj sprostej chlap,“ – cože si říkám? Říkám si: „Třeba nejsem pán, a navrch k tomu ani nemám žádný vzdělání, jsem vlastník takovýho pána. Vy všichni vlastníte dobytek a půdu, ale kdo z vás vlastní študovanýho londýnskýho pána?“ Takhle jsem si dodával sílu. A takhle jsem si ustavičně udržoval před očima, že určitě jednou přijedu a uvidím svého hochu a dám se mu poznat na jeho vlastním práhu.“

Položil mi ruku na rameno. Hrůza mnou otřásla při pomyšlení, že co já vím, na jeho ruce možná lpí krev.

„Nebylo to pro mě lehký, Pipe, nechat ty končiny za zády, a nebylo to ani bezpečný. Ale držel jsem se toho, a čím to bylo těžší, tím jsem se držel silnějc, protože jsem si to jednou umínil a byl jsem pevně rozhodnutej. Konečně jsem to dokázal. Hochu drahá, já to dokázal!“

Snažil jsem se sebrat myšlenky dohromady, ale byl jsem jako omráčený. Celou tu dobu se mi zdálo, že naslouchám víc větru než jemu; ani teď jsem ještě nedovedl odlišit jeho hlas od hlasů jejich, ačkoli ty zněly hlučně, kdežto jeho zmlkl.

„Kde mě uložíš?“ zeptal se po chvíli. „Je nutný, abych se někde uložil, hochu drahá.“

„Na spaní?“ podivil jsem se.

„Baže. A na spaní, aby už něco vydalo,“ odpověděl, „protože mě kolik měsíců trmácelo a mácelo moře.“

„Můj přítel a spolubydlící,“ pravil jsem a zvedl jsem se z pohovky, „není doma – musíte si lehnout v jeho pokoji.“

„Nevrátí se snad zejtra, nebo vrátí?“

„Ne,“ řekl jsem v odpověď, která přes všechno mé krajní úsilí byla takřka mechanická, „zítra ne.“

„Protože heleď podívej, hochu drahá,“ zahovořil ztlumeným hlasem a v důrazném posunku se opřel dlouhým ukazovákem o má prsa, „tady je nutná opatrnost.“

„Jak to myslíte, opatrnost?“

„Přisám, to by znamenalo smrt!“

„Jak to, smrt?“

„Vypověděli mě na doživotí. A vrátit se znamená smrt. V posledních letech se jich vrátilo strašně moc, a chytnout mě, tak určitě visím.“

Nechybělo nic než tohle; napřed mě ten bídník po léta poutal svými bídnyými zlatými a stříbrnými okovy a potom se s nasazením života odvážil za mnou přijet a já teď měl jeho život v rukou! Kdybych ho byl miloval, místo abych se ho hrozil, kdyby mě k němu přitahoval nejhlubší obdiv a náklonnost, místo abych se od něho odvracel s nejprudším odporem, nemohlo to být horší. Naopak, bývalo by to lepší, neboť pak by otázka jeho záchrany byla přirozeně uhodila na soucitnou strunu mého srdce.

První moje starost byla zavřít okenice, aby zvenčí nebylo vidět světlo, a potom zamknout a zajistit dveře. Mezitímco jsem se tím zabýval, stál muž u stolu a pil rum a křoupal suchary; a když jsem ho viděl takto zaneprázdněného, znovu jsem viděl svého trestance na blatech při jídle. Téměř mi připadalo, že se vzápětí musí sehnout a pilovat si pouto na noze.

Potom jsem zašel do Herbertova pokoje, a když jsem znemožnil každé jiné spojení mezi jeho pokojem a schodištěm než přes pokoj, v němž se odehrála naše rozmluva, zeptal jsem se ho, chce-li si jít lehnout. Odpověděl ano, ale požádal mě o nějaké moje „panské prádlo“, které by si ráno mohl vzít na sebe. Přinesl jsem mu je a rozložil, aby je měl připravené, a opět mi stydla krev v žilách, když mě znovu vzal za obě ruce, aby mi popřál dobrou noc.

Odpoutal jsem se od něho, aniž jsem vůbec věděl jak, a protože jsem se bál jít spát, rozhrábl jsem oheň v pokoji, kde jsme předtím spolu mluvili, a usadil jsem se k němu. Hodinu, snad déle, jsem zůstával příliš ohromený, abych mohl myslet – a teprve když jsem začal myslet, jsem si začal plně uvědomovat, jak strašně jsem ztroskotat a jak se loď, na které jsem plul, roztráстила na kusy.

Záměry slečny Havishamové se mnou, všechno pouhý sen; Estella není určena mně; já trpěn v Satisu jen jako vhodný nástroj, jako pichlák pro lakotné příbuzenstvo, jako mechanická hračka se srdcem, na němž se bylo možno cvičit, když žádný jiný objekt k cvičení nebyl zrovna po ruce; to byly první palčivé rány, které jsem pocítil. Ale nejdrásavější a nejhlubší bolest ze všech – že pro trestance, provinilého nevím jakými zločiny, jemuž hrozí nebezpečí, že ho z tohoto bytu, kde právě v zamyšlení sedím, nejspíš odvedou a pověsí ho u vrat Old Bailey, pro toho že jsem opustil Joea.

Nebyl bych se nyní vrátil k Joeovi, nebyl bych se nyní vrátil k Biddy ani za nic na světě; jednoduše proto, myslím, že moje vědomí, jak hanebně jsem se k nim zachoval, převažovalo nad vším. Žádná moudrost na zemi mi nemohla poskytnout útěchu, jakou bych byl čerpal z jejich prostoty a věrnosti; leč nikdy, nikdy jsem nemohl odčinit, co jsem už učinil.

V každém poryvu větru a náporu deště jsem slyšel pronásledovatele. Podvakerát bych byl přísahal, že na dveře bytu někdo klepe a venku za nimi šeptá. Pod tlakem takových úzkostí jsem si začal představovat nebo připomínat, že mi příchod toho muže už víckrát

předpověděly tajemné nápovědi. Že jsem už po kolik minulých týdnů na ulicích potkával tváře, které mi připadaly podobné tváři jeho. Že se ty podoby ukazovaly stále častěji, jak se on při plavbě přes moře přibližoval. Že jeho zlý duch nějak vysílal ty posly k duchu mému a že v dnešní bouřlivé noci dostál slovu a dostavil se ke mně.

S překotnou spleť těchto úvah se vyrojila i úvaha, že ho moje dětské oči kdysi viděly, jaký je bezohledný násilník; že jsem slyšel onoho druhého trestance vytrvale opakovat, jak se ho pokoušel zavraždit; že jsem ho viděl na dně příkopu se bít a rvát jako divé zvíře. Z takových vzpomínek jsem na světlo ohně vynesl zárodek nejasného děsu, že zůstat s ním zamčený v jednom bytě uprostřed takové divoké, pusté noci by nemuselo být bezpečné. Děs narůstal, až naplnil celý pokoj a vtiskl mi do ruky svíčku, abych zašel vedle do pokoje a podíval se na své strašlivé břímě.

Měl hlavu ovinutou šátkem a jeho tvář byla ve spánku odhodlaná a hrozivě mračná. Ale spal, a to docela pokojně, ačkoli měl na polštáři ležet pistoli. Když jsem se ujistil, že opravdu spí, přendal jsem tichounce klíč z vnitřní strany dveří na vnější a zamkl jsem ho, dříve než jsem se znovu usadil ke krbu. Ponenáhlu jsem klouzal ze židle, až jsem se svezl na podlahu. Když jsem se probudil – a ani ve spánku jsem nepozbyl vědomí o své bédnosti –, kostelní hodiny na východě města odbíjely pátou, svíčky byly vyhořelé, oheň vyhaslý a vítr a déšť jen ještě zesilovaly čern hluboké tmy.

TOTO JE KONEC
DRUHÉHO ÚDOBÍ
PIPOVÝCH VYHLÍDEK.

Kapitola čtyřicátá

Bylo pro mne štěstí, že jsem musel učinit opatření, jak zajistit (pokud to bylo v mé moci) bezpečnost svého obávaného návštěvníka; ta myšlenka mě totiž tak tížila, když jsem se probudil, že zatlačovala zmatený rej ostatních myšlenek do pozadí.

Nemožnost natrvalo ho ukrýt v našem bytě byla očividná. Nedalo se to provést a pokus o to by byl nevyhnutelně vyvolal podezření. Je pravda, neměl jsem už ve svých službách žádného Mstitele, ale posluhovala mi jedna hartusivá stařena spolu s čiperným hastrošem, kterého nazývala svou neteří, a nepouštět je do některého pokoje by bylo znamenalo provokovat jejich zvědavost a bujnou fantazii. Obě měly slabý zrak, což jsem již dlouho přičítal jejich chronickému civění do klíčových dírek, a obě byly vždycky nablízku, když o to nikdo nestál; to jediné také spolehlivě dovedly kromě okrádání. Abych si u těch ženských nezačínal s žádným tajemstvím, rozhodl jsem se ráno oznámit, že mi nečekaně přijel z venkova strýc.

Na tomto postupu jsem se ustanovil, mezitímco jsem ještě ve tmě šmátral po proprietách k zažehnutí světla. Když jsem však pořád nemohl potřebné propriety nahmátnout, volky nevolky jsem musel zajít do vrátnice vedle a požádat nočního hlídače, aby přišel se svou lucernou nahoru. Nu, a jak jsem tápavě sestupoval po tmavém schodišti na dvůr, klopýtl jsem o něco – a to něco byl muž, schoulený v koutě.

Protože mi muž neodpověděl, když jsem se ho zeptal, co tam dělá, nýbrž při doteku mé ruky se mlčky uhnul, rozběhl jsem se do vrátnice a naléhavě jsem vybídl hlídače, aby šel rychle se mnou; o své příhodě jsem mu řekl až na zpáteční cestě. Vítr dul pořád stejně prudce, a proto jsme se zdráhali ohrozit světlo v lucerně tím, že bychom znovu zažehovali zhaslé lampy na schodišti; ale prohlédli jsme schodiště odspodu až nahoru a nikoho jsme na něm nenašli.

Tu mě napadla možnost, že ten muž třebaš vklouzl ke mně do bytu; zapálil jsem si tedy od hlídačovy lucerny svíčku, jeho jsem nechal stát u dveří a prohlédl jsem pečlivě všechny pokoje a nevynechal ani ten, kde na loži spal můj obávaný host. Všude bylo ticho a žádný jiný člověk zaručeně v bytě nebyl.

Dělalo mi starost, že ze všech nocí v roce právě v tuhle se někdo skrýval na schodech, a proto s nadějí, co kdyby se mi podařilo z hlídače vytáhnout nějaké příznivé vysvětlení, jsem mu u dveří nabídl lok a zeptal jsem se ho, nepouštěl-li dnes svou bránou dovnitř nějakého pána, který zjevně večeřel venku? Ano, řekl; v různých nočních hodinách otvíral třem. Jeden bydlí na Kašnovém dvoře a druhí dva bydlí v Uličce a všechny je viděl jít domů. A dále, jediný další muž, který bydlel v domě, jehož část zaujímal můj byt, byl již několik neděl na venkově – a určitě se v noci nevrátil domů, protože jsme cestou nahoru na jeho dveřích viděli pečeť.

„Že je noc taková špatná, pane,“ řekl hlídač, když mi vracel skleničku, „tak jich mou bránou prošlo výjimečně málo. Mimo ty tři pány, co jsem jmenoval, si nevzpomínám na nikoho jiného tak někdy od jedenácti hodin, kdy se nějaký cizinec ptal po vás.“

„Můj strýc,“ zamumlal jsem. „Ano.“

„Viděl jste ho, pane?“

„Ano. Ovšemže.“

„I tu osobu, co šla s ním?“

„Osobu, co šla s ním?“ opakoval jsem.

„Soudil jsem, že ta osoba jde s ním,“ odpověděl hlídač. „Zastavila se, když se zastavil on, aby se mě vyptal, kde bydlíte, a šla sem, když sem šel on.“

„Co to bylo za člověka?“

Hlídač si ho nijak zvlášť nevšiml; řekl by, nejspíš nějaký řemeslník; pokud se může rozpomenout, měl na sobě nějaké světlejší našedlé šaty a přes ně tmavý plášť. Hlídač bral tu věc lehčeji než já, a přirozeně, neměl přece můj důvod, proč tomu přikládat váhu.

Když jsem se ho zbavil, což jsem považoval za vhodné učinit bez dlouhých výkladů a vysvětlování, dělala mi shoda těch dvou příhod těžké starosti. Ačkoli jednotlivě se pro ně snadno dalo najít nevinné rozluštění – jako například někdo, kdo večerel ať už venku, nebo uvnitř v Templu, ale prostě o bránu tohohle hlídače vůbec nezavadil, třebaš zabloudil na moje schodiště a tam usnul – a můj bezejmenný návštěvník s sebou třeba přivedl někoho, kdo mu sem ukazoval cestu –, přesto při společném posuzování vypadaly oškli-vě pro člověka tak náchylného k nedůvěře a strachu, jakého ze mne učinily převratné události několika posledních hodin.

Rozdělal jsem si oheň, který v tu ranní dobu hořel syrovým bledým plamenem, a zadřímал jsem u něho. Připadalo mi, že jsem proklímal celou noc, když hodiny na věžích odbíjely šestou. Protože mě od rozednění dělilo ještě plné půldruhé hodiny, zadřímал jsem znovu; hned jsem se neklidně probouzel s hukotem rozvlácného hovoru o ničem v uších, hned jsem zase vítr v komíně pokládal za hrom; konečně jsem upadl do hlubokého spánku, z něhož mě s úlekem vytrhl až bílý den.

Po celý ten čas jsem jedinou chvíličku nebyl s to rozvážit si své postavení, a nebyl jsem toho schopen ještě ani teď. Nedokázal jsem se vzepnout, abych se na to soustředil. Cítil jsem hlubokou skleslost a tíseň, ale jaksi bez souvislosti s něčím určitým, jen tak všeobecně. Pokud šlo o vymyšlení jakéhokoli plánu do budoucnosti, to bych byl spíš vymyslel perpetuum mobile. Když jsem otevřel okenice a dí-val se ven do pustého deštivého rána, celého stopeného v olověné šedi, když jsem chodil z pokoje do pokoje, když jsem se, roztřesený zimou, znovu usadil k ohni a čekal na příchod posluhovačky, přemítal jsem, jak jsem ubohý, ale nevěděl jsem skorem proč, nebo jak dlouho se už tak cítím nebo který den v týdnu k té úvaze docházím, nebo dokonce kdo vůbec jsem, že k ní docházím.

Konečně přišla stařena s neteří – ta mladá s hlavou, kterou bylo nesnadno rozeznat od jejího zaprášeného koštěte – a daly na sobě

znát překvapení, když spatřily mne i oheň v krbu. Oznamoval jsem jim, že mi v noci přijel strýc a že ještě spí a jak podle toho mají přizpůsobit přípravu snídaně. Potom jsem se umyl a oblékl, mezitímco ony strkaly nábytkem sem a tam a vířily prach, a tak jsem se v jakémsi stavu snění nebo náměšičnosti znovu octl v křesle u krbu a čekal jsem, až přijde k snídani – On!

Za chvíli se otevřely dveře a on vyšel. Nemohl jsem se přemoci, aby mi pohled na něho byl snesitelný, a zdálo se mi, že při denním světle vypadá ještě hrozněji.

„Ani nevím,“ zahájil jsem tlumený hovor, když si sedal ke stolu, „jak vám říkat. Udal jsem, že jste můj strýc.“

„To je ono, hochu drahá! Říkej mi strejc.“

„Myslím, že na lodi jste jistě přijal nějaké jméno, ne?“

„Baže, hochu drahá. Přijal jsem jméno Provis.“

„Hodláte si to jméno nechat dál?“

„No ba, hochu drahá, jedno jméno jako druhý – ledaže by se tobě líbilo jiný.“

„Jaké je vaše pravé jméno?“ zeptal jsem se ho šeptem.

„Magwitch,“ odpověděl stejně tiše, „a křtěnej Ábel.“

„Vaše výchova – k čemu vás vedla, abyste byl?“

„Bídnej červ, hochu drahá.“

Odpověděl docela vážně a použil těch slov, jako kdyby označovala nějaké povolání.

„Když jste včera večer přišel do Templu,“ řekl jsem a v pátravém zamyšlení, mohlo-li se skutečně stát teprve včerejšího večera to, co mi připadá tak strašně vzdálené, jsem se zarazil.

„No, hochu drahá?“

„Když jste prošel bránou a ptal se hlídače na cestu sem, měl jste někoho s sebou?“

„Někoho s sebou, hochu drahá? Ne.“

„Ale byl tam s vámi někdo?“

„Nedával jsem žádnéj zvláštní pozor,“ odpověděl nejistě, „když nevím, jak to tady chodí. Ale myslím, že někdo tam přece jenom byl, co přišel stejně se mnou.“

„Jste v Londýně známý?“

„Doufám, že ne!“ odpověděl a šmíkl si ukazovákem prudce po krku, až se mi udělalo horko a nevolno.

„Byl jste v Londýně známý někdy dřív?“

„Nijak přesmoc, hochu drahá. Já bejval většinou po venkově.“

„Měl jste – soud – v Londýně?“

„Kterej?“ zeptal se s pronikavým pohledem.

„Poslední.“

Přikývl. „Tak jsem poznal pana Jaggerse. Jagger mě hájil.“

Už jsem měl na jazyku otázku, pro co ho soudili, ale vtom popadl nůž, máchl jím do vzduchu a se slovy: „A co jsem udělal, to jsem odpracoval a zaplatil za to!“ se pustil do snídane.

Jedl tak hltavě, že to bylo velmi nepříjemné, a všechno jeho po-
čínání bylo neotesané, hlučné a dravé. Od té doby, co jsem ho viděl
jíst na blatech, přišel o několik zubů, a jak převaloval jídlo v ústech
a nakláněl hlavu ke straně, aby mohl sousto skousnout nejsilnějšími
zuby, strašlivě se podobal starému hladovému psu.

Kdybych byl začal jíst s chutí, byl by mi ji vzal a já bych byl jen
seděl, stejně jako jsem seděl nyní – odpuzován od něho nepřeko-
natelným odporem a se zasmušilým pohledem upřeným na ubrus.

„Jsem velkej žrout, hochu drahá,“ pronesl jako na zdvořilou
omluvu, když s jídlem skončil, „ale to já byl odjakživa. Bejt od při-
rozenosti menší žrout, spadl jsem možná do menší kaše. Stejně tak
si musím potom zakouřit, to je moje. Když mě tam na druhý straně
světa nejdřív poslali do služby za ovčáka, nikdo mi nevymluví, že by
se ze mě samýho nebyla stala zádumčivá vrtohlavá ovce, kdybych
nebyl měl svoje pokouření.“

S těmi slovy se zdvihl od stolu, ponořil ruku do záňadří krátké-
ho tlustého kabátu, který měl na sobě, a vytáhl odtamtud krátkou

černou dýmku a hrst volně váženého tabáku onoho druhu, jemuž se říká „papuán“. Nacpal si dýmku a zbytek tabáku nasypal zase zpátky, jako by jeho kapsa byla nějaká zásuvka. Potom krbovými kleštěmi vylovil z ohně žhavý uhlík, zapálil si jím dýmku a pak se na krbové předložce obrátil zády k ohni a vykonal svůj oblíbený pohyb, to jest – natáhl obě ruce po mých.

„A tohle,“ řekl a přitom mi houpal rukama nahoru a dolů a pobafával si z dýmky, „a tohle je pán, co jsem ho udělal! Opravdovej, nefalšovanéj pán! To mi dělá dobře, Pipe, takhle se na tebe dívat. Nevymiňuju si nic jinýho, hochu drahá, než smět takhle stát a dívat se na tebe!“

Vyprostil jsem si ruce, jak jsem mohl nejdříve, a shledal jsem, že se začínám pomaličku soustřeďovat na promýšlení svého postavení. K čemu jsem přikován a jak těžce, to se mi ujasnilo, když jsem slyšel jeho chraplavý hlas a seděl proti němu a vzhlížel k jeho svraskalé holé hlavě, ověnčené kolem dokola ocelově šedivými vlasy.

„Nesmím vidět svého pána si vyšlapovat v bahně ulic – na *jeho* botách bláto bejt nesmí. Můj pán musí mít koně, Pipe! Jezdecký koně i kočárový koně pro sebe a stejně tak jezdecký koně i kočárový koně pro svého sluhu. Aby osadníci v koloniích měli koně (a plnokrevný prosím, dobrej bože!), a můj londýnskej pán ne? Ne, ne. Však my se na ně vytáhneme ještě jinak, Pipe, vid’?“

Vytáhl z kapsy velkou, tlustou náprsní tašku, k prasknutí nacpanou papíry, a hodil ji na stůl.

„Tady v té tašce je už něco, co stojí za utrácení. Je to tvoje, hochu drahá. Všechno, co mám, není moje – je to tvoje. Nic se toho neboj. Tam, odkad to pochází, toho je ještě víc. Vrátil jsem se do starý vlasti, abych viděl svého pána utrácet své peníze po pansku. To bude *moje* potěšení. Moje potěšení bude vidět ho, jak utrácí po pansku. A hrom vás všechny!“ dodal, přelétl očima po pokoji a hlasitě luskl prsty. „Vem vás hrom, jednoho jako druhýho, od soudce v paruce až po osadníka, co víří prach do tváře, ukážu vám lepšího pána, než je celá ta vaše banda dohromady.“

„Počkejte!“ zvolal jsem, strachem a odporem takřka bez sebe. „Chci si s vámi promluvit! Chci vědět, co se má udělat. Chci vědět, jak to zařídit, abyste byl mimo nebezpečí, jak dlouho tady hodláte zůstat, jaké máte plány do budoucna.“

„Heled', Pipe, podívej,“ řekl a s náhlou změnou v chování mi umírněně položil ruku na rameno, „především heled' podívej! Já se před minutkou zapomněl. Co jsem říkal, to byla sprostota – to a nic jiného – sprostota. Heled', Pipe, podívej. Přehlídni to. Já nemám v oumyslu sprostáčit.“

„Za prvé,“ začal jsem znovu, div jsem nezavyl, „jaká opatření lze podniknout proti tomu, aby vás nepoznali a nezatkli?“

„Ne, hochu drahá,“ odpověděl týmž tónem jako předtím, „to není první. První je sprostota. Já se nemořil tolika let, abych si udělal pána a nevěděl přitom, co mu přináleží. Heled', Pipe, podívej. Byl jsem prostej – to a nic jiného – prostej. Přehlídni to, hochu drahá.“

Jakýsi pocit hrůzné komičnosti mě pohnul k podrážděnému zasměání, když jsem mu odpověděl: „Však já to už přehlídl. Proboha živého, neomílejte to pořád!“

„Tak, tak, ale heled' podívej!“ vedl dále svou. „Já nepřišel z tak daleka, hochu drahá, proto, abych tady byl prostej. No tak jen mluv dál, hochu drahá. Říkals –“

„Jak si představujete svou ochranu před nebezpečím, kterému jste se vydal?“

„No, hochu drahá, to nebezpečí není tak velký. Jestli mě nikdo neudá, tak to nebezpečí nestojí dohromady za řeč. Je tady Jagers, je tady Wemmick, a jsi tady ty. Kdo jinej by mě tady mohl udat?“

„Neexistuje žádná osoba, která by vás mohla náhodou poznat na ulici?“ zeptal jsem se.

„No,“ odpověděl na to, „těch není moc. Taky ani nemám v oumyslu dát do novin oznámení pod jménem Á. M., že jsem se jako vrátil z trestanecký kolonie Botany Bay. A léta utekla, a kdo by z toho co měl? Ale co, heled' podívej, Pipe. I kdyby to nebezpečí bejvalo

padesátkrát větší, pamatuj si, byl bych se na tebe přijel podívat stejně.“

„A jak dlouho tady zůstanete?“

„Jak dlouho?“ opáčil, vyndal si černou dýmku z úst, a jak se na mne užasle zadíval, obličej se mu protáhl. „Já se tam už nevrátím. Přijel jsem nadobro.“

„Kde hodláte bydlet?“ ptal jsem se. „Co hodláte se sebou počít? Kde budete v bezpečí?“

„Hochu drahá,“ odpověděl, „za peníze se přeci dají na přestrojení koupit paruky a pudr na vlasy a brejle a černý šaty s podkolenicema a bůhvíco všechno. Tak se už dřív bezpečně schovali jiný, a co už dřív udělali jiný, to můžou jiný udělat zase teď. A co se tečče toho, kde a jak bydlet a žít, hochu drahá, na to mi pověz svůj vlastní názor.“

„Berete to dnes lehce,“ poznamenal jsem, „ale včera večer jste se na to díval velice vážně, když jste se zapřísahal, že to znamená smrt.“

„A taky se zapřísahám, že to znamená smrt,“ potvrdil a strčil si opět dýmku do úst, „a to smrt provazem na veřejný ulici nedaleko odsud, a je to vážná věc, abys plně chápal, že to je tak a jinak. Co pak, až to jednou bude? Tady jsem. Vracet se dneska, to by bylo stejně zlý jako zůstat, kde jsem – ba horší. Ostatně, Pipe, jsem tady, protože jsem to už léta a léta chtěl kvůli tobě. A co se tečče hazardu, co riskuju, tak jsem už dneska starej kos, co se už něco nahazardoval se všema možnejma políčenímá od chvíle, co prvně vyletěl z hnízda, a nebojím se sednout si na strašáka. Jestli je v něm schovaná smrt, inu je, a ať vyleze ven a já se jí postavím a pak na ni budu věřit, ale dřív ne. Ale teď mě nech, ať se ještě pokoukám na svýho pána.“

Opět mě vzal za ruce a s výrazem obdivu a vlastnického pocitu si mě prohlížel a celou dobu přitom s velkým uspokojením bafal.

Připadalo mi, že nemohu udělat nic lepšího než mu někde v nejbližší blízkosti najmout klidný byt, kam by se mohl nastěhovat, až se vrátí Herbert; toho jsem čekal tak za dva za tři dny. Bylo mi jasné,

jako věc nevyhnutelně nezbytná, že se s tím tajemstvím musím svěřit Herbertovi; bylo mi to jasné, i kdybych byl mohl vyloučit z úvahy nesmírnou úlevu, kterou načerpám z toho, že se s ním o to tajemství podělím. Ale ani zdaleka to nebylo tak jasné panu Provisovi (rozhodl jsem se tím jménem ho zvát), který si vyhradil dát souhlas k Herbertově účasti na něm, teprve až ho sám uvidí a utvoří si příznivý úsudek o jeho fyziognomii. „A i potom, hochu drahá,“ řekl a vytáhl z kapsy usmolený malý černý Nový zákon spjatý sponou, „ho vemem do přísahy.“

Tvrdit, že můj strašlivý dobrodinec nosil tu černou knížečku po světě jedině proto, aby v případě naléhavé potřeby dával lidem na ni přísahat, znamenalo by tvrdit něco, pro co jsem nikdy nenašel nezvratný důkaz – ale mohu říci tolik, že jsem ho nikdy neviděl použít jí k jakémukoli jinému účelu. Knížka sama měla vzhled, jako by bývala ukradena u nějakého soudu, a možná, že jeho znalost jejího předchozího života spolu s jeho osobními zkušenostmi po této stránce mu skýtala důvěru v její moc jakožto jakéhosi zákonného kouzla nebo amuletu. To bylo prvně, kdy ji vytáhl, a já si přitom vzpomněl, jak mě už tenkrát dávno na hřbitově donutil, abych mu odpřisáhl věrnost, a jak mi předešlý večer vyprávěl, že ve své samotě se vždycky ve svých rozhodnutích utvrzoval přísahou.

Jelikož prozatím nosil lodnické šaty koupené hotové, v nichž vypadal, jako kdyby měl na prodej nějaké papoušky a doutníky, uvedl jsem dále na přetřes otázku jeho budoucího oblečení. Hýčkal prapodivnou víru ve výhody „podkolenic“ k účelům přestrojení a už si v duchu pro sebe načrtl oblek, který by z něho byl udělal něco mezi děkanem a dentistou. Stálo mě značnou námahu, než se mi ho podařilo přemluvit, aby se smířil s oblekem podobnějším úboru zámožného farmáře, a ujednali jsme také, že si dá vlasy ostříhat docela nakrátko a bude si je malinko prášit pudrem. A nakonec, protože ho dosud neviděla moje posluhovačka ani její neteř, že bude dbát, aby jim nepřišel na oči, dokud nezamění nynější oblek za nový.

Zdalo by se, že rozhodnout se pro takováto opatření je jednoduchá věc; ale při omámeném, ne-li dokonce rozvráceném stavu mé mysli si to vyžádalo takovou dobu, že jsem se dostal ven, abych napomohl k jejich uskutečnění, teprve až někdy ve dvě ve tři hodiny odpoledne. Po dobu mé nepřítomnosti měl můj návštěvník zůstat uzamčený v bytě a za žádných okolností neměl nikomu otevírat.

Poněvadž v Essex Street, jak jsem věděl, byl slušný nájemný dům, jehož zadní strana měla vyhlídku do Templu a byla skorem na doslech zavolání z mých oken, ze všeho nejdřív jsem se odebral do onoho domu a štěstí mi tak přálo, že druhé poschodí bylo volné a já je mohl najmout pro svého strýce, pana Provis. Potom jsem chodil od krámu ke krámu a kupoval takové věci, jakých bylo zapotřebí ke změně jeho zevnějšku. Když jsem tu záležitost vyřídil, o vlastní újmě jsem zaměřil kroky do Malé Britské. Pan Jagers seděl u svého stolu, ale když mě uviděl vstoupit, ihned vstal a postavil se před krb.

„Nu, Pipe,“ pravil, „buďte opatrný.“

„To budu, pane,“ odpověděl jsem – neboť cestou jsem si dobře promyslel, co a jak budu mluvit.

„Nekompromitujte sebe,“ pravil pan Jagers, „a nekompromitujte nikoho. Rozumíte – nikoho. Nic mi nepovídejte – nechci nic vědět – nejsem zvědavý.“

Samozřejmě jsem viděl, že o příchodu toho člověka ví.

„Chtěl bych se jenom ujistit, pane Jagersi,“ pokračoval jsem, „že to, co mi bylo řečeno, je pravda. Nemám sice naději, že by to pravda nebyla, ale přinejmenším si to mohu ověřit.“

Pan Jagers přikývl.

„Ale povídal jste ‚řečeno‘, nebo ‚sděleno‘?“ zeptal se mne s hlavou ke straně a nedíval se na mne, nýbrž naslouchavě se díval do podlahy. „Řečeno by jaksi poukazovalo na ústní styk. A s člověkem v Novém Jižním Walesu přece v ústním styku být nemůžete.“

„Řeknu ‚sděleno‘, pane Jagersi.“

„Dobře.“

„Jistou osobou, jménem Ábel Magwitch, mi bylo sděleno, že je oním dobrodincem mně tak dlouho neznámým.“

„Ano, je to on,“ potvrdil pan Jagers, „muž v Novém Jižním Walesu.“

„A jen on?“ zeptal jsem se.

„A jen on,“ přisvědčil pan Jagers.

„Nejsem tak nerozumný, pane, abych vám přikládal sebemenší odpovědnost za svoje omyly a chybné závěry, ale vždycky jsem měl za to, že to je slečna Havishamová.“

„Jak sám říkáte, Pipe,“ opáčil pan Jagers, zahleděl se na mne chladně a kousl se do ukazováčku, „nenesu za to sebemenší odpovědnost.“

„A přece tomu vše nasvědčovalo, pane,“ namítl jsem se sklíčeným srdcem.

„Ani ždíbíček důkazu, Pipe,“ pravil pan Jagers, zavrtěl hlavou a podebral si šosy. „Nedejte nikdy na to, jak co vypadá; dejte ve všem vždycky na důkazy. Lepšího pravidla není.“

„Nemám, co bych ještě řekl,“ dodal jsem s povzdechem, když jsem kratičkou chvíli postál mlčky. „Ověřil jsem si, co jsem se dověděl, a to je všechno.“

„A když se tedy Magwitch – v Novém Jižním Walesu – konečně projevil,“ pravil pan Jagers, „jistě pochopíte, Pipe, jak přísně jsem se po celý čas svých styků s vámi vždycky přidržoval strohé linie faktů. Nikdy jsem se ani v nejmenším neodchýlil od strohé linie faktů. Jste si toho plně vědom?“

„Plně, pane.“

„Dal jsem Magwitchovi – v Novém Jižním Walesu – když mi prvně psal – z Nového Jižního Walesu – výstrahu, že ode mne nesmí očekávat, že bych se kdykoli uchýlil od strohé linie faktů. Rovněž jsem mu dal další výstrahu. Připadalo mi, že ve svém dopise učinil skrytou narážku na nějakou vzdálenou myšlenku navštívit vás zde v Anglii. Varoval jsem ho, že o tom už nikdy nesmím slyšet; že je

naprosto nepravděpodobné, že by dostal milost; že je vypovězen z vlasti na doživotí, a že kdyby se v této zemi ukázal, spáchal by tím hrdelní zločin a vystavil by se nejtěžšímu trestu zákona. Tuto výstrahu jsem dal Magwitchovi," pravil pan Jagers a upřeně se na mne zadíval, „napsal jsem mu to do Nového Jižního Walesu. Nemá pochyby, že se podle toho zařídil.“

„Nemá pochyby," přisvědčil jsem.

„Wemmick mi oznámil," pokračoval pan Jagers, stále ještě s pohledem upřeným na mne, „že dostal dopis datovaný v Portsmouthu od jistého osadníka jménem Purvis nebo –“

„Nebo Provis," napověděl jsem mu.

„Nebo Provis – děkuji vám, Pipe. Že by to bylo doopravdy Provis? Víte snad, že to je doopravdy Provis?"

„Ano," odpověděl jsem.

„Vy víte, že to je Provis. Tedy dopis datovaný v Portsmouthu, od jistého osadníka jménem Provis, který žádal o vaši přesnou adresu pro Magwitche. Wemmick mu poslal vaši adresu, pokud jsem vyrozuměl, obratem pošty. To vysvětlení od Magwitche – z Nového Jižního Walesu – jste pravděpodobně dostal prostřednictvím Provis, že?"

„Prostřednictvím Provis," odpověděl jsem.

„Mějte se hezky, Pipe," pravil pan Jagers a podal mi ruku, „těšilo mě, že jsem vás viděl. Až budete psát Magwitchovi – v Novém Jižním Walesu – nebo mu posílat zprávu prostřednictvím Provis, buďte tak hodný a sdělte mu, že podrobné sestavení i doklady k našemu dlouhému účtu budou spolu se zůstatkem poslány vám – účet totiž ještě vykazuje zůstatek v jeho prospěch. Mějte se hezky, Pipe!"

Stiskli jsme si ruce a on se na mne upřeně díval tak dlouho, dokud mě měl na očích. Když jsem se ve dveřích otočil, dosud se na mne upřeně díval a obě ohavné bysty na polici vypadaly, jako by se snažily rozevřít víčka a z napuchlých hrdel vynutit: „Och, co to je za člověka!"

Wemmick byl pryč, a i kdyby byl seděl u svého psacího stolku, nebyl by mohl pro mne nic udělat. Zamířil jsem rovnou zpátky do Templu, kde jsem zastihl strašlivého Provis, jak v bezpečí popíjí grog a kouří papuána.

Příští den přišlo všechno šatstvo, které jsem objednal, a Provis se do něho oblékal. Ať si oblékl cokoli, všechno mu slušelo mín (tak mi aspoň připadalo), než co na sobě měl původně. Podle mého domnění v sobě měl něco, co činilo beznadějným každý pokus ho přestrojit. Čím víc jsem ho strojil a čím lépe jsem ho ustrojil, tím víc se podobal tomu utečenci, který se ploužil po blatech. Je skoro jisté, že tento účinek na mou úzkostlivou představivost se dal nepochybně zčásti připisovat tomu, že jsem se stále živěji upamatoval na jeho tehdejší tvář i chování; ale měl jsem také silný dojem, že za sebou vleče jednu nohu, jako kdyby ji dosud tížilo silné železné pou- to, a že od hlavy až k patě z každické žilky toho muže číší trestanec.

Kromě toho se u něho projevoval vliv jeho samotářského života v ovčácké boudě a vtiskoval mu divošský ráz, jež nemohl ukrotit žádný oblek; k tomu přistupoval ještě vliv jeho potomního psanec- kého života mezi lidmi, a navíc, jako koruna všeho, jeho vědomí, že se nyní světu vyhýbá a před ním skrývá. Ve všech jeho způsobech – jak seděl a stál, jedl a pil, jak v nevrlém zamyšlení nasupeně blou- mal po pokoji s hlavou zataženou mezi ramena, jak vytahoval svůj velký zavírák s rohovou stěrkou a jak si ho utíral o kalhoty a krájel jím jídlo, jak zdvíhal lehké sklenice a šálky ke rtům, jako kdyby to byly humpolácké plecháče, jak si z chleba ukrajoval skývku a do poslední kapky omáčky jí vytíral talíř kolem dokola, jako by chtěl co nejvíc využít přídělu jídla, a potom si o ni otřel prsty a potom ji spolkl –, v těchto způsobech i v tisícero jiných nejmenovaných maličkostech, naskýtajících se každou minutu dne, se zračil vězeň, zločinec, galejník tak očividně, že očividnější to už být nemohlo.

Byl to jeho vlastní nápad, nosit vlasy maličko napudrované, a já přivolil k pudru, teprve až jsem zvítězil nad podkolenicemi. Ale

dojem z toho, když měl vlasy poprášené, nemohu přirovnat k ničemu jinému než k dojmu, jakým by pravděpodobně působil růž na mrtvole; tak strašlivá byla intenzita, s níž právě všechno to na něm, co bylo nejvýš žádoucí potlačit, proráželo onou teninkou zástěrkou navrch a takřka jako by mu vyzařovalo z temene hlavy. Nechali jsme pudru hned, sotva jsme ho jednou zkusili, a potom chodil se svými zešedivělými vlasy krátce ostříhanými.

Nelze slovy vypovědět, jak na mne zároveň dotíralo vědomí, jakým je ten člověk pro mne děsivým tajemstvím. Když si s těma žilnatýma rukama zatátýma do opěradel lenošky zvečera zdříml a holá hlava, rozrytá hlubokými vráskami, mu sklesla na prsa, sedával jsem proti němu, a jak jsem se tak na něho díval a zvědavě přemítal, co asi spáchal, přikládal jsem mu všechny možné zločiny trestního zákoníku tak dlouho, až na mne dolehlo mocné nutkání vyskočit a utéci od něho. Každá hodina zvyšovala mou ošklivost z něho takovou měrou, že dokonce myslím, že bych v prvních úzkostech z pronásledování těmito představami byl onomu nutkání možná podlehl přes všechno, co pro mne ten člověk udělal, i přes nebezpečí, jemuž se vydával, kdybych nebyl věděl, že se Herbert musí co nevidět vrátit. Jednou v noci jsem už skutečně vyletěl z postele a začal se oblékat do svých nejhorších šatů v ukvapeném odhodlání nechat ho tam se vším ostatním, co má, a dát se naverbovat jako prostý voják pro Indii.

Pochybuji, že by mi v těch osamělých pokojích tam nahoře za oněch dlouhých večerů a dlouhých nocí, kdy se venku ustavičně kolem honil vítr a déšť, byl mohl nějaký přízrak připadat strašlivější. Přízrak by nebyli mohli kvůli mně zatknout a pověsit, a pomyšlení, že jeho mohou, a strach, že to udělají, zvyšovaly mou hrůzu nemálo. Když zrovna nespal nebo nehrál jakousi složitou pasiáns s vlastním balíčkem otrhaných karet – vykládací hru, kterou jsem neviděl nikdy předtím ani potom a při níž si zaznamenával výhry tím, že zabodával svůj velký zavírák do stolu –, když se tedy nezabýval

žádnou z těchto kratochvílí, žádal mě, abych mu něco četl – „v cizí řeči, hochu drahá!“ Jakmile jsem mu vyhověl a pustil se do čtení, tu stával, aniž rozuměl jedinému slovu, před krbem a prohlížel si mne s výrazem předváděče na výstavě a já ho viděl mezi prsty ruky, jíž jsem si stínil obličej, jak němohrou vyzývá nábytek, aby si všiml mé dovednosti. Legendární učenec, pronásledovaný nestvůrnou bytostí, kterou bezbožně vytvořil, jistě na tom nebyl bíději než já, pronásledovaný bytostí, která vytvořila mne, a odtahující se od ní s tím větším odporem, čím víc mě obdivovala a čím větší zalíbení ve mně nacházela.

Uvědomuji si, že o tom píšu, jako kdyby to bylo trvalo rok. Trvalo to asi pět dní. Protože jsem každou chvíli očekával Herberta, neodvažoval jsem se vyjít z domu kromě po setmění, kdy jsem brávil Provis trochu na čerstvý vzduch. Konečně jednou navečer, když jsme byli po obědě a já samou únavou a vyčerpáním zadřímával – protože mé noci neznaly klidu a můj spánek rušily děsivé sny –, mě probudil ten vytoužený krok na schodech. Provis spal rovněž, ale při hluku, který jsem ztropil, vyskočil vrávoravě na nohy a vzápětí jsem spatřil, jak se mu v ruce blýskl jeho velký zavírák.

„Jen klid! To je Herbert!“ zvolal jsem a vtom do dveří vpadl Herbert se vši svěží živostí šesti set mil Francie v těle.

„Händle, kamaráde milý, jak se máte, a ještě jednou, jak se máte, a do třetice, jak se máte? Připadá mi, že jsem byl pryč celý rok! Ale jděte, to jsem tedy jistě byl, vždyť jste zatím úplně zhubl a pobledl! Händle, můj – oho! Prosím za prominutí.“

Náhle se v dalším řečnění a potřásání rukou se mnou zarazil, neboť spatřil Provis. Provis, který se na něho díval s napjatou pozorností, pomalu schovával svůj velký zavírák a šmátral v druhé kapse po čemsi jiném.

„Herberte, milý příteli,“ řekl jsem, zatímco jsem zavíral dvojité dveře a Herbert přitom samým překvapením vyvaloval oči, „stalo se něco moc divného. Tohle je – moje návštěva.“

„Všechno v pořádku, hochu drahá!“ ozval se Provis, přistoupil se svou zapjatou černou knížkou k nám a potom se obrátil k Herbertovi. „Vemte to do pravý ruky. Ať vás Bůh na místě ztrestá smrtí, jestli kdy co komu píchnete. Polibte ji!“

„Udělejte, co si přeje,“ požádal jsem Herberta. A tak Herbert, s přátelsky znepokojeným a užaslým pohledem upřeným na mne, mu vyhověl a Provis mu vzápětí stiskl ruku a pravil: „Ted’ vás váže přísaha, víme? A nikdy nemusíte věřit mý přísaze, jestli tuhle Pip z vás neudělá pána!“

Kapitola čtyřicátá první

Marně bych se pokoušel vyličít Herbertův údiv a nepokoj, když jsme se on a já a Provis sesedli ke krbu a já mu vyprávěl celé tajemství. Stačí, že jsem v Herbertově tváři viděl zrcadlový odraz svých vlastních pocitů a jako nikoli nejslabší mezi nimi i svůj odpor k člověku, který pro mne tolik učinil.

Nebýt ani žádných jiných okolností, jež by nás dělily, bylo by mezi tím člověkem a námi stačilo vykopat příkop již samo to, s jakou vítězoslávou poslouchal mé vyprávění. Kromě protivného vědomí, že v jednom případě byl po svém návratu „sprostý“ – o čemž začal Herbertovi vykládat, sotva jsem dopověděl své tajemství –, vůbec netušil, že bych mohl na svém šťastném údělu vidět nějaký kaz. Jeho chlouba, že ze mne udělal pána a že se přijel dívat, jak budu z jeho vydatných peněžních prostředků tu úlohu hrát, platila stejnou měrou mně jako jemu. A že to je chlouba nejvýš příjemná nám oběma a že oba musíme na ni být velice hrdí, to byl závěr pevně v jeho mysli zakotvený.

„Třeba, heleďte podívejte, Pipovo kamaráde,“ řekl Herbertovi, když už nějakou chvíli rozprávěl, „moc dobře vím, že co jsem přijel, jednou – tak na půl minutky – jsem byl sprostěj. Tehdy jsem to Pipovi řek, že to vím, že jsem byl sprostěj. Ale nic se kvůli tomu nemrzte. Já z Pipa neudělal pána a Pip neudělá pána z vás, abych nevěděl, co vám oboum přináleží. Hochu drahá a Pipovo kamaráde, oba můžete najisto počítat, že si vždycky budu na hubě držet slušnej servítek. Držel jsem si ho celou dobu od tej půlminutky, co jsem se dal svíst k tý sprostotě, držím si ho tuhle chvíli a budu si ho odteďka držet napořád.“

Herbert utrousil: „Ovšemže,“ ale měl výraz, jako by v tom neviděl žádnou obzvláštní útěchu, a zůstával znepokojený a zaražený.

Nemohli jsme se dočkat chvíle, až Provis odejde do svého bytu a nechá nás spolu samy, ale zřejmě se ze žárlivosti zdráhal nechat nás samy a seděl dlouho do noci. Byla již půlnoc, než jsem ho odváděl do domu v Essex Street a doprovodil ho v bezpečí až do temných dveří jeho bytu. Když se za ním zavřely, zakusil jsem první okamžik úlevy, jaký jsem poznal od oné noci, kdy se objevil.

Nikdy jsem se docela neoprostil od znepokojivé vzpomínky na muže schouleného na schodišti, a proto jsem se vždycky kolem sebe rozhlížel, když jsem po setmění vyváděl svého hosta na vzduch nebo se s ním vracel domů – a rozhlížel jsem se tak i nyní. Ačkoli je ve velkém městě velmi těžko ubránit se podezření, že člověka někdo hlídá, je-li si mysl vědoma nebezpečí po té stránce, přesto jsem si nemohl namlouvat, že se kdokoli z lidí v dohledu nějak zajímá o mé počínání. Z toho mála chodců, kteří byli venku, šel každý svou cestou, a když jsem zatáčet zpátky do Templu, byla ulice liduprázdná. Nikdo nevyšel z brány současně s námi, nikdo nevešel bránou dovnitř současně se mnou. Cestou přes dvůr kolem kašny jsem viděl Provisova zadní okna; osvětlená vypadala vesele a klidně, a když jsem dřív, než jsem vykročil po schodišti budovy, kde jsem bydlel, chvíličku postál v domovních dveřích, byl Zahradní dvůr stejně tichý a mrtvý jako schody, po nichž jsem potom stoupal.

Herbert mě přivítal s otevřenou náručí a nikdy předtím jsem ještě nepocítil tak blaze, co to znamená mít přítele. Jen pronesl několik rozumných slov, aby mi vyjádřil své porozumění a povzbudil mě, hned jsme se usadili, abychom uvažili, co dělat.

Protože křeslo, v němž předtím seděl Provis, dosud zůstalo tam, kde stávalo dříve – měl totiž jakýsi kasárenský zvyk trčet na stále stejném místě, se stále stejnou neusazeností, a opakovat stále stejný turnus reglementovaných úkonů se svou dýmkou, papuánem, zavírákem, balíčkem karet a nevímčím vším, jako by celou tu rutinu měl před sebou vypsanou na tabulce –, jak říkám, protože jeho křeslo dosud zůstalo tam, kde stávalo dříve, Herbert se do něho

mimoděk posadil, ale vzápětí z něho vyskočil, odstrčil je a přitáhl si jiné. Po tomto výjevu mi už nemusel říkat, že k mému příznivci pojal odpor, ani já se mu nemusel přiznávat ke svému. Svěřili jsme se s tím pocitem jeden druhému, aniž jsme spolu vyměnili slůvko.

„Co myslíte,“ zeptal jsem se Herberta, když už šťastně seděl v jiném křesle, „co dělat?“

„Můj ubohý milý Händle,“ odpověděl s hlavou v dlaních, „jsem tuze omráčený, abych mohl vůbec myslet.“

„To já byl taky, Herberte, když to na mne spadlo. Ale buď jak buď, něco se udělat musí. Má v hlavě rozličné nové utrácení – koně a kočáry a všelijaké jiné marnotratné opičky. To se mu musí nějak zarazit.“

„Chcete říci, že nemůžete přijmout –“

„Jak bych mohl?“ namítl jsem, když se Herbert odmlčel. „Pomyslete na něj! Podívejte se na něj!“

Oba jsme se bezděčně otřáslí.

„A ke všemu se bojím, že strašlivá pravda je, Herberte, že ten člověk ke mně lne, vroucně ke mně lne. Měl kdy někdo takový osud?“

„Můj ubohý milý Händle,“ opakoval Herbert.

„Dál,“ pokračoval jsem, „i kdybych konec konců tímhle rázem přestal a víc už od něho nevzal ani troník, jen pomyslete, kolik mu už jsem dlužen! A dál potom: vězím hluboko v dluzích – až moc hluboko na člověka, který teď nemá od svých vyhlídek co očekávat – a nemám průpravu k žádnému povolání a nehodím se k ničemu.“

„No, no, no!“ zaprotestoval Herbert. „Neříkejte, že se k ničemu nehodíte.“

„A k čemu že se hodím? Vím jen o jednom, k čemu se hodím, a to je jít vojákovat. A byl bych už možná šel, milý Herberte, nebýt naděje, že vaše přátelství a náklonnost mi poradí.“

Tu jsem samozřejmě podlehl citům – a Herbert kromě toho, že mi vřele stiskl ruku, samozřejmě dělal, že to nevidí.

„Nevím, nevím, milý Händle,“ ozval se za chvíli, „ale s vojančením to nevychází. Kdybyste se už měl téhle přízně i těch dobrodiní

vzdát, myslím, že byste to udělal s jakousi slabou nadějí, že jednoho dne splatíte, co jste dosud dostal. A ta naděje by nebyla zrovna silná, kdybyste šel vojákovat. Ostatně, je to vůbec nesmysl. Nekonečně líp byste pořídil v Clarrikerově obchodě, i když je tak malý. Víte přece, že se tam vypracovávám na společníka firmy.“

Ubožák! Neměl potuchy, za cí peníze.

„Ale je tady ještě jiný problém,“ pokračoval Herbert. „Ten muž je negramotný, umíněný člověk, který v sobě už dlouho žije určitou utkvělou myšlenku. Nadto mi připadá (možná že se v úsudku o něm mýlím) jako člověk bezohledného a prudkého ražení.“

„To je, to vím,“ přisvědčil jsem. „Počkejte, až vám povím, jaký jsem toho viděl důkaz.“ A pověděl jsem mu, o čem jsem se ve svém vyprávění nezmínil – o onom střetnutí s druhým trestancem.

„Tedy vidíte,“ opáčil Herbert, „a teď pomyslete na tohle! S nasažením vlastního života přijede sem, aby uskutečnil svou utkvělou myšlenku. A v okamžiku, kdy ji po tolika letech lopoty a čekání uskutečnil, mu podtrhnete půdu pod nohama, zardousíte jeho myšlenku a rázem učiníte všechno, co si nashromáždil, pro něj bezcenným. Nenapadá vás nic, co by mohl pod tíhou takového zklamání udělat?“

„Napadá, Herberte, a vidím to ustavičně v duchu hned od té osudné noci, co přišel. Nic mi v myšlenkách nevystupuje tak jasně jako to, že by se šel sám udat a nechal se zatknout.“

„Pak na to můžete vzít jed,“ pravil Herbert, „že tu je velké nebezpečí, že by to udělal. V tom je jeho moc nad vámi tak dlouho, dokud zůstane v Anglii, a to by byl jeho zoufalý krok, kdybyste ho opustil.“

Hrůznost té představy, která mě tížila už hned od samého začátku a jejíž vyplnění by mě bylo takřka donutilo, abych se na sebe díval málem jako na jeho vraha, na mne dolehla takovou silou, že jsem nevydržel zůstat klidně sedět v křesle, nýbrž začal se procházet po pokoji sem a tam. Přitom jsem vyložil Herbertovi, že i kdyby Provise poznali a zatkli přes všechnu jeho opačnou snahu, cítil bych se i tak nešťastný jako příčina toho, ať jakkoli nevinná. Ano,

ano – třebaže jsem byl tolik nešťastný, že je na svobodě tak blízko u mne, a třebaže bych býval mnohem raději po všechny dny svého života pracoval v kovárně, než abych kdy byl došel k tomuhle!

Ale ničím se nedala zahnat neodbytná otázka, co dělat?

„To první a hlavní, co se musí udělat,“ prohlásil Herbert, „je dostat ho z Anglie. Budete muset jet s ním a pak ho možná přemluvíte, aby jel.“

„Ale ať ho odvezu, kam chci, můžu mu nějak zabránit, aby se nevrátil?“

„Milý Händle, copak to není zřejmé, že pro vás musí být mnohem riskantnější prozradit mu svoje smýšlení a uvrhnout ho do zoufalství tady, kde je Newgate ve vedlejší ulici, než někde jinde? Kdyby se dala vymyslet nějaká záminka, jak ho dostat pryč, třeba na konto toho druhého trestance nebo čehokoli jiného v jeho životě, prosím!“

„Zase kámen úrazu!“ řekl jsem, zastavil jsem se před Herbertem a rozpráhl jsem proti němu otevřené dlaně, jako by v nich ležela celá zoufalost případu. „Nic o jeho životě nevím. Div jsem z toho nezešlel, sedět tady přes ty večery a vidět ho před sebou, toho člověka tak spjatého s mým štěstím i neštěstím, a přesto tak mi neznámého, vyjma jako bídného ubožáka, který mě kdysi v dětství po dva dny děsil!“

Herbert vstal, zavěsil se do mne a tak jsme se pomaličku spolu procházeli sem a tam a dívali se do koberce.

„Händle,“ začal Herbert a zastavil se, „jste přesvědčený, že už od něho nemůžete přijmout žádné další dobrodiní, ano?“

„Pevně. Vy byste jistě byl taky, kdybyste byl na mém místě, ne?“

„A jste přesvědčený, že se s ním musíte rozejít?“

„Herberte, jak se mne můžete tak ptát?“

„A máte, a je vaší povinností mít, tolik šetrnosti k životu, který kvůli vám vydal v nebezpečí, že musíte toho muže uchránit, je-li možno, aby ho zbytečně nepromarnil. Pak ho tedy musíte dostat z Anglie dříve, než vůbec hnete prstem, abyste se odpoutal. Jakmile to uděláte, odpoutejte se, pro boha živého, a pak už to spolu nějak dovedeme ke konci, milý, drahý kamaráde.“

Byla to útěcha, podat si na to ruku a procházet se dál po pokoji sem a tam, i když bylo uděláno jen tak málo.

„A teď, Herberte,“ řekl jsem, „co se týče toho, jak se dovědět něco o jeho životě. K tomu vede jen jediná cesta, pokud vidím. Musím se ho zeptat přímo.“

„Ano. Zeptejte se ho,“ přikývl Herbert, „až budeme ráno sedět u snídaně.“ Provis totiž oznámil, když se loučil s Herbertem, že přijde s námi posnídat.

Jen jsme se rozhodli pro tento plán, šli jsme spát. Zdály se mi nejdivočejší sny a všechny se týkaly jeho a já se probudil neosvěžený; probudil jsem se také s obnoveným strachem, jehož jsem se v noci zbavil, že ho totiž poznají a dopadnou jako vypovězence, který se vrátil. V bdělém stavu jsem z toho strachu vůbec nevycházel.

Přišel v určenou hodinu, vytáhl svůj velký zavírák a usadil se k jídlu. Hýřil plány, jak se „jeho pán vytáhne a ukáže jako opravdickéj pán“, a naléhal na mne, abych se co nejdřív pustil do tobolky, kterou zanechal v mé držbě. Náš byt i svůj příbytek pokládal za prozatímní obydlí a radil mi, abych se bez meškání poohlédl po nějakém „nóbl kvelbu“ blízko Hyde Parku, kde by mohl mít nějaký „krcálek na upelešení“. Když konečně dosnídal a otíral si svůj křivák o kalhoty, řekl jsem mu beze slova úvodu:

„Jak jste včera večer odešel, vyprávěl jsem příteli o tom zápase, při kterém vás zastihli vojáci na blatech, když jsme k vám tehdy došli. Pamatujete se?“

„Abych se nepamatoval!“ odpověděl. „To si myslím!“

„Rádi bychom něco věděli o tom člověku – i o vás. Je to divné nevědět o vás dvou, a zvláště přímo o vás, nic víc, než co jsem mohl včera příteli vyprávět. Není tohle stejně vhodná chvíle jako jindy, abychom se dověděli víc?“

„No!“ pronesl po chvíli uvažování. „Jste pod přísahou, to víte, Pipovo kamaráde, jo?“

„Jistěže,“ přisvědčil Herbert.

„A ta platí, ať řeknu, co chci, víme,“ zdůraznil. „Ta přísaha se vztahuje na všechno.“

„Tak jí také rozumím.“

„A heďte podívejte! Co jsem udělal, to jsem odpracoval a zaplatil za to!“ zdůraznil znovu.

„Budiž!“

Vytáhl svou černou dýmku a chystal se ji nacpat papuánem, ale jak pohlédl na chundel zcuchaného tabáku v dlani, pomyslel si patrně, že by mohl zamotat nit jeho vyprávění. Schoval tabák zase zpátky do kapsy, zarazil si dýmku do knoflíkové dírky na kabátě, s roztaženými prsty se opřel oběma rukama o kolena, a když se na několik němých okamžiků zadíval hněvivě do ohně, stočil konečně pohled na nás a vyprávěl, co následuje.

Kapitola čtyřicátá druhá

„Hochu drahá a Pipovo kamaráde. Nemám v oumyslu tahat poví-dačku o svém životě jako nějakou písničku nebo román. Ale abych to podal krátce a vejstižně, řeknu to hned naplno a jadrně. Do vě-zení a z vězení, do vězení a z vězení, do vězení a z vězení. Tak teď to už teda víte. To je tak skoro celej můj život až do tý chvíle, co mě odlifrovali lodí po tom, co se Pip ukázal jako můj přítel.

Dělali se mnou skoro všechno, co se dá – až na to, že mě nepověsili. Zavírali mě tak pořád, skoro jako nějakej stříbrnej čajník. Vozili mě sem a vozili mě tam, vykazovali mě z tohohle města a vykazovali mě z tamtoho města, strkali mě do klády a mrskali a tejrali mě a štváli. Nemám o nic víc ponětí, kde jsem se narodil, než ho máte vy – jestli tolik. Prvně jsem si uvědomil, že jsem vůbec na světě, tamhle v Essexu, když jsem kradl tuřín, abych měl co jíst. Někdo mi tenkrát utekl – nějakej muž – kotlár – a odnesl s sebou oheň a nechal mě ukrutně mrznout.

Věděl jsem, že se jmenuju Magwitch a od křtu Ábel. Jakže jsem to věděl? Asi stejně, jak jsem znal jména ptáků v houštích, že to je pěnkava, vrabec, drozd. Mohl jsem si myslet, že to je všechno do-hromady samá lež, jenže jména těch ptáků se ukázaly pravý, a tak nejspíš bylo moje taky.

Pokud mi osud popřál poznat, nebylo živý duše, aby zahlídla mladýho Ábela Magwitche, co měl stejně málo na sobě jako v sobě, a aby z něho nedostala strach a buď ho neodehnala, nebo ho ne-sebrala. Sbírali, sbírali a sbírali mě tak napořád, že jsem vlastně vyrostl věčně sebranej.

Takhle to taky přišlo, že když jsem byl malej otrhánek tak k po-litování, že ubožejšího jsem co živ neviděl (ne že bych se byl díval do zrcadla, protože moc zařízenejch domů jsem zevnitř nepoznal),

že jsem pochytil pověst zatvrzelce. ‚Tenhle je hrozně zatvrzelej,‘ říkali vizitám ve vězení, když si mě vyvolali. ‚Tenhle hoch, dá se říct, žije v žalářích.‘ Potom si mě prohlíželi a já si prohlížel je a měřili mi hlavu, některý z nich – měli mi raděj změřit žaludek – a jiný z nich mi zas dávali nábožný sešitky, který jsem neuměl číst, a drželi mi kázání, kterejm jsem nemohl rozumět. Pokaždý do mě hučeli o ďáblu. Ale co jsem měl, u ďábla, dělat? Musel jsem přece něco nacpat do žaludku, no ne? – Ale ať už to je jak chce, začínám zase sprostáčit a já vím, co se přináleží. Hochu drahá a Pipovo kamaráde, jen se nic nebojte, že budu sprostej.

Na potulce, na žebrotě, na krádežích, sem tam někdy v práci, když jsem mohl – třeba to nebylo tak často, jak byste možná mysleli, dokud se nezeptáte, jestli byste mi sami bejvali honem cpali nějakou práci –, chvilku pytlák, chvilku nádeník, chvilku závozník, chvilku čeledín, chvilku kramář, chvilku každý možný řemeslo, co nic nevy-náší a jen přivádí člověka do maléru, tak jsem dorost v mužskýho. Jeden vojenskej dezertér v noclehárně pro pocestný, co se schovával až po bradu zahrabanej pod hromadou hadrů, ten mě naučil číst, a jeden pouťovej obr, co prodával lidem za penci svůj podpis, mě naučil psát. Potom mě už nezavírali tak často jako dřív, ale ještě pořád se mou zásluhou ošoupala slušná řádka klíčů.

Na dostihách v Epsomu, tak nějak před dvaceti lety, jsem se se-znánil s člověkem, že mít dnes jeho lebku tamhle na patce v krbu, rozbil bych mu ji tímhle pohrabáčem jako račí klepeto. Jeho pravý jméno bylo Compeyson – a to je ten chlap, hochu drahá, cos mě viděl do něj třískat v tom příkopě, jak jsi docela po pravdě vyprávěl tuhle svýmu kamarádovi, když jsem včera večír odešel.

Tenhle Compeyson se vydával za nóbl pána a měl studie na slavný koleji a byl vzdělanej. Uměl pěkně mluvit a byl štírek na uhlažený chování. Byl taky docela hezkej mužskej. Natrefil jsem ho právě večír před hlavní jízdou – na závodišti v krčmářský boudě, co jsem ji znal už od dřívějška. On a ještě několik jich sedělo mezi

stoly, když jsem vešel, a šenkýř (pašák, co nic nezkazil a dobře mě znal) si ho vyvolal a povídá: ‚To je myslím člověk, co by se vám mohl hodit,‘ – to jako myslel mě.

Compeyson si mě pozorně prohlíží a já zas jeho: hodinky a řetízek a prsten a jehlici v kravatě a pěkný oblek.

‚Podle toho, jak to vypadá, vás asi opustilo štěstí,‘ povídá mi Compeyson.

‚Tak, tak, pane můj, a stejně jsem ho nikdy neměl moc.‘ (Zrovna jsem vyšel z kingstonský věznice, kde jsem byl zavřenej pro potulku. Ne že to nemohlo bejt pro nic jinýho, ale nebylo.)

‚Štěstí je vrtkavý,‘ povídá Compeyson, ‚možná, že vám zas podá ruku.‘

Povídám: ‚No doufám, kéž by. Už je na čase.‘

‚Co umíte?‘ povídá Compeyson.

‚Jíst a pít,‘ povídám, ‚Jestli seženete co.‘

Compeyson se zasmál, znova si mě moc pozorně prohlíd, dal mi pět šilinků a pozval si mě na příští večír. Na to samý místo.

Šel jsem teda příští večír za Compeysonem, na to samý místo, a Compeyson si mě vzal za sluhu a za kompañona. A co to měl Compeyson za obor, v čem jsem mu měl dělat kompañona? Compeysonovo obor bylo švindlířství, padělání rukopisů, rozšiřování kradenejch bankocetlí a podobný fígle. Všecky možný léčky, co jen dovedl Compeyson ze svý hlavy nastražit a z kterejch se mohl vyzout a shrábnout z nich zisk a utopit za ně jinýho, to byl Compeysonovo obor. Neměl nic víc srdce než železnej pilník, byl chladnej jak smrt a hlavu měl jak ďábel, co o něm už byla řeč.

S Compeysonem v tom byl ještě jeden, co se jmenoval Artur – ne snad že od křtu, ale příjmením. Ten se tratil na oubytě a byl účinněj stín, když se na něj jeden podíval. Ten a Compeyson provedli před několika lety nějakou špatnost jedný bohatý dámě a nahrabali z toho pytel peněz, ale Compeyson sázel a hrál a byl by rozkutálel i královo daně. Tak teda Artur umíral a umíral chudej a napůl šílenej

a Compeysonovo žena (tu Compeyson většinou kopal) s ním měla slitování, když mohla, a Compeyson neměl slitování s ničím a s nikým.

Mohl jsem si vzít vejstrahu z Artura, ale já ne – a nechci se dělat, že jsem o to jako stál, protože k čemu dobrému by to bylo vedlo, hochu drahá a kamaráde? Tak jsem se teda spřáhl s Compeysonem a byl jsem hezky ubohá hračka v jeho rukou. Artur bydlel v podstřeší Compeysonovo domu (bylo to někde blízko Brentfordu) a Compeyson si vedl přesný oučtování za jeho stravu a byt pro případ, že by se Artur dost sebral, aby si to mohl odpracovat. Ale Artur vyrovnal účet moc brzo. Podruhý nebo potřetí, co jsem ho vůbec viděl, se přihnul pozdě v noci do Compeysonovo pokoje, jen ve flanelovém županu, vlasy celý zpocený, a povídá Compeysonovo ženě: ‚Sally, ona je teď doopravdy nahoře u mě a já se jí nemůžu zbavit. Je celá v bílém,‘ povídá, ‚má bílý kytky ve vlasech a je načisto bláznivá a má přes ruku viset rubáš a povídá, že mi ho v pět ráno přehodí.‘

Compeyson povídá: ‚Jdi, ty blázne, copak nevíš, že má tělo z masa a krve? A jak by mohla bejt nahoře, když nepřišla dveřma ani oknem a potom po schodech nahoru?‘

‚To nevím, jak se tam dostala,‘ povídá Artur a strašlivě se v tom záchvatu třestění třese, ‚ale stojí v koutě v nohách postele, načisto bláznivá. A tam, co jí puklo srdce – kvůli tobě jí puklo! – tam má kapky krve.‘

Compeyson mluvil statečně, ale byl odjakživa zbabělec. ‚Doved’ toho nemocnýho breptu nahoru,‘ povídá ženě, ‚a ty, Magwitchi, jí s ním pomoz, jo?‘ Ale aby se k němu přiblížil sám, to nikdy.

Compeysonovo žena a já jsme ho odvedli zase nahoru do postele a Artur třestil jedna hrůza.

‚Podívejte se na ni přece!‘ vykřikne. ‚Hrozí mi tím rubášem! Nevidíte ji? Podívejte se jí na voči! Není to hrůza, vidět ji tak šílenou?‘ A za chvíli křičí: ‚Hodí ho na mne a pak je se mnou konec! Vemte jí ho, vodněte ho!‘ A potom se nás křečovitě chytil a pořád s ní mluvil a odpovídal jí, až jsem málem věřil, že ji vidím sám.

Compeysonovo žena byla na něj zvyklá, a tak mu dala něčeho líznout, aby ho to třestění přešlo, a pomaličku se utišil. ‚Vida, už je pryč! Přišel si pro ni její opatrovník?‘ povídá. ‚Jo.‘ povídá Compeysonovo žena. ‚Řekla jste mu, aby ji zamknul a zabarikádoval?‘ – ‚Jo.‘ – ‚A aby jí tu ohavnou věc vzali?‘ – ‚Jo, jo, všechno se stalo.‘ – ‚Jste dobrá duše,‘ povídá Artur, ‚dělejte si, co chcete, jenom nechodte ode mě! A děkuju vám!‘

Ležel hezky klidně, až mohlo scházet nějakých pár minut do pěti, a najednou s výkřikem vyletí a křičí:

‚Zas už je tady! A zas má ten rubáš! Roztřásá ho. Vychází z kouta. Jde k posteli. Držte mě – oba dva – každý z jedné strany – dávejte pozor, aby se mě tím nedotkla. Ha! Tentokrát se mě chybila. Pozor, aby mi to nehodila přes ramena! Pozor, aby mě nezdvihla a nezavinula mě do něj. Už mě zdvihá. Držte mě dole!‘

A ztěžka se zdvihl a bylo po něm.

Compeyson to přijal klidně jako vejhodný vysvobození pro obě strany. On a já jsme brzo měli plný ruce práce, ale nejdřív mě vzal do přísahy (byl odjakživa liška prohnaná) na mou vlastní bibli – na tuhle malou černou knížku, hochu drahá, co jsem na ni vzal do přísahy tuhle tvýho kamaráda.

Abych dopodrobna nerozbíral, co všechno Compeyson vymyslel a já prováděl – trvalo by to tejden –, řeknu jednoduše jen tolik, hochu drahá a Pipovo kamaráde, že mě ten člověk zapletl do svých sítí, že si ze mě udělal hotovýho černýho otroka. Byl jsem mu pořád dlužnej, pořád v jeho moci, pořád v práci a pořád jsem se vystavoval nebezpečí. Byl mladší než já, ale byl mazanej a byl študovanej a předčil mě ve všem nejmíň stonásobně a kdepak slitování! Moje manželská polovička, co jsem s ní zkusil ty těžký časy – Ale počkejme! *Tu jsem* do toho tady ještě nezatáhl –“

Rozhlédl se kolem sebe zmateně, jako kdyby byl ztratil místo v knize svých vzpomínek – a otočil se tváří k ohni a roztáhl prsty na kolenou ještě šíře a nadzdvihl ruce a zase je přitlačil na kolena.

„Není třeba do tohohle se vůbec pouštět,“ řekl a opět se rozhlédl. „Ten čas s Compeysonem byl skoro stejně těžkej jako nejtěžší čas, co jsem kdy zažil – když řeknu tohle, tak jsem řekl všechno. Pověděl jsem vám už, jak jsem byl souzenej, sám, pro přečin, i když jsem už byl Compeysonovo kompaňon?“

Odpověděl jsem, že ne.

„No,“ pokračoval, „teda byl jsem souzenej a tak odsouzenej. Co se teje zatknutí pro podezření, to mě potkalo v těch štyrech nebo pěti letech, co jsme táhli spolu, tak dvakrát třikrát – ale chyběly důkazy. Nakonec nás oba, mě i Compeysona zatkli pro zločin – vinili nás z rozšiřování kradenejch bankocetlí a ještě z ledačeho vedlejšího. Compeyson mi povídá: ‚Obhajobu každej svou, žádný styky mezi námi,‘ a to bylo všechno. A já byl takovej bídnej chudák, že jsem prodal všechny šaty, až na ty, co mi visely na hřbetě, než jsem si mohl vzít Jaggerse.

Když nás tady postavili před soud a my se octli na lavici obžalovanejch, ze všeho nejdřív mi padlo do očí, jak panský vypadá Compeyson s tou svou nafrizírovanou hlavou a černejmá šatama a bílým kapesníkem a jak já vypadám jako obyčejnej bídnej hajdalák. Jen začali číst žalobu a hned ouvodem v krátkosti nabídli důkazy, hned jsem pozoroval, jak těžce svědčí všechno proti mně a jak lehce proti němu. Když vypovíдали svědkové, pozoroval jsem, jak to jsem pořád já, kdo se ukázal na veřejnosti a koho pod přísahou poznávají, jak to jsem pořád já, komu vyplatili peníze, jak to jsem pořád já, kdo tu věc nejspíš zpunktoval a shrábnul zisk. Ale když přišlo k obhajobě, prokoukl jsem celej plán jasněj, protože Compeysonovo advokát povídá: ‚Slavnej soude, Vaše Milosti a pánové, tady máte před sebou, bok po boku, dvě osoby, který může váš zrak ostře rozlišit; jednoho, toho mladšího, dobře vychovaného, o kterým budeme mluvit jako o takovém, druhého, toho staršího, špatně vychovaného, o kterým budeme mluvit jako o takovém; jednoho, toho mladšího, zřídka, jestli vůbec kdy, viděného při těchhle nectech podvodech, a jen podezíraného; druhého, toho staršího, viděného při nich vždycky a vždycky taky

usvědčenýho z viny. Můžete pochybovat, jestli je při tomhle zločinu jenom jeden viník, kterej z nich to je, a jestli jsou při něm dva, kterej z nich je ten nekonečně horší? A podobně dál. A když přišlo na pověst, nebyl to Compeyson, co měl školy, a nebyli to jeho spolužáci, co měli tohle krásný postavení a tamhleto, a nebyl to on, co ho svědkové znali z tohoto klubu a z tamhletý společnosti a nevěděli nic k jeho škodě? A nebyl jsem to já, co byl vyšetřovanej a souzenej už dřív a co je známej za horama a za dolama ve všech káznících a šatlavách? A když přišlo na naše konečný slovo, nebyl to Compeyson, co k nim dovedl mluvit s obličejem každou chvíli schovaným v tom bílým kapesníku – achjé! a s řečí ještě k tomu prošpikovanou veršičkama –, a nebyl jsem to já, co svedl říct jenom: „Páni, tenhle člověk vedle mě je ukrutánskej lotr“? A když přišlo na výrok poroty, nebyl to Compeyson, koho doporučila ke zproštění s přihlídnutím k tomu, že má dobrou pověst a měl špatnou společnost a že poskytl soudu všechny údaje proti mně, co jich věděl, a nebyl jsem to já, pro koho neměli jediný jiný slovo než „vinen“? A když povídám Compeysonovi: „Jen co vyjdeme odtud od soudu, tak ti tu tvou hubu rozbiju!“, jestli to není Compeyson, kdo prosí soudce o ochranu a taky dostane dva klíčnky, aby stáli mezi námi? A když nás odsoudili, není to on, co dostane sedum let, a já čtrnáct, a není to on, co ho je soudci líto, protože to prej mohl přivést tak vysoko, a nejsem to já, v kom soudce poznává starýho kriminálníka s násilnickou náturou, kterej jistě klesne ještě hloub?“

Samým západem se vemluvil do silného rozčilení, ale ovládl je, dvakrát třikrát nabral krátce dech, právě tolikrát polkl sliny a napřáhl proti mně ruku a chlácholivě mě ujistil: „Ne, nebudu sprostěj, hochu drahá!“

Tak se rozehrál, že vytáhl kapesník a otřel si obličej, hlavu, krk i ruce, dříve než mohl pokračovat.

„Řekl jsem Compeysonovi, že mu tu jeho hubu rozbiju, a zapřísáhl jsem se, ať mi Bůh rozbije mou, jestli to neudělám! Byli jsme spolu na jedný vězeňský lodi, ale dlouho jsem se mu nemohl dostat

na kůži, třeba jsem se snažil. Konečně jsem se k němu dostal zezadu a dal jsem mu facku, jen aby se otočil a já mu mohl pořádnou ránou tu hubu rozbít, ale vtom mě zahlídli a čapli. Basa na tý lodi nebyla nic pevnýho pro znalce v basách, co uměl plavat a potápět se. Doplavat jsem na břeh a tam jsem se potom schovával mezi hrobama a záviděl jsem těm, co už byli v nich a měli po všem, a tenkrát jsem prvně uviděl svýho pacholíčka.“

Zadíval se na mne rozněžnělým pohledem, který ve mně znovu vzbudil téměř odpor k němu, třebaže mi ho předtím začalo být velice líto.

„A od svýho pacholíčka jsem vyrozuměl, že se v těch blatech tam potuluje taky Compeyson. Na mou duši, málem bych uvěřil, že utekl ze samýho strachu, jen proto, aby se zbavil mě, a vůbec nevěděl, že jsem se na břeh dostal právě já. Uštvál jsem ho. Rozbil jsem mu hubu. ‚A teď,‘ povídám, ‚jako to nejhorší, co ti můžu udělat, tě odvěču zpátky, ať to mě samýho stojí co stojí.‘ A byl bych s ním odplaval a táhl ho za vlasy za sebou, kdyby na to bylo přišlo, a byl bych ho vytáhl na palubu i bez vojáků.

To se ví, on z toho vyvázl o mnoho líp, až do posledka – měl přeci takovou dobrou pověst! Utekl prej proto, že strachy ze mě a z mejch vražednejch choutek už byl napůl blázen, a dostal lehký trest. Mě strčili do želez, znovu mě postavili před soud a vypověděli mě doživotně. Já tam ale doživotně nezůstal, hochu drahá a Pipovo kamaráde, když jsem tady.“

Jako se oťrel předtím, oťrel se znovu nyní a potom pomalu vytáhl z kapsy chundel zcuchaného tabáku, vytrhl si z knoflíkové dírky dýmku a pomalu si nacpal a začal si pokuřovat.

„Je mrtev?“ zeptal jsem se po chvíli ticha.

„Kdo, hochu drahá?“

„Compeyson.“

„Doufá, že já jsem, jestli je naživu, na to můžeš vzít jed,“ odpověděl se zuřivým pohledem. „Už jsem o něm víckrát neslyšel.“

Herbert psal už chvíličky něco tužkou do knihy na vnitřní stranu desky. Přistrčil nenápadně knihu ke mně, když se Provis postavil a s dýmkou v ústech se zahleděl do ohně, a já v ní četl:

„Mladý Havisham se jmenoval Artur. Compeyson je muž, který si hrál na nápadníka slečny Havishamové a předstíral jí lásku.“

Zavřel jsem knihu a lehce jsem přikývl Herbertovi a knihu jsem schoval; ale ani jeden, ani druhý jsme nepromluvili slůvko a oba jsme se dívali na Provis, jak tak stál u krbu a kouřil.

Kapitola čtyřicátá třetí

Proč bych se měl zastavovat u otázky, kolik z mého odporu k Provisovi by se dalo vysledovat k Estelle? Proč bych se měl na své cestě zdržovat srovnáváním myšlenkového stavu, v jakém jsem se pokoušel zbavit poskvrny vězení, než jsem se s ní setkal na dostavnickové stanici, se svým myšlenkovým stavem, v jakém jsem nyní v duchu měřil propast mezi Estellou, tak hrdou a krásnou, a mezi vypovězeným trestancem, kterého jsem po jeho návratu přechovával? Moje cesta by proto nebyla o nic hladší, konec by pro to nebyl o nic lepší; jemu by to nepomohlo, ani mně neulevilo.

Jeho vyprávění zplodilo v mé mysli nový strach; nebo spíš, jeho vyprávění dalo tvar a smysl strachu, který v ní už dřímал. Je-li Compeyson naživu a objeví-li, že se Provis vrátil, těžko bych mohl pochybovat, jaké to bude mít následky. Že Compeyson z něho má smrtelný strach, to nemohl žádný z těch dvou vědět o mnoho lépe než já – a že kterýkoli člověk takové povahy, jak mi ho vylíčil Provis, by váhal jednou provždycky se osvobodit od obávaného protivníka způsobem tak spolehlivým a bezpečným, že ho prostě udá, to si bylo sotva možno představit.

Nikdy jsem dosud před Provisem nehlesl a nikdy před ním také nehlesnu – tak jsem se aspoň rozhodl – jediné slůvko o Estelle. Ale řekl jsem Herbertovi, že než mohu odjet do ciziny, musím se vidět jak s Estellou, tak se slečnou Havishamovou. To jsem mu oznámil, když jsme spolu osaměli večer onoho dne, kdy nám Provis vypověděl svou životní historii. Rozhodl jsem se, že si do Richmondu zajedu hned druhý den, a také jsem jel.

Když jsem zazvonil u domu paní Bradleyové, zavolali Estellinu služebnou a ta mi řekla, že Estella odjela na venkov. Kam? Do Satisu, jako obvykle. Ne jako obvykle, namítl jsem, protože tam ještě

nikdy nejela beze mne; kdy že se vrátí? Z odpovědi zazníval jakýsi zdrženlivý tón, který zvýšil můj zmatek, a odpověď zněla, že její služebná má za to, že slečna Estella se vrátí vůbec jen na krátkou chvíli. Nemohl jsem si z toho nic vybrat kromě toho, že to je myšleno, abych si z toho nic nevybral, a úplně vyšinutý z rovnováhy jsem se tedy vrátil zase domů.

Další noční porada s Herbertem, když Provis odešel domů (vždycky jsem ho odváděl a vždycky jsem se dobře kolem sebe rozhlížel), nás dovedla k závěru, že o cestě do ciziny nebudeme mluvit, dokud se nevrátím od slečny Havishamové. A že mezitím oba, Herbert i já, budeme každý sám pro sebe uvažovat, co by bylo nejlépe říci; máme-li si vymyslet nějakou záminku, jako že se bojíme, že je předmětem podezřelého pozorování; nebo mám-li já, který jsem ještě nikdy nebyl v cizině, navrhnout nějakou cestu. Oba jsme věděli, že stačí, abych jen něco navrhl, a on že jistě bude souhlasit. Byli jsme zajedno v tom, že je nemyslitelné, aby ještě mnoho dní zůstal v nynějším nebezpečném postavení.

Nazítří se ve mně našlo tolik nízkosti, že jsem předstíral, že jsem závazně slíbil zajet na návštěvu k Joeovi; ale byl jsem schopen takřka každé nízkosti vůči Joeovi nebo k jeho jménu. Provis měl být v mé nepřítomnosti na sebe krajně opatrný a Herbert se o něho měl starat stejně pečlivě, jako jsem se staral já. Pomýšlel jsem být pryč pouze jednu noc a po mém návratu se mělo začít s uspokojováním jeho nedočkavosti, abych začal hrát svou úlohu pána už velkoryseji. Tehdy mě napadlo, a jak jsem zjistil později, napadlo to i Herberta, že pod takovou záminkou – třeba za účelem nákupu nebo podobně – ho bude možno nejsnáze vylákat přes Kanál.

Jakmile jsem si takto připravil půdu ke své výpravě za slečnou Havishamovou, vyjel jsem časným ranním dostavníkem, ještě než se rozbřeslo, a byl jsem už za městem na volné venkovské silnici, když se teprve zpolehounka přihrádal den, váhavě a uplakaně a třaslavě a zabalený do záplat mraků a cárů mlhy jako žebrák. Jen

jsme po té polozmoklé jízdě zastavili před Modrým kancem, koho jsem nespatriil vycházet z průjezdu a s párátkem v prstech okukovat dostavník, jako Bentleyho Drummla!

Protože se tvářil, jako by mě neviděl, tvářil jsem se i já, jako bych neviděl jeho. Byla to na obou stranách přetvářka velmi nicotná; tím nicotnější, že jsme oba vešli do kavárny, kde on právě snídani dojedl, a kde já jsem si nyní snídani objednal. Byl to pro mne mor, vidět ho v našem městě, poněvadž jsem tuze dobře věděl, proč tam přijel.

Seděl jsem u svého stolu a předstíral jsem, že čtu uválený plátek velmi dávného data – v jehož místních zprávách nebylo nic ani zpolovice tak čitelného jako cizí část v podobě kávy, okurčiček, rybích marinád, masových omáček, rozpuštěného másla a vína, jimiž byl celý potřísněný, jako kdyby se na něm byly vyrazily spalničky v krajně iregulární formě –, kdežto Drummla stál před ohněm. Ponenáhlu se to pro mne stávalo nesnesitelnou křivdou, že tak stojí před ohněm. A s odhodláním vydobýt si svůj podíl na něm jsem vstal. Když jsem přistoupil ke krbu, abych prohrábl oheň, musel jsem pro pohrabáč sáhnout za jeho nohy, ale stále jsem se tvářil, jako bych nevěděl, kdo je.

„To mě ignorujete?“ utrousil pan Drummla.

„Jeje!“ řekl jsem s pohrabáčem v ruce. „To jste vy, jistě? Jak se máte? Už jsem byl zvědavý, kdo to je, kdo si tak zabírá všechno teplo pro sebe.“

S těmi slovy jsem zároveň zuřivě prohraboval uhlí, a když jsem skončil, otočil jsem se zády k ohni, vypjal prsa a postavil se těsně vedle pana Drummla.

„Právě jste přijel?“ vyzvídal pan Drummla a maličko mě odstrčil ramenem.

„Ano,“ přisvědčil jsem a maličko jsem ramenem odstrčil jeho.

„Hnusné hnízdo,“ poznamenal Drummla. „Vaše končina, myslím, že?“

„Ano,“ přitakal jsem. „Jak jsem slyšel, moc se podobá vašemu Shropshiru.“

„Ani za mák,“ odpověděl Drummle.

Tu se pan Drummle podíval na svoje boty a já se podíval na svoje a potom se pan Drummle podíval na moje boty a já se podíval na jeho.

„Jste tady už dlouho?“ zeptal jsem se pevně rozhodnut nepostoupit mu ze svého místa u ohně ani coul.

„Dost dlouho, abych toho měl po krk,“ odvětil Drummle s předstíraným zívnutím, ale stejně pevně rozhodnutý.

„Zůstanete tady dlouho?“

„Nemohu říci,“ odpověděl Drummle. „A vy?“

„Nemohu říci,“ vrátil jsem mu.

Podle toho, jak mi v žilách hrála krev, jsem v tom okamžiku cítil, že kdyby se páně Drummlovo rameno bylo dožadovalo i jen o vlásek víc místa, byl bych ho vrazil do okna, a stejně, že kdyby moje rameno bylo naléhavě vzneslo podobný požadavek, pan Drummle by byl vrazil mne do nejbližšího boxu. Tiše si pohvizdoval. Já rovněž.

„Velké rozlohy slatin tady v okolí, mám dojem, že?“ ozval se Drummle.

„Ano. Co na tom?“ opáčil jsem.

Pan Drummle se podíval na mne a potom na moje boty a potom utrousil: „Ó!“ a rozesmál se.

„Bavíte se, pane Drummle?“

„Ne,“ odpověděl, „nijak zvlášť. Chystám se ven, vyjet si na koni. Chci pro zábavu prozkoumat ty slatiny. Jsou tam prý všelijaké zapadlé vesnice, slyšel jsem. Zajímavé hospůdky – a kovárny – a tak dál. Číšníku!“

„Prosím, pane!“

„Mám toho svého koně připraveného?“

„Stojí už venku přede dveřmi, pane.“

„Jářku, poslouchejte, vy, pane. Dáma dnes nepojede, není na to počasí.“

„Velmi dobře, pane.“

„A nebudu tady dnes obědvat, protože obědvám u té dámy.“

„Velmi dobře, pane.“

Potom se Drummle podíval svým otlepeným obličejem na mne – s drzou vítězoslávou, která mě bodla až do srdce, třebaže to byl takový tupec, a která mě tak rozhořčila, že jsem měl sto chutí popadnout ho za lokty (jako se v pohádce vypráví o loupežníkovi, že popadl tu stařenu) a posadit ho na oheň.

Jedno bylo nám oběma naprosto zřejmé, a to, že dokud nepřijde nějaká odpomoc, žádný z nás nemůže od ohně ustoupit. Stáli jsme tedy před ním, pevně rozkročení, rameno u ramene a noha u nohy, ruce za zády, a žádný neuhnul ani o coul. Koně bylo vidět v mrhlení venku před dveřmi, moje snídaně stála na stole, Drummlova byla už sklizená, číšník mě zval, abych šel jíst, já přikývl, ale ani jeden jsme se nehnuli z místa.

„Byl jste od té doby v Háji?“ zeptal se Drummle.

„Ne,“ odpověděl jsem, „měl jsem Pěnkav až dost posledně, co jsem tam byl.“

„To bylo tehdy, co jsme mezi sebou měli tu diferenci?“

„Ano,“ přisvědčil jsem velmi úsečně.

„Jděte, jděte! Nechali vás z toho přece vyváznout docela lacino,“ ušklíbl se Drummle. „Neměl jste ztrácet hlavu.“

„Pane Drummle,“ řekl jsem, „nejste oprávněný udílet v té věci rady. Když ztratím hlavu já (ne že bych přiznával, že se tak tenkrát stalo) – neházím sklenicemi.“

„Já ano,“ procedil Drummle.

Podíval jsem se dvakrát třikrát po něm, a jak potlačovaná zuřivost ve mně doutnala stále silněji a silněji, řekl jsem:

„Pane Drummle, nevyhledával jsem tento rozhovor a nemyslím, že by byl příjemný.“

„To jistě není,“ odsekl zpupně přes rameno, „nemyslím si o něm vůbec nic.“

„A proto,“ pokračoval jsem, „s vaším dovolením navrhuji, abychom pro budoucnost upustili od všech styků.“

„Zcela můj názor,“ přisvědčil Drummle, „a právě to, co bych byl navrhl sám nebo – ještě spíš – udělal sám a bez jakéhokoli navrhování. Ale neztrácejte hlavu. Neztratil jste už beztak dost?“

„Co tím myslíte, pane?“

„Číšníku?“ zvolal Drummle v odpověď na mou otázku.

Číšník se znovu ukázal.

„Poslouchejte, vy, pane! Rozuměl jste dobře, že ta mladá dáma dnes nepojede a že dnes obědvám u té dámy?“

„Ovšemže, pane!“

Když číšník ohmatal dlaní můj rychle stydnoucí čajník a prosebně se na mne podíval, dřív než zase odešel, Drummle s úzkostlivou bedlivostí, aby nepohnul ramenem na mé straně, vytáhl z kapsy doutník a ukousl mu špičku, ale nejevil žádnou známku, že by se chtěl hnout z místa. Třebaže jsem se dusil a vařil, cítil jsem, že už nemůžeme pokračovat ani jediným dalším slůvkem, aby nepadlo Estellino jméno, jež bych z jeho úst rozhodně nesnesl slyšet, a proto jsem se zadíval strnule do protější zdi, jako by v místnosti se mnou nebylo živé duše, a vší silou jsem se nutil k mlčení. Je nemožné říci, jak dlouho bychom byli ještě setrvali v tomto směšném postavení, nebýt vpádu tří blahobytných sedláků – navedených číšníkem myslím –, kteří se vhrnuli do kavárny, začali si rozpínat pláště a mnuli si ruce a kterým, když se rozehnali ke krbu, jsme museli udělat místo.

Viděl jsem ho oknem, jak chytá koně za hřívu a svým zbrklým a hromotlucským způsobem leze do sedla a jak se s koněm točí a couvá z dohledu. Myslel jsem, že už odjel, když vtom se vrátil a žádal si oheň pro doutník v ústech, protože si ho předtím zapomněl zapálit. Přiběhl muž v šedavém obleku a přinesl žádané – nebyl bych mohl říci odkud, zda ze zájezdního dvora nebo z ulice nebo bůhvíodkud –, a jak se Drummle nakláněl ze sedla a zapaloval si doutník a s pohozením hlavy směrem k oknům kavárny se zasmál,

nachoulená ramena a rozježená hlava toho muže, který stál ke mně zády, mi připomínaly Orlicka.

Byl jsem příliš silně rozladěný, než aby mi v tu chvíli nějak tuze záleželo na tom, je-li to on či ne, nebo než abych se vůbec dotkl snídaně, a smyl jsem si tedy nepohodu i cestu z obličeje i z rukou a vydal jsem se k pamětihodnému starému domu, do kterého jsem, jak by pro mne bývalo o tolik lepší, neměl nikdy vkročit, který jsem nikdy neměl spatřit.

Kapitola čtyřicátá čtvrtá

V pokoji, v němž stál toaletní stůl a kde po stěnách hořely voskovice, jsem zastihl slečnu Havishamovou s Estellou – slečnu Havishamovou usazenou na kanapíčku u krbu a Estellu na polštáři u jejích nohou. Estella pletla a slečna Havishamová přihlížela. Když jsem vešel, obě zdvihly oči a obě na mně viděly změnu. To jsem usoudil z pohledu, který si navzájem vyměnily.

„A jaký vítr, Pipe,“ promluvila slečna Havishamová, „tě sem zavál?“

Ačkoli se na mne dívala pevným pohledem, viděl jsem, že je dost zaražená. Protože Estella ustala na okamžik v pletení, spočinula očima na mně a potom zase pletla dál, zdálo se mi, že v kmitání jejích prstů čtu tak zřetelně, jako kdyby mi to byla pověděla posunkovou řečí hluchoněmých, že poznala, že jsem objevil svého skutečného dobrodince.

„Slečno Havishamová,“ odpověděl jsem, „včera jsem si zajel do Richmondu, abych si promluvil s Estellou, a když jsem shledal, že nějaký vítr sem zavál ji, přijel jsem za ní.“

Poněvadž mě slečna Havishamová už potřetí nebo počtvrté vybídla pokynem ruky, abych se posadil, sedl jsem si do křesla u toaletního stolu, kde jsem ji tak často vídal sedět. Se vší tou zkázou u mých nohou a kolem mne mi toho dne to místo připadalo jako pro mne stvořené.

„Co jsem chtěl říci Estelle, slečno Havishamová, to jí řeknu před vámi – brzy – za několik okamžiků. Nepřekvapí vás to, nebude vám to nemilé. Jsem tak nešťastný, jak jste si jen kdy mohla přát, abych byl.“

Slečna Havishamová se na mne nepřestávala pevně dívat. Z pohybu Estelliných prstů při pletení jsem poznával, že mým slovům věnuje pozornost – ale oči nezdvihla.

„Přišel jsem na to, kdo je můj příznivec. Není to objev šťastný a sotvakdy asi poslouží mé pověsti, postavení, jmění, čemukoli. Jsou důvody, proč o tom nesmím říci víc. Není to tajemství moje, ale někoho jiného.“

Jak jsem se tak na chvíličku odmlčel a díval se na Estellu a uvažoval, jak pokračovat, slečna Havishamová po mně opakovala: „Není to tajemství tvoje, ale někoho jiného. Nu?“

„Když mě sem z vašeho popudu prvně přivedli, slečno Havishamová – a když jsem ještě patřil do té vsi kousek tamhle, kterou jsem neměl nikdy opustit, jak bych si dnes přál –, domnívám se, že jsem sem doopravdy přišel, jako sem mohl přijít kterýkoli jiný náhodný chlapec – jako nějaký sluha, abych ukojil nějakou potřebu nebo vrtoch a dostal za to zapláceno?“

„Ano, Pipe,“ přisvědčila slečna Havishamová a příkyvovala důrazně hlavou, „tak jest.“

„A že pan Jagers –“

„Pan Jagers,“ vzala mi slečna Havishamová pevným tónem to slovo z úst, „s tím neměl nic společného a nic o tom nevěděl. Že je mým právním zástupcem a že je současně právním zástupcem tvého dobrodince, to je prostě náhoda. Ve stejném vztahu je k mnoha jiným lidem a k takové náhodné shodě může dojít docela snadno. Ať je to jak chce, došlo k ní a nikdo ji úmyslně nepřivodil.“

Každý mohl v její vyzábělé tváři číst, že až doposud nic netají ani ničemu neuhýbá.

„Ale když jsem upadl do toho omylu, ve kterém jsem potom tak dlouho setrval, alespoň jste mě v něm udržovala?“ namítl jsem.

„Ano,“ odpověděla a opět důrazně příkyvovala hlavou, „nechala jsem tě při něm.“

„Bylo to laskavé?“

„Kdo jsem já,“ zvolala slečna Havishamová a udeřila holí do podlahy v hněvivém vzplanutí tak náhlém, že Estella k ní překvapením pozdvihla oči, „kdo jsem já, proboha živého, abych měla být laskavá?“

Byla to nicotná stížnost, co jsem jí předhodil, a neměl jsem vůbec v úmyslu ji předhazovat. Řekl jsem jí to, jak tak seděla po svém výbuchu zasmušile zadumaná.

„Tak, tak, tak!“ pravila. „Co dál?“

„Za své tehdejší služby zde jsem dostal štědře zapláceno,“ řekl jsem, abych ji ukonejšil, „tím, že jste mě dala do učení, a dosavadní otázky jsem položil jen pro svou vlastní informaci. Co následuje, má jiný (doufám, méně osobní) účel. Tím, že jste mě v mém omylu ponechávala, slečno Havishamová, jste trestala – napínala – klamala – snad sama bez urážky doplníte výraz, který by vyjadřoval váš úmysl – své sobecké příbuzenstvo?“

„Ano. Vždyť to sami tak chtěli! A ty také! Jaký byl můj život, abych se měla ještě namáhat a prosit je nebo tebe, abyste to tak nechtěli? Sami jste si strojili osidla. Já je nestrojila nikdy!“

Čekal jsem, než se zase uklidnila – neboť i tohle z ní vybuchlo s nenadálou prudkostí –, a potom jsem pokračoval.

„Náhoda mě zavedla do jedné rodiny z vašeho příbuzenstva, slečno Havishamová, a od chvíle, co jsem přijel do Londýna, se bez přestávky pohybuji v jejím kruhu. Víím, že podléhala mému klamu stejně upřímně jako já. A bylo by ode mne nepoctivé a nízké, kdybych vám neřekl, ať vám to je příjemné, nebo ne, a ať máte chuť tomu věřit, nebo ne, že hluboce křivdíte jak panu Matyáši Pocketovi, tak jeho synu Herbertovi, myslíte-li si o nich něco jiného, než že to jsou lidé ušlechtilí, poctiví, otevření a neschopní jakékoli obmyslnosti nebo podlosti.“

„Jsou to tví přátelé,“ poznamenala slečna Havishamová.

„Stali se mými přáteli,“ namítl jsem, „v době, kdy se domnívali, že jsem zaujal jejich místo, a kdy Sára Pocketová, slečna Georgiana a paní Kamila mými přáteli myslím nebyly.“

S potěšením jsem pozoroval, že tímto odlišením od ostatního příbuzenstva, jak se zdálo, jsem svým přátelům v jejích očích prospěl. Na chvíli se na mne pronikavě zadívala a potom se zeptala klidně:

„Co pro ně chceš?“

„Jenom to,“ řekl jsem, „abyste je neházela do jednoho pytle s druhými. Mohou sice být stejné krve, ale věřte mi, nejsou stejného ražení.“

S tímž pronikavým pohledem dosud upřeným na mne slečna Havishamová opakovala:

„Co pro ně chceš?“

„Nejsem tak prohnáný, vidíte,“ odpověděl jsem s vědomím, že se maličko červenám, „abych před vámi mohl utajit, i kdybych si to přál, že opravdu něco chci. Kdybyste mohla věnovat nějaké peníze, slečno Havishamová, abyste mému příteli Herbertovi prokázala trvalou službu pro život, kterou je však se zřetelem k povaze případu nutno prokázat bez jeho vědomosti, vysvětlil bych vám, jak to udělat.“

„Proč se to musí dělat bez jeho vědomosti?“ zeptala se a opřela si obě ruce o rukojeť hole, aby mě mohla sledovat ještě pozorněji.

„Protože jsem s tou pomocí,“ řekl jsem, „už déle než před dvěma roky bez jeho vědomosti začal sám a nechci, aby se to na mne prozradilo. Proč nejsem s to tu věc dokončit, to nemohu vysvětlit. Je to část toho tajemství, které je tajemstvím jiné osoby, a ne mým.“

Ponenáhlu odvrátila oči ode mne a upřela je na oheň. Když ho pozorovala chvíli, která se v tom tichu a světle pomalu ubývajících svící zdála velmi dlouhá, vyburcovalo ji sesutí několika žhavých uhlíků, a tu se znovu zadívala ke mně – zprvu nepřítomným pohledem – potom s pozorností znenáhla stále soustředěnější. Celou tu dobu Estella stále pletla. A jakmile slečna Havishamová upjala pozornost na mne, promluvila, jako by nebylo žádné přestávky v našem hovoru:

„Co dál?“

„Estello,“ začal jsem a otočil jsem se teď k ní a snažil jsem se ovládnout svůj rozechvělý hlas, „víte, že vás miluju. Víte, že vás miluju už dlouho a vroucně.“

Po tomto oslovení pozdvihla zrak k mému obličejí, a zatímco její prsty pilně pletly, dívala se s nepohnutou tváří na mne. Viděl jsem, že pohled slečny Havishamové sklouzává ze mne na ni a z ní na mne.

„Nebýt mého dlouhého omylu, byl bych vám to řekl dřív. Budil ve mně naději, že nás slečna Havishamová určila jednoho pro druhého. Dokud jsem se domníval, že se tomu nemůžete ubránit, abych tak řekl, zdržoval jsem se to vyslovit. Ale teď to vyslovit musím.“

S tváří stejně nepohnutou a s prsty ustavičně kmitajícími zavrtila Estella hlavou.

„Vím,“ řekl jsem v odpověď na ten pohyb, „vím. Není pro mne naděje, že bych vás kdy mohl zvát svou, Estello. Nemám tušení, co se se mnou může v nejbližší budoucnosti stát, jak chudý možná budu nebo kam třeba půjdu. Ale přesto vás miluju. Miluju vás hned od první chvíle, co jsem vás v tomhle domě spatřil.“

Dívala se na mne nepohnutě a s prsty v pilné práci znovu zavrtěla hlavou.

„Bylo by od slečny Havishamové bývalo kruté, strašlivě kruté, zahrávat si s citlivostí chudého chlapce a trýznit mě celá ta léta marnou nadějí a lichou snahou, kdyby byla přemýšlela o vážnosti toho, co dělá. Ale myslím, že o tom nepřemýšlela. Myslím, Estello, že v mukách vlastního utrpení zapomněla na moje.“

Viděl jsem, jak si slečna Havishamová položila ruku na srdce a ponechala ji tam a přitom hleděla střídavě na Estellu a na mne.

„Zdá se,“ pronesla Estella velmi klidně, „že existují city, představy – nevím, jak bych to nazvala –, kterým nejsem s to porozumět. Když říkáte, že mě milujete, chápu, co myslíte, jako slovní obrat, ale nic víc. Nemluvíte k ničemu v mém nitru, nic tam nerozehráváte. Jsem úplně netečná ke všemu, co říkáte. Pokoušela jsem se vás už po té stránce varovat – není pravda?“

Zbědovaně jsem přiznal: „Ano.“

„Ano. Ale vy na mé varování ne a ne dát, protože jste se domníval, že to nemyslím doopravdy. Nu, nedomníval jste se to?“

„Domníval jsem se a doufal jsem, že to nemůžete myslet doopravdy. Vy, tak mladá, nezkušená a krásná, Estello! To se přece přičítá vši přirozenosti.“

„Ale ne *mé* přirozenosti,“ odpověděla. A potom dodala se zvláštním důrazem na těch slovech: „Je to v přirozenosti, jaká se vyvinula ve mně. Dělán velký rozdíl mezi vámi a všemi ostatními, když vám říkám tolik. Víc dělat nemohu.“

„Není snad pravda,“ řekl jsem, „že Bentley Drummle je tady v městě a točí se kolem vás?“

„To je svatá pravda,“ odpověděla s lhostejností naprostého pohrdání Drummlem.

„Že ho povzbuzujete a chodíte s ním jezdit na koni a že právě dnes tady s vámi obědvá?“

Zdála se trochu překvapená, že o tom vím, ale odpověděla opět: „Svatá pravda.“

„Přece ho nemůžete milovat, Estello!“

Prvně se její prsty zastavily, když opáčila skorem hněvivě: „Co jsem vám řekla? Přes to všechno se ještě pořád domníváte, že nemyslím doopravdy, co říkám?“

„Snad byste si ho nikdy nevzala, Estello?“

Podívala se k slečně Havishamové a s pletením v rukou chvíli uvažovala. Potom pravila:

„Proč bych vám neřekla pravdu? Provdám se za něj.“

Skryl jsem obličej do dlaní, ale dokázal jsem se ovládnout lépe, než bych mohl očekávat se zřetelem k tomu, jaká muka jsem pocítil, jakmile jsem uslyšel ta slova splynout z jejích rtů. Když jsem obličej opět zdvihl, měly rysy slečny Havishamové výraz tak příšerný, že na mne přes všechnu mou vášnivou překotnost a žal učinil silný dojem.

„Estello! Nejdražší, nejdražší Estello, nenechte se od slečny Havishamové zavést k tomu neblahému kroku! Odvrhněte mě navždycky – vím dobře, že jste to už udělala –, ale podejte svou ruku nějakému cennějšímu člověku, než je Drummle. Slečna Havishamová

vás dává jemu proto, že to je největší výsměch a urážka, jaké lze vmést do tváře všem četným daleko lepším mužům, kteří vás obdivují, i těm několika málo, kdo vás upřímně milují. Mezi těmi několika je možná člověk, který vás miluje snad i tak vřele jako já, třeba vás nemiluje tak dlouho. Vezměte si ho a pro vaše blaho to ponesu lehčeji.“

Moje vroucí opravdovost u ní vzbudila podiv, který vypadal, jako by se do něho bylo mohlo přimísit i maličko soucitu, jen kdyby bývala schopna předvést mě svému chápání alespoň trochu srozumitelně.

„Provdám se za něj,“ opakovala jemnějším tónem. „Přípravy k mému sňatku jsou v proudu a svatba bude brzy. Proč v té věci urážlivě uvádíte jméno mé adoptivní matky? Jednám tak z vlastní vůle.“

„Z vlastní vůle, Estello, se chcete promarnit na takového hrubce?“

„A na koho bych se tedy měla promarnit?“ opáčila s úsměvem. „Měla bych se promarnit na muže, který by co nejdříve vycítil (jestliže lidé vskutku něco takového vycítí), že mu nic nepřináším? Vidíte! Je to hotová věc. Bude mi celkem obstojně a mému manželovi také. Pokud jde o to, že by mě někdo zaváděl k něčemu, co vy nazýváte neblahým krokem, tedy slečna Havishamová by byla chtěla, abych počkala a ještě se nevdávala – ale život, jaký jsem až dosud vedla, se mi znechutil, protože pro mne má tuze málo půvabů, a jsem zcela ochotná ho změnit. Nic už neříkejte. My dva si jaktěživo neporozumíme.“

„Takový nízký hrubec, takový hloupý hrubec!“ namítal jsem v zoufalství.

„Nebojte se, že pro něho budu nějakým požehnáním,“ pravila Estella, „to jistě nebudu. Hleďte! Tady je moje ruka. Rozloučíme se s tímhle, vy blouznivý chlapečku – či muži?“

„Ach, Estello!“ zvolal jsem, zatímco moje hořké slzy hustě zkráply její ruku, ať jsem se sebevíc namáhal je zadržet. „I kdybych zůstal v Anglii a dokázal držet hlavu zpříma jako ostatní lidé, jak bych vás mohl vidět jako Drummlovu ženu?“

„Nesmysl,“ odvětila, „nesmysl. To vás přejde, ani se nenadějete.“

„Nikdy, Estello!“

„Za týden na mne zapomenete.“

„Že zapomenu! Jste částí mého žití, částí mé bytosti. Byla jste v každické řádce, kterou jsem kdy pročetl od chvíle, co jsem sem ponejprv vkročil, ten neotesaný obyčejný chlapec, jehož ubohé srdce jste zraňovala už tenkrát. Byla jste v každickém pohledu, jaký mi od té doby přišel na oči – na řece, na lodních plachtách, na blatech, v oblacích, ve světle, ve tmě, ve větru, v lesích, v moři, v ulicích. Byla jste ztělesněním každické půvabné vidiny, jakou kdy má mysl poznala. Kvádry, z kterých jsou vystavěny nejmohutnější londýnské budovy, nejsou skutečnější, ani pro vaše ruce zbořitelnější, než vaše přítomnost a vliv, tu a všude, kdy byly pro mne i než kdy budou. Estello, do poslední chvíličky mého života nemůžete jinak než zůstat částí mé povahy, částí toho mála dobra v mém nitru, částí jeho zla. Ale v tomto okamžiku rozchodu vás spojuji pouze s dobrem a takovou vás budu povždycky i poctivě spatřovat, protože jste mi musela prokázat daleko víc dobra než zla, ať již v téhle chvíli cítím zármutek sebebolestnější. Ó, Bůh vám žehnej, Bůh vám odpusť!“

V jakém blouznivém záchvatu šíleného zoufalství jsem ta přerývaná slova ze sebe vypravil, vůbec nevím. Tato patetická tiráda ve mně vyklokotala jako krev z nějakého vnitřního zranění a vychrlila se prostě ven. Na několik váhavých okamžiků jsem si její ruku přidržel ke rtům, a tak jsem se s ní rozešel. Ale vždycky potom jsem už měl v paměti – a brzy potom z důvodu ještě silnějšího –, že zatímco Estella se na mne dívala pouze s nedůvěřivým podivem, strašidelná postava slečny Havishamové, s rukou stále přitisknutou na srdce, se celá jako by rozplývala v jediný příšerný pohled, strnulá soucitem a sebevýčitkami.

Všechno skončeno, všechno ztraceno! Tolik bylo skončeno a ztraceno, že když jsem vycházel brankou, denní světlo se zdálo šerejší, než když jsem vcházel. Nějakou chvíli jsem se schovával po

různých uličkách a postranních cestách a potom jsem zabočil na silnici s odhodláním jít celou cestu do Londýna pěšky. Tou dobou jsem se už totiž vzpamatoval natolik, abych si uvědomil, že se nemohu vrátit do hostince a vidět tam Drummla; že bych nesnesl sedět na dostavníku a nechat na sebe lidi mluvit; že nemohu udělat nic, co by mi i jen zpolovice tak prospělo, jako když se unavím do vyčerpání.

Bylo již po půlnoci, když jsem přešel přes Londýnský most. Poněvadž jsem zahrnul hned do spleti úzkých ulic, které za těch časů směřovaly podél middlesexského břehu řeky na západ, vedla mě nejkratší cesta, kudy jsem se mohl do Templu pustit, těsně podle řeky přes Whitefriars. Nečekali mě doma sice dřív než zítra, ale měl jsem své klíče, a šel-li Herbert snad už spát, mohl jsem se dostat do postele a vůbec ho nevyrušit.

Protože se stávalo zřídkakdy, že jsem po uzavření Templu vcházel whitefriarskou bránou, a protože jsem byl notně zablácený a utrácený, nebral jsem to nijak ve zlém, že si mě noční vrátný velmi pozorně prohlížel, když maličko pootevřel bránu, aby mě vpustil. Abych napomohl jeho paměti, řekl jsem mu své jméno.

„Nebyl jsem si docela jistý, pane, ale myslel jsem si to. Máte tady dopis, prosím. Posel, co to přinesl, říkal, abyste byl tak laskavý a přečetl si to tuhle při světle mé lucerny.“

Silně překvapený touto žádostí jsem dopis přijal. Byl určený pro Blahorodého pána Filipa Pipa a nahoře nad adresou byla ještě poznámka „PŘEČTĚTE SI TO PROSÍM ZDE“. Otevřel jsem dopis, hlídač mi podržel světlo ve výšce a já v listě četl Wemmickovo písmo: „NECHOĎTE DOMŮ.“

Kapitola čtyřicátá pátá

Jen jsem tu výstrahu dočetl, ihned jsem se obrátil k bráně Templu zády a pospíšil co nejrychleji do Fleet Street, a tam jsem sehnal opozdilou nájemnou dvoukolku a odjel do hotelu V lázních na Covent Garden. V těch dobách tam bylo vždycky možno dostat nocleh v kteroukoli hodinu noční a pokojský, který mě svými ochotnými dvířky pustil dovnitř, zapálil svíčku, která byla právě na řadě na jeho poličce, a rovnou mě uvedl do pokoje. Byla to jakási krypta v přízemí vzadu do dvora a v ní stála sloupková postel, hotový tyranský netvor rozkročený přes celou místnost, který stál jednou ze svých despotických noh v krbu a druhou ve dveřích a se spravedlností přímo bohorovnou utiskoval ubohé, nanicovaté umyvadélko.

Protože jsem si vyžádal noční světlo, pokojský mi přinesl, dřív než mě nechal o samotě, obligátní lojový knůtek oněch starých poctivých časů – předmět podobný duchu vycházkové hůlky, který si okamžitě zlomil páteř, dotkl-li se ho někdo, o který se jaktěživo nedalo nic zapálit a který úpěl v samovazbě na dně vysoké plechové věže, proděravěné kulatými střílnami, jež házely po stěnách pravidelný vzorek mihotavých kol. Když jsem zalezl do postele a s rozbolenýma nohama, utrmácený a nešťastný jsem tam ležel, shledal jsem, že nemohu zavřít oči o nic snadněji, než mohu zavřít oči toho směšného argusa. A tak v ponurosti a mrtvosti noci jsme civěli jeden na druhého.

Ta žalostná noc! Tak tísnivá, tak bezútěšná, tak dlouhá! V pokoji visel nehostinný zápach studených sazí a horkého prachu, a jak jsem se tak díval nad sebe do koutů nebes v hlavách postele, pomyslel jsem si, jaká spousta masařek z řeznictví a škvorů z trhu a larev z venkova se tam nahoře asi musí držet a vyčkává příští léto. To mě přivedlo k úvaze, zda některá ta havěť také někdy spadne, a potom jsem si představoval, že cítím lehké dopady na obličej – nepříjemný

to obrat v myšlení, který budil pocit jiných a odpornějších útoků na má záda. Když jsem nějakou chvíli tak ležel bez spánku, začaly slyšitelně vystupovat ony prapodivné hlasy, na něž je ticho tak plodné. Skříň šeptala, krb vzdychal, nanicovaté umyvadelko tikalo a v prádelníku chvílemi brnkla jedna kytarová struna. Asi ve stejnou dobu dostaly oči na stěně nový výraz a v každém tom mihotavém kole jsem viděl napsáno „NECHOĎTE DOMŮ“.

A ať na mne doléhaly jakékoli noční představy a noční zvuky, toto NECHOĎTE DOMŮ nezahnal ani na okamžik. Vtíralo se do všeho, ať jsem přemýšlel o čemkoli, stejně neodbytně, jako by to byla nějaká tělesná bolest. Nedlouho předtím jsem četl v novinách, jak nějaký neznámý pán přišel v noci do Lázní a odešel spát a spáchal sebevraždu a ráno ho našli v tratolišti krve. Vlezlo mi do hlavy, že určitě obýval právě tuhle mou kobku, a vstal jsem z postele, abych se přesvědčil, nejsou-li někde nějaké rudé skvrny; potom jsem otevřel dveře a podíval se ven do chodeb, abych se potěšil družnou společností vzdáleného světla, o němž jsem věděl, že u něho klímá pokojský. Ale otázky, proč nemám chodit domů a co se doma stalo a kdy budu moci jít domů a je-li Provis doma v bezpečí, zaměstnávaly celý ten čas mou mysl tak silně, že by se byl člověk mohl domnívat, že v ní už nemůže být místa pro žádné jiné téma. Ba, ani když jsem myslel na Estellu, a jak jsme se toho dne rozešli navždycky, a když jsem si připomínal všechny okolnosti našeho rozchodu i všechny její pohledy a zabarvení hlasu a kmitání jejích prstů, zatímco pletla – ani tehdy jsem neustával tu a onde a všude vidět výstrahu: Nechod'te domů. Když jsem konečně z čirého vyčerpání ducha i těla začal klímat, změnila se v obludné mátožné sloveso, které jsem musel časovat v rozkazovacím způsobu přítomného času: nechod' domů, ať nechodí domů nebo nechodiž domů, nechod'me domů, nechod'te domů, ať nechodí oni domů. A potom s pomocnými slovesy a podmíněně: Nesmím a nemohu jít domů, a nešel bych, nemohl bych, nechtěl bych a neměl bych jít domů – až

jsem cítil, že mi z toho už vynechává rozum, a převálil jsem se na polštáři a znovu jsem se zadíval na ta mihotavá kola na stěně.

Vyžádal jsem si, aby mě vzbudili v sedm hodin, neboť bylo jasné, že dřív než budu mluvit s kýmkoli jiným, musím si napřed promluvit s Wemmickem, a stejně jasné bylo, že to je případ, v němž přicházejí v úvahu jeho walworthské názory. Byla to úleva, vypadnout z pokoje, kde jsem strávil tak bídnou noc, a nebylo třeba klepat na moje dveře podruhé, aby mě z mého neklidného lože vyburcovali na nohy.

Cimbuří Hradu vyvstalo před mým zrakem v osm hodin. Poněvadž do pevnosti náhodou právě vcházela služtička s dvěma teplými houskami, proklouzl jsem brankou a přešel padací most spolu s ní, a tak jsem se octl bez ohlášení před tváří Wemmicka, který zrovna chystal čaj pro sebe a pro Dědu. Otevřené dveře skýtalý perspektivní pohled na Dědu v posteli.

„Vida, pan Pip!“ zvolal Wemmick. „Vy jste tedy přijel domů?“

„Ano,“ přisvědčil jsem, „ale domů jsem nešel.“

„Docela správně,“ řekl a zamnul si ruce. „Nechal jsem pro vás psaní v každé bráně Templu, pro všechny případy. Ke které bráně jste přišel?“

Pověděl jsem mu.

„Během dne si obejdu ostatní brány a všechna ta psaní zničím,“ pravil Wemmick. „Je to dobrá zásada, nikdy po sobě nenechávat písemné důkazy, když nemusíte, protože nikdy nevíte, kdy je kdo může předložit. Dovolím si jednu opovážlivost k vám – nevadilo by vám, kdybyste měl pro Dědouška opéci tuhle klobásku?“

Odpověděl jsem mu, že mi udělá potěšení mu vyhovět.

„Můžeš si tedy jít po své práci, Márinko,“ řekl Wemmick služtičce. „A tak zůstaneme sami mezi sebou, chápete, pane Pipe?“ dodal a mrkl na mne, když odcházela.

Poděkoval jsem mu za jeho přátelství i varování a dál jsme pokračovali v hovoru tichým hlasem, mezitímco jsem opékal Dědovu klobásku a on mazal máslem střídu Dědovy žemle.

„Nuže, pane Pipe, podívejte,“ začal Wemmick, „my dva si navzájem rozumíme. Jsme tady v postavení čistě soukromém a přátelském a měli jsme spolu již dříve důvěrná jednání. Oficiální názory jsou jiná věc. My tady jsme mimo veškerou oficiálnost.“

Srdečně jsem souhlasil. Byl jsem tak silně nervózní, že mi už Dědova klobáska vzplanula jako pochodeň a já ji musel sfouknout.

„Včera ráno jsem náhodou slyšel,“ mluvil dál Wemmick, „když jsem byl na jistém místě, kam jsem vás jednou vzal s sebou – i mezi námi dvěma je dobře neuvádět jména, pokud se jim lze vyhnout –“

„Mnohem lépe neuvádět,“ přisvědčil jsem. „Rozumím vám.“

„Včera ráno jsem tam náhodou slyšel,“ pokračoval Wemmick, „že jistá osoba nikoli zcela neznalá osadnických prací a nikoli nemajetná co do mobilního jmění – nevím, kdo to může vskutku být – nebudeme tu osobu jmenovat –“

„Není zapotřebí,“ poznamenal jsem.

„– způsobila určitý menší rozruch v jisté končině světa, kam odchází slušný počet lidí nikoli pro ukojení vlastních zálib a nikoli zcela nezávisle na výdajích státní pokladny –“

Jak jsem visel očima na jeho tváři, udělal jsem z Dědovy klobásky úplný ohňostroj a značně rozvrátil pozornost svou i Wemmickovu – za což jsem se okamžitě omluvil.

„– tím, že z oné končiny zmizela a nikdo tam už pak o ní neslyšel. Z toho,“ vykládal Wemmick, „vznikly rozličné dohady a domněnky. Slyšel jsem také, že vás ve vašem bytě v Zahradním dvoře v Templu někdo hlídal a možná bude hlídat ještě.“

„Kdo?“ zeptal jsem se.

„O tom bych se nerad rozhovořoval,“ odpověděl Wemmick vyhýbavě, „to by mohlo být v rozporu s oficiálními povinnostmi. Slyšel jsem to, jak jsem už v životě na témž místě slyšel jiné podivné věci. Neříkám vám to jako informaci mně podanou. Prostě jsem to slyšel.“

Mezi řečí mi vzal z ruky opěkáč vidličku s nabodnutou klobáskou a úhledně naservíroval Dědovi snídani na malý tác. Než mu

ji předložil, odešel s čistým bílým ubrouskem do Dědovy ložnice a uvázal ho starému pánovi pod bradou, podložil mu záda poduškami a posunul mu noční čepici na ucho, čímž mu dodal úplně šviháckého vzezření. Potom s velkou péčí položil snídani před něj a zeptal se: „Máme se dobře, Dědoušku, co?“ A na to úsměvný Děda odpověděl: „Dobře, Jene, dobře, hochu!“ Poněvadž se zdálo, že se jaksi mlčky rozumí, že se Děda nemůže v takovém stavu ukazovat, a proto že ho je dlužno považovat za neviditelného, stavěl jsem se, jako bych vůbec nevěděl, co se vedle děje.

„To hlídání mne a mého bytu, na které jsem už jednou měl důvod mít podezření,“ řekl jsem Wemmickovi, když se ke mně vrátil, „je neodlučitelné od osoby, na kterou jste prve narážel – je to tak?“

Wemmick se tvářil nadmíru vážně.

„To bych se na základě vlastních vědomostí nemohl odvážit tvrdit. Tím myslím, že bych se nemohl odvážit tvrdit, že tomu tak bylo zpočátku. Ale tak to buďto je, nebo tak to bude, nebo je velké nebezpečí, že se to tak vytváří.“

Protože jsem viděl, že mu věrná oddanost k Malé Britské brání říci tolik, kolik by mohl, a protože jsem si s vděčností k němu uvědomoval, jak daleko vybočil ze svých obvyklých mezí, pověděl-li mi to, co mi již pověděl, nemohl jsem na něho naléhat. Ale po chvíli zamyšlení u krbu jsem mu řekl, že bych se ho rád na něco zeptal, ať už mi na mou otázku odpoví nebo neodpoví, jak prostě uzná za vhodné, a že předem s jistotou vím, že jeho rozhodnutí bude správné. Přerušil snídani, založil si ruce křížem, začal v prstech ožďibovat rukávy od košile (jeho představa domácího pohodlí byla sedět bez kabátu) a přikývnutím mě vybídl, abych svou otázku vyslovil.

„Slyšel jste o muži špatného charakteru, jehož pravé jméno je Compeyson?“

Odpověděl mi dalším přikývnutím.

„Žije?“

Další přikývnutí.

„Je v Londýně?“

Přikývl mi ještě jednou, stiskl neobyčejně pevně svou škvíru poštovní schránky, přikývl mi naposledy a pokračoval se snídání.

„Ted', když vyptávání skončilo,“ začal Wemmick znovu a jako pokyn pro mne zdůraznil ta slova přízvukem a ještě jednou je opakoval, „přicházím k tomu, co jsem udělal, když jsem slyšel, co jsem slyšel. Šel jsem do Zahradního dvora vás vyhledat, a když jsem vás nenašel, šel jsem ke Clarrikerovi vyhledat pana Herberta.“

„A toho jste našel?“ zeptal jsem se s velkou úzkostí.

„A toho jsem našel. Střežil jsem se, abych vyslovil jakékoli jméno nebo se pouštěl do jakýchkoli podrobností, ale dal jsem mu na srozuměnou, jestli ví, že někdo – Petr nebo Pavel nebo který svatý – je ve vašem bytě nebo někde v nejbližším okolí, že udělá nejlíp, když toho Petra nebo Pavla nebo kterého svatého odklidí pryč, dokud jste pryč vy.“

„Byl asi ve velkých rozpacích, co udělat, ne?“

„To tedy *byl* v rozpacích, co udělat – a v nic menších, když slyšel můj názor, že není bezpečné pro tu chvíli se pokoušet toho Petra nebo Pavla nebo kterého svatého odklidit pryč tuze daleko. Něco vám povím, pane Pipe. Za daných okolností není lepšího místa než velkoměsto, když už v něm jednou jste. Jenom nevyrážet z úkrytu tuze brzy. Držet se hezky tiše v ústraní. Vyčkat, až se věci uklidní, dřív než zkusíte vyjít ven, třeba i na cizokrajný vzduch.“

Poděkoval jsem mu za cennou radu a zeptal jsem se ho, co Herbert udělal.

„Pan Herbert,“ odpověděl Wemmick, „byl asi tak půl hodinky úplně na hromadě a potom přišel na nápad. Svěřil mi jako tajemství, že se dvoří jedné mladé dámě, která má tatínka, jak nepochybně víte, upoutaného na lůžko. Ten tatínek býval kdysi lodním proviantním správcem a dnes leží v arkýřovém okně, odkud se může dívat, jak lodě plují po řece nahoru a dolů. Vy tu mladou dámu pravděpodobně znáte, že?“

„Nikoli osobně,“ přiznal jsem.

Pravda byla, že od začátku proti mně měla námitky jako proti druhovi, jehož nákladná společnost není Herbertovi nijak na prospěch, a když jí Herbert prvně navrhl, že mě jí představí, přijala ten návrh s vřelostí tak velice mírnou, že Herbert pocítil nutnost se mi svěřit, jak se věci mají a že musíme nechat uplynout ještě trochu vody, než mě s ní bude moci seznámit. Když jsem začal potají napomáhat Herbertově budoucnosti, dovedl jsem to zaujetí snášet s radostným filosofickým klidem; pokud jde o Herberta a jeho snoubenku, ti přirozeně nebyli nijak tuze nedočkaví, aby na své schůzky brali třetího; a tak, třebaže se mi dostalo ujištění, že jsem u Kláry stoupl ve vážnosti, a třebaže jsem si Herbertovým prostřednictvím se zmíněnou mladou dámou už dlouho pravidelně vyměňoval vzkazy a pozdravy, doposud jsem ji ještě nespatriil. Ale buď jak buď, Wemmicka jsem těmito podrobnostmi neobtěžoval.

„Protože ten dům s arkýřovým oknem,“ pokračoval Wemmick, „stojí na břehu řeky dole v Přístavu mezi Limehousem a Greenwichem, a jak se zdá, vede ho velice slušná vdova, která má horní zařízené patro k pronajmutí, pan Herbert mi předložil k uvážení, co bych o tom prý soudil jako o dočasném příbytku pro Petra nebo Pavla nebo kterého svatého? Nu, a můj soud o tom dopadl náramně příznivě, a to ze tří důvodů, které vám povím. Jsou to tyhle. Za prvé: je to úplně stranou od všech vašich pochůzek a hezky daleko od obvyklé spleti ulic velkých i malých. Za druhé: sám se tam nemusíte ani přiblížit, a přesto se můžete o bezpečí Petra nebo Pavla nebo kterého svatého pravidelně dovídat prostřednictvím pana Herberta. Za třetí: kdybyste po čase, a až by se to ukázalo rozumné, snad chtěl Petra nebo Pavla nebo kterého svatého propašovat na palubu některé cizí poštovní lodi, tam ho budete mít pěkně po ruce.“

Tyto úvahy mi velmi ulehčily u srdce a já nestačil Wemmickovi děkovat a žádal jsem ho, aby pokračoval.

„Nu prosím! Pan Herbert se okamžitě do té věci horlivě pustil a do devíti hodin včera večer tam měl Petra nebo Pavla nebo kterého svatého – ať už je to ten nebo ten – vy ani já to vědět nechceme – s plným úspěchem nastěhovaného. Ve starém bytě se podalo vysvětlení, že dostal zprávu, aby ihned přijel do Doveru, a skutečně ho také pan Herbert vezl kus cesty Doverskou třídou a z té pak teprve zahnul. Nu a další velká výhoda toho všeho je, že se to udělalo bez vás a v době – kdyby se kdokoli zajímal o vaše počínání –, kdy o vás muselo být známo, že jste odtud na míle a na míle daleko a zabýváte se něčím docela jiným. To odvrací podezření a celou věc mate. A z téhož důvodu jsem vám včera doporučil, i kdybyste se ještě ten večer vrátil, abyste nechodil domů. To vnáší do věci ještě větší zmatek a vy zmatek potřebujete.“

Tu se Wemmick, který právě dosnídal, podíval na hodinky a začal si oblékat kabát.

„A teď, pane Pipe,“ hovořil dál s rukama teprve napůl v rukávech, „jsem pravděpodobně udělal, co nejvíc udělat mohu; ale kdybych někdy mohl udělat víc – z hlediska walworthského a jako osoba čistě soukromá a přátelská –, ze srdce rád to udělám. Tady je ta adresa. Nemůže škodit, jestli si tam dnes večer zajdete a na vlastní oči se přesvědčíte, dřív než půjdete domů, že s Petrem nebo Pavlem nebo kterým svatým je všechno v pořádku – a to je další důvod, proč jste neměl včera večer chodit domů. Ale jakmile se jednou domů vrátíte, tak víc tam už nechod'te. Tady vás vždycky jistě moc rádi uvítáme, pane Pipe,“ zatím již měl ruce z rukávů venku a já mu je tiskl, „a dovolte, abych vás nakonec důrazně upozornil na jednu důležitou věc.“ Položil mi ruce na ramena a slavnostním šepetem dodal: „Využijte dnešního večera k tomu, abyste získal do držení jeho mobilní majetek. Nevíte, co se s tím člověkem může stát. Nedopust'te, aby se něco stalo s jeho mobilním majetkem.“

V úplné beznaději, že by se mi podařilo Wemmickovi vysvětlit svůj názor na tu věc, jsem se o to ani nepokusil.

„Už je čas,“ oznámil Wemmick, „já musím jít. Jestli nemáte na práci nic naléhavějšího než se do tmy zdržet tady, tak právě to bych vám radil. Vypadáte strašně utrápeně a udělalo by vám dobře strávit docela klidný den s Dědou – za chvíličku vstane – a s trochou – pamatujete se na čuníka?“

„Ovšemže,“ přisvědčil jsem.

„Výborně – a s trochou *toho*. Ta klobáska, co jste opékal, byla z něho a byl to po všech stránkách prima kus. Určitě ho zkuste, i kdyby to bylo jen pro tu starou známost. Sbohem, Dědoušku!“ zavolal vesele.

„Dobře, Jene, dobře, hochu!“ zapípal stařeček z vedlejšího pokoje.

Za chvíličku jsem před Wemmickovým krbem usnul a Děda a já jsme potom příjemně užívali vzájemné společnosti tím, že jsme před krbem usínali víceméně celý den. K obědu jsme měli vepřovou pečínku se zeleninou vypěstovanou na latifundiu a já přikyvoval Dědovi s přátelskou horlivostí, kdykoli jsem právě netloukl špačky. Když se docela setmělo, opustil jsem Dědu, který zrovna chystal oheň k opékání topinek, a podle počtu čajových šálků, jakož i podle jeho pohledů na dvojí dvířka ve stěně jsem usoudil, že očekává i slečnu Skiffinsovou.

Kapitola čtyřicátá šestá

Odbila osmá hodina, než jsem vkročil do ovzduší, v němž se vznášel pach – nikoli nepříjemný – štěpin a hoblin z pobřežních stavenišť lodí a tesařských ohrad s výrobou stožárů, vesel a kladek. Celá ta říční končina horního i dolního přístavu od Londýnského mostu dolů byla pro mne úplně neznámou půdou, a když jsem vykročil dál po proudu řeky, poznal jsem, že místo, které hledám, není tam, kde jsem se domníval, že je, a že rozhodně nebude snadné je najít. Jmenovalo se Mlýnský náhon, bylo v okolí Čínské rejdy a já neměl žádný jiný orientační bod, který by mě k Čínské rejdě dovedl, než Starou kablovnu.

Nezáleží na tom, mezi jakými poškozenými lodími, opravovanými v suchých docích, mezi jakými lodními trupy, právě bouranými na kusy, mezi jakým bahnem a slizem a všelijakým spodním kalem přílivu, mezi jakými ohradami stavitelů i rozebíračů lodí, mezi jakými rezavými kotvami slepě zakousnutými do země, ač už léta vyřazenými ze služby, mezi jakou hornatinou navršených sudů a klád, mezi kolika provazárnami, které nebyly Stará kablovna, jsem bloudil. Když jsem se několikrát předčasně obrátil, ač jsem měl svůj cíl před sebou, a stejně často přešel až za něj, tu jsem za jedním rohem nečekaně vyšel na Mlýnský náhon.

Byl to, přihlédneme-li ke všem okolnostem, celkem svěží kout, kde vítr od řeky měl dost místa se točit dokola, a rostly tam dva tři stromy a trčel tam pahýl sesutého větrného mlýna a byla tam i Stará kablovna – jejíž dlouhou a úzkou perspektivu jsem mohl sledovat v měsíčním světle podle ubíhající řady dřevěných ráků, zapuštěných do země, které vypadaly jako vysloužilé rohatiny na sušení sena, jež zestárly a ztratily většinu zubů.

Z hrstky prapodivných domů na Mlýnském náhonu jsem si vybral dům s dřevěným průčelím a třemi arkýřovými okny nad sebou

(nikoli vikýřovými, což je něco jiného), podíval jsem se na tabulku na dveřích a na té stálo opravdu jméno Whimplová.

Protože to jméno jsem právě hledal, zaklepal jsem a přišla mi otevřít starší paní příjemného a blahobytného zevnějšku. Vzápětí ji však vystřídal Herbert a ihned mě mlčky zavedl do přízemního pokoje a zavřel za námi dveře. Byl to zvláštní pocit, vidět tu jeho povědomou tvář tak docela udomácnělou v té velmi nepovědomé místnosti i končině; a uvědomoval jsem si, že se na něho dívám asi stejně, jako se dívám na rohovou vitrínku se sklem a s porcelánem, na lastury na krbové římse a na kolorované rytiny na stěně, zobrazující skon kapitána Cooka, spouštění lodi na vodu a Jeho Veličenstvo krále Jiřího Třetího ve slavnostní kočovské paruce, kožených jezdeckých kalhotách a holínkách na terase ve Windsoru.

„Všechno dopadá dobře, Händle,“ řekl Herbert, „a je docela spokojený, třeba se nemůže dočkat, aby vás viděl. Moje zlaté děvče je u svého otce, a jestli počkáte, až sejde dolů, představím vás jí a potom půjdeme nahoru. To je její otec.“

Znenadání jsem nad sebou uslyšel zabručení a pravděpodobně jsem to výrazem obličeje také dal na sobě znát.

„Bojím se, že to je stará kopa mrzoutská,“ prohodil Herbert s úsměvem, „ale nikdy jsem ho ještě neviděl. Necítíte rum? Věčně se ho drží.“

„Rumu?“ podivil jsem se.

„Ano,“ přisvědčil Herbert, „a můžete si představit, jak to asi ulevuje jeho gichtu. Také trvá na tom, že všechny zásoby pro domácnost musejí být nahoře u něho v pokoji a že je bude sám vydávat. Má je uložené na policích nad hlavou a nedá jinak, než že všechno převažuje. V jeho pokoji to musí vypadat jako v hokynářském krámě.“

Mezitímco tak vykládal, bručení nahoře se změnilo v táhlý řev a potom zmlklo.

„Jak jinak to může dopadat,“ řekl Herbert na vysvětlenou, „když prostě *musí* krájet sýr sám? Člověk s dnou v pravé ruce – a kde

všude v těle – nemůže čekat, že prokrojí vysoký bochník gloucesterského a neudělá si přitom bolest.“

Zdálo se, že si udělal hezky velkou bolest, neboť znovu vztekla zařval.

„Mít za horního nájemníka Provis, to je pro paní Whimplovou zrovna dar z nebe,“ pravil Herbert, „protože samozřejmě lidé obyčejně takový rámus nesnášejí. Divný dům, Händle, co říkáte?“

Opravdu, byl to divný dům, ale pozoruhodně dobře udržovaný a čistý!

„Paní Whimplová,“ pokračoval Herbert, když jsem mu to řekl, „je vzor všech hospodyň a věru nevím, co by si moje Klára bez její mateřské pomoci počala. Klára už totiž nemá matku, Händle, ani žádného jiného blízkého člověka na světě než starého Brundibára.“

„Tak se přece nejmenuje, Herberte, vidíte?“

„Ne, ne,“ potvrdil Herbert, „tak mu jenom říkám já. Doopravdy se jmenuje Barley. A jestli to není požehnání pro syna mého otce a matky, že miluje dívku, která nemá žádné příbuzné a která jaktěživo nemůže trápit sebe ani nikoho jiného kvůli své rodině!“

Již dříve mi Herbert několikrát vyprávěl a nyní mi znovu připomněl, že slečnu Kláru Barleyovou poznal, když doplňovala své vzdělání v jednom penzionátu v Hammersmithu, a že když ji vzali ze školy domů, aby ošetřovala otce, svěřili se oba mladí se svou láskou mateřské paní Whimplové, která ji od té chvíle nepřetržitě podporuje a řídí se stejnou laskavostí jako mlčenlivostí. Považuje se prý jaksí za samozřejmé, že je zhola nemožné svěřit se starému Barleymu s nějakou věcí něžnější povahy, a to pro jeho naprostou neschopnost věnovat myšlenku jakémukoli předmětu oduševnělejšímu, než je dna, rum a zásoby proviantu.

Jak jsme takto spolu rozprávěli tlumeným hlasem, zatímco táhlé bručení starého Barleyho rozechvívalo stropní trám, otevřely se dveře a do pokoje vešla velmi hezká, štíhlá, tmavooká dívka, asi tak dvacetiletá, s košíčkem v ruce, a Herbert jí něžně odebral košíček

a uzardělou mi ji představil jako Kláru. Byla to vskutku dívka nadmíru půvabná a snadno v ní mohl člověk vidět nějakou zajatou vílu, kterou ten sveřepý obr, starý Barley, přinutil, aby mu sloužila.

„Podívejte se,“ řekl Herbert, když jsme už chvíli hovořili, a se soucitným a něžným úsměvem mi ukazoval košíček, „tady vidíte večeri chudinky Kláry, jakou jí vydává každý večer. Tady je její porce chleba a tady je její plátek sýru a tady je její rum – který vypiju já. Tohle je zítřejší snídaně pro pana Barleyho, dávky vydané k uvaření. Dvě skopové kotlety, tři brambory, trochu vyloupaného hrášku, lžička mouky, dvě unce másla, špetička soli a celá ta hora pepře. To se všechno dohromady udusí a jí se to horké a podle mého je to báječné jídlo na gicht, nemyslíte?“

V Klářině odevzdanosti, s níž hleděla na tu zásobičku oddělených dávek, jak je Herbert vyjmenoval, bylo něco tak přirozeného a roztomilého – a v jejím skromném postoji, s nímž se podvolovala objetí Herbertovy paže, bylo něco tak důvěřivého, milujícího a nevinného – a v ní samé, tolik potřebné ochrany na Mlýnském náhonu u Čínské rejdy a Staré kablovny a s bručením starého Barleyho, až duní trám, bylo něco tak jemného –, že bych její zasnoubení s Herbertem nebyl chtěl přetrhnout ani za všechny peníze v tobolce, kterou jsem dosud ani neotevřel.

Díval jsem se na ni se zálibou i s obdivem, když vtom náhle bručení znovu zesílilo v řev a seshora bylo slyšet strašlivé dunivé rány, jako by se obr s dřevěnou nohou pokoušel prorazit jí strop a vrhnout se na nás. Tu Klára řekla Herbertovi:

„Tatíček mě chce, můj milý!“ a odběhla.

„Vidíte ho, žraloka starého, nesvědomitého!“ poznamenal Herbert. „Co myslíte, že asi zase chce, Händle?“

„To nevím,“ zavrtěl jsem hlavou. „Něco k pití?“

„To je ono!“ zvolal Herbert, jako kdybych byl uhodl něco, co je mimořádně těžké. „Má svůj grog pořád pohotově namíchaný v malém škopíčku na stole. Jen chvilíčku počkejte a uslyšíte, jak ho

Klára zdvíná, aby se mohl napít. – Už se zvedá!“ Další řev, zakončený protáhlým tremolem. „Teď,“ podotkl Herbert, když nastalo chvíli ticho, „pije. A teď,“ dodal Herbert, když vrčení opět rozezvučelo stropní trám, „už zas leží na zádech!“

Brzy potom se Klára vrátila a Herbert mě vedl nahoru podívat se na našeho svěřence. Když jsme přecházeli kolem dveří pana Barleyho, slyšeli jsme ho uvnitř chraplavě huhňat melodii, která stoupala a klesala jako hvizd větru, následující refrén, v němž dosazují zbožná přání za něco, co znamenalo pravý opak:

„Ahoj! Spas vás Bůh, tady je starý Bill Barley. Tady je starý Bill Barley, spas vás Bůh. Tady je starý Bill Barley břichem nahoru, u Pána. Leží břichem nahoru jako vyplavená lesklá flundra, tady je starý Bill Barley, spas vás Bůh. Ahoj! Spas Bůh.“

Herbert mi vysvětlil, že touto utěšlivou melodií si neviditelný Barley povídá sám se sebou celé dny a noci – a často, dokud je světlo, s jedním okem přitisknutým k dalekohledu, který má připevněný na posteli takovým způsobem, aby mohl obhlížet celou řeku.

V horním patře domu jsem se setkal s Provisem, pohodlně usídleným ve dvou pokojíčkách jako škatulky, které byly svěží a vzdušné a v nichž bylo pana Barleyho méně slyšet než dole. Nebylo na něm vidět znepokojení a zdálo se, že ani žádné necítí, ale hned mi padlo do oka, že je jaksi pokrotlý – nedefinovatelně, neboť bych nebyl mohl říci v čem, a ani nikdy později jsem se nedovedl rozpomenout v čem, i když jsem se namáhal; ale určitě pokrotl.

Přemýšlení, k němuž mi ten den odpočinku poskytl příležitost, mě dovedlo k pevnému rozhodnutí, že o Compeysonovi mu neřeknu ani slovo. Co já věděl, jeho nenávist k tomu muži by ho jinak mohla třeba svést, aby Compeysona vyhledal, a uvrhl se tak do vlastní záhuby. Proto když jsme se všichni tři usadili u jeho krbu, ze všeho nejdříve jsem se ho zeptal, má-li důvěru k Wemmickovu úsudku a k jeho pramenům informací.

„Baže, baže, hochu drahá!“ odpověděl s vážným přikývnutím. „Jaggers se vyzná.“

„Tedy mluvil jsem s Wemmickem,“ řekl jsem, „a přišel jsem vám povědět, jaké mi dal výstrahy a jaké rady.“

To jsem také, s výhradou právě uvedenou, přesně učinil, a pověděl jsem mu, jak Wemmick v newgateském vězení slyšel (zda od zřízenců, nebo od vězňů, to jsem nemohl říci), že je na něj jisté podezření a že poslední dobou je můj byt pod dohledem; jak mi Wemmick doporučil, aby se na nějaký čas držel v ústraní a já abych se držel od něho dál, a co říkal Wemmick o tom, jak ho později dostat ze země ven. Dodal jsem, že samozřejmě, až ten čas nadejde, půjdu rovnou s ním nebo přijedu co nejdřív za ním podle toho, co Wemmick uzná za bezpečnější. O tom, co mělo následovat, jsem se slovem nezmínil; po pravdě jsem vlastně po té stránce ani neměl v hlavě vůbec jasno ani klidnou mysl, když jsem ho nyní viděl tak pokrotlého a vyloženě vystaveného nebezpečí kvůli mně. Pokud šlo o to, abych s vynaložením větších výdajů změnil způsob svého života, předložil jsem mu, zda by to v našich nynějších neurovnalých a obtížných poměrech nebylo prostě směšné, ne-li dokonce něco horšího?

To nemohl popřít a byl skutečně ve všem velmi rozumný. Jeho návrat je hazard, řekl, a věděl prý vždycky, že to je hazard. Nepodnikne nic, co by z toho udělalo beznadějný hazard, a s tak dobrou pomocí má prý o svou bezpečnost velmi málo strachu.

Herbert, který se celý čas díval do ohně a přemítal, se zde přihlásil, že se mu pod vlivem Wemmickova návrhu v hlavě zrodila myšlenka, která by možná stála za uskutečnění. „Oba jsme na vodě jako doma, Händle, a mohli bychom ho odvézt po řece sami, až přijde vhodná chvíle. Tak bychom potom pro ten účel nepotřebovali najímat žádný člun ani veslaře; to by ušetřilo aspoň jednu možnost podezření a jakákoli možnost stojí za ušetření. Nic nehleďte na to, jaká je právě roční doba. Nemyslíte, že by možná bylo dobré,

kdybyste začal hned a už odted'ka měl u tempelských schůdků pravidelně uvázanou loďku a vzal si do zvyku projíždět se po řece nahoru a dolů? Jednou si to navyknete, a kdo si toho bude potom všímat nebo se o to starat? Vyjed'te si dvacetkrát nebo padesátkrát, a když to uděláte po jedenadvacáté nebo po jedenapadesáté, už na tom vašem počínání nebude nic mimořádného.“

Ten nápad se mi zamlouval a Provisé úplně nadchl. Domluvili jsme se, že se má ihned uvést ve skutek a že se k nám Provis nikdy nesmí znát, zajedeme-li za Londýnský most a budeme veslovat kolem Mlýnského náhonu. Kromě toho jsme se také domluvili, že kdykoli nás uvidí a všechno bude v pořádku, vždycky stáhne roletu v onom díle arkýřového okna, který se dívá k východu.

Protože tím jsme poradu skončili a všechno dohodli, zdvihl jsem se k odchodu; na Herbertovu adresu jsem poznamenal, že bude lépe, nepůjdeme-li domů společně, a že já vyrazím o půl hodiny před ním.

„Nerad vás tady nechávám,“ řekl jsem Provisovi, „ačkoli nemo-hu pochybovat, že tady jste ve větším bezpečí než v mé blízkosti. Sbohem!“

„Hochu drahá,“ odpověděl a vřele se chopil mých rukou, „nevím, kdy se spolu zase uvidíme, a nelíbí se mi to, sbohem. Řekni dobrou noc!“

„Dobrou noc! Herbert bude pravidelně udržovat styk mezi námi, a až přijde čas, můžete být jistý, že budu připraven. Dobrou noc, dobrou noc!“

Pokládali jsme za nejlepší, aby neodcházel ze svého bytu, a za- nechali jsme ho na chodbičce před jeho dveřmi. Jak tak držel světlo přes zábradlí, aby nám posvítíl se schodů, a já se na něho ohlédl, připomněl jsem si tu první noc jeho návratu, kdy jsme my dva byli v obráceném postavení; tehdy jsem netušil, že bych mohl kdy při loučení s ním mít srdce tak těžké a ustarané, jako jsem měl teď.

Když jsme opět procházeli kolem dveří starého Barleyho, do- sud bručel a klel a nezdálo se, že vůbec kdy přestal nebo má chuť

přestat. Dole u schodů, sotva jsme po nich sešlapali, jsem se zeptal Herberta, ponechal-li mu jméno Provis. Odpověděl mi, že samozřejmě ne a že nájemník se jmenuje Campbell. Rovněž mi objasnil, že o panu Campbellovi se tam ví nejvýš to, že ho on (Herbert) dostal na starost a má silný osobní zájem na tom, aby měl dobrou péči a mohl vést samotářský život. Proto když jsme vešli do přízemního pokoje, kde Klára a paní Whimplová seděly u šití, neřekl jsem ani slovo o svém osobním zájmu na panu Campbellovi, nýbrž ponechal jsem si to pro sebe.

Jakmile jsem se pak rozloučil s tou hezkou, milou temnookou dívkou i mateřskou ženou, kterou věk dosud nepřipravil o upřímné porozumění pro něžný poměr opravdové lásky, měl jsem pocit, jako by se ta Stará kablovna byla pojednou změnila v kout docela jinačí. Starý Barley mohl být třeba starý jako samy hory a klít jak celá škadrona dragounů, ale v Čínské rejdě bylo dost spásné protiváhy mládí a důvěry a naděje, aby z ní až málem přetékala. A tu jsem si pak vzpomněl na Estellu a na náš rozchod a šel jsem domů velmi smutný.

V Templu bylo všechno stejně klidné, jak jsem to vídal kdy jindy. Okna pokojů na té straně, kde nedávno bydlel Provis, byla temná a tichá a na Zahradním dvoře neotálela živá duše. Prošel jsem se dvakrát třikrát kolem kašny, dřív než jsem sešel po schodech, které mě ještě dělily od mého obydlí, ale byl jsem docela sám. Když se Herbert vrátil a přistoupil k mé posteli – neboť jsem si, skleslý a unavený, šel rovnou lehnout –, hlásil totéž. Potom otevřel jedno z oken, vyhlédl ven do měsíční noci a řekl mi, že dlažba je stejně velebně prázdná jako dlažba kterékoli katedrály v takovou hodinu.

Druhý den jsem se vypravil, abych opatřil nějakou loďku. Brzy jsem to vyřídil a loďku přivezli k tempelskému můstku, kde kotvila na místě, k němuž jsem měl jednu dvě minutky cesty. Potom jsem si začal vyjíždět, jako bych se učil a cvičil – někdy sám, někdy s Herbertem. Vesloval jsem často v chladnu, dešti i plískanici, ale

když jsem si několikrát vyjel, nikdo si mne už potom nijak zvlášť nevšímal. Zprvu jsem se držel pouze nad Blackfriarským mostem, ale jak se hodina přílivu posunovala, jezdíval jsem i k Londýnskému mostu. V těch dobách to byl ještě starý Londýnský most a za jistých stavů přílivu tam býval proud a stupeň, pro které to místo mělo špatnou pověst. Ale já uměl celkem slušně most „vzít“, jakmile jsem si jednou všiml, jak se ten spád sjíždí, a tak jsem brzy začal křížovat mezi lodmi v přístavu a po proudu až k Erithu. Když jsem prvně projížděl kolem Mlýnského náhonu, veslovali jsme s Herbertem každý jedním párem vesel – a cestou tam i zpátky jsme v okně na východ viděli stáhnout roletu. Herbert tam chodíval zřídka méně často než třikrát za týden a nikdy mi nepřinesl zprávu, aby i jen jediným slůvkem byla jakkoli znepokojivá. Ale přesto jsem věděl, že důvod k znepokojení existuje, a nemohl jsem se zbavit dojmu, že jsem pod dohledem. Jakmile člověku jednou v hlavě taková myšlenka vznikne, pronásleduje ho už pořád, a věru těžko by bylo spočítat, kolik bezelstných lidí jsem podezíral, že mě špehují.

Zkrátka, tonul jsem v ustavičných obavách o toho prchlivého muže, který se skrýval. Herbert mi již tolikrát řekl, jak to má rád, postavit se po setmění do některého z našich oken, když je právě odliv, a myslet si, že ta voda i všechno, co na hladině nese, plyne ke Kláře. Já si však myslel s hrůzou, že plyne k Magwitchovi a že kterákoli černá skvrna na jejím povrchu mohou být jeho pronásledovatelé, jedoucí rychle, tiše a najisto, aby se ho zmocnili.

Kapitola čtyřicátá sedmá

Uběhlo několik týdnů, aniž přinesly nějakou změnu. Čekali jsme na Wemmicka, a ten o sobě nedával vědět. Kdybych ho nebyl znal odnikud než z Malé Britské a kdybych se nikdy nebyl těšil výsadě být s ním v Hradě v přátelsky důvěrném poměru, byl bych o něm možná pochyboval; ale protože jsem ho už tolik poznal, nezapochyboval jsem ani na okamžik.

Moje hmotné poměry začaly nabývat chmurné tvářnosti a neje-den věřitel ode mne naléhavě žádal zaplacení. I já sám jsem už začal pocítovat nedostatek peněz (mám na mysli hotovost v kapse) a odpomáhat tomu proměňováním některých snadno postradatelných kousků klenotů v peníze. Ale nezvratně jsem již u sebe rozhodl, že by to byl bezcitný podvod, kdybych při stávající rozhárané nejistotě svých myšlenek a záměrů bral od svého příznivce ještě další částky. Poslal jsem mu proto po Herbertovi zpátky jeho netknutou tobolku, aby ji opatroval sám, a měl jsem jakýsi pocit uspokojení – ačkoli stěží vím, byl-li to pocit falešný nebo upřímný –, že jsem od chvíle, kdy se mi projevil, nijak nevyužil jeho velkodušnosti.

Jak čas míjel, čím dál tíživěji na mne doléhalo tušení, že Estella je vdaná. Ze strachu, aby se mi to nepotvrdilo, ačkoli jsem o tom byl téměř přesvědčený, jsem se vyhýbal čtení novin a Herberta (jemuž jsem se svěřil s okolnostmi našeho posledního rozhovoru) jsem poprosil, aby se mnou o ní nikdy nemluvil. Jak mohu vědět, proč jsem si tak úzkostlivě schránil ten poslední ubohý cárek roucha naděje, rozervaného a daného větrům v plen? Proč jste se vy, kdo toto čtete, minulého roku, minulého měsíce, minulého týdne dopustili oné nikoli nepodobné nedůslednosti své?

Byl to žalostný život, jaký jsem tehdy vedl, a jeho jedna vrcholná úzkost, která se tyčila nad všechny jeho ostatní úzkosti jako

velehora nad řetězem hor, mi vůbec nescházela z očí. Ale přesto žádná nová příčina ke strachu nevyvstávala. Ať jsem jak chtěl vyskakoval z postele znovu a znovu jat náhlým děsem, že ho vypátrali, ať jsem, jak chtěl, seděl a s hrůzou stražil uši po krocích Herbertova večerního návratu, nejsou-li snad chvatnější než jindy a okřídlené zlou novinou, přesto všechno i přes mnohem víc dalších podobných zjevů šel život svým koloběhem dál. Odsouzen k nečinnosti a ke stavu ustavičného neklidu a napětí, projížděl jsem se se svou loďkou po řece a čekal jsem, čekal a čekal, jak nejtrpělivěji jsem dovedl.

V některých stadiích odlivu se stávalo, že když jsem odvesloval na dolní řeku, nezmohl jsem pak již silný proud, který vířil mezi oblouky a kozami starého Londýnského mostu, a nedostal jsem se zpátky; tehdy jsem nechával loďku u jedné rampy poblíž celnice, odkud mi ji později vytáhli k tempelským schůdkům. Takové počínání mi nebylo vůbec proti mysli, protože napomáhalo k tomu, abychom já i moje loďka byli pro tamější lidi od vody všednějším zjevem. Z této nepatrné nahodilosti vyplynula dvě setkání, o kterých musím nyní povědět.

Jednou odpoledne, ke sklonku měsíce února, jsem za soumraku přistál u rampy a vystoupil na břeh. Vesloval jsem s odlivem po proudu až do Greenwiche a s přílivem jsem obrátil. Byl pěkný, jasný den, ale se západem slunce se snesla mlha a já si musel na zpáteční cestě velmi opatrně hledat volnou dráhu mezi plavidly na řece. Jak při plavbě tam, tak i při návratu jsem v jeho okně viděl znamení: Všechno v pořádku.

Protože večer byl sychravý a mně bylo zima, pomyslel jsem si, že se bez průtahů posilním obědem; a protože jsem před sebou měl jenom hodiny sklíčenosti a samoty, kdybych šel domů do Templu, pomyslel jsem si, že se potom půjdu podívat na nějakou hru. Divadlo, v němž pan Wopsle dosáhl svého pochybného triumfu, bylo právě v oné pobřežní končině (dnes už není nikde) a do toho divadla jsem se rozhodl jít.

Uvědomoval jsem si, že se panu Wopslovi nepodařilo vzkřísit drama k novému rozkvětu, nýbrž naopak, že spíš přispěl k jeho úpadku. Z divadelních plakátů se o něm člověk dovídal jako o věrném černochovi ve spojitosti s malým děvčátkem urozeného původu a s opicí. A Herbert ho viděl jako loupeživého Tatařína s komickými sklony, s obličejem rudým jako cihla a s nehorázným kloboukem, ověšeným kolem dokola rolničkami.

Obědval jsem v levné jídelně, které jsme s Herbertem říkali Zeměpisná kantýna – kde na každém loktu ubrusu byly mapy zemí z kroužků po pivních džbancích a na každíčkém noži mapy moří od omáček – do dnešního dne se v doméně londýnského primátora stěží najde jediná lidová jídelna, aby nebyla zeměpisná –, a ubíjel jsem čas tím, že jsem podřimoval nad drobty, civěl do plynového hořáku a pekl se v horkém oparu z podávaných jídel. Pak jsem se pomalu rozhybal a šel jsem do divadla.

Tam jsem spatřil ctnostného lodníka ve službách Jeho Veličenstva – muže vskutku znamenitého, ačkoli bych si byl přál, aby neměl nohavice na některých místech docela tak těsné a na jiných zase tak docela volné –, který všem malým mužským narážel klobouk na oči, třebaže byl velice ušlechtilý a statečný, a který nechtěl ani slyšet, aby lidé vůbec platili daně, třebaže byl velký vlastenec. Měl v kapse pytel peněz jako puding v ubrousku a na toto jmění pojal za náramných radovánek za manželku mladici oděnou dekou z postele; při tom vyrukovalo na pobřeží veškeré obyvatelstvo Portsmouthu (podle posledního sčítání lidu v počtu devíti osob), mnulo ruce sobě a potřásalo rukou všem druhým a zpívalo: „Napij se, kamaráde, napij!“ Avšak jistý plavčík snědé pleti, který se za nic nechtěl napít ani udělat cokoli jiného, co se mu navrhlo, a o jehož srdci se veřejnost dověděla (od toho lodníka), že je má černé jako svůj ciferník, navrhl dvěma jiným plavčíkům, aby všem lidičkám řádně zavařili; což se povedlo tak dokonale (neboť plavčíká tlupa měla značný politický vliv), že trvalo celou půlku večera, než se

zase všechno napravilo, a i tak se to vyřídlilo jedině s přispěním počestného malého hokynáře v bílém klobouku, černých kamaších a s červeným nosem, který se s lívanečníkem v ruce schoval do hodin, poslouchal tam a potom vylezl a tím lívanečníkem zezadu sklátil každého, koho nemohl usvědčit slovy z toho, co přeslechl. To vedlo k tomu, že přišel pan Wopsle (o němž až doposud nebylo ani slechu), s hvězdou a podvazkovým řádem co velkomocný plnomocník přímo z admirality a prohlásil, že všichni plavčíci do jednoho půjdou na místě do basy a lodníkovi že přináší národní vlajku jako nepatrné uznání za jeho veřejné zásluhy. Lodník, poprvé nemužný, si uctivě utřel oči vlajkou a potom se zas rozveselil, oslovil pana Wopsla Vaše Milosti a naléhavě ho poprosil o dovolení chopit se jeho ploutve. Pan Wopsle mu s blahovolnou důstojností svou ploutev propůjčil a vzápětí šups, a už ho zatlačili do zaprášeného kouta a kdekdo začal tancovat námořnický dupák – a při tom, jak právě z toho kouta rozmrzelým zrakem obzíral obecnstvo, zahlédl mne.

Druhý kus byla nejnovější velkolepá vánoční komická pantomima, v jejímž prvním obraze jsem měl bolestné podezření, že v postavě s červenými vlněnými nohavicemi pod nesmírně zvětšenou světélkující larvou a čupřinou z červených záclonových trásní namísto kštice, která se ve sluji zabývala výrobou blesků a jevila velkou zbabělost, když její obří pán přišel (silně ochraptělý) domů k obědu, poznávám pana Wopsla. Brzy se však ukázal za okolností důstojnějších, neboť Strážný duch Mladistvé lásky potřeboval pomoc – a to proti rodičovské krutosti omezeného sedláka, který čelil volbě dceřina srdce tím, že v moučném pytli zúmymně spadl z okna v prvním patře na předmět její lásky –, a proto si zavolal velemoudrého kouzelníka; z toho pak, když se po zjevně divoké pouti poněkud vrávoravě vynořil přímo od protinožců, se vyklubal pan Wopsle ve vysokém špičatém klobouku a s černokněžnickým dílem v jednom foliantu pod pažím. Poněvadž pozemská úloha tohoto kouzelníka spočívala převážně v tom, aby se na něj mluvilo,

zpívalo, do něho vráželo, kolem něho tančilo a na něj vypalovaly různobarevné bengály, zbývalo mu hodně volného času. A s velkým překvapením jsem pozoroval, že přitom na mě ustavičně užasle civí.

V té stále větší vyjevenosti páně Wopslových očí bylo něco tak pozoruhodného, a zdálo se, že si v hlavě přemílá tolik věcí a propadá takovému zmatku, že jsem si to prostě nedovedl vysvětlit. Seděl jsem a uvažoval o tom ještě dlouho po tom, kdy se vznesl do oblak v obrovském pantoflíčku na hodinky, a pořád jsem si to ještě nedovedl vysvětlit. A uvažoval jsem o tom, ještě když jsem o hodinu později vyšel z divadla a zastihl ho, jak u dveří na mne čeká.

„Jak se vede?“ zeptal jsem se a potřásl jsem si s ním rukou, když jsme spolu vykročili ulicí. „Všiml jsem si, že jste mě viděl.“

„Viděl vás, pane Pipe!“ opáčil. „Ano, to se rozumí, viděl jsem vás. Ale kdo jiný tam byl ještě?“

„Kdo ještě?“

„Je to prazvláštní, k nevíře,“ řekl pan Wopsle a znovu se mu do očí vloudil ten ztracený pohled, „a přesto bych mohl přísahat, že to byl on.“

To mě znepokojilo a snažně jsem prosil pana Wopsla, aby mi vysvětlil, co má na mysli.

„Jestli bych si ho byl hned všiml, nebýt toho, že jste tam byl vy,“ hovořil pan Wopsle stále týmž zahloubaným tónem, „to nemůžu tvrdit s určitostí. Ale přece jen myslím, že bych si ho byl všiml.“

Mimoděk jsem se ohlédl, jak už jsem byl zvyklý se kolem sebe rozhlížet, když jsem šel domů – neboť ta záhadná slova mi naháněla husí kůže.

„Chm! Toho nemůže být vidět,“ řekl pan Wopsle. „Odešel, dřív než jsem šel ze scény já. Viděl jsem ho odcházet.“

Při důvodech k podezíravosti, jaké jsem měl, jsem podezíral dokonce i toho ubohého herce. Věřil jsem úklad, jak ze mne záludně vylákat nějaké doznání. Proto jsem se po něm podíval, jak jsme tak kráčeli vedle sebe, ale neřekl jsem nic.

„Napadla mě směšná domněnka, že ten člověk musí patřit k vám, pane Pipe, ač jsem viděl, že o něm vůbec nevíte, jak tak seděl za vámi jako duch.“

Znovu jsem cítil, jak mi naskakuje husí kůže jako předtím, ale byl jsem pevně rozhodnutý ještě nepromluvit, poněvadž jeho slova ani v nejmenším neodporovala možnosti, že mě chce mermomocí vyprovokovat, abych ony narážky vztahoval na Provis. Samozřejmě jsem věděl naprosto jistě a bezpečně, že Provis v divadle nebyl.

„Zdá se mi, že nevíte, co si o mně máte myslet, pane Pipe; ano, opravdu, vidím to na vás. Ale je to tak strašně divné! Sotva mi uvěříte, co vám teď povím. Sám bych tomu mohl sotva uvěřit, kdybyste to povídal vy mně.“

„Jistě?“ utrousil jsem.

„Ovšemže, jistě. Pamatujete se, pane Pipe, jak se na jistý Boží hod vánoční kdysi dávno, když jste ještě byl úplné dítě a já byl zrovna u Gargeryových na obědě, u dveří ukázala četa vojáků, aby si dala spravit pár želízek?“

„Na to se pamatuju velice dobře.“

„A pamatujete se, že pak šli honit dva trestance a že my jsme se k vojákům přidali, a jak vás Gargery vzal na záda – a jak já šel první a vy dva jste se mě drželi, co vám síly stačily?“

„Na to všechno se pamatuju velice dobře.“ Líp, než si myslel – až na tu poslední větu.

„A pamatujete se, jak jsme ty dva dohonili a jak se v příkopě spolu rvali a jak jeden z nich byl od toho druhého strašně zmlácený a v obličejí těžce zřízený?“

„Vidím to všechno před sebou.“

„A jak vojáci zapálili pochodně a vzali ty dva doprostřed mezi sebe, a že my je doprovázeli, abychom viděli, jak to s nimi dopadne, a jak jsme šli přes černá blata a jak jim světlo pochodní ozařovalo obličej – na to kladu důraz; jak jim světlo pochodní ozařovalo obličej, když všude kolem nás byl uzavřený kruh černé noci?“

„Ano,“ přisvědčil jsem, „na to všechno se pamatuju.“

„Tak tedy, pane Pipe, jeden z těch dvou vězňů seděl dnes večer za vámi. Viděl jsem ho přes vaše rameno.“

„Pomalů!“ pomyslel jsem si.

A potom jsem se ho zeptal: „A kterého z těch dvou se domníváte, že jste viděl?“

„Toho, co byl tak zřízený v obličeji,“ odpověděl bez otálení „a odpřisáhnou, že jsem ho viděl. Čím víc o něm přemýšlím, tím jsem si jistější, že to byl on.“

„To je velice divné!“ řekl jsem s nejlepší přetvářkou, jakou jsem dokázal nasadit, že to pro mne neznamena nic víc. „Vskutku velice divné!“

Nemohu nijak přehnat onen horečně zvýšený nepokoj, do něhož mě ta rozmluva uvrhla, ani ono zvláštní a příznačné zděšení, jaké jsem pocítil nad tím, že za mnou před chvílí seděl Compeyson „jako duch“. Neboť vypadl-li mi z mysli na několik kratičkových souvislých okamžiků od té chvíle, co začalo ono skrývání, pak to bylo zrovna v těch okamžicích, kdy mi byl nejbliž; a při pomyšlení, že po vši své opatrnosti jsem tak nic netušil a byl tak neostražitý, mi bylo, jako kdybych byl pozavíral alej starých dveří, abych mu znemožnil vstup, a pak ho najednou viděl po svém boku. Ba nemohl jsem ani pochybovat, že tam byl, protože jsem tam byl já, a že ať se známky nebezpečí, které nás obklopuje, projevují třeba sebeslaběji, nebezpečí je ustavičně nablízku a hrozí.

Vyptával jsem se pana Wopsla asi podobně: Kdy ten člověk přišel? To mi nemohl povědět; uviděl mě a přes moje rameno uviděl toho člověka. Až když ho viděl nějakou chvíli, teprve pak začal poznávat, kdo to je; ale hned od začátku ho jaksi neurčitě spojoval se mnou a poznával ho jako osobu, která nějak se mnou souvisela v dobách, kdy jsem ještě žil na vesnici. Jak byl oblečený? Blahobytně, ale jinak nijak nápadně; myslí, že v černém. Měl obličej nějak znetvořený? Ne, má dojem, že ne. Já měl rovněž dojem, že ne,

neboť ačkoli jsem si ve svém hloubavém rozpoložení nijak zvlášť nevšímal lidí za sebou, pokládal jsem za pravděpodobné, že obličej i jen trochu znetvořený by jistě byl mou pozornost upoutal.

Jakmile mi pan Wopsle pověděl všechno, co si dovedl sám připamatovat nebo já z něho vytáhnout, a já ho po únavě večera pohostil menším přiměřeným občerstvením, rozešli jsme se. Bylo mezi dvanáctou a jednou hodinou, než jsem došel do Templu, a brány byly zavřené. Nikdo mi nebyl nablízku, když jsem vcházel dovnitř a šel domů.

Herbert už byl doma a zahájili jsme spolu u krbu velice vážnou poradou. Ale nedalo se nic dělat kromě zpravit Wemmicka, co jsem ten večer zjistil, a připomenout mu, že čekáme na jeho pokyn. Protože jsem se domníval, že bych mu mohl uškodit, kdybych tuze často docházel do Hradu, podal jsem mu tuto zprávu dopisem. Napsal jsem ho, ještě než jsem si lehl, a hned jsem s ním šel ven a hodil ho – a zas mi nablízku nebyla živá duše. Byli jsme s Herbertem zajedno, že nemůžeme dělat nic jiného než být velmi opatrní. A byli jsme skutečně velmi opatrní – opatrnější než předtím, bylo-li to vůbec možné –, a pokud se týče mne, nikdy jsem se neukázal v blízkosti Čínské rejdy, leč když jsem plul s loďkou kolem, a i pak jsem se díval na Mlýnský náhon pouze tak, jak jsem se díval na cokoli jiného.

Kapitola čtyřicátá osmá

K druhému ze dvou setkání, o nichž jsem učinil zmínku v předešlé kapitole, došlo asi týden po příhodě první. Opět jsem nechal loďku u rampy pod Londýnským mostem; tentokrát bylo odpoledne, o hodinu dříve; a v nerozhodnosti, kde bych měl večeřet, jsem se zatoulal od řeky až na Cheapside a toulal jsem se bez cíle po ní, jistě nejnesoustředěnější člověk v celém tom rušném davu, když tu jsem na rameni pocítil velkou ruku kohosi, kdo mě dostihl.

Byla to ruka pana Jaggerse a vzápětí se do mne zavěsil.

„Protože jdeme stejným směrem, Pipe, můžeme jít spolu. Kam máte namířeno?“

„Do Templu, myslím,“ řekl jsem.

„Vy nevíte?“ podivil se pan Jaggers.

„Nu,“ opáčil jsem potěšený, že aspoň pro jednou na něho v tom křížovém výsledku vyzraju, „ne, nevím, protože jsem se ještě nerozhodl.“

„Chystáte se k večeři, že?“ zeptal se pan Jaggers. „Nemáte nic proti tomu, připustit tohle, doufám?“

„Ne,“ odvětil jsem, „nemám nic proti tomu, připustit tohle.“

„A jste volný, že?“

„Rovněž nemám nic proti tomu, přiznat, že jsem volný.“

„Pak tedy pojďte,“ pravil pan Jaggers, „a povečeřte se mnou.“

Už jsem se chystal omluvit, když vtom dodal: „Přijde Wemmick.“ Změnil jsem tedy omluvu v přijetí – těch několik málo slov, která jsem již vyřkl, vyhovovalo jako začátek pro obojí – a šli jsme tedy po Cheapside dál a odbočili k Malé Britské, zatímco ve výkladních skříních blýskavě vyskakovala světla a pouliční lampáři, kteří uprostřed nejrušnějšího podvečerního shonu stěží nacházeli dost místa pro svůj žebřík, šplhali nahoru a dolů a pobíhali sem a tam a otvírali

na houstnoucí mlze víc červených očí, než kolik bílých očí otevřela moje věžička s nočním knůtkem na strašidelné stěně v Lázních.

V písárně v Malé Britské bylo obvyklé psaní dopisů, mytí rukou, zhášení svíček a zamykání nedobytné pokladny, jež pravidelně uzavíralo pracovní den. Jak jsem tak stál u páně Jaggersova krbu a lelkoval a plameny ohně vyšlehovaly a zas opadávaly, obě bysty na polici v jejich světle vypadaly, jako by si se mnou hrály na nějakou ďábelskou jukanou; a dvojici sprostých tlustých pisárenských svíček, které kalně svítily panu Jaggersovi, jak v koutě psal, zdobily špinavé slzavé krápníčky jakoby na paměť zástupu pověšených klientů.

Všichni tři jsme odjeli společně drožkou do Gerrard Street, a jakmile jsme tam přibyli, hned se podávala večeře. Ačkoli by mě nebylo ani napadlo učinit na tom místě byť jen sebevzdálenější narážku – třebaš pouze pohledem – na Wemmickovy walworthské názory, přesto bych nebyl nic namítal proti tomu, tu a tam se přátelsky střetnout s jeho pohledem. Ale nešlo to. Kdykoli zdvihl oči od stolu, upřel je na pana Jaggerse a byl vůči mně tak suchý a zdrženlivý, jako by existovali dva Wemmickové, dvojčata, a tenhle byl ten nepravý.

„Poslal jste ten lístek od slečny Havishamové panu Pipovi, Wemmicku?“ zeptal se pan Jaggers krátce po tom, kdy jsme začali jíst.

„Ne, pane,“ odvětil Wemmick, „měl jít poštou, právě když jste pana Pipa přivedl do písárny. Zde je.“ A podal lístek svému šéfovi místo mně.

„Jsou to jen dva řádky, Pipe,“ pravil pan Jaggers a podal mi lístek, „a slečna Havishamová to poslala na mne, protože si nebyla docela jistá vaší adresou. Píše mi, že by si s vámi chtěla promluvit o jedné obchodní maličkosti, kterou jste jí nadhodil. Zajedete si tam?“

„Ano,“ přisvědčil jsem a přelétl jsem očima sdělení stylizované přesně týmiž slovy.

„Kdy myslíte, že tam zajedete?“

„Čekám co chvíli jedno pozvání,“ řekl jsem a pohlédl jsem zběžně na Wemmicka, který právě strkal do poštovní schránky kus ryby, „a nemohu proto svým časem disponovat dost určitě. Hned, myslím.“

„Má-li pan Pip v úmyslu jet ihned,“ poznamenal Wemmick k panu Jaggersovi, „pak nemusí psát žádnou odpověď, to se rozumí.“

To jsem přijal jako pokyn, že nejlíp je neotálet, a rozhodl jsem se, že pojedu zítra, a také jsem to řekl. Wemmick vypil sklenici vína a s chmurně spokojeným výrazem se podíval na pana Jaggerse, ale na mne ne.

„Tak, Pipe, náš přítel Pavouk vyložil karty,“ pravil pan Jaggers, „a shrábl bank.“

Nezmohl jsem se na nic víc, než že jsem přisvědčil.

„Chm! Je to slibný chlapík – po mém způsobu – ale kdo ví, třeba vždycky všechno po mém způsobu neprosadí. Nakonec vyhraje silnější, ale napřed se musí ten silnější najít. Kdyby sáhl k tomu, že by ji bil –“

„Jistě nemůžete myslet vážně, pane Jaggersi,“ skočil jsem mu do řeči s planoucím obličejem i srdcem, „že je tak velký ničema, aby něco takového udělal?“

„To jsem neřekl, Pipe. Předkládám eventualitu. Kdyby sáhl k tomu, že by ji bil, možná, že by se mu podařilo strhnout sílu na svou stranu; kdyby to však mělo být otázkou intelektu, pak to určitě nedokáže. Bylo by to jen zbůhdarmé hádání, podávat úsudek, jak se člověk podobného zrna za takových okolností vybarví, protože obojí výsledek je čistý hazard mezi dvěma alternativami.“

„Smím se zeptat mezi jakými?“

„Člověk jako náš přítel Pavouk,“ odpověděl pan Jaggers, „buďto bije, nebo se hrbí. Může se hrbít a vrčet, nebo se hrbít a nevrčet – ale buďto bije, nebo se hrbí. Zeptejte se Wemmicka na jeho úsudek.“

„Buďto bije, nebo se hrbí,“ dotvrdil Wemmick, aniž svá slova i jen sebedméně adresoval mně.

„Tedy na zdraví choti Bentleyho Drummla,“ pravil pan Jagers, když ze svého pomocného stolku vzal karafu s vybranějším vínem a nalil každému z nás i sobě, „a aby se otázka prvenství rozřešila ke spokojenosti řečené dámy. Ke spokojenosti dámy i pána se nerozřeší nikdy. Ale Molly, Molly, Molly, Molly, jste vy dnes nějaká pomalá!“

Stála těsně vedle něho, když ji oslovil, a kladla právě mísu na stůl. Jak od ní odtahovala ruce, ucouvla zároveň o krok o dva dozadu a nervózně zamumlala jakousi omluvu. A jistý pohyb jejích prstů, když mluvila, upoutal mou pozornost.

„Co je?“ zeptal se pan Jagers.

„Nic,“ odpověděl jsem, „jenom ten předmět, o kterém jsme hovořili, byl pro mne poněkud trapný.“

Ten pohyb jejích prstů se podobal pohybu při pletení. Stála a dívala se na svého pána zřejmě v nejistotě, smí-li už odejít, nebo chce-li jí pán ještě něco říci a zavolal by ji zpátky, kdyby odešla. Její pohled byl velmi pozorně napjatý. Ano, jistě přesně takové oči i ruce jsem při jedné pamětihodné události viděl teprve velmi nedávno!

Propustil ji a ona tichounce vyklouzla z pokoje. Ale přede mnou zůstávala stejně zřetelně, jako by tam dosud stála. Hleděl jsem na ty ruce, hleděl jsem na ty oči, hleděl jsem na ty splývavé vlasy a srovnával jsem je s jinýma rukama, s jinýma očima, s jinými vlasy, které jsem znal, a s tím, co z nich asi bude po dvaceti letech bouřlivého života se surovým manželem. Znovu jsem se zahleděl na ty ruce a oči Jagersovy hospodyně a připomněl jsem si onen nevysvětlitelný pocit, který se mne zmocnil, když jsem se posledně – nikoli sám – procházel po zpustlé zahradě a opuštěným pivovarem. Připomněl jsem si, jak se mi týž pocit vrátil, když jsem spatřil tvář, která se na mne dívá, a ruku, která mi mává z okna dostavníku; a jak se znovu vrátil a ošlehl mě jako bleskem, když jsem v kočáře – nikoli sám – projížděl náhlou září světla v temné ulici.

Připomněl jsem si, jak jediný spojovací článek v řetězu představ napomohl onomu porozpoznání v divadle, a pomyslel jsem, jak

takový článek, dříve chybějící, byl pro mne ukut nyní, když jsem náhodným skokem přešel od Estellina jména k prstům s jejich pohybem jako při pletení a k těm pozorně napjatým očím.

A tu jsem pocítil nevývratnou jistotu, že ta žena je Estellina matka.

Pan Jagers mě viděl s Estellou a nebylo pravděpodobné, že by mu byly ušly city, které jsem se nijak nenamáhal skrývat. Přikývl, když jsem řekl, že ten předmět je pro mne trapný, popleskal mě po zádech, znovu dal kolovat vínu a pokračoval v jídle.

Hospodyně se ukázala už jenom dvakrát a v obou případech měl její pobyt v pokoji velmi krátké trvání a pan Jagers s ní jednal zpříkře. Ale její ruce byly Estelliny ruce a její oči byly Estelliny oči, a i kdyby se byla ukázala ještě stokrát, nebylo by to mohlo ani posílit, ani oslabit mou jistotu, že přesvědčení, které chovám, odpovídá pravdě.

Byl to nudný večer, protože Wemmick přijímal víno, když k němu došlo, docela jako normální obchodní záležitost – právě tak, jako asi přijímal svůj plat, když došlo k tomu – a s pohledem upřeným na šéfa seděl v pozici ustavičné připravenosti na křížový výslech. Pokud jde o množství vína, byla jeho poštovní schránka stejně lhostejná i ochotná jako kterákoli jiná poštovní schránka, pokud jde o její množství dopisů. Z mého hlediska byl celou tu dobu oním nepravým dvojčetem a pouze zevně se podobal Wemmickovi z Walworthu.

Brzy jsme se rozloučili a společně jsme odcházeli. Ještě jsme se přehrabovali v páně Jagersově zásobě bot a hledali své klobouky, a již jsem cítil, že se vrací to pravé dvojče. A neušli jsme po Gerrard Street směrem k Walworthu ještě ani deset kroků, když jsem shledal, že se vedu pod pažím s tím pravým dvojčetem a že ono nepravé dvojče se vypařilo do večerního vzduchu.

„No,“ začal Wemmick, „to máme za sebou! Je to báječný člověk a mezi živými nemá sobě rovného, ale já cítím, že se musím sešněrovat, když s ním večeřím – a mně se večeří pohodlněji, když jsem rozšněrován.“

Pravil jsem, že to přiléhavě vystihuje situaci.

„Nikomu jinému než vám bych to neřekl,“ odpověděl. „Ale vím, že co si mezi sebou řekneme my dva, to se nedostane dál.“

Zeptal jsem se ho, viděl-li někdy adoptovanou dceru slečny Havishamové, manželku Bentleyho Drummla? Odpověděl, že ne. Abych se uchránil přílišné ukvapenosti, začal jsem pak mluvit o Dědovi a o slečně Skiffinsově. Když jsem uvedl na přetřes slečnu Skiffinsovou, zatvářil se skoro potutelně, zastavil se na ulici i zakoulel hlavou a s konečným zatroubením, nikoli zcela prostým skryté vychloubavosti, se vysmrkal.

„Wemmicku,“ pokračoval jsem, „pamatujete se, jak jste mi říkal, než jsem šel prvně na návštěvu do bytu pana Jaggerse, abych si všiml té hospodyně?“

„To jsem řekl?“ odpověděl na to. „Hm, možná že jsem to řekl. Vem mě kozel,“ dodal mrzutě, „vím, že jsem to řekl. Vidím, že ještě pořád nejsem dost rozšněrovaný.“

„Zkrocené divoké zvíře, tak jste ji nazval?“

„A jak jste si ji nazval vy?“

„Stejně. Jak ji pan Jagers zkrotil, Wemmicku?“

„To je jeho tajemství. Je už u něho hezkých pár dlouhých let.“

„Rád bych, abyste mi řekl její historii. Mám obzvláštní zájem na tom, abych se ji dověděl. Víte přece, že co si mezi sebou řekneme my dva, to se nedostane dál.“

„Dobrá!“ přisvědčil Wemmick. „Neznám její historii – to jest, neznám ji celou. Ale co z ní vím, to vám řeknu. Jsme teď samozřejmě ve vztahu čistě soukromém a přátelském.“

„Samozřejmě.“

„Asi před dvaceti lety nebo tak nějak soudili tu ženu v Old Bailey pro vraždu a osvobodili ji. Byla to moc hezká mladá žena a mám dojem, že měla v žilách trochu cikánské krve. Ať tak nebo tak, byla to krev až dost horká, když vzkypěla, jak si dovedete představit.“

„Ale osvobodili ji.“

„Zastupoval ji pan Jagers,“ pokračoval Wemmick s pohledem nejvyšším významným, „a vedl si při tom způsobem přímo úžasným. Byl to beznadějný případ a on byl tenkrát poměrně ještě začátečník, ale vedl si v něm, že to budilo všeobecný obdiv. Vlastně se dá skorem říci, že ho ten případ udělal. Osobně na něm pracoval při policejním vyšetřování, den co den po mnoho dní, a bojoval dokonce i proti odevzdání soudu; a při přelíčení, kde nemohl vést obhajobu sám, sekundoval advokátovi aprobovanému pro porotní soud a – jak viděl každý – obstarával všechno solení a pepření. Zavražděná osoba byla žena; žena o dobrých deset let starší, mnohem robustnější a mnohem silnější. Byla to otázka žárlivosti. Obě vedly tulácký život a ta žena tady v Gerrard Street se vdala moc mladá, na divoko (jak se říká), za jednoho tuláka, a co se týče žárlivosti, byla učiněná fúrie. Zavražděnou ženu – co do věku bezesporu pro toho muže vhodnější – našli mrtvou v jedné stodole poblíž Hounslowské pláně. Předcházela jistě zuřivá půtka, snad i rvačka. Byla potlučená, podrápaná a potrhaná, a jak se ukázalo, nakonec jí někdo sevřel hrdlo a uškrtil ji. Nu a neexistoval jediný rozumný důkaz, který by dovoľoval zaplést do případu kohokoli jiného kromě téhle ženy, a pan Jagers založil svou obhajobu hlavně na nepravděpodobnosti, že by fyzicky byla vůbec schopná tu vraždu provést. A můžete být jistý,“ řekl Wemmick a poklepal mi na předloktí, „že tenkrát se nijak nešířil o síle jejích rukou, ačkoli dnes to někdy dělá.“

Už dříve jsem Wemmickovi pověděl o tom, jak nám předváděl její zápěstí ten den, kdy si na oběd pozval naši mladou společnost.

„No a, pane,“ mluvil Wemmick dál, „stalo se – stalo se, chápete? – že od té chvíle, co ji zatkli, byla ta žena oblečená tak úžasně šikovně, že vypadala mnohem štíhlejší, než ve skutečnosti byla; obzvláště rukávy, jak je dodnes v paměti, měla tak mistrně upravené, že její paže vypadaly přímo křehce útlé. Bylo na ní vidět jednu dvě modřinky – u tulačky nic divného –, ale ruce měla na hřbetě rozdrásané a otázka byla, je-li to od nehtů? Nu a pan Jagers vyvozoval, že se

prodírala hezký kus hustým trnům, které nebylo tak vysoké, aby jí dosahovalo až k obličejí, ale kterým se nemohla prodrat, aby nepoužila ruce; a kousky těch trnů se také skutečně v její kůži našly a obhajoba je předložila jako důkaz a kromě nich ještě fakt, potvrzený ohledáním předmětného trní, že se jím někdo prodíral a že tu a tam na něm dosud lpějí nitky z jejích šatů a drobounké stopy krve. Ale nejodvážnější argument, s kterým vystoupil, byl tenhle. Na důkaz její žárlivosti se totiž žaloba pokoušela operovat s tím, že žena je v silném podezření, že asi v době, kdy se vražda stala, v zuřivosti usmrtila dítě, které s tím mužem měla – asi tak tříleté –, aby se mu pomstila. S tímhle si pan Jagger poradil po svém takhle: „Tvrdíme, že toto nejsou stopy od nehtů, nýbrž stopy od trnů, a ty trny vám ukazujeme. Vy tvrdíte, že to jsou stopy od nehtů, a operujete s premisou, že usmrtila své dítě. Musíte přijmout všechny důsledky této premisy. Neboť co my víme, mohla vsutku své dítě usmrtit a to dítě, jak se jí křečovitě chytalo, jí mohlo rozškrábat ruce. Co potom? Nesoudíte ji pro vraždu jejího dítěte; proč ne? Pokud jde o tento případ, trváte-li již na těch škrábech, pak my tvrdíme, že co my víme, mohli jste je už dávno vysvětlit, předpokládáme-li k podpoře vašeho stanoviska, že jste si je nevymysleli.“ Summa summarum, pane,“ řekl Wemmick, „porota byla na pana Jaggerse venkoncem krátká a poddala se.“

„Od té doby je nepřetržitě ve službě u něho?“

„Ano, ale nejenom to,“ odpověděl Wemmick, „šla k němu do služby, hned jak ji osvobodili, a už tak zkrocená, jako je dnes. Naučil ji od té doby ledačemu, co se týká jejích povinností, ale zkrocená byla hned od začátku.“

„Pamatujete se, jakého pohlaví bylo to dítě?“

„Prý to bylo děvče.“

„Dnes už pro mne nemáte nic, co byste mi řekl?“

„Nic. Dostal jsem váš dopis a zničil jsem ho. Nic.“

Popřáli jsme si navzájem srdečně dobrou noc a já šel domů s novou látkou k přemýšlení, třebaže bez úlevy od látky staré.

Kapitola čtyřicátá devátá

Strčil jsem si lístek slečny Havishamové do kapsy, aby mi mohl posloužit jako omluvný průkaz pro to, že se tak brzy zase objevuji v Satisu, kdyby ji snad její rozmarnost svedla, aby projevila jakékoli překvapení nad mým příchodem, a nazítrí jsem se tam opět rozjel dostavníkem. Vystoupil jsem však u hostince Na půl cestě, nasnídal jsem se tam a zbývající vzdálenost jsem urazil pěšky; snažil jsem se totiž dostat se do města bez povšimnutí po osamělých cestách a potom stejným způsobem je zase opustit.

Nejlepší světlo dne už bylo pryč, když jsem krácel tichými uličkami za Hlavní třídou, oživenými jen ozvěnou. Zřícené kouty, kde staří mnichové kdysi dávno měli refektáře a zahrady a kde tlusté zdi nyní musely sloužit za podporu skromných kůlniček a stájí, byly téměř stejně tiché jako ti staří mnichové ve svých hrobech. Jak jsem tak pospíchal, aby mě nikdo nezpozoroval, zvonková hra na katedrále mi pojednou připadala smutnější a vzdálenější, než jak mi zněla kdy předtím, a stejně i dunění starých varhan mi doléhalo k sluchu jako pohřební hudba. A kavky, které obletovaly šedou věž a houपालy se na vysokých holých stromech převorské zahrady, jako by na mne volaly, že celá ta končina se změnila a že Estella je pryč a odešla odtamtud navždy.

Postarší žena, kterou jsem viděl již dříve jako jednu ze služebných, jež bydlely v domě přistavěném dodatečně za zadním dvorkem, mi otevřela branku. Uvnitř v tmavé chodbě, stejně jako kdysi, stála rozžehnutá svíčka a já si ji vzal a sám jsem vystoupil po schodišti. Slečna Havishamová nebyla ve svém budoáru, ale ve větším pokoji přes chodbičku nad schody. Když jsem několikrát marně klepal, pootevřel jsem dveře, nahlédl jsem dovnitř a spatřil jsem ji, jak sedí v rozedraném křesle na dlážkách krbu těsně před zapopeleným ohněm a zadumaně ho pozoruje.

Jak jsem často dělával již dříve, i tentokrát jsem vešel a opřel se o starou krbovou římsu na místě, kde mě mohla vidět, až zdvihne oči. Z jejího vzezření čísel tak propastná osamělost, že by mě byla pohnula k soucitu, i kdyby mi byla svévolně zasadila hlubší ránu, než z jaké jsem ji mohl vinit. Jak jsem tak stál a litoval ji a uvažoval, jak jsem se během času i já stal účastníkem ztroskotaných osudů toho domu, spočinuly její oči na mně. Vytřeštila je a tichým hlasem pronesla:

„Je to skutečnost?“

„To jsem já, Pip. Pan Jagers mi včera dal váš lístek a já bez meškání přijel.“

„Děkuju ti, děkuju ti.“

Když jsem si ke krbu přinesl jinou z těch rozedraných židlí a posadil se, zpozoroval jsem v její tváři nový výraz – jako by se mě bála.

„Chtěla bych,“ pravila, „prohovořit tu věc, kterou jsi mi nadhodil, když jsi tady byl posledně, a ukázat ti, že nejsem celá z kamene. Ale ty teď třebaš už nikdy nemůžeš uvěřit, že v mém srdci je také něco lidského, co?“

Když jsem ji několika slovy ujistil o opaku, natáhla ke mně svou třaslavou pravičku, jako kdyby se mne chtěla dotknout: stáhla ji však zase zpátky, dřív než jsem její pohyb pochopil nebo viděl, jak jej přijmout.

„Přimlouval ses za svého přítele a říkal jsi, že bys mi mohl povědět, jak bych mohla udělat něco užitečného a dobrého. Něco, co bys rád viděl udělané, nemám pravdu?“

„Něco, co bych hrozně, hrozně rád viděl udělané.“

„Co to je?“

Začal jsem jí tedy objasňovat celou tajnou historii Herbertova společenství. Nedostal jsem se ve výkladu ještě daleko, když jsem z jejího výrazu usoudil, že jaksi těkavě myslí spíš na mne než na to, co říkám. Zdálo se, že tomu tak vskutku je, protože když jsem přestal mluvit, uplynula hezká chvílka, než dala najevo, že si to uvědomuje.

„Zarážíš se,“ zeptala se potom – opět s dřívějším výrazem, jako by se mě bála, „protože mě příliš nenávidíš, než abys vůbec snesl i jen se mnou mluvit?“

„Ne, ne,“ odporoval jsem, „jak si můžete něco takového myslet, slečno Havishamová! Přestal jsem, protože jsem si myslel, že nesledujete, co říkám.“

„Možná že jsem to nesledovala,“ připustila a přitiskla si ruku na čelo. „Začni znova a nech mě dívat se někam jinam. Počkej! Tak teď povídej.“

Podepřela si ruku o berličku oním rozhodným pohybem, jaký mívala někdy ve zvyku, a zadívala se do ohně s odhodlaným výrazem člověka, který se nutí k pozornosti. Pokračoval jsem ve svém výkladu a řekl jsem jí, jak jsem doufal, že tu obchodní záležitost dovedu ke konci z vlastních peněžních prostředků, ale jak jsem se po té stránce dožil zklamání. Tento bod problému (připomněl jsem jí) souvisí s otázkami, které naprosto nemohu pojmut do svého vysvětlení, poněvadž to jsou závažná tajemství jiné osoby.

„Tak!“ řekla, přikývla na souhlas hlavou, ale nepodívala se na mne. „A kolik peněz chybí, aby se koupě vyřídila?“

Dost jsem se bál to vyslovit, protože to znělo jako velká částka. „Devět set liber.“

„Když ti k tomu účelu ty peníze dám, zachováš moje tajemství tak, jako jsi zachoval svoje?“

„Právě tak svědomitě.“

„A budeš mít klidnější hlavu?“

„Mnohem klidnější.“

„Jsi teď moc nešťastný?“

Ani při té otázce se na mne ještě nepodívala, ale z tónu, jakým ji pronesla, zněl nezvyklý soucit. Nemohl jsem ihned odpovědět, protože mi selhal hlas. Položila si levou paži přes rukojeť berličky a zvolna si na ni položila čelo.

„Mám do toho daleko, abych byl šťastný, slečno Havishamová; ale mám ještě jiné důvody k starostem než všechny, o kterých víte. Jsou to ta tajemství, o kterých jsem se právě zmínil.“

Uplynula krátká chvíle, než zdvihla hlavu a opět se zadívala do ohně.

„Je to od tebe ušlechtilé, když mi říkáš, že máš ještě jiné důvody být nešťastný. Je to pravda?“

„Až příliš pravda.“

„Mohu ti prokázat službu jedině tím, že prokážu službu tvému příteli? Když to budeme považovat za hotovou věc, není nic, co bych mohla udělat přímo pro tebe?“

„Nic. Děkuji vám za tu otázku. A ještě víc vám děkuju za tón, jakým jste tu otázku pronesla. Ale není nic.“

Vzápětí se zvedla z křesla a rozhlížela se tím zpustošeným pokojem po psacích potřebách. Nikde žádné nebyly, a proto vytáhla z pompadúrky poznámkovou soupravu zažloutlých destiček ze slonové kosti, spojených zašlým zlatem, a psala na ně tužkou v násadce ze zašlého zlata, kterou měla zavěšenou na krku.

„Jsi ještě pořád zadobře s panem Jaggersem?“

„Ovšemže. Včera jsem u něho večeřel.“

„Tohle je pro něj zplnomocnění, aby ti ty peníze vyplatil, a ty je potom můžeš podle svého volného uvážení vynaložit na svého přítele, jak chceš, a nebudeš za to nikomu odpovědný. Nenechávám si doma žádné hotové peníze, ale kdyby ti bylo milejší, aby pan Jagger o té věci nic nevěděl, poslala bych ti je.“

„Děkuju vám, slečno Havishamová; nemám nejmenší námitku proti tomu, aby mi je vyplatil on.“

Přečetla mi, co napsala, a bylo to věcné a jasné a očividně stylizované s úmyslem zprostit mne jakéhokoli možného podezření, že bych snad z přijetí těch peněz měl nějaký osobní zisk. Přijal jsem destičky z její ruky a ta se opět třásla a pak se třásla ještě víc, když si sundala řetízek, na němž visela tužka, a vložila mi ji do ruky. To všechno vykonala, aniž se na mne podívala.

„Na první destičce je moje jméno. Budeš-li kdy moci pod mé jméno napsat ‚Odpouštím jí‘, třebas by to bylo nevímjak dlouho po tom, až se moje puklé srdce obrátí v prach – prosím tě, udělej to!“

„Ach, slečno Havishamová,“ řekl jsem, „to mohu udělat hned. Staly se sice bolestné omyly – a můj život byl život slepoty a nevděku – a sám potřebuju tuze, tuze mnoho odpuštění a vedení, než abych k vám mohl chovat hořkost.“

Otočila ke mně tvář poprvé od té chvíle, co ji odvrátila, a k mému úžasu, ba mohu dodat, k mému zděšení, padla na kolena k mým nohám – s rukama sepjatýma a zdviženýma ke mně stejně, jak je jistě často, dokud její ubohé srdce bylo ještě mladé a svěží a celé, po matčině boku držívala zdvižené k nebesům.

Pohled na ni, jak s těmi bílými vlasy a ztrhaným obličejem klečí u mých nohou, mnou otřásl až do hloubi mé bytosti. Snažně jsem ji prosil, aby vstala, a objal jsem ji kolem těla, abych jí pomohl nahoru; ale ona pouze stiskla tu mou ruku, kterou měla nejbliž na dosah, svésila nad ni hlavu a plakala. Nikdy předtím jsem ji ještě neviděl uronit slzu a v naději, že jí jen prospěje, když si tak uleví, jsem se nad ní beze slova sklonil. To už neklečela, nýbrž svezla se celá na podlahu.

„Ó!“ zvolala zoufale. „Co jsem to udělala! Co jsem to udělala!“

„Myslíte-li tím, slečno Havishamová, co jste udělala, že jste mi ublížila, dovolte, abych vám odpověděl. Velice málo. Byl bych ji miloval za každých okolností. – Je vdaná?“

„Ano!“

Byla to zbytečná otázka, protože nová pustota v tom pustém domě mi to už pověděla.

„Co jsem to udělala! Co jsem to udělala!“ Lomila rukama a zatínala si je do bílých vlasů a znovu a znovu se vracela k tomu nářku. „Co jsem to udělala!“

Nevěděl jsem, jak jí odpovědět, ani jak ji utěšit. Že se dopustila ohavnosti, když si vzala vnímavé, poddajné dítě, aby je uhnětla do

podoby, v níž její divé záští, zhrzená láska a raněná pýcha nacházely splnění pomsty, to jsem věděl zcela dobře. Ale stejně dobře jsem věděl, že odmítnutím denního světla odmítla nekonečně víc; že odloučeností se odloučila od tisícera přirozených a hojivých vlivů; že její mysl, dumající v samotě, ochořela, jak se stává a musí stát a stane každé mysli, která zvrátí stanovený pořádek svého Tvůrce. A mohl jsem se na ni snad dívat bez soucitu, když jsem viděl její trest v tom, jaká z ní je troska, i v její neměrné nezpůsobilosti pro tuto zemi, kde má vykázané místo, i v té marnosti smutku, která se vyvinula ve vášnivou posedlost stejně jako marnost pokání, marnost výčitek svědomí, marnost vlastní nehodnosti a jiné obludné marnosti, jež byly a jsou kletbou tohoto světa?

„Dokud jsi s ní onehdy nemluvil a dokud jsem v tobě neuviděla zrcadlo, které mi ukázalo, co jsem kdysi cítila sama, vůbec jsem nevěděla, co jsem udělala. Co jsem to udělala! Co jsem to udělala!“

A tak znovu a znovu, dvacetkrát, padesátkrát, cože to udělala!

„Slečno Havishamová,“ řekl jsem, jakmile její nářek utichl, „mne můžete z myšlenek i ze svědomí vypustit. Ale Estella je docela jiný případ, a můžete-li kdy odčinit sebemenší drobet toho, co jste učinila scestného, když jste potlačila část její pravé přirozenosti, pak bude lépe snažit se o to než třebas celých sto let oplakávat minulost.“

„Ano, ano, to vím. Ale, Pipe – můj drahý!“ V její nově zrozené náklonnosti byl opravdový ženský soucit. „Můj drahý! Věř mi tohle: když ke mně přišla, měla jsem první čas v úmyslu jenom ji uchránit před neštěstím, jako bylo moje. Zpočátku jsem neměla v úmyslu nic víc.“

„Budiž!“ řekl jsem. „To doufám.“

„Ale jak vyrůstala a slibovala, že bude velice krásná, počínala jsem si ponenáhlu hůř a hůř a vším tím vychvalováním a všemi těmi šperky a všemi těmi lekcemi i touhle svou podobou, kterou jsem jí pro výstrahu nechávala stále na očích, aby podporovala a podtrhovala mé učení, jsem jí ukradla srdce a nahradila je kusem ledu.“

„Bývalo by lépe,“ nemohl jsem se ubránit, abych neřekl, „kdybyste jí byla ponechala přirozené srdce, i kdyby mělo později utrpět rány nebo puknout.“

Po těch slovech se na mne slečna Havishamová chvíli roztržitě dívala a potom znovu hlasitě zabědovala, cože to udělala!

„Kdybys znal celou mou historii,“ hájila se, „měl bys se mnou trochu útrpnosti a líp bys mě chápal.“

„Slečno Havishamová,“ odpověděl jsem tak šetrně, jak jsem dovedl, „smím myslím říci, že vaši historii znám – a to, že ji znám již celou dobu hned ode dne, kdy jsem prvně odešel ze zdejšího kraje. Vzbudila ve mně hluboký soucit a doufám, že ji chápu v celém jejím rozsahu i dosahu. Je mi to, co se mezi námi událo, nějakou omluvou, abych vám položil otázku, která se týká Estelly? Ne té, jaká je dnes, nýbrž té, jaká byla ze začátku, když k vám přišla?“

Seděla na podlaze s pažemi na rozedrané židli a s hlavou opřenou o ně. Jen jsem ta slova dořekl, zadívala se mi zplna do očí a odpověděla:

„Mluv.“

„Čí dítě byla Estella?“

Zavrtěla hlavou.

„Nevíte?“

Opět zavrtěla hlavou.

„Ale přivedl ji sem nebo ji sem poslal pan Jagers?“

„Přivedl ji sem.“

„Pověděla byste mi, jak k tomu došlo?“

Odpověděla tichounkým šeptem a obezřele:

„Byla jsem zavřená tady v těch pokojích už dlouhý čas (nevím, jak dlouho; víš sám, jaký čas tady ty hodiny ukazují), když jsem mu řekla, že bych si chtěla vzít na vychování nějakou malou holčičku, kterou bych mohla milovat a uchránit ji před svým osudem. Prvně jsem ho viděla, když jsem si pro něj poslala, aby mi tady z toho majetku udělal úhor; dočetla jsem se o něm v novinách, ještě než jsem

se rozešla se světem. Slíbil mi, že se po nějakém takovém sirotkovi poohlédne. Jednou večer ji sem přinesl, spala mu v náruči, a já ji pojmenovala Estella.“

„Smím se zeptat, kolik jí tehdy bylo?“

„Dva nebo tři roky. Sama neví nic jiného, než že osiřela a že já ji adoptovala.“

Byl jsem tak přesvědčený, že žena z Gerrard Street je její matka, že jsem už nepotřeboval žádný důkaz, abych si tu skutečnost v mysli potvrdil. Naopak, připadalo mi, že každému musí být tato souvislost jasná a průkazná.

Co víc jsem mohl očekávat, že dokážu, budu-li návštěvu prodlužovat? Herbertovu věc se mi podařilo projednat s úspěchem, slečna Havishamová mi pověděla všechno, co věděla o Estelle, já jsem řekl a vykonal všechno, co jsem mohl, abych ulevil její mysli. Nezáleželo na tom, s jakými dalšími slovy jsme se rozloučili; rozloučili jsme se.

Snášel se soumrak, když jsem sestoupil ze schodů a octl se v přirozeném vzduchu. Zavolał jsem na ženu, která mi otvírala branku, když jsem přišel, že ji prozatím ještě nebudu obtěžovat, ale že se trochu porozhlédnu kolem, dříve než odejdu. Měl jsem totiž předtuchu, že se tam už víckrát neukážu, a cítil jsem, že skomírající světlo dne se k té mé obhlídce na rozloučenou dobře hodí.

Kolem divoké změti sudů – po nichž jsem tehdy dávno chodil a jež od té doby léta a léta smáčely deště, leptaly je na mnoha místech hnílobou a zanechávaly na těch, které stály zpříma, miniaturní bažinky a jezírka – jsem se ubíral do zpustlé zahrady. Obešel jsem ji celou; kolem kouta, kde jsme si s Herbertem vybojovali svůj zápas; kolem dokola po pěšinách, po nichž jsem se procházel s Estellou. Všecko tak studené, tak smutné, tak pusté!

Na zpáteční cestě jsem prošel pivovar; zvedl jsem rezavou petlici u malých dvířek na zahradním konci budovy a prošel jsem jí po délce. Už jsem vyšel protějššími dveřmi – těžko se nyní otvíraly, neboť jejich vlhké dřevo bylo zborcené a nabobtnalé a stěžeje se

viklaly a na prahu vadil bujný porost houby –, když jsem otočil hlavu, abych se ještě jednou porozhlédl dozadu. V okamžiku toho bezvýznamného pohybu ve mně pojednou s podivuhodnou silou oživila jedna dětská představa a mně se zdálo, že vidím z trámu viset slečnu Havishamovou. Tak silný byl ten dojem, že jsem stál pod trámem a třásl se na celém těle, než jsem si uvědomil, že to je pouze přelud – ačkoli, to se rozumí, vzpamatoval jsem se vmžiku.

Truchlivost toho místa i času a mocný úděs z oné šalebné představy, třebaže trvala jen okamžik, mě naplňovaly pocitem nepopsatelné bázně, když jsem procházel mezi otevřenými křídly dřevěných vrat, kde jsem si kdysi rval vlasy po tom, jak mi Estella rozervala srdce. Když jsem jimi prošel na přední dvůr, byl jsem na vážkách, mám-li zavolat na tu ženu, aby mě pustila ven zamčenou brankou, od níž má klíč, nebo mám-li ještě napřed zajít nahoru a přesvědčit se, vede-li se slečně Havishamové pořád stejně, jako když jsem ji opustil. Rozhodl jsem se pro to druhé a šel jsem nahoru.

Nahlédl jsem do pokoje, kde jsem ji zanechal, a viděl jsem ji sedět v rozedraném křesle na dláždě krbu těsně u ohně, obrácenou zády ke mně. V okamžiku, kdy jsem právě zatahoval hlavu s úmyslem tiše se vytratit, jsem pojednou spatřil vyskočit velký jasný plamen. V témž okamžiku jsem viděl, jak slečna Havishamová s ječivým křikem ke mně běží celá obklopená ohnivým vírem, který divoce plápolá a šlehá jí nad hlavou přinejmenším jednou tak vysoko, kolik sama měří.

Měl jsem na sobě plášť s dvojitým širokým límcem a přes ruku jiný silný kabát. Že jsem je se sebe strhl, chopil se jí, povalil ji a hodil oba na ni; že jsem k témuž účelu ze stolu stáhl velký ubrus a s ním stáhl i tu kupu práchně vprostřed a všechnu škaredou havěť, která tam hnízdila; že jsme se váleli po zemi a rvali se jako nepřátelé na smrt, že čím těsněji jsem ji balil, tím divěji ječela a snažila se vyprostit; že to všechno se stalo, to jsem si uvědomil z výsledku, a ne z ničeho, co jsem cítil nebo myslel nebo věděl, že dělám.

Nevěděl jsem nic, až jsem si uvědomil, že jsme na podlaze vedle velké tabule a že v začouzeném vzduchu poletují dosud hořící cáry troudu, které ještě před chvilíčkou byly její zašlý svatební šat.

Potom jsem se rozhlédl a viděl jsem, jak vyplašení švábi a pavouci utíkají po celé podlaze pryč a udýchané služebnictvo s křikem přibíhá dveřmi dovnitř. Dosud jsem ji vši silou držel pevně na zemi jako vězně, jenž by mohl uprchnout, a pochybuji, že jsem vůbec věděl, kdo to je nebo proč jsme se spolu rvali nebo že stála v plamenech nebo že ty plameny jsou už udušené, dokud jsem nespatrił ty cáry troudu, které bývaly její toaletou a nyní již nehořely, nýbrž snášely se kolem nás černou sprškou.

Byla v bezvědomí a já se bál nechat ji přenést, nebo i jen dovolit, aby se jí někdo dotkl. Poslali pro lékaře, a dokud nepřišel, držel jsem ji, jako kdybych si pošetile představoval (myslím, že tomu tak bylo), že kdybych ji pustil, oheň by znovu vzplanul a strávil by ji. Když vešel lékař a s dalším pomocníkem k ní přistoupil a já konečně vstal, s překvapením jsem viděl, že mám obě ruce popálené; s překvapením, protože smysly mě o tom vůbec neuvědomovaly.

Po prohlídce lékař prohlásil, že utrpěla vážné popáleniny, ale ty že samy o sobě nejsou ani zdaleka beznadějné; nebezpečí spočívá prý hlavně v jejím nervovém otřesu. Podle jeho nařízení jí do toho pokoje přinesli ložní potřeby a ustlali jí na hodovní tabuli, která se náhodou výborně hodila k ošetření jejích popálenin. Když jsem ji o hodinu později znovu spatřil, ležela vskutku v místě, kam jsem ji kdysi viděl udeřit berličkou, a o němž jsem ji slyšel pravit, že tam jednoho dne bude ležet.

Ačkoli šaty na ní do poslední nitky shořely, jak mi řekli, měla ještě stále něco ze svého starého příšerného nevěstího vzezření – neboť ji pokryli až po krk bílou vatou, a jak ležela pod bílým prostěradlem volně přehozeným, dosud ji obestíralo přízračné ovzduší něčeho, co bývalo a co se změnilo.

Dotazy mezi služebnictvem jsem zjistil, že Estella je v Paříži, a když jsem požádal lékaře, slíbil mi, že jí nejbližší poštou napíše. Rodinu slečny Havishamové jsem si vzal na starost sám; přitom jsem měl v úmyslu oznámit to jenom Matyášovi Pocketovi a ponechat mu úplně na vůli, podá-li podle vlastního uvážení zprávu ostatním. To jsem také Herbertovým prostřednictvím učinil hned druhý den, jakmile jsem se vrátil do Londýna.

Později večer toho dne nastal stav, kdy slečna Havishamová hovořila o tom, co se stalo, docela přičetně, třebaže s jistou hroznou živostí. K půlnoci začala mluvit pomateně a potom se její řeč ponehlu omezila na to, že pouze nesčíslněkrát tichým, vážným hlasem opakovala: „Co jsem to udělala!“ A pak: „Když ke mně přišla, měla jsem první čas v úmyslu jenom ji uchránit před neštěstím, jako bylo moje.“ A pak: „Vezmi si tužku a pod mé jméno napiš: ‚Odpouštím jí!‘“ Ani jednou pořad těch tří vět nezměnila, ale občas v té či oné vynechala slovo; nikdy je nenahradila jiným, nýbrž pokaždé nechala mezeru a pokračovala nejbližším dalším slovem.

Protože jsem tam nemohl být už nijak užitečný a protože jsem, blíž svého domova, měl onen naléhavý důvod ke starostem a strachu, který mi z hlavy nemohlo vypudit ani její blouznění, během noci jsem se rozhodl, že se časným ranním dostavním vrátím domů – že asi tak míli půjdu pěšky a až úplně za městem si ho zastavím a nasednu. Proto asi kolem šesté hodiny ráno jsem se nad ní sklonil a políbil jsem ji lehce na rty, zrovna když říkaly, aniž se při mém polibku odmlčely: „Vezmi si tužku a pod mé jméno napiš: ‚Odpouštím jí!‘“

Kapitola padesátá

V noci mi dvakrát nebo třikrát převázali ruce a ráno pak ještě jednou. Levou ruku jsem měl silně popálenou až po loket a trochu lehčeji až k rameni; bylo to velmi bolestivé, ale plameny se již tím směrem daly a já byl vděčný, že to není horší. Pravou ruku jsem už neměl popálenou tak zle, abych nemohl vládnout prsty. Měl jsem ji samozřejmě také ovázanou, ale mnohem méně nepohodlně než levou ruku a paži; tu jsem měl v pásce, a kabát jsem proto mohl nosit jen jako pláštěnku, přehozený volně přes ramena a zapnutý u krku. Oheň mi opálil i vlasy, ale hlavu ani obličej mi nezasáhl.

Když Herbert zajel do Hammersmithu a promluvil s otcem, vrátil se hned ke mně a celý den věnoval na to, aby o mně v našem bytě pečoval. Byl ošetřovatelem k pohledání laskavým a v udaných hodinách mi snímal obvazy a namácel je v chladivém roztoku, který měl stále nachystaný, a zase mi je přikládal s trpělivou něžností, za niž jsem mu byl hluboce vděčný.

Zpočátku, jak jsem tak ležel v klidu na pohovce, jsem shledával trýznivě obtížným, ba mohu říci nemožným, setřást dojem z té záře plamenů, z jejich prudkosti a hukotu a z toho pronikavého zápachu spáleniny. Jestliže jsem si na minutku zdříml, probudil mě křik slečny Havishamové a její úprk proti mně s celým tím vysokým sloupem ohně nad hlavou. Proti této duševní trýzni bylo mnohem horší bojovat než proti kterékoli tělesné trýzni, jíž jsem trpěl, a když to Herbert viděl, namáhal se, seč byl, aby zabavil mou pozornost.

Žádný z nás se nezmínil o loďce, ale oba jsme na ni mysleli. Jasně to prozrazovala opatrnost, s níž jsme se tomu námětu vyhýbali, jakož i naše dohoda – bez dohadování – učinit z vyhojení mých rukou, abych jich mohl opět používat, otázku tolika a tolika hodin, a nikoli tolika a tolika týdnů.

První mou otázkou, když jsem uviděl Herberta, samozřejmě bylo, je-li dole na řece všechno v pořádku. Poněvadž odpověděl kladně a s naprostou důvěrou a veselostí, nepokračovali jsme už v hovoru o tom předmětu dřív, než až se den začal sklánět. Ale pak, když mi Herbert vyměňoval obvazy spíš už ve světle ohně než ve světle zvenčí, se k němu vrátil úplně živelně.

„Včera večer, Händle, jsem dobré dvě hodiny seděl s Provisem.“

„Kde byla Klára?“

„Holčička drahá,“ řekl Herbert. „Ta běhala kvůli Brundibárovi celý večer nahoru a dolů. Věčně klepal do podlahy, jen mu zmizela z očí. Ale pochybuju, že by mohl ještě dlouho vydržet. Toho rumu a pepře – a pepře a rumu – já bych myslel, že s tím klepáním a lo-káním má už skorem doklepáno.“

„Pak se vezmete, Herberte?“

„Jak jinak se můžu o to drahé dítě postarat? – Natáhněte si hezky ruku tady na ten lenoch pohovky, drahý kamaráde, a já si sednu tuhle a sundám vám obvaz tak polehoučku, že ani nebudete vědět a bude dole. Mluvil jsem o Provisovi. Víte, Händle, že to s ním jde k lepšímu?“

„Říkal jsem vám přece, když jsem ho naposled viděl, že podle mého nějak pokrotil.“

„Ano, říkal. A je to také pravda. Včera večer byl náramně sdílný a pověděl mi víc ze svého života. Pamatujete se přece, jak tady jednou utál řeč o nějaké ženě, s kterou měl velkou svízel. – Udělal jsem vám bolest?“

Trhl jsem sebou, ale ne proto, jak se mne dotkla jeho ruka. Trhla mnou jeho slova.

„Na to jsem zapomněl, Herberte, ale když o tom teď mluvíte, tak si vzpomínám.“

„Dobře! Rozpovídal se o té době svého života, a je to věru doba stinná a drsná. Mám vám to vyprávět? Nebo by vás to zrovna tuhle chvíli rozčilovalo?“

„Vyprávějte, to se rozumí. Každé slovo.“

Herbert se nahnul, aby na mne viděl zblíž, jako by moje odpověď bývala poněkud rychlejší nebo dychtivější, než si mohl dobře vysvětlit.

„Nemáte rozpálené čelo?“ zeptal se a sáhl si.

„Vůbec ne,“ odpověděl jsem. „Vypravujte mi, co říkal Provis, milý Herberte.“

„Zdá se,“ začal Herbert, vidíte, a máme obvaz dole jedna radost a teď přijde ten chladivý – ten s vámi ze začátku škubne, milý kamaráde ubohý, vidíte? Ale ve chvíliče už bude příjemnější – tedy zdá se, že ta žena byla žena mladá a žena žárlivá a žena mstivá; mstivá, Händle, až do krajnosti.“

„Do jaké krajnosti?“

„Až k vraždě. – Připadá vám to moc studené tady na tom citlivém místě?“

„Ani to necítím. Jak vraždila? Koho zavraždila?“

„Nu, ten čin si možná tak docela strašlivé jméno ani nezasloužil,“ odpověděl Herbert, „ale soudili ji pro to a hájil ji pan Jagers a sláva té obhajoby donesla jeho jméno prvně Provisovi k uším. Obětí byla jiná a silnější žena a došlo ke rvačce – v nějaké stodole. Kdo tu bitku začal nebo jak poctivě se bojovalo nebo jak nepoctivě, o tom se snad dá pochybovat; ale rozhodně se nedá pochybovat, jak to skončilo, protože oběť našli zardoušenou.“

„Shledali tu ženu vinnou?“

„Ne, osvobodili ji. – Můj ubohý Händle, dělám vám bolest!“

„Není možné být jemnější, Herberte. No? Co dál?“

„Ta osvobozená mladá žena a Provis měli spolu děcko; malé děcko, které měl Provis nesmírně rád. Právě večer před tou nocí, kdy předmět její žárlivosti skončil uškrcením, jak jsem vám povídal, se ta mladá žena na chvíličku objevila před Provisem a zapřísáhla se, že to dítě (které bylo v jejích rukou) zahubí a on že je už jaktěživ neuvidí – potom zmizela. – Vida, to tedy máme tu horší ruku

zase jednou pěkně pohodlně zpátky v pásce a teď nám už zbývá jenom pravá, a to je prácička mnohem snadnější. Dělá se mi to líp při tomhle světle než při silnějším, protože mám jistější ruku, když ty ubohé slité puchýře nevidím tuze zřetelně. – Neuškodilo vám to nějak na dýchání, co říkáte, milý kamaráde? Zdá se, že dýcháte nějak rychle.“

„Možná že ano, Herberte. Dodržela ta žena svou přísahu?“

„Tady přichází ta nejstinnější část Provisova života. Dodržela ji.“

„Totiž on říká, že ji dodržela.“

„Nu samozřejmě, milý kamaráde,“ opáčil Herbert překvapeným tónem a znovu se nahnul ke mně, aby si mě prohlédl zblíží. „To všechno říká on. Nemám žádný jiný pramen zpráv.“

„Ne, ovšemže ne.“

„Nu, a jestli zacházel s matkou dítěte špatně,“ pokračoval Herbert, „nebo jestli zacházel s matkou dítěte dobře, to Provis neříká. Ale sdílela s ním asi čtyři pět let toho bídného života, jak nám ho popsal tady u toho krbu, a zdá se, že se mu jí zželelo a chtěl ji ušetřit. Proto ze strachu, že by ho obeslali k přísězné výpovědi ve věci toho zahubeného dítěte a že by se tak stal příčinou její smrti, se skryl (třeba pro to dítě truchlil sebevíc), držel se ve stínu, jak tomu říká on, stranou světla a stranou procesu, kde se o něm mluvilo jenom neurčitě jako o jistém muži jménem Ábel, kvůli kterému ta žárlivost propukla. Po osvobození žena zmizela, a tak ztratil dítě i matku toho dítěte.“

„Chtěl bych se zeptat –“

„Okamžik, milý kamaráde, a hned budu hotov. Ten zloduch Compeyson, nejhorší lotr, že mu není rovno, o něm věděl, že se tenkrát držel stranou, i jaké k tomu měl důvody, a později mu tím tajemstvím samozřejmě mával nad hlavou jako bičem a nutil ho k tím větší dřině při tím menším výdělku. Včera večer se mi ujasnilo, že právě tohle tak přiostrilo osten Provisovy nenávisti.“

„Chtěl bych vědět, Herberte,“ řekl jsem, „a to podrobně, jestli vám pověděl, kdy se to stalo.“

„Podrobně? Počkejme, budu tedy vzpomínat, co povídal o tomhle. Ano, jeho slova byla: „Asi tak před dvaceti lety a skoro hned po tom, co jsem se spřáhl s Compeysonem.“ Kolik bylo vám, když jste se s ním srazil na tom vašem hřbitůvku?“

„Myslím, že mi šlo na sedmý rok.“

„Aha. Tenkrát to byly tak tři čtyři roky, co se to stalo, povídal, a vy jste mu prý připomněl tu malou holčičku tak tragicky ztracenou, která by bývala asi ve vašich letech.“

„Herberte,“ vyrazil jsem kvapně po krátké chvíli mlčení, „vidíte mě líp ve světle od okna nebo ve světle od ohně?“

„Ve světle od ohně,“ odpověděl Herbert a opět se nahnul blízko ke mně.

„Podívejte se na mne.“

„Už se na vás dívám, milý kamaráde.“

„Sáhněte si na mne.“

„Už na vás sahám, milý kamaráde.“

„Nemáte strach, že mám nějakou horečku nebo že mi včerejší nešťastná příhoda trochu pomátla myšlenky?“

„N-ne, milý kamaráde,“ řekl Herbert, když si dal chvíli na čas, aby si mě prohlédl. „Jste hodně rozčilený, ale jinak jste docela při smyslech.“

„Vím, že jsem docela při smyslech. A ten muž, kterého skrýváme dole na řece, je Estellin otec.“

Kapitola padesátá první

Jaký cíl jsem sledoval, když jsem se tak horlivě snažil vypátrat a prokázat Estellin původ, nemohu říci. Co nevidět se ukáže, že jsem tu otázku neměl před očima v žádné jasné podobě, dokud mi ji nepředložila hlava moudřejší než moje.

Ale když jsme s Herbertem skončili svou závažnou rozmluvu, zachvátilo mě horečné přesvědčení, že musím tu věc propátrat až ke kořenům, že ji nesmím nechat spát, nýbrž že si musím promluvit s panem Jaggersem a dopídit se čisté pravdy. Opravdu nevím, měl-li jsem pocit, že to dělám kvůli Estelle, nebo byl-li jsem rád, že mohu trochu záře oné romantické zajímavosti, která tak dlouho obklopovala mne, přenést na muže, o jehož záchranu jsem měl tak velkou starost. Tato druhá možnost se snad blíží pravdě víc.

Buď jak buď, jen stěží jsem se dal udržet, abych se do Gerrard Street nevypravil ještě ten večer. Mou nedočkavost zkrátily jediné Herbertovy rozklady, že půjdu-li, sklátí mě to pravděpodobně na lůžko a já budu k ničemu třeba právě ve chvíli, až bezpečnost našeho uprchlíka bude záviset na mně. S výhradou, znovu a znovu opakovanou, že děj se co děj, zítra pana Jaggerse vyhledat musím, jsem se konečně podrobil a uvolil se ležet v klidu a nechat si ošetřovat své zranění a zůstat doma. Druhý den časně ráno jsme vyšli společně a na rohu Giltspur Street a Smithfieldu jsem se rozloučil s Herbertem, aby si šel svou cestou do City, a já šel svou do Malé Britské.

Byla pravidelná období, kdy pan Jaggery a pan Wemmick spolu procházeli firemní účetnictví a kontrolovali doklady a uváděli všechno do pořádku. V takových dnech si brával Wemmick své knihy a papíry do páně Jaggersova pokoje a jeden z písařů z horních pater přicházel dolů do přední písárny. Když jsem toho rána na Wemmickově místě spatřil takového písaře, hned jsem věděl, co se

děje; ale nijak mě nemrzelo, že zastihnu pana Jaggerse pohromadě s Wemmickem, protože tak aspoň Wemmick uslyší na vlastní uši, že nemluvím nic, co by mu mohlo uškodit.

Můj příchod s rukou v obvazu a s pláštěm volně přehozeným přes ramena byl mé věci na prospěch. Ačkoli jsem panu Jaggersovi už podal stručnou zprávu o nehodě, hned jak jsem přibyl do Londýna, přesto nyní chtěl, abych mu všechno vylíčil znovu a dopodrobna; a mimořádnost příhody způsobila, že náš hovor byl méně suchý a strohý a méně regulovaný pravidly svědeckého výslechu, než jak tomu bývalo dosud. Mezitímco jsem popisoval katastrofu, pan Jaggers stál podle svého zvyku před krbem. Wemmick se opíral zády o lenoch křesla a s rukama v kapsách kalhot a s perem zastrčeným vodorovně do poštovní schránky hleděl upřeně na mne. Obě bestialní bysty, odjakživa v mé mysli neodlučitelné od profesionálního jednání v písárně, vypadaly, jako by soustředěně dumaly, necítily-li jejich nos právě v tu chvíli požár.

Když jsem skončil vyprávění a oni vyčerpali své otázky, předložil jsem zmocnění od slečny Havishamové, abych přijal oněch devět set liber pro Herberta. Páně Jaggersovy oči se zatáhly poněkud hlouběji do důlků, když jsem mu destičky podal, ale vzápětí je předal Wemmickovi s příkazem, aby vyplnil šek a dal mu ho podepsat. Zatímco se toto patřičným postupem dalo, díval jsem se dál na Wemmicka, jak píše, a pan Jaggers balancoval a pohupoval se na svých vyleštěných botách a díval se dál na mne.

„Je mi líto, Pipe,“ pravil, když šek podepsal a já ho právě schovával do kapsy, „že nedělám nic *pro vás*.“

„Slečna Havishamová byla tak laskavá a ptala se mne,“ odpověděl jsem, „nemůže-li něco udělat pro mne, a já jí řekl ne.“

„Každý by měl znát svoje věci,“ pravil pan Jaggers. A já viděl, jak Wemmickovy rty kroutí slova „mobilní majetek“.

„Být vámi, já bych jí *nebyl* řekl ne,“ pravil pan Jaggers, „ale každý člověk musí znát svoje věci nejlíp sám.“

„Věcí každého člověka,“ prohodil Wemmick dost káravě na mou adresu, „je ,mobilní majetek““

Protože jsem usoudil, že nadešel čas, abych začal hovořit o předmětu, který mi ležel na srdci, obrátil jsem se k panu Jaggersovi a řekl jsem:

„Ale o něco, pane, jsem slečnu Havishamovou přece požádal. Požádal jsem ji, aby mi podala různá vysvětlení, pokud se týká její adoptované dcery, a ona mi pověřila všechno, co věděla.“

„Skutečně?“ opáčil pan Jaggers, nahnul se kupředu, podíval se na své boty a potom se zase napřímil. „Chm! Být slečnou Havishamovou, myslím, že bych nic takového nebyl udělal. Ale ona musí znát své věci nejlíp sama.“

„Vím z historie adoptovaného dítěte slečny Havishamové víc, než z ní ví slečna Havishamová sama. Zním její matku.“

Pan Jaggers se na mne podíval téměř tázavě a opakoval:

„Matku?“

„Viděl jsem její matku v posledních třech dnech.“

„Jistě?“ pravil pan Jaggers.

„A vy rovněž, pane. A vy jste ji viděl před dobou ještě kratší.“

„Jistě?“ opakoval pan Jaggers.

„Možná, že z Estelliny historie vím i víc, než víte vy,“ řekl jsem. „Zním také jejího otce.“

Jistá pozastávka, k níž pan Jaggers dospěl ve způsobu svého chování – dovedl se příliš ovládat, než aby způsob svého chování změnil, ale nemohl se ubránit, aby v něm nedošlo k jisté nedefinovatelně pozorlivé zastávce –, mě ujistila, že neví, kdo je její otec. Na to jsem už měl silné podezření na základě Provisova údaje (jak mi ho Herbert opakoval), že se tehdy schovával, a to jsem si spojil s faktem, že sám nebyl klientem pana Jaggerse dřív, než až o nějaké čtyři roky později v době, kdy už nemohl mít žádný důvod, proč se k svému otcovství hlásit. Ale předtím jsem si nemohl být nijak jist, že pan Jaggers o Provisově vztahu vsutku neví, kdežto nyní jsem měl o tom plnou jistotu.

„Tak! Vy tedy znáte otce té mladé dámy, Pipe?“ pravil pan Jagers.

„Ano,“ přisvědčil jsem, „a jmenuje se Provis – z Nového Jižního Walesu.“

I pan Jagers sebou škubl, když jsem ta slova pronesl. Bylo to nej-
slabší škubnutí, jaké jen mohlo člověku uklouznout, co nejpečlivěji
podchycené a tím rychleji zvládnuté; ale nicméně škubnutí to bylo,
přestože z něho pohotově učinil část pohybu, jímž si vytáhl kapes-
ník. Nemohu říci, jak to oznámení přijal Wemmick, protože jsem
se na něho bál podívat právě v té chvíli, aby snad páně Jagersova
bystrost neobjevila, že jsme se už spolu nějak dorozumívali, aby on
o tom nevěděl.

„A na základě jakých důkazů, Pipe,“ tázal se pan Jagers velice
chladně, když se s kapesníkem zastavil na půl cestě k nosu, „se
Provis k tomu otcovství hlásí?“

„Nehlásí se k němu,“ odpověděl jsem, „a nikdy se k němu nehlásil
a vůbec ani netuší, že jeho dcera je na světě.“

Pro jednu ten mocný kapesník selhal. Moje odpověď byla tak
neočekávaná, že si pan Jagers strčil kapesník znovu do kapsy, aniž
dokončil obvyklou proceduru, založil si ruce na prsou a s přísnou
pozorností, byť s tváří nehnutou, se na mne zadíval.

Tu jsem mu pověděl všechno, co jsem věděl, i jak jsem se to
dověděl – s tou jedinou výhradou, že jsem ho ponechával při do-
mněnce, že od slečny Havishamové vím i to, co jsem ve skutečnosti
věděl od Wemmicka. Po té stránce jsem byl opravdu velice opatrný.
Také jsem se ani nepodíval k Wemmickovi, dokud jsem nedopově-
děl všechno, co jsem měl na jazyku, a teprve potom, až jsem ještě
nějakou chvíli mlčky čelil pohledu pana Jaggerse. Když jsem pak
nakonec oči k Wemmickovi stočil, spatřil jsem, že zatím vytáhl pero
z poštovní schránky a civí upřeně do stolu před sebe.

„Hmm!“ pronesl konečně pan Jagers a zamířil k písemnostem
na stole. „U které položky jste to byl, Wemmicku, když přišel pan
Pip?“

Ale to jsem nemohl strpět, nechat se takto odmrštit, a proto jsem se na něho obrátil s vášnivou, téměř rozhořčenou prosbou, aby byl ke mně upřímnější a jednal se mnou víc jako muž s mužem. Připomněl jsem mu ty klamné naděje, jimž jsem propadl, délku doby, po kterou jsem v nich tonul, i objev, jež jsem učinil – a poukázal jsem na nebezpečí, které mě tak těžce skličuje. Uvedl jsem o sobě, že jsem dozajista hoden alespoň trochy důvěry z jeho strany oplátkou za onu důvěru, kterou jsem mu právě projevil. Řekl jsem, že ho z ničeho neviním, ani ho nepodezírám, ani o něm nijak nepochybuji, že od něho však chci, aby mi potvrdil pravdu. A kdyby se mne ptal, proč to chci a proč si myslím, že na to mám nějaké právo, řekl bych mu, aťsi sám takových ubohých snů dbá sobě, že jsem Estellu miloval a miluji už dlouho a vroucně, a že ačkoli jsem ji ztratil a musím žít osiřelým životem opuštěnce, všechno, co se jí týká, mi je napořád bližší a dražší než cokoli jiného na světě. A když jsem viděl, že pan Jagger stojí zcela nehnutě a mlčky a je zjevně ke všem těm úpěnlivým prosbám úplně zatvrzelý, obrátil jsem se k Wemmickovi a řekl jsem:

„Wemmicku, znám vás jako člověka něžného srdce. Viděl jsem váš roztomilý domov a vašeho starého otce i všechny ty neškodné veselé hračky, kterými si osvěžujete všední život. A snažně vás prosím, abyste se za mne u pana Jaggerse přimluvil a vyložil mu, že uvážíme-li všechny okolnosti, měl by ke mně být otevřenější!“

Jaktěživ jsem neviděl dva muže dívat se jeden na druhého prapodivněji, než jak se pan Jagger a Wemmick na sebe dívali po tomto mém apelu. Ze začátku mi hlavou bleskla obava, nedostane-li Wemmick okamžitě výpověď ze zaměstnání; ale rozplynula se, když jsem viděl, jak páně Jaggersova tvář jhne v cosi, co se takřka podobá úsměvu, a Wemmick nabývá smělosti.

„Co tohle všechno znamená?“ zeptal se pan Jagger. „Vy a starý otec, vy a milé a veselé hračky?“

„Nu!“ opáčil Wemmick. „Když je nenosím sem, co na tom?“

„Pipe,“ pravil pan Jagers, položil mi ruku na rameno a usmíval se nyní nepokrytě, „tenhle člověk musí být nejpotměšilejší podvodník v celém Londýně.“

„Ani pomyšlení,“ odsekl Wemmick, stále smělejší a smělejší. „Myslím, že vy jste právě takový.“

A znovu se na sebe zadívali tím předešlým prapodivným pohledem, každý zjevně dosud s podezřením, že ho druhý napaluje.

„Vy a roztomilý domov?“ pravil pan Jagers.

„Protože nepřekáží práci v písárně,“ opáčil Wemmick, „tak budiž, proč ne. A jak se tak teď na vás dívám, pane, ani bych se nedivil, kdybyste se vy sám chystal a spekuloval, že si jednoho krásného dne zařídíte vlastní roztomilý domov, až vás všechna tahle práce omrzí.“

Pan Jagers dvakrát třikrát rozpomínavě přikývl a povzdychl si, ano, skutečně si povzdychl.

„Pipe,“ pravil, „nebudeme mluvit o žádných ‚ubohých snech‘ – víte o takových věcech víc než já, protože máte čerstvější zkušenost po té stránce. Ale pokud jde o tu druhou věc. Předložím vám případ. Pamatujte, jen předpokládám! Nic nepřiznávám.“

Čekal, až mu potvrdím, že plně chápu: říká výslovně, že nic nepřiznává.

„Nuže, Pipe,“ pokračoval pan Jagers, „předložme si tento případ. Předpokládejme, že nějaká žena za takových okolností, o jakých jste se zmínil, trvale schovávala své dítě a musela tento fakt prozradit svému právnímu poradci, když jí vyložil, že se zřetelem k tomu, jak zešíroka má nebo může obhajobu založit, musí nezbytně vědět, jak se věci s tím dítětem po pravdě mají. Předpokládejme, že v téže době měl z pověření nějaké výstřední bohaté dámy na starosti najít pro ni nějaké dítě, které by mohla adoptovat a vychovat.“

„Sleduju vás, pane.“

„Předpokládejme, že žil v ovzduší zla a že všechen jeho pohled na děti byl ten, že se ve velkém počtu plodí a rodí pro jistou zkázu. Předpokládejme, že často viděl děti obřadně souzené u trestního

soudu, kde je v lavici obžalovaných vyzdvihovali do výše, aby je bylo vůbec vidět: předpokládejme, že namnoze viděl, že jejich údělem je uvěznění, bičování, deportace, zanedbávání, vyvržení, všestranná průprava pro ruce kata a dospívání ke zralosti pro šibenici. Předpokládejme, že měl důvod dívat se bezmála na všechny ty děti, co jich při každodenní rutině svého povolání viděl, téměř jako na potěr, z něhož se vyvinou ryby, které se jednou octnou v jeho síti – jako stvoření žalovaná, obhajovaná, braná do přísahy, proměňovaná v sirotky, tak nebo onak ďábelsky týraná.“

„Sleduju vás, pane.“

„Předpokládejme, Pipe, že v celém tom obrovském množství bylo jedno hezké malé děcko, které bylo možno zachránit; děcko, jež otec pokládal za mrtvé a po němž se neodvažoval shánět; děcko, jehož matku měl řečený právní poradce v moci takto: ‚Vím, co jste udělala a jak jste to udělala. Počínala jste si tak a tak, udělala jste to a to, abyste odvrátila podezření. Vystopoval jsem celou vaši úlohu v tom a všechno vám to zde povídám. Vzdejte se dítěte s tou výjimkou, kdyby je bylo nutno předvést, aby vás očistilo z podezření, že je předvedu. Vydejte dítě do mých rukou a já se přičiním, co mi síly stačí, abych vás z toho dostal. Jestliže se zachráníte, bude zachráněno i vaše dítě; jestliže propadnete hrdlem, bude vaše dítě zachráněno i tak.‘ Předpokládejme, že tak se to také stalo a že ženu osvobodili.“

„Plně vás chápu.“

„Ale že nic nepřiznávám?“

„Že nic nepřiznáváte,“ potvrdil jsem. A Wemmick opakoval: „Nic nepřiznáváte.“

„Předpokládejme, Pipe, že utrpení a strach před smrtí poněkud otráslы rozumem té ženy, a že když ji propustili z vazby, hrozila se běhu tohoto světa a utekla se o ochranu ke svému právnímu zástupci. Předpokládejme, že ji vzal k sobě a že její bývalou divokou vášnivost, kdykoli viděl náznak, že by mohla propuknout, pokaždé

zkrotit tím, že nad ní uplatnil svou moc stejným způsobem jako tehdy prvně. Je vám tento smyšlený případ jasný?”

„Dokonale.“

„Předpokládejme, že to dítě vyrostlo a uzavřelo sňatek pro peníze. Že jeho matka dosud žije. Že jeho otec dosud žije. Že matka a otec jeden o druhém nevědí, ačkoli od sebe bydlí pouze tolik a tolik mil, sáhů, stop, chcete-li. Že to tajemství je dosud tajemstvím až na to, že jste mu na stopu přišel vy. Tento poslední předpoklad uvažte velice bedlivě.“

„Stane se.“

„A žádám Wemmicka, aby ho velice bedlivě uvážil i on.“

A Wemmick řekl: „Stane se.“

„Kvůli komu byste chtěl to tajemství prozrazovat? Kvůli otci? Myslím, že by z matky tuze velký prospěch neměl. Kvůli matce? Myslím, že spáchala-li takový čin, bude pro ni bezpečnější, zůstane-li, kde je. Kvůli dceři? Myslím, že by jí sotva posloužilo, vyhlásit pro informaci jejího manžela její původ a stáhnout ji zas do hanby, které uchází už dvacet let a které může téměř jistě ujít do konce života. Ale přičtème ještě, dejme tomu, že jste ji miloval, Pipe, a učinil z ní předmět oněch ‚ubohých snů‘, jaké dříve nebo později mátlý hlavu více mužům, než byste považoval za možné, a pak vám řeknu, že byste udělal lépe – a také mnohem raději, až byste to dobře uvážil –, kdybyste si tu ovázanou levičku usekl tou ovázanou pravičkou a potom podal sekeru tamhle Wemmickovi, aby vám ještě usekl i tu.“

Podíval jsem se na Wemmicka, jehož tvář byla velmi vážná. Vážně si položil ukazováček na rty. Já učinil totéž. Pan Jagger učinil totéž.

„Nu a teď, Wemmicku,“ pravil potom pan Jagger již zase se svým obvyklým chováním, „u které položky jste to byl, když přišel pan Pip?“

Chvilí jsem přihlížel, jak oba pracují, a pozoroval jsem, že se ten divný pohled, jímž se předtím navzájem měřili, nyní několi-krát opakoval; tentokrát však s tím rozdílem, že se v něm u obou

jevilo jakoby podezření, ne-li vědomí, že se jeden druhému ukázali v slabém a nestavovském světle. Z toho důvodu byli myslím nyní vůči sobě nesmlouvaví; pan Jagers se choval velmi pánovitě a Wemmick umíněně prosazoval svůj názor, kdykoli se vyskytla sebemenší sporná otázka prozatím nevyřízená. Ještě nikdy jsem je neviděl tak na štíru – neboť zpravidla spolu vycházeli vskutku velice dobře.

Ale oběma přinesl šťastně úlevu nejvýš příležitý příchod Mika, onoho klienta s beranicí, který měl ve zvyku utírat si nos o rukáv a kterého jsem poznal hned první den, kdy jsem vstoupil do těchto zdí.

Toto individuum, jak se zdálo, vězelo, ať už ve vlastní osobě nebo v osobě některého člena rodiny, věčně v nesnázích (což v té místnosti znamenalo Newgate), a přišlo nyní ohlásit, že jeho nejstarší dceru sebrali pro podezření z krámské krádeže. Když sděloval tuto truchlivou zvěst Wemmickovi – při čemž pan Jagers stál pánovitě před krbem a jednání se vůbec neúčastnil –, náhodou se Mikovi v oku zaleskla slza.

„Co to děláte?“ utrl se na něj Wemmick s nejprudším rozhořčením. „Proč chodíte fňukat sem?“

„Já proto nepřišel, pane Wemmicku.“

„Přišel,“ štěkl Wemmick. „Co se to opovažujete? Nejste ve vhodném stavu, abyste sem chodil, když nemůžete přijít, abyste necákal jako rozskřípané pero. Co to má znamenat?“

„Člověk nemůže odolat svým citům, pane Wemmicku,“ škemral Mike.

„Čemuže?“ rozkřikl se Wemmick úplně zběsile. „Řekněte to ještě jednou!“

„Poslouchejte, přítelíčku, podívejte,“ pravil pan Jagers, postoupil o krok kupředu a ukázal na dveře. „Klid'te se mi z písárny. Tady žádné city netrpím. Klid'te se!“

„Dobře vám tak,“ dodal Wemmick. „Klid'te se.“

A tak se tedy nešťastný Mike velmi zkroušeně vzdálil a pan Jagers a Wemmick, mezi nimiž opět zjevně zavládla bývalá dobrá shoda, se znovu pustili do práce s tak osvěženým výrazem v tváři, jako kdyby právě byli vstali od polední přesnídávky.

Kapitola padesátá druhá

S šekem v kapse jsem z Malé Britské zamířil k bratrovi slečny Skiffinsové, účetnímu znalci, a když se bratr slečny Skiffinsové, účetní znalec, odebral rovnou k firmě Clarriker a Clarrikera přivedl za mnou, ke svému velkému uspokojení jsem celou záležitost vyřídil. Byla to jediná dobrá věc, kterou jsem udělal, a jediná dokončená věc, kterou jsem udělal od chvíle, kdy jsem se o svých nadějných vyhlídkách dověděl.

Když mi Clarriker při té příležitosti sdělil, že situace firmy se vyvíjí stále příznivě, takže nyní bude moci na Východě otevřít malý pobočný závod, jehož je naléhavě zapotřebí k dalšímu rozšíření obchodu, a že Herbert ve svém novém postavení společníka tam pojede a ujme se vedení pobočky, uvědomil jsem si, že jsem se měl už dávno připravit na odloučení od přítele, i kdyby mé osobní záležitosti bývaly uspořádanější. A teď jsem vskutku cítil, jako by se uvolňovala moje poslední kotva a já se měl co nevidět stát hříčkou větrů a vln.

Ale dostalo se mi odškodnění v radosti, s jakou se Herbert jednou večer vrátil domů a vyprávěl mi o těch změnách a neměl ani tušení, že mi neříká nic nového, a kreslil si vzdušné vidiny, jak odváží Kláru Barleyovou do země Tisíce a jedné noci a jak já tam za nimi přijíždím (s karavanou velbloudů myslím) a jak všichni tři plujeme vzhůru po Nilu a prohlížíme si divy. Nedělal jsem si žádné naděje, pokud se týče mé úlohy v těch velkolepých plánech, ale cítil jsem, že Herbertovi se cesta rychle otevírá a že stačí, aby se jen starý Bill Barley držel svého pepře a rumu, a jeho dcera bude brzy šťastně zaopatřena.

Vkročili jsme zatím již do měsíce března. Moje levá ruka, ačkoli nejevila žádné špatné příznaky, si dávala s přirozeným průběhem

hojení tak na čas, že jsem si ještě stále nemohl obléci kabát. Pravou ruku jsem měl již obstojně uzdravenou; sice znetvořenou, ale celkem použitelnou.

Jednou v pondělí ráno, když jsme s Herbertem právě seděli u snídaně, jsem od Wemmicka dostal poštou následující dopis:

„Walworth. Spalte ihned po přečtení. Začátkem týdne, nebo řekněme ve středu, můžete podniknout to, o čem víte, máte-li chuť to zkusit. Ted' spalte.“

Když jsem to ukázal Herbertovi a potom strčil do ohně – ale ne dříve, dokud jsme to oba neuměli nazpaměť –, uvažovali jsme, co počít. Neboť to se rozumí, teď už jsme si nemohli zakrývat, že jsem pro tu chvíli invalidní.

„Obracel jsem to v hlavě tak a zase tak,“ řekl Herbert, „a myslím, že bych věděl lepší řešení než si vzít nějakého temžského člunaře. Vezměme Startopa. Dobrý mládenec, šikovný veslař, má nás rád a je horlivý a čestný.“

Na toho jsem pomyslel víc než jednou.

„Ale kolik byste mu prozradil, Herberte?“

„Stačí mu prozradit moc málo. Až do toho rána ho nechme při tom, že jde jenom o bláznivý kousek, ale tajný. Potom mu řekneme, že máte naléhavý důvod dostat Provis na palubu a pryč. Jedete s ním?“

„Ovšemže.“

„Kam?“

V těch mnoha starostlivých úvahách, jež jsem až dosud oné otázce věnoval, mi připadalo skorem bezvýznamné, do kterého přístavu zamíříme – do Hamburku, Rotterdamu, Antverp – které město to bude, na tom málo záleželo, jen když Provis bude z Anglie pryč. K tomu cíli nám vyhoví jakýkoli cizí parník, který se nám nachomýtně do cesty a vezme nás na palubu. Vždycky jsem měl v úmyslu, že Provis

zavezu loďkou hodný kus cesty po řece dolů – rozhodně hodný kus za Gravesend, poslední nebezpečné místo, kde hrozilo vyšetřování nebo prohlídka, kdyby se vyskytlo nějaké podezření. Protože cizí parníky budou z Londýna odrážet asi v době nejvyššího přílivu, náš plán bude dostat se po řece dolů s některým dřívějším odlivem a tam pak někde v klidném koutku vyčkat, dokud se neukáže parník, ke kterému bychom mohli zaveslovat. Hodina, kdy bude možno nějaký očekávat v místě, kde se ukryjeme, ať je to, kde chce, se dá celkem přesně vypočítat, vyptáme-li se předem na čas odjezdu lodí.

Herbert se vším tím souhlasil a ihned po snídani jsme se spolu vydali vyšetřit potřebné údaje.

Zjistili jsme, že pro náš účel se bude pravděpodobně nejlíp hodit jistý parník plující do Hamburku, a upřeli jsme tedy pozornost hlavně na tuto loď. Ale poznamenali jsme si, které jiné cizí parníky budou odplovat z Londýna za téhož přílivu, a postarali jsme se, abychom znali stavbu i barvu každého z nich. Potom jsme se na několik hodin rozloučili – já, abych okamžitě obstaral cestovní průkazy, a Herbert, aby vyhledal Startopa v jeho bytě. Oba jsme bez jakýchkoli překážek vyřídili všechno, co jsme měli, a když jsme se v jednu hodinu opět sešli, navzájem jsme si to ohlásili. Pokud se týče mne, já měl připravené cestovní pasy; Herbert navštívil Startopa a ten projevil víc než ochotu přiložit ruku k dílu.

Ujednali jsme, že oni dva budou veslovat a já kormidlovat; náš svěřenec bude jen klidně sedět a mlčet; protože spěch není pro nás důležitý, stačí nám ta rychlost až dost. Dohodli jsme se, že toho večera, v pondělí, nepřijde Herbert vůbec domů k obědu před tím, než půjde na Mlýnský náhon; že zítra večer, v úterý, tam nepůjde vůbec; že připraví Provisé na to, aby ve středu sešel k určitým schůdkům těsně u domu, až nás uvidí přijíždět, ale ne dříve; že všechny podrobnosti se s ním musejí napevno dohodnout ještě dnes v pondělí večer a že pak se už s ním nikdo nebude nijak dorozumívat, dokud ho nevezmeme do loďky.

Jakmile jsme si tato bezpečnostní opatření oba dobře zopakovali, šel jsem domů.

Když jsem si klíčem otevřel vnější dveře našeho bytu, našel jsem ve schránce dopis, adresovaný mně; dopis velmi ušpiněný, třebaže nijak špatně napsaný. Přinesl ho posel, (ovšem až po mém odchodu z domova), a stálo tam:

„Nebojíte-li se přijít dnes nebo zítra večer v devět hodin na stará blata do domku hrázného u vápenky, uděláte dobře, když přijdete. Chcete-li nějaké informace o svém strýci Provisovi, uděláte nejlíp, když přijdete, nikomu nic neřeknete a nebudete ztrácet čas. Musíte přijít sám. Toto přinese s sebou.“

Měl jsem hlavu dost plnou těžkých starostí už před tím, než přišel ten podivný dopis. Co si počít teď, to jsem věru nemohl říci. A nejhorší bylo, že jsem se musel rozhodnout rychle, nebo jinak bych zmeškal odpolední dostavník, který by mě tam stačil dovézt včas pro ten večer. Nebylo ani pomyšlení, abych tam jel až zítra večer, protože to by bylo tuze krátce před dobou stanovenou k útěku. A dál, nemohl jsem vědět, nemají-li nabízené informace třebaš nějaký důležitý vztah právě k tomu útěku.

Myslím, že bych byl jel, i kdybych byl měl hodně času na rozváženou. Ale že jsem na rozváženou neměl skorem vůbec žádný čas – moje hodinky ukazovaly, že dostavník vyjíždí za půl hodiny –, rozhodl jsem se jet. Určitě bych nebyl jel nikam, nebýt té zmínky o „mém strýci Provisovi“. Ta narážka, po Wemmickově listu a po ranních pilných zprávách, zvážila misku vah.

V prudkém spěchu je tak obtížné uvědomit si jasně obsah téměř každého dopisu, že jsem ten záhadný list musel přečíst ještě dvakrát, než se mi jeho příkaz, abych o tom zachoval tajemství, jaksi mechanicky vryl do paměti. A stejně mechanicky jsem ho i uposlechl, a zanechal proto pro Herberta tužkou psaný vzkaz, že jsem

se rozhodl, když mám tak brzy odcestovat na nevímjak dlouho pryč, v rychlosti si ještě napřed zajet za slečnou Havishamovou a osobně se přesvědčit, jak se jí vede, a že se hned zase vrátím. Potom už mi zbyl sotva čas, abych si vzal plášť, zamkl byt a zkratkou vedlejšími uličkami doběhl na stanici dostavníků. Kdybych si byl vzal drožku a jel po hlavních ulicích, byl bych svůj cíl zmeškal; cestou, kterou jsem zvolil, jsem dostavník stihl právě v okamžiku, kdy vyjížděl ze dvora. Kodrcal jsem se jako jediný pasažér uvnitř dostavníku, po kolena zabořený do slámy, když jsem teprv přišel k sobě.

Vskutku jsem totiž nebyl při sobě hned od chvíle, jak jsem dostal ten dopis – tolik mě poplašil, že přišel hned po tom spěchu ráno. Ranní spěch a rozruch byl velký, neboť ačkoli jsem na zprávu od Wemmicka úzkostlivě čekal už dlouho, jeho pokyn přišel nakonec přece jako překvapení. A teď jsem se začal sám sobě divit, že sedím v dostavníku, a pochybovat, mám-li dostatečnou příčinu tam sedět, a uvažovat, nemám-li okamžitě vystoupit a vrátit se, a vytýkat si, že jsem vůbec věnoval pozornost anonymnímu psaní, a zkrátka, procházel jsem všemi oněmi fázemi duševního rozporu a nerozhodnosti, jaké myslím nezná jen velice málo lidí, kteří mají naspěch. Ale to výslovné uvedení Provisova jména stálo nade vším. Usuzoval jsem, jak jsem usoudil již dřív, aniž jsem to vůbec věděl – bylo-li *to* nějaké usuzování –, co kdyby se mu přihodilo něco zlého právě proto, že jsem tam nešel, jak bych si to v takovém případě mohl kdy potom odpustit!

Byla tma, než jsme tam dojeli, a mně, jenž jsem zevnitř vozu viděl z krajiny jen málo a pro své tělesné postižení nemohl jet venku, připadala cesta dlouhá a smutná. Modrému kanci jsem se vyhnul a ubytoval jsem se v méně vyhlášeném hostinci dál v městě a poručil jsem si něco k večeři. Mezitímco jídlo připravovali, zaskočil jsem do Satisu a poptal se na slečnu Havishamovou; ještě stále byla hodně nemocná, ačkoli se jí prý už maličko ulevilo.

Můj hostinec býval kdysi částí starobylé klášterní budovy a večerel jsem v malém osmihranném lokále, podobném křtitelnici.

Protože jsem si jídlo nemohl krájet sám, přišel mi je krájet starý hostinský s lesklou plešatou hlavou. Tím jsme se dostali do hovoru a on byl tak hodný, že mě bavil mou vlastní historií – samozřejmě s populárním refrénem, že Pumblechook byl můj nejprvnější dobrodinec a zakladatel mého štěstí.

„Znáte toho mladého muže?“ zeptal jsem se.

„Jestli ho znám?“ opakoval hostinský. „Hned od té doby, co byl – takhle maličký.“

„Vrací se někdy sem do toho kraje?“

„Baže, vrací,“ přitakal hostinský, „občas ke svým vznešeným přátelům a na člověka, co ho udělal, se dívá skrz prsty.“

„Na kterého člověka?“

„Na toho, co o něm mluvím,“ řekl hostinský. „Na pana Pumblechooka.“

„K nikomu jinému nevděčný není?“

„Určitě by byl, kdyby mohl,“ odpověděl hostinský, „jenže nemůže. A proč? Protože všechno pro něj udělal Pumblechook.“

„To říká Pumblechook?“

„Jestli říká!“ prohodil hostinský. „Nemá důvod to říkat.“

„Ale říká to?“

„Krev by se člověku obrátila v pelyněk, když ho o tom slyší mluvit, pane,“ prohlásil hostinský.

Pomyslel jsem si: „A ty, Joe, drahý Joe, ty o tom nemluvíš nikdy. Ty, láskyplný Joe, který tak dlouho trpíš, ty si nestěžuješ nikdy. Ani ty, milá a laskavá Biddy!“

„Ta vaše nehoda vám nějak vzala chuť k jídlu,“ poznamenal hostinský a pohlédl na mou ovázanou ruku pod kabátem. „Zkuste tuhle křehčí kousek.“

„Ne, děkuju vám,“ odpověděl jsem a odvrátil jsem se od stolu, abych si mohl chvíli přemítat u ohně. „Už víc nemůžu. Odneste to prosím.“

Žádná odplata za můj nevděk k Joeovi mě ještě v životě nezasáhla bolestněji než tato fáma nestydatého podvodníka Pumblechooka.

Oč falešnější on, o to věrnější Joe; oč podlejší on, o to ušlechtlejší Joe.

Se srdcem hluboce a věru zaslouženě pokořeným jsem u krbu produmal snad hodinu, snad víc. Bití hodin mě vytrhlo, nikoli však z mé skleslosti a výčitek svědomí, a vstal jsem tedy, dal si přehodit plášť a zapnout u krku a vyšel jsem ven. Už předtím jsem hledal v kapsách onen dopis, abych si ho mohl ještě jednou přečíst, ale nemohl jsem ho najít a znepokojovala mě myšlenka, že jsem ho nejspíš vytrousil do slámy v dostavníku. Ale věděl jsem docela dobře, že určené místo je domek hrázného u vápenky na blatech a určená hodina že je devět. Zamířil jsem tedy nyní rovnou na blata, protože času nebylo nazbyt.

Kapitola padesátá třetí

Byla tmavá noc, přestože se vyhoupl úplněk, když jsem vyšel z ohrazených polí a vkročil na volná blata. Za jejich temnou linií se táhl pás jasné oblohy, ale byl sotva dost široký, aby pojal rudý kotouč měsíce. V několika minutách vyplul z onoho jasného pruhu a vznesl se mezi navršené kupy mračen.

Vál teskný vítr a blata byla tísnivě neutěšená. Cizímu by byla připadala nesnesitelná a i na mne působila dojmem tak skličujícím, že jsem váhal a napůl měl chuť se vrátit. Ale znal jsem je a byl bych se na nich vyznal i za noci mnohem temnější, a když už jsem tam jednou byl, neměl jsem žádnou omluvu, proč se vracet. A tak, jak nevolky jsem tam přišel, tak nevolky jsem kráčel dál.

Směr, kterým jsem se ubíral, byl jiný, než kterým ležel můj starý domov, i jiný, než kterým jsme kdysi pronásledovali oba trestance. A jak jsem tak kráčel dál, byl jsem otočen zády k vzdáleným galejním lodím, a třebaže stará světla na písčitých kosách bylo v dálce vidět, viděl jsem je přes rameno. Vápenku jsem znal stejně dobře, jako jsem znal starou baterii, ale byly od sebe na míle daleko – takže kdyby té noci bylo na obou těch místech hořelo světlo, byl by se mezi těmi dvěma jasnými body táhl dlouhý pruh pustého obzoru.

Zpočátku jsem za sebou musel zavírat kolikero branek a občas se na chvíli zastavit, než se dobytek, který ležel na stezce na hrázi a tarasil cestu, zdvihl a odklopýtal dolů do trávy a sítí. Ale krátká chvíle, a bylo mi, jako bych celou pláň blat měl pro sebe.

Trvalo ještě půl hodiny, než jsem se přiblížil k vápenné peci. S valivým dusivým zápachem se pálilo vápno, ale ohně byly prohrabané a opuštěné a nikde nebylo vidět dělníka. V těsné blízkosti byl malý kamenný lom. Ležel mi přímo v cestě a ten den se tam pracovalo, jak jsem viděl podle nářadí a koleček, která se tu a tam povalovala.

Když jsem z této prohlubně vyšel opět na úroveň blat – neboť hrbolatá stezka vedla přímo skrz –, spatřil jsem světla v starém domku hrázného. Zrychlil jsem krok a zaklepal rukou na dveře. Mezitímco jsem čekal na nějakou odpověď, rozhlížel jsem se kolem a pozoroval, jak je stavidlo zanedbané a rozpadlé a jak domek – dřevěný, s taškovou střechou – nebude již o mnoho déle odolávat nepohodě, odolává-li jí nyní vůbec ještě, a jak bahno a kal ve splavu povléká škraloup vápna a jak se dusivé páry z pece ke mně vlečou jako přízrak. Stále nepřicházela žádná odezva a já zaklepal znovu. Stále žádná odezva, a zkusil jsem tedy kliku.

Poddala se pod mým stiskem a dveře povolily. Nahlédl jsem dovnitř a spatřil jsem rozsvícenou svíčku na stole, lavici a slamník na nízké pryčně. Protože nahoře byla ještě půda, zavolal jsem: „Je tady někdo?“, ale žádný hlas neodpovídal. Potom jsem se podíval na hodinky, a když jsem viděl, že už je přes devět, zavolal jsem ještě jednou: „Je tady někdo?“ Ale stále nikdo neodpovídal, a vyšel jsem tedy před dveře nevěda, co dělat.

Začínalo hustě pršet. Poněvadž jsem neviděl nic jiného, než co jsem viděl už předtím, zamířil jsem zpátky do domku se schovat a zůstal jsem stát na prahu, právě jen aby na mne nepršelo, a vyhlížel jsem ven do noci. Jak jsem tak uvažoval, že tam někdo musel být a že se musí co nevidět vrátit, neboť jinak by nenechával svíčku hořet, pojednou mě napadlo se podívat, jak dlouhý je již knot. Otočil jsem se, abych se podíval, a vzal jsem už svíčku do ruky, když vtom ji nějaký prudký náraz zhasil, a v dalším okamžiku jsem si uvědomil, že mě kdosi polapil do pevné stahovací smyčky, kterou mi zezadu hodil přes hlavu.

„Tak,“ řekl přidušený hlas se zaklením, „teď tě mám!“

„Co to znamená?“ křičel jsem a snažil se vykroutit. „Kdo je to? Pomoc, pomoc, pomóc!“

Měl jsem nejenom ruce přitažené těsně k bokům, ale tlak na bolavou paži mi působil prudkou bolest. Hned silácká ruka, hned

silácká hrud' se mi přitiskla na ústa, aby zdusila můj křik, a zatímco jsem se ve tmě bezvýsledně bránil, cítil jsem ustavičně v obličeji horký dech muže, který mě pevně přivazoval ke stěně.

„A teď!“ ozval se přidušený hlas, „ještě jednou křikni a udělám s tebou krátký proces.“

Ačkoli se mi od bolesti v poraněné paži dělalo až mdlo a nevolno a překvapením jsem byl úplně zmatený, přesto jsem si uvědomoval, jak snadno by mohl svou hrozbu splnit, a proto jsem ustal a snažil se trochu si uvolnit paži, třebaš seabemíň. Ale na to jsem ji měl přivázanou příliš pevně. Měl jsem pocit, jako by po předešlém pálení nyní zakoušela vaření.

Náhle zapuzení noci a to, že místo ní nastoupila čirá tma, mě upozornilo, že muž zavřel okenici. Když potom chvilku šmátral po místnosti, našel pazourek a ocílku, jež hledal, a začal křesat světlo. Napínal jsem oči do jisker, které dopadly na troud a do kterých muž se sirkou vytrvale foukal, ale zahlédl jsem pouze jeho rty a modrou špičku sirky; a i to jen blikotavě. Troud byl mokrý – žádný div tam – jiskry jedna po druhé zhasínaly.

Muž neměl nijak naspěch a křesal kamínkem a ocílkou dál. Jak se tak kolem něho hustě a jasně rozletovaly jiskry, viděl jsem jeho ruce a skvrnky jeho obličeje a rozeznával jsem, že sedí a naklání se nad stůl, ale nic víc. Vzápětí jsem znovu spatřil jeho modré rty, jak foukají do troudu, a vtom vyšlehlo plápolavé světýlko a ukázalo mi Orlicka.

Koho jsem vlastně čekal, že uvidím, věru nevím. Určitě jsem nečekal Orlicka. Když jsem spatřil jeho, uvědomil jsem si, že jsem v tísní vskutku nebezpečné, a nespouštěl jsem z něho oči.

S velkou rozvahou zapálil svíčku od hořící sirky a odhodil sirku a šlápnutím ji udusil. Potom odstrčil svíčku na stole od sebe, aby na mne lépe viděl, a se založenýma rukama podepřenýma o stůl seděl a díval se na mne. Poznal jsem, že mě připoutal k silnému svislému žebříku, který stojí několik palců od zdi – jako trvalé příslušenství domku – a slouží k výstupu na půdu nade mnou.

„A teď,“ řekl, když jsme se nějakou chvíli navzájem prohlíželi, „tě tedy mám.“

„Odvažte mě. Nechte mě odejít!“

„Však já tě nechám odejít. Nechám tě odejít na Měsíc, nechám tě odejít na hvězdy. Ale všechno má svůj čas.“

„Proč jste mě sem vylákal?“

„To nevíš?“ zeptal se s vražedným pohledem.

„Proč jste mě přepadl potmě?“

„Protože chci všechno udělat sám. Jeden zachová tajemství líp než dva. Ach, ty nepříteli, ty nepříteli!“

V jeho požitku z podívané, kterou jsem mu skýtal, když s rukama založenýma na stole seděl proti mně, pokyvoval na mne hlavou a liboval si, bylo tolik zloby, že mě až roztrásla hrůza. Jak jsem ho tak mlčky pozoroval, natáhl ruku do kouta vedle sebe a podal si ručnici s kovanou pažbou.

„Znáš ji?“ zeptal se a udělal pohyb, jako by si mě chtěl vzít na mušku. „Víš, kdes ji už jednou viděl? Mluv, vlku!“

„Vím,“ přisvědčil jsem.

„Připravils mě o to místo. Víš to dobře. Mluv!“

„Co jiného jsem mohl dělat?“

„Tos udělal, a to samo by už stačilo, ani víc by toho nemuselo být. Ale jak ses mohl ještě opovážit stavět se mezi mne a mladou holku, co se mi líbila?“

„Kdy jsem to udělal?“

„Kdys to udělal? Tys to byl, kdo starého Orlicka u ní věčně špinil a kazil mu pověst.“

„Špinil jste si ji sám; zkazil jste si ji sám. Já bych vám nebyl mohl uškodit, kdybyste si nebyl škodil sám.“

„Lžeš. A nelitoval bys žádné námahy a dal bys nevím kolik, jen kdybys mě mohl z tohoto kraje vyhnat, co?“ opakoval moje slova z poslední rozmluvy, kterou jsem vedl s Biddy. „A teď ti povím jednu novinku. Ještě nikdy by se ti nebylo víc vyplatilo vyhnat mě

odsud z kraje, než jak by se ti to vyplatilo dnes večer. Hm! I kdyby tě to stálo všechny tvé peníze, dvacetkrát tolik, co vůbec máš, do posledního měďáčku!“

A když mi přitom hrozil svou těžkou pěstí se zuby vyceněnými jako tygr, cítil jsem, že to je pravda.

„Co mi chcete udělat?“

„Chci,“ řekl, udeřil pěstí prudce do stolu a současně s tím, jak rána dopadla, vstal, aby svým slovům dodal větší váhy, „chci si vzít tvůj život.“

S očima přibíťma na mne se naklonil kupředu, pomaličku rozevřel zaťatou pěst a přešel si rukou ústa, jako by se mu na mne sbíhaly sliny; pak se zase posadil.

„Odjakživa jsi stál starému Orlickovi v cestě, už hned jako dítě. A tuhle dnešní noc mu půjdeš z cesty. Už tě má po krk, dost. Je s tebou konec.“

Pocítil jsem, že stojím na pokraji hrobu. Letmo jsem se rozhlédl po své pasti, je-li tu nějaká možnost úniku; ale nikde žádná nebyla.

„A víc než to,“ pokračoval a znovu si založil ruce na stole, „nenechám z tebe tady na zemi ani cár, nenechám z tebe ani kůstku. Strčím tvou mrtvolu do pece – donesl bych tam na rameně dva takové, jako jsi ty –, a ať si pak lidi o tobě hádají, co chtějí, nikdo se jaktěživo nic nedoví.“

S nepředstavitelnou rychlostí probrala moje mysl všechny následky takové smrti. Estellin otec se bude domnívat, že jsem ho opustil, zatknou ho, a až bude umírat, do posledního dechu bude vinit mne; i Herbert bude o mně pochybovat, až porovná dopis, který jsem mu zanechal doma, s faktem, že jsem se u branky slečny Havishamové stavěl pouze na okamžik; Joe a Biddy se nikdy nedovědí, jaké výčitky jsem si tu noc dělal, nikdo z nich se jaktěživ nedoví, co jsem vytrpěl, jak věrný jsem chtěl být, jakou duševní mukou jsem prošel. Smrt tak blízko přede mnou byla strašlivá, ale ještě strašlivější než smrt byla hrůza, že mne bude po smrti

vzpomínáno zkresleně. A tak rychlé byly moje myšlenky, že jsem se viděl, jak mnou opovrhují pokolení dosud nenarozená – Estelliny děti a děti jejich dětí –, ještě než tomu bídákovi splynula ta slova ze rtů.

„A teď, vlku,“ řekl, „dřív než tě zabiju jako každé jiné zvíře – to právě mám přece za lubem, a proto jsem si tě taky přivázał –, pořádně se na tebe podívám a pořádně tě potejram. Ach, ty nepříteli!“

Hlavou mi kmitla myšlenka, abych znovu volal o pomoc – třebaže málokdo mohl vědět lépe než já, jak opuštěná je to končina a jak beznadějně je dovolat se nějakého přispění. Ale jak tak seděl a pásl se na mně očima, hnus a pohrdání, jež jsem k němu cítil, mi dodaly síly a zamkly mi ústa. A nade všechno jsem si umínil, že ho rozhodně nebudu uprošovat, a než umřu, že se pokusím klást mu aspoň nějaký poslední odpor, byť chabý. Jakkoli shovívavěji jsem v té kruté svrchované tísní smýšlel o všech ostatních lidech; jakkoli pokorně jsem úpěl k nebesům o milost; jakkoli obměkčila mé srdce myšlenka, že jsem se vůbec nerozloučil a nyní se již nikdy nemohu rozloučit s těmi, kdo mi jsou drazí, ani že se před nimi nemohu již nikdy ospravedlnit, ani si od nich vyprosit slitování za žalostné chyby, kterých jsem se dopustil – přes to všechno, kdybych ho byl mohl zabít, třebaže v okamžiku umírání, byl bych to udělal.

Pil předtím a oči měl červené a podlité krví. Na krku měl zavěšenou láhev, jak jsem ho v dřívějších dobách často vídal nosit si s sebou jídlo i pití. Přiložil láhev k ústům a řízně si z ní přihnul; a já ucítil silnou pálenku, kterou jsem viděl vehnat se mu do tváře.

„Vlku!“ řekl a opět si založil ruce. „Starý Orlick ti teď něco poví. Byl jsi to ty, kdo oddělal tu tvou zlolajnou sestru.“

Opět s touž nepředstavitelnou rychlostí jako předtím proletěla moje mysl celým pásmem událostí od přepadení mé sestry přes její nemoc až k její smrti, dříve než svou pomalou a váhavou mluvou vyřkl ona slova.

„Byl jste to vy, zlosyne,“ řekl jsem.

„Já ti povídám, že to bylo tvoje dílo –, já ti povídám, že se to stalo skrz tebe,“ odsekl, popadl pušku a rozmáchl se pažbou do prázdna mezi námi. „Přepadl jsem ji zezadu, jako jsem dneska přepadl tebe. A že jsem jí to dal! Myslel jsem, že je po ní, když jsem od ní odcházel, a mít tam někde u ní vápenku tak blízko, jako k ní máš teďka blízko ty, tak by už k sobě byla nepřišla. Ale nebyl to starý Orlick, kdo to udělal, byl jsi to ty. Tebe rozmazávali a na něj křičeli a bili ho. Na starého Orlicka křičet a bít ho, jo? Teďka za to platíš. Tys to udělal – teďka za to platíš!“

Opět si přihnul a rozlítit se ještě víc. Podle toho, jak láhev nahnul, jsem viděl, že v ní už žádné velké množství nezbývá. Jasně jsem chápal, že si jejím obsahem dodává odvalu udělat se mnou konec. Věděl jsem, že každická kapička v láhvi je kapkou mého života. Věděl jsem, že až se změním v dým a splynu s parami, které se teprve před krátkou chvílí ke mně vlekly jako můj vlastní varovný příznak, udělá totéž, co udělal v případě sestřině – pospíší si ze všech sil do města a nechá se vidět, jak se po něm plouží od pivnice k pivnici a pije. Moje rychlá mysl s ním letěla do města, vykreslila si obraz ulice s ním uprostřed a kontrastovala její světla a živý shon s opuštěnými blaty a bílými parami, které se po ní vlečou a s nimiž zatím již splývám.

Dělo se totiž to, že jsem nejen dovedl shrnout léta a léta a léta, než on řekl sotva tucet slov, ale i že mi to, co říkal, v mysli vyvolávalo obrazy, a nikoli pouhá slova. Při vzrušeném a předrážděném stavu svého mozku jsem nemohl pomyslet na žádné místo, abych je současně neviděl, ani na žádnou osobu, abych neviděl tu. Je zcela nemožné nadsadit, jak živé byly ty vidiny, a přesto jsem celou tu dobu tak upjatě pozoroval jeho samého – kdo by upjatě nepozoroval tygra, který se krčí ke skoku? –, že mi neušlo ani sebemenší hnutí jeho prstů.

Při tomto druhém napití se zdvihl z lavice, na níž seděl, a odstrčil stůl stranou. Potom uchopil svíčku, zastínil ji svou vražednickou

rukou tak, aby vrhala světlo jenom na mne, rozkročil se přede mnou, prohlížel si mne a kochal se tou podívanou.

„Vlku, povím ti ještě něco. Byl to starý Orlick, cos přes něj tenkrát v noci škobrtnul doma na schodech.“

Viděl jsem to schodiště s jeho zhasnutými lampami. Viděl jsem stíny silného zábradlí, vrhané hlídačovou lucernou na zeď. Viděl jsem pokoje, které už nikdy nemám spatřit; tu dveře pootevřené; tam dveře zavřené; i všechny ty kusy nábytku kolem.

„A proč tam starý Orlick byl? Povím ti ještě něco, vlku. Ty a ona jste mě málem doopravdy vyštvali z tohoto kraje, aspoň co se tebe sehnání snadného živobytí tady, a já si našel nové společníky a nové pány. Některý z nich za mne píšou moje dopisy, když potřebuju nějaký napsat – dááš pozor? – píšou za mne moje dopisy, vlku! Píšou padesátým rukopisem; nejsou jako ty, hade potměšilá, co píšeš jen jedním. Byl jsem pevně rozhodnutěj i pevně odhodlanej vzít si tvůj život, už hned jak jsi sem přijel na sestřin funus. Jenže jsem nevěděl, jak se ti bezpečně dostat na kobylku, a tak jsem po tobě číhal, abych dopodrobna poznal tvoje zvyky. Protože starý Orlick si totiž řek: ‚Tak nebo jinak, já ho dostanu!‘ A co se nestalo? Jak tak po tobě číhám, koho já nenajdu, jako tvého strýce Provis, he?“

Mlýnský náhon a Čínská rejda i Stará kablovna, všechno tak jasné a zřetelné! Provis ve svém bytě, signál, který už ztratil všechn smysl, hezká Klára, dobrodušná mateřská žena, starý Bill Barley na zádech, to všechno plynulo kolem jako na prudké bystřině mého života, rychle odtékající do moře!

„Ty a strýc, koukejme! Znal jsem tě přece u Gargeryho v kovárně, když jsi byl ještě vlče tak malý, že bych tě byl moh za ten chřtánek zvednout tuhle tím ukazovákem a palcem a zahodit tě mrtvého (jak jsem kolikrát měl sto chutí udělat, když jsem tě tak v neděli viděl cárat mezi těma vrbama), a tenkrát sis ještě žádného strýce nevyvzpomněl. Ne, ty jistě ne! Ale když se starý Orlick doslechl, že tvůj strýc Provis nejspíš tahal na noze to pouto, co starý Orlick před

tolika dlouhými lety našel přepilované tady na těchhle blatech a co schovával, až s ním porazil tvou sestru jako volka, jako se chystá porazit taky tebe – he? – když se doslechl, že – he?“

Při tom surovém pošklebování mi zamával svíčkou tak blízko u obličeje, že jsem uhnul hlavou, abych ji uchránil před plamenem.

„Aha!“ zvolal se smíchem, když to udělal ještě jednou. „Spálené děťátko se bojí ohně! Starý Orlick věděl, že ses popálil, starý Orlick věděl, že se chystáš propašovat strejčka Provise pryč, starý Orlick na tebe stačí a věděl, že dnes večer přijdeš! A teď ti povím ještě něco, vlku, a tím to skončí. Jsou lidi, co stačej stejně dobře na tvého strýce Provise, jako starý Orlick stačil na tebe. Ať se před nimi má na pozoru, až teďka přijde o synovce. Ať se před nimi má na pozoru, až teď živá duše nebude moct najít cárek z šatů ani kůstku z těla jeho drahého synovečka! Jsou lidi, co nesnesou a co taky nenechají Magwitche – jo, to jméno vím – naživu v jedné zemi s nimi a co o něm dostávali takové spolehlivé zprávy, když ještě žil jinde, že nemoh odtamtud odejít bez jejich vědomí a stát se jim nebezpečným. Možná že jsou to oni, co píšou tím padesáterým rukopisem a co nejsou jako ty, hade potměšilá, co píšeš jen jedním. Měj se na pozoru před Compeysonem, Magwitchi, a před šibenicí!“

Znovu mi mávl svíčkou do obličeje, až mi očadil tvář a vlasy a na okamžik mě oslepil, a potom ke mně otočil svoje mohutná záda, jak stavěl svíčku zpátky na stůl. Než se zase otočil ke mně, prolétla mou myslí modlitba a pobyl jsem s Joem a s Biddy a s Herbertem.

Mezi stolem a protější zdí byl prostor několika stop volného místa. V tom prostoru se teď plouživě procházel sem a tam. Jeho velká síla jako by z něho nyní sálala ještě silněji než kdy předtím, jak se tak ploužil s rukama volně a těžce svěřenýma podle těla a nenávistně po mně střílel očima. Nezbyvala mi jediná jiskřička naděje. Jakkoli divoký byl můj vnitřní neklid a jakkoli podivuhodná byla živost obrazů, jež se kolem mne kmitaly místo myšlenek, přesto jsem jasně chápal, že kdyby se nebyl pevně rozhodl, že mě od mé

jisté záhuby, o níž nezví žádný smrtelník, dělí již jen několik málo okamžiků, nebyl by mi jaktěživ pověděl to, co mi pověděl.

Z ničeho nic se zastavil, vytáhl ze své láhve zátku a zahodil ji. Třebaže byla lehounká, slyšel jsem ji dopadnout jako závaží. Polykal pomalu, nahýbal láhev trošek po trošce a teď už se na mne nedíval. Posledních několik kapek kořalky si vycedil na dlaň a slízal je. Potom v náhlém záchvatu zuřivosti a se strašlivým zaklením odhodil láhev od sebe a shýbl se. A já v jeho ruce spatřil těžký kamenický mlat s dlouhou, silnou násadou.

Předsevzetí, jež jsem předtím učinil, mě neopustilo, neboť bez jediného marného slovíčka prosby k němu jsem vší mocí zakřičel a vší mocí se bránil. Mohl jsem sice hýbat pouze hlavou a nohama, ale aspoň do té míry jsem se bránil ze všech sil, až do té chvíle mi neznámých, které ve mně byly. V témž okamžiku jsem zaslechl výkřiky v odpověď na svoje volání, viděl jsem postavy a záblesk světla vtrhnout od dveří, slyšel jsem hlasy a lomož a viděl jsem Orlicka prodrat se z klubka lidí, jako kdyby se vynořil z přívalu vod, jedním skokem se přehoupnout přes stůl a vyřítit se ven do noci!

Po mráкотné chvíli jsem shledal, že ležím již nespoutaný, v témž domku na zemi a s hlavou na něčím koleně. Když jsem přicházel k sobě, měl jsem oči upřené na žebřík u stěny – zadívaly se na něj již předtím, než je vidělo moje vědomí –, a tak s tím, jak jsem opět nabýval smyslů, jsem poznal, že jsem na místě, kde jsem jich pozbyl.

Zprvu příliš lhostejný, než abych se i jen ohlédl a přesvědčil, kdo mě to podpírá, jsem prostě ležel a díval se na žebřík, když tu se mezi mne a žebřík vložila tvář. Tvář Trabbova učedníka!

„Myslím, že mu nic není,“ řekl Trabbův učedník rozumným tónem. „Ale bledej je, až to není hezký!“

Při těch slovech se tvář osoby, která mě podpírala, naklonila nade mne a já viděl, že kdo mě podpírá, je –

„Herbert! Dobrý bože!“

„Pomaloučku,“ napomínal mě Herbert. „Polehoučku, Händle. Nesmíte tak zprudka.“

„A náš starý kamarád Startop!“ zvolal jsem, když se nade mne shýbl i ten.

„Pamatujte, s čím nám hodlá pomáhat,“ řekl Herbert, „a buďte klidný.“

Ta nárážka mě podpíchla, že jsem se posadil, ale pro bolest v rameni jsem se zase vrátil zpátky:

„Ještě jsme to nezmeškali, Herberte, že ne? Co je dnes za noc? Jak dlouho jsem už tady?“

Měl jsem totiž podivné a silné podezření, že tam ležím už dlouhou dobu – den a noc – dva dny a dvě noci – ještě déle.

„Nic jsme ještě nezmeškali. Pořád je ještě pondělní noc.“

„Díky bohu!“

„A celý zítřejší den, úterek, máte na odpočnutí,“ řekl Herbert. „Ale nemůžete se udržet, abyste nesténal, můj drahý Händle. Kde jste poraněný? Můžete se postavit?“

„Ano, ano,“ odpověděl jsem, „mohu jít. Nejsem nikde poraněný, jenom v téhle ruce mám škubavou bolest.“

Obnažili mi paži a udělali, co mohli. Byla silně oteklá a zapálená a já stěží vydržel, aby se jí někdo dotkl. Ale roztrhali svoje kapesníky, aby mi mohli udělat čerstvý obvaz, a opatrně mi uložili ruku zase do pásky, než se dostaneme do města a opatříme nějaký chladivý přípravek na obklady.

Zakrátko jsme za sebou zavřeli dveře tmavého a prázdného domku a vzápětí jsme se na zpáteční cestě ubírali lomem. Trabbův učedník – nyní již Trabbův vyčouhlý mládenec – šel kus před námi s lucernou, která byla oním světlem, jež jsem viděl vtrhnout do dveří. Ale měsíc byl o dobré dvě hodiny výš, než když jsem naposledy viděl oblohu, a noc, třebaže deštivá, byla o mnoho jasnější. Bílá pára z vápenné pece se táhla od nás pryč, jak jsme šli kolem, a jako mi předtím myslí prolétla modlitba, tak mi jí nyní prolétlo díkůvzdání.

Podařilo se mi uprosit Herberta, aby mi pověděl, jak se stalo, že mi přišel na pomoc – což zpočátku stroze odmítal a trval na svém, že se nesmím rozčilovat –, a tak jsem se dověděl, že jsem ve svém spěchu ten dopis, otevřený, upustil na zem v našem bytě, kde ho Herbert, když přišel domů a přivedl s sebou Startopa, kterého potkal na ulici, jak právě jde ke mně, velice krátkou chvíli po mém odchodu z domova našel. Tón dopisu ho znepokojil, a to tím více, že mezi dopisem a kvapným lístkem, který jsem pro něj v bytě zanechal, byla jistá nesrovnalost.

Poněvadž po čtvrt hodinovém přemítání jeho nepokoj vzrostl, místo aby se zmínil, vypravil se se Startopem, který se nabídl, že ho doprovodí vyptat se na dostavníkovou stanici, kdy odjíždí příští dostavník. Když poznal, že odpolední dostavník už odjel, a když poznal, že jeho zneklidnění sílí přímo v opravdový strach, jak se mu do cesty stavějí překážky, rozhodl se jet za mnou poštovním kočárem.

Tak dojeli se Startopem k Modrému kanci v pevném očekávání, že mě tam najdou nebo získají nějaké zprávy o mně; když se však nestalo ani to, ani ono, vypravili se do domu slečny Havishamové a tam ztratili mou stopu. Potom se vrátili do hotelu (bezpochyby asi v téže době, kdy já poslouchal populární místní verzi svého vlastního životního příběhu), aby se občerstvili a sehnali někoho, kdo by je dovedl na blata a dál. Mezi zevlouny v průjezdě Kance byl náhodou Trabbův učedník – věrný svému dávnému zvyku být náhodou všude, kde nemá co pohledávat, a Trabbův učedník mě předtím viděl odcházet od domu slečny Havishamové směrem k hostinci, kde jsem večeřel. Tak se Trabbův učedník stal jejich průvodcem a s ním se vydali k domku hrázného, ale šli na blata cestou přes město, kterému jsem se já vyhnul.

A jak tak šli, Herbert přemítal o možnosti, co kdyby mě tam konec konců byl přece jenom někdo zavolal s poctivým úmyslem podat mi nějaké užitečné informace týkající se Provisovy bezpečnosti, a poněvadž usoudil, že v tom případě by mohlo vyrušení být na závadu, zanechal svého průvodce i Startopa na kraji lomu a dál šel jen sám,

přikradl se k domku a dvakrát třikrát ho obešel ve snaze zjistit, je-li vevnitř všechno v pořádku. Protože nezaslechl nic než nezřetelné zvuky jednoho hlubokého hlasu (to bylo ve chvíli, kdy moje mysl právě tak horečně pracovala), začal již dokonce pochybovat, jsem-li tam vůbec, když vtom jsem náhle vykřikl a on zakřičel v odpověď a vrhl se dovnitř s oběma svými druhy v patách.

Když jsem pověděl Herbertovi, co se odehrálo uvnitř domku, byl pro to, abychom ihned v městečku vyhledali soudce, třebaže je tak pozdě v noci, a dali si vystavit zatykač. Ale já už před tím uvážil, že takový krok by se tím, že by nás v městečku zdržel nebo nás zavázal, abychom se tam vrátili, mohl stát Provisovi osudným. Tuto obtíž nebylo možno oddiskutovat, a proto jsme prozatím nechali všech úmyslů Orlicka stíhat. Za daných okolností jsme pro tu chvíli pokládali za moudřejší celý případ spíš zlehčovat před Trabbovým učedníkem, který, jak jsem přesvědčen, by býval velmi zklamaný, kdyby byl věděl, že jeho zásah mě zachránil před vápennou pecí. Ne že by Trabbův učedník měl nějakou zlovolnou povahu, ale proto, že v něm bylo tuze mnoho přebytné živosti a že měl vrozenou potřebu změny a vzrušení, ať už na účet kohokoli. Když jsme se rozcházel, dal jsem mu dva zlatáky (což zřejmě hovělo jeho vkusu) a řekl jsem mu, jak mě mrzí, že jsem kdy o něm měl špatné mínění (což na něho neudělalo dojem vůbec žádný).

Protože jsme měli středu tak blízko před sebou, rozhodli jsme se, že se týměž poštovním kočárem všichni tři ještě téže noci vrátíme do Londýna; o to spíš, že tak odtud zmizíme, dříve než se o našem nočním dobrodružství začne v městečku mluvit. Herbert opatřil velkou láhev medicíny na mou ruku a tím, že mi po celou noc tou vodičkou smácel paži, jsem byl jakž takž s to vydržet po cestě bolest. Byl už bílý den, když jsme dojeli do Templu, a já si šel lehnout a ležel jsem v posteli celý den.

Můj strach, jak jsem tak ležel, abych se nerozstona a nebyl pro zítřek neschopný, byl tak tísnivý, že se divím, že mě neroznemohl

už jen sám o sobě. Spolu s vyčerpávající duševní trýzní, kterou jsem zakusil, by to byl docela jistě dokázal, nebýt nadlidského vypětí, k němuž mě vybičovával zítřek – ten den tak úzkostlivě očekávaný, tak přebitý významem, co do výsledku zahalený takovým neproniknutelným závojem, ač tak blízký!

Žádná opatrnost nemohla být víc nasnadě než to, abychom se toho dne vyvarovali všech styků s Provisem; přesto právě to můj neklid jen zvyšovalo. Při každém kroku a při každém zvuku jsem se lekal v pevném domnění, že ho objevili a zatkli a to že je posel, který mi to přichází oznámit. Namlouval jsem si, že vím, že ho zatkli; že mou mysl znepokojuje něco víc než jen strach nebo předtucha; že to je skutečnost, která se stala, a já o ní mám tajemnou vědomost. Jak den ubíhal a žádná špatná zpráva nepřicházela, jak se den schyloval a padala tma, dostával mě můj převládající strach, že mě nemoc před zítřejším ránem učiní neschopným, cele do své moci. Škubalo mi v rozpálené paži a škubalo mi v rozpálené hlavě a já se domníval, že začínám blouznit. Počítal jsem do vysokých čísel, abych se ujistil, že jsem při smyslech, a odříkával jsem si úryvky prózy i veršů, které jsem znal. Chvillemi se stávalo, že jsem z pouhého selhání unavené mysli na několik minut zdříml nebo na všechno zapomněl; tu jsem si s leknutím říkal: „Už je to tady, začínám třeštit!“

Celý den dbali, abych ležel úplně klidně a měl ustavičně paži pečlivě ošetřenou, a podávali mi osvěžující nápoje. Kdykoli jsem usnul, vždycky jsem se probudil s dojmem, jaký jsem měl v domku hrázného, že totiž uplynula dlouhá doba a že příležitost k jeho záchraně je tatam. Kolem půlnoci jsem vstal a šel k Herbertovi v přesvědčení, že jsem spal celých čtyřiaadvacet hodin a že středa je už pryč. Tou námahou se moje vydrážděnost sama vyčerpala, poněvadž potom jsem už spal tvrdě.

Svítilo středeční ráno, když jsem vyhlédl z okna. Blikavá světla na mostech byla již bleďá, očekávané slunce rozlévalo po obzoru ohnivou slatinu. Řeku, dosud temnou a tajemnou, přetínaly mosty,

které se barvily studenou šedí, tu a tam nahoře s teplým nádechem od požáru na obloze. Jak jsem se tak rozhlížel po nahloučených střechách s kostelními věžemi a špicemi tyčícími se do neobyčejně průzračného vzduchu, slunce se vyhouplo a zdálo se, jako by z řeky něco strhlo závoj, a na její hladině vyskočily myriády jisker. I ze mne, zdálo se, jako by něco strhlo závoj a já se cítil silný a zdravý.

Herbert ležel ve své posteli a náš bývalý spolužák ze studií na pohovce. Oba ještě spali. Nemohl jsem se obléknout bez pomoci, ale prohrabal jsem oheň, který ještě hořel, a připravil jsem jim trochu kávy. Dost brzy vyskočili i oni silní a zdraví a okny jsme vpustili ostrý ranní vzduch a dívali se na příliv, který dosud stoupal k nám.

„Až se v devět hodin obrátí,“ řekl zvesela Herbert, „tak nás vyhlížejte a čekejte připravený, vy tam dole na Mlýnském náhonu!“

Kapitola padesátá čtvrtá

Byl jeden z oněch březnových dnů, kdy slunce svítí horce a vítr vane studeně; kdy ve světle je léto a ve stínu zima. Měli jsme s sebou své tlusté kazajky a já si vzal brašnu. Ze všeho svého pozemského majetku jsem si nevzal nic víc než onu hrstku nezbytností, která byla náplní mé brašny. Kam asi půjdu, co asi budu dělat nebo kdy se asi vrátím, to byly otázky pro mne zhola nezodpověditelné; také jsem si jimi vůbec netrápil hlavu, protože všechno moje myšlení se soustřeďovalo na Provisovo bezpečí. Pouze na ten letmý okamžik, kdy jsem se u dveří zastavil a ohlédl se, jsem zauvažoval, za jakých změněných okolností asi ty pokoje příště uvidím, uvidím-li je vůbec kdy.

Loudavě jsme sešli k tempelským schůdkům a loudavě jsme tam přešlapovali, jako kdybychom se nemohli rozhodnout, máme-li vůbec jít na řeku. Samozřejmě jsem se předtím postaral, aby loďka byla připravená a všechno v pořádku. Po chvilce líčené nerozhodnosti, již neměl kdo pozorovat kromě dvou tří obojživelných tvorů, kteří patřili k našim tempelským schůdkům, jsme nasedli a odrazili; Herbert na přídi, já u kormidla. Byla asi právě nejvyšší voda – půl deváté.

Měli jsme tento plán. Zamýšleli jsme, protože příliv začne opadávat v devět a odliv nás ponese jen do tří, plout pomaličku dál i potom, až se obrátí, a veslovat proti přílivu až do tmy. To se už dostaneme hezky daleko do oněch dlouhých rovných úseků pod Gravesendem, mezi Kentem a Essexem, kde řeka je široká a pustá, kde pobřeží je velmi málo obydlené a kde jsou tu a tam roztroušené osamělé hospůdky, z nichž bychom si jednu mohli zvolit za místo k odpočinku. Tam jsme se hodlali skrýt přes celou noc. Parník do Hamburku i parník do Rotterdamu vypluje z Londýna ve čtvrtek ráno kolem deváté. Budeme vědět, v kterou dobu je očekávat, podle

toho, kde sami budeme, a zavoláme hned na první – takže kdyby nás jakoukoli náhodou nevzal na palubu, zbude nám ještě další naděje. Znali jsme charakteristické znaky obou lodí, podle nichž je rozlišit.

Úleva, že se konečně činně účastním uskutečňování našeho cíle, byla pro mne tak veliká, že mi připadalo zatěžko uvědomit si stav, v němž jsem byl ještě před několika málo hodinami. Štiplavý vzduch, slunce, pohyb na řece i pohyb řeky samé – té cesty, která běžela s námi, jako by s námi měla porozumění a posilovala nás a dodávala nám odvahy – mě osvěžily novou nadějí.

Cítil jsem zahanbení, že jsem na loďce tak málo užitečný; ale bylo málo lepších veslařů než mí dva přátelé a oba veslovali rovnoměrným tempem, které měli vydržet celý den.

V tehdejších dobách byl parolodní provoz na Temži mnohem méně rušný než dnes a veslařské čluny byly mnohem početnější. Bárek, uhelných plachetnic a pobřežních obchodních plavidel bylo snad stejně tolik jako dnes; ale parníků, velkých i malých, nebyla ani desetina, ani dvacetina proti dnešku. Ale jakkoli bylo časně, křižovalo toho rána hladinu množství prámů s opačinou a množství bárek plulo po proudu s odlivem; plavba na řece mezi mosty v otevřeném člunu byla v oněch dnech věcí mnohem snadnější a běžnější, než tomu je za dnešní doby; a mezi spoustou kocábek a pramiček jsme pluli čiperně svou cestou.

Brzy jsme podjeli starý Londýnský most a minuli starý Billingsgateský trh s jeho ústřicovými čluny a holandskými bárkami, Bílou věž i Branku zrádců, a už jsme byli mezi řadami velkých zakotvených lodí. Tu byly parníky z Leithu, z Aberdeenu a z Glasgowa a nakládaly a vykládaly zboží a vypadaly nesmírně vysoké, jak nad námi čnely z vody, když jsme proplouvali kolem nich; tu byly tucty uhelných lodí s uhlářskými nádeníky vrhajícími se z plošin na palubě jako protiváha mírám uhlí vznášejícím se do výše, které se potom s rachotem vysýpaly přes bok do bárek; tu kotvil u mola ztřeštěný parník do Rotterdamu, kterého jsme si dobře povšimli; a tu

zase zítřejší parník do Hamburku, pod jehož čelním stěžněm jsme projeli. A teď jsem já, jenž seděl u kormidla, s prudčeji rozbušeným srdcem zahlédl Mlýnský náhon a schůdky u Mlýnského náhonu.

„Je tam?“ zeptal se Herbert.

„Ještě ne.“

„Správně. Neměl přece chodit dolů, dokud nás neuvidí. Vidiš jeho znamení?“

„Odtud moc dobře ne; ale ano, myslím, že je vidím. – Ted' vidím jeho! Zaberte oba! Pomalu, Herberte! Vesla ven!“

Dotkli jsme se lehce schůdků na jediný okamžik a už byl v lodce a už jsme zase odrazili. Měl s sebou lodnický kabát a černou celto-vou brašnu a vypadal tak jako poříční lodivod, že lepšího by si moje srdce nebylo mohlo přát.

„Hochu drahá!“ řekl a položil si ruku na moje rameno, když se usadil. „Výborně, můj drahej věrnej. Děkuju ti, děkuju!“

A opět jsme se octli mezi řadami lodí, proplétali se sem a tam, vyhýbali se rezavým kotevním řetězům, odraným tlustým lanům a pohupujícím se bójím, potápěli jsme na mžik plovoucí rozlámané koše, rozháněli plovoucí odštěpky dřeva a hoblovačky, rozráželi škráloup zpěněného uhelného mouru, sem a tam, pod klounovou hlavicí Johna Sunderlandského řečnického do větru (jak si počíná mnoho Johnů) a Betsy Yarmouthské s pevným poprsím předepsané linie a s očními bulvami vypoulenými na dva palce z důlků – sem a tam za rachotu kladiv v ohradách loděnic, zpěvu pil zakusujících se do trámů, drnčení strojů zpracovávajících neznámé předměty, hukotu pump v netěsných lodích, skřípotu vratidel, vyplouvání lodí na moře a za řevu, s nímž nesrozumitelní mořští tvorové hulákali přes palubní brlení kletby na vykladače v odlehčovacích člunech, kteří jim zase opláceli stejným –, sem a tam a konečně ven na volnější řeku, kde plavčíci mohli vytáhnout své ochranné odrazníky na palubu a nemuseli jimi již déle lovit přes bok lodi v kalných vodách a kde se zřasené plachty mohly plně nadout větrem.

U schůdků, kde jsme ho vzali do loďky, a potom už pořád, jsem se ostražitě díval, nespatřím-li nějakou známku, že jsme v podezření. Nespatřil jsem nic. U schůdků nás určitě ani neprovázel, ani nesledoval žádný člun, a právě tak určitě tomu bylo stejně i nyní. Kdyby s námi byl nějaký člun plul, byl bych přirazil ke břehu a přinutil ho, buď aby v plavbě pokračoval, nebo aby projevil svůj záměr. Ale my pluli vytrvale za svým bez jakékoli zřejmé známky obtěžování.

Měl svůj lodnický kabát na sobě a vypadal, jak jsem již řekl, jako docela přirozená část scenérie. Bylo pozoruhodné (ale dalo se to snad vysvětlit bídným životem, jaký až dosud vedl), že nejméně zneklidněný z nás všech byl on. Nebyla to lhostejnost, neboť mi řekl, že jak doufá, dožije se toho, aby viděl svého pána jako jednoho z nejlepších pánů v některé cizí zemi; jak jsem to chápal já, nehodlal se chovat nijak trpně nebo odevzdaně; ale ani ho nenapadalo připravovat se na nebezpečí předem. Až ho nebezpečí potká, bude mu čelit, ale napřed musí vyvstat, než si s ním bude lámat hlavu.

„Kdybys věděl, hochu drahá,“ řekl mi, „co to je, takhle tady sedět vedle svého hochu drahého a pokušovat si, když jeden tolik dní civěl mezi štyrma zdima, to bys mi záviděl. Ty ale nevíš, co to je.“

„Myslím, že znám slasti svobody,“ odpověděl jsem.

„To jo,“ přikývl a potřásl vážně hlavou. „Ale neznáš je tak dobře jako já. To bys byl musel bejt někdy za mřížema, hochu drahá, abys je znal tak dobře jako já – ale já nechci bejt sprostěj.“

Připadalo mi nesmyslné, že pro nějakou utkvělou představu mohl ohrozit svou svobodu, ba i život. Ale uvažoval jsem zase, že svoboda bez nebezpečí je možná celému způsobu jeho života příliš vzdálená, než aby pro něho znamenala tolik, co by znamenala pro jiného. Nebyl jsem daleko od pravdy, neboť když si chvílku pobafal, pravil:

„To víš, hochu drahá, když jsem bejval tam za vodou, na druhý straně světa, to jsem pořád pošilhával po týhle straně – a jednomu to tam připadalo nudný přes všechno, že jsem bohatnul. Kdekdo

znal Magwitche a Magwitch si mohl přijít a Magwitch si mohl odejít a nikdo si kvůli němu nedělal těžkou hlavu. Tady to ale se mnou na tak lehkou váhu neberou, hochu drahá – aspoň by nebrali, kdyby věděli, kde jsem.“

„Jestli půjde všechno dobře,“ poznamenal jsem, „v několika málo hodinách budete zas úplně volný a v bezpečí.“

„No,“ odpověděl a zhluboka nabral dech, „to doufám.“

„A myslíte si to?“

Ponořil ruku do vody přes okraj loďky a s oním zjemnělým výrazem v tváři, který mi nebyl už ničím novým, se usmál a pravil:

„Ba, hochu drahá, soudím, že si to i myslím. Těžko bychom věděli, jak bejt klidnější a bezstarostnější, než jsme teďka. Ale – snad právě ta plavba, jak se tak pěkně hladce a lehce neseme po vodě, mi tu myšlenku přivádí – zrovinka tuhle chvíli jsem si při kouření myslel, že jako nemůžu vidět na dno těm několika příštím hodinám o nic spíš, než můžu vidět na dno tuhle tej řeky, co ji chytám do ruky. A stejně tak nemůžu ani zadržet jejich běh o nic spíš, než já můžu zadržet tuhle vodu. A vidíš, už mi proklouzla mezi prstama a je pryč!“

A ukázal zmáčenou ruku, z níž mu kapalo.

„Nebýt vašeho obličej, myslel bych si, že jste trochu malomyslný,“ poznamenal jsem.

„Ani krapítek, hochu drahá! To je z toho, jak tak hladce plujeme a jak se pod špicí čeřejí ty vlnky a šumějí takovou nějakou kostelní písničku. K tomu ještě začínám taky možná kapku stárnout.“

Beze známky vzrušení v tváři si opět strčil dýmku do úst a seděl tak klidně a spokojeně, jako kdybychom už byli z Anglie venku. Ale přesto se podroboval každému slůvku rady tak ochotně, jako kdyby býval v ustavičném strachu, neboť když jsme přirazili ke břehu, abychom si do loďky koupili několik lahví piva, a on vystupoval také, prohodil jsem, že podle mého mínění bude nejbezpečnější, zůstane-li tam, kde je, a on se jen zeptal: „Myslíš, hochu drahá?“ a klidně se zase posadil.

Vzduch na řece byl studený, ale den byl jasný a slunce přispívalo znamenitě k dobré náladě. Odliv proudil prudce, já si dával záležet, abychom o nic z něho nepřišli, a pravidelné záběry našich veslařů nás unášely vydatným tempem vpřed. Jak hladina s odlivem sotva znatelně opadávala, ztráceli jsme ponenáhlu z dohledu stále víc a víc bližších lesů a kopců a klesali níž a níž mezi bahnité břehy, ale odliv nám pomáhal ještě stále, i když jsme již dosáhli Gravesendu. Protože našeho svěřence halil jeho lodnický kabát, úmyslně jsem projel na jednu dvě délky lodi od plovoucí celnice a rovnou dál, abych ještě chytil proud, kolem dvou vystěhovaleckých lodí a pod přídou velké přepravní lodi s vojáky na palubě, kteří se shora na nás dívali.

A brzy začal odliv ochabovat a zakotvená plavidla se začala otáčet a ve chvíli se všechna otočila a lodi, které chtěly využít nového přílivu a dostat se s ním proti řece do londýnského přístavu, nás začaly tísnit v celých flotilách a my se drželi těsně u břehu, nyní pokud možno mimo proud přílivu, a pečlivě jsme se vyhýbali všem nízkým mělčinám a nánosům bahna.

Protože naši veslaři občas nechávali na několik minut loďku unášet proudem odlivu, byli tak svěží, že jak se ukázalo, čtvrt hodinky odpočinku jim úplně stačilo a nic víc nepotřebovali. Vystoupili jsme na břeh mezi roztroušené kluzké kameny, než sníme a vypijeme, co máme s sebou, a rozhlíželi jsme se.

Byl to kraj podobný mým rodným blatům, plochý a jednotvárný, s mlhavým obzorem, a jak se tak klikatá řeka točila a točila a velké bóje plovoucí na ní se točily a točily, všechno ostatní se zdálo nehybné, jako vyplavené a uvázlé. Neboť nyní již poslední loď celé flotily zmizela za posledním nízkým výběžkem, k němuž jsme předtím mířili, a poslední zelená bárka, naložená slámou a přikrytá hnědou plachtou, odplula za ní; a několik odlehčovacích člunů, tvarem podobných první lodičce, vyřezané neumělou dětskou rukou, leželo hluboko v bahně; a příkrčený mělčinový majáček na obnažených

pilotách stál bezmocně v bahně na chůdách a berlách; a slizké kůly trčely z bahna a slizké kameny trčely z bahna a červené pomezí a přílivové značky trčely z bahna a jedno staré přístaviště a jedno staré stavení bez střechy sklouzlo do bahna a všechno kolem nás byla zmrtvělost a bahno.

Znovu jsme odrazili od břehu a pluli tak rychle, jak se dalo. Byla to teď práce mnohem těžší, ale Herbert a Startop se drželi statečně a veslovali a veslovali, až se slunce sklonilo k západu. Řeka nás zatím maličko zdvihla, takže jsme viděli přes svah břehu.

A tam, na nizoučkém obzoru pobřeží, mizelo rudé slunce v purpurové mlze, která kvapně tmavěla v čern; a tam se táhla pustá bažinatá pláň a daleko vzadu se zvedala kopčina, mezi níž a námi jako by nebylo života kromě zasmušilého racka, který se tu a tam mihl v popředí.

Poněvadž se kvapně snášela noc a měsíc, jehož začalo již ubývat, měl vyjít až později, zahájili jsme malou poradu – jen krátkou, neboť nám jasně nezbývalo nic jiného než přistát u první osamělé krčmy, kterou se nám podaří najít. Znovu se tedy opřeli do vesel a já číhal po něčem, co by se podobalo stavení. Tak jsme pokračovali v plavbě, skorem beze slova, čtyři pět zdlouhavých mil. Bylo velmi chladno a uhelná loď, která nás míjela a v jejíž kuchyni kouřil a plápolal oheň, vypadala jako útulný domov. Tou dobou už noc ztemněla tak, jak zůstane až do rána; pokud jsme nějaké světlo měli, zdálo se, že spíš než z oblohy vychází od řeky, jak se naše vesla nořila do vody a rozrážela ojedinělé odlesky hvězd.

V té neutěšené chvíli jsme zřejmě všichni byli posedlí představou, že nás někdo sleduje. Jak příliv dorážel, pleskal v nepravidelných intervalech těžce o břeh; a kdykoli se k nám takový zvuk donesl, jeden nebo druhý z nás sebou určitě trhl a podíval se tím směrem. Tu a tam nápor proudu vymlel v břehu malou zátočinu a k takovým místům jsme všichni chovali nedůvěru a zkoumali je neklidným pohledem. Občas jeden z nás pronesl tlumeným hlasem: „Co to

bylo to šplíchnutí?“ Nebo jiný: „Není to tamhle člun?“ A potom jsme upadli do hlubokého mlčení a já seděl jako na jehlách a myslel si, jak neobyčejně velký hluk dělají ta vesla ve svých vidlicích.

Konečně jsme zahlédli světlo a střechu a hned vzápětí jsme přistáli u malé hrázky, navršené z kamenů sebraných v nejbližším okolí. Nechal jsem ostatní v loďce, vystoupil jsem na břeh a zjistil jsem, že to světlo hoří v okně hospody. Byla to hodně špinavá špeluňka a myslím, že nikoli neznámá podloudnickým dobrodruhům; ale v kuchyni plápolal důkladný oheň a k jídlu tam měli vejce a prorostlou slaninu a k pití rozličné kořalky. Byly tam rovněž dvě dvoulůžkové světnice – „jaký holt máme“, jak se vyjádřil krčmář. V domě nebylo človíčka kromě krčmáře, jeho ženy a prošedivělého mužského, „Jacka“ od malé hrázky a podomka v jedné osobě, který byl tak oslizlý a zmazaný bahnem, jako kdyby sám kdysi býval značkou nejnižšího stavu odlivu.

S tímto pomocníkem jsem sešel opět zpátky k loďce a všichni jsme vystoupili na břeh a vynesli jsme vesla i kormidlo a hák a všechno ostatní a vytáhli jsme loďku na noc z vody. U kuchyňského ohně jsme se náramně dobře najedli a potom jsme si rozdělili hostinské světnice: Herbert a Startop měli spát v jedné, já a náš svěřenec v druhé. Shledali jsme, že obě jsou před vzduchem tak hermeticky uzavřené, jako by vzduch byl lidskému životu smrtelně nebezpečný, a že se pod postelemi válí víc špinavého šatstva a škatulí, než bych si byl pomyslel, že ta rodina vůbec má. Ale přes to všechno jsme považovali krčmu za dobré přístřeší, protože osamělejší kout bychom asi nebyli našli.

Když jsme si po jídle pohodlně hověli u ohně, podomek Jack – který seděl v koutě a měl na nohou nafouklé boty, jež nám předváděl, dokud jsme ještě večeřeli ta vejce se slaninou, jako zajímavou relikvii, kterou zul před několika málo dny utopenému námořníkovi, vyplavenému vodou na břeh – se mne zeptal, zda jsme viděli tu čtyřveslovou jolu, co s přílivem plula nahoru? Když jsem odpovídal,

že ne, řekl, že to se asi musela obrátit po řece dolů, a přece „zamířila ale nahoru“, když odtud vyplula.

„Asi museli mít nějaký důvod, proč si to rozmysleli,“ dodal podomek Jack, „a pustili se dolů.“

„Říkal jste čtyřveslová jola?“ zeptal jsem se.

„Štyrveslová,“ přisvědčil podomek Jack, „a dva pasažíři.“

„Vystoupili tady na břeh?“

„Zastavili se tady s kamenným dvougalonovým džbánem pro trochu piva. Co se mě teče, byl bych jim s radostí namíchal utřejch,“ řekl podomek Jack, „nebo jim tam přisypal náskou potvornou medicínu.“

„Proč?“

„Já vím dobře proč,“ odsekl podomek Jack. Mluvil jakýmsi zahle-
něným hlasem, jako by mu do hrdla byla zatekla spousta bahna.

„Von myslí,“ podotkl k tomu krčmář, poslabší hloubavý mužiček s bledýma očima, který velice spoléhal na svého podomka Jacka, jak se zdálo, „von myslí, že byli, co nebyli.“

„Já musím vědět, co myslím,“ ohradil se podomek Jack.

„Ty jako myslíš celníci, Jacku?“ zeptal se krčmář.

„Ty myslím,“ přikývl podomek Jack.

„Tak se mejlíš, Jacku.“

„Že jo?“

S touto pythickou odpovědí a s bezmeznou důvěrou ve vlastní názory si podomek Jack zul jednu ze svých nafouklých bot, podíval se do ní, vyklepal z ní pár kamínků na podlahu kuchyně a zase si ji obul. To udělal s výrazem člověka, který má tak svatou pravdu, že si může dovolit cokoli.

„Ale jak si potom vysvětlíš, Jacku, co udělali se svejma knoflíka-
ma?“ zeptal se krčmář, slabošsky rozkolísaný.

„Cože udělali se svejma kno-flí-ka-ma?“ opakoval podomek Jack. „Hodili je do vody. Spolkli je. Zaseli si je, aby jim vypučel salát. Co že udělali se svejma knoflíkama!“

„Nebud' hubatej, Jacku,“ napomenul ho šenkýř zasmušilým a prosebným tónem.

„Celník už ví, co udělat se svejma kno-flí-ka-ma,“ řekl podomek Jack a opakoval přitom to nechutné slovo s krajním opovržením, „když se mu blejskaj ve světle. Taková štyrveslice a dvě pasažíři se nepudou jen tak cárat a trajdat s jedním přílivem nahoru a s příštím vodlivem hned zasejc dólů a ve vobou případech po vodě i proti vodě, aby pod tím vším nevězela celnice.“

Po těch slovech odešel s pohrdavým výrazem ven a krčmář, který neměl o koho se opřít, pokládal další hovor o té věci za neschůdný.

Ta rozmluva nás všechny zneklidnila a mne zneklidnila obzvlášť. Bezútěšný vítr hučel kolem domu, příliv pleskal o břeh a já měl pocit, že jsme v kleci a že nám hrozí nebezpečí. Čtyřveslová jola, která se tam potlouká a vede si přitom tak neobvykle, až vzbudí podobnou pozornost, to byl ošklivý úkaz, který jsem nemohl zapudit z mysli. Když jsem přiměl Provis, aby si šel nahoru lehnout, vyšel jsem s oběma druhy přede dveře (Startop tou dobou již celou situaci znal) a měli jsme novou poradou. Probírali jsme otázku, máme-li zůstat v krčmě až skorem do příjezdu parníku, který můžeme čekat asi kolem jedné po poledni, nebo máme-li vyplout časně zrána. Po uvážení všech okolností jsme usoudili, že učiníme lépe, zůstaneme-li tiše na místě a odrazíme teprve asi hodinu před příjezdem parníku, kdy pak doveslujeme do jeho plavební dráhy a necháme se pomalu unášet odlivem. Jakmile jsme se na tomto postupu dohodli, vrátili jsme se do domu a šli jsme spát.

Lehl jsem si z větší části oblečený a několik hodin jsem dobře spal. Když jsem se probudil, vítr dul silněji a hospodský štít (loď) vrzal a mlátil sebou s takovým řinkotem, že mě to až vylekalo. Zticha jsem vstal, protože můj svěřenec ležel a tvrdě spal, a podíval jsem se oknem. Bylo z něho vidět na hrázku, kam jsme vytáhli naši loďku, a když se moje oči přizpůsobily světlu měsíce zastřeného mraky, spatřil jsem dva muže, jak nahlížíjí do loďky. Potom prošli pod

mým oknem, na nic jiného se nedívali a nešli dolů k přístavnímu můstku, kde, jak jsem mohl rozeznat, nic nekotvilo, nýbrž vykročili přes bažinu směrem na Nore.

První mou myšlenkou bylo probudit Herberta a ukázat mu oba odcházející muže. Ale než jsem došel do jeho pokoje, který byl v zadní části domu a sousedil s mým, uvážil jsem, že on i Startop měli perněší den než já a jsou unavení, a proto jsem od toho upustil. Když jsem se vrátil ke svému oknu, rozeznával jsem ještě oba muže, jak krácejí přes bažinu. Ale v tom osvětlení jsem je brzy ztratil, a protože mi bylo velmi chladno, lehl jsem si, abych si tu věc promyslel, a opět jsem usnul.

Byli jsme vzhůru časně. Když jsme se před snídání šli všichni čtyři společně projít, uznal jsem za vhodné vyprávět, co jsem viděl. Náš svěřenec byl opět nejméně znepokojený ze všech. Je velmi pravděpodobné, že ti muži byli celníci, řekl klidně, a na nás že vůbec nepomysleli. Snažil jsem se sám sebe přemluvit, že tomu tak je – jak vskutku také snadno mohlo být. Ale přesto jsem navrhl, že bychom my dva, on a já, měli spolu odejít na vzdálený výběžek, který jsme v dálce rozeznávali, a že loďka by nás měla přibrat teprve tam nebo tak blízko toho bodu, jak se ukáže proveditelné, a to asi kolem poledne. Protože můj návrh považovali za dobré opatření, brzy po snídání jsem se s ním vydal na cestu, aniž jsme v krčmě něco řekli.

Jak jsme tak spolu kráčeli, pobáfal si z dýmky a chvílemi se zastavil a popleskával mě po rameni. Vypadalo to skorem tak, jako by v nebezpečí nebyl on, nýbrž já, a on že mi dodává odvahy. Mluvili jsme jen velmi málo. Když jsme se blížili k výběžku, poprosil jsem ho, aby se schoval na nějakém chráněném místě, zatímco já půjdu napřed na výzvědy – neboť právě oním směrem se ti dva muži v noci ubírali. Podvolil se a dál jsem šel sám. V okolí výběžku nebyl žádný člun; ani neplul na vodě, ani nebyl nikde poblíž vytažený na břeh, ani nebylo nikde známky po tom, že tam ti muži do nějakého nasedli. Ale ovšem, příliv stál nejvýš a pod vodou nějaké otisky nohou být mohly.

Když vyhlédl ze svého úkrytu v dálce a viděl, že mu mávám kloboukem, aby šel za mnou, přidružil se zase ke mně a potom jsme čekali; chvílemi jsme leželi na břehu, zabalení do pláště, a chvílemi jsme přecházeli, abychom se zahřáli, až jsme uviděli přijíždět naši loďku. Snadno jsme nastoupili a zaveslovali jsme potom do plavební dráhy parníku. Tou dobou už chybělo jen deset minut do jedné hodiny a začali jsme vyhlížet jeho kouř.

Ale bylo půl druhé, než jsme jeho kouř spatřili, a brzy nato jsme za ním spatřili kouř jiného parníku. Protože se blížily plnou parou, připravili jsme si obě brašny a využili jsme té příležitosti, abychom dali sbohem Herbertovi a Startopovi. Všichni jsme si srdečně potřásli rukou a ani Herbertovy, ani moje oči nebyly docela suché, když vtom jsem uviděl, jak zpod břehu pouze malý kousek před námi vyrazila čtyřveslová jola a míří rovnou do téže dráhy.

Mezi námi a kouřem parníku byl až dosud pruh břehu, neboť tak se totiž kroutila a vinula řeka; ale teď už bylo vidět jeho přídu plout čelem k nám. Zavolal jsem na Herberta a Startopa, aby se drželi mimo proud, tak aby nás z parníku viděli, že na něj čekáme, a Provisovi jsem naléhavě uložil, aby seděl úplně klidně a zůstával zabalený do pláště. Odpověděl mi zvesela: „Spolehni na mne, hochu drahá,“ a seděl jako socha.

Mezitím jola, kterou ovládala zkušená ruka, nám překřížila cestu, počkala, až jsme ji dojeli, a připojila se z boku k nám. Ponechávala mezi námi pouze tolik místa, kolik bylo zapotřebí k pohybu vesel, a držela se po našem boku: nechala se nést proudem, když jsme se proudem nechali nést my, a zabrala jeden dva rázy, když jsme zabrali my. Z obou postav, které v ní seděly a neveslovaly, jedna držela šňůry od kormidla a pozorně na nás hleděla – stejně jako všichni veslaři –, kdežto druhá postava byla celá zabalená podobně jako Provis, a zdálo se, jako by se krčila a šeptala nějaké pokyny kormidelníkovi, zatímco ten se na nás díval. V žádné veslici nepadlo jediné slovo.

Po několika minutách mohl Startop již rozeznat, který parník je první, a jak jsme tak seděli tváří proti sobě, tlumeným hlasem mě upozornil: „Hamburk.“ Parník se k nám blížil velkou rychlostí a tlukot jeho kolesových lopatek zněl stále hlasitěji a hlasitěji. Připadalo mi, jako by jeho stín již padal na nás, když vtom jola na nás zavolala. Odpověděl jsem.

„Máte tam deportovaného trestance, který se vrátil,“ pravil muž, který držel šňůry od kormidla. „Je to ten muž zabalený v plášti. Jeho jméno je Ábel Magwitch, jinak Provis. Zatýkám toho muže a vyzývám ho, aby se vzdal, a vás, abyste pomohli.“

V téže vteřině, ačkoli nevydal svému mužstvu žádný slyšitelný příkaz, najel s jolou na nás. Veslaři totiž jedním náhlým rázem zabrali kupředu, vtáhli vesla, najeli napříč na nás a už se pevně drželi našeho boku, dřív než jsme vůbec věděli, co dělají. To způsobilo velký shon na palubě parníku a já slyšel, jak na nás volají, a slyšel jsem dát rozkaz k zastavení koles a slyšel jsem, že se zastavila, ale cítil jsem, jak se parník nezadržitelně žene na nás. V téže vteřině jsem viděl kormidelníka joly, jak pokládá ruku na rameno svého zajatce, a viděl jsem, že se obě loďky silou proudu stácejí dokola, a viděl jsem, že všechno mužstvo na palubě parníku běží úplně zběsile na příď. Stále v téže vteřině jsem viděl, jak se zajatec prudce vztyčil, nahnul se přes svého zájimatele a strhl plášť z krku oné příkrčené postavě v jole. Stále v téže vteřině jsem viděl, že ta odhalená tvář je tvář onoho druhého trestance z dávných dob. A stále v téže vteřině jsem viděl, jak se ta tvář kácí dozadu s výrazem smrtelné hrůzy, na nějž nikdy nezapomenu, a slyšel jsem velký křik na palubě parníku a hlučné špláchnutí do vody a cítil jsem, jak se loďka pode mnou propadá.

Byl to jen okamžik, kdy mi připadalo, že zápasím s tisícem mlýnských splavů a s tisícem záblesků světla; jakmile ten okamžik minul, vytáhli mě a já se octl v jole. Byl v ní i Herbert a byl v ní i Startop; ale naše loďka nikde a oba trestanci nikde.

Při tom, jaký byl křik na palubě parníku a jak vztekle syčela pára, kterou odpouštěl, a jak se motal s proudem a jak jsme se s proudem motali my, jsem zprvu nemohl rozeznat oblohu od vody ani břeh od břehu; ale posádka joly ji velmi rychle zase vyrovnala do směru, několika svižnými a mocnými rázy popojela dopředu, s nehybnými vesly spočinula na vodě a kdekdo v ní mlčky a dychtivě pozoroval hladinu za zádí. Ve chvíliče se na ní ukázal nějaký tmavý předmět, unášený proudem k nám. Nikdo nepromluvil, ale kormidelník zvedl ruku a všichni veslaři zabírali jemně dozadu a udržovali jolu přímo a přesně proti předmětu. Když se předmět přiblížil, viděl jsem, že to je Magwitch; plaval, ale plaval namáhavě. Vytáhli ho do joly a okamžitě ho spoutali na zápěstí i na kotníkách.

Posádka udržovala jolu dál na místě a v mlčenlivém a dychtivém pozorování hladiny se pokračovalo. Nyní však již připlouval rotterdamský parník, a poněvadž zjevně nevěděl, co se stalo, plul plnou rychlostí. Než se ho podařilo voláním upozornit a zastavit, unášel proud oba parníky již od nás a my se houpali na kalných vlnách jeho brázdy. Jola setrvala na hlídce ještě dlouho po tom, kdy se voda opět uklidnila, a oba parníky odpluly; ale kdekdo věděl, že teď už není naděje.

Konečně jsme hlídky zanechali a veslovali jsme při břehu ke krčmě, odkud jsme nedávno vyšli a kde nás nyní přijali s nemalým překvapením. Tam jsem také měl možnost opatřit něco pro úlevu Magwitchovi – ne již Provisovi –, který utržil nějaké velmi těžké zranění na prsou a hlubokou tržnou ránu na hlavě.

Řekl mi, že podle jeho názoru se asi dostal pod kýl parníku a ránu do hlavy si přivodil, když vyplouval nahoru. O zranění na prsou (které mu při každém dechu působilo nesmírnou bolest) se domníval, že je utržil o bok joly. Dodal, že si netroufá říci, co by byl snad Compeysonovi udělal nebo neudělal, ale že v tom okamžiku, kdy mu strhl plášť, aby se podíval, je-li to on, ten lotr vrávoravě vstal a zavrávorav dozadu, a tak že oba spolu přepadli do vody – přičemž

jeho (Magwitchovo) náhlé vyškubnutí z naší lod'ky a snaha jeho zájmatele ho v ní zadržet zavinily, že jsme se my převrhli. Šeptem mi pověděl, že se oba potopili vzájemně semknuti v zuřivém objetí a že pod vodou vybojovali zápas a on (Magwitch) se nakonec vyprostil, vyrazil a odplaval.

Nikdy jsem neměl nejmenší důvod pochybovat o naprosté pravdě toho, co mi řekl. Úředník, který řídil kormidlo joly, vylíčil jejich pád do vody stejně.

Když jsem téhož úředníka požádal o dovolení, směl-li bych vězni vyměnit jeho mokré šatstvo, podaří-li se mi pro něj v krčmě koupit jakékoli přebytečné kusy oděvu, ochotně mi je poskytl a pouze připomněl, že musí vzít do úschovy všechno, co jeho zajatec má při sobě. Tak ona tobolka, která kdysi byla v rukou mých, přešla nyní do rukou úředníkových. Dále mi také dovolil, abych vězně doprovodil do Londýna; ale odmítl prokázat touž laskavost mým dvěma přátelům.

Podomek Jack od Lodi, jemuž se dostalo vysvětlení, kde utopenc spadl ke dnu, se zavázal pátrat po mrtvole na místech, kde ji voda může nejspíš vyplavit na břeh. Připadalo mi, že jeho zájem na jejím nálezu se velice zvýšil, když slyšel, že mrtvola má na nohou punčochy. Pravděpodobně bylo zapotřebí asi tuctu utopenců, aby se kompletně vystrojil, a to možná byl i důvod, proč různé části jeho obleku byly v různých stadiích rozpadu.

Zůstali jsme v krčmě, dokud se odliv neobrátil, a potom snesli Magwitche k čtyřveslové jole a naložili ho. Herbert a Startop se měli odebrat do Londýna po souši, jak mohou nejdříve. Naše loučení bylo truchlivé, a když jsem se usadil na místo po Magwitchově boku, cítil jsem, že tam je od nynějška moje místo, dokud bude naživu.

Neboť nyní se můj odpor k němu úplně rozplynul a já v tom štvaném, zraněném, spoutaném tvorů, který držel mou ruku ve své, viděl pouze člověka, který zamýšlel být mým dobrodincem a který po řadu let s velkou stálostí ke mně choval láskyplné, vděčné

a velkodušné city. Viděl jsem v něm pouze člověka mnohem lepšího, než jakým jsem dosud byl já vůči Joeovi.

Jak se snášel večer, dýchalo se mu stále tíž a bolestněji a často nemohl potlačit zasténání. Snažil jsem se ho podpírat rukou, jíž jsem mohl používat, v jakékoli poloze, která by mu přinesla úlevu; ale strašlivé bylo pro mne pomyšlení, že nemohu z hloubi srdce litovat jeho těžkého zranění, neboť bylo bezesporu nejlépe, aby zemřel. Nemohl jsem pochybovat, že dosud žije až dost lidí, kteří jsou schopni a ochotni dosvědčit jeho totožnost. Nemohl jsem doufat, že se s ním bude jednat shovívavě – s ním, jenž byl při soudním přelíčení představen v nejhorším světle, s ním, jenž od té doby uprchl z vězení a octl se před soudem znovu, s ním, jenž se po rozsudku deportace na doživotí vrátil do Anglie a jenž zavinil smrt muže, který byl původcem jeho zatčení.

Jak jsme se tak vraceli proti zapadajícímu slunci, které jsme včera nechali za sebou, a zdálo se, jako by proud našich nadějí tryskal všechen zpátky, řekl jsem mu, jak mě rmoutí pomyšlení, že se do Anglie vrátil kvůli mně.

„Hochu drahá,“ odpověděl, „jsem docela ochotnej podrobit se osudu. Viděl jsem svýho hochu a ten teď může bejt pánem i beze mne.“

Ne. Přemýšlel jsem o tom, jak jsme tam tak seděli vedle sebe. Ne. Bez zřetele na jakékoli své osobní názory jsem nyní chápal Wemmickovu radu. Předvídal jsem, že až ho odsoudí, jeho majetek propadne koruně.

„Heleď podívej, hochu drahá,“ pokračoval. „Bude nejlíp, aby se teďka o pánovi nevědělo, že patří ke mně. Přijď se na mě podívat, jenom jako kdybys šel zrovna náhodou s Wemmickem. Sed' někde, kde na tebe můžu vidět, až mě budou po tolika případech brát do přísahy naposledy, a nic víc si nežádám.“

„Nehnu se od vás ani na okamžik,“ řekl jsem, „když mě nechají být u vás. Dejž Bůh, budu při vás stát stejně věrně, jako jste vy stál při mně!“

Jak držel mou ruku ve své, cítil jsem, že se mu chvěje, a jak ležel na dně člunu, odvrátil tvář ode mne a já slyšel ono staré známé klapnutí v jeho hrdle – nyní mírnější stejně jako všechno ostatní u něho. Bylo dobře, že se o téhle věci zmínil, protože to mi přivedlo na mysl něco, na co bych byl možná jinak ani nepomyslel, až by bylo tuze pozdě – že se totiž vůbec nikdy nemusí dovědět, jak ztroskotaly jeho naděje, že mě obdaří bohatstvím.

Kapitola padesátá pátá

Druhý den ho přivedli před policejní soud a byli by ho ihned odevzdali porotnímu soudu, nebýt toho, že bylo nutné napřed obeslat jednoho bývalého dozorce z vězeňské lodi, odkud kdysi uprchl, aby potvrdil jeho totožnost. Nikdo o ní nepochyboval; ale Compeyson, který ji hodlal přísežně dosvědčit, se převaloval mrtvým na vlnách a stalo se, že v té době v Londýně náhodou nebyl žádný vězeňský dozorce, který by mohl žádané svědectví podat. Hned ráno po nočním příjezdu jsem zašel rovnou k panu Jaggersovi do jeho soukromého bytu, abych si zajistil jeho pomoc, a pan Jagers v zájmu vězně nechtěl nic připustit. Byla to prostě jediná možnost, neboť mi řekl, že až předvedou svědka, musí být případ v pěti minutách vyřízený a že žádná moc na světě nemůže zabránit, aby věc nedopadla v náš neprospěch.

Oznámil jsem panu Jaggersovi, že mám v úmyslu ponechat Magwitche v nevědomosti o osudu jeho jmění. Pan Jagers mě hu-boval a zlobil se na mne, že jsem si je nechal „proklouznout mezi prsty“, a pravil, že musíme co nejdříve sepsat žádost a rozhodně se pokusit z něho zachránit aspoň něco. Ale netajil přede mnou, že ačkoli snad je mnoho případů, kdy soud na propadnutí jmění netrvá, v našem případě není okolností, které by jej mezi podobné případy zařadily. To jsem velmi dobře chápal. Nebyl jsem s tím psancem příbuzný ani mě s ním nepojilo žádné uznatelné pouto; před svým zatčením nepřipojil podpis k žádnému písemnému prohlášení ani pořízení v můj prospěch, a učinit něco takového nyní by bylo marné. Neměl jsem žádný nárok a s konečnou platností jsem se rozhodl, a napotom jsem už vždycky v tom rozhodnutí také vytrval, že si nebudu kalit duši beznadějnou námahou a pokusy nějaký nárok prokázat.

Jak se zdálo, byl důvod k domněnce, že utopený udavač doufal v nějakou odměnu z tohoto propadlého jmění a že nabyl jistých přesných vědomostí o Magwitchových poměrech. Když našli jeho mrtvolu, odplavenou mnoho mil od dějiště jeho smrti a tak strašlivě znetvořenou, že ji bylo možno poznat jedině podle obsahu kapes, dosud byly čitelné poznámky, složené v pouzdře, které nosil při sobě. Mezi nimi bylo jméno jednoho bankovního závodu v Novém Jižním Walesu, kde ležela určitá suma peněz, a bližší popis jistých pozemků značné hodnoty. Oba ty údaje byly také na seznamu, jež Magwitch za pobytu ve vězení dal panu Jaggersovi jakožto soupis majetku, o kterém předpokládal, že ho zdědím. Jeho nevědomost mu nakonec posloužila, chudákovi; nikdy nezapochyboval, že by za pomoci pana Jaggerse moje dědictví nebylo úplně jisté.

Po třídenním odkladu, který si korunní prokuratura vyžádala k předvedení svědka z vězeňské lodi, se svědek skutečně dostavil a hladký případ doplnil. Odevzdali Magwitche porotnímu soudu do pořadí příštího zasedacího období, jež mělo začít za měsíc.

V této temné době mého života se jednou večer Herbert vrátil domů náramně skleslý a řekl:

„Můj milý Händle, bojím se, že vás brzy budu muset opustit.“ Protože mě na to jeho společník už připravil, byl jsem méně překvapený, než Herbert čekal.

„Připravíme se o krásnou příležitost, jestli odložím svůj odjezd do Káhiry, a strašně moc se bojím, že musím jet, Händle, zrovna když mě nejvíc potřebujete.“

„Budu vás potřebovat vždycky, Herberte, protože vás vždycky budu mít nade všechno rád – ale moje nynější potřeba není o nic naléhavější než kdy jindy.“

„Budete tak sám.“

„Nemám dost kdy na tohle myslet,“ odpověděl jsem. „Víte, že plnou délku povoleného času trávím vždycky s ním a že bych u něho

byl celý den, kdybych mohl. A když od něho přijdu, víte, že jsem myšlenkami u něho.“

Hrozná situace, do které se dostal, byla pro nás oba tak děsivá, že jasnějšími slovy jsme o ní mluvit nemohli.

„Milý kamaráde,“ řekl Herbert, „necht' blízká vyhlídka na naše rozloučení – je totiž opravdu velmi blízká – mi je omluvou, že vás obtěžu otázkou, která se týká vaší osoby. Myslel jste už na svou budoucnost?“

„Ne, protože jsem se bál na jakoukoli budoucnost pomyslet.“

„Ale vaší budoucnosti nemůžeme nedbat – a vlastně, můj milý, přemilý Händle, my jí nedbat nesmíme. Byl bych rád, kdybyste se jí teď věnoval, aspoň pokud jde o pár přátelských slov se mnou.“

„Dobrá,“ přikývl jsem.

„V té naší pobočce, Händle, potřebujeme nějakého –“

Viděl jsem, že jeho takt se vyhýbá pravému slovu, a dopověděl jsem tedy: „Nějakého písaře.“

„Nějakého písaře. A není vůbec nepravděpodobné, doufám, že by se mohl vypracovat (jako se vypracoval jeden váš známý písař) na společníka. Nuže, Händle – zkrátka, milý kamaráde, šel byste ke mně?“

Bylo něco kouzelně srdečného a půvabného v tom, jak po pronesení slov „nuže, Händle“, jako by to byl vážný začátek nějaké zlověstné obchodní preambule, náhle toho tónu zanechal, napřáhl ke mně svou poctivou ruku a promluvil jako školák.

„Hovořili jsme o tom s Klárou donekonečna, znovu a zas,“ pokračoval Herbert, „a právě dnes večer mě ta holčička drahá se slzami v očích prosila, abych vám pověděl, že kdybyste chtěl bydlet u nás, až budeme spolu, vynasnaží se prý ze všech sil, abyste byl šťastný a aby přítel svého manžela přesvědčila, že je i jejím přítelem. Vedlo by se nám tak krásně, Händle!“

Poděkoval jsem upřímně jí a poděkoval jsem upřímně jemu, ale řekl jsem, že ještě nemohu vědět určitě, půjdu-li k němu, jak mi

tak laskavě nabízí. Za první je moje mysl prozatím tuze zaujatá, aby byla schopna ten problém jasně vnímat. Za druhé – Ano! Za druhé v mých myšlenkách váhavě dřímalo něco, co vyjde najevo téměř až na samém konci tohoto nezávažného vyprávění.

„Ale kdybyste myslel, Herberte, že byste mohl, aniž nějak uškodíte svému obchodu, nechat tuhle otázku na kratší dobu otevřenou –“

„Na jakoukoli dobu,“ zvolal Herbert. „Půl roku, rok!“

„Tak dlouho ani ne,“ řekl jsem. „Nanejvýš tak dva tři měsíce myslím.“

Herbert měl nevýslovnou radost, když jsme si na tuto úmluvu potřásli rukou, a pravil, že teď si může dodat odvahy, aby mi oznámil, že podle jeho domněnky musí odjet již koncem toho týdne.

„A co Klára?“ zeptal jsem se.

„Ta holčička drahá,“ odpověděl Herbert, „setrvá oddaně u otce tak dlouho, dokud on vydrží; ale nevydrží dlouho. Paní Whimplová mi svěřila, že to s ním zaručeně jde ke konci.“

„Nechci mluvit necitelně,“ prohodil jsem, „ale nemůže udělat nic lepšího než odejít.“

„Obávám se, že tohle se musí přiznat,“ řekl Herbert, „a potom se vrátím pro svou drahou holčičku a moje drahá holčička a já zajdeme v tichosti do nejbližšího kostela. Jen pomyslete, milý Händle! Ta dušinka zlatá nepochází z žádné významné rodiny a nikdy se nepodívala do šlechtického almanachu a o svém dědečkovi nemá ani ponětí. Co to je za štěstí pro syna mé matky!“

Ještě týž týden v sobotu jsem se rozloučil s Herbertem – plným velkolepých nadějí, ale smutným a lítostivým, že mě opouští –, když už seděl na jednom z poštovních dostavníků, odjíždějících do námořního přístavu. Našel jsem si kavárnu, abych mohl Kláře napsat pár řádek a sdělit jí, že odjel a že jí po mně posílá mnoho a mnoho srdečných pozdravů, a potom jsem zamířil ke svému opuštěnému domovu – zasluhoval-li si to jméno ještě vůbec, neboť nyní to již pro mne domov nebyl a já neměl domov nikde.

Na schodech jsem se srazil s Wemmickem, který právě scházel dolů, když si předtím bez úspěchu otloukal kotníky o moje dveře. Neviděl jsem ho samotného už od tragického konce našeho pokusu o útěk, a teď přišel, co osoba soukromá a přátelská, aby mi řekl pár slov na vysvětlenou stran onoho nezdaru.

„Zemřelý Compeyson,“ začal Wemmick, „se krůček za krůčkem dostal až ke kořenům polovičky té běžné procedury zrovna vyřizované a právě z řečí některých jeho lidí, co byli v nesnázích (někteří jeho lidé byli totiž v nesnázích pořád), jsem slyšel to, co jsem slyšel. Měl jsem uši ustavičně protřepané, i když jsem dělal, že je mám zacpané, až jsem slyšel, že je pryč, a tu se mi zdálo, že by to mohla být nejvhodnější chvíle to zkusit. Ted' můžu jenom soudit, že k jeho politice, jako náramně mazaného chytráka, patřilo i notoricky klatmat své vlastní pomahače. Doufám, že mi to nemáte za zlé, pane Pipe? Jistě jsem se z celého srdce snažil vám posloužit.“

„To vím stejně jistě, Wemmicku, jako to můžete vědět vy, a děkuju vám co nejvřeleji za všechen váš zájem a přátelství.“

„Děkuju vám, moc a moc vám děkuju. Je to zlá věc,“ pravil Wemmick a škrábal se na hlavě, „a ujišťuju vás, že už dlouho mě nic tak nezkřísllo. Mám na zřeteli tu oběť tolika mobilního majetku. Ach, ach!“

„Já, Wemmicku, zase myslím na ubohého vlastníka toho majetku.“

„Ano, samozřejmě,“ přikývl Wemmick. „Nemůže ovšem být námitka proti tomu, že vám ho je líto, a já sám bych přidal pětilibrovou bankovku, abych ho z toho dostal. Ale mám na zřeteli především tohle. Protože zemřelý Compeyson nad ním měl tu výhodu, že předem věděl o jeho návratu, a protože si tak pevně umínil vyrovnat si s ním účty, nemyslím, že by se byl dal zachránit. Kdežto ten mobilní majetek se určitě zachránit dal. To je ten rozdíl mezi tím majetkem a vlastníkem, chápete?“

Pozval jsem Wemmicka, aby šel se mnou nahoru a posilnil se sklenkou grogu, dřív než se vydá do Walworthu. Wemmick pozvání

přijal, a mezitímco popíjel svou mírnou dávku, projevil náhle značný nepokoj a bez jakéhokoli podnětu, který by k tomu vedl, se zeptal:

„Co tomu říkáte, pane Pipe, že mám v úmyslu vzít si v pondělí volno?“

„Nu, podle mého jste asi nic takového neudělal posledních dvanáct měsíců.“

„To spíš posledních dvanáct let,“ opravil mě Wemmick. „Ano. Hodlám si vzít volno. A víc než to; hodlám jít na procházku. A víc než to; hodlám vás pozvat, abyste se šel projít se mnou.“

Už jsem se chtěl omluvit, že jsem právě tu dobu špatný společník, ale Wemmick mě předešel.

„Vím o vašem zaneprázdnění,“ řekl, „a vím, že nejste ve své míře, pane Pipe. Ale kdybyste mi *mohl* vyhovět, pokládal bych to za laskavost. Není to dlouhá procházka a je časná. Řekněme, že by vám zabrala čas (i se snídání po cestě) od osmi do dvanácti. Nemohl byste se trochu vynasnažit a zařídit si to?“

Udělal pro mne v rozličných případech už tolik, že tohle byla velmi nepatrná maličkost, abych mu nevyhověl. Řekl jsem, že bych si to mohl zařídit – že si to zařídím –, a on měl z mého svolení takovou ukrutnou radost, že jsem měl radost sám. Na jeho výslovnou žádost jsem mu potvrdil, že v pondělí ráno v půl deváté pro něho přijdu do Hradu, a s tím jsme se do té doby rozešli.

Přesně v hodinu, kterou jsem mu potvrdil, jsem v pondělí ráno zazvonil u hradní branky a přišel mi otevřít sám Wemmick; připadalo mi, že vyhlíží upjatěji než obvykle a že má nějaký elegantnější klobouk. Uvnitř stály nachystané dvě sklenice mléka s rumem a dva suchary. Děda se asi musel vyštrachat s kuropěním, protože když jsem letmo nahlédl do hloubi jeho ložnice, všiml jsem si, že jeho postel je prázdná.

Jakmile jsme si mlékem s rumem a sucharem dodali sil a chystali se po absolvování této sportovní přípravy vyrazit na procházku,

nemálo mě překvapilo, když jsem viděl, že si Wemmick bere rybářský prut a přehazuje si ho přes rameno.

„Co to, přece nejdeme na ryby!“ namítl jsem.

„Ne,“ odpověděl Wemmick, „ale já s ním rád chodím.“

Připadalo mi to divné; ale neříkal jsem nic a vydali jsme se na cestu. Kráčeli jsme směrem ke Camberwellské louce, a když jsme se octli v její blízkosti, Wemmick zničehonic zvolal:

„Podí-vejme! Tady je kostel!“

Na tom nebylo nic tuze překvapujícího; ale opět mě nemálo překvapilo, když navrhl, jako by ho k tomu ponoukl skvělý nápad: „Co kdybychom šli dovnitř?“

Šli jsme tedy dovnitř, Wemmick nechal rybářský prut v chrámové předsíni, a potom jsme se rozhlíželi po kostele. Přitom se Wemmick hrabal v kapsách u kabátu a vybaloval v nich něco z papíru.

„Podí-vejme!“ řekl. „Tady jsou rukavice! Co kdybychom si je natáhli?“

Protože ty rukavice byly bílé glazé a protože poštovní schránka se zatím roztáhla na nejdelší možnou míru, pojal jsem nyní silné podezření. V jistotu je zesílilo to, že jsem postranním vchodem spatřil vcházet Dědu, provázejícího dámu.

„Podí-vejme!“ řekl Wemmick. „Tady je slečna Skiffinsová! Co kdybychom se vzali?“

Tato rozšafná panna byla oděna jako jindy krom toho, že nyní se právě zabývala zaměňováním svých obvyklých zelených kožinkových rukavic bílými. Taktéž Děda se zaměstnával přípravou k podobné oběti na oltář Hymenův. Ale starý pán se ve snaze natáhnout si rukavice setkával s potížemi tak velkými, že Wemmick uznal za nezbytné opřít ho zády o sloup a potom si sám stoupnout za sloup a vší mocí za ně táhnout, přičemž mým úkolem bylo držet starého pána kolem pasu, aby mohl klást přiměřený a stálý odpor. Zasluhou tohoto důmyslného vynálezu jsme mu natáhli rukavice hladce jedna radost.

Potom se objevil kostelník s knězem a patřičně nás u oné osudové přepážky rozestavil. Slyšel jsem Wemmicka, jak věren svému nápadu předstírat, jako by se to všechno dělo úplně bez příprav, sám k sobě si potichu říká, když před začátkem obřadu něco vytáhl z kapsičky u vesty: „Podívejme! Tady je prsten!“

Vystupoval jsem v úloze ženichova svědka či mládence a maličká zvadlá uvaděčka do lavic v čepci měkkém jako pro miminko se tvářila, že je nejdůvěrnější přítelkyní slečny Skiffiinsové. Odpovědný úkol odevzdání nevěsty ženichovi připadl Dědovi, což vedlo k tomu, že jsme kněze neúmyslně pohoršili, a stalo se to takto. Když se ptal: „Kdo vyvdává tuto ženu za tohoto muže?“, tu starý pán, který neměl ani ponětí, ke které fázi obřadu jsme zatím dospěli, prostě stál a nejvš líbezně se usmíval na desatero přikázání. Tu kněz opakoval ještě jednou: „KDO vyvdává tuto ženu za tohoto muže?“ A poněvadž starý pán ještě stále setrval ve stavu svrchované úctyhodné nevědomosti, vykřikl ženich svým obvyklým hlasem: „No tak, Dědoušku, přece víte: kdo vyvdává?“ Na to Děda, dříve než řekl, že ji vyvdává on, s náramnou čiperností odpověděl synovi: „Dobře, Jene, dobře, hochu!“ Tu se pak kněz odmlčel tak zasmušile, že jsem na chvíli už měl pochybnosti, dojde-li vůbec toho dne svatební obřad svého konce.

Svého konce však došel, a když jsme vycházeli z kostela, odklopil Wemmick víko z křtitelnice a hodil do ní své bílé rukavice a víko zase přiklopil. Paní Wemmicková, pamětlivější budoucnosti, si schovala své bílé rukavičky do pompadúrky a opět si navlékla zelené.

„A ted', pane Pipe,“ zvolal Wemmick a vítězoslavně si hodil přes rameno rybářský prut, když jsme vyšli, „mi dovolte, abych se vás zeptal, jestli by si někdo pomyslel, že tohle je veselka!“

Snídani objednali předem v příjemné hospůdce na mírném sva-hu za loukou, asi tak míli cesty od kostela; a v salóнку byl i stolní kulečník pro případ, že bychom si po slavnostním obřadu přáli rozptýlit myšlenky. Bylo roztomilé pozorovat, že si paní Wemmicková

již neodvívá Wemmickovu paži, když přilnula k její postavě, nýbrž jak sedí v křesle s vysokým opěradlem těsně u zdi jako nějaké violoncello v pouzdře a přijímá objetí asi stejně, jako by je přijímal onen libozvučný nástroj.

Připravili nám výbornou snídani, a když kdokoli něco na stole odmítal, Wemmick vždycky řekl: „Dodáno podle smlouvy, víme? Nic se toho nebojte!“ Připil jsem novomanželům, připil jsem Dědovi, připil jsem Hradu, při loučení jsem políbil nevěstu a snažil jsem se být tak příjemný, jak jsem dovedl.

Wemmick mě šel doprovodit až dolů ke dveřím a znovu jsem si s ním tiskl ruku a blahopřál mu.

„Děkuju vám!“ odvětil mi Wemmick a mnul si ruce. „Ta vám dovede pěstovat drůbež, to si nedovedete vůbec představit. Dostanete nějaká vejčká a pak posoudíte sám. Jářku, pane Pipe!“ zavolal mě zpátky a potom ztlumil hlas. „Tohle je prosím venkoncem walworthská záležitost.“

„Rozumím,“ přisvědčil jsem. „V Malé Britské o tom ani slůvko.“

Wemmick přikývl. „Po tom, jak jste se podřekl onehdy, ať pan Jagger o tomhle raděj nic neví. Mohl by si ještě myslet, že mi měkne mozek, nebo bůhvíco všechno.“

Kapitola padesátá šestá

Po celou dobu od odevzdání porotnímu soudu až po začátek nejbližšího porotního období ležel ve vězení těžce nemocný. Zlomil si dvě žebra a ta mu poranila jednu stranu plic, takže dýchal s velkou bolestí a námahou, která se denně stupňovala. Právě bolestivost jeho zranění byla příčinou, proč mluvil tak tiše, že ho bylo sotva slyšet; proto také mluvil jen velmi málo. Ale byl vždycky ochoten mě poslouchat a stalo se hlavní povinností mého života mu povídat a předčítat, co jsem věděl, že by měl slyšet.

Protože byl přesprátiš nemocný, aby mohl zůstat v obecném vězení, někdy hned v prvních dnech ho dopravili do vězeňské nemocnice. To mi poskytlo častou příležitost být s ním, kterou bych jinak nebyl mohl mít. A nebýt jeho nemoci, byli by mu nasadili železa, protože platil za nenapravitelného zraputílce, který notoricky utíká z vězení, a kdoví za co jiného ještě.

Třebaže jsem ho vídal každý den, bylo to vždy jen na krátkou chvíli; proto pravidelně se opakující období našeho odloučení byla dost dlouhá, aby na jeho tváři zakreslila každíčkou sebemenší změnu, která nastala v jeho tělesném stavu. Nevzpomínám si, že jsem na ní i jen jedinkrát spatřil nějakou změnu k lepšímu; tratil se a pozvolna slábl a chřadl den za dnem od chvíle, kdy se za ním zavřela brána vězení.

Povolnost nebo odevzdanost, jakou projevoval, byla povolnost nebo odevzdanost člověka do krajnosti vyčerpaného. Z jeho chování nebo hrstky zašeptaných slůvek, která mu uklouzla, jsem někdy měl dojem, že hloubá o otázce, byl-li by snad z něho za lepších okolností býval lepší člověk. Nikdy se však neospravedlňoval jakoukoli náповědí v tom smyslu, ani se nikdy nesnažil překrucovat minulost z její neměnné podoby.

Dvakrát nebo třikrát se za mé přítomnosti přihodilo, že ten nebo onen z jeho vězeňských ošetřovatelů vyslovil nějakou narážku na jeho zoufalou pověst. Tu se jeho tvář mihl úsměv a jeho oči se na mne stočily s důvěřivým pohledem, jako by si byl jist, že jsem u něho zpozoroval alespoň nějakou nepatrnou polehčující dobrou stránku již tenkrát dávno, dokud jsem byl ještě malé dítě. Pokud se týká všeho ostatního, byl pokorný a zkroušený, a nikdy jsem ho neslyšel na něco reptat.

Když nadešlo porotní období, dal pan Jagers podat žádost za odročení jeho případu až do příštího zasedání. Žádost zřejmě počítala s nepochybnou jistotou, že vězeň se nemůže tohoto termínu dožít, ale byla zamítnuta. Proces přišel na řadu ihned, a když ho předvedli před soud, usadili ho na židli s opěradly. Nikdo nevznesl žádnou námitku proti tomu, že jsem přistoupil až těsně k pažení kolem lavice obžalovaných, postavil se zvenčí u ní a držel mu ruku, kterou ke mně prostrčil.

Proces byl velmi krátký a velmi jasný. Všechno, co se dalo říci v jeho prospěch, bylo řečeno – jak se oddal pracovitému životu a vzmohl se zákonně a čestně. Ale nic nemohlo vyvrátit fakt, že se vrátil do Anglie a stojí teď před tvářmi soudce a poroty. Bylo nemožné soudit ho pro to a dojít k jinému výroku, než ho shledat vinným.

V té době bylo zvykem (jak jsem poznal z vlastní hrozná zkušenosti za onoho porotního zasedání) vyhradit závěrečný den vyhlašování rozsudků a rozsudky smrti ponechat pro zvýšení efektu až nakonec. Nebýt nesmazatelného obrazu, který mi moje paměť dodnes kreslí před očima, stěží bych uvěřil i v této chvíli, kdy ta slova píšu, že jsem viděl před soudce předvést dvaatřicet mužů a žen najednou, aby tento rozsudek vyslechli hromadně. Na předním místě mezi těmi dvaatřiceti byl on; posadili ho, aby mu dech stačil na udržení života v těle.

Celý výjev přede mnou znovu vyvstává v živých barvách oné chvíle až k těm kapkám dubnového deště na oknech soudní síně,

rozjiskřených v paprscích dubnového slunce. Za pažením lavice obžalovaných, u jehož rohu jsem opět zvenčí stál a držel jeho ruku ve své, se jako v kotci tísnilo dvaatřicet mužů a žen; jedni vzdorovitě, jedni zdrceni hrůzou, jedni vzlykali a plakali, jedni si zakrývali tvář, jedni se zase chmurně rozhlíželi po síni. Z řad předvedených žen se ozvaly výkřiky, ale ty dozorci umlčeli a potom zavládlo ticho. Šerifové se svými těžkými řetězy a pestrými voničkami, jiné civilní nicky a stvůry, pořádkoví dozorci, soudní sluhové, velká galerie nabitá lidmi – početné divadelní publikum – ti všichni přihlíželi průběhu slavnostní konfrontace oněch dvaatřiceti se soudcem.

Potom k nim soudce promluvil. Mezi těmi bídnými tvory před ním, jež si ve své promluvě musí vybrat za předmět zvláštní zmínky, je prý jeden, který se již téměř od nejútlejšího dětství provinuje proti zákonům; který byl po několikerém uvěznění a opětovných trestech nakonec odsouzen k vypovězení na určitý počet let; a který za přitěžujících okolností hrubého násilí a vzdoru uprchl a byl znovu souzen a odsouzen k vypovězení doživotnímu. Zdálo by se, že si ten ničemný člověk na čas plně uvědomil své chyby, když žil daleko od dějišť svých starých provinění, a že vedl život pokojný a počestný. Leč v osudné chvíli, kdy opět podlehl oněm sklonům a vášním, jimž předtím hověl a jež z něho tak dlouho činily metlu společnosti, opustil svůj přístav klidu a pokání a vrátil se do země, kde je psancem. Ačkoli na něho bylo ihned učiněno udání, dařilo se mu nějaký čas unikat služebníkům spravedlnosti, ale konečně byl dopaden právě při pokusu o útěk, postavil se jim na odpor a – on sám ví nejlépe, zda s promyšleným záměrem nebo ve slepotě své zavidlosti – zavinil smrt muže, který ho udal a který znal celý běh jeho života. Jelikož trest, stanovený zákonem za návrat do země, která ho vyhostila, je smrt, a jelikož jeho případ zhoršují tyto přitěžující okolnosti, musí se připravit, že zemře.

Velkými okny soudní síně, skrz třpytivé dešťové kapky na skle, pronikalo dovnitř slunce a vrhalo mezi soudce a těch dvaatřicet

široký pruh světla, spojujíc je navzájem a připomínajíc možná leckomu z diváků, jak všichni, oni i on, v úplné rovnosti krácejí vstříc vyššímu soudu, který ví všechno a nemůže se mýlit. Na okamžik, jako zřetelné smítko tváře v té světelné dráze, vězeň povstal a řekl: „Vaše Milosti, přijal jsem svůj rozsudek smrti od Všemohoucího, ale skláním se před vaším,“ a opět usedl. Zašumělo několik pšš a soudce pokračoval v tom, co měl co říci ostatním. Potom byli všichni formálně odsouzeni k bezživotí a některé z nich museli při odchodu podpírat a někteří se vlekli ven se ztrhaným výrazem zpupnosti a několik jich pokyvovalo hlavou na galerii a dva tři si potřásali rukama a jiní při vycházení žvýkali kousky zeleně, jež si uždíbli z vonných bylinek poházených po síni.

On vycházel poslední ze všech, protože si musel nechat pomáhat při vstávání ze židle a jít velmi pomalu; a držel se mé ruky, mezitímco všechny ostatní již odváděli a mezitímco obecenstvo vstávalo (a upravovalo si šaty asi podobně jako při odchodu z kostela nebo odjinud) a ukazovalo si dolů hned na toho zločince nebo na onoho a ze všeho nejvíc na něho a na mne.

Upřímně jsem si přál a modlil se, aby mu bylo dopřáno umřít, dřív než dojde k vyhotovení a potvrzení rozsudku vrchním soudcem, ale ve strachu, že by se mohl udržet naživu déle, jsem se ještě ten večer pustil do sepisování petice přímo ministru vnitra a vylíčil jsem v ní všechno, co jsem o vězni věděl, i jak to přišlo, že se kvůli mně vrátil do Anglie. Stylizoval jsem ji tak vřele a procítěně, jak jsem jen dovedl, a když jsem ji dopsal a odeslal, napsal jsem ještě další petice takovým vlivným osobnostem, od nichž jsem v dobré víře očekával nejvíc milosrdenství, a sestavil jsem dokonce i jednu na adresu koruny samé.

Několik dní a nocí po jeho odsouzení jsem si nedopřál odpočinku kromě chvil, kdy jsem už usnul ve svém křesle, nýbrž cele jsem se věnoval těmto prosebným žádostem. A když jsem je rozeslal, nemohl jsem se udržet daleko stranou od míst, kde ležely, neboť

jsem měl pocit, jako by měly víc naděje a nebyly tak zoufale marné, jsem-li jim nablízku. V tomto nesmyslném duševním neklidu jsem večer co večer bloumal po ulicích a toulal se kolem oněch úřadů a budov, kam jsem žádosti podal. Až po dnešní den mi pro tu vzpomínku únavně jednotvárné ulice západního Londýna, s těmi řadami přísných uzavřených paláců a dlouhými řetězy lamp, za chladných prašných jarních večerů připadají zasmušilé.

Směl jsem ho dál navštěvovat denně, ale čas návštěv nám nyní zkrátili a jeho střežili přísněji. Protože jsem viděl, nebo se domníval, že mě podezírají ze snahy propašovat mu jed, žádal jsem, aby mě prohledali, dříve než jsem se posadil k jeho posteli, a řekl jsem dozorcí, který byl vždycky u nás, že ochotně učiním cokoli, co by ho přesvědčilo o přímosti mých úmyslů. Nikdo nejednal drsně s ním ani se mnou. Museli konat určitou povinnost a také ji konali, ale nikoli příkře. Dozorci mě pokaždé ujišťoval, že vězni je hůř, a někteří druzí nemocní vězni v sále a někteří druzí vězni, kteří je obsluhovali jako ošetřovatelé (zlopověstníci, ale nikoli neschopní laskavosti, buďtež Bohu díky!), se k němu vždycky připojili se stejným hlášením.

Jak dny uplývaly, stále víc a víc jsem pozoroval, že povětšinou leží a poklidně hledí do bílého stropu beze všeho světla v tváři, až ji některé moje slovo na okamžik zjasnilo, a potom se opět zastřela jako stínem. Někdy byl zase téměř nebo zcela neschopen promluvit; tu mi odpovídal lehkými stisky mé ruky a já se naučil velmi dobře rozumět, co chce vyjádřit.

Počet dní vzrostl na deset, když jsem na něm spatřil větší změnu, než jakou jsem kdy spatřil až doposud. Oči měl obrácené ke dveřím, a když jsem vstoupil, rozjasnily se mu.

„Hochu drahá,“ pravil, jakmile jsem se posadil vedle jeho lůžka, „už jsem myslel, že jdeš pozdě. Ale věděl jsem, že to se u tebe stát nemůže.“

„Jdu na minutu přesně,“ odpověděl jsem. „Čekal jsem na ni u brány.“

„Ty čekáš vždycky u brány, vidže, hochu drahá?“

„Ano. Abych nepřišel ani o chvíličku našeho času.“

„Děkuju ti, hochu drahá, děkuju ti! Pán Bůh ti požehnej! Tys mě nikdy neopustil, hochu drahá!“

Mlčky jsem mu stiskl ruku, protože jsem nemohl zapomenout, že jsem ho jednou opustit chtěl.

„A to nejlepší ze všeho je,“ řekl, „že ti se mnou bylo příjemněj od té doby, co nade mnou visel ten černej mrak, než dokud svítilo slunce. To je ze všeho to nejlepší.“

Ležel na zádech a dýchal s velkými obtížemi. Ať se přemáhal, jak chtěl, a ať mě miloval sebevíc, světlo mu mizelo z tváře a jeho poklidný pohled do bílého stropu zastřel závoj.

„Máte dnes velkou bolest?“

„Já si na žádnou nestěžuju, hochu drahá.“

„Vy si nikdy nepostěžujete.“

Promluvil svá poslední slova. Usmál se a já pochopil, co má znamenat jeho stisk: že si přeje zdvihnout mou ruku a položit si ji na prsa. Položil jsem mu ji tam a on se znovu usmál a položil si na ni obě svoje ruce.

Jak jsme takto spolu mlčeli, povolený čas návštěvy uplynul; ale když jsem se ohlédl, spatřil jsem, že u mne stojí správce věznice, a ten mi pošeptal:

„Nemusíte ještě odcházet.“

S vděčností v srdci jsem mu poděkoval a zeptal jsem se:

„Směl bych mu něco povědět, jestli mě uslyší?“

Správce poodešel stranou a pokynem od nás odvolal dozorce. Ten přesun, ačkoli se udál úplně nehlučně, stáhl z jeho poklidného pohledu do bílého stropu stinný závoj a jeho oči se zadívaly nejvýš láskyplně na mne.

„Drahý Magwitchi, musím vám to povědět, konečně teď. Rozumíte, co říkám?“

Jemné přitlačení na mou ruku.

„Kdysi jste měl dítě, které jste miloval a ztratil.“

Silnější přitlačení na mou ruku.

„Zůstala naživu a našla vlivné přátele. Žije dodnes. Je z ní dáma – a velice krásná. A já ji miluju!“

S posledním chabým vypětím sil, které by bývalo marné, kdybych mu nebyl povolil a nepomohl, zdvihl mou ruku ke rtům. Potom si ji zlehounka spustil zase na prsa a překryl ji oběma rukama. Poklidný pohled do bílého stropu se zase vrátil a rozplynul se a hlava mu tiše klesla na prsa.

Pamětliv v té chvíli toho, co jsme spolu čítali, pomyslel jsem na ty dva muže, kteří vstupovali do chrámu, aby se modlili, a vím, že nebylo lepších slov, jež bych byl mohl u jeho lože pronést, než slova: „Bože, buď milostiv jemu hříšnému!“

Kapitola padesátá sedmá

Když jsem teď zůstal odkázaný úplně sám na sebe, ohlásil jsem svůj úmysl vystěhovat se z bytu v Templu ihned, jakmile můj nájem podle nejkratší výpovědní lhůty zákonně vyprší, a mezitím dát byt do podnájmu. Okamžitě jsem do oken vyvěsil cedule, protože jsem byl zadlužený a neměl jsem už skorem vůbec žádné peníze a stav mých záležitostí mě začal vážně zneklidňovat. Měl bych spíš napsat, že by mě byl zneklidňoval, kdybych býval měl dost energie a schopnosti se soustředit, aby mi pomohly jasně si uvědomit také nějakou jinou pravdu kromě faktu, že na mne jde nějaká těžká nemoc. Nedávné vypětí sil pod tíhou starostí mi pomohlo nemoc oddálit, ale nikoli odvrátit; věděl jsem, že teď na mne přichází, a jiného jsem věděl moc málo, ba dokonce mi to bylo všechno jedno.

Několik dní jsem proležel na pohovce nebo na podlaze – kdekoli, kde jsem se náhodou právě složil – s těžkou hlavou a s bolavými údy a beze vší vůle a beze vší síly. Pak jednou nadešla noc, která se zdála strašně dlouhá a která překypovala úzkostmi a hrůzami – a když jsem se ráno pokusil v posteli posadit a přemýšlet o ní, shledal jsem, že to nedokážu.

Byl-li jsem doopravdy uprostřed noci dole na Zahradním dvoře a tápavě hledal svou loďku, o níž jsem měl za to, že tam je; přišel-li jsem dvakrát nebo třikrát s velkou hrůzou k sobě na schodech a nevěděl, jak jsem se vůbec dostal z postele; přistihl-li jsem se skutečně, jak zažírám lampu jat představou, že on jde po schodech vzhůru a že světla na nich pozhášel vítr; trýznil-li mě nevýslovně něčí pomatený hovor, smích a nárek a podezřívá-li jsem napůl, že ty zvuky pocházejí ode mne; stála-li skutečně v tmavém koutě pokoje zavřená železná pec a nějaký hlas znovu a znovu vykřikoval, že se v ní spaluje slečna Havishamová – to byly otázky, které jsem

si snažil u sebe rozhodnout a uvést do nich nějaký pořádek, když jsem toho rána ležel na posteli. Ale mezi ně a mne se navalila pára z vápenky, všechny je zamotala a právě skrze tu páru jsem nakonec spatřil dva muže, kterak na mne hledí.

„Co chcete?“ zeptal jsem se a úlekem jsem sebou šklbl. „Neznám vás.“

„Jářku, pane,“ odpověděl jeden z nich, shýbl se a dotkl se mne na rameni, „je to záležitost, řekl bych, kterou asi brzy srovnáte, ale zatýkám vás.“

„Kolik dělá dluh?“

„Sto dvacet tři libry, patnáct šilinků a šest pencí. Oučet od kle-notníka, myslím.“

„Co se má díť?“

„Nejlíp, kdybyste šel se mnou ke mně domů,“ pravil muž. „Vedu moc pěkný dům.“

Podnikl jsem jakýs takýs pokus vstát a obléknout se. Když jsem si uvědomil jejich přítomnost podruhé, stáli kousek stranou od postele a dívali se na mne. Já na ní ještě pořád ležel.

„Vidíte, v jakém jsem stavu,“ řekl jsem. „Šel bych s vámi, kdybych mohl; ale doopravdy vůbec nemůžu. Jestli mě odtud odvedete, myslím, že vám po cestě umřu.“

Možná že mi odpověděli nebo mi snad odporovali nebo se mě pokoušeli přemluvit k důvěře, že mi je líp, než si myslím. Protože oba visí v mé paměti pouze na této jediné teninké nitce, nevím, co dělali, kromě toho, že upustili od svého úmyslu mě odvést.

Že jsem měl horečku a lidé se mi vyhýbali, že jsem velice trpěl a často pozbýval rozumu, že čas mi připadal nekonečný, že jsem nemožné existence směřoval se svou vlastní osobou; že jsem byl cihlou v domovní zdi, a přesto žebrouil, aby mě uvolnili z vratkého místa, kam mě zedníci usadili; že jsem byl ocelovým ramenem obrovského stroje, jež řinčivě kroužilo nad propastí, a přesto jsem ve své vlastní osobě úpěnlivě prosil, aby stroj zastavili a tu část,

která jsem já, kladivem odmlátili; že jsem procházel těmito fázemi nemoci, to vím z vlastních vzpomínek a do jisté míry jsem věděl již i tehdy. Že jsem občas zápasil se skutečnými lidmi ve víře, že to jsou vrahové, až jsem pak najednou z ničeho nic pochopil, že mi vlastně chtějí prospět, a klesal potom vysílený do jejich náruče a nechával se od nich klidně položit, to jsem rovněž věděl již tehdy. Ale nade všechno jsem věděl, že se jeví stálý sklon u všech těch lidí – kteří, když mě nemoc držela velmi silně, předváděli všechny možné prapodivné proměny lidských tváří a zveličovali je do obrovských rozměrů –, nade všechno, pravím, jsem věděl, že u všech těch lidí se jeví prapodivný sklon dříve či později se ustálit v podobu Joeovu.

Když jsem překonal nejhorší stadium nemoci, začal jsem pozorovat, že zatímco všechny ostatní její příznaky se mění, tento jeden vytrvalý příznak se nemění. Ať se u mne vyskytl kdokoli, vždycky se ustálil v Joea. Otevřel jsem oči v noci a v lenošce u mé postele jsem viděl Joea. Otevřel jsem oči ve dne a viděl jsem, jak na okenní lavičce sedí a při otevřeném zacloněném okně si pokuřuje z dýmky zase Joe. Požádal jsem o něco k pití, abych se zchladil, a ruka, která mi to podala, byla ruka Joeova. Po napití jsem se zvrátil opět na polštář a tvář, která se tak nadějeplně a něžně na mne dívala, byla tvář Joeova.

Konečně jsem si jednoho dne dodal odvahy a zeptal jsem se: „Je to doopravdy Joe?“

A ten drahý hlas ze starého domova mi odpověděl: „Taky že je, chlapče zlatá.“

„Ach Joe, ty mi rveš srdce! Dívej se na mne hněvivě, Joe. Uhod' mě, Joe. Vyčti mi mou nevděčnost. Nebud' na mne tak hodný!“

Neboť Joe si samou radostí, že jsem ho poznal, dokonce položil hlavu vedle mne na polštář a jednou rukou mě objal kolem krku.

„Toť, můj milý Pipe, chlapče zlatá,“ zvolal Joe, „ty a já jsme přeci odjakživa kamarádi. A až ti bude dost dobře, abysme si mohli vyjet – to bude legrace!“

Po těch slovech přešel Joe k oknu a tam se zastavil zády ke mně a utíral si oči. A protože mi moje nesmírná slabost znemožňovala vstát a jít k němu, jen jsem ležel a kajícíně šeptal: „Ó, Bůh mu žehnej! Ó, Bůh žehnej tomu šlechetnému křesťanskému člověku!“

Když jsem po chvíli uviděl Joea zase vedle sebe, měl červené oči; ale držel jsem ho za ruku a oba jsme se cítili šťastní.

„Jak dlouho, drahý Joe?“

„Čímžto jako chceš říct, Pipe, jak dlouho že tě už jako drží ta tvoje nemoc, chlapče milá zlatá, ne?“

„Ano, Joe.“

„Máme zrovinka konec máje, Pipe. Zítra je prvního června.“

„A tys celou tu dobu byl tady, drahý Joe?“

„No, bezmála celou, chlapče zlatá. Inu, jak jsem povídal Biddy, když nám dopisem přišla vědomost, že tě stihla nemoc, cožto nám jako přinesl poselák, a že býval dřív svobodný a teď je ženatý, to se ví, málo platu na tolik chození a co prodře podrážek, jenže on – nebyl nikdá po bohatství žhavý a stav manželský mu byl tak drahý –“

„To je radost tě poslouchat, Joe! Ale že ti skáču do řeči – cos to povídal Biddy?“

„Cožto tedy jako bylo,“ pokračoval Joe, „že jako ty jsi třeba mezi cizíma, a když jako ty a já jsme odjakživa takoví kamarádi, že jako návštěva v takové chvíli by se třeba nemusela ukázat zrovna nepřijatelná. A Biddy, ta povídá: ‚Jedte k němu a neztrácejte čas.‘ Tak,“ shrnul Joe na závěr se svým uvážlivým výrazem, „to Biddy povídala. ‚Jedte k němu,‘ povídá Biddy, ‚a neztrácejte čas.‘ Zkrátka, jako že bych tě ani moc nežulil,“ dodal Joe po krátkém vážném přemýšlení, „kdybych ti to podal, že jako co ta naše mladá povídala, bylo ‚neztrácejte ani minutku času.‘“

Tady Joe náhle utrl řech a oznámil mi, že se na mne má mluvit v míře co nejmenší a že mám v udaných častých lhůtách přijímat malé dávky potravy, ať už na ni mám chuť nebo ne, a že se musím podrobit všem jeho příkazům. A tak jsem mu jen políbil ruku

a zůstal klidně ležet, zatímco on přistoupil ke spisování dopisu pro Biddy i se srdečnými pozdravy ode mne.

Biddy zřejmě naučila Joea psát. Jak jsem tak ležel v posteli a díval se na něho, tu mi při mé slabosti pohled na pýchu, s jakou se do toho dopisu pouštěl, znovu do očí vehnal slzy radosti. Mou postel, zbavenou všech záclon, přenesli i se mnou do obývacího pokoje, jakožto nejvzdušnějšího a největšího, a odstranili koberec a nepřetržitě se starali, aby v pokoji bylo ve dne v noci svěže a zdrávo.

Právě u mého psacího stolku, odstrčeného do kouta a zastaveného lahvičkami, nyní Joe usedl ke svému veledílu, když si napřed vybral pero z tácku, jako by to byla truhla s velkými nástroji, a vykasal si rukávy, jako by se chystal rozhánět nějakým sochořem nebo perlíkem. Pro Joea bylo nezbytné opřít se levým loktem těžce o stůl a pravou nohu natáhnout co nejvíc dozadu, dříve než mohl začít, a když už začal, maloval každý tah dolů tak pomalu, že za tu dobu mohl udělat čáru šest stop dlouhou, kdežto při každém tahu nahoru jsem slyšel jeho pero úžasně skřípat. Měl zvláštní představu, že kalamář je na té straně od něho, kde nebyl, a ustavičně namáčel pero do prázdna, a jak se zdálo, výsledek ho docela uspokojoval. Chvillemi škobrtl o nějakou pravopisnou překážku, ale celkem vzato si vedl vskutku velice dobře, a když přičinil svůj podpis a konečnou kaňku přenesl oběma ukazováčky z papíru na temeno hlavy, vstal a obcházel kolem stolu a s bezmezným uspokojením zkoumal z různých zorných úhlů výsledek svého úsilí, jak tak ležel před ním na stole.

Abych Joea neznepokojoval tím, že bych tuze mnoho mluvil, i kdybych vůbec byl mohl mnoho mluvit, odložil jsem pozeptání po slečně Havishamové až na druhý den. Když jsem se ho pak zeptal, uzdravila-li se, zavrtěl hlavou.

„Je mrtvá, Joe?“

„Inu, víš, chlapče zlatá,“ řekl Joe jakýmsi odmítavým tónem a jako by chtěl k věci dospět pomaličku, „já bych nešel tak daleko, abych to jako přivedl takhle, anžto to povídá moc, ale není –“

„Naživu, Joe?“

„To je tomu už krapet blíž,“ potvrdil Joe. „Není naživu.“

„Loučila se dlouho, Joe?“

„Po tom, co ses rozstonal, tak skorem asi tolik, co by se snad řeklo (kdyby jeden musel) tak tejden,“ pravil Joe dosud s odhodláním dospět kvůli mně ke všemu pomaličku.

„Neslyšel jsi, milý Joe, co bude s jejím majetkem?“

„Inu, chlapče zlatá,“ odpověděl Joe, „jak to vypadá, největší část z něho poručila, čímžto jako chci říct, nepřevoditelně připsala slečně Estelle. Ale asi den dva před tou neblahou událostí napsala vlastní rukou krátkou klauzuru a v ní odkázala čisté čtyři tisíce panu Matyáši Pocketovi. A proč jako že především myslíš, Pipe, že ty čisté čtyři tisíce odkázala jemu? ‚Na základě Pipova vyličení tohoto řečeného Matyáše.‘ To jsem se dověděl od Biddy, která slyšela, co v tom stálo,“ řekl Joe a opakoval onen právnícký obrat, jako by mu to dělalo nesmírně dobře, „vyličení tohoto řečeného Matyáše. A čisté čtyři tisíce, Pipe!“

Jaktěživ jsem nepřišel na to, od koho Joe získal znalost toho konvenčního vzhledu oněch čtyř tisíc liber, ale zdálo se, že v jeho očích tu peněžní částku zvětšoval, a se zjevným požitkem nedal jinak, než že jsou čisté!

Tato novina mi způsobila velkou radost, protože dovršovala jediný dobrý čin, jaký jsem kdy vykonal. Zeptal jsem se Joea, neslyšel-li, zda pamatovala nějakým odkazem také na jiné příbuzné.

„Slečna Sára,“ řekl Joe, „ta dostala roční pensum pětadvacet liber, aby si měla zač kupovat pilulky, anžto trpí na žluč. Slečna Georgiana, ta dostala dvacet liber na ruku. Paní – jakpak se jmenuje to polní kvítí, ten plevel, chlapče zlatá? Ka –?“

„Kamejka?“ odpověděl jsem s podivem, proč to jen může chtít vědět.

Joe přikývl. „Paní Kamejka,“ z čehož jsem okamžitě uhádl, že myslí paní Kamilu, „ta dostala pět liber, aby si mohla koupit noční knůtky, prý na pozdvižení nálady, když se v noci probudí.“

Přesnost údajů tohoto výčtu byla pro mne sdostatek očividná, aby mi dodala opravdovou důvěru v Joeovy informace. „A níčko,“ pravil Joe, „ještě nejsi dost při síle, chlapče zlatá, abys mohl dneska snést víc, leda tak jednou nabrat na přídánek. Starý Orlick se vlámá do jednoho soukromého domu.“

„Ke komu?“ zeptal jsem se.

„Ne že bych to nepřiznal, jeho chování je samá chvástavost, to je pravda,“ odpověděl Joe jaksi na omluvu, „ale co je to platné, pro Angličana je jeho dům jeho hrad, a do hradu se nesmí nikdo vlámat, leda když je vojna. Ať venkoncem člověk chybnoucí, v srdci obchodník byl zrnem, pící.“

„Ten dům, co vyloupil, byl tedy Pumblechookův?“

„To je ono, Pipe,“ potvrdil Joe, „a sebrali mu šuplíček s penězma, a sebrali mu kasu, a vypili mu víno, a vyjedli mu špajzku, a nafackovali mu, a kroutili mu nos, a přivázali ho k sloupku postele, a přidali mu ještě pětadvacet, a zacpali mu vyřídilku paklíčkama kvetoucích jednoletek, aby nemohl křičet. Ale poznal Orlicka a Orlick teď sedí v okresním vězení.“

Takovými náběhy jsme se postupně dostali k plynulému hovoru. Nabýval jsem síly pomalu, ale pomalu a jistě mi ubývalo slabosti a Joe zůstával u mne a já si představoval, že jsem zase ten malý Pip.

Neboť Joeova něžnost byla v tak nádherném poměru k mé potřebě, že jsem v jeho rukou byl jako dítě. Sedal u mne a povídal si se mnou se starou důvěrností a se starou prostotou a se starým nevztíravým ochráncovstvím, takže jsem málem věřil, že celý můj život od časů v naší staré kuchyni byl pouze jednou z duševních trýzní mé horečky, která je teď tatam. Dělal pro mne všechno kromě domácích prací, na které zjednal velice slušnou ženu, když předtím ihned po svém příchodu vyplatil mou posluhovačku. „Čímžto tě jako ujišťuju, Pipe,“ říkával často na vysvětlenou, že si to dovolil, „že jsem ji jako načapal, jak načíná hostinskou postel jak soudek piva a stáčí z ní peří do kbelíka, aby ho prodala. Příště by byla načala i tuhle tvou a stočila si ji i s tebou, jak jsi

na ní ležel, a potom by byla v polívkové míse a v truhlíkách na zeleninu pomaličku odnosila uhlí a v tvých holínkách všechno víno a truňk.“

Těšili jsme se na den, až si budu moci vyjet, jako jsme se kdysi dávno těšili na první den mého učňovství. A když ten den přišel a otevřený kočár se vecpal do úzké Templové uličky, Joe mě zabalil, vzal mě na lokty, snesl mě dolů k němu a posadil mě do vozu, jako kdybych doposud byl ono malé bezmocné stvoření, jemuž v takové hojnosti rozdával bohatství své ušlechtilé povahy.

A Joe si nasedl vedle mne a odjeli jsme spolu ven do kraje, kde na stromech i na trávě už bujela zeleň léta a líbezné letní vůně sytily všechen vzduch. Ten den byla náhodou neděle, a když jsem se rozhlédl po vši té půvabnosti kolem sebe a pomyslel si, jak se rozrůstala a měnila a jak se dnem i nocí, pod sluncem i pod hvězdami ty drobné plané kvítky rozvíjely a hlásky ptáčků sílily, zatímco já ubožák ležel v horečce a rozpalený se zmítal na posteli, tu již pouhá vzpomínka na to, jak jsem se tam v horečce zmítal, působila na můj blažený klid jako rušivá sprcha. Ale když jsem uslyšel nedělní zvony a rozhlížel se po vši té rozestřené kráse trochu déle, pocítil jsem, že nejsem ani zdaleka dost vděčný – že i na to jsem ještě stále tuze slabý –, a položil jsem si hlavu Joeovi na rameno, jako jsem si ji kdysi před dávnými lety pokládal, když mě vzal na jarmark nebo kam jinam a dojmy byly na moje dětské smysly příliš silné.

Po nějaké chvíli jsem nabyl větší klid a povídali jsme si, jako jsme si povídávali, když jsme kdysi spolu lehávali v trávě u staré baterie. Joe se nezměnil ani v nejmenším. Přesně takový, jaký býval v mých očích tehdy, byl v mých očích doposud; právě tak prostě věrný, právě tak prostě poctivý.

Když jsem se vrátil zase domů a on mě vyzdvihl z vozu a nesl mě – tak lehce! – přes dvůr a po schodech nahoru, připomněl jsem si onen událostmi nabitý Boží hod vánoční, kdy mě nesl přes blata. Až do té chvíle jsme o změnu mého osudu ještě ani nezavadili, ba ani jsem nevěděl, jak dalece je obeznámený s mou historií z poslední

doby. Tak málo jsem si nyní důvěřoval a tolik důvěry jsem skládal v něj, že jsem se nemohl jasně rozhodnout, mám-li o tom začít, když o tom nezačíná on sám.

„Slyšel jsi už, Joe,“ zeptal jsem se ho ten večer po další úvaze, když si u okna pokuřoval z dýmky, „kdo byl můj dobrodinec?“

„Já slyšel, chlapče zlatá,“ odpověděl mi na to Joe, „že to jako nebyla slečna Havishamová.“

„Slyšel jsi, kdo to byl, Joe?“

„Inu! Já slyšel, Pipe, že to jako byla osoba, co poslala tu osobu, co ti u Veselých bárkařů dala ty bankocetle.“

„Tak jest.“

„Napodiv!“ prohodil Joe neklidnějším tónem na světě.

„Slyšel jsi, že je po smrti, Joe?“ zeptal jsem se po chvilce s rostoucí ostýchavostí.

„Který? Ten, co poslal ty bankocetle, Pipe?“

„Ano.“

„Myslím,“ odpověděl Joe po dlouhém přemítání a díval se přitom poněkud uhýbavě na okenní lavici, „že jsem doopravdy slyšel, že jako je tohle nebo ono tak všeobecně v tomhle smyslu.“

„Slyšel jsi něco o jeho poměrech, Joe?“

„Nic podrobně, Pipe.“

„Kdybys to chtěl slyšet, Joe,“ začínal jsem už, když vtom Joe vstal a přistoupil k mé pohovce.

„Heleďse, chlapče zlatá,“ pravil a sklonil se nade mne. „Odkakživa nejlepší kamarádi – nemám pravdu, Pipe?“

Stydl jsem se mu odpovědět.

„No vida, teda dobrá,“ řekl Joe, jako bych *byl* odpověděl, „to je v pořádku, v tom jsme teda jako zajedno. Načpak teda rozbírat věci, chlapče zlatá, co jako mezi dvěma takovýma musejí být vždycky zbytečnost? Mezi dvěma takovýma je přece věcíh habaděj i bez těchhle zbytečností. Bože! Když si jeden vzpomene na chuděru tvou sestru a na toho jejího rapla! A nepamatuješ se na vochli?“

„Věru, že pamatuju, Joe.“

„Tak heleďse, chlapče zlatá,“ pokračoval Joe. „Já dělal, co jsem mohl, abych udržel tebe a vochli od sebe, ale moje moc jako nestačila vždycky plně na to, co bych byl rád. Anžto když si chuděra tvoje sestra zamanula se do tebe jako about,“ hovořil Joe svým oblíbeným dovozujícím způsobem, „tak nešlo ani tolik o to, že se obula taky do mě, když jsem se jí opřel, ale že se jako potom za to do tebe obula tím hůř. To jsem pozoroval. Tady nejde o to, že chňapnout člověka za šístky, ani párkrát s člověkem zacloumat (to přece bylo tvé sestře od srdce přáno) by jako mohlo člověka odradit, aby chránil malé dítě před trestem. Ale když to malé dítě má to chňapnutí do šístek nebo takové zacloumání odnést tím hůř, tak se ten člověk samosebou jako sebere a řekne si: ‚K jakému to slouží dobru, co děláš? To ti přiznám, že vidím to zlo,‘ říká si člověk, ‚ale dobrého v tom nevidím nic. Proto vás vyzývám, pane, abyste mi na to dobro poukázal.“

„Říká si člověk?“ prohodil jsem, protože Joe ode mne očekával, až promluví.

„Říká si člověk,“ potvrdil Joe. „A má jako pravdu, ten člověk?“

„Ten má vždycky pravdu, drahý Joe.“

„Jářku, chlapče zlatá,“ hovořil Joe dál, „pak se teda drž vlastních slov. Jestli jako má vždycky pravdu (což jako že obyčejně spíš nemá), tak má pravdu, i když říká tohle: – Dejme tomu, že sis někdy nějakou maličkost nechával pro sebe, když jsi ještě byl malé dítě, tak sis to nechával pro sebe hlavně proto, že jsi jako věděl, že moc J. Gargeryho udržet tebe a vochli od sebe nestačí plně na to, co by rád. Proto jako mezi dvěma takovýma na to už víc nemysli a nebudeme taky mezi sebou v řeči narážet na žádné zbytečnosti. Biddy si se mnou dala strašnou práci, než jsem odjel (anžto já jsem ukrutně hloupý), že bych se jako na to měl dívat v tomhle světle, a až to jako budu v tomhle světle vidět, abych to taky jako dovedl určitě tak vyjádřit. Cožto obojí když se stalo,“ pravil Joe logičností svého výkladu přímo okouzlený, „níčko ti teda tohle tvůj věrný přítel jako říká. Totiž.

Nesmíš to přepínat, chlapče zlatá, ale musíš níčko sníst svou večeři a napít se a potom se musíš nechat pěkně uložit do kanafasu.“

Šetrnost, s níž Joe odsunul stranou tento námět, i jemný takt a dobrota, s nimiž ho Bidy – která mě svým ženským bystrozrakem prohlédla tak brzy – na to připravila, učinily na mou mysl hluboký dojem. Ale věděl-li Joe, jak jsem chudý a jak se mé nadějně vyhlídky všechny rozplynuly jako mlha na našich rodných blatech před sluncem, to jsem z toho vyrozumět nemohl.

Jiná věc, které jsem u Joea nerozuměl, když se prvně začala projevovat, ale k jejímuž smutnému pochopení jsem brzy dospěl, byla tato: Jak jsem pomaličku přibíral sílu a zdraví, Joe se ke mně choval stále méně nenuceně. Dokud jsem byl slabý a úplně na něm závislý, zapadl ten zlatý člověk docela samozřejmě do svého starého způsobu řeči a nazýval mě starými jmény, tím drahým „Pipe milá, chlapče zlatá“, jež teď zněly mým uším jako hudba. I já zapadl do starých způsobů, až příliš šťastný a vděčný, že mi to dovoluje. Ale třebaže já se jich držel vytrvale, Joe v nich začal neznatelně polevovat; a ačkoli jsem se tomu zprvu divil, brzy jsem začal chápat, že příčina toho vězí ve mně a všechna vina za to spočívá na mně.

Ach! Neposkytl jsem snad Joeovi ještě žádný důvod, aby pochyboval o mé stálosti a myslel si, že k němu ochladnu, až se mi dobře povede, a zavrhnou ho? Neposkytl jsem snad Joeovu nevinnému srdci ještě žádný důvod, aby instinktivně vycítil, že čím víc budu sílit, tím víc bude jeho vliv na mne slábnout, a že tedy udělá líp, jestliže ho včas uvolní a nechá mě jít dřív, než se odpoutám sám?

První jsem na něm upozoroval tuto změnu velmi zřetelně, když jsem si, podepřen o Joeovu paži, snad potřetí nebo počtvrté vyšel na procházku do Tempelské zahrady. Seděli jsme na jasném teplém sluníčku, dívali jsme se na řeku, a když jsme vstali, náhodou jsem řekl:

„Podívej, Joe! Už dokážu jít docela pevně. Teď uvidíš, jak dojdu zpátky sám.“

„Což abys to jako nepřepínal, Pipe,“ podotkl Joe, „ale budu moc rád, když uvidím, že to svedete, pane.“

Poslední dvě slova mě ranila; ale jak jsem mu mohl něco vyčítat! Nedošel jsem dál než k zahradní bráně a tam jsem se potom stavěl slabší, než jsem byl, a požádal jsem Joea, abych se o něj směl opřít. Joe mi nabídl rámě, ale byl zamyšlený.

Pokud jde o mne, i já byl zamyšlený – neboť otázka, jak nejlépe zarazit tuto stále rostoucí změnu u Joea, byla pro mé kající myšlenky těžkým problémem. Že jsem se styděl přesně mu vylíčit, jak si vlastně stojím a do čeho jsem až spadl, to se nijak nesnažím skrývat; doufám však, že můj ostych nebyl úplně zavrženíhodný. Věděl jsem, že by mi chtěl pomoci ze svých nepatrných úspor, ale věděl jsem také, že by mi neměl pomáhat a já že to nesmím dopustit.

Byl to rozjímavý večer pro nás oba. Ale než jsme šli spát, byl jsem již rozhodnutý, že počkám přes zítřek (protože zítřek byla neděle) a že svou novou cestu nastoupím s novým týdnem. V pondělí ráno si s Joem o té změně promluvíme, odložím tuto poslední stopu zdrženlivosti, povím mu, co zamýšlím (to až za druhé, neboť k tomu jsem ještě nedospěl) a proč jsem se neodhodlal odjet za Herbertem, a tak bude ta změna navždycky pochována. Když jsem vyjasnil čelo já, vyjasnil čelo i Joe, a zdálo se, jako by jakýmsi záhadným souzvukem byl došel k rozhodnutí i on.

V neděli jsme měli klidný den a vyjeli jsme si na venkov a pak jsme se procházeli v polích.

„Cítím vděčnost, že jsem byl nemocný, Joe,“ řekl jsem.

„Můj Pipe milá, chlapče zlatá, už jste skorem zase jako rybička, pane.“

„Byl to pro mne pamětihodný čas, Joe.“

„Zrovinka tak pro mě, pane,“ odpověděl Joe.

„Prožili jsme spolu čas, Joe, že na něj nemůžu nikdy zapomenout. Víme, byly kdysi dny, že jsem na něj potom na chvíli zapomněl; ale na tyhle nezapomenu nadosmrti.“

„Pipe,“ řekl Joe, jako by trochu uspěchaný a znepokojený, „užili jsme si legraci. A, drahý pane, co bylo mezi náma – to bylo.“

Večer, když jsem si už lehl do postele, přišel Joe ke mně do pokoje, jak dělal po celou dobu, co jsem se zotavoval. Zeptal se mne, cítím-li se určitě stejně dobře, jako jsem se cítil ráno.

„Ano, milý Joe, úplně dobře.“

„A cítíš se pořád silnější a silnější, chlapče zlatá?“

„Ano, milý Joe, den ze dne.“

Joe mě popleskal svou velkou dobráckou rukou přes pokrývku na rameno a hlasem, který mi připadal jaksi chraptivý, řekl: „Dobrou noc!“

Když jsem ráno vstal, osvěžený a opět silnější, překypoval jsem rozhodností bez meškání Joeovi všechno povědět. Povím mu to ještě před snídaní! Ihned se obléknu a zajdu k němu do pokoje a překvapím ho – byl to totiž první den, kdy jsem vstal časně. Šel jsem do jeho pokoje, a Joe tam nebyl. Nejenomže tam nebyl, ale byl pryč i jeho kufřík.

Pospíchal jsem tedy ke stolu, kde jsme snídali, a na něm jsem našel dopis. Jeho krátký obsah zněl takto:

*Nerad bych obtěžoval a tak jsem odjel, ančto jsi už zase zdravý,
Pipe milá, a bude ti líp bez*

Joea.

Douška. Vždycky nejlepší kamarádi.

Jako přílohu jsem v dopise našel stvrzenku na dlužné peníze i výlohy, pro které mě zatkli. Až do toho okamžiku jsem se jalově domníval, že můj věřitel stáhl žalobu nebo odložil vymáhání, dokud se úplně neuzdramím. Ani ve snu mě nenapadlo, že by ten dluh byl zaplatil Joe; ale Joe ho zaplatil a stvrzenka zněla na jeho jméno.

Co mi nyní zbývalo jiného než rozjet se za ním do té milé staré kovárny a tam se se vším vypořádat, tam mu všechno o sobě řádně vypovědět a kajícně si mu požalovat, a tam ulehčit svému srdci i mysli od toho vyhrazeného *Za druhé*, jež počalo v mých myšlenkách zapouštět kořínky jako cosi matného a dozrálo potom v pevný úmysl?

A ten úmysl byl, že půjdu k Biddy, že jí ukážu, jak se vracím pokorěný a kající, že jí vypovím, jak jsem ztratil všechno, v co jsem kdysi doufal, že jí připomenu naši dávnou důvěrnost za mých prvních nešťastných dnů. A potom že jí řeknu: „Myslím, Biddy, že jsi mě kdy si měla hodně ráda, zrovna tehdy, když mému pobloudilému srdci, třebaže se právě zatoulalo od tebe, bylo u tebe pokojněji a líp, než jak mu kdy bylo od těch časů. Jestli mě můžeš mít ještě jednou jen zpolovice tak ráda, jestli mě můžeš brát i se všemi mými chybami a zklamáními, za které nesu vinu, jestli mě můžeš přijmout jako dítě hodné odpuštění (a opravdu, Biddy, právě tolik jsem lítostivý a právě tolik mám zapotřebí chlácholivý hlas a konejšivou ruku), pak doufám, že jsem teď maličko hodnější, než jsem býval – ne mnoho, ale maličko. A Biddy, bude úplně na tobě, abys řekla, jestli mám jít pracovat do kovárny s Joem, nebo jestli se mám pokusit o jakékoli jiné zaměstnání tady u nás v zemi, nebo jestli spolu odjedeme do dalekého kraje, kde na mne čeká pěkná příležitost, kterou jsem prozatím odložil, když mi ji nabídli, dokud nebudu znát tvou odpověď. A teď, drahá Biddy, jestli mi můžeš říci, že půjdeš světem se mnou, určitě z něho uděláš lepší svět pro mne a ze mne lepšího člověka pro něj a já se ze všech sil vynasnažím udělat z něho lepší svět pro tebe.“

Takový byl můj úmysl. Vyhradil jsem svému zotavování ještě další tři dny a potom jsem se rozjel do starého domova, abych to uvedl ve skutek. A jak jsem pořídil, to je všechno, co mi zbývá vypovědět.

Kapitola padesátá osmá

Zvěst o tom, že moje úžasné štěstí stihla těžká pohroma, se dostala do mé rodné vsi a jejího okolí dřív, než jsem se tam dostal já.

Shledal jsem, že Modrý kanec je s tou novinou již obeznalý, a shledal jsem také, že v chování Kance způsobila velkou změnu. Dříve, když jsem měl majetku nabýt, hleděl si mne Kanec s vřelou úslužností předcházet a usilovat o moje dobré mínění, kdežto nyní, když jsem měl majetku pozbýt, byl Kanec po té stránce nesmírně chladný.

Byl večer, když jsem přijel velmi unavený cestou, kterou jsem již tak často vykonal bez námahy. Ovšemže Kanec mě nemohl ubytovat v mém obvyklém pokoji, který byl zadáný (pravděpodobně někomu, kdo měl vyhlídky), a mohl mi přidělit pouze velmi podřadný kumbál mezi holuby a poštovními kočáry vzadu ve dvoře. Ale já se v tom příbytku vyspal tak znamenitě jako v nejvybranější komnatě, jakou by mi byl Kanec mohl poskytnout, a sny jsem měl asi stejně krásné jako v nejlepší ložnici.

Časně ráno, mezitímco mi chystali snídani, jsem si vyšel procházkou kolem Satisu. Na brance i na kusech koberců, vyvěšených z oken, byly tištěné plakáty, oznamující na příští týden dražební prodej nábytku a domácích svršků. Dům sám měl být prodán jako starý stavební materiál a zbourán. PARTIE 1 bylo křivonohými písmeny namalováno vápennou štetkou na pivovaru, PARTIE 2 na oné části hlavní budovy, která byla tak dlouho zabeďněná. Jiné partie byly vyznačeny na jiných částech stavby a břečťan byl servaný, aby udělal místo nápisům, a spousta se ho válela v prachu na zemi a byla už zvadlá. Když jsem na okamžik vkročil do otevřených vrat a rozhlédl se kolem sebe s rozpačitým výrazem cizího člověka, který tam nemá co pohledávat, viděl jsem licitátorova pomocníka

chodit po sudech a s perem v ruce je nahlas odpočítávat pro informaci písaře, jenž sestavoval inventář a udělal si prozatímní psací pult z kolečkového křesla, které jsem tak často strkával před sebou v tempu písničky Náš Klem.

Jen jsem se vrátil na snídani do Kance a vstoupil do kavárny, spatřil jsem pana Pumblechooka, jak rozpráví s hostinským. Pan Pumblehook (jehož zevnějšíku nedávné noční dobrodružství rozhodně neprospělo) na mne čekal a promluvil ke mně následujícími větami:

„Je mi líto, mladíku, že vás vidím poníženého. Ale co jiného se dalo čekat! Co jiného se dalo čekat!“

Protože mi podával ruku s velkolepým gestem plným odpuštění a protože já byl oslabený nemocí a nezpůsobilý se hádat, stiskl jsem ji.

„Vilém,“ zavolal pan Pumblehook na číšníka, „přines na stůl caltu. A že to došlo až k tomuhle! Že to došlo až k tomuhle!“

Posadil jsem se zamračeně k snídani. Pan Pumblehook stál nade mnou a naléval mi čaj – dříve než jsem stačil sáhnout po konvici – s výrazem dobrodince, který je rozhodnut vytrvat věrně až do konce.

„Vilém,“ zavolal pan Pumblehook truchlivě, „přines sůl. V šťastnějších dobách,“ obrátil se ke mně, „jste myslím sladil, že? A dával jste si mlíko? Aha, ano. Cukr a mlíko! Vilém, přines řeřichu.“

„Děkuju vám,“ řekl jsem úsečně, „ale já řeřichu nejím.“

„Vy ji nejíte,“ opáčil pan Pumblehook a několikrát vzdychl a pokývl hlavou, jako by to byl mohl čekat a jako by zdrženlivost od řeřichy byla v plné shodě s mým pádem. „Ovšem. Prosté plody země. Nejíte. Vilém, nemusíš nosit žádnou.“

Pokračoval jsem se svou snídání a pan Pumblehook stál vytrvale nade mnou a civěl jako ryba a hlučně funěl jako vždycky.

„Sotva víc než kost a kůže!“ mudroval pan Pumblehook nahlas. „A přece když tady odtud odcházel (můžu říct s mým požehnáním) a já mu jako včelka snesl to skrovné, co dům dal, byl kulatoučký jak broskvička!“

To mi připomnělo úžasný rozdíl mezi lokajskou podlízavostí, s jakou mi v mém novopečeném blahobytu nastrkoval ruku a říkal: „Smím?“, a mezi okázalou milostivostí, s níž mi týchž pět tučných prstů nastavil právě před chvílí.

„Ha!“ pokračoval a podal mi chléb s máslem. „A teď jdete k Josefovi?“

„Pro boha živého,“ vybuchl jsem zprudka proti své vůli, „co vám je do toho, kam jdu? Nechte tu konvici být.“

To bylo to nejhorší, co jsem mohl udělat, protože to poskytlo Pumblechookovi příležitost, po které pásl.

„Ano, mladíku,“ řekl Pumblechook, pustil ucho řečené nádoby, poodstoupil o krok o dva od mého stolu a hovořil pro uši hostinského a číšníka, kteří stáli u dveří, „*nechám* tu konvici být. Máte pravdu, mladíku. Pro jednu máte pravdu. Zapomínám se, když projevuji takový zájem na vaší snídani a přeju si tu vaši tělesnou schránku, zkrýsnutou zhoubnými oučinky zhejralosti, posílit vydatnou stravou vašich předků, mladíku. A přeci,“ zvolal Pumblechook, obrátil se k hostinskému a k číšníkovi a nataženou rukou ukázal na mne, „to je ten, co jsem si s ním v dobách jeho blaženého dětství tolika nahrál! Nepovídejte mi, že to není možné – já vám povídám, je to on!“

Odpovědělo mu zdušené zabrumlání obou posluchačů. Na číšníka to zjevně učinilo zvlášť silný dojem.

„Je to on,“ pokračoval Pumblechook, „co jsem ho vozil ve svém kočárku. Je to on, co jsem ho viděl vychovávat vlastníma rukama jeho sestry. Je to on, co jsem od jeho sestry byl přiřazený strýc a co se po své matce jmenovala Georgiana Maria, jen ať to popře, jestli může!“

Číšník se zdál přesvědčený, že to popřít nemohu a že to dodává celé věci škaredý nátěr.

„Mladíku,“ pravil Pumblechook a vykroutil na mne hlavu svým starým známým způsobem, „vy teď jdete k Josefovi. Ptáte se mě, co mi je do toho, kam jdete? A já vám říkám, PANE, vy teď jdete k Josefovi.“

Číšník si odkašlal, jako by mě skromně vybízel, abych to zkusil přetrumfnout.

„A teďka,“ zahovořil Pumblechook, a říkal to všechno s nejprotivnějším výrazem člověka, který ve jménu ctnosti káže něco, co je naprosto přesvědčivé a nezvratné, „vám povím, co máte říct Josefovi. Tuhle před námi stojí hospodář od Kance, v celém městě známý a vážený, a tuhle máme Viléma, co se jeho otec jmenoval Potkins, jestli se neklamou.“

„Neklamete, pane,“ potvrdil Vilém.

„A v jejich přítomnosti,“ hovořil Pumblechook dál, „vám povím, mladíku, co máte říct Josefovi. Řekněte mu: Josef, dneska jsem viděl svého nejprvnějšího dobrodince a zakladatele mého štěstí. Nebudu jmenovat žádný jméno, Josef, ale tak se jim tam v městě zlíbilo ho nazývat a toho člověka jsem dneska viděl.“

„Přísahám, že já ho tady nevidím,“ poznamenal jsem.

„Jen řekněte i tohle,“ opáčil Pumblechook. „Řekněte, mladíku, že jste to řekl, a i takový Josef nejspíš projeví úžas.“

„V tom se v něm tedy nadobro mýlíte,“ namítl jsem. „Podle mne neprojeví nic takového.“

„Řekněte mu,“ pokračoval Pumblechook, „Josef, já toho člověka viděl a ten člověk nechová k tobě zášť a nechová zášť ani ke mně. Zná tvou povahu, Josef, a je dobře obeznalý s tvou paličatostí a nevědomostí, a zná i mou povahu, Josef, a ví, jak málo je u mě vděčnosti. Ano, Josef, řekněte,“ a tu na mne Pumblechook potřásl hlavou a zahrozil rukou, „ten ví, jak úplně mi chybí obyčejná lidská vděčnost. Ten to ví, Josef, líp než kdo jiný. Ty sám to nevíš, Josef, protože nemáš příčinu to vědět, ale ten člověk to ví.“

Přes všechno, jaký to byl nabubřelý osel, úplně mě udivovalo, že může mít tolik drzosti, aby mi tohle říkal do očí.

„Řekněte mu: Josef, posílá ti po mně vzkaz a já ti ho teď vyřídím. Totiž to, že v mém ponížení vidí prst Prozřetelnosti. Poznal ten prst, hned jak ho uviděl, Josef, a viděl ho jasně. Ukazoval na tohle písmo

na zdi, Josef. *Odplata za nevďěčnost k nejprvnějšimu dobrodinci a za-
kladateli štěstí.* Ale ten člověk řekl, že nelituje toho, co udělal, Josef.
Ani za mák. Udělat to bylo správné, udělat to bylo laskavé, udělat
to bylo dobrotivé a udělal by to zas.“

„Škoda,“ prohodil jsem opovrřlivě, když jsem skončil svou pře-
rušovanou snídani, „že ten člověk neřekl, co vlastně udělal a co by
udělal zas.“

„Hospodáři od Kance!“ oslovil nyní Pumblechook hostinského.
„A Vilém! Nemám nejmenší námitku proti tomu, abyste vypověděli,
ať už na horním nebo na dolním městě, kdyby se vám zlíbilo, že
udělat to bylo správné, že udělat to bylo laskavé, že udělat to bylo
dobrotivé, a že bych to od hodiny udělal zas.“

S těmi slovy potřásl ten podvodník oběma povzneseně rukou
a odešel z hostince, zanechav mě mnohem víc užaslého než nadše-
ného tím, co asi je záslužnou podstatou onoho řečeného neurčitěho
„to“. Zanedlouho po něm jsem se k odchodu z hostince rozhodl i já
a cestou po Hlavní třídě jsem ho spatřil, jak před dveřmi svého
krámu káže (bezpochyby na totéž téma) vybranému kroužku, který
mě poctil velmi nepřívětivými pohledy, když jsem ho na protější
straně ulice míjel.

Ale bylo jen tím příjemnější utéci se k Biddy a k Joeovi, jejichž
velká shovívavost zářila, bylo-li to vůbec možné, ve srovnání s tím
nestoudným pokrytcem ještě jasněji než předtím. Mířil jsem k nim
pomalu, protože moje údy byly ještě slabé, ale s pocitem rostoucí
úlevy, čím víc jsem se jim blížil, a s vědomím, že nadutost a faleš
nechávám stále dál a dál za sebou.

Červnové počasí se skvěle vydařilo. Obloha byla modrá, skřivani
se vznášeli vysoko nad zeleným obilím a celý ten kraj mi připadal
nekonečně krásnější a míruplnější, než jak jsem ho kdy dosud
poznal. Mnoho příjemných obrazů života, jaký tu povedu, a změ-
ny k lepšímu, jaká nastane v mé povaze, až po mém boku budu
mít strážného anděla, jehož poctivou věrnost a zdravou prostou

rozšafnost jsem již vyzkoušel, mi krátilo cestu. Probouzely ve mně vřelé pohnutí – neboť mé srdce tím návratem zjihlo a stala se se mnou taková změna, že mi bylo jako člověku, který se trmácí domů bos z daleké pouti a jehož bloudění trvalo mnoho let.

Školu, kde byla Biddy učitelkou, jsem ještě vůbec neviděl; ale úzká ulička, jíž jsem oklikou vešel do vsi, abych pokud možno nevzbudil pozornost, mě vedla kolem ní. Zklamalo mě, když jsem zjistil, že ten den je prázdný; nikde nebyly žádné děti a Biddyin domek byl zavřený. Jakási jiskřička naděje, že ji uvidím pilně zabranou do jejích denních povinností, dřív než ona uvidí mne, mi blikala v myšlenkách a nyní zhasla.

Ale ke kovárně zbýval již jen velmi malý kousek a já šel cestou pod vonnými zelenými lipami k ní a snažil se zaslechnout zvonění Joeova kladiva. Dlouho po tom, kdy bych je býval měl uslyšet, a dlouho po tom, kdy se mi zdálo, že je slyším, a kdy jsem poznal, že to je jenom zdání, bylo všude ticho. Byly tam staré lípy a byly tam staré bílé hlohy a byly tam staré kaštiny a jejich listí libozvučně šumělo, když jsem se zastavil a naslouchal; ale zvonění Joeova kladiva se letním vánkem neneslo.

Ani jsem nevěděl proč, ale téměř jsem se bál přijít ke kovárně na dohled, a když jsem ji konečně spatřil, viděl jsem, že je zavřená. Žádný plápol ohně, žádný trpytný déšť jisker, žádný hukot měchů; všechno zpozavírané a tiché.

Ale dům nebyl opuštěný a parádní pokoj se zdál obývaný, protože v jeho okně se třepotaly bílé záclonky a okno bylo otevřené a plné pestrých květin. Tichounce jsem se k němu plížil s úmyslem nakouknout přes květiny dovnitř, když vtom Joe a Biddy stáli přede mnou, zavěšeni do sebe.

Biddy nejdřív vykřikla, jako kdyby si myslela, že to je můj duch, ale vzápětí mi už ležela v náručí. Plakal jsem, že ji vidím, a ona plakala, že vidí mne; já proto, že vypadala tak svěží a líbezná; ona proto, že já vypadal tak sešlý a bledý.

„No ne, drahá Biddy, jaká jsi nastrojená!“

„Ano, drahý Pipe.“

„A Joe, jak jsi nastrojený ty!“

„Baže, Pipe milá drahá, chlapče zlatá.“

Díval jsem se na oba dva, z jednoho na druhého, a pak –

„Dnes je můj svatební den,“ zvolala Biddy v náhlém přívalu štěstí,
„ráno jsem se vdala za Joea!“

Odvedli mě do kuchyně a já si položil hlavu na starý prkenný stůl. Biddy si zdvihla jednu mou ruku ke rtům a na rameně jsem cítil Joeův posilující dotyk. „Cožto jako nebyl dost silný, má milá, aby snesl takové překvapení,“ pravil Joe. A Biddy řekla: „Měla jsem na to myslet, milý Joe, ale já byla tak šťastná.“

Oba byli tak rozradostnění, že mě vidí, tak pyšní, že mě vidí, tak dojatí, že jsem k nim přijel, tak nadšení, že jsem přišel náhodou právě tak, abych štěstí jejich slavnostního dne dovršil!

Mou první myšlenkou byla hluboká vděčnost, že jsem se před Joem nikdy ani slůvkem nezmínil o této poslední zmařené naději. Jak často se mi drala na rty, když byl za mé nemoci u mne! Jak neodvratně by se o ní byl dověděl, kdyby se mnou býval zůstal ještě i jen jedinou hodinu déle!

„Drahá Biddy,“ řekl jsem, „máš nejlepšího manžela na celém světě, a kdybys ho byla mohla vidět u mého lůžka, byla bys – Ale ne, nemohla bys ho milovat víc, než jak ho miluješ.“

„Ne, to bych opravdu nemohla,“ potvrdila Biddy.

„A ty, drahý Joe, máš nejlepší ženu na celém světě, a ona ti dá všechno to obrovské štěstí, kolik si ho zaslouhuješ právě ty, můj drahý, hodný, ušlechtilý Joe!“

Joe se na mne díval s rozechvělým rtem, a dokonce si rukávem zastřel oči.

„A vy oba, Joe i Biddy, protože jste dnes byli v kostele a vaše srdce překypuje milosrdenstvím a láskou ke všemu lidstvu, přijměte mé

pokorné díky za všechno, co jste pro mne udělali, a za všechno, co jsem vám tak špatně odplatil! A když řeknu, že ani ne za hodinu odcházím, poněvadž brzy odjízďím do ciziny, a že si nedopřeju odpočinku, dokud si neodpracuju peníze, které jste za mne zaplatili, abyste mě zachránili před vězením, a nepošlu vám je, nedomnívejte se, drahý Joe a drahá Bidy, že si myslím, i kdybych vám je mohl splatit tisíceronásobně, že bych tím mohl vymazat i jen jediný mědďák z toho, co vám dlužím, nebo že bych to udělal, i kdybych mohl!“

Oba byli těmi slovy dojatí a oba mě prosili, abych už nic víc neříkal.

„Ale já musím říci víc. Doufám, drahý Joe, že budeš mít děti, které budeš milovat, a že v koutku u tohohle krbu bude za zimních večerů sedat nějaký človíček, který ti možná bude připomínat jiného človíčka, který odtamtud odešel navždy. Nepovídej mu, Joe, že jsem byl nevděčný; nepovídej mu, Bidy, že jsem byl nešlechtný a nespravedlivý; povídejte mu jen, že jsem vás oba ctil, protože jste oba byli tak dobří a poctiví, a že jsem řekl, že pro něho jako pro vaše dítě bude docela přirozené, když vyroste v člověka mnohem lepšího, než jsem byl já.“

„To já jako ne,“ promluvil Joe zpod rukávu, „já mu jako nic takového povídat nebudu, Pipe. A Bidy taky ne. A vůbec nikdo ne!“

„A teď, třebaže vím, že jste to ve svém laskavém srdci udělali už sami, povězte mi oba, prosím vás, že mi odpouštíte! Prosím vás, ať slyším ta slova z vašich úst, abych si mohl jejich zvuk odnést s sebou do daleka, a potom budu s to uvěřit, že mi pro budoucí čas můžete věnovat důvěru a lépe o mně smýšlet.“

„Ach, Pipe milá drahá, chlapče zlatá,“ řekl Joe, „ví Bůh, že ti odpouštím, jestli ti mám vůbec co odpouštět!“

„Amen! A ví Bůh, že já taky!“ dopověděla ozvěnou Bidy.

„Teď mě nechte jít nahoru, abych se podíval na svou starou komůrku a chvilinku si tam o samotě odpočinul. A potom, až s vámi něco pojím a popiju, drahý Joe a drahá Bidy, pojd'te mě doprovodit k ukazateli cesty za vsí, než si řekneme sbohem!“

Rozprodal jsem všechno, co jsem měl, a dal jsem stranou, kolik jsem jen mohl, pro narovnání se svými věřiteli – kteří mi poskytli dostatečnou lhůtu, abych se s nimi mohl plně vyrovnat –, a potom jsem odjel a nastoupil k Herbertovi.

Netrvalo měsíc, a opustil jsem Anglii, a netrvalo dva měsíce, a byl jsem písařem u firmy Clarriker a spol., a netrvalo čtyři měsíce, a vzal jsem na sebe první plnou odpovědnost. Neboť podstropní trám v přízemním pokoji na Mlýnském náhonu se tenkrát zatřásl od bručení starého Billa Barleyho naposledy a zůstal již v klidu a Herbert odjel do Anglie, aby se oženil s Klárou, a nechal vedení východní pobočky cele na starost mně, dokud si Kláru nepřiveze.

Uplynul mnohý rok, než jsem byl společníkem firmy; ale žil jsem s Herbertem a s jeho ženou šťastně a žil jsem střídmě, poplatil jsem všechny dluhy a udržoval jsem stálou korespondenci s Biddy a s Joem. Teprve až jsem se stal třetím společníkem firmy, vyrazil mě Clarriker Herbertovi; ale pak prohlásil, že tajemství Herbertova společenství mu leželo na svědomí už dost dlouho a že je prostě vypovědět musí. A tak je také vypověděl, a Herbert byl stejně dojatý jako užaslý, a moje přátelství s tím milým hochem pro to dlouhé zatajování nijak neutrpělo.

Nesmím dopustit, aby se kdokoli domníval, že jsme kdy byli velká firma nebo že jsme vydělávali hory peněz. Nedělali jsme žádné závratné obchody, ale měli jsme dobré jméno a pracovali jsme se ziskem a vedlo se nám velmi dobře. Tolik jsme vděčili Herbertově věčné radostné přičinlivosti a obratnosti, že jsem se často divil, jak jsem kdy mohl připadnout na onu dávnou představu o jeho neschopnosti, až mě jednoho dne osvětila myšlenka, že ta nezpůsobilost možná nebyla nikdy vůbec v něm, nýbrž že byla ve mně.

Kapitola padesátá devátá

Po jedenáct let jsem nespatriil Joea ani Biddy tělesným zrakem – třebaže moje obraznost je na Východě vídala oba často –, až jsem jednoho prosincového večera, hodinu nebo dvě po setmění, položil zlehka ruku na kliku našich starých kuchyňských dveří. Stiskl jsem ji tak zlehka, že mě nikdo neslyšel, a já nahlédl dovnitř, aniž mě kdo spatřil. Tam na starém místě u světla kuchyňského krbu, stejně svěží a stejně silný jako kdy předtím, ač trochu prošedivělý, seděl Joe a pokuřoval si z dýmky; a vedle, zahrazeno v koutku Joeovou nohou, sedělo na mé vlastní stoličce a dívalo se do ohně – opět moje Já!

„Dali jsme mu jméno Pip pro památku na tebe, chlapče milá zlatá,“ řekl Joe celý rozradostněný, když jsem si vzal jinou stoličku a přisedl si k dítěti (ale vlasy jsem mu necuchal), „a doufali jsme, že možná poroste trochu do tvé podoby, a myslíme, že jako jo.“

Já si to myslel také a druhý den ráno jsem ho vzal s sebou na procházku a ohromně jsme si povídali, protože jsme si navzájem báječně rozuměli. A zavedl jsem ho i na hřbitov a posadil jsem ho tam na jistý náhrobek a on mi z toho vyvýšeného místa ukazoval, který náhrobní kámen je zasvěcený památce Filipa Pirripa, druhdy farníka zdejší obce, a rovněž Georgiany, manželky výše uvedeného.

„Biddy,“ řekl jsem, když jsem si s ní po obědě povídal a její malá holčička jí spala na klíně, „musíš mi co nejdřív Pipa dát, nebo mi ho v každém případě aspoň půjčit.“

„Ne, ne,“ odpověděla Biddy jemně. „Musíš se oženit.“

„To Herbert a Klára říkají také, ale já se myslím už neožením, Biddy. Tak jsem už zakotvil v jejich rodině, že to vůbec nevypadá pravděpodobné. Jsem už hotový starý mládenec.“

Biddy se podívala na děťátko v klíně a zdvihla si jeho ručku ke rtům a potom svou dobrou mateřskou ruku, již se té ručky dotkla,

vložila do mé. V tom úkonu i v lehkém tlaku Biddyina snubního prstenu bylo něco, co v sobě mělo velmi hezký výmluvný význam.

„Drahý Pipe,“ zeptala se Biddy, „víš jistě, že se netrápíš pro ni?“

„Ach kde – myslím, že ne, Biddy.“

„Pověz mi to pro naše staré přátelství. Zapomněl jsi na ni už docela?“

„Drahá moje Biddy, nezapomněl jsem na nic v životě, co v něm kdy zaujímal přední místo, a málo z toho, co v něm kdy vůbec zaujímal jakékoli místo. Ale ten ubohý sen, jak jsem tomu kdysi říkal, se už docela rozplynul, Biddy, docela rozplynul!“

Přesto jsem věděl, zatímco jsem ta slova pronášel, že v skrytu chovám úmysl jít se toho večera znovu podívat na starý dům a jeho okolí – sám a kvůli ní. Ano, právě tak. Kvůli Estelle.

Slyšel jsem již o ní, že vede krajně nešťastný život a že ho tráví v odloučení od svého manžela, který s ní zacházel velmi krutě a který získal úplnou proslulost jako snůška vší pýchy, lakotnosti, hrubosti a nízkosti. A slyšel jsem také o smrti jejího manžela následkem úrazu, který si sám zavinil týráním koně. K tomuto jejímu vysvobození došlo asi před dvěma roky; co já věděl, provdala se zatím třebas znovu.

Časná hodina oběda v Joeově domácnosti mi ponechávala nadbytek času, abych stačil dojít na to staré místo před setměním a nemusel kvůli tomu chvátat s rozprávkou s Biddy. Ale jak jsem se tak cestou loudal, abych se vynadával na staré známé věci a přemítal o starých časech, den se už docela schýlil, než jsem na místo došel.

Nestál tam už žádný dům, žádný pivovar, vůbec žádná budova, zbývala pouze zeď staré zahrady. Vyklizené zbořeníště obehnali prkennou ohradou, a když jsem se přes ni podíval, viděl jsem, že některé šlahouny starého břečťanu znovu zapustily kořínky a zelenají se na nízkých klidných hromádkách suti. Protože dvířka v ohradě byla pootevřená, strčil jsem do nich a vešel jsem.

V podvečer se snesl závoj studené stříbřité mlhy a měsíc se dosud nevyhoupl, aby ji rozptýlil. Ale nad mlhou svítily hvězdy a měsíc byl

již pod obzorem a večer nebyl tmavý. Ještě jsem rozeznával všechna místa, kde stávaly jednotlivé části starého domu a kde stával pivovar a kde bývala vrata a kde sudy. Obešel jsem je všechna a přejížděl jsem právě pohledem po zpustlé zahradní pěšině, když vtom jsem na ní spatřil osamělou postavu.

Jak jsem šel dál, postava dala najevo, že mě zpozorovala. Kráčela předtím směrem ke mně, ale najednou se zastavila. Jak jsem se k ní blížil, poznal jsem, že to je postava ženy. Když jsem se k ní přiblížil ještě víc, už už se chtěla odvrátit, ale pojednou se zastavila znovu a nechala mě dojít až k sobě. Tu zakolísala, jakoby ve velkém překvapení, a vyslovila moje jméno, a já vykřikl: „Estello!”

„Velice jsem se změnila. Divím se, že mě poznáváte.”

Svěžest její krásy byla skutečně tatam, ale její nepopsatelná vznešenost a nepopsatelné kouzlo zůstaly. Tyto půvaby její krásy jsem vídal již dříve; ale nikdy dříve jsem ještě neviděl ten posmutnělý, zněžnělý jas oněch kdysi pyšných očí; nikdy dříve jsem ještě nepocítil ten přátelský stisk oně kdysi necitelné ruky.

Posadili jsme se na lavičku, která stála nedaleko, a já jsem řekl: „Je to zvláštní, Estello, že se po tolika letech takhle setkáváme právě tady, kde jsme se setkali poprvé! Vracíte se sem často?”

„Nebyla jsem tady od té doby ani jednou.”

„Já taky ne.”

Měsíc začal vzcházet a já pomyslel na poklidný pohled do bílého stropu, který se rozplynul. Měsíc začal vzcházet a já pomyslel na tlak na mou ruku, když jsem pronesl ona poslední slova, jež na zemi slyšel.

Mlčení, které mezi námi zavládlo, přetrhla tentokrát Estella.

„Velice často jsem si přála a zamýšlela se sem vrátit, ale zabránilo mi v tom mnoho okolností. Ubohý, ubohý starý dům!”

Stříbřité mlhy se dotkly první paprsky měsíčního světla a tytéž paprsky se dotkly slz, které jí kanuly z očí. Nevěděla sice, že jsem je zahlédl, ale vzchopila se, aby je ovládla, a pravila tiše: „Nedivil jste

se, když jste tudy tak šel, jak to přijde, že to tady zůstalo v takovém stavu?“

„Divil, Estello.“

„Pozemek patří mně. Je to jediný majetek, kterého jsem se nevzdala. O všechno ostatní jsem kus po kuse přišla, ale tohle jsem si udržela. Byl to předmět jediného rozhodného odporu, který jsem za všechna ta bědná léta kladla.“

„Bude se na něm stavět?“

„Konečně bude. Přišla jsem se s ním rozloučit, dřív než se změní. A vy,“ pronesla hlasem, pro poutníka plným dojmavého zájmu, „žijete ještě stále v cizině?“

„Ještě stále.“

„A vede se vám jistě dobře, že?“

„Nehnu se od práce, abych si vydělal na slušné živobytí, a proto – Ano, vede se mi dobře!“

„Často jsem na vás myslela,“ řekla Estella.

„Opravdu?“

„V poslední době velmi často. Byla dlouhá, těžká léta, kdy jsem od sebe daleko zaháněla vzpomínku na to, co jsem odhodila, když jsem ještě neměla ani ponětí, jakou to má cenu. Ale od chvíle, kdy s mými povinnostmi nebylo neslučitelné, abych té vzpomínce povolila volný přístup, jsem jí vykazala místo ve svém srdci.“

„V mém srdci jste své místo zaujímala vždycky,“ odpověděl jsem. A znovu jsme se odmlčeli, až zase promluvila ona.

„To jsem netušila,“ pravila Estella, „že se budu loučit s vámi zároveň s tím, jak se budu loučit s tímhle místem. Jsem velice ráda, že to mohu udělat.“

„Ráda, že se zase rozejdeme, Estello? Pro mne je rozchod něco bolestného. Pro mne byla vzpomínka na náš poslední rozchod vždycky smutná a bolestná.“

„Ale řekl jste mi tehdy,“ odvětila Estella velmi opravdově, „Bůh vám žehnej, Bůh vám odpustí! A jestliže jste mi to mohl říci tehdy,

nebudete váhat říci mi to teď – teď, kdy utrpení bylo silnější než všechno ostatní učení a naučilo mě chápat, jaké bývalo vaše srdce. Život mě ohnul a zlomil, ale – doufám – v lepší podobu. Buďte ke mně stejně shovívavý a dobrý, jako jste býval, a řekněte mi, že jsme přátelé.“

„Jsme přátelé,“ potvrdil jsem a přitom jsem vstal a sklonil se nad ní, jak vstávala z lavičky.

„A zůstaneme přáteli i v odloučení,“ dodala Estella.

Vzal jsem ji za ruku a vyšli jsme spolu z těch rozvalin; a jako se kdysi před dlouhým časem ranní mlhy vznesly, když jsem prvně opouštěl naši kovárnu, tak se nyní vznesly večerní mlhy a v celé širé rozloze pokojného světla, jež mi ukázaly, jsem neviděl jediný stín nového odloučení od ní.

Charles Dickens

Naděžné vyhlídky

Překlad Emanuel a Emanuela Tilschovi

Ilustrace na obálce Robert William Buss (upraveno)

Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala Městská knihovna v Praze

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání

Verze 1.0 z 12. 3. 2021

ISBN 978-80-274-1259-4 (epub)

ISBN 978-80-274-1260-0 (pdf)

ISBN 978-80-274-1261-7 (prc)